

Indische Studien.

Beiträge für die Kunde des indischen Alterthums.

Im Vereine mit mehreren Gelehrten

herausgegeben

von

DR. ALBRECHT WEBER.

Professor o. des Sanskrit an der Universität zu Berlin, Mitglied der Königl. Akademie der Wissenschaften daselbst, auswärtigem Mitglied der Königl. Bairischen Akademie der Wissenschaften in München und der Société Asiatique in Paris, Ehrenmitglied der Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, der Asiatic Society of Bengal in Calcutta, der Bombay Branch Royal Asiatic Society, der American Oriental Society, und der Société d'Ethnographie Orientale et Américaine in Paris, corresp. Mitglied der Kaiserl. Akademie der Wissenschaften in St. Petersburg, und der Académie des Inscriptions in Paris, ordentlichem Mitglied der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft und der historisch-theologischen Gesellschaft in Leipzig.

Mit Unterstützung der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

Zwölfter Band.

Leipzig:

F. A. Brockhaus.

1872.

Die

Taittirîya-Saṃhitâ.

Herausgegeben

von

Albrecht Weber.

Zweiter Theil.

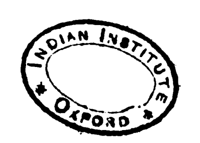
Kâṇḍa V—VII.

Leipzig:

F. A. Brockhaus.

1872.

INDIAN INSTITUTE
OXFORD

Vorwort.

Wenn ich im Vorwort zum ersten Theile dieser Ausgabe (p. XII) versprochen habe, eine specielle Darstellung und Kritik des Padapâṭha der Taitt. Saṃhitâ entweder bereits in diesem zweiten Theile derselben zu geben oder ihr erst später folgen zu lassen, so habe ich mich jetzt aus wesentlich praktischen Gründen für diese zweite Eventualität entschieden, und gebe hier vielmehr einige andere Beigaben, die wie ich hoffe nicht minder willkommen sein werden, für den praktischen Gebrauch eben vorerst jedenfalls weit wichtiger sind.

An ihrer Spitze steht, unter dem in der Ausgabe der Bibl. Indica hierfür gebrauchten Namen sûcîpattram, eine Uebersicht über die rituelle Verwendung der einzelnen anuvâka, — im Wesentlichen nur eine Zusammenstellung der bereits je ad locum aus dem Commentar mitgetheilten Angaben darüber, und zwar, eben so wie dies ja im Texte selbst geschehen ist, unter speciellem Bezuge auf die im kâṇḍânukrama der Âtreyî-Schule für alle drei Taittirîya-Texte (Saṃhitâ, Brâhmaṇa und Âraṇyaka) vorliegende Eintheilung in einzelne kâṇḍa.

Es folgt der Text des kâṇḍânukrama selbst. Ich habe denselben zwar bereits früher (Ind. Stud. 3, 373-401) nebst dem dazu gehörigen Commentar mitgetheilt, indessen war ich damals mehrfach, insbesondere über das Taittirîya Brâhmaṇa, noch nicht richtig orientirt. Es erscheinen somit die von mir auf Grund des Commentars hinzugefügten Verweisungen und Stellen-Angaben hier in erheblich berichtigter Gestalt.

Endlich gebe ich ein alphabetisches Verzeichnifs der ṛik-pratîka, und zwar nicht blos für die Saṃhitâ, sondern zugleich auch für das Brâhmaṇa und das Âraṇyaka, damit man eben alles Zusammengehörige bei einander habe. Aus gleichem Grunde habe ich demselben auch die anuvâkapratîka für alle drei Texte eingereiht, obschon ich ein Verzeichnifs derselben ebenfalls bereits früher (Ind. Stud. 3, 283-324) gegeben habe. Und zwar hielt ich dies für um so nöthiger, als dort das erste und zweite Buch des Brâhmaṇa gänzlich fehlen, und auch die pratîka des dritten nur nach einer sehr schlechten Handschrift, somit mehrfach mangelhaft, verzeichnet sind.

Da die Calcuttaer Ausgabe der Taitt. S. wohl noch eine geraume Zeit zu ihrer Vollendung gebrauchen wird, so habe ich es für angemessen gehalten, in diesem zweiten Theile bei besonders interessanten Stücken Auszüge aus dem Commentar dazu mitzutheilen; und zwar ist dies insbesondere bei den zerstreuten Theilen des açvamedhakâṇḍa, sowie bei den sattra-Abschnitten geschehen.

Berlin, 24. März 1872.

A. W.

Taittirîya-Saṃhitâ.

---

18. agnividhiḥ, pûrvaṃ kâṇḍam (5, 1-4*).

1. sâvitrā́ṇi juhoti, prá-sûtyai. catur-gṛihîténa juhoti, cátush-pâdaḥ paçávaḥ, paçū́n evā́ 'va runddhe[1]; cátasro díço, dikshv̀[2] evá práti tishṭhati. chándâωsi devébhyó 'pâ 'krâman: ná vo 'bhâgā́ni havyáṃ vakshyâma íti, tébhya etác catur-gṛihîtám adhârayan, puro-'nuvâkỳâyai yâjỳâyai devátâyai[2] vashaṭ-kârā́ya; yác catur-gṛihîtáṃ juhóti chándâωsy evá tát prîṇâti, tā́ny asya prîtā́ni devébhyo havyáṃ vahanti. yáṃ kâmáyeta || 1 || :pā́pîyânt syâd íty ékai-'kaṃ[3] tásya juhuyâd, ā́hutî-bhir[4] evaí 'nam ápa gṛihṇâti pā́pîyân bhavati. yáṃ kâmáyeta: vásîyânt syâd íti sárvâṇi tásyâ 'nu-drútya juhuyâd, ā́-hutyai 'vaí 'nam abhí kramayati vásîyân bhavaty; átho yajnásyai 'vaí 'shā́ 'bhí-krântir. éti vā́ eshá yajna-mukhā́d ṛíddhyâ[5] yò 'gnér devátâyâ[2] éty; ashṭā́v etā́ni sâvitrā́ṇi bhavanty, ashṭā́-'ksharâ gâyatrī́, gâyatráḥ || 2 || agnís, ténai 'vá yajna-mukhā́d ṛíddhyâ[5] agnér devátâyai naí 'ty; ashṭaú sâvitrā́ṇi bhavanty[6] ā́-hutir navamī́, tri-vṛítam evá yajna-mukhé ví yâtayati. yádi kâmáyeta: chándâωsi yajna-yaçasénâ 'rpayeyam íty ṛícam antamā́ṃ kuryâc, chándâωsy

---

* mit Ausnahme von 5, 1, 11. 2, 11. 12. 3, 12. 4, 12., welche fünf anuvâka zum açvamedha gehören, s. Ind. Stud. 3, 375. 381. 383-4.

1, 1-10. ukhyâgniḥ; 1. sâvitrâhutir abhreç ca svîkâraḥ. [1] ruṃdhe ACDW. [2] ohne avagraha. [3] ekam-ekam nach iti in CD, s. P. 5, 18. [4] s. P. 3, 7. [5] ṛidhyâ (°âḥ) ACDW. [6] unbetont.

evá yajna-yaçasénâ 'rpayati. yádi kâmáyeta: yájamânam yajna-yaçasénâ 'rpayeyam íti yájur antamám kuryâd, yájamânam evá yajna-yaçasénâ 'rpayaty. ṛicā́ stómaṃ sám ardhayé 'ti ‖ 3 ‖ âha, sám-ṛiddhyai[7]. catúr-bhir ábhrim ā́ datte, catvā́ri chándâṃsi, chándo-bhir evá; devásya tvâ savitúḥ pra-savá íty âha, prá-sûtyâ; agnír devébhyo nílâyata[2], sá véṇum prā́ 'viçat, sá etā́m ûtím ánu sám acarad yád véṇoḥ sushiráṃ, sushirā́ 'bhrir bhavati sayoni-tvā́ya; sá yátra-yatrā́ 'vasat tát kṛishṇám abhavat, kalmâshī́ bhavati rûpá-samṛiddhyâ[7]; ubhayataḥ-kshṇū́r[8] bhavatî, 'táç[2] câ 'mútaç[2] câ 'rkásyā́ 'va-ruddhyai[7]; vyâma-mâtrī́ bhavaty, etā́vad[2] vaí púrushe vî́ryam, vî́rya-sammitā́; 'pari-mitâ bhavaty, ápari-mitasyā́ 'va-ruddhyai[7]; yó vánaspátînâm[2] phala-gráhiḥ sá eshâm vî́ryâ-vân[9], phala-gráhir véṇur, vaiṇavī́ bhavati vî́ryasyā́ 'va-ruddhyai[7] ‖ 4 ‖ kâmáyeta, gâyatrò, 'rdhayé 'ti, ca, saptáviṃçatiç ca ‖ 1 ‖

4, 1, 1, 1-4. — K. 18, 19. 19, 1. — Ç. 6, 3, 1, 1-44. — catúshpâda iti catúḥ-pâdaḥ — dikshu — abhâgâni — ekaikam ity ekám-ekam[3] — âhútîbhir ity âhúti-bhiḥ — âhutyety â-hutyâ | eva | enam — atho iti — ṛidhyā́ḥ[5] | yaḥ | agneḥ | devatā́yâḥ — ashṭâksharety ashṭâ-aksharâ — ṛidhyā́ḥ | agneḥ — arpayeyam — caturbhir iti catuḥ-bhiḥ — prasava iti pra-save | iti — prasū́tyâ iti pra-sûtyai — nilā́yata — anú | sam iti | acarat — sushirâ | abhriḥ — rûpasámṛidhyâ iti rûpa-samṛidhyai | ubhayataḥkshṇûr ity úbhayataḥ-kshṇûḥ — itaḥ — amutáḥ — apárimitety apári-mitâ — vîryā́vân iti vîryá-vân.

2. vý-ṛiddham vā́ etád yajñásya yád ayajúsh-keṇa[1] kriyáta; imā́m agṛibhṇan raçanā́m ṛitásyé 'ty açvâ-

1. [7] °ṛidhyai (°â) ACDW. [8] s. schol. zu P. 8, 38. 9, 3. [9] s. P. 3, 5.
2. mṛitkhanam gachann açvenâ ''kramayed bhuvam. [1] mit avagraha! zu ṇ s. P. 7, 8.

-'bhidhā́nîm ā́ datte, yájush-kṛityai yajnásya sám-ṛiddhyai[2].

prá-tûrtaṃ vâjinn ā́ dravé 'ty áçvam abhí dadhâti, rûpám evā́ 'syai 'tán mahimā́naṃ vy-ā́cashṭe[3]; yuñjā́thâu rā́sabhaṃ yuvám íti gardabhám, ásaty evá gardabhám práti shṭhâpayati[4], tásmâd áçvâd gardabhó 'sat-taro; yóge-yoge tavás-taram íty âha || 1 || yóge-yóga evaí 'naṃ yuñkte[5]; vā́je-vâje havâmaha íty âhā́, 'nnaṃ vaí vā́jó, 'nnam evā́ 'va runddhe[6]; sákhâya índram ûtáya íty âhe, 'ndriyám evā́ 'va runddhe[6]. 'gnír devébhyo nílâyata[7], tám prajā́-patir ánv avindat, prâjâ-patyó 'çvó, 'çvena sám bharaty ánu-vittyai[8]. pâpa-vasyasáṃ vā́ etát kriyate yác chréyasâ ca pā́pîyasâ ca samânáṃ[7] kárma kurvánti, pā́pîyân || 2 || hy áçvâd gardabhó, 'çvam pū́rvaṃ nayanti pâpa-vasyasásya vy-ā́vṛittyai[9], tásmâc chréyâusam pā́pîyân paçcā́d ánv eti. bahúr vaí bhávato bhrā́trivyo, bhávatî 'va khálu vā́ eshá yò 'gníṃ cinuté, vajry áçvaḥ; pra-tū́rvann é 'hy ava-krā́mann áçastîr íty âha, vájreṇai 'vá pâpmā́nam bhrā́tṛivyam áva krâmati. rudrásya gā́ṇa-patyâd íty âha, raudrā́ vaí paçávo rudrā́d evá || 3 || paçū́n nir-yā́cyâ ''tmáne kárma kurute. pûshṇā́ sa-yújâ sahé 'ty âha, pûshā́ vā́ ádhvanâu saṃ-netā́, sám-ashṭyai. púrîshâ-''yatano vā́ eshá yád agnír, áñgiraso vā́ etám ágre devátânâu[7] sám abharan; pṛithivyā́ḥ sadhá-sthâd agním purîshyam añgirasvád[7] áche[10] 'hí 'ty âha, sā́-''yatanam evaí 'naṃ devátâbhiḥ[7] sám bharaty. agním purîshyam añgirasvád[7] áche[10] 'ma íty âha, yéna || 4 || saṃ-gáchate vā́jam evā́ 'sya vṛiñkte[5]. prajā́-pataye prati-prócyâ 'gníḥ sam-bhṛítya íty âhur, iyáṃ vaí

---

2. [2] °ṛidhy° ACDW. [3] als Compositum. [4] so (shṭh°) AW, s. P. 6, 4. [5] °ñte ACD. [6] ruṃdhe ACDW. [7] ohne avagraha. [8] °vityai (°â) ACD. [9] vṛityai (°â) ACDW. [10] achcha D.

prajā́-patis, tásyâ etác chrótram yád valmī́ko; 'gním pu-rîshyam añgirasvád[7] bharishyâma íti valmîka-vapā́m úpa tishṭhate, sâ-'kshā́d evá prajā́-pataye prati-prócyâ 'gníṃ sám bharaty. agním purîshyam añgirasvád[7] bhar-âma íty âha, yéna saṃ-gáchate vā́jam evā́ 'sya vṛiñkté[5]. 'nv agnír ushásâm ágram || 5 || akhyad íty âhā́, 'nu-khyâtyâ. â-gátya vâjy ádhvana â-krámya vâjin pṛithivī́m íty âhe, 'cháty evaí 'nam pū́rvayâ vindáty út-tarayâ. dvā́bhyâm ā́ krāmayati, práti-shṭhityâ; ánu-rûpâbhyâṃ, tásmâd ánu-rūpâḥ paçávaḥ prá jâyante. dyaús te[11] pṛishṭhám pṛithivī́ sadhá-stham íty âhai, 'bhyó vā́ etáṃ lokébhyaḥ prajā́-patiḥ sám airayad, rûpám evā́ 'syai 'tán mahimā́naṃ vy-ā́cashṭe[3]. vajrī́ vā́ eshá yád áçvo, dád-bhir anyátodad-bhyo bhū́yâñ lóma-bhir[12] ubhayā́dad-bhyo; yáṃ dvishyā́t tám adhas-padáṃ[13] dhyâyed, vájreṇai 'vaí 'naṃ stṛiṇute || 6 || âha, pā́pîyân, rudrā́d evá, yénā́, 'graṃ, vajrī́ vaí, saptádaça ca || 2 ||

4, 1, 2, 1-3. — K. 19, 2. 3. — Ç. 6, 3, 2, 2 - 3, 12. — vyṛid-dhaṃ iti vi-ṛiddhaṃ — ayajushkeṇety áyajuḥ-keṇa | kriyate — yajúshkṛityâ iti yajúḥ-kṛityai — eva | asya | etat — vyâcashṭa iti vi-âcashṭe — asati — sthâpayati — asattara ity asat-taraḥ — tavastaram iti tavaḥ-taram — yogeyoga iti yoge-yoge — havâmahe — nilāyata — vajrî — raudrâḥ — niryâcyeti niḥ-yâcya — achā[10] | ihi — sâyatanam iti sa-âyatanam — achā[10] | imaḥ — tasyāḥ | etat — sâkshâd iti sa-akshât — anv iti | agniḥ — anukhyâtyâ ity anu-khyâtyai — vâjî — ichati — pratishṭhityâ iti prati-sthityai — ebhyaḥ | vai — eva | asya | etat — vyâcashṭa iti vi-âcashṭe — vai — bhûyān — adhaspadam ity adhaḥ-padam.

3. út krâmó 'd akramîd íti dvā́bhyâm út krām-

---

2. [11] so (°s te) AW. [12] °yânlo° W. [13] s. P. 8, 28. 33 schol.
3. utkramayyâ 'çvam bhûsaṃskâro jalâdibhiḥ.

ayati, práti-shṭhityâ; ánu-rûpâbhyâm, tásmâd ánu-rûpâḥ paçávaḥ prá jâyante. 'pá úpa sṛijati; yátra vā́ ā́pa upa-gáchanti tád óshadhayaḥ[1] práti tishṭhanty, óshadhîḥ prati-tíshṭhantîḥ paçávó 'nu práti tishṭhanti[2], paçū́n yajnó, yajnám yájamâno, yájamânam pra-jā́s; tásmâd apá úpa sṛij-ati, práti-shṭhityai. yád adhvaryúr anagnā́v ā́-hutim juhu-yā́d andhò 'dhvaryúḥ || 1 || syâd[2] rákshâṃsi yajnáṃ hanyur; híraṇyam upā́-'sya juhoty, agni-váty evá juhoti, nā́ 'ndhò 'dhvaryúr bhávati ná yajnáṃ rákshâṃsi ghnanti.

jígharmy agním mánasâ ghṛiténé 'ty âha, mánasâ hí púrusho yajnám abhi-gáchati; prati-kshyántam[3] bhúvanâni víçvé 'ty âha, sárvaṃ hý eshá pratyáñ[1] kshéti; pṛithúm tiraççā́[1] váyasâ bṛihántam íty âhā́, 'lpo hý eshá jâtó mahā́n || 2 || bhávati; vyácishṭham[1] ánnaṃ rabhasám vídânam íty âhā́, 'nnam evā́ 'smai svadayati, sárvam asmai svadate yá evám védā́; " tvâ jígharmi vā́casâ ghṛiténé 'ty âha, tásmâd yát púrusho mánasā́ bhi-gáchati tád vâcā́ vadaty. arakshásé 'ty âha, rákshasâm ápa-hatyai; márya-çrî spṛihayád-varṇo agnír[4] íty âhā́, 'pa-citim evā́ 'smin dadhâty, ápaciti-mân bhavati yá evám || 3 || véda. mánasâ t' vaí[5] tā́m ā́ptum arhati yā́m adhvaryúr anagnā́v ā́-hutim juhóti; mánasvatîbhyâm[1] juhoty, ā́-hutyor ā́ptyai; dvā́bhyâm, práti-shṭhityai. yajna-mukhé-yajnamukhe vaí kriyámâṇe yajnáṃ rákshâṃsi jighâṃs-anty, etárhi khálu vā́ etád yajna-mukhám yárhy enad ā́-hutir açnuté; pári likhati, rákshasâm ápa-hatyai; tisṛí-bhiḥ pári likhati, tri-vṛíd vā́ agnír, yā́vân evā́ 'gnís tásmâd rá-kshâṃsy ápa hanti || 4 || gâyatriyā́ pári likhati, téjo vaí

3. [1] ohne avagraha. [2] unbetont. [3] so (kshy°) ACDW. [4] s. schol. zu P. 1, 61 pag. 48. [5] s. P. 5, 13.

gâyatrī́, téjasai 'vaí 'nam pári gṛihṇâti; trishṭúbhâ[1] pári likhatî, 'ndriyám vaí trishṭúg[1], indriyéṇai 'vaí 'nam pári gṛihṇâty; anu-shṭúbhâ pári likhaty, anu-shṭúp sárvâṇi chándâωsi pari-bhū́ḥ páry-âptyai; madhyatò[1] 'nu-shṭúbhâ, vā́g vā́ anu-shṭúp, tásmân madhyató[1] vâcā́ vadâmo; gâyatriyā́ prathamáyâ pári likhaty[2] áthâ 'nu-shṭúbhā́ 'tha trishṭúbhâ[1], téjo vaí gâyatrī́ yajnò 'nu-shṭúg indriyám trishṭúp[1], téjasâ cai 'vé 'ndriyéṇa co 'bhayáto[1] yajnám pári gṛihṇâti || 5 || andhò 'dhvaryúr, mahā́n, bhavati yá eváω, hanti, trishṭúbhâ téjo vaí gâyatrī́, tráyodaça ca || 3 ||

4, 1, 2, 4-5. — K. 19, 3. — Ç. 6, 3, 3, 13-25. — pratishṭhityâ iti prati-sthityai — anú | pratîti | tishṭhanti — anagnau — andhaḥ | adhvaryuḥ | syât — upâsyety úpa-asyà — agnivatîty àgni-vati — na | andhaḥ | adhvaryur | bhaváti — viçvā́ | iti — eshaḥ | pratyañ — veda | eti | tvâ — maryàçrîr iti maryà-çrîḥ — tu | vai | tâm — trishṭuk | indriyeṇà — anushṭub ity ànu-stup | sarvā́ṇi — vai | anushṭub ity ànu-stup | tasmā́t — anushṭug ity ànu-stuk | indriyam | trishṭup | tejásâ.

4. devásya tvâ savitúḥ pra-savá íti khanati, prá-sûtyâ. átho dhûmám evaí 'téna janayati; jyótishmantam[1] tvâ 'gne su-prátîkam íty âha, jyótir evaí 'téna janayati. sò 'gnír jâtáḥ pra-jā́ḥ çucā́ ''rpayat, tám devā́ ardha-'rcénâ 'çamayañ; chivám[2] pra-jā́bhyó 'hiωsantam íty âha, pra-jā́bhya evaí 'naω çamayati. dvā́bhyâm khanati, práti-shṭhityâ. apā́m pṛishṭhám asī́ 'ti pushkara-parṇám ā́ || 1 || haraty, apā́m vā́ etát pṛishṭhám yát pushkara-parṇáω, rûpéṇai 'vaí 'nad ā́ harati; pushkara-parṇéna sám bharati, yónir vā́ agnéḥ pushkara-

4. mṛidam khâtvâ sambharec carmapa(t)trayoḥ. [1] ohne avagraha. [2] °nch° A, °ṃch° W, s. P. 5, 24.

parṇáω, sá-yonim evā́ 'gníω sám bharati. kṛishṇâ-'jinéna sám bharati, yajnó vaí kṛishṇâ-'jináṃ, yajnénai 'vá yajnáω sám bharati; yád grâmyā́ṇâm paçûnā́ṃ cármaṇâ sam-bhár=ed grâmyā́n paçū́ñ chucā́[3] 'rpayet, kṛishṇâ-'jinéna sám bharaty âraṇyā́n evá paçū́n ‖ 2 ‖ çucā́ 'rpayati; tásmât samā́vat[1] paçûnā́m pra-jā́yamânânâm âraṇyā́ḥ paçávaḥ ká=nîyâωsaḥ, çucā́ hỳ ṛitā́. lomatā́ḥ[1] sám bharaty, áto hỳ asya médhyaṃ. kṛishṇâ-'jináṃ ca pushkara-parṇáṃ ca sáω stṛiṇâtî, 'yáṃ vaí kṛishṇâ-'jinám asaú pushkara-parṇám, âbhyā́m evaí 'nam ubhayátaḥ' pári gṛihṇâty. agnír de=vébhyo níḷâyata[1 u. 4] tám átharvā́ 'nv apaçyad; átharvâ tvâ prathamó nír amanthad agna íti ‖ 3 ‖ âha, yá evaí 'nam anv-ápaçyat ténai 'vaí 'naω sám bharati; tvā́m agne púshkarâd[1] ádhí 'ty âha, pushkara-parṇé hỳ enam úpa-çritam ávindat; tám u tvâ Dadhyáñ[1] ṛíshir íty âha, Dadhyáñ' vā́ Âtharvaṇás tejasvỳ' âsît, téja evā́ 'smin dadhâti; tám u tvâ pâthyó vṛíshé 'ty âha, pū́r=vam evó 'ditám út-tareṇâ 'bhí gṛiṇâti ‖ 4 ‖ catasṛí-bhiḥ sám bharati, catvā́ri chándâωsi, chándo-bhir evá; gâya=trī́bhir brâhmaṇásya gâyatró hí brâhmaṇás, trishṭúg-bhî râjanỳasya traíshṭubho[1] hí râjanỳo; yáṃ kâmáyeta: vá=sîyânt syâd íty ubháyîbhis tásya sám bharet, téjaç cai 'vā́ 'smâ indriyáṃ ca samī́cî[1 u. 5] dadhâty. ashṭâbhíḥ[1] sám bharaty, ashṭā́-'ksharâ gâyatrī́, gâyatrò 'gnír, yā́vân' evā́ 'gnís táω sám bharati. sī́da hotar íty âha devátâ' evā́ 'smai sáω sâdayati, ní hóté 'ti manushỳânt, sáω sîd=asvé 'ti váyâωsi; jánishvâ[6] hí jényo ágre[7] áhnâm[8]

---

4. [3] °nch° AW. [4] so ACDW; áníláyata (sic!) Pet. W. unter li. [5] s. P. 4, 31. [6] s. P. 3, 8. [7] so (°o a°) AW, s. P. 11, 3. [8] so (°e a°) AW, s. P. 11, 3 (12, 4 schol.)

íty âha, deva-manushyā̃n evā̃ 'smai sáω-sannân prá janay=ati ‖ 5 ‖ aí, 'vá paçū̃n, íti, griṇâti, hotar íti, saptáviωçatiç ca ‖ 4 ‖

4, 1, 3, 1-4. — K. 19, 4. — Ç. 6, 4, 1, 1-2, 9. — prasava iti pra-save — prasūtyâ iti pra-sûtyai | atho iti — ârpayat — ardharcenety ardha-ṛicenà | açamayan — ahiωsantam — pratishṭhityâ iti prati-sthityai — arpayet — arpayati — ṛitâḥ — iyam — nilāyata[4] — athàrvâ | anv iti — agne — tejasvî — pâthyaḥ | vṛishā — eva | uditam — trishṭugbhir iti trishṭuk-bhiḥ — samîcî iti — ashṭâbhiḥ — ashṭâksharety ashṭâ-aksharâ — sâdayati — janishva.

5. krûrám iva vā̃ asyâ etát karoti yát khánaty; apá úpa sṛijaty, ā̃po vaí çântā̃ḥ, çântā̃bhir evā̃ 'syai çúcaω çam=ayati. sáṃ te vâyúr mâtaríçvâ[1] dadhâtv íty âha, prâ-'ṇó vaí vâyúḥ, prâ-'ṇénai 'vā̃ 'syai prâ-'ṇáω sáṃ da=dhâti; sáṃ te vâyúr íty âha, tásmâd vâyú-pracyutâ divó vṛíshṭir îrte. tásmai ca devi váshaḍ astu ‖ 1 ‖ tú=bhyam íty âha, sháḍ vā̃ ṛitáva, ṛitúshv evá vṛíshṭiṃ da=dhâti, tásmât sárvân ṛitū̃n varshati. yád vashaṭ-kuryā̃d yâtá-yâmâ 'sya vashaṭ-kâráḥ syâd; yán ná vashaṭ-kuryā̃d rákshâωsi yajnáω hanyur; váḍ íty âha, paró-'ksham evá váshaṭ karoti, nā̃ 'sya yâtá-yâmâ vashaṭ-kâró bhávati ná yajnáω rákshâωsi ghnanti. sú-jâto jyótishâ sahé 'ty anu-shṭúbhó 'pa nahyaty, anu-shṭúp ‖ 2 ‖ sárvâṇi chán=dâωsi, chándâωsi khálu vā̃ agnéḥ priyā̃ tanū̃ḥ, priyáyai 'vaí 'naṃ tanúvâ pári dadhâti; véduko vā̃so bhavati yá evâṃ véda vâruṇó vā̃ agnír úpa-naddha; úd u tishṭha sv=-adhvaro ”rdhvá û shú ṇa[2] ûtáya íti sâvitrī̃bhyâṃ út tishṭhati, savitṛí-prasûta evā̃ 'syo ”rdhvā̃ṃ varuṇa meníṃ

---

5. sambhṛitâṃ etâṃ yajnabhûmau samâharet. [1] ohne avagraha.
[2] so (û shu ṇa) AW, s. P. 3, 14. 6, 2. 7, 2.

út srijati; dvā́bhyâm, práti-shṭhityai. sá jâtó gárbho asi[3] || 3 || ródasyor íty âhe; 'mé[4] vaí ródasî[5], táyor eshá gárbho yád agnís, tásmâd evám âhā́. 'gne cā́rur ví-bhrita óshadhîshv[1] íty âha; yadā́ hỳ etáṃ vi-bhár-anty átha cā́ru-taro bhávati[6]. prá mâtrí-bhyo ádhi[7] kánikradad gâ íty âhaú, 'shadhayo[1] vā́ asya mâtáras, tā́bhya evaí 'nam prá cyâvayati. sthiró bhava vîḍv-aṅga íti gardabhá ā́ sâdayati || 4 || sáṃ nahyaty evaí 'nam etáyâ sthemné. gardabhéna sám bharati, tásmâd gardabháḥ paçûnā́m bhârabhârí-tamo. gardabhéna sám bharati, tásmâd gardabhó 'py anâ-leçé 'ty anyā́n paçū́n medyaty, ánnaᴑ hỳ enenâ 'rkáᴑ sam-bháranti. gardabhéna sám bharati, tásmâd gardabhó dvi-rétâḥ sán kánishṭham paçûnā́m prá jâyate, 'gnír hỳ asya yóniṃ nir-dáhati. pra-jā́su vā́ eshá etárhy ā́-rûḍhaḥ || 5 || sá îçvaráḥ pra-jā́ḥ çucā́ pra-dáhaḥ. çivó bhava pra-jā́bhya íty âha, pra-jā́bhya evaí 'naᴑ çamayati. mā́nushîbhyas tvám aṅgira íty âha, mânavỳo hí pra-jā́. mā́ dyā́vâ-pri-thivī́ abhí çûçuco mā́ 'ntáriksham mā́ vánaspátîn[1] íty âhai, 'bhyá evaí 'naṃ lokébhyaḥ çamayati. praí 'tu vâjī́ kánikradad íty âha, vâjī́ hỳ eshá. nā́nadad rā́sabhaḥ pátvé 'ti || 6 || âha, rā́sabha íti hỳ etám ríshayó 'vadan. bhárann agním purîshỳam íty âhâ, 'gníᴑ hỳ eshá bhárati. mā́ pâdy ā́yushaḥ puré 'ty âhā́, "yur evā́ 'smin dadhâti; tásmâd gardabháḥ sárvam ā́yur eti, tásmâd gardabhé purā́ "yushaḥ prá-mîte bibhyati.

vríshâ 'gníṃ vríshaṇam bhárann íty âha, vríshâ hỳ eshá, vríshâ 'gnír. apā́ṃ gárbham || 7 || samud-

5. [3] so (°o a°) AW, s. P. 12, 3 und Whitney zu 1, 61 pag. 46. 47. [4] s. P. 4, 25. [5] s. P. 4, 17. [6] betont, wegen hi. [7] so (°o a°) AW, s. P. 11, 3.

ríyam[1] íty âhâ, 'pấu hý eshá gárbho yád agnír. ágna ấ yâhi vîtáya íti vấ imaú lokaú vý aitâm; ágna ấ yâhi vîtáya íti yád ấhâ, 'náyor lokáyor vî́-'tyai. prá-cyuto vấ eshá â-yátanâd ágataḥ prati-shṭhấu, sá etárhy adhvar-yúṃ ca yájamânaṃ ca dhyâyaty; ṛitáu satyám íty âhe, 'yáṃ vấ ṛitám asaú || 8 || satyám, anáyor evaí 'nam práti shṭhâpayati[8] nấ ''rtim[1] ấ 'rchaty[9 u. 10] adhvaryúr ná yája-mâno. váruṇo vấ eshá yájamânam abhy aí 'ti yád agnír úpa-naddha; óshadhayaḥ[1] práti gṛihṇîtâ 'gním etám íty âha, çấntyai. vy-ásyan víçvâ ámatîr árâtîr íty âha, rákshasâm ápa-hatyai. ni-shî́dan no ápa[7] dur-matíu hanad íty âha, práti-shṭhityâ. óshadhayaḥ[1] práti modadhvam || 9 || enam íty âhaú, 'shadhayo vấ agnér bhâga-dhéyaṃ, tấbhir evaí 'nau sám ardhayati.

púshpâ-vatîḥ[11] su-pippalâ íty âha, tásmâd óshadha-yaḥ phálaṃ gṛihṇanty. ayáṃ vo gárbha ṛitvíyaḥ pratnáu sadhá-stham ấ 'sadad íty âha, yấbhya evaí 'nam pra-cyâváyati tấsv evaí 'nam práti shṭhâpayati[8]. dvấ-bhyâm upấ-'vaharati[12], práti-shṭhityai || 10 || astv, anushṭúb, asi, sâdayaty, ấrûḍhaḥ, pátvé 'ti, gárbham, asaú, modadhvaṃ, dvíçatvâ-riuçac ca || 5 ||

4, 1, 4, 1-4. — K. 19, 5. — Ç. 6, 4, 3, 3 - 4-18. — vai | asyâḥ — yâtayâmeti yâta-yâmâ — parokshạm iti paraḥ--akshàm — anushṭubhety ànu-stubhấ | upeti — svadhvareti su-adhvara | ûrdhvaḥ | u | sv iti | naḥ — asya | ûrdhvâm — ime iti — rodàsî iti — gardabhe | eti — apîti | anâleça ity ànâ-leçe | atîti — hi | prajâ iti pra-jâḥ — hi | eshaḥ — pâdi — purâ | iti — purâ | âyúshaḥ — eti | yâhi | vîtaye | iti | vai | imau — vîtyâ iti vi-ityai — sthâpayati — eti | richati — abhi | eti | eti — nishîdann iti ni-sîdàn — pra-

---

5. [8] so (shṭh°) AW, s. P. 6, 4. [9] so (ârch°) AW, s. P. 10, 9. [10] unbetont. [11] s. P. 3, 5. [12] als Compositum.

tishṭhityâ̱ iti̱ prati-sthi̱tyai̱ — pushpâvatî̱r iti̱ pushpá-va̱tî̱ḥ — eti | a̱sa̱da̱t — u̱pâvàhara̱tîty úpa-avâharati.

6. vâruṇó vā́ agnír úpa-naddho; ví pā́jasé 'ti ví sraṁsayati, savitṛí-prasûta evā́ 'sya víshûcîṃ[1] varuṇa-me-níṃ ví sṛijaty. apá úpa sṛijaty, ā́po vaí çântā́ḥ, çântā́-bhir evā́ 'sya çúcaṁ çamayati; tisṛí-bhir úpa sṛijati, tri--vṛíd vā́ agnír, yā́vân evā́ 'gnís tásya çúcaṁ çamayati. mitráḥ saṁ-sṛíjya pṛithivī́m íty âha, mitró vaí çivó devā́nâṃ, ténai 'vá || 1 || enaṁ sáṁ sṛijati, çā́ntyai. yád grâmyā́ṇâm pā́trâṇâṃ kapā́laiḥ saṁ-sṛijéd grâmyā́ṇi pā́-trâṇi çucā́ 'rpayed; arma-kapâlaíḥ[2] sáṁ sṛijaty, etā́ni vā́ anupa-jîvanī́yā́ni, tā́ny evá çucā́ 'rpayati. çárkarâbhiḥ sáṁ sṛijati, dhṛítyâ, átho çaṃ-tvā́yâ. 'jā-lomaíḥ sáṁ sṛijaty, eshā́ vā́ agnéḥ priyā́ tanū́r yád ajā́, priyáyai 'vaí 'naṃ tanúvâ sáṁ sṛijaty átho téjasâ. kṛishṇâ-'jinásya lóma-bhiḥ sám || 2 || sṛijati, yajnó vaí kṛishṇâ-'jináṃ, yajnénai 'vá yajnáṁ sáṁ sṛijati. rudrā́ḥ sam-bhṛítya pṛithivī́m íty âhai, 'tā́ vā́ etáṃ devátâ[1] ágre sám abharan, tā́bhir evaí 'naṁ sám bharati. makhásya çíro 'sī́ 'ty âha, yajnó vaí makhás, tásyai 'tác chíro yád ukhā́, tásmâd evám âha. yajnásya padé[3] stha íty âha, yajnásya hỳ eté[4] || 3 || padé[4], átho práti-shṭhityai. prā́ 'nyā́bhir[5] yáchaty ánv anyaír mantrayate, mithuna-tvā́ya. trỳ--uddhiṃ karoti, tráya imé lokā́, eshā́ṃ lokā́nâm ā́ptyai. chándo-bhiḥ karoti, vîrỳaṃ vaí chándâṁsi, vîrỳeṇai 'vaí 'nâṃ karoti. yájushâ bílaṃ karoti, vy-ā́vṛittyâ[6]. íyatîṃ karoti, prajā́-patinâ yajna-mukhéna sám-mitâṃ. dvi-sta-

---

6. ukhâṃ nirmimíta. [1] ohne avagraha. [2] cirakâlaçûnyagrâma-bhûmâv avasthitâni purâtanâny armakapâlâni, schol. [3] s. P. 4, 46. [4] s. P. 4, 44. 45. [5] s. P. 7, 16. [6] °vṛityâ (°ai) ACDW.

nā́ṃ[7] karoti, dyā́vâ-prithivyór dóhâya; cátu-stanâṃ[7] karoti, paçûnā́ṃ dóhâyâ; 'shṭā́-stanâṃ karoti, chándasâṃ dóhâya. návâ-'çrim abhi-cáratah kuryât, tri-vrítam evá vájraṃ sam-bhrítya bhrā́trivyâya prá harati, strítyai. kritvā́ya sá mahī́m ukhā́m íti ní dadhâti, devátâsv[1] evaí 'nâm práti shṭhâpayati || 4 || ténai 'vá, lómabhiḥ sám, eté, abhicárata, éka-viṃçatiç ca || 6 ||

4, 1, 5, 1-4. — ([2]Âr. 5, 18. —) K. 19, 5. 6. — Ç. 6, 4, 4, 20 - 5, 2, 21. — arpayet — arpayati — dhrityai | atho iti — etâḥ | vai — pade iti — ete iti | pade iti | atho iti — tryúddhim iti tri-uddhim — vyâvrityâ iti vi-âvrityai — ca-tústanâm iti catúḥ-stanâm — ashṭâstánâm ity ashṭâ-stanâm — navā́çrim iti navá-açrim — sthâpayati.

7. saptá-bhir dhûpayati; saptá vaí çîrshaṇyâḥ prâ-'ṇā́ḥ, çíra etád yajnásya yád ukhā́, çîrshánn evá yajnásya prâ-'ṇā́n dadhâti, tásmât saptá çîrshán prâ-'ṇā́. açva-çakéna dhûpayati, prâjâ-patyó vā́ áçvaḥ, sayoni-tvā́yā́. 'ditis tvé 'ty âhe, 'yáṃ vā́ áditir, ádityai 'vā́ 'dityâṃ khanaty asyā́ ákrûraṃ-kârâya, ná hí sváḥ sváṃ hinásti. devā́nâṃ tvâ pátnîr íty âha, devā́nâm || 1 || vā́ etā́m pátnayó 'gre 'kurvan, tā́bhir evaí 'nâṃ dadhâti. dhishá-ṇâs tvé 'ty âha, vidyā́ vaí dhisháṇâ, vidyā́bhir evaí 'nâm abhī́ 'nddhe[1]. gnā́s tvé 'ty âha, chándâṃsi vaí gnā́ç, chándo-bhir evaí 'nâṃ çrapayati. várûtrayas tvé 'ty âha, hótrâ vaí várûtrayo, hótrâbhir evaí 'nâm pacati. já-nayas tvé 'ty âha, devā́nâṃ vaí pátnîḥ || 2 || jánayas, tā́bhir evaí 'nâm pacati. shaḍ-bhíḥ pacati, sháḍ vā́ ritáva, ritú-bhir evaí 'nâm pacati. dvíḥ pácantv íty âha, tá-smâd dvíḥ saṃ-vatsarásya sasyám pacyate. vâruṇỳ ukhā́

6. [7] so (°sta°) ACDW, s. P. 6, 12. 13 (schol. p. 168). 9, 1.
7. saṃskaroti tâm. [1] °ṃdhe ACDW.

'bhî́-'ddhâ; maitríyó 'pai 'ti, çā́ntyai. devás tvâ savitó 'd vapatv íty âha, savitṛí-prasûta evaí 'nâm bráhmaṇâ de=vátâbhir[2] úd vapaty. ápadyamânâ pṛithivy ā́çâ díça ā́ pṛiṇa || 3 || íty âha, tásmâd agníḥ sárvâ díçó 'nu ví bhâty. út tishṭha bṛihatî́ bhavo "rdhvā́ tishṭha dhruvā́ tvám íty âha, práti-shṭhityâ. asurỳam[3] pā́tram áâ-chṛiṇṇam, ā́ chṛiṇatti deva-trā́ 'kar; ajā-kshîréṇā́ " chṛi=ṇatti[4], paramáṃ vā́ etát páyo yád ajā-kshîrám, paraméṇai 'vaí 'nam páyasā́ " chṛiṇatti[4]; yájushâ, vy-ā́vṛittyai[5]; chándo=-bhir ā́ chṛiṇatti[4], chándo-bhir vā́ eshā́ kriyate, chándo=-bhir evá chándâ𝜔sy ā́ chṛiṇatti[4] || 4 || âha devā́nâṃ, vaí pátnîḥ, pṛiṇai, 'shā́, sháṭ ca || 7 ||

4, 1, 6, 1-3. — K. 19, 6. 7. — Ç. 6, 5, 3, 8 - 4, 17. — adityâ | eva | adityâm — agrè | akurvan — vidyâḥ | vai | dhisha=nā́ḥ — hotrā́ḥ — vâruṇî — abhîddhety abhi-iddhâ | mai=triyā́ | upeti | eti — pṛithivi | âçā́ḥ — sarvā́ḥ — anú | vîti — bhava | ûrdhvâ — pratishṭhityâ iti prati-sthityai | asur=yàm — devatreti deva-trâ | akaḥ.

8. éka-vi𝜔çatyâ mā́shaiḥ purusha-çîrshám áchai 'ty; amedhyā́ vaí mā́shâ amedhyám purusha-çîrshám, amedh=yaír evā́ 'syâ 'medhyáṃ nir-avadā́ya médhyaṃ kṛitvā́ " ha=raty; éka-vi𝜔çatir bhavanty, eka-vi𝜔çó vaí púrushaḥ, pú=rushasyā́ "ptyai. vỳ-ṛiddhaṃ vā́ etát prâ-'ṇaír amedhyáṃ yát purusha-çîrshá𝜔; sapta-dhā́ ví-triṇṇâṃ valmîka-vapā́m práti ní dadhâti, saptá vaí çîrshaṇỳâḥ prâ-'ṇā́ḥ, prâ-'ṇaír evaí 'nat sám ardhayati, medhya-tvā́ya. yā́vantaḥ[1] || 1 || vaí mṛityú-bandhavas téshâṃ yamá ā́dhi-patyam párî 'yâya; yama-gâthā́bhiḥ pári gâyati, yamā́d evaí 'nad vṛiñkte[2].

---

7. [2] ohne avagraha. [3] asûryàṃ W. [4] cch⁰ W, s. P. 14, 8. [5] ⁰vṛityai ACDW.

8. paçavaḥ. [1] ohne avagraha. [2] ⁰ñte AC. D (das erste Mal).

tisṛí-bhiḥ pári gâyati, tráya imé lokā́, ebhyá evaí 'naî lo-kébhyo vṛiñkte[2]; tásmâd gā́yate ná déyam, gā́thâ hí tád vṛiñktè[2]. 'gní-bhyaḥ paçū́n ā́ labhate, kā́mâ vā́ agnáyaḥ, kā́mân evā́ 'va runddhe[3]. yát paçū́n nā́ "-lábhetā́ 'nava-ruddhâ asya || 2 || paçávaḥ syur, yát páryagni-kṛitân ut-sṛijéd yajna-veçasám̐ kuryâd, yát saṃ-sthâpáyed yâtá-yâmâni çîrshā́ṇi syur; yát paçū́n â-lábhate ténai 'vá paçū́n áva runddhe[3], yát páryagni-kṛitân ut-sṛijáti çîrsh-ṇā́m áyâtayâma-tvâya; prâjâ-patyéna sáṃ sthâpayati yajnó vaí prajā́-patir yajná evá yajnám práti shṭhâpayati[4]. prajā́-patiḥ pra-jā́ asṛijata, sá riricânò 'manyata, sá etā́ â-prî́r apaçyat, tā́bhir vaí sá mukhatáḥ[1] || 3 || âtmā́nam ā́ 'prî-ṇîta; yád etā́ â-príyo bhávanti, yajnó vaí prajā́-patir, yaj-nám evaí 'tā́bhir mukhatá ā́ prîṇâty. áparimita-chandaso bhavanty, ápari-mitaḥ prajā́-patiḥ, prajā́-pater ā́ptyâ; ū́nâ-'tiriktā́ mithunā́ḥ, prá-jâtyai; lomaçám̐ vaí nā́mai 'tác chán-daḥ prajā́-pateḥ, paçávo lomaçā́ḥ, paçū́n evā́ 'va runddhe[3]; sárvâṇi vā́ etā́ rûpā́ṇi, sárvâṇi rûpā́ṇy agnaú cítye kriyante, tásmâd etā́ agnéç cítyasya || 4 || bhavanty. éka-viṃçatiṃ sâm-idhenî́r ánv âha, rúg vā́ eka-viṃçó rúcam evá ga-chaty, átho prati-shṭhā́m evá prati-shṭhā́ hỳ eka-viṃçáç; cátur-viṃçatim ánv âha, cátur-viṃçatir ardha-mâsā́ḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsarò 'gnír vaiçvânaráḥ[1], sâ-'kshā́d evá vaiçvânarám[1] áva runddhe; párâcîr[1] ánv âha, párâñ[1] iva hí suvar-gó lokáḥ. sámâs tvâ 'gna ṛitávo vardhay-antv íty âha, sámâbhir evā́ 'gním vardhayati[5] || 5 || ṛitú-bhiḥ saṃ-vatsarám. víçvâ ā́ bhâhi pra-díçaḥ pṛi-thivyā́ íty âha, tásmâd agníḥ sárvâ díçó 'nu ví bhâti. práty auhatâm açvínâ mṛityúm asmâd íty âha,

---

8. [3] °ṃdhe ACDW. [4] so (shṭh°) AW, s. P. 6, 4. [5] unbetont.

mrityúm evä́ 'smâd ápa nudaty. úd vayám támasas párí[6] 'ty âha, pâpmä́ vaí támaḥ, pâpmä́nam evä́ 'smâd ápa hanty. áganma jyótir ut-tamám íty âhâ, 'saú vä́ âdityó jyótir ut-tamám, âdityásyai 'vá sä́yujyam[1] gachati. ná sam-vatsarás tishṭhati nä́ 'sya çrī́s tishṭhati yásyai 'tä́ḥ kriyánte. jyótishmatîm[1] ut-tamä́m ánv âha, jyótir evä́ 'smâ upárishṭâd[1] dadhâti, suvar-gásya lokásyä́ 'nu-khyâtyai || 6 || yä́vanto, 'sya, mukhatáç, cítyasya, vardhayaty, âdityò, 'shṭä́viωçatiç ca || 8 ||

4, 1, 7, 1-4. — K. 19, 8. 20, 8.. — achà | eti | amedhyâḥ — kritvâ | eti | harati — prati | nîti | dadhâti — gâthä́ | hi — kâmä́ḥ | vai — yajne | eva — sthâpayati — amanyata — eti | aprînîta — âptyai | ûnâtiriktâ ity ûna-atiriktâḥ — atho iti — tvâ | agne — sarvä́ḥ | diçàḥ | anù | vîti — tamàsaḥ | parîti.

9. shad-bhír dîkshayati, shád vä́ ritáva, ritú-bhir evaí 'nam dîkshayati. saptá-bhir dîkshayati, saptá chándâωsi, chándo-bhir evaí 'nam dîkshayati. víçve devásya netúr íty anu-shṭúbho 't-tamáyâ juhoti, vä́g vä́ anu-shṭúp, tásmât prâ-'nä́nâm vä́g ut-tamaí. 'kasmâd aksharâd ánâptam prathamám padám, tásmâd yád vâcó 'nâptam tán manushyấ úpa jîvanti; pûrnáyâ juhoti, pûrná iva hí prajä́-patiḥ || 1 || prajä́-pater ä́ptyai; nỳ-ûnayâ juhoti, nỳ-ûnâd dhí prajä́-patiḥ pra-jä́ ásrijata, pra-jä́nâω srísbṭyai. yád arcíshi pra-vriñjyä́d bhûtám áva rundhîta, yád áñgâreshu bhavishyád; áñgâreshu prá vrinakti, bhavishyád evä́ 'va runddhe[1], bhavishyád dhí bhū́yo bhûtä́d; dvä́bhyâm prá vrinakti, dvi-pä́d yájamânaḥ, práti-shṭhityai. bráhmaṇâ vä́ eshä́ yájushâ sám-bhritâ yád ukhä́; sä́ yád bhídyetä́[2]

---

8. [6] so (°s p°) AW, s. P. 8, 24.
9. vahner ukhyasya janiḥ. [1] °ṃdhe ACDW. [2] Wurzel betont.

''rtim[3] ắ 'rchet[4] || 2 || yájamâno hanyétâ 'sya yajnó; mítrai 'tắm ukhắṃ tapé 'ty âha, bráhma vaí mitró, bráhmann evaí 'nâm práti shṭhâpayati[5], nắ ''rtim[3] ắ 'rchati[4] yájamâno nắ 'sya yajnó hanyate; yádi bhídyeta[3] taír evá kapắlaiḥ sá◡ sṛijet, saí 'vá tátaḥ prắyaçcittir[3]. yó gatá-çrîḥ syắn mathitvắ tásyắ 'va dadhyâd, bhûtó vắ eshá, sá svắṃ || 3 || devátâm[3] úpai 'ti. yó bhắti-kâmaḥ syắd yá ukhắyai sam-bhávet sá evá tásya syâd, áto hỳ eshá sam-bhávaty, eshá vaí svayam-bhắr nắma, bhávaty evá. yáṃ kâmáyeta: bhrắtṛivyam asmai jánayeyam íty anyátas[3] tásyâ ''-hṛítyắ 'va dadhyât, sâ-'kshắd evắ 'smai bhrắtṛivyaṃ janayaty. ambarîshâd[3] ánna-kâmasyắ 'va dadhyâd, ambarîshe vắ ánnam bhriyate, sá-yony evắ 'nnam || 4 || áva runddhe[1]. múñjân áva dadhâty, ắrg vaí múñjâ, ắrjam evắ 'smâ ápi dadhâty. agnír devébhyo nílâyata[3], sá krumukám[6] prắ 'viçat; krumukám áva dadhâti, yád evắ 'sya tátra nỳ-aktaṃ tád evắ 'va runddha[1]. ắjyena sáṃ yauty; etád vắ agnéḥ priyáṃ dhắma yád ắjyam, priyéṇai 'vaí 'naṃ dhắmnâ sám ardhayaty átho téjasâ || 5 || vaíkaṃkatîm[3] ắ dadhâti, bhắ evắ 'va runddhe[1]. çamî-máyîm ắ dadhâti, çắntyai. sîda tvám mâtúr asyắ upá-stha íti tisṛí-bhir jâtám úpa tishṭhate, tráya imé lokắ, eshv̀ evá lokéshv â-vídaṃ gachaty, átho prâ-'ṇắn evắ ''tmán dhatte || 6 || prajắpatir, ṛichet, svắm, evắ 'nnaṃ, téjasâ, cá-tustri◡çac ca || 9 ||

4, 1, 9, 1-3. — K. 19, 10. — Ç. 6, 6, 1, 15 - 3, 4. 7, 3, 15. 16. — viçvè | devasyà — vâcaḥ | anắptam — nyắnayeti ni-ắnayâ — bhidyèta | ârtim | eti | ṛichet — sthâpayati — eti | ṛichati — vai | eshaḥ | saḥ — sayonîti sa-yoni — atho iti.

---

9. [3] ohne avagraha. [4] so (ârch°) AW, s. P. 10, 9. [5] so (shṭh°) AW, s. P. 6, 4. [6] so ADW, kramu° C; krumukam alpaṃ kâshṭhaça-kalam, schol.

10. ná ha sma vaí purā́ 'gnír áparaçu-vṛikṇam dah-ati, tád asmai Pra-yogá evá 'rshir asvadayad; yád agne yā́ni kā́ni cé 'ti sam-ídham ā́ dadhâty, áparaçu-vṛikṇam evā́ 'smai svadayati, sárvam asmai svadate yá evám̐ vé-daú. "dumbarîm[1] ā́ dadhâty, ū́rg vā́ udumbára[1], ū́rjam evā́ 'smâ ápi dadhâti. prajā́-patir agním asṛijata, táṃ sṛishṭáṃ rákshâṃsi || 1 || ajighâṃsant, sá etád râksho-ghnám apaçyat, téna vaí sá rákshâṃsy ápâ 'hata; yád râksho--ghnám bhávaty agnér evá téna jâtā́d rákshâṃsy ápa hanty. ā́çvatthīm[1] ā́ dadhâty, açvatthó[1] vaí vánaspátînâṃ[1] sa-patna-sâhó ví-jityai. vaíkañkatîm[1] ā́ dadhâti, bhā́ evā́ 'va runddhe[2]. çamî-máyîm ā́ dadhâti, çā́ntyai. sáṃ--çitam me bráhmó 'd eshâm bâhū́[3] atiram íty ut--tamé[4] aúdumbarî[1 u. 4] || 2 || vâcayati, bráhmaṇai 'vá kshatráṃ sáṃ çyati[5] kshatréṇa bráhma, tásmâd brâhmaṇó râjanỳa-vân áty anyám brâhmaṇám̐ tásmâd râjanỳo brâhmaṇá-vân áty anyáṃ râjanỳam. mṛityúr vā́ eshá yád agnír, amṛ́taṃ híraṇyaṃ; rukmám ántaram práti muñcate, 'mṛ́tam evá mṛityór antár dhatta; ékaviṃçati-nirbâdho bhavaty, éka--viṃçatir vaí deva-lokā́ dvā́daça[1] mā́sâḥ páñca 'rtávas tráya imé lokā́ asā́v âdityáḥ || 3 || eka-viṃçá etā́vanto[1] vaí deva-lokā́s, tébhya evá bhrā́tṛivyam antár eti; nir-bâ-dhaír vaí devā́ ásurân nirbâdhè 'kurvata, tán nir-bâdhā́nâm̐ nirbâdha-tvám̐, nir-bâdhī́ bhavati, bhrā́tṛivyân evá nir-bâdhé kurute. sâvitriyā́ práti muñcate, prá-sûtyai; náktoshā́sé[1] 'ty út-tarayâ, 'ho-râtrā́bhyâm evaí 'nam úd yachate. devā́ agním̐ dhârayan draviṇo-dā́ íty âha, prâ-'ṇā́ vaí devā́ draviṇo-dā́, aho-râtrā́bhyâm evaí 'nam ud-yátya || 4 || prâ-

10. ukhyam̐ dadhîta. [1] ohne avagraha. [2] °ṃdhe ACDW. [3] s. P. 4, 5. [4] s. P. 4, 52. [5] unbetont.

-'naír dâdhârā́. ''sînaḥ práti muñcate, tásmâd ā́sînâḥ pra-jā́ḥ prá jâyante. kṛishṇâ-'jinám út-taraṃ, téjo vaí híraṇ-yam bráhma kṛishṇâ-'jináṃ, téjasâ cai 'vaí 'nam bráh-maṇâ co 'bhayátaḥ[1] pári gṛihṇâti. shád-udyâmaú çikyam bhavati, shád vā́ ṛitáva, ṛitú-bhir evaí 'nam úd yachate; yád dvā́daço-'dyâmaú saṃ-vatsaréṇai 'vá; mauñjám bhav-aty, ū́rg vaí múñjâ, ū́rjai 'vaí 'naú sám ardhayati. su-parṇò 'si[6] garútmân[1] íty áve ''kshate, rûpám evā́ 'syai 'tán mahimā́naṃ vy-ā́cashṭe[7]. dívaṃ gacha súvaḥ paté 'ty âha, suvar-gám evaí 'naṃ lokáṃ gamayati || 5 ||
rákshâúsy, aúdumbarî, âdityá, udyátya, sáṃ, cáturviúçatiç ca || 10 ||

4, 1, 10, 1-5. — K. 19, 10. 11. — Ç. 6, 6, 3, 5 - 7, 2, 6. — râ-kshoghnam iti râkshaḥ-ghnam[8] — bâhû iti — uttame ity út-tame | audúmbarî iti — sam iti | çyati — muñcate | amṛitám — devalokâ iti deva-lokâḥ — nirbâdha iti niḥ-bâdhe | akurvata — sâvitriyâ — prâṇâ iti pra-anâḥ | vai | devâḥ — dâdhâra — vyâcáshṭa iti vi-âcáshṭe.

11. [a] sám-iddho añján[1] kṛídaram matînā́ṃ ghṛitám agne mádhu-mat pínvamânaḥ | vâjī́ váhan vâjínaṃ jâta-vedo devā́nâṃ vakshi priyám ā́ sadhá-stham || [b] ghṛiténâ 'ñjánt sám pathó deva-yā́nân pra-jânán vâjy ápy etu devā́n | ánu tvâ sapte pra-díçaḥ sacantâú sva-dhā́m asmaí yájamânâya dhehi || [c] ī́ḍyaç cā́ 'si vándyaç ca vâjinn âçúç cā́ 'si médh-yaç ca sapte | agnísh ṭvâ[2] || 1 || devaír vásu-bhiḥ sa-jóshâḥ prîtáṃ váhniṃ vahatu jâtá-vedâḥ || [d] stîrṇám barhíḥ su-shṭárîmâ[3 u. 4] jushâṇó 'rú pṛithú práthamânam pṛithi-

---

10. [6] so (°o ') AW, s. P. 12, 2. [7] als Compositum. [8] zu n (nicht ṇ) s. P. 13, 15.

11. açvasyâ ''priyaḥ (açvamedhâkhyakâṇḍe tâḥ viniyuktâḥ sphuṭe çru-tam | adhyetum anuvâko 'tra prokta utkṛishyatâṃ tataḥ ||); dieser anuvâka gehört zu den drei, welche zusammen daharapṛishṭham heifsen, s. Ind. Stud. 3, 383. [1] so (°o a°) AW, s. P. 11, 16. [2] so (°sh ṭ°) AW, s. P. 6, 5. [3] so (susht°) ACDW, s. P. 6, 13. [4] so (°â) AW, s. P. 3, 10.

vyā̆m | devébhir yuktám áditiḥ sa-jóshâḥ syonám kṛiṇvânā̆ suvité[5] dadhâtu || [e] etā̆ u vaḥ su-bhágâ viçvá-rûpâ ví pá-ksho-bhiḥ çráyamâṇâ úd ā̆taiḥ[6] | ṛishvā̆ḥ satī̆ḥ kavásbaḥ[7] çúmbhamânâ dvā̆ro devī̆ḥ su-prâyaṇā̆ bhavantu || [f] antarā̆ mitrā̆-váruṇâ cárantî[8] múkhaṃ yajnā̆nâm abhí saṃ-vi-dâné[9 u. 8] | ushā̆sâ[10] vâm || 2 || su-hiraṇyé[8] su-çilpé[8] ṛitásya yónâv ihá sâdayâmi || [g] prathamā̆ vâu sa-rathínâ su-várṇâ devaú páçyantau bhúvanâni víçvâ | ápiprayaṃ códanâ vâm mímânâ hótârâ jyótiḥ pra-díçâ diçántâ || [h] âdityaír no bhā̆-ratî vashṭu yajnáu sárasvatî[5] sahá rudraír na âvît | íḍó 'pa-hûtâ vásu-bhiḥ sa-jóshâ yajnáṃ no devîr amṛíteshu dhatta || [i] tváshtâ vîráṃ devá-kâmaṃ jajâna tváshṭur árvâ jâyata âçúr áçvaḥ || 3 || tváshṭe 'dáṃ víçvam bhúvanaṃ jajâna bahóḥ kartā̆ram ihá yakshi hotaḥ || [k] áçvo ghṛiténa tmányâ sám-akta úpa devā̆u ṛitu-çáḥ[11] pā̆tha etu | vánas-pátir[5] deva-lokám pra-jânánn agnínâ havyā̆ svaditā̆ni va-kshat || [l] prajā̆-pates tápasâ vâvṛidhânáḥ sadyó[5] jâtó da-dhishe yajnám agne | svā̆hâ-kṛitena havíshâ puro-gâ yâhí sâdhyā̆[12] havír adantu devā̆ḥ || 4 || agnísh ṭvâ, vâm, áçvo, dví-catvâriuçac ca || 11 ||

K. Aç. 6, 2. — Vs. 29, 1-11. Ç. 13, 2, 2, 14. — vâjî | apîti — asi — ásí — sushtarîmeti su-starī̆ma[8] | jushâṇâ — subhagâ iti su-bhagā̆ḥ | viçvarū̆pâ iti viçva-rûpâḥ — kavashâḥ[7] | çumbhámânâḥ — suprâyaṇâ iti su-prâyaṇâḥ — carántî iti — abhîti | saṃvidâne iti saṃ-vidâne — suhiraṇye iti su-hiraṇye | suçilpe iti su-çilpe — sajoshâ iti sa-joshā̆ḥ — jâyate — upeti | devân — purogâ iti puraḥ-gâḥ — sâdhyâ[12].

---

11. [5] ohne avagraha. [6] so ADW, ā̆ttaiḥ C. [7] so ACDW, für kavashyaḥ! ebenso Vs. Das im Pet. W. benutzte Mspt. liest: kaváyaḥ, s. daselbst vol. II, 182; so auch K., und D prima manu. kavashaḥ kavâṭaiḥ (!), schol. [8] s. P. 4, 20. [9] s. schol. zu P. 6, 9 p. 165. [10] ushā̆sâ C. [11] so (âu) AW, s. P. 9, 22. [12] ohne visarga D, so auch Vs.; aber schol.: sâdhyâ asmâbhiḥ sâdhanîyâḥ pûjanîyâḥ. S. IV, 3, 4, 1.

sâvitrā̆ṇi, vy-ṛiddham, út krâma, devásya khanati, krûrám, vâru-ṇáḥ, saptábhir, ékaviṃçatyâ, shaḍbhír, ná ha sma, sámiddho añjánn, ékâdaça ‖ 11 ‖

sâvitrā̆ṇy (1, 1), útkrâma (3, 1), krûrám (5, 1), vâruṇáḥ (6, 1), paçávaḥ syur (8, 3), ná ha sma (10, 1), náva pañcâçát* ‖ 59 ‖

iti taittirîyasaṃhitâyâm pañcamakâṇḍe prathamaḥ prapâṭhakaḥ ‖

1. víshṇu-mukhâ vaí devā̆ç chándo-bhir imā̆ṅ lokā̆n[1] anapa-jayyám abhỳ ajayan; yád vishṇu-kramā̆n krám-ate víshṇur evá bhûtvā̆ yájamânaç chándo-bhir imā̆ṅ lokā̆n[1] anapa-jayyám abhí jayati; víshṇoḥ krámo 'sy abhimâti-hé 'ty âha, gâyatrī̆ vaí pṛithivī̆, traíshṭubham[2] antárikshaṃ[2], jā̆gatî dyaúr, ā̆nu-shṭubhîr díçaç, chándo-bhir evé 'mā̆ṅ lokā̆n[1] yathâ-pûrvám abhí jayati. prajā̆-patir agním asṛijata, sò 'smât sṛishṭáḥ ‖ 1 ‖ párâñ[2] ait; tám etáyā̆ 'nv aid: ákrandad íti, táyâ vaí sò 'gnéḥ priyáṃ dhā̆mā̆ 'vâ 'runddha[3]; yád etā̆m anv-ā̆hâ 'gnér evaí 'táyâ priyáṃ dhā̆mā̆ 'va runddha[3]. îçvaró vā̆ eshá párâñ[2] pra-dágho yó vishṇu-kramā̆n krámate; catasṛí-bhir ā̆ vartate, catvā̆ri chándâṃsi, chándâṃsi khálu vā̆ agnéḥ priyā̆ tanū̆ḥ, priyā̆m evā̆ 'sya tanúvam abhí ‖ 2 ‖ pary-ā̆vartate[4]; da-kshiṇā̆ pary-ā̆vartate[4], svám evá vîrỳam ánu pary-ā̆vartate[4], tásmâd dákshiṇó 'rdha âtmáno vîrỳâvat-taró; 'tho âdityásyai 'vā̆ "-vṛítam ánu pary-ā̆vartate[4]. Çúnaḥçépam[2] Ā̆jî-gartim[2] váruṇo 'gṛihṇât, sá etā̆m vâruṇī̆m apaçyat, táyâ vaí sá âtmā̆naṃ varuṇa-pâçā̆d amuñcad, váruṇo vā̆ etáṃ gṛihṇâti yá ukhā̆m prati-muñcáta; úd ut-tamáṃ va-

---

* als zwei Wörter ACDW.

2, 1-10. cityupakramaḥ; 1. âsandyâṃ vahnyavasthitiḥ, vâtsapreṇa 'py upasthânam. [1] °nlo° A. [2] ohne avagraha. [3] °ṃdh° ACDW. [4] als Compositum.

ruṇa pā́çam asmád íty âhâ, "tmā́nam evaí 'táyâ || 3 || varuṇa-pâçā́n muñcaty. ā́ tvâ 'hârsham íty âhā́, " hỳ enaṃ hárati. dhruvás tishṭhā́ 'vi-câcalir íty âha, práti-shṭhityai. víças tvâ sárvâ vâñchantv íty âha, viçaí 'vaí 'naṃ sám ardhayaty. asmín râshṭrám ádhi çrayé 'ty âha, râshṭrám evā́ 'smin dhruvám akar; yáṃ kâmáyeta: râshṭráṃ syâd íti tám mánasâ dhyâyed, râshṭrám evá bhavati || 4 || ágre bṛihánn ushásâm ûrdhvó asthâd[5] íty âhā́, 'gram evaí 'naṃ samânā́nâṃ[2] karoti. nir-jagmivā́n támasa íty âha, táma evā́ 'smâd ápa hanti. jyótishā́ " 'gâd íty âha, jyótir evā́ 'smin dadhâti. catasṛí-bhiḥ sâdayati, catvā́ri chándâṃsi, chándobhir evā́; 'ti-chandaso 't-tamáyâ, várshma vā́ eshā́ chándasâṃ yád áti-chandâ, várshmai 'vaí 'naṃ samânā́nâṃ[2] karoti; sád-vatî || 5 || bhavati, sat-tvám[6] evaí 'naṃ gamayati. vâtsa-préṇó 'pa tishṭhata, eténa vaí Vatsa-prī́r Bhâlandanò[2] 'gnéḥ priyáṃ dhā́mā́ 'vâ 'runddhâ[3], 'gnér evaí 'téna priyáṃ dhā́mā́ 'va runddha[3]; ekâdaçám[2] bhavaty, eka-dhaí 'vá yájamâne vîrỳaṃ dadhâti. stómena vaí devā́ asmíṅ loká[1] ârdhnuvañ[7] chándo-bhir[8] amúshmint; stómasyc 'va khálu vā́ etád rûpáṃ yád vâtsa-práṃ; yád vâtsa-préṇo 'pa-tíshṭhate || 6 || imám evá téna lokám abhí jayati, yád vishṇu-kramā́n krámate 'múm evá taír lokám abhí jayati. pûrvedyúḥ[2] prá krâmaty[7] uttaredyúr[2] úpa tishṭhate; tásmâd yóge 'nyā́sâm pra-jā́nâm mánaḥ kshéme 'nyā́sâṃ, tásmâd yâyâvaráḥ[9] kshemyásye "çe, tásmâd yâyâvaráḥ[9] kshemyám adhy-ávasyati[4]. mushṭī́[10] karoti, vā́caṃ

---

1. [5] so (°o a°) AW, s. P. 11, 3 und Whitney zu P. 11, 8 p. 265 (s. IV, 2, 1, 4). [6] satvaṃ AW, und CD vor iti. [7] unbetont. [8] °nch° AW, s. P. 5, 24. [9] so (yâyâ°) ADW, yayâ° C., prayâṇaçilaḥ purushaḥ. [10] s. P. 4, 12.

yachati, yajnásya dhṛítyai || 7 || sṛishṭò, 'bhy., ètáyâ, bhavati, sád-vaty, upatíshṭhate, dvícatvâriṃçac ca || 1 ||

4, 2, 1, 1 - 2, 4. — K. 19, 11. — Ç. 6, 7, 2, 10 - 4, 15. — vishṇú-mukhâ iti vishṇú-mukhâḥ — saḥ | asmât — aveti | arumdha — aveti | rumdhe — abhîti | paryâvártata iti pari-âvártate | dakshiṇâ | paryâvártata iti pari-âvártate — anv iti | paryâ-vártata iti pari-âvártate — vîryâvattara iti vîryâvat-taraḥ | atho iti — anv iti | paryâvártata iti pari-âvártate — agṛih-ṇât — pratimuñcata iti prati-muñcatè — varuṇapâçâd iti varuṇa-pâçât — tvâ | ahârsham — eti | hi — tishṭha | avicâcalir ity avi-câcaliḥ — sarvâḥ — akaḥ — jyotishâ | eti | agât — atichandâ ity ati-chandâḥ | varshmá | eva — satvam iti sat-tvam — tishṭhate — aveti | arumdha — rumdhe — asmin | loke | ârdhnuvan — preti | krâmati — yogè | anyâsâm — kshemè | anyâsâm — adhyavásyatîty ádhi-avá-syati | mushṭî iti.

2. ánna-paté 'nnasya[1] no dehî́ 'ty âhâ, 'gnír vā́ ánna-patiḥ, sá evā́ 'smâ ánnam prá yachaty; anamîvásya çushmíṇa íty âhâ, 'yakshmásyé 'ti vā́vaí[2] 'tád âha. prá pra-dâtā́ram târisha ū́rjam no dhehi dvi-páde cátush-pada íty âhâ, "-çísham evaí 'tā́m ā́ çâsta. úd u tvâ víçve devā́ íty âha, prâ-'ṇā́ vaí víçve devā́ḥ || 1 || prâ-'ṇaír evaí 'nam úd yachaté; 'gne bhárantu cítti-bhir íty âha, yásmâ evaí 'nam cittā́yo 'd-yáchate ténai 'vaí 'naṃ sám ardhayati. catasṛí-bhir ā́ sâdayati, catvā́ri chándâṃsi, chándo-bhir evā́; 'ti-chandaso 't-tamáyâ, várshma vā́ eshā́ chándasâm yád áti-chandâ, várshmai 'vaí 'naṃ samânā́nâm[2] karoti; sád-vatî bhavati, sat-tvám[3] evaí 'nam gamayati. pré 'd agne jyótishmân[1] || 2 || yâhî́ 'ty âha, jyótir evā́ 'smin dadhâti tanúvâ vā́ eshá hinasti yáṃ

2. ukhyanayanam. [1] so ("e ') AW, s. P. 12, 8. I, 61. [2] ohne avagraha. [3] satvam ACDW.

hinásti; mā́ hiꞷsîs tanū́vâ pra-jā́ íty âha, pra-jā́bhya evaí 'naꞷ çamayati. rákshâꞷsi vā́ etád yajnáꞷ sacante yád ána ut-sárjaty; ákrandad íty ánv âha, rákshasâm ápa-hatyâ. ánasâ vahanty, ápa-citim evā́ 'smin dadhâti, tásmâd anasvī́[2] ca rathī́ cā́ 'tithînâm ápacita-tamau || 3 || ápaciti-mân bhavati yá evám̐ véda. sam-ídhâ 'gním̐ duvasyaté 'ti ghṛitâ-'nushiktā́m ava-sité sam-ídham ā́ da-dhâti, yáthā́ 'tithaya ā́-gatâya sarpíshvad[2] âtithyám̐ kriyáte tâdṛíg[2] evá tád; gâyatriyā́ brâhmaṇásya gâyatró hí brâh-maṇás, trishṭúbhâ[2] râjanỳasya traíshṭubho[2] hí râjanỳo.

'p-sú bhásma prá veçayaty, apsú-yonir vā́ agníḥ, svā́m evaí 'nam̐ yónim̐ gamayati; tisṛí-bhiḥ prá veçayati, tri-vṛíd vaí || 4 || agnír, yā́vân evā́ 'gnís tám prati-shṭhā́m̐ gam-ayati, párâ vā́ eshò 'gním̐ vapati yò 'p-sú bhásma pra--veçáyati. jyótishmatîbhyâm[2] áva dadhâti, jyótir evā́ 'smin dadhâti, dvā́bhyâm práti-shṭhityai; párâ vā́ eshá pra-jā́m paçū́n vapati yò 'p-sú bhásma pra-veçáyati. púnar ûrjā́ sahá rayyé 'ti púnar ud-aíti[4], pra-jā́m evá pa-çū́n âtmán dhatte. púnas tvâ "dityā́ḥ || 5 || rudrā́ vásavaḥ sám indhatâm íty âhai, 'tā́ vā́ etám̐ devátâ ágre sám aindhata, tā́bhir evaí 'naꞷ sám inddhe[5]. bódhâ[6] sá bodhī́ 'ty úpa tishṭhate, bodháyaty evaí 'nam̐, tásmât suptvā́ pra-jā́ḥ prá budhyante. yathâ-sthânám úpa tishṭhate, tásmâd yathâ-sthânám paçávaḥ púnar é-'tyó 'pa tishṭhante || 6 || vaí víçve devā́, jyótishmân, ápacitatamau, trivṛíd vā́, âdityā́, dví-catvâriꞷçac ca || 2 ||

4, 2, 3, 1-4. — K. 19, 12. — Ç. 6, 2, 1, 6 - 2, 9. — annásya — asmai — catúshpada iti catúḥ-pade — çâste — prâṇâ iti pra-anâḥ — yasmai — atichandâ ity ati-chandâḥ — sa-tvam iti sat-tvam — apáhatyâ ity apá-hatyai — atithaye

---

2. [4] als Compositum. [5] iṃdhe ACDW. [6] so (ᵘâ) AW, s. P. 3, 8.

— sarpishvát — gâyatriyâ — udaitîty út-aiti — âdityâḥ | rudrâḥ — etâḥ | vai — bodhá — etyety ấ-ityá.

3. yā́vatî[1] vaí pṛithivī́ tásyai yamá ā́dhi-patyam párî 'yâya; yó vaí yamā́m deva-yájanam asyā́ ánir-yâcyâ 'gním cinuté yamā́yai 'naṃ sá cinuté; 'pe 'té 'ty adhy-ávasâ-yayati[2], yamā́m evá deva-yájanam asyaí nir-yā́cyâ "tmáne 'gním cinuta. ishv-agréṇa vā́ asyā́ ánâ-mṛitam ichánto nā́ 'vindan, té devā́ etád yájur apaçyann: ápe 'té ti; yád eténâ 'dhy-avasâyáyati || 1 || ánâ-mṛita evā́ 'gním cinuta. úd dhanti, yád evā́ 'syā́ amedhyā́m tád ápa hanty. apó 'vo 'kshati, çā́ntyai. síkatâ ní vapaty, etád vā́ agnér vaiç-vânarásya[1] rûpáṃ, rûpéṇai 'vá vaiçvânarám áva runddha[3]. ū́shân ní vapati; púshṭir vā́ eshā́ pra-jánanam yád ū́shâḥ, púshṭyâm evá pra-jánane 'gním cinuté, 'tho sam-jnā́na evá, sam-jnā́naṃ hý etát || 2 || paçū́nā́m yád ū́shâ; dyā́vâ-pṛi-thivī́ sahá "stâm, té[4] vi-yatī́[4] abrûtâm: ástv evá nau sahá yajníyam íti, yád amúshyâ yajníyam ā́sît tád asyā́m ada-dhât tá ū́shâ abhavan, yád asyā́ yajníyam ā́sît tád amúshyâm adadhât tád adáç candrámasi[1] kṛishṇám, ū́shân ni-vápann adó dhyâyed dyā́vâ-pṛithivyór evá yajníye 'gním cinute. 'yáṃ só agnír[5] íti Viçvā́-mitrasya[6] || 3 || sû-'ktám bhavaty, eténa vaí Viçvā́-mitro[6] 'gnéḥ priyám dhā́mā́ 'vâ runddhâ[3], 'gnér evaí 'téna priyám dhā́mā́ 'va runddhe[3]. chándo-bhir vaí devā́ḥ suvar-gám lokám âyañ, cátasraḥ[7] prā́cîr[1] úpa dadhâti, catvā́ri chándâṃsi, chándo--bhir evá tád yájamânaḥ suvar-gám lokám eti; téshâṃ su-var-gám lokám yatā́m díçaḥ sám avlîyanta, té dvé[8] pu-

3. gârhapatyam cinoti. [1] ohne avagraha. [2] als Compositum. [3] mdh° ACDW. [4] s. P. 4, 52. [5] so (°o a°) AW, s. P. 12, 8 (Whitney p. 265; s. IV, 2, 4, 2). [6] s. P. 3, 5. [7] °nc° A, °m c° W, s. P. 5, 21. 24. [8] s. P. 4, 49.

rástât[1] samī́cî[1 u. 9] úpâ 'dadhata[10] dvé[8] || 4 || paççā́t sa-mī́cî[1 u. 9], tā́bhir vaí té díço 'dṛiꞷhan; yád dvé[8] purástât[1] samī́cî[1 u. 9] upa-dádhâti dvé[8] paççā́t samī́cî[1 u. 9], diçā́ṃ ví-dhṛityâ; átho paçávo vaí chándâꞷsi, paçū́n evā́ 'smai sa-mī́co[1] dadhâty. ashṭā́v úpa dadhâty, ashṭā́-'ksharâ gâ-yatrī́, gâyatrò 'gnír yā́vân[1] evā́ 'gnís táṃ cinute; 'shṭā́v úpa dadhâty, ashṭā́-'ksharâ gâyatrī́, gâyatrī́ suvar-gáṃ lo-kám áñjasâ veda, suvar-gásya lokásya || 5 || prá-jnâtyai; tráyo-daça lokam-pṛiṇā́ úpa dadhâty; éka-viꞷçatiḥ sám padyante, prati-shṭhā́ vā́ eka-viꞷçáḥ prati-shṭhā́ gā́rha-patya, eka-viꞷçásyai 'vá prati-shṭhā́ṃ gā́rha-patyam ánu práti tishṭhati; práty agníṃ cikyânás tishṭhati yá eváṃ véda. páñca-citîkaṃ cinvîta prathamáṃ cinvânáḥ, pā́ñkto[11] yajnáḥ, pā́ñktâḥ[11] paçávo, yajnám evá paçū́n áva runddhe[3]; trí-citîkaṃ cinvîta dvitī́yaṃ cinvânás, tráya imé lokā́, eshv̀ evá lokéshu || 6 || práti tishṭhaty; éka-citîkaṃ cinvîta tṛi-tī́yaṃ cinvâná, eka-dhā́ vaí suvar-gó loká, eka-vṛitai 'vá suvar-gáṃ lokám eti. púrîsheṇâ 'bhỳ ûhati, tásmân mâꞷ-sénā́ 'sthi channáṃ; ná duç-cármâ bhavati yá eváṃ véda. páñca cítayo bhavanti, pañcá-bhiḥ púrîshair[12] abhỳ ûhati, dáça sám padyante, dáçâ-'ksharâ vi-rā́ḍ, ánnaṃ vi-rā́ḍ, vi-rā́jy evā́ 'nnā́-'dye práti tishṭhati || 7 || adhyavasâyáyati, hy ètád, Viçvā́mitrasyâ, 'dadhata dvé, lokásya, lokéshu, saptácatvâriꞷçac ca || 3 ||

4, 2, 4, 1-4. — K. 20, 1. — Ç. 7, 1, 1, 2-33. — a̱syâḥ | anir-yâ̱cyety aniḥ-yâçya̱ — apeti | ita̱ | iti | a̱dhyavàsâyaya̱tîty àdhi-avàsâyayati — ci̱nute̱ — vai | a̱syâḥ — anâ̱mṛita̱ ity anâ̱-mṛite̱ — ud iti | ha̱nti — e̱va | a̱syâ̱ḥ — a̱paḥ | aveti | u̱ksha̱ti — sikàtâḥ — aveti | ru̱ṃdhe̱ — ci̱nute̱ | atho̱ iti | sa̱ṃjnâna̱ iti sam-jnâne — ûshâ̱ḥ — â̱stâ̱m — te iti | vi̱ya̱tî iti vi-ya̱tî — a̱mushyâ̱ḥ — a̱syâḥ — ca̱ndramàsi — ci̱nute̱ |

3. [9] s. P. 4, 31. [10] unbetont. [11] ⁰ñt⁰ ACW. [12] púrishyair A.

ayam — viçvâmitrasyeti viçva-mitrasya | sûktam iti su-uktam — aveti | arumdha — âyan — sam iti | avlîyanta | dve iti — samîcî iti — adriɷhan — vidhrityâ iti vi-dhrityai | atho iti — ashṭâksharety ashṭâ-aksharâ — anú | pratī́ti | tishṭhati — ekavritety éka-vritā́ | eva — annâdya ity ánna-adyè.

4. ví vā́ etaú dvishâte[1] yáç ca purā́ 'gnír yáç co 'khā́yâɷ; sám itam íti catasrí-bhiḥ sáṃ ní vapati, catvā́ri chándâɷsi, chándâɷsi khálu vā́ agnéḥ priyā́ tanū́ḥ, priyáyai 'vaí 'nau tanúvâ sáɷ çâsti; sám itam íty âha, tásmâd bráhmaṇâ kshatráɷ sám eti; yát saṃ-nyúpya vi-hárati, tásmâd bráhmaṇâ kshatráṃ vỳ ety. ritú-bhiḥ || 1 || vā́ etáṃ dîkshayanti, sá ritú-bhir evá vi-múcyo; mâté 'va putrám prithivī́ purîshỳam íty âha, 'rtú-bhir evaí 'naṃ dîkshayitvá 'rtú-bhir ví muñcati. vaiçvânaryā́[2] çikỳam ā́ datte, svadáyaty evaí 'nan. nair-ritī́ḥ krishṇā́s tisrás túsha-pakvâ bhavanti, nír-rityai vā́ etád bhâga-dhéyaṃ yát túshâ nír-rityai rûpáṃ krishṇáɷ, rûpéṇai 'vá nír-ritiṃ nir-ávadayata[3]. imā́ṃ díçaṃ yanty, eshā́ || 2 || vaí nír-rityai dík, svā́yâm evá diçí nír-ritiṃ nir-ávadayate[3]. svá-krita íriṇa úpa dadhâti[4] pra-daré vai, 'tád vaí nír-rityâ â-yátanaɷ, svá evā́ ''-yátane nír-ritiṃ nir-ávadayate[3]. çikỳam abhy úpa dadhâti, nair-ritó vaí pā́çaḥ, sâ-'kshā́d evaí 'naṃ nirriti-pâçā́n muñcati. tisrá úpa dadhâti, tredhâ-vihitó vaí púrusho, yā́vân[2] evá púrushas tásmân nír-ritim áva yajate. párâcîr[2] úpa || 3 || dadhâti, párâcîm evā́ 'smân nír-ritim prá ṇudaté[5]. 'pratî-''ksham ā́ yanti, nír-rityâ antár-hityai. mârjayitvó 'pa tishṭhante, medhya-

4. ukhyâgniṃ (ta)tra saṃvapet. [1] s. P. 4, 40. [2] ohne avagraha. [3] als Compositum. [4] unbetont. [5] so (ṇ°) AW, s. P. 7, 4.

-tvā́ya. gā́rha-patyam úpa tishṭhante, nirṛiti-loká evá car-itvā́ pûtā́ deva-lokám upā́-’’vartanta[3]; ékayó ’pa tishṭhanta, eka-dhaí ’vá yájamâne vîrỳaṃ dadhati. ni-véçanaḥ saṃ-gámano vásûnâm íty âha, pra-jā́ vaí paçávo vásu, pra-jáyai ’vaí ’nam paçú-bhiḥ sám ardhayanti || 4 || ṛitúbhir, eshā́, párâcîr úpâ, ’shṭā́catvâri◡çac ca || 4 ||

4, 2, 5, 1-6. — K. 20, 1. 2. — Ç. 7, 1, 1, 38 - 2, 1, 20. — dvi-shâte iti — sam | nîti | vapati — saṃnyupyeti sam-nyupyà — dîkshayitvâ — eva | enat — tushàpakvâ iti tushà-pakvâḥ — tushā́ḥ — niravàdayata iti niḥ-avàdayate — svakṛita iti sva-kṛite | iriṇe — vai | nirṛityâ iti niḥ-ṛityâḥ — sve | eva — abhi | upeti | dadhâti — enam | nirṛitipâçâd iti nirṛiti-pâçât — eva | asmât — nudate | apràtîksham ity apràti-îksham — yanti | nirṛityâ iti niḥ-ṛityâḥ — nirṛitiloka iti nirṛiti-loke — pûtâḥ — upâvàrtanta ity ùpa-âvàrtante — tishṭhante | eka-dhety èka-dhâ — prajeti pra-jâ | vai.

5. purusha-mâtréṇa ví mimîte, yajnéna vaí púrushaḥ sám-mito, yajna-parúshai ’vaí ’naṃ ví mimîte; yā́vân[1] pú-rusha ûrdhvá-bâhus tā́vân[1] bhavaty, etā́vad[1] vaí púrushe vîrỳaṃ, vîrỳeṇai ’vaí ’naṃ ví mimîte. pakshī́ bhavati, ná hỳ apaksháḥ pátitum árhaty; aratnínâ pakshaú drā́ghî-yâ◡sau bhavatas, tásmât pakshá-pravayâ◡si váyâ◡si; vyâma-mâtraú pakshaú ca púchaṃ ca bhavaty[2], etā́vad[1] vaí pú-rushe vîrỳam || 1 || vîrỳa-sammito. véṇunâ ví mimîta, âgneyó vaí véṇuḥ, sayoni-tvā́ya. yájushâ yunakti, yájushâ kṛishati, vy-ā́vṛittyai[3]. shaḍ-gavéna kṛishati, sháḍ vā́ ṛi-táva, ṛitú-bhir evaí ’naṃ kṛishati; yád dvâdaça-gavéna saṃ-vatsaréṇai ’vé. ’yáṃ vā́ agnér ati-dâhā́d abibhet, saí ’tád dvi-guṇám apaçyat kṛishṭáṃ cā́ ’kṛishṭaṃ ca, táto vā́ imā́ṃ nā́ ’ty adahad; yát kṛishṭáṃ cā́ ’kṛishṭaṃ ca || 2 ||

5. kṛishati kshetram. [1] ohne avagraha. [2] Singular des Verbums, weil pucham am nächsten steht. [3] °vṛityai ACDW.

bhávaty asyā́ ánati-dâhâya. dvi-guṇáṃ t' vā́[4] agním ud=
-yántum arhatī́ 'ty â h u r; yát kṛishṭáṃ cā́ 'kṛishṭaṃ ca bháv=
aty, agnér úd-yatyâ. etā́vanto[1] vaí paçávo dvi-pā́daç ca
cátush-pâdaç ca, tā́n yát prā́ca[1] ut-sṛijéd rudrā́yā́ 'pi da=
dhyâd, yád dakshiṇā́[5] pitṛí-bhyo ní dhuved, yát pratī́co[1]
rákshâṃsi hanyur, udī́ca[1] út sṛijaty, eshā́ vaí deva-ma=
nushyā́ṇâṃ çântā́ dík || 3 || tā́m evaí 'nân ánū́ 't sṛijaty;
átho khálv imā́ṃ díçam út sṛijaty, asaú vā́ âdityáḥ prâ-'ṇáḥ,
prâ-'ṇám evaí 'nân ánū́ 't sṛijati. dakshiṇā́[5] pary-ā́var=
tante[6], svám evá vîrỳam ánu pary-ā́vartante[6], tásmâd dákshiṇó
'rdha âtmáno vîrỳâvat-taró; 'tho âdityásyai 'vā́ "-vṛítam
ánu pary-ā́vartante[6], tásmât párâñcaḥ[1] paçávo ví tishṭhante
pratyáñca[1] ā́ vartante. tísras-tisraḥ sī́tâḥ || 4 || kṛishati,
tri-vṛítam evá yajna-mukhé vi yâtayaty. óshadhîr[1] vapati,
bráhmaṇā́ 'nnam áva runddhe[7], 'rkè 'rkáç cîyate. catur=
daçá-bhir vapati, saptá grâmyā́ óshadhayaḥ saptā́ "raṇyā́,
ubháyîshâm áva-ruddhyâ[8]. ánnasyâ-'nnasya vapaty, án=
nasyâ-'nnasyā́ 'va-ruddhyai[8]. kṛishṭé vapati, kṛishṭé hy
óshadhayaḥ[1] prati-tíshṭhanty. anu-sîtáṃ[9] vapati, prá=
-jâtyai. dvâdaçá-su sī́tâsu vapati, dvā́daça[1] mā́sâḥ saṃ=
-vatsaráḥ, saṃ-vatsaréṇai 'vā́ 'smâ ánnam pacati; yád agni=
-cít || 5 || ánava-ruddhasyâ 'çnîyā́d áva-ruddhena vỳ ṛidh=
yeta. yé vánaspátînâm[1] phala-gráhayas tā́n idhmé 'pi
pró 'kshed, ánava-ruddhasyā́ 'va-ruddhyai[8]. dig-bhyó lo=
shṭā́nt sám asyati, diçā́m evá vîrỳam ava-rúdhya diçā́ṃ
vîrỳe 'gníṃ cinute; yáṃ dvishyā́d yátra sá syā́t tásyai
diçó loshṭám ā́ hared; í s h a m ū́ r j a m a h á ṃ i t á ā́ d a d a
ítī́ 'sham evó "rjaṃ tásyai diçó 'va runddhe[7]; kshódhuko

5. [4] so AW, s. P. 5, 13. [5] ohne visarga ACDW. [6] als Compositum. [7] °ṃdhe ACDW. [8] °rudhy° ACDW. [9] zu s (nicht sh) s. P. 6, 12.

bhavati yás tásyâm diçí bhávaty. uttara-vedím úpa vap=aty, uttara-vedyā́u hȳ agníç cîyáté, 'tho paçávo vā́ uttara=-vedíḥ, paçū́n evā́ 'va runddhé[7], 'tho yajna-parúshó 'nantar=-ityai || 6 ||. ca bhavaty etā́vad vaí púrushe vîryàm, yát kṛishṭám cā́ 'kṛishṭam ca, dík, sītā́, agnicíd, áva, pā́ñcaviṃçatiç ca || 5 ||

4, 2, 6, 1 - 7, 1. — K. 20, 3. — Ç. 7, 2, 2, 1 - 4, 28. — bha=vàti | asyâḥ — tu | vai — udyàtyâ ity ut-yatyai — anù | ud iti | sṛijati | atho iti — enân | anù | ud iti | sṛijati | da=kshiṇâ[5] | paryâvàrtanta iti pari-âvàrtante — anv iti | pary=âvàrtanta iti pari-âvàrtante — avàrudhyâ ity avà-rudhyai — anusîtam[9] ìty ànu-sîtam — api | preti | ukshet — cî=yatè | atho iti.

6. ágne táva çrávo váya íti síkatâ ní vapaty, etád vā́ agnér vaiçvânarásya[1] sû-'ktáu, sû-'kténai 'vá vaiç=vânarám[1] áva runddhe[2]. shaḍ-bhír ní vapati, sháḍ vā́ ṛitávaḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsarò 'gnír vaiçvânaráḥ[1], sâ=-'kshā́d evá vaiçvânarám áva runddhe[2]. samudrám[1] vaí nā́mai 'tác chándaḥ, samudrám ánu pra-jā́ḥ prá jâyante; yád eténa síkatâ ni-vápati, pra-jā́nâm pra-jánanâyé. 'ndraḥ || 1 || vṛitrā́ya vájram prā́ 'harat, sá tredhā́[1] vȳ abhavat sphyás tṛitîyaṃ ráthas tṛitîyaṃ yū́pas tṛitîyaṃ, yè 'ntaḥ=-çarā́ áçîryanta tā́ḥ çárkarâ abhavan, tác chárkarâṇâṃ çar=kara-tvám; vájro vaí çárkarâḥ, paçúr agnír, yác chárkarâ=bhir agním pari-minóti[3] vájreṇai 'vā́ 'smai paçū́n pári gṛih=ṇâti, tásmâd vâjreṇa paçávaḥ pári-gṛihîtâs, tásmât sthéyân ástheyaso nó 'pa harate. tri-saptā́bhiḥ[4] paçú-kâmasya pári minuyât[3], saptá vaí çîrshaṇȳâḥ prâ-'ṇā́ḥ, prâ-'ṇā́ḥ paçávaḥ, prâ-'ṇaír evā́ 'smai paçū́n áva runddhe[2]; tri-ṇavā́bhir[5] bhrā́=

---

6. atra sikatâdikam vapet. [1] ohne avagraha. [2] °ṃdhe ACDW. [3] zu n (nicht ṇ) s. schol. zu P. 7, 5 p. 174. [4] zu s (nicht sh) s. P. 6, 12. [5] zu ṇ s. P. 7, 2.

trivya-vatas, tri-vrítam evá vájraṃ sam-bhrítya bhrā́trivyàya prá harati, strítyâ; ápari-mitâbhiḥ pári minuyâd[3] ápari-mitasyā́ 'va-ruddhyai[6]. yám kâmáyetâ: 'paçúḥ syâd íty ápari-mitya tásya çárkarâḥ síkatâ vỳ ûhed, ápari-grihîta evā́ 'sya vishûcī́naṃ[1] rétaḥ párâ siñcaty, apaçúr evá bhavati || 3 || yám kâmáyeta: paçu-mā́nt syâd íti pari-mítya tásya çárkarâḥ síkatâ vỳ ûhed, pári-grihîta evā́ 'smai samī́cī́naṃ[1] rétaḥ siñcati, paçu-mā́n evá bhavati. saumyā́ vỳ ûhati, sómo vaí reto-dhā́, réta evá tád dadhâti; gâyatriyā́ brâhmaṇásya gâyatró hí brâhmaṇás, trishṭúbhâ[1] râjanỳasya traíshṭubho[1] hí râjanỳaḥ. Çam-yúm[7] Bârhaspatyám[1] médho nó 'pâ 'namat, sò 'gním prā́ 'viçat || 4 || sò 'gnéḥ kríshṇo rûpám kritvó 'd âyata, só 'çvam prā́ 'viçat, só 'çvasyâ 'vântara-çaphò 'bhavad; yád áçvam â-kramáyati yá evá médhó 'çvam prā́-'viçat tám evā́ 'va runddhe[2]. prajā́-patinâ 'gníç cetavỳa íty âhuḥ, prâjâ-patyó 'çvo; yád áçvam â-kramáyati prajā́-patinai 'vā́ 'gním cinute. pushkara-parṇám úpa dadhâti, yónir vā́ agnéḥ pushkara-parṇáṃ, sá-yonim evā́ 'gním cinute; 'pā́m prishṭhám asī́ 'ty úpa dadhâty, apā́m vā́ etát prishṭhám yat pushkara-parṇáṃ, rûpéṇai 'vaí 'nad úpa dadhâti || 5 || índraḥ, paçúkâmasya, bhavaty, aviçat, sáyonim, viṃçatíç ca || 6 ||

4, 2, 7, 2 - 8, 1. — K. 20, 4. 5. — Ç. 7, 2, 3, 9 - 4, 1, 13. — sikàtâḥ — sûktam iti su-uktam — sâkshâd íti sa-akshât — etenà | sikàtâḥ — pariminotîti pari-minoti — trisaptâbhir iti tri-saptâbhiḥ — trinavâbhir iti tri-navâbhiḥ — strityai — sikàtâḥ | vîti — aparigrihîta ity apàri-grihîte — saumyâ | vîti — retodhâ iti retaḥ-dhâḥ — gâyatriyâ — çamyum iti çam-yum[7] — ud iti | âyata.

---

6. [6] rudhyai ACDW. [7] çaṃy° ACDW, resp. mit avagraha; s. II, 6, 10, 1.

7. b r á h m a j a j n â n á m íti r u k m á m úpa dadhâti; bráhma-mukhâ vaí prajā́-patiḥ pra-jā́ asṛijata, bráhma-mukhâ evá tát pra-jā́ yájamânaḥ sṛijate; b r á h m a j a j n â n á m íty âha, tásmâd brâhmaṇó múkhyo, múkhyo bhavati yá evám véda. b r a h m a - v â d í n o vadanti: ná pṛithivyā́ṃ nā́ 'ntárikshe[1] ná divỳ agníç cetavỳa íti; yát pṛithivyā́ṃ cinvîtá pṛithivī́ꞷ çucā́ 'rpayen, naú 'shadhayo[1] ná vánaspátayaḥ[1] || 1 || prá jâyeran; yád antárikshe cinvîtā́ 'ntárikshaꞷ çucā́ 'rpayen, ná váyâꞷsi prá jâyeran; yád diví cinvîtá dívaꞷ çucā́ 'rpayen, ná parjányo varshed; rukmám úpa dadhâty, amṛítaṃ vaí híraṇyam, amṛíta evā́ 'gníṃ cinute, prá-jâtyai. h i r a ṇ m á y a m[1] p ú r u s h a m úpa dadhâti, yajamâna-lokásya ví-dhṛityai; yád íshṭakâyâ ā́-tṛiṇṇam anû-'padadhyā́t paçûnā́ṃ ca yájamânasya ca prâ-'ṇám ápi dadhyâd; dakshiṇatáḥ[1] || 2 || prā́ñcam[1] úpa dadhâti, dâdhā́ra yajamâna-lokáṃ, ná paçûnā́ṃ ca yájamânasya ca prâ-'ṇáṃ ápi dadhâty; átho khálv íshṭakâyâ ā́-tṛiṇṇam ánū́ 'pa dadhâti, prâ-'ṇā́nâm út-sṛishṭyai. d r a p s á ç c a s k a n d é 'ty abhí mṛiçati, hótrâsv evaí 'nam práti shṭhâpayati[2]. s r ú c â v úpa dadhâty, ā́jyasya pū́rṇā́ṃ kârshmarya-máyîṃ dadhnáḥ pûrṇā́m aúdumbarîm[1], iyáṃ vaí kârshmarya-máyy asā́v aúdumbarî, 'mé[3] evó 'pa dhatte || 3 || tûshṇī́m úpa dadhâti, ná hí 'mé[3] yájushā́ "ptum árhati; dákshiṇâṃ kârshmarya-máyîm út-tarâm aúdumbarîṃ[1], tásmâd asyā́ asā́v út-tarā́; "jyasya pûrṇā́ṃ kârshmarya-máyîṃ, vájro vā́ ā́jyaṃ vájraḥ kârshmarỳo, vájreṇai 'vá yajnásya dakshiṇató[1] rákshâꞷsy ápa hanti; dadhnáḥ pū́rṇā́m aúdumbarîm, paçávo vaí dádhy ū́rg udumbáraḥ[1], paçúshv evó "rjaṃ

7. rukmâdy upâdadhyât (upad° ?). [1] ohne avagraha. [2] so (shṭhâp°) AW, s. P. 6, 4. [3] s. P. 4, 25.

dadhâti; pûrṇé[4] úpa dadhâti, pûrṇé[4] evaí 'nam || 4 || amú-shmiṅ loká úpa tishṭhete[5]. vi-rā́jy agníç cetavỳa íty âhuḥ, srúg vaí vi-rā́ḍ, yát srúcâv upa-dádhâti vi-rā́jy evā́ 'gníṃ cinute. yajnamukhé-yajnamukhe vaí kriyámâṇe yajnáo rákshâosi jighâosanti; yajna-mukháo rukmó, yád rukmáṃ vy-âghâráyati yajna-mukhā́d evá rákshâosy ápa hanti. pañcá-bhir vy-ā́ghârayati[6], pā́ñkto[7] yajnó, yā́vân evá yajnás tásmâd rákshâosy ápa hanti; akshṇayā́ vy-ā́ghârayati[6], tásmâd akshṇayā́ paçávó 'ñgâni prá haranti práti-shṭhityai || 5 || vánaspátayo, dakshiṇató, dhatta, enaṃ, tásmâd akshṇayā́, páñca ca || 7 ||

4, 2, 8, 2. 3. — K. 20, 5. — Ç. 7, 4, 1, 14-44. — brahmà-mukhâ iti brahmà-mukhâḥ — arpayet | na — amritè | eva — yat | ishṭàkâyâḥ — atho iti — ishṭàkâyâḥ — anù | upeti | dadhâti — sthâpayati — ime iti | eva — hi | ime iti — asyâḥ | asau — pûrṇe iti | upeti — pûrṇe iti | eva — tishṭhete iti — vyâghârayatîti vi-âghârayati.

8. svayam-âtriṇṇā́m úpa dadhâti, 'yáṃ vaí sva-yam-âtriṇṇé, 'mā́m evó 'pa dhatté. 'çvam úpa ghrâpay-ati, prâ-'ṇám evā́ 'syâṃ dadhâty; átho prâjâ-patyó vā́ áçvaḥ, prajā́-patinai 'vā́ 'gníṃ cinute. prathamé 'shṭako 'pa-dhîyámânâ páçûnâṃ ca yájamânasya ca prâ-'ṇám ápi dadhâti; svayam-âtriṇṇā́ bhavati, prâ-'ṇā́nâm út-srishṭyâ átho suvar-gásya lokásyā́ 'nu-khyâtyâ. agnā́v agníç ce-tavỳa íty âhur, eshá vaí || 1 || agnír vaiçvânaró[1] yád brâhmaṇás, tásmai prathamā́m íshṭakâṃ yájush-kritâm prá yachet; tā́m brâhmaṇáç có[2] 'pa dadhyâtâm, agnā́v evá tád agníṃ cinuta; îçvaró vā́ eshá ā́rtim[1] ā́-'rtor yó 'vidvân

7. [4] s. P. 4, 26. [5] s. P. 4, 40. [6] als Compositum. [7] °ñt° AC.
8. sthâpayet svayamâtriṇṇâm. [1] ohne avagraha. [2] adhvaryuç ca militvâ, schol.

íshṭakâm upa-dádhâti. trī́n vā́rân dadyât, tráyo vaí prâ-'ṇā́ḥ, prâ-'ṇā́nâṃ sprítyai; dvā́v evá déyau, dvaú hí prâ-'ṇā́v; éka evá déya, éko hí prâ-'ṇáḥ. paçúḥ ‖ 2 ‖ vā́ eshá yád agnír, ná khálu vaí paçáva ā́-yavase[1 u. 3] ramante; dûrve-'shṭakā́m úpa dadhâti paçûnā́ṃ dhṛítyai, dvā́bhyâm práti-shṭhityai; kā́ṇḍât-kâṇḍât pra-róhantī́'ty âha, kā́ṇḍena-kâṇḍena hỳ eshā́ prati-tíshṭhaty; evā́ no dûrve prá tanu sahásreṇa' çaténa cé 'ty âha, sâhasráḥ prajā́-patiḥ, prajā́-pater ā́ptyai. deva-lakshmáṃ vaí try-âlikhitā́, tā́m úttara-lakshmâṇaṃ devā́ úpâ 'dadhatā́[4] 'dhara-lakshmâṇam ásurâ; yám ‖ 3 ‖ kâmáyeta: vásîyânt syâd íty úttara-lakshmâṇaṃ tásyó 'pa dadhyâd, vásîyân evá bhavati; yáṃ kâmáyeta: pā́pîyânt syâd íty ádhara-lakshmâṇaṃ tásyó 'pa dadhyâd, asura-yoním evaí 'nam ánu párâ bhâvayati, pā́pîyân bhavati; try-âlikhitā́ bhavatî, 'mé vaí lokā́s try-âlikhitaí, 'bhyá evá lokébhyo bhrā́tṛivyam antár ety. áñgirasaḥ suvar-gáṃ lokáṃ yatáḥ puroḍā́çaḥ[1] kûrmó bhûtvā́ 'nu prā́ 'sarpat ‖ 4 ‖ yát kûrmám upa-dádhâti yáthâ kshetra-víd áñjasâ náyaty evám evaí 'naṃ kûrmáḥ suvar-gáṃ lokám áñjasâ nayati; médho vā́ eshá paçûnā́ṃ yát kûrmó, yát kûrmám upa-dádhâti svám evá médham páçyantaḥ paçáva úpa tishṭhante; çmaçânáṃ vā́ etát kriyate yán mṛitā́nâm paçûnā́ṃ çîrshā́ṇy upa-dhîyánte; yáj jī́vantaṃ kûrmám upa-dádhâti ténā́ 'çmaçâna-cid, vâstavỳo vā́ eshá yát ‖ 5 ‖ kûrmó; mádhu vā́tâ ṛitâ-yaté[5] íti dadhnā́ madhu-miçréṇâ 'bhỳ anakti, svadáyaty evaí 'naṃ, grâmyáṃ vā́ etád ánnaṃ yád dádhy âraṇyám mádhu, yád dádhnâ madhu-miçréṇâ 'bhy-anákty ubháyasyā́ 'va-ruddhyai[6];

---

8. [3] alpaghâse pradeçe. [4] unbetont. [5] s. P. 3, 2.
[6] rudhyai ACDW.

mahī́ dyaúḥ pṛithivī́ ća na íty âhâ, "bhyā́m evaí 'nam ubhayátaḥ[1] pári gṛihṇâti; prā́ñcam[1] úpa dadhâti, tásmât ‖ 6 ‖ purástât[1] pratyáñcaḥ[1] paçávo médham úpa tishṭhante.

yó vā́ ápa-nâbhim agníṃ cinuté yájamânasya nā́bhim ánu prá viçati, sá enam îçvaró híṃsitor; ulū́khalam[1] úpa dadhâty, eshā́ vā́ agnér nā́bhiḥ, sá-nâbhim evā́ 'gníṃ ci-nuté 'hiṃsâyâ; aúdumbaram[1] bhavaty, ū́rg vā́ udum-bára[1], ū́rjam evā́ 'va runddhe[7]; madhyatá[1] úpa dadhâti, madhyatá evā́ 'smâ ū́rjaṃ dadhâti, tásmân madhyatá ûrjā́ bhuñjata; íyad bhavati, prajā́-patinâ yajna-mukhéna sám-mitam; áva hanty, ánnam evā́ 'kar; vaishṇavyá 'rcó 'pa dadhâti, víshṇur vaí yajnó, vaishṇavā́ vánaspátayo[1], yajná evá yajnám práti shṭhâpayati[8] ‖ 7 ‖ eshá vaí, paçúr, yám, asarpad, eshá yát, tásmât, tásmât, saptáviṃçatiç ca ‖ 8 ‖

4, 2, 9, 2. 3. — K. 20, 6. — Ç. 7, 4, 2, 1 - 5, 1, 25. — atho iti — prathamâ | ishṭakâ — utsṛishṭyâ ity ut-sṛishṭyai | atho iti — anúkhyâtyâ ity anú-khyâtyai — cinute — ârtim | ârtor ity â-artoḥ — avidvân — âyávase | ramante — dûr-veshṭakâm iti dûrvâ-ishṭakâm — prarohantîti pra-rohántî — evâ | naḥ — adadhata — anú | pareti | bhâvayati — anú | preti | asarpat — ṛitâyata ity ṛita-yate — anú | preti | viçati — ahiṃsâyai — akaḥ | vaishṇavyâ | ṛicâ — vaishṇavâḥ — yajne — sthâpayati.

9. eshā́ṃ vā́ etál lokā́nâṃ jyótiḥ sáṃ-bhṛitaṃ yád ukhā́; yád ukhā́m upa-dádhâty ebhyá evá lokébhyo jyótir áva runddhe[1]; madhyatá[2] úpa dadhâti, madhyatá evā́ 'smai jyótir dadhâti, tásmân madhyató jyótir úpâ "smahe; síkatâbhiḥ pûrayaty, etád vā́ agnér vaiçvânarásya[2] rûpáṃ, rûpéṇai 'vá vaiçvânarám áva runddhe[1]; yáṃ kâ-

---

8. [7] ṃdhe ACDW. [8] zu sh° s. P. 6, 4.
9. ukhâdîn. [1] ṃdhe ACDW. [2] ohne avagraha.

máyeta: kshódhukaḥ syâd íty ûnā́ṃ tásyó 'pa ‖ 1 ‖ dadhyât, kshódhuka evá bhavati; yáṃ kâmáyetā́: 'nupa-dasyad ánnam adyâd íti pûrṇā́ṃ tásyó 'pa dadhyâd, ánupa-dasyad evā́ 'nnam atti. sahásraṃ vaí práti púrushaḥ paçûnā́ṃ yachati[3] sahásram anyé paçávo, mádhye purusha-çîrshám úpa dadhâti, savîrya-tvā́yo; 'khā́yâm ápi dadhâti, prati-shṭhā́m evaí 'nad gamayati; vỳ-ṛiddhaṃ vā́ etát prâ-'ṇaír amedhyáṃ yát purusha-çîrshám, amṛ́taṃ khálu vaí prâ-'ṇā́ḥ ‖ 2 ‖ amṛ́taṃ híraṇyam, prâ-'ṇéshu hiraṇya-çalkā́n[4] práty asyati, prati-shṭhā́m evaí 'nad gamayitvā́ prâ-'ṇaíḥ sám ardhayati; dadhnā́ madhu-miçréṇa pûrayaty: madhavyò 'sânī́ 'ti, çṛitâ-''taṅkỳena medhya-tvā́ya, grâmyáṃ vā́ etád ánnaṃ yád dádhy âraṇyám mádhu, yád dádhnâ madhu-miçréṇa pûráyaty ubháyasyā́ 'va-ruddhyai[5]. paçu-çîrshā́ṇy úpa dadhâti, paçávo vaí paçu-çîrshā́ṇi, paçū́n evā́ 'va runddhe; yáṃ kâmáyetâ: 'paçúḥ syâd íti ‖ 3 ‖ vishûcī́nâni[2] tásyó 'pa dadhyâd, víshûca[2] evā́ 'smât paçū́n dadhâty, apaçúr evá bhavati; yáṃ kâmáyeta: paçu-mā́nt syâd íti samîcī́nâni[2] tásyó 'pa dadhyât, samī́ca[2] evā́ 'smai paçū́n dadhâti, paçu-mā́n evá bhavati; purástât[2] pratîcī́nam[2] áçvasyó 'pa dadhâti[3] paççā́t prâcī́nam[2] ṛishabhásyā́, 'paçavo vā́ anyé go-açvébhyaḥ[6] paçávo, go-açvā́n evā́ 'smai samī́co[2] dadhâty. etā́vanto[2] vaí paçávaḥ ‖ 4 ‖ dvi-pā́daç ca cátush-pâdaç ca, tā́n vā́ etád agnaú prá dadhâti yát paçu-çîrshā́ṇy upa-dádhâty. amúm âraṇyám ánu te diçâmī́ 'ty âha, grâmyébhya evá paçú-bhya âraṇyā́n paçū́ñ chúcam[7] ánū́ 't sṛijati, tásmât samā́vat[2] paçûnā́m pra-jā́yamânânâm âraṇyā́ḥ paçávaḥ

---

9. [3] unbetont. [4] so (⁰lkân) AD. F (auch im kalpa). W, ⁰çaklân C (vor und nach iti), ⁰çakalân schol. [5] ⁰rudhyai ACDW. [6] zu goaçv⁰ s. P. 11, 16. [7] ⁰nch⁰ AW; s. P. 5, 24.

kánîyâᴗsaḥ, çucā́ hỳ ṛitā́ḥ. sarpa-çîrshám úpa da- dhâti, yaí 'vá sarpé tvíshis tā́m evā́ 'va runddhe[6] || 5 || yát samîcī́nam[2] paçu-çîrshaír upa-dadhyā́d grâmyā́n pa- çū́n dáᴗçukâḥ syur, yád vishū́cī́nam[2] âraṇyā́n; yájur evá vaded, áva tā́ṃ tvíshiᴗ runddhe[1] yā́ sarpé, ná grâmyā́n paçū́n hinásti nā́ ''raṇyā́n, átho khálū 'pa-dhéyam evá, yád upa-dádhâti téna tā́ṃ tvíshim áva runddhe yā́ sarpé, yád yájur vádati téna çântám || 6 || ûnā́ṃ tásyó 'pa, prâṇā́ḥ, syâd íti, vaí paçávo, runddhe, cátuççatvâriᴗçac ca || 9 ||

4, 2, 10, 1-4. — K. 20, 8. — Ç. 7, 5, 1, 26 - 2, 36. — vai | pratîti[8] — âsmahe — madhavyàḥ | asâṇi — çritâtaṅkyèneti çrita-âtaṅkyèna — apaçuḥ — apàçavaḥ — goaçvebhya iti go-açvebhyàḥ — anú | ud iti | sṛijati — hi | ṛitâḥ — atho iti.

10. paçúr vā́ eshá yád agnír, yóniḥ khálu vā́ eshā́ paçór ví kriyate yát prâcī́nam[1] aishṭakā́d yájuḥ kriyáte; réto 'pasỳâ, apasỳâ úpa dadhâti, yónâv evá réto dadhâti. páñcó 'pa dadhâti[2], pā́ṅktâḥ[3] paçávaḥ, paçū́n evā́ 'smai prá janayati; páñca dakshiṇató[1], vájro vā́ apasỳâ, vájreṇai 'vá yajnásya dakshiṇató[1] rákshâᴗsy ápa hanti; páñca paçcā́t || 1 || prā́cîr[1] úpa dadhâti, paçcā́d vaí prâcī́naᴗ[1] réto dhîyate, paçcā́d evā́ 'smai prâcī́naᴗ réto dadhâti; páñca purástât[1] pratī́cîr[1] úpa dadhâti[4] páñca paçcā́t prā́cîs, tásmât prâcī́naᴗ réto dhîyate[4] pratī́cîḥ pra-jā́ jâyante; páñco 't-taratáç chandasỳâḥ, paçávo vaí chandasỳâḥ, pa-

---

9. [8] der schol. hat irrig blos pra, nicht prati (wie auch er im Text richtig liest): teshâm madhye yaḥ purushaḥ sa eka eva paçûnâṃ sahasraṃ yajamânâya prayachati (!), anye catvâraḥ paçavo militvâ paçûnâṃ sahasram prayachanti (!).

10. apasyâç ca prâṇabhṛitaḥ tathâ 'pânabhṛitaç citau | prathamâyâm upâdadhyât (upad° ?). [1] ohne avagraha. [2] so ACDFW. purastâd ity adhyâhartavyam, pûrvasyâṃ diçi pañce 'shṭakâ upadadhyât. [3] °ñt° A. [4] unbetont.

çǘn evá prá-jâtânt svám â-yátanam abhí páry ûhata. iyáṃ vā́ agnér ati-dâhā́d abibhet, saí 'tā́ḥ || 2 || apasỳâ apaçyat, tā́ úpâ 'dhatta, táto vā́ imā́ṃ nā́ 'ty adahad; yád apasỳâ upa-dádhâty asyā́ ánati-dâhâyo; 'vā́ca he 'yám: ádad ít sá bráhmaṇā́[5] 'nnaṃ yásyai 'tā́ upa-dhîyā́ntai yá u cai 'nâ evā́ṃ védad íti. prâṇa-bhṛíta úpa dadhâti, rétasy evá prâ-'ṇā́n dadhâti, tásmâd vádan prâ-'ṇán páçyañ chṛiṇván[6] paçúr jâyate; 'yám puráḥ || 3 || bhúva íti purástâd[1] úpa dadhâti, prâ-'ṇám evaí 'tā́bhir dâdhârâ; 'yáṃ dakshiṇā́ viçvá-karmé 'ti dakshiṇató[1], mána evaí 'tā́bhir dâdhârâ; 'yám paçcā́d viçvá-vyacâ íti paçcā́c, cákshur evaí 'tā́bhir dâdhâre; 'dám ut-tarā́t súvar íty ut-taratáḥ, çrótram evaí 'tā́bhir dâdhâre; 'yáṃ upári matír íty upárishṭâd[1], vā́cam evaí 'tā́bhir dâdhâra; dáça-daçó 'pa dadhâti savîrya-tvā́yâ; 'kshṇayā́ || 4 || úpa dadhâti, tásmâd akshṇayā́ paçávó 'ṅgâni prá haranti, práti-shṭhityai; yā́ḥ prā́cîs[1] tā́bhir Vásishṭha ârdhnod, yā́ dakshiṇā́[7] tā́bhir Bharádvâjo[1], yā́ḥ pratī́cîs[1] tā́bhir Viçvā́-mitro[8], yā́ údîcîs[1] tā́bhir Jamádagnir[1], yā́ ûrdhvā́s tā́bhir Viçvá-karmâ; yá evám etā́sâm ṛíddhiṃ véda 'rdhnóty evá, yá âsâm evám bandhútâṃ[1] véda bándhu-mân bhavati, yá âsâm evā́ṃ klíptiṃ véda kálpate || 5 || asmai, yá âsâm evám â-yátanaṃ védâ "-yátanavân bhavati, yá âsâm evám prati-shṭhā́ṃ véda práty evá tishṭhati. prâṇa-bhṛíta upa-dhā́ya saṃ-yáta úpa dadhâti; prâ-'ṇā́n evā́ 'smin dhitvā́ saṃyád-bhiḥ sáṃ yachati, tát saṃ-yátâṃ saṃyat-tvám[9], átho prâ-'ṇá evā́ 'pâ-'náṃ dadhâti, tásmât prâṇâ-'pânaú sáṃ carato; víshûcîr[1] úpa dadhâti, tásmâd

---

10. [5] reichlich? s. Ind. Stud. 9, 351. brâhmaṇamukhyayâ vṛi(t)tyâ, schol. [6] °nch° AW, s. P. 5, 24. [7] so (nicht °ṇâs) ACDW. [8] s. P. 3, 5. [9] °yatvam ACDW.

víshvañcau prâṇâ-'pânaú; yád vā́ agnér ásaṃ-yatam[10] ‖ 6 ‖ ásuvar-gyam asya tát, suvar-gyò 'gnír, yát saṃ-yáta upa-dádhâti sám evaí 'naṃ yachati suvar-gỳam evā́ 'kas; try-ávir[11] váyaḥ kṛitám áyânâm íty âha, váyo-bhir evā́ 'yân áva runddhé[12 u. 4] 'yair váyâṁsi; sarváto[1] vâyu-mátîr bhavanti, tásmâd ayáṁ sarvátaḥ[1] pavate ‖ 7 ‖ paçcā́d, etā́ḥ, purò, 'kshṇayā́, kálpaté, 'saṃyatam[10], páñcatriṁçac ca ‖ 10 ‖

4, 3, 1, 1 - 3, 2. — K. 20, 9. — Ç. 7, 5, 2, 40 - 8, 1, 4, 2. — dadhâti | pañcà | upeti — apasyā̀ḥ | vajrèṇa — upeti | dadhâti | pañcà — prajâ iti pra-jâḥ — abhi | parîti | ûhate — uvâcà | ha | iyam | adàt — jâyate | ayam — dakshiṇâ — akshṇayâ | upeti — yâḥ | dakshiṇâ — viçvâmitra iti viçva-mitraḥ — saṃyatvam iti saṃyat-tvam | atho iti | prâṇa iti pra-ane — asùvargyam ity asùvaḥ-gyam — suvargyà iti suvaḥ-gyàḥ — suvargyam iti suvaḥ-gyàm — akaḥ | tryavir iti tri-aviḥ — ruṃdhe | ayaiḥ.

11. [a] gâyatrī́ trishṭúb[1] jágaty anu-shṭúk paṅktỳâ[2] sahá | bṛihatỳ ushṇíhâ kakút[3] sûcī́bhiḥ çimyantu tvâ ‖ [b] dvi-pádâ yā́ cátush-padâ tri-pádâ yā́ ca shát-padâ | sá-chandâ yā́ ca ví-chandâḥ sûcī́bbhiḥ çimyantu tvâ ‖ [c] mahā́-nâmnî revá-tayo[1] víçvâ ā́çâḥ pra-sū́varîḥ | méghyâ vi-dyúto vā́caḥ s. ç. tvâ ‖ [d] rajatā́ háriṇîḥ sī́sâ yújo yujyante kárma-bhiḥ | áçvasya vâjínas tvací s. ç. tvâ ‖ [e] nā́rîḥ ‖ 1 ‖ te pátnayo lóma ví cinvantu manîsháyâ | devā́nâm pátnîr díçaḥ s. ç. tvâ ‖ [f] [4]ku-víd[1] aṅgá yáva-manto yávaṃ cid yáthâ dā́nty anu-pûrváṃ vi-yū́ya | ihé-'hai 'shâṃ kṛiṇuta bhójanâni yé barhísho námo-vṛiktiṃ ná jagmúḥ ‖ 2 ‖ nā́rîs, triṁçác ca ‖ 11 ‖

---

10. [10] °yattaṃ AC, °yataṃ DFW; samyañ niyamitaṃ na bhavati, schol. [11] triyavir D. [12] °ṃdhe ACDW.

11. 12. âçvamedhikau (Schlufs des daharapṛishṭham, s. Ind. Stud. 3, 383); 11. sûcîbhir asipathakḷiptiḥ. [1] ohne avagraha. [2] °ñt° AC. [3] s. Ind. Stud. 8, 34. [4] so schon I, 8, 21, 1. III, 1, 3, 2.

K. Aç. 10, 5. — Vs. 23, 33-38. (Ç. 13, 5, 2, 1). Kâ. 20, 7, 1 — trishṭup — anushṭug ity ánu-stug — kakut | sûcîbhiḥ — sachándâ iti sa-chandâḥ — mahânâmnîr iti mahâ-nâmnîḥ — meghyâḥ — rajatâḥ — sîsâḥ — kuvit — iheheti'ha-iha | eshâm.

12. [a] kás tvâ chyati kás tvâ ví çâsti kás te gấtrâṇi çimyati | ká u te çamitấ kavíḥ || [b] ritávas ta ritu-dhấ páruḥ çamitấro ví çâsatu | saṃ-vatsarásya dhấyasâ çímîbhiḥ çimyantu tvâ || [c] daívyâ adhvaryávas tvâ chyántu ví ca çâsatu | gấtrâṇi parva-çás te çímâḥ kriṇvantu çímyantaḥ || [d] ardha-mâsấḥ párûṃshi te mấsâç chyantu çímyantaḥ | aho-râtrấṇi marúto ví-lishṭaṃ || 1 || sûdayantu te || [e] prithivī́ te 'ntárikshena[1] vâyúç chidrám bhishajyatu | dyaús te[2] nákshatraiḥ sahá rûpáṃ kriṇotu sâdhuyấ[1] || [f] çáṃ te párebhyo gấtre-bhyaḥ çám astv ávarebhyaḥ | çám asthá-bhyo majjá-bhyaḥ çám u te tanúve bhuvat || 2 || vílishṭaṃ, triṃçác ca || 12 ||

K. Aç. 10, 6. — Vs. 23, 39-44. Kâ. 20, 7, 6. — tvâ | chyati — te | ritudhety ritu-dhâ — tvâ | chyantú — sâdhuyâ.

víshṇumukhâ, ánnapate, yấvatî, ví vaí, purushamâtréṇa, 'gne táva çrávo váyo, bráhma jajnânáṃ, svayamâtriṇṇấm, eshấṃ vaí, paçúr[3], gâyatrī́, kás tvâ, dvấdaça || 12 ||

víshṇumukhâ (1, 1), ápacitimân (2, 4), ví vấ[4] (4, 1), ágne táva çrávo váyaḥ[5] (6, 1), svayamâtriṇṇấṃ (8, 1), vishûcī́nâni (9, 4), gâyatrī́ (11, 1), cátuḥshashṭiḥ || 64 ||

iti taittirîyasaṃhitâyâm pañcamakâṇḍe dvitîyaḥ prapâṭhakaḥ ||

1. utsanna-yajnó vấ eshá yád agníḥ, kíṃ vấ 'hai 'tásya kriyáte kíṃ vâ ná. yád vaí yajnásya kriyámâṇasyâ 'ntar-

---

12. viçasanam. [1] ohne avagraha. [2] so (°s te) AW. [3] °çúr vaí W. [4] vấ etấv D. [5] táva çrávaḥ W, blos táva W.

3, 1-11. (citi)catushṭayam; 1. âçvinyaç ca tatha 'rtavyâḥ prâṇabhrit-saṃjnakâs tathâ | apasyâç ca vayasyâç ca dvitiyasyâṃ citau çrutâḥ.

-yánti pū́yati vā́ asya tád; âçvinī́r úpa dadhâty, açví-
nau vaí devā́nâm bhishájau, tā́bhyâm evā́ 'smai bheshajáṃ
karoti; páñcó 'pa dadhâti, pā́ñkto[1] yajnó, yā́vân[2] evá yajnás
tásmai bheshajáṃ karoty. ṛitavỳâ úpa dadhâty, ṛitû-
nā́ṃ klṛ́ptyai || 1 || páñcó 'pa dadhâti, páñca vā́ ṛitávo,
yā́vanta evá 'rtávas, tā́n kalpayati; samâná-prabhṛitayo bhav-
anti samânó-'darkâs, tásmât samânā́[2] ṛitáva; ékena padéna
vy-ā́vartante[3], tásmâd ṛitávo vy-ā́vartante[3]. prâṇa-bhṛíta
úpa dadhâty, ṛitúshv evá prâ-'ṇā́n dadhâti, tásmât samânā́ḥ
sánta ṛitávo ná jîryanty, átho prá janayaty evaí 'nân; eshá
vaí vâyúr yát prâ-'ṇó, yád ṛitavỳâ upa-dhā́ya prâṇa-bhṛítaḥ
|| 2 || upa-dádhâti tásmât sárvân ṛitū́n ánu vâyúr ā́ varî-
vartti[4]. vṛishṭi-sánîr[5] úpa dadhâti, vríshṭim evā́ 'va
runddhe[6]; yád eka-dhó 'pa-dadhyā́d ékam ṛitúṃ varshed,
anu-parihā́rau sâdayati tásmât sárvân ṛitū́n varshati; yát
prâṇa-bhṛíta upa-dhā́ya vṛishṭi-sánîr upa-dádhâti tásmâd
vâyú-pracyutâ divó vríshṭir îrte. paçávo vaí vayasỳâ,
nā́nâ-manasaḥ khálu vaí paçávo nā́nâ-vratâs tè 'pá evā́
'bhí sá-manasaḥ || 3 || yáṃ kâmáyetâ: 'paçúḥ syâd íti
vayasỳâs tásyo 'pa-dhā́yâ 'pasỳâ úpa dadhyâd ásaṃ-jnâ-
nam evā́ 'smai paçú-bhiḥ karoty, apaçúr evá bhavati; yáṃ
kâmáyeta: paçu-mā́nt syâd íty apasỳâs tásyo 'pa-dhā́ya
vayasỳâ úpa dadhyât saṃ-jnā́nam evā́ 'smai paçú-bhiḥ
karoti, paçu-mā́n evá bhavati; cátasraḥ purástâd[2] úpa da-
dhâti, tásmâc catvā́ri cákshusho rûpā́ṇi dvé[7] çuklé[7] dvé[7]
kṛishṇé[7] || 4 || mûrdhan-vátîr bhavanti, tásmât purás-
tân[2] mûrdhā́; páñca dákshiṇâyâu çróṇyâm úpa dadhâti[8]
páñcó 't-tarasyâṃ tásmât paçcā́d várshîyân[9] purástât-pra-

1. [1] °ñt° AC. [2] ohne avagraha. [3] als Compositum.
[4] °varti D; punaḥ punar âvartate. [5] s. P. 6, 12. [6] ruṃdh° ACDW.
[7] s. P. 4, 49. 50. [8] unbetont. [9] nicht componirt!

vaṇaḥ paçúr; bastó váya íti dákshiné 'ṁsa úpa dadhâti[3] vṛishṇír váya íty út-taré, 'ṁsâv evá práti dadhâti; vyâghró[2] váya íti dákshiṇe pakshá úpa dadhâti[3] siṁhó váya íty út-tare, pakshâyor evá vîryàṃ dadhâti; pú-rusho váya íti mádhye, tásmât púrushaḥ paçûnā́m ádhi-patiḥ || 5 || kḷíptyâ, upadhā́ya prâṇabhṛ́taḥ, sámanasaḥ, kṛishṇé, pú-rusho váya íti, páñca ca || 1 ||

4, 3, 4, 1 - 5, 1. — K. 20, 10. — Ç. 8, 2, 1, 1 - 4, 20. — vâ | ahà | etasyà — samânodàrkâ iti samâna-udarkâḥ — vyâvàr-tanta iti vi-âvàrtante — atho iti — vayasyā́ḥ — te | apaḥ | eva | abhîti — dve iti | çukle iti | dve iti | kṛishṇe iti — paçcât | varshī́yân | purastā́tpravaṇa iti purastā́t-pravaṇaḥ — dakshiṇe | aṁsè — aṁsaù.

2. índrâ-'gnî ávyathamânâm íti svayam-âtṛiṇ-ṇā́m úpa dadhâtî, 'ndrâgní-bhyâṃ vā́ imaú lokaú ví-dhṛitâv, anáyor lokáyor ví-dhṛityâ; ádhṛite 'va vā́ eshā́ yán madhyamā́ cítir, antáriksham iva vā́ eshé, 'ndrâ-gnî íty âhe, 'ndrâ-'gnī́ vaí devā́nâm ojo-bhṛ́tâv, ójasai 'vaí 'nâm antárikshe[1] cinute, dhṛ́tyai; svayam-âtṛiṇṇā́m úpa dadhâty, antári-ksham[1] vaí svayam-âtṛiṇṇā́, 'ntáriksham evó 'pa dhatté; 'çvam úpa ghrâpayati, prâ-'ṇám evā́ 'syâṃ dadhâty, átho prâjâ-patyó vā́ áçvaḥ, prajā́-patinai 'vā́ 'gníṃ cinute; sva-yam-âtṛiṇṇā́ bhavati, prâ-'ṇā́nâm út-sṛishṭyâ, átho suvar-gásya lokásyā́ 'nu-khyâtyai. devā́nâṃ vaí suvar-gáṃ lo-káṃ yatā́ṃ díçaḥ sám avlîyanta, tá etā́ díçyâ apaçyan, tā́ úpâ 'dadhata, tā́bhir vaí té díço 'dṛiṁhan; yád díçyâ upa-dádhâti, díçâṃ ví-dhṛityài. dáça prâṇa-bhṛ́taḥ purástâd[1] úpa || 2 || dadhâti; náva vaí púrushe prâ-'ṇā́ nā́bhir daçamī́, prâ-'ṇā́n evá purástâd dhatte, tásmât purás-

---

2. ... svayamâtṛiṇṇâ diçyâḥ prâṇabhṛitas tathâ | bṛihatyo vâlakhilyâç ca tṛitîyasyâṃ citâv imâḥ. [1] ohne avagraha.

tât prâ-'ṇā́; jyótishmatîm[1] ut-tamā́ṃ úpa dadhâti, tásmât prâ-'ṇā́nâṃ vā́g jyótir ut-tamā́; dáçó 'pa dadhâti, dáçâ-'ksharâ vi-rā́ḍ, vi-rā́ṭ chándasâṃ jyótir, jyótir evá purástâd dhatte, tásmât purástâj[1] jyótir úpâ "smahe. chándâɷsi paçúshv âjím ayus, tā́n bṛihaty úd ajayat, tásmâd bā́rhatâḥ || 3 || paçáva ucyante; mā́ chánda íti dakshiṇatá[1] úpa dadhâti tásmâd dakshiṇā́-"vṛito mā́sâḥ, pṛithivī́ chánda íti paçcā́t práti-shṭhityâ, agnír devátê 'ty ut-taratá ójo vā́ agnír ója evó 't-taratô dhatte tásmâd uttarato-'bhiprayâyī́ jayati[2]; shā́ṭ-triɷçat sám padyante, shā́ṭ-triɷçad-aksharâ bṛihatī́, bā́rhatâḥ paçávo, bṛihatyaí 'vā́ 'smai paçū́n áva runddhe[3]; bṛihatī́ chándasâɷ svā́-râjyam párî 'yâya, yásyai 'tā́ḥ || 2 || upa-dhîyánte gáchati svā́-râjyaɷ.

saptá vā́la-khilyâḥ purástâd úpa dadhâti[4] saptá paçcā́t, saptá vai çîrshaṇỳâḥ prâ-'ṇā́ dvā́v ávâñcau[1] prâ-'ṇā́nâɷ savîrya-tvā́ya; mûrdhā́ 'si rā́ḍ íti purástâd[1] úpa dadhâti[4] yántrî rā́ḍ íti paçcā́t, prâ-'ṇā́n evā́ 'smai samī́co[1] dadhâti || 5 || áçvam úpa, purástâd úpa, bā́rhatâ, etā́ç, cátustriɷçac ca || 2 ||

4, 3, 6, 1 - 7, 2. — K. 20, 11. — Ç. 8, 3, 1, 1 - 4, 10. — vidhṛityâ iti vi-dhṛityai — atho iti — utsṛishṭyâ ity ut-sṛishṭyai | atho iti — avlîyanta | te | etâḥ — adriɷhan — prâṇâ iti pra-aṇâḥ — âsmahe — bṛihatî — dakshiṇâvṛita iti dakshiṇâ-âvṛitaḥ — pratishṭhityâ iti prati-sthityai — uttarato'bhiprayâyîty uttarataḥ-abhiprayâyî — svârâjyam iti sva-râjyam[5].

3. devā́ vaí yád yajné 'kurvata tád ásurâ akurvata; té devā́ etā́ akshṇayâ-stomī́yâ apaçyan, tā́ anyáthâ[1]

---

2. [2] yasmâd udîcyâm agnidevatâçaktirûpam ojas tishṭhati, tasmâd uttarâbhimukhyena prayâṇam kurvan tîrthayâtrâdijanyapuṇyopetatvât paralokaṃ jayati. [3] °ṃdhe ACDW. [4] unbetont. [5] s. P. 3, 5., besser aber vṛiddhi-Form!

3. 4. akshṇayâstomîyâç ca sṛishṭayaḥ | vyushṭayaç ce 'shṭakâḥ proktâç caturthyâṃ ca citâv imâḥ. [1] ohne avagraha.

'nū́-'cyâ 'nyáthó 'pà 'dadhata, tád ásurâ nā́ 'nv-ávàyan[2], táto devā́ ábhavan párā́ 'surâ; yád akshṇayâ-stomī́yâ anyáthâ 'nū́-'cyâ 'nyátho 'pa-dádhâti bhrā́trivyâ-'bhibhûtyai, bhávaty âtmánâ párâ 'sya bhrā́tṛivyo bhavaty. âçús tri-vṛíd íti purástâd[1] úpa dadhâti, yajna-mukháṃ vaí tri-vṛít || 1 || yajna-mukhám evá purástâd ví yâtayati; vỳ-oma sapta-daçá íti dakshiṇató[1], 'nnaṃ vaí vỳ-omā́, 'nnaṃ sapta-daçó, 'nnam evá dakshiṇató dhatte, tásmâd dákshiṇenā́ 'nnam adyate; dharúṇa eka-viṃçá íti paççā́t prati-shṭhā́ vā́ eka-viṃçáḥ, práti-shṭhityai; bhântáḥ pañca-daçá íty ut-taratá, ójo vaí bhântá, ójaḥ pañca-daçá, ója evó 't-taratό dhatte, tásmâd uttarato-'bhiprayâyī́ jayati; prá-tûrtir ashṭâ-daçá íti purástât || 2 || úpa dadhâti, dvaú tri-vṛítâv abhi-pûrváṃ yajna-mukhé ví yâtayaty; abhi-vartáḥ sa-viṃçá íti dakshiṇató[1], 'nnaṃ vā́ abhi-vartó, 'nnaṃ sa-viṃçó, 'nnam evá dakshiṇató dhatte, tásmâd dákshiṇenā́ 'nnam adyate; várco dvâviṃçá[1] íti paççā́d, yád viṃçatír dvé[3] téna vi-rā́jau, yád dvé[3] pratishṭhā́ téna, vi-rā́jor evā́ 'bhi-pûrvám annā́-'dye práti tishṭhati; tápo nava-daçá íty ut-taratás, tásmât savyáḥ || 3 || hástayos tapasví-taro; yóniç catur-viṃçá íti purástâd[1] úpa dadhâti, cáturviṃçaty-aksharâ gâyatrī́, gâyatrī́ yajna-mukháṃ, yajna-mukhám evá purástâd ví yàtayati; gárbhâḥ pañca-viṃçá íti dakshiṇató, 'nnaṃ vaí gárbhâ, ánnam pañca-viṃçó, 'nnam evá dakshiṇató dhatte, tásmâd dákshiṇenā́ 'nnam adyata; ójas tri-ṇavá íti paççā́d, imé vaí lokā́s tri-ṇavá, eshv̀ evá lokéshu práti tishṭhati; sambháraṇas trayo-viṃçá íti || 4 || ut-taratás, tásmât savyó hástayoḥ sambhârỳa-taraḥ; krátur eka-triṃçá íti

---

3. [2] als Compositum. [3] s. P. 4, 49.

purástâd[1] úpa dadhâti, vā́g vaí krátur, yajna-mukhám̐ vā́g, yajna-mukhám evá purástâd ví yâtayati; bradhnásya vi-shṭápam[1] catus-triṃçá íti dakshiṇatò[1], 'saú vā́ âdityó bradhnásya vishṭápam[1], brahma-varcasám evá dakshiṇató dhatte, tásmâd dákshiṇó 'rdho brahmavarcasí-taraḥ; prati-shṭhā́ trayas-triṃçá íti paççā́t, práti-shṭhityai; nā́kaḥ shaṭ-triṃçá íty ut-taratáḥ, suvar-gó vaí lokó nā́kaḥ, su-var-gásya lokásya sám-ashṭyai ‖ 5 ‖ vaí trivṛ́d, íti purástât, savyás, trayoviṃçá íti, suvargó vaí, páñca ca ‖ 3 ‖

4, 3, 8, 1. — K. 20, 12. 13. — Ç. 8, 4, 1, 1-28. — devâḥ — akúrvata — anûcyety ánu-ucyá — asúrâḥ — anvavā́yann ity ánu-avā́yan — asúrâḥ — vyómeti vi-oma — ashṭâdaça ity áshṭâ-daçaḥ — dvâviṃçaḥ — dve iti — triṇava iti tri-navaḥ — asau | vai.

4. agnér bhâgò 'sī́ 'ti purástâd[1] úpa dadhâti, yajna-mukhám̐ vā́ agnír, yajna-mukhám̐ dîkshā́, yajna-mukhám bráhma, yajna-mukhám̐ tri-vṛ́d, yajna-mukhám evá purástâd ví yâtayati; nṛi-cákshasâm bhâgò 'sī́ 'ti dakshiṇatáḥ[1], çuçruvā́ṃso vaí nṛi-cákshasó, 'nnam̐ dhâtā́, jâtā́yai 'vā́ 'smâ ánnam ápi dadhâti, tásmâj jâtó 'nnam atti; janítraṃ spṛi-táṃ sapta-daçá stóma íty âhā́, 'nnam̐ vaí janítram ‖ 1 ‖ ánnaṃ sapta-daçó, 'nnam evá dakshiṇató dhatte, tásmâd dákshiṇenā́ 'nnam adyate; mitrásya bhâgò 'sī́ 'ti paççā́t, prâ-'ṇó vaí mitrò 'pâ-'nó váruṇaḥ, prâṇâ-'pânā́v evā́ 'smin dadhâti; divó vṛishṭír[2] vā́tâ spṛitā́ eka-viṃçá stóma íty âha, prati-shṭhā́ vā́ eka-viṃçáḥ, práti-shṭhityâ; índra-sya bhâgò 'sī́ 'ty ut-taratá, ójo vā́ índra, ójo víshṇur, ójaḥ kshatrám, ójaḥ pañca-daçáḥ ‖ 2 ‖ ója evó 't-taratò dhatte, tásmâd uttarato-'bhiprayâyī́ jayati; vásûnâm

---

4. [1] ohne avagraha. [2] oxytonon.

bhâgò 'sí 'ti purástâd úpa dadhâti, yajna-mukhám vaí vásavo, yajna-mukháṃ rudrā́, |yajna-mukhám catur-viṃçó, yajna-mukhám evá purástâd ví yâtayaty; âdityā́nâm bhâgò 'sí 'ti dakshinató, 'nnam vā́ âdityā́, ánnam marúto, 'nnam gárbhâ, ánnam pañca-viṃçó, 'nnam evá dakshinató dhatte, tásmâd dákshinenā́ 'nnam adyaté; 'dityai bhâgáḥ ‖ 3 ‖ así 'ti paççā́t, prati-shṭhā́ vā́ áditiḥ, prati-shṭhā́ pûshā́, prati-shṭhā́ tri-naváḥ, práti-shṭhityai; devásya savitúr bhâgò 'sí 'ty ut-taratò, bráhma vaí deváḥ savitā́, bráhma bṛíhaspátir[1], bráhma catu-shṭomó[3], brahma-varcasám evó 't-taratò dhatte, tásmâd út-taró 'rdho brahmavarcasí-taraḥ; sâvitrá-vatî bhavati, prá-sûtyai, tásmâd brâhmaṇā́nâm údîcî[1] saníḥ prá-sûtâ[3]; dhartráç catu-shṭomá[4] íti purástâd[1] úpa dadhâti, yajna-mukhám vaí dhartráḥ ‖ 4 ‖ yajna-mukhám catu-shṭomó[4], yajna-mukhám evá purástâd[1] ví yâtayati; yā́vânâm bhâgò 'sí 'ti dakshinató[1], mā́sâ vaí yā́vâ ardha-mâsā́ áyâvâs, tásmâd dakshinā́-"vṛito mā́sâ, ánnam vaí yā́vâ, ánnam pra-jā́, ánnam evá dakshinató[1] dhatte, tásmâd dákshinenā́ 'nnam adyata; ṛibhûṇā́m bhâgò 'sí 'ti paççā́t, práti-shṭhityai; vi-vartò 'shṭâ-catvâriṃçá íty ut-taratò, 'náyor lokáyoḥ savîrya-tvā́ya, tásmâd imaú lokaú samā́vad-vîryau ‖ 5 ‖

yásya múkhya-vatîḥ purástâd upa-dhîyánte múkhya evá bhavaty, ā́ 'sya múkhyo jâyate; yásyā́ 'nna-vatîr dakshinató[1] 'tty ánnam, ā́ 'syâ 'nnâ-'dó jâyate; yásya pratishṭhā́-vatîḥ paççā́t práty evá tishṭhati; yásyaú 'jasvatîr[1] ut-taratá ojasvý[1] evá bhavaty, ā́ 'syau 'jasví jâyate. 'rkó vā́ eshá yád agnís, tásyai 'tád evá stotrám etác chastrám, yád eshā́ vi-dhā́ ‖ 6 ‖ vi-dhîyáte 'rká evá tád

4. [3] Vindhyasyo (!) 'ttarabhâge hi puṇyabhûmau çuddhâ brâhmaṇâ vartante, tasmât tatra pratigrahaḥ praçastaḥ. [4] s. P. 6, 18.

arkỳam ánu ví dhîyaté; 'tty ánnam â 'syâ 'nnâ-'dó jâyate yásyai 'shâ vi-dhâ vi-dhîyáte yá u cai 'nâm evám véda. sríshṭîr úpa dadhâti, yathâ-srishṭám evâ 'va runddhe[5].
ná vâ idám dívâ ná náktam âsîd ávy-âvṛittam, té devâ etâ vỳ-ushṭîr apaçyan, tâ úpâ 'dadhata, táto vâ idám vỳ auchad; yásyai 'tâ upa-dhîyánte vỳ evâ 'smâ uchaty, átho táma evâ 'pa hate || 7 || vaí janítram, pañcadaçó, 'dityai bhâgó, vaí dhartráḥ, samâvadvîryau, vidhâ, táto vâ idám, cáturdaça ca || 4 ||
4, 3, 9, 1 - 11, 5. — K. 20, 12. 21, 1. — Ç. 8, 4, 2, 1 - 3, 20. — saptadaça iti sapta-daçaḥ — vṛishṭiḥ | vâtâḥ — ekaviṃça ity éka-viṃçaḥ — triṇava iti tri-navaḥ — catushṭoma iti catuḥ-stomaḥ — mâsâḥ — dakshiṇâvṛita iti dakshiṇâ-âvṛitaḥ — adyate — eti | asya | ojasvî — arke | eva — anu | vîti | dhîyate | atti — etâḥ — asmai — atho iti.

5. ágne jâtân prá ṇudâ[1 u. 2] naḥ sapátnân[3] íti purástâd[3] úpa dadhâti, jâtân evá bhrâtṛivyân prá ṇudate[1]; sáhasâ jâtân íti paçcâj, janishyámâṇân evá práti nudate; catuç-catvâriṃçá stóma íti dakshiṇató[3], brahma-varcasám vaí catuç-catvâriṃçó, brahma-varcasám evá dakshiṇató dhatte, tásmâd dákshiṇó 'rdho brahmavarcasí-taraḥ; shoḍaçá[1] stóma íty ut-taratá, ójo vaí shoḍaçá[1], ója evó 't-tarató dhatte, tásmât || 1 || uttarato-'bhiprayâyî jayati; vájro vaí catuç-catvâriṃçó vájraḥ shoḍaçó[1], yád eté[4] íshṭake[4] upa-dádhâti jâtâṃç cai 'vá janishyámâṇâṃç ca bhrâtṛivyân pra-ṇúdya vájram ánu prá harati, stṛítyai; púrîsha-vatîm mádhya úpa dadhâti, púrîsham vaí mádhyam âtmánaḥ, sâ-''tmânam evâ 'gním cinute, sâ-''tmâ 'múshmiñ

4. [5] °ṃdhe ACDW.
5-8. pañcamyâṃ citau; 5. asapatnâkhyâ virâḍâkhyâç ca. [1] u° AW, s. P. 7, 4. [2] so (°â) AW, s. P. 3, 8. [3] ohne avagraha. [4] s. P. 4, 44. 45.

loké[5] bhavati yá evám̩ védai; 'tā́ vā́ asapatnā́ nā́mé 'shṭakâ, yásyai 'tā́ upa-dhîyánte ‖ 2 ‖ nā́ 'sya sapátno[8] bhavati. paçúr vā́ eshá yád agnír; vi-rā́ja ut-tamā́yâm̩ cítyâm úpa dadhâti, vi-rā́jam evó 't-tamā́m paçúshu dadhâti; tásmât paçu-mā́n ut-tamā́m̩ vā́cam̩ vadati; dáça-daçó 'pa dadhâti savîrya-tvā́yâ; 'kshṇayó 'pa dadhâti, tásmâd akshṇayā́ paçávó 'ñgâni prá haranti práti-shṭhityai. yā́ni vaí chándâ͜si suvar-gyâṇy ā́san taír devā́ḥ suvar-gám̩ lokám âyan, téná 'rshayaḥ ‖ 3 ‖ açrâmyan, té tápo 'tapyanta, tā́ni tápasâ 'paçyan, tébhya etā́ íshṭakâ nír amimaté: 'vaç[6] chándo várivaç chánda íti, tā́ úpâ 'dadhata, tā́bhir vaí té suvar-gám̩ lokám âyan; yád etā́ íshṭakâ upa-dádhâti, yā́ny evá chándâ͜si suvar-gyâṇi taír evá yájamânaḥ suvar-gám̩ lokám eti. yajnéna vaí prajā́-patiḥ pra-jā́ asṛijata, tā́ stóma-bhâgair evā́ 'sṛijata; yát ‖ 4 ‖ stóma-bhâgâ upa-dádhâti pra-jā́ evá tád yájamânaḥ sṛijate; bṛíhaspátir[3] vā́ etád yajnásya téjaḥ sám abharad yát stóma-bhâgâ, yát stóma-bhâgâ upa-dádhâti sá-tejasam evā́ 'gním̩ cinute; bṛíhaspátir vā́ etā́m̩ yajnásya pratishṭhā́m apaçyad yát stóma-bhâgâ, yát stóma-bhâgâ upa-dádhâti yajnásya práti-shṭhityai; saptá-saptó 'pa dadhâti savîrya-tvā́ya, tisró mádhye práti-shṭhityai ‖ 5 ‖ uttarató dhatte tásmâd, upadhîyánta, ṛíshayo, 'sṛijata yát, trícatvâri͜çac ca ‖ 5 ‖

4, 3, 12, 1-3. — K. 21, 2. — Ç. 8, 5, 1, 8 - 3, 2. — preti | nuda — nudate — catuççatvâri͜ça iti catuḥ-catvâri͜çaḥ | stomâḥ — ardhâḥ — shoḍaçaḥ | stomâḥ — ete iti | ishṭake iti — pranudyeti pra-nudya — anu | preti | harati — madhye | upeti | sâtmânam iti sa-âtmânam — sâtmeti sa-âtmâ | amushmin — etâḥ — asapatnâḥ | nâma | ishṭakâḥ — akshṇayâ | upeti — añgâni — suvargyâṇîti suvaḥ-gyâni —

5. [5] °nl° AW. [6] so (°te°) AW, s. P. 10, 14.

ishṭákâḥ — amimata | eváḥ[6] — asṛijata | tâḥ — stomábhâgâ iti stomá-bhâgâḥ | yat.

6. raçmír íty evā́ ”dityám asṛijata[1], pré-’tir íti dhármam, ánv-itir íti dívaṃ, saṃ-dhír íty antáriksham[2], prati-dhír íti pṛithivī́ṃ, vi-shṭambhá íti vṛíshṭim, pra-vé ’ty áhar, anu-vé ’ti rā́trim, uçíg íti vásûn, pra-ketá íti rudrā́nt, su-dī́tír íty âdityā́n, ója íti pitṛī́ṃs[3], tántur íti pra-jā́ḥ, pṛitanâshā́ḍ[2] íti paçū́n, revád[2] íty óshadhîr[2]. abhi-jíd asi yuktá-grâvâ || 1 || índrâya tvé ’ndraṃ jinvé ’ty evá dakshiṇató[2] vájram pāry auhad abhí-jityai. tā́ḥ pra-jā́ ápa-prâṇâ asṛijata, tā́sv: ádhi-patir asī́ ’ty evá prâ-’ṇám adadhâd[1], yanté ’ty apâ-’náṃ, saṃ-sárpa íti cákshur, vayo-dhā́ íti çrótraṃ. tā́ḥ pra-jā́ḥ prâ-’ṇatī́r apâ-’natī́ḥ páçyantîḥ çṛiṇvatī́r ná mithunī́ abhavan[4] tā́su: tri-vṛíd asī́ ’ty evá mithunám adadhât, tā́ḥ pra-jā́ mithunī́ || 2 || bhávantîr ná prā́ ’jâyanta tā́ḥ: saṃ-rohó ’si nî-rohó ’sī́ ’ty evá prā́ ’janayat, tā́ḥ pra-jā́ḥ prá-jâtâ ná práty atishṭhan tā́: vasukó ’si vésha-çrī́r asi vásyashṭir[2] asī́ ’ty evaí ’shú lokéshu práty asthâpayad; yád ā́ha: vasukó ’si vésha-çrī́r asi vásya-shṭir asī́ ’ti pra-jā́ evá prá-jâtâ eshú lokéshu práti shṭhâpayati[5], sā́-”tmâ ’ntárikshaṃ[2] rohati, sá-prâṇo ’mú-shmiṅ loké[6] práti tishṭhaty, ávy-ardhukaḥ prâṇâ-’pânā́-bhyâm bhavati yá evám véda || 3 || yuktágrâvâ, prajā́ mithuny[7], ántáriksham, dvā́daça ca || 6 ||

3, 5, 2, 1-5. 4, 4, 1, 1-3. — K. 21, 2. Ç. 8, 5, 3, 3-8 (eke). — pretir iti pra-itiḥ — vishṭambha iti vi-stambhaḥ — aháḥ |

6. stomabhâgâkhyâḥ. [1] unbetont. [2] ohne avagraha. [3] so (°ṃs t°) AW, s. P. 6, 14. [4] so (°nī́ a°) AW, s. P. 10, 18 (4, 53). [5] so (shṭh°) AW, s. P. 6, 4. [6] °nl° W. [7] so (°ny) ACDW; für diese am Schlufs der anuvâka zugefügten Angaben gelten eben nicht die saṃdhi-Regeln von P., resp. des Textes, sondern die gewöhnlichen.

anuvety ánu-vâ — adadhât — mithunî | abhavan — prajâ iti pra-jâḥ | mithunî | bhavántîḥ — nîroha iti niḥ-rohaḥ — prajā́tâ iti pra-jâtâḥ — tâḥ — sthâpayati | sâtmeti sa-âtmâ — amushmin.

7. nâkasád-bhir vaí devā́ḥ suvar-gáṃ lokám âyan, tán nâka-sádâṃ nâkasat-tváṃ; yán nâka-sáda upa-dádhâti nâkasád-bhir evá tád yájamânaḥ suvar-gáṃ lokám eti; suvar-gó vaí lokó nā́ko, yásyai 'tā́ upa-dhī́yánte nā́ 'smâ ákam bhavati; yajamânâ-"yatanáṃ vaí nâka-sádo, yán nâka-sáda upa-dádhâty â-yátanam evá tád yájamânaḥ kurute; prishṭhā́nâṃ vā́ etát téjaḥ sám-bhṛitaṃ yán nâka-sádo, yán nâka-sádaḥ || 1 || upa-dádhâti prishṭhā́nâm evá téjó 'va runddhe[2]. pañca-cóḍâ úpa dadhâty; apsarása evaí 'nam etā́ bhûtā́ amúshmin loká[3] úpa çeré, 'tho tanû-pā́nîr evaí 'tā́ yájamânasya; yáṃ dvishyā́t tám upa-dádhad dhyâyed, etā́bhya evaí 'naṃ devátâbhya[4] ā́ vṛiçcati[5], tâjág ā́rtim[4] ā́ 'rchaty[6]; út-tarâ nâkasád-bhya úpa dadhâti, yáthâ jâyā́m â-nī́ya grihéshu ni-shâdáyati tâdṛig[4] evá tát || 2 || paçcā́t prā́cîm[4] ut-tamā́m úpa dadhâti tásmât paçcā́t prā́cî[4] pátny ánv âste. svayam-âtṛiṇṇā́ṃ ca vi-karṇī́ṃ co 't-tamé[7] úpa dadhâti, prâ-'ṇó vaí svayam-âtṛiṇṇā́ "yur vi-karṇī́, prâ-'ṇáṃ cai 'vā́ "yuç ca prâ-'ṇā́nâm ut-tamaú dhatte, tásmât prâ-'ṇáç cā́ "yuç ca prâ-'ṇā́nâm ut-tamaú; nā́ 'nyā́m út-tarâm íshṭakâm úpa dadhyâd, yád anyā́m út-tarâm íshṭakâm upa-dadhyā́t paçûnā́m || 3 || ca yájamânasya ca prâ-'ṇáṃ cā́ "yuç cā́ 'pi dadhyât, tásmân nā́ 'nyó 't-taré 'shṭako 'pa-dhéyâ. svayam-âtṛiṇṇā́m úpa dadhâty, asaú vaí svayam-âtṛiṇṇā́ 'mū́m evó 'pa dhatté; 'çvam úpa

7. nâkasatsaṃjnakâs tu yâḥ | coḍâkhyâ(ḥ) svayamâtṛiṇṇâ vikarṇi.
[1] °satváṃ DW. [2] ṃdhe ACDW. [3] °nl° AW. [4] ohne avagraha. [5] °çcyati C. [6] so (ā'rch°) AW, s. P. 10, 9. [7] s. P. 4, 11. [8] idhyai ACDW.

ghrâpayati prâ-'ṇám evā́ 'syâṃ dadhâty, átho prâjâ-
-patyó vā́ áçvaḥ prajā́-patinai 'vā́ 'gníṃ cinute; svayam-
-âtṛiṇṇā́ bhavati prâ-'ṇā́nâm út-sṛishṭyâ átho suvar-
-gásya lokásyā́ 'nu-khyâtyâ. eshā́ vaí devā́nâṃ ví-krântir
yád vi-karṇī́; yád vi-karṇī́m upa-dádhâti devā́nâm evá
ví-krântim ánu ví kramata; ut-taratá úpa dadhâti, tásmâd
uttaratá-upacâro 'gnír; vâyu-mátî bhavati, sám-iddhyai[8] || 4 ||
sámbhṛitaṃ yán nâkasádo yán nâkasádas, tát, paçûnā́m, eshā́ vaí, dvā́-
viṃçatiç ca || 7 ||

4, 4, 2, 1 - 3, 3. — K. 21, 2. 3. — Ç. 8, 6, 1, 3-20. 7, 3, 9-20.
— âyan | tat — asmai — etâḥ | bhûtâḥ | amushmin —
çere | atho iti — etâḥ — eti | ṛichati | uttárâ ity ut-tarâḥ
— patnī́ | anv iti — uttame ity út-tame — âyúḥ — na |
anyâ | uttarety ut-tarâ | ishṭákâ | upadheyety úpa-dheyâ —
atho iti — utsṛishṭyâ ity ut-sṛishṭyai | atho iti — anúkhyâ-
tyâ ity anú-khyâtyai — anú | vîti | kramate — samidhyâ
iti sam-idhyai.

8. chándâṃsy úpa dadhâti, paçávo vaí chándâṃsi,
paçū́n evā́ 'va runddhe[1], chándâṃsi vaí devā́nâṃ vâmám
paçávo, vâmám evá paçū́n áva runddha[1]. etā́ṃ ha vaí
Yajná-senaç Caitriyâyaṇáç cítiṃ vidā́ṃ cakâra, táyâ vaí
sá paçū́n ávâ 'runddha[1]; yád etā́m upa-dádhâti paçū́n
evā́ 'va runddhe[1]. gâyatrī́ḥ purástâd[2] úpa dadhâti,
téjo vaí gâyatrī́, téja evá || 1 || mukható[2] dhatte; mûrdhan-
-vátîr bhavanti, mûrdhā́nam evaí 'naṃ samânā́nâṃ[2] karoti.
trishṭúbha[2] úpa dadhâtî, 'ndriyáṃ vaí trishṭúg[2], in-
driyám evá madhyató[2] dhatte. jágatîr úpa dadhâtí, jā́-
gatâ vaí paçávaḥ, paçū́n evā́ 'va runddhe[1]. 'nu-shṭúbha
úpa dadhâti, prâ-'ṇā́ vā́ anu-shṭúp, prâ-'ṇā́nâm út-sṛishṭyai.
bṛihatī́r ushṇíhâḥ pañktī́r akshára-pañktîr íti

---

8. chando-'bhidhâḥ. [1] °ṇdh° ACDW. [2] ohne avagraha.

víshu-rûpâṇi chándâṃsy úpa dadhâti, víshu-rûpâ vaí paçávaḥ, paçávaḥ || 2 || chándâṃsi, víshu-rûpân evá paçū́n áva runddhe[1]; víshu-rûpam asya gṛihé dṛiçyate yásyai 'tā́ upa-dhîyánte yá u cai 'nâ evám védā́. 'ti-chandasam úpa dadhâty, áti-chandâ vaí sárvâṇi chándâṃsi, sárvebhir evaí 'naṃ chándo-bhiç cinute; várshma vā́ eshā́ chándasâṃ yád áti-chandâ, yát áti-chandasam upa-dádhâti várshmai 'vaí 'naṃ samânā́nâṃ[2] karoti. dvi-pádâ úpa dadhâti, dvi-pā́d yájamânaḥ, práti-shṭhityai || 3 || téja evá, paçávaḥ paçávo, yája-mâna, ékaṃ ca || 8 ||

4, 4, 4, 1-8. — K. 21, 4. — Ç. 8, 6, 2, 1-17. — ruṃdhe | etâm — trishṭuk | indriyam — jâgatâḥ | vai — prâṇâ iti pra-aṇâḥ | vai — vishúrûpâ iti vishú-rûpâḥ | vai — ati-chandâ ity ati-chandâḥ — varshmà | eva.

9. sárvâbhyo vaí devátâbhyo[1] 'gníç cîyate; yat sa-yújo nó 'pa-dadhyā́d devátâ asyâ 'gníṃ vṛiñjîran, yát sa-yúja upa-dádhâty âtmánai 'vaí 'naṃ sa-yújaṃ cinute nā́ 'gnínâ vy ṛidhyaté, 'tho yáthâ púrushaḥ snā́va-bhiḥ sáṃ-tata evám evaí 'tā́bhir agníḥ sáṃ-tato; 'gnínâ vaí devā́ḥ suvar-gáṃ lokám âyan tā́ amū́ḥ kṛíttikâ abhavan, yásyai 'tā́ upa-dhîyánte suvar-gám evá || 1 || lokám eti gáchati pra-kâçáṃ citrám evá bhavati. maṇḍale-'shṭakā́ úpa dadhâtî, 'mé vaí lokā́ maṇḍale-'shṭakā́, imé khálu vaí lokā́ deva-purā́, deva-purā́ evá prá viçati nā́ "rtim[1] ā́ 'rchaty[2] agníṃ cikyânó. viçvá-jyotisha úpa dadhâtî, 'mā́n evaí 'tā́bhir lokā́ñ jyótishmataḥ[3 u. 1] kuruté, 'tho prâ-'ṇā́n evaí 'tā́ yájamânasya dâdhraty, etā́ vaí de-

9-11. athâ 'vaçishṭâḥ kathyante, tâ vijneyâ yathâciti; 9. sayujo maṇḍa-lâkhyâç ca viçvajyotishaḥ. [1] ohne avagraha. [2] so (â'rch°) AW, s. P. 10, 9. [3] °njy° AW.

vátâḥ suvar-gŷâs, tā́ evā́ 'nv-ârábhya suvar-gáṃ lokám eti || 2 || suvargám evá, tā́ evá, catvā́ri ca || 9 ||

4, 4, 5, 1 - 6, 1. — K. 22, 5. — atho iti — lokâḥ | devapurâ iti deva-purâḥ — ârtim | eti | ṛichati — atho iti — etâḥ — etâḥ.

10. vṛishṭi-sánîr úpa dadhâti, vṛíshṭim[1] evā́ 'va runddhe[2]; yád eka-dhó 'pa-dadhyā́d ékam ṛitúṃ varshed, anu-parihā́rau sâdayati tásmât sárvân ṛitū́n varshati; purovâta-sánir asī́ 'ty âhai, 'tád vaí vṛíshṭyai rûpáu, rûpéṇai 'vá vṛíshṭim áva runddhe[2]. saṃ-yā́nîbhir vaí devā́ imā́ṅ lokā́nt[3] sám ayus, tát saṃ-yā́nînâu saṃyânī-tváṃ; yát saṃ-yā́nîr upa-dádhâti yáthâ 'p-sú nâvā́ saṃ-yā́ty evám || 1 || evaí 'tā́bhir yájamâna imā́ṅ lokā́nt[3] sáṃ yâti; plavó vā́ eshò 'gnér yát saṃ-yā́nîr, yát saṃ-yā́nîr upa-dádhâti plavám evaí 'tám agnáya úpa dadhâty; utá yásyai 'tā́sū 'pa-hitâsv ā́po 'gníu háranty áhṛita[4] evā́ 'syâ 'gnír. âditye-'shṭakā́ úpa dadhâty; âdityā́ vā́ etám bhū́tyai práti nudante yó 'lam bhū́tyai sán bhū́tiṃ ná prâ-''pnóty, âdityā́ḥ || 2 || evaí 'nam bhū́tiṃ gamayanty; asaú vā́ etásyâ ''dityó rúcam ā́ datte yò 'gníṃ citvā́ ná rócate, yád âditye-'shṭakā́ upa-dádhâty asā́v evā́ 'sminn âdityó rúcaṃ dadhâti, yáthâ 'saú devā́nâu rócata evám evaí 'shá manushŷâṇâu rocate. ghṛite-'shṭakā́ úpa dadhâty, etád vā́ agnéḥ priyáṃ dhā́ma yád ghṛitám, priyéṇai 'vai 'naṃ dhā́mnâ sám ardhayati || 3 || átho téjasâ; 'nu-parihā́rau sâdayaty, áparivargaṃ evā́ 'smin téjo dadhâti.

---

10. vṛishṭisani-saṃyânikâbhidhâḥ | âdityâkhyâ ghṛitâkhyâç ca yaçodâç ca. [1] vṛishṭím C prima manu. [2] °ṃdhe ACDW. [3] °ṅl° A. [4] áhruta C wie D prima manu; api ca tadupadhânâd ûrdhvaṃ yadi kathaṃcid bahulavṛishṭisampâditapravâheṇa cîyamâno hṛito bhavet, tathâ 'py asya yajamânasyâ 'gnir ahṛita eva bhavati.

prajā́-patir agním acinuta, sá yáçasâ vŷ ârdhyata, sá etā́ yaço-dā́ apaçyat, tā́ úpâ 'dhatta, tā́bhir vai sá yáçą ât-mánn adhatta; yád yaço-dā́ upa-dádhâti yáça evá tā́bhir yájamâna âtmán dhatte; páñcó 'pa dadhâti, pā́ñktaḥ[5] pú-rusho, yā́vân evá púrushas tásmin yáço dadhâti || 4 || evám, prâpnóty âdityā́, ardhayaty, ékân ná pañcâçác ca || 10 ||

4, 4, 6, 1. 2. — K. 22, 5. 6. — Ç. 8, 7, 1, 13. 14 (Carakâdhvar-yavaḥ!). 23. 24 (Carakâ⁰). — e̱ka̱dhety éka-dhâ — a̱gnayé — â̱di̱-tyâḥ — pratîti | nu̱da̱nte̱ — rocàte — atho̱ iti — e̱tâḥ.

11. devâ-'surā́ḥ sáṃ-yattâ âsan, kánîyâṃso devā́ ā́san bhū́yâṃsó 'surâs, té devā́ etā́ íshṭakâ apaçyan, tā́ úpâ 'da-dhata; bhûyas-kṛíd así 'ty evá bhū́yâṃso 'bhavan vánas-páti-bhir[1] óshadhî-bhir[2]; varivas-kṛíd así 'tî 'mā́m ajay-an[3. 4], prā́cy[2] así 'ti prā́cîṃ[2] díçam ajayann[4], ûrdhvā́ 'sí 'ty amū́m ajayann[4], antariksha-sád asy antárikshe[1] sîdé 'ty antáriksham[1] ajayan; táto devā́ ábhavan || 1 || párā́ 'surâ; yásyai 'tā́ upa-dhîyánte bhū́yân evá bhavaty, abhí 'mā́ṅ lokā́ñ jayati[5], bhávaty âtmánâ párâ 'sya bhrā́tṛívyo bhavaty; apsu-shád asi çyena-sád así 'ty âhai, 'tád vā́ agné rûpáṃ, rûpéṇai 'vā́ 'gním áva runddhe[6]. pṛithi-vyā́s tvâ dráviṇe sâdayâmí 'ty âhe, 'mā́n evaí 'tā́bhir lokā́n dráviṇâ-vataḥ[7] kuruta. âyushŷâ úpa dadhâty, ā́yur evá || 2 || asmin dadhâty. ágne yát te páraṃ hṛín nā́mé 'ty âhai, 'tád vā́ agnéḥ priyáṃ dhā́ma, priyám evā́ 'sya dhā́mó 'pâ ''pnoti; tā́v é 'hi sáṃ rabhâvahâ íty âha, vŷ evaí 'nena pári dhatte; pā́ñca-janyeshv ápy edhy

---

10. [5] ⁰ñt⁰ AC.

11. bhûyaskṛidagnirûpâbhidhâ api | draviṇodâs tathâ ''yushyâ(ḥ) syâd agnihṛidayâbhidhâ | ṛitavyâç ca. [1] ohne avagraha. [2] s. P. 3, 7. [3] unbetont. [4] ajanayan C. [5] ⁰nj⁰ A, ⁰ṃj⁰ W. [6] ⁰ṇdh⁰ ACDW. [7] s. P. 3, 5.

agna íty âhai, 'shá vā́ agníḥ pā́ñca-janyo yáḥ páñca-citî-kas, tásmâd evám âha. 'r t a v ỳ â úpa dadhâty, etád vā́ ṛitûnā́m priyáṃ dhā́ma yád ṛitavỳâ, ṛitûnā́m evá priyáṃ dhā́mā́ 'va runddhe[6]; s u - m é k a íty âha, saṃ-vatsaró vaí su-mékaḥ, saṃ-vatsarásyai 'vá priyáṃ dhā́mó 'pâ "pnoti || 3 ||
ábhavann, ā́yur evá, 'rtavyā́ úpa, shádviṃçatiç ca || 11 ||

4, 4, 7, 1. 2. — K. 22, 5. — oshádhîbhir ity oshádhi-bhiḥ — asúrâḥ — dravinâvata iti dravina-vataḥ | kurute — hrit — upeti | âpnoti — eti | ihi.

12. prajā́-pater ákshy açvayat, tát párâ 'patat, tád áçvo 'bhavad, yád áçvayat tád áçvasyâ 'çva-tvám, tád devā́ a ç v a - m e d h é n a i 'vá práty adadhur; eshá vaí prajā́-patiṃ sárvaṃ karoti yò 'çva-medhéna yájate, sárva evá bhavati, sárvasya vā́ eshā́ prā́yaçcittiḥ[1] sárvasya bheshajáṃ. sárvaṃ vā́ eténa pâpmā́naṃ devā́ atarann, ápi vā́ eténa brahma-hatyā́m atarant; sárvam pâpmā́nam || 1 || tarati tárati brahma-hatyā́ṃ yò 'çva-medhéna yájate yá u cai 'nam eváṃ védó. 't-taraṃ vaí tát prajā́-pater ákshy açvayat, tásmâd áçvasyo 't-tarató 'va dyanti[2] dakshinatò[1] 'nyéshâm paçûnā́ṃ. vaitasáḥ káṭo bhavaty, apsú-yonir vā́ áçvo, 'psu-jó vetasáḥ, svá evaí 'naṃ yónau práti shṭhâpayati[3]. catu-shṭomá[4] stómo bhavati, saráḍ ḍha[5] vā́ áçvasya sákthy[6] ā́ 'vṛihat, tád devā́ç catu-shṭoménai[4] 'vá práty adadhur; yác catu-shṭomá[4] stómo bhávaty áçvasya sarva-tvā́ya || 2 || sárvam pâpmā́nam, avṛihad, dvā́daça ca || 12 ||

Ç. 13, 3, 1, 1-4. — akshi — aveti | dyanti — sve | eva — sthâpayati | catushṭoma iti catuḥ-stomaḥ — saraṭ | ha — sakthi | eti | avṛihat.

---

12. a ç v a m e d h a s y a vidhiḥ. [1] ohne avagraha. [2] unbetont. [3] so (shṭh°) AW, s. P. 6, 4. [4] s. P. 6, 18. [5] °ḍh ḍh° AW. [6] sákshy W prima m.

utsannayajná, índrâgní, devā́ vā́ akshṇayâstomī́yâ, agnér bhâgò 'sy, ágne jâtā́n, raçmír íti, nâkasádbhiç, chándâᴗsi sárvâbhyo, vṛishṭisánī́r, devâsurā́ḥ kánīyâᴗsaḥ, prajā́pater ákshi, dvā́daça ‖ 12 ‖

utsannayajnó (1, 1), devā́ vaí (3, 1), yásya múkhyavatī́r (4, 6), nâkasádbhir (7, 1), evaí 'tā́bhir (10, 2), ashṭā́catvâriᴗçat ‖ 48 ‖

iti taittirīyasaṃhitâyâm pañcamakâṇḍe tṛitîyaḥ prapâṭhakaḥ. ‖

1. devâ-'surā́ḥ sáṃ-yattâ âsan, té ná vỳ ajayanta, sá etā́ índras tanū́r apaçyat, tā́ úpâ 'dhatta, tā́bhir vaí sá tanúvam indriyáṃ vîr̀yam âtmánn adhatta, táto devā́ ábhavan párā́ 'surâ; yád indra-tanū́r upa-dádhâti tanúvam evá tā́bhir indriyáṃ vîr̀yaṃ yájamâna âtmán dhatté, 'tho sé-'ndram evā́ 'gníᴗ sá-tanuṃ cinute, bhávaty âtmánâ párâ 'sya bhrā́tṛivyaḥ ‖ 1 ‖ bhavati. yajnó devébhyọ 'pâ 'krâmat, tám ava-rúdhaṃ[1] nā́ 'çaknuvan, tá etā́ yajna-tanū́r apaçyan, tā́ úpâ 'dadhata, tā́bhir vaí té yajnám ávâ 'rundhata; yád yajna-tanū́r upa-dádhâti yajnám evá tā́bhir yájamânó 'va runddhe[2]; tráyas-triᴗçatam úpa dadhâti, tráyas-triᴗçad vaí devátâ[3], devátâ evā́ 'va runddhé[2], 'tho sā́-"tmânam evā́ 'gníᴗ sá-tanuṃ cinute, sā́-"tmâ 'múshmiṅ loké[4] ‖ 2 ‖ bhavati yá eváṃ véda. jyótishmatī̀r[3] úpa dadhâti, jyótir evā́ 'smin dadhâty, etā́bhir vā́ agníç citó jvalati, tā́bhir evaí 'naᴗ sám inddha[2], ubháyor asmai lokáyor jyótir bhavati. nakshatre-'shṭakā́ úpa dadhâty, etā́ni vaí divó jyótîᴗshi, tā́ny evā́ 'va runddhe[2], su-kṛítâṃ vā́ etā́ni jyótîᴗshi yán nákshatrâṇi, tā́ny evā́ "pnoty, átho anû-kâçám[5] evaí 'tā́ni ‖ 3 ‖ jyótîᴗshi kurute suvar-gásya

4, 1-11. citisaṃskâraḥ; I. ishṭakâ indratanvâkhyâ yajnatanvabhidhâs tathâ | nakshatrâkhyâç ca. [1] °ruddhaṃ C vor und nach iti. [2] ṃdh° ACDW. [3] ohne avagraha. [4] °nlo° AW. [5] s. P. 3, 7. [6] unbetont.

lokásyā́ 'nu-khyâtyai; yát sáɷ-spṛishṭâ upa-dadhyā́d vṛí-shṭyai lokám ápi dadhyâd[6] ávarshukaḥ parjányaḥ syâd, ásaɷ-spṛishṭâ úpa dadhâti vṛíshṭyâ evá lokáṃ karoti[6] várshukaḥ parjányo bhavati; purástâd[3] anyā́ḥ pratī́cîr[3] úpa dadhâti[6] paçcā́d anyā́ḥ prā́cîs[3], tásmât prâcī́nâni ca pra-tîcī́nâni ca nákshatrâṇy ā́ vartante ‖ 4 ‖ bhrā́tṛivyo, loká, evaí 'tā́ny, ékacatvâriɷçac ca ‖ 1 ‖

4, 4, 8, 1 - 10, 3. — [2]K. 34, 14-16. — Ç. 12, 6, 1, 3-36. (4, 5, 7, 3 eke). — asúrâḥ — atho iti | sendram iti sa-indram — te | etâḥ — devatā́ḥ — atho iti | sâtmā́nam iti sa-âtmânam — sâtmeti sa-âtmâ — iṃdhe — atho iti | anûkâçam ity ánu-kâçam — apîti | dadhyât — karoti — upeti | dadhâti.

2. ṛitavyâ úpa dadhâty, ṛitûnā́ṃ klṛiptyai; dvaṃ-dvám úpa dadhâti, tásmâd dvaṃ-dvám ṛitávó; 'dhṛite 'va vā́ eshā́ yán madhyamā́ cítir, antáriksham[1] iva vā́ eshā́, dvaṃ-dvám anyā́su cítîshū́ 'pa dadhâti[2] cátasro mádhye dhṛítyâ; antaḥ-çléshaṇaṃ vā́ etā́ç cítînâṃ yád ṛitavyâ, yád ṛitavyâ upa-dádhâti cítînâṃ ví-dhṛityâ; ávakâm ánū́ 'pa dadhâty, eshā́ vā́ agnér yóniḥ, sá-yonim ‖ 1 ‖ evā́ 'gníṃ cinuta; uvā́ca ha Viçvā́-mitró[3]: 'dad ít sá bráhma-ṇā́[4] 'nnaṃ yásyai 'tā́ upa-dhîyā́ntai yá u cai 'nâ eváṃ védad íti. saṃ-vatsaró vā́ etám prati-shṭhā́yai nudate yò 'gníṃ citvā́ ná prati-tíshṭhati; páñca pū́rvâç cítayo bhav-anty átha shashṭhī́ṃ cítiṃ cinute, sháḍ vā́ ṛitávaḥ saṃ-vatsará, ṛitúshv evá saṃ-vatsaré práti tishṭhaty. etā́ vaí ‖ 2 ‖ ádhi-patnîr nā́mé 'shṭakâ, yásyai 'tā́ upa-dhî-yánté 'dhi-patir evá samânā́nâm[1] bhavati; yáṃ dvishyā́t tám upa-dádhad dhyâyed, etā́bhya evaí 'naṃ devátâbhya

2. ṛitavyâ vaiçvadevyaç ca, prokshaṇaṃ tathâ. [1] ohne avagraha. [2] unbetont. [3] s. P. 3, 5. [4] „reichlich"? s. V, 2, 10, 3; brahmaṇâ mukhyayâ brâhmaṇavṛittyâ.

ā́ vr̥çcati, tâjág ā́rtim[1] ā́ 'rchaty[5]. áṅgirasaḥ suvar-gáṃ lokáṃ yánto yā́ yajnásya nísh-kr̥itir ā́sît tā́m ŕ̥ishi-bhyaḥ práty auhan, tád dhíraṇyam abhavad; yád dhiraṇya-çal-kaíḥ[6] pro-'kṣháti yajnásya nísh-kr̥ityâ, átho bheshajám evā́ 'smai karoti || 3 || átho rûpéṇai 'vaí 'naṃ sám ardhay-aty, átho híraṇya-jyotishai 'vá suvar-gáṃ lokám eti; sâ-hasrá-vatâ pró 'kshati, sâhasráḥ prajā́-patiḥ, prajā́-pater ā́ptyâ. imā́ me agna[7] íshṭakâ dhenávaḥ santv íty âha, dhenū́r evaí 'nâḥ kurute, tā́ enaṃ kâma-dúghâ amútrâ 'múshmiṅ loká úpa tishṭhante || 4 || sáyonim, etā́ vaí, karoty, ékân ná catvâriṃçác ca || 2 ||

4, 4, 11, 1-4. — [1]Ç. 7, 4, 2, 29-31. 8, 3, 2, 5-18. 4, 2, 14. 6, 4, 1-8. — [4]K. 21, 6. Ç. 9, 1, 2, 13-17. — adhr̥itâ | iva | vai — upeti | dadhâti — dhr̥ityai — r̥itavyâḥ | yat — vidhr̥ityâ iti vi-dhr̥ityai — anú | upeti | dadhâti — cinute — viçvâmitra iti viçva-mitraḥ | adát — etâḥ | vai — ishṭákâḥ — adhi-patir ity adhi-patiḥ — ârtim | eti | r̥ichati — prokshatîti pra-ukshati — nishkr̥ityâ iti niḥ-kr̥ityai | atho iti — atho iti — âptyai | imâḥ — ishṭákâḥ — loke.

3. rudró vā́ eshá yád agníḥ; sá etárhi[1] jâtó yárhi sárvaç citáḥ, sá yáthâ vatsó jâtá stánam pre-''psáty eváṃ vā́ eshá etárhi bhâga-dhéyam pré ''psati, tásmai yád ā́-hutiṃ ná juhuyā́d adhvaryúṃ ca yájamânaṃ ca dhyâyec; chata-rudrī́yaṃ juhoti, bhâga-dhéyenai 'vaí 'naṃ çamayati, nā́ ''rtim[1] ā́ 'rchaty[2] adhvaryúr ná yájamâno. yád grâmyā́-ṇâm paçûnā́m || 1 || páyasâ juhuyā́d grâmyā́n paçū́ñ chucā́[3] 'rpayed, yád âraṇyā́nâm âraṇyā́ñ. jartila-ya-vâgvâ[4] vâ juhuyā́d gavîdhuka-yavâgvâ vâ, ná grâmyā́n

---

2. [5] s. P. 10, 9. [6] so (°lk°) ACDW. [7] so (°e a°) AW, s. P. 11, 11.

3. çatarudriyahomaḥ. [1] ohne avagraha. [2] s. P. 10, 9. [3] °nch° AW. [4] °nj° AW.

paçū́n hinásti nā́ ''raṇyā́n; átho khálv âhur: ánâ-hutir vaí jartílâç[1] ca gavī́dhukâç[1] cé 'ty, ajă-kshîréṇa juhoty, âgneyī́ vā́ eshā́ yád ajā́, ''-hutyai 'vá juhoti, ná grâmyā́n paçū́n hinásti nā́ ''raṇyā́n. áñgirasaḥ suvar-gáṃ lokáṃ yántaḥ || 2 || ajā́yâṃ gharmám prā́ 'siñcant, sā́ çócantî parṇám párâ 'jihîta, sò 'rkò 'bhavat, tád arkásyâ 'rka-tvám, arka-parṇéna juhoti sayoni-tvā́yó. 'dañ[1] tíshṭhañ juhoty[4], eshā́ vaí rudrásya dík, svā́yâm evá diçí rudráṃ nir-ávadayate[5]. caramā́yâm íshṭakâyâṃ juhoty, antatá[1] evá rudráṃ nir-ávadayate[5]. tredhâ-vibhaktáṃ juhoti, tráya imé lokā́, imā́n evá lokā́nt samā́vad-vîryân karotī́; 'yaty ágre juhoti[6] || 3 || áthé 'yaty áthé 'yati, tráya imé lokā́, ebhyá evaí 'naṃ lokébhyaḥ çamayati; tisrá út-tarâ ā́-hutîr juhoti, sháṭ sám padyante, sháḍ vā́ ṛitáva, ṛitú-bhir evaí 'náṃ çamayati. yád anu-parikrā́mam juhuyā́d antar-avacârínaṃ rudráṃ kuryâd; átho khálv âhuḥ: kásyâṃ vā́ 'ha diçí rudráḥ kásyâṃ vé 'ty, anu-parikrā́mam evá hotavỳam, ápari-vargam evaí 'naṃ çamayati || 4 || etā́ vaí devátâḥ[1] suvar-gỳâ yā́ ut-tamā́s, tā́ yájamânaṃ vâcayati, tā́bhir evaí 'naṃ suvar-gáṃ lokáṃ gamayati; yáṃ dvishyā́t tásya saṃ-caré paçûnā́ṃ nỳ asyed, yáḥ prathamáḥ paçúr abhi-tíshṭhati sá ā́rtim[1] ā́ 'rchati[2] || 5 || paçûnā́ṃ, yántó, 'gre juhoty, áparivargam evaí 'naṃ çamayati, triṃçác ca || 3 ||

4, 5, 1, 1-4. — K. 21, 6. — Ç. 9, 1, 1, 1-13. — jâtaḥ — prepsatîti pra-îpsati — preti | îpsati — eti | ṛichati — arpayet — âraṇyân | atho iti — âhutyety â-hutyâ — pareti | ajihîta | saḥ | arkaḥ | abhavat — niravâdayata iti niḥ-avâdayate — iyâti | agrè | juhoti | athà | iyâti | athà | iyâti — atho iti — vâ | ahà — etâḥ — suvargyâ iti suvaḥ-gyâḥ — tâḥ — nîti | asyet — eti | ṛichati.

---

3. [5] als Compositum. [6] unbetont.

4. áçmann ū́rjam íti pári shiñcati[1], màrjáyaty evaí 'nam, átho tarpáyaty[2] evá, sá enaṃ triptó 'kshudhyann áçocann amúshmiṅ loká[3] úpa tishṭhate; trípyati pra-jáyâ paçú-bhir yá evám̐ véda. tā́m̐ na ísham ū́rjam̐ dhatta marutaḥ saṃ-rarâṇā́ íty âhā́, 'nnam̐ vā́ ū́rg, áunam marútó, 'nnam evā́ 'va runddhé[4]. 'çmaṃs te[5] kshúd, amúm̐ te çúk || 1 || richatu yám̐ dvishmá íty âha, yám evá dvéshṭi tám asya kshudhā́ ca çucā́ câ 'rpayati. tríḥ pari-shiñcán páry eti, tri-vríd vā́ agnír, yā́vân evā́ 'gnís tásya çúcaṃ çamayati; tríḥ púnaḥ páry eti, shát sám padyante, shád vā́ ritáva, ritú-bhir evā́ 'sya çúcaṃ çamayaty. apā́m̐ vā́ etát púshpam̐ yád vetasò, 'pā́m || 2 || çáró 'vakâ, vetasa-çâkháyâ cā́ 'vakâbhiç ca ví karshaty, ā́po vaí çântā́ḥ, çântā́bhir evā́ 'sya çúcaṃ çamayati, yó vā́ agním̐ citám prathamáḥ paçúr adhi-krā́matî ''çvaró vaí táṃ çucā́ pra-dáho. maṇḍū́kena ví karshaty, eshá vaí paçûnā́m anupa-jîvanîyó, ná vā́ eshá grâmyéshu paçúshu hitó nā́ ''raṇyéshu, tám evá çucā́ 'rpayaty. ashṭâbhír ví karshati || 3 || ashṭā́-'ksharâ gâyatrī́, gâyatrò 'gnír, yā́vân evā́ 'gnír tásya çúcaṃ çamayati; pâvaká-vatîbhir, ánnam̐ vaí pâvakó, 'nnenai 'vā́ 'sya çúcaṃ çamayati. mrityúr vā́ eshá yád agnír, bráhmaṇa etád rûpám̐ yát krishṇâ-'jinám̐, kā́rshṇî[6] upânáhâv[7] úpa muñcate, bráhmaṇai 'vá mrityór antár dhatte; antár mrityór dhatte[8] 'ntár annā́-'dyâd íty âhur, anyā́m upa-muñcáte 'nyā́m̐ nā́ 'ntáḥ || 4 || evá mrityór dhatté 'vâ 'nnā́-'dyaṃ runddhe[4]. námas te hárase çocísha íty âha, namas-krítya hí vásîyâṃsam upa-cáranty; anyám̐ te asmát[9] tapantu he-

---

4. parishecanam̐, vikarshaṇam. [1] sh° AW, s. P. 6, 4. [2] betont. [3] °nl° AW. [4] °m̐dh° ACDW. [5] so (°ṃs t°) AW, s. P. 6, 14. [6] s. P. 4, 12. [7] ohne avagraha. [8] unbetont. [9] s. P. 11, 8 (1, 61).

táya íty âha, yám evá dvéshṭi tám asya çucā́ 'rpayati; pâvakó asmá-bhya◡[9] çivó bhavé 'ty âhā́, 'nnaṃ vaí pàvakó, 'nnam evā́ 'va runddhe[4]; dvā́bhyâm ádhi krâmati práti-shṭhityâ, apasỳa-vatîbhyâ◡ çā́ntyai || 5 || çúg, vetasò 'pā́m, ashṭâbhír ví karshati, nā́ 'ntár, ékân ná pañcâçác ca || 4 ||

4, 6, 1, 1-3. — K. 21, 7. — Ç. 9, 1, 2, 5 - 2, 1, 2. — parîti | siñcati — atho iti | tarpayàti — akshúdhyan — loke | upeti — rumdhe | açmàn — arpayati — çaràḥ | avàkâḥ — âraṇyeshú — arpayati | ashṭâbhiḥ — ashṭâksharety ashṭâ-aksharâ — pâvakaḥ | annèna — kârshṇî iti | upânahaù — dhatte | antaḥ | annâdyâd ity ànna-adyā́t — pratìshṭhityâ iti prati-sthityai.

5. nṛi-sháde váḍ íti vy-ā́ghârayati[1], paṅktyā́[2] ''-hutyâ yajna-mukhám ā́ rabhate; 'kshṇayā́ vy-ā́ghârayati[1], tásmâd akshṇayā́[1] paçávó 'ṅgâni prá haranti práti-shṭhityai; yád vashaṭ-kuryā́d yâtá-yâmâ 'sya vashaṭ-kâráḥ syâd, yán ná vashaṭ-kuryā́d rákshâ◡si yajnā◡ hanyur, váḍ íty âha paró-'ksham evá váshaṭ karoti, nā́ 'sya yâtá-yâmâ vashaṭ-kâró bhávati ná yajnā◡ rákshâ◡si ghnanti. hutā́-'do vā́ anyé devā́ḥ || 1 || ahutā́-'do 'nyé, tā́n agni-cíd evó 'bháyân prîṇâti; yé devā́ devā́nâm íti dadhnā́ madhu-miçréṇā́ 'vo 'kshati, hutā́-'daç cai 'vá devā́n ahutā́-'daç ca yájamânaḥ prîṇâti, té yájamânam prîṇanti; dadhnaí 'vá hutā́-'daḥ prîṇā́ti mádhushâ 'hutā́-'do; grâmyáṃ vā́ etád ánnaṃ yád dádhy âraṇyám mádhu, yád dadhnā́ madhu-miçréṇâ 'vó-'kshaty[3] ubháyasyā́ 'va-ruddhyai[4]; grumushṭínā́[5 u. 6] 'vo 'kshati, prâjâ-patyáḥ || 2 || vaí grumushṭíḥ[6]

5. vyâghâraṇaṃ vaiçvakarmaṇâhutiç ca. [1] als Compositum. [2] ⁰ñty⁰ A. [3] Wurzel betont! (sonst: ukshá̀ti). [4] ⁰rudhyai ACDW. [5] ohne avagraha. [6] so (gru⁰) ACDFW, gnu⁰ Pet. W; guru(ḥ)sthûlo darbhamushṭiḥ grumushṭiḥ, tasya prajâpativat prauḍhatvât prâjâpatyatvam (vgl. srabhishṭha für surabh⁰ Çatap. VI, 8, 2, 3).

sayoni-tvā́ya; dvā́bhyâm práti-shṭhityâ; anu-paricā́ram ávo 'kshaty, ápari-vargam evaí 'nân prîṇâti. ví vā́ eshá prâ-'ṇaíḥ pra-jáyâ paçú-bhir ṛidhyate yò 'gníṃ cinvánn adhi-krā́mati; prâṇa-dā́ apâna-dā́ íty âha, prâ-'ṇā́n evā́ ''tmán dhatte; varco-dā́ varivo-dā́ íty âha, pra-jā́ vaí várcaḥ paçávo várivaḥ, pra-jā́m evá paçū́n âtmán dhatta.

índro vṛitrám ahan, táṃ vṛitráḥ || 3 || hatáḥ shoḍaçá-bhir bhogaír asinât, sá etā́m agnáyé 'nîka-vata ā́-hutim apaçyat, tā́m ajuhot, tásyâ 'gnír ánîka-vânt svéna bhâga-dhéyena prîtáḥ shoḍaça-dhā́ vṛitrásya bhogā́n ápy adahad, vaiçva-karmaṇéna pâpmáno nír amucyata; yád agnáyé 'nîka-vata ā́-hutiṃ juhóty agnír evā́ 'syā́ 'nîka-vânt svéna bhâga-dhéyena prîtáḥ pâpmā́nam ápi dahati, vaiçva-karma-ṇéna pâpmáno nír mucyate. yáṃ kâmáyeta: cirám pâp-mánaḥ || 4 || nír mucyeté 'ty ékai-'kaṃ[6] tásya juhuyâc, cirám evá pâpmáno nír mucyate; yáṃ kâmáyeta: tâják pâpmáno nír mucyeté 'ti sárvâṇi tásyâ 'nu-drútya juhu-yât, tâjág evá pâpmáno nír mucyaté; 'tho khálu nā́nai 'vá sū́-'ktā́bhyâṃ juhoti, nā́nai 'vá sû-'ktáyor vîr̀yaṃ dadhâty, átho práti-shṭhityai || 5 || devā́ḥ, prâjâpatyó, vṛitráç, cirám pâpmá-naç, catvâriṃçác ca || 5 ||

4, 6, 1, 3 - 2, 6. — K. 21, 7. 8. — Ç. 9, 2, 1, 3 - 2, 6. — [3]Pañc. 13, 5, 22. — vyâghārayatîti vi-âghārayati — yâtayâmeti yâta-yâmâ — parokshaṃ iti paraḥ-akshám — hutâda iti huta-adáḥ — ahutâda ity áhuta-adáḥ | anye — prîṇâti | ma-dhúshâ | ahutâda ity áhuta-adáḥ — avokshatîty áva-ukshati[3] — pratishṭhityâ iti prati-sthityai — varcodâ iti varcaḥ-dâḥ — prajeti pra-jâ | vai — dhatte — anī́kavata ity anī́ka-vate — ekaikam ity ekám-ekam[6] — mucyate | atho iti — sûktâbhyâm iti su-uktâbhyām — sûktayor iti su-uktayóḥ — atho iti.

5. [6] ekam-ekam CD nach iti; s. P. 5, 18.

6. úd enam ut-tarā̃m nayé 'ti sam-ídha ā́ dadhâti,
yáthâ jánam yatè 'vasám karóti tâdṛig[1] evá tát; tisrá ā́
dadhâti, tri-vṛíd vā́ agnír, yā́vân evā́ 'gnís tásmai bhâga=
-dhéyam karoty; aúdumbarîr[1] bhavanty, ū́rg vā́ udumbára[1],
ū́rjam evā́ 'smâ ápi dadhâty. úd u tvâ víçve devā́
íty âha, prâ-'ṇā́ vaí víçve devā́ḥ, prâ-'ṇaíḥ || 1 || evaí 'nam
úd yachaté; 'gne bharantu cítti-bhir íty âha, yásmâ
evaí 'nam cittā́yo 'd-yáchate ténai 'vaí 'nao sám ardhay=
ati; páñca díço daívîr yajnám avantu devī́r íty
âha, díço hỳ eshó 'nu pra-cyávaté; 'pā́ 'matim dur=
-matím bā́dhamânâ íty âha rákshasâm ápa-hatyai;
râyás póshe[2] yajná-patim â-bhájantîr íty âha, pa=
çávo vaí râyás póshaḥ[2] || 2 || paçū́n evā́ 'va runddhe[3].
shaḍ-bhír harati, sháḍ vā́ ṛitáva, ṛitú-bhir evaí 'nao har=
ati; dvé[4] parigṛíhya-vatī́[5] bhavato rákshasâm ápa-hatyai;
sū́rya-raçmir hári-keçaḥ purástâd[1] íty âha, prá=
-sûtyai; tátaḥ pâvakā́ â-çísho no jushantâm íty âhā́,
'nnam vaí pâvakó, 'nnam evā́ 'va runddhe[3]. devâ-'surā́ḥ
sám-yattâ âsan, té devā́ etád áprati-ratham apaçyan,
ténai 'vá té 'pratí || 3 || ásurân ajayan, tád áprati-rathasyâ
'pratiratha-tvám; yád áprati-ratham dvitī́yo hótâ 'nv-ā́hâ
'pratỳ evá téna yájamâno bhrā́tṛivyâñ jayaty[6], átho
ánabhi-jitam evā́ 'bhí jayati; daça-'rcám bhavati[7], dáçâ=
-'ksharâ vi-rā́ḍ, vi-rā́je 'maú lokaú ví-dhṛitâv, anáyor loká=

6. samidâdhânam agnipraṇayanam tathâ | hotâ 'nvâhâ 'pratiratham daçarcam savikalpakam. [1] ohne avagraha. [2] so (°s p°) AW, s. P. 8, 29. [3] °ṃdh° ACDW. [4] s. P. 4, 49. [5] s. P. 4, 52; parigṛihyâ 'yajata, parigṛihya devâ yajnam âyann, evam parigrahaçabdo yayor ṛicos te parigṛihyavatyau, parigrahaḥ pṛithak svîkâraḥ, tena yajnam vinâçayitum asamarthâni rakshâṅsi svayam evâ 'pahanyante. [6] °nj° AW. [7] sic! es sind aber 15 Verse in IV, 6, 4 vorliegend; der schol. dazu löst diese Differenz wie folgt: asminn anuvâke samâmnâtânâm uddharshayety âdînâm pañcânâm vikalpârthatvât sûktagatâ ṛico daçai 'va sampadyante (!). Vgl. Ind. Streifen 1, 19 note 9.

yor ví-dhrityâ; átho dáçâ-'ksharâ vi-rā́ḍ, ánnam vi-rā́ḍ, vi-rā́jy evā́ 'nnā́-'dye práti tishṭhaty. ásad iva vā́ antárikaham[1], antáriksham ivā́ "gnî-'dhram, ā́gnî-'dhre || 4 || áçmânam ní dadhâti, sat-tvā́ya[8]; dvā́bhyâm, práti-shṭhityai; vi-mā́na eshá divó mádhya âsta íty âha, vý̀ evaí 'táyâ mimîte; mádhye divó ní-hitaḥ pṛíçnir açmé 'ty âhā́, 'nnam vaí pṛíçny, ánnam evā́ 'va runddhe. catasṛí-bhir ā́ púchâd eti, catvā́ri chándâṃsi, chándo-bhir evé; 'ndram víçvâ avîvṛidhann íty âha, vṛíddhim evó 'pā́-"vartate[9]; vā́jânâṃ sát-patim pátim || 5 || íty âhā́, 'nnam vaí vā́jó, 'nnam evā́ 'va runddhe[8]; sumna-hū́r yajnó devā́ṃ[10] ā́ ca vakshad íty âha, pra-jā́ vaí paçá-vaḥ sumnám, pra-jā́m evá paçū́n âtmán dhatte; yákshad agnír devó devā́ṃ[10] ā́ ca vakshad íty âha, svagā́-kṛityai; vā́jasya mâ pra-savéno 'd-grâbhéṇó 'd agrabhîd íty âhâ, 'saú vā́ âdityá ud-yánn ud-grâbhá eshá ni-mrócan ni-grâbhó, bráhmaṇai 'vā́ "tmā́nam ud-gṛihṇā́ti bráhmaṇâ bhrā́tṛivyaṃ ní gṛihṇâti || 5 || prâṇaíḥ, pósho, 'praty, ā́gnîdhre, pátim, eshá, dáça ca || 6 ||

4, 6, 3, 1-3. 4, 1-4. 3, 3-4. — K. 21, 8. 10. — Ç. 9, 2, 3, 6 (dvâdaça) -22. — yate | avasam — prâṇâ iti pra-anâḥ — anv iti | pracyavàta iti pra-cyavàte — râyaḥ | poshé — dve iti | parigṛihyàvatî iti parigrihyà-vatî — aprati — hotā́ | anvâ-hety ànu-âhà | aprati — atho iti — daçarcam iti daça-ṛicam — vidhṛityâ iti vi-dhṛityai | atho iti — annâdya ity ànna-adyè — âgnî́dhram ity âgni-idhram — satvâyeti sat-tvâyà — madhyè | âste — pṛiçni | annàm — eti | puchā́d | eti — upâvàrtata ity ùpa-âvàrtate — devân | eti.

7. prā́cîm[1] ánu pra-díçam pré 'hi vidvā́n íty

---

6. [8] satvâya ACDW. [9] als Compositum. [10] so (°âṃ) AW, s. P. 9, 22.

7. citim âruhya vahniṃ tatra vinikshipet. [1] ohne avagraha.

âha, deva-lokám evaí 'táyo 'pā-''vartate[2]; krámadhvam agnínâ nā́kam íty âhe, 'mā́n evaí 'táyâ lokā́n kramate; pṛithivyā́ ahám úd antáriksham[1] ā́ 'ruham íty âhe, 'mā́n evaí 'táyâ lokā́nt sam-ā́rohati[2]; súvar yánto nā́ 'pe ''kshanta íty âha, suvar-gám evaí 'táyâ lokám ety; ágne pré 'hi ‖ 1 ‖ prathamó deva-yatā́m íty âho, 'bháyeshv evaí 'táyâ deva-manushyéshu cákshur dadhâti; pañcá-bhir ádhi krâmati, pā́ñkto[3] yajnó, yā́vân evá yajnás téna sahá suvar-gáṃ lokám eti. náktoshā́sé[1] 'ti puro-'nuvâkyâm ánv âha, práttyâ[4 u. 1]; ágne sahasrâ-'kshé 'ty âha, sâhasráḥ prajā́-patiḥ, prajā́-pater ā́ptyai; tásmai te vidhema vā́jâya svā́hé[1] 'ty âhā́, 'nnaṃ vaí vā́jó, 'nnam evā́ 'va ‖ 2 ‖ runddhe[5]. dadhnáḥ pûrṇā́m aúdumbarîṃ[1] svayam-âtṛiṇṇā́yâṃ juhoty, ū́rg vaí dádhy, ū́rg udumbáro[1], 'saú svayam-âtṛiṇṇā́, 'múshyâm evó ''rjaṃ dadhâti, tásmâd amúto 'rvā́cîm ū́rjam úpa jîvâmas. tisṛí-bhiḥ sâdayati, tri-vṛíd vā́ agnír, yā́vân[1] evā́ 'gnís tám prati-shṭhā́ṃ gamayati. pré-'ddho agne[6] dîdihi puró na íty audúmbarîm[1] ā́ dadhâty, eshā́ vaí sûrmī́[7] kárṇakâ-vaty[8]; etáyâ ha sma ‖ 3 ‖ vaí devā́ ásurâṇâṃ çata-tarhā́ṃs[9] tṛiṃhanti, yád etáyâ sam-ídham â-dádhâti vájram evaí 'tác chata-ghnī́ṃ yájamâno bhrā́tṛivyâya prá harati stṛítyâ, áchambaṭ-kâram. vidhéma te paramé jánmann agna íti vaíkañkatîm[1] ā́ dadhâti, bhā́ evā́ 'va runddhe[5]; tā́ṃ savitúr váreṇyasya citrā́m íti çamî-máyîṃ çā́ntyâ; agnír vâ ha vā́ agni-cítaṃ duhè 'gni-cíd vâ 'gníṃ duhe, tā́m ‖ 4 ‖ savitúr váreṇyasya citrā́m íty âhai, 'shá

---

7. [2] als Compositum. [3] °ñt° A. [4] praty° ACDFW; purobhavâḥ pradânamantrâḥ pûrvam anukrameṇo 'cyanta iti puronuvâkyâ, pratyai uttareṇa mantreṇa haviḥpradânâya, âdau tân brûyât. [5] °ṃdh° ACDFW. [6] s. P. 11, 3. 1, 61. [7] jvalantî lohamayî sthûṇâ. [8] s. P. 3, 5. [9] s. P. 6, 14.

vā́ agnér dóhas; tám asya Káṇva evá Çrâyasò 'vet, téna ha smai 'naᴗ sá duhe, yád etáyâ sam-ídham â-dádhâty agni-cíd evá tád agníṃ duhe. saptá te agne[6] sam-ídhaḥ saptá jihvā́ íty âha, saptaí 'vā́ 'sya sā́ptâni prîṇâti; pûrṇáyâ juhoti, pûrṇá iva hí prajā́-patiḥ, prajā́-pateḥ || 5 || ā́ptyai; nỳ-ûnayâ juhoti, nỳ-ûnâd dhí prajā́-patiḥ pra-jā́ ásṛijata, pra-jā́nâᴗ sṛishṭyâ. agnír devébhyo nílâyata[1], sá díçó 'nu prā́ 'viçaj; júhvan mánasâ díço dhyâyed, dig-bhyá evaí 'nam áva runddhe[5]. dadhnā́ purástâj[1] juhoty[10] ā́jyeno 'párishṭât[1], téjaç cai 'vā́ 'smâ indriyáṃ ca samī́cî[1 u. 11] dadhâti. dvā́daça-kapâlo vaiçvânaró[1] bhavati, dvā́daça[1] mā́sâḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsarò 'gnír vaiçvânaráḥ, sâ-'kshā́t || 6 || evá vaiçvânarám áva runddhe[5]. yát prayâjâ-'nûyâjā́n kuryā́d ví-kastiḥ sā́ yajnásya; darvi-homáṃ karoti yajnásya práti-shṭhityai. râshṭráṃ vaí vaiçvânaró[1] víṇ marúto, vaiçvânaráᴗ hutvā́ mârutā́ñ juhoti[12], râshṭrá evá víçam ánu badhnâty; uccaír vaiçvânarásyā́ " çrâvayaty upâ-'ᴗçú mârutā́ñ juhoti[13], tásmâd râshṭráṃ víçam áti vadati; mârutā́ bhavanti, marúto vaí devā́nâṃ víço, deva-viçénai 'vā́ 'smai manushya-viçám áva runddhe[5]; saptá bhavanti, saptá-gaṇâ vaí marúto, gaṇa-çá evá víçam áva runddhe[5]; gaṇéna gaṇám anu-drútya juhoti, víçam evā́ 'smâ ánu-vartmânaṃ karoti || 7 || ágne pré 'hy, áva, sma, duhe tā́m, prajā́pateḥ, sâkshā́n, manushyaviçám, ékaviᴗçatiç ca || 7 ||

4, 6, 5, 1-6. — K. 21, 9. 10. — Ç. 9, 2, 3, 24 - 3, 1, 26. — preti | i̱hi̱ — u̱pâvártata̱ ity úpa-âvártate — eti | a̱ru̱ha̱m — sa̱mârôha̱tî́ti sam-ârôhati — îksha̱nte̱ — u̱bhayéshu — naktoshâsā́ — pratyai — dadhi | ûrk — a̱mutáḥ | a̱rvâcī́m — karṇákâva̱tî́ti̱ karṇáka-va̱tî̱ — stṛityai — çântyai — du̱he — a̱ve̱t — sṛishṭyai — nilā́yata — anú | preti | a̱viça̱t |

---

7. [10] unbetont. [11] s. P. 4, 81. [12] °ṃj° AW. [13] °nj° AW.

juhvàt — juhoti | âjyèna — samîcî iti — sâkshâd iti sa-akshât — viṭ | marutàḥ — râshṭre | eva — eti | çrâvayati — mârutâḥ — saptagàṇâ iti sapta-gaṇâḥ.

8. vásor dhā́râm juhoti, vásor me dhā́râ 'sad íti vā́ eshā́ hûyate; ghṛitásya vā́ enam eshā́ dhā́râ 'múshmiṅ loké pínvamânó 'pa tishṭhata. ā́jyena juhoti, téjo vā́ ā́jyam téjo vásor dhā́râ, téjasai 'vā́ 'smai téjó 'va runddhe[1]; 'tho kā́mâ vaí vásor dhā́râ, kā́mân evā́ 'va runddhe[1]. yám kâmáyeta: prâ-'ṇā́n asyā́ 'nnā́-'dyam ví || 1 || chindyâm íti vi-grā́ham tásya juhuyât, prâ-'ṇā́n evā́ 'syâ 'nnā́-'dyam ví chinatti. yám kâmáyeta: prâ-'ṇā́n asyâ 'nnā́-'dyaω sám tanuyâm íti sám-tatâm tásya juhuyât, prâ-'ṇā́n evā́ 'syâ 'nnā́-'dyaω sám tanoti. dvā́daça[2] dvâdaçā́ni[2] juhoti, dvā́daça mā́sâḥ sam-vatsaráḥ, sam-vatsaréṇai 'vā́ 'smâ ánnam áva runddhé[1]. 'nnam ca mé 'kshuc ca ma íty âhai, 'tád vaí || 2 || ánnasya rûpáω, rûpéṇai 'vā́ 'nnam áva runddhe[1]. 'gníç ca ma ā́paç ca ma íty âhai, 'shā́ vā́ ánnasya yóniḥ, sá-yony evā́ 'nnam áva runddhe[1]. 'rdhe-'ndrā́ṇi juhoti, devátâ[2] evā́ 'va runddhe[1]; yát sárveshâm ardhám índraḥ práti tásmâd índro devátânâm[2] bhûyishṭhabhā́k-tama, índram út-taram âhe, 'ndriyám evā́ 'sminn upárishṭâd[2] dadhâti. yajnâ-''yudhā́ni juhoti, yajnáḥ || 3 || vaí yajnâ-''yudhā́ni, yajnám evā́ 'va runddhé[1]; 'tho etád vaí yajnásya rûpáω, rûpéṇai 'vá yajnám áva runddhe[1]. 'va-bhṛitháç ca me svagâ-kâráç ca ma íty âha, svagā́-kṛityâ. agníç ca me gharmáç ca ma íty âhai, 'tád vaí brahma-varcasásya rûpáω, rûpéṇai 'vá brahma-varcasám áva runddha[1]. ṛík ca me sā́ma ca ma íty âha || 4 || etád vaí chándasâω rûpáω, rûpéṇai 'vá

---

8. vasor dhârâ. [1] °ṃdh° ACDW. [2] ohne **avagraha**.

chándâꞷsy áva runddhe[1]. gárbhâç ca me vatsā́ç ca ma íty âhai, 'tád vaí paçûnā́ꞷ rûpáꞷ, rûpéṇai 'vá paçū́n áva runddhe[1]. kálpâñ juhoty[3], ákḷiptasya kḷíptyai. yugmad-ayujé[4] juhoti, mithuna-tvā́yo; 'ttarā́-vatî[4] bhav-ato, 'bhí-krântyâ; ékâ ca me tisráç ca ma íty âha, deva-chandasáṃ vā́ ékâ ca tisráç ca || 5 || manushya-chandasáṃ cátasraç câ 'shṭaú ca, deva-chandasáṃ cai 'vá manushya-chandasáṃ cā́ 'va runddha[1]; ā́ tráyas-triꞷçato juhoti, tráyas-triꞷçad vaí devátâ[2], devátâ evā́ 'va runddha[1]; ā́ 'shṭā́-catvâriꞷçato juhoty, ashṭā́catvâriꞷçad-aksharâ jágatî, jā́gatâḥ paçávo, jágatyai 'vā́ 'smai paçū́n áva runddhe[1]. vā́jaç ca pra-saváç cé 'ti dvâdaçáṃ[2] juhoti, dvā́daça[2] mā́sâḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsará evá práti tishṭhati || 6 || ví, vaí, yajñáḥ, sáma ca ma íty âha, ca tisráç caí, 'kân ná pañcâçác ca || 8 ||

4, 7, 1, 1 - 11, 2. — K. 21, 11. — Ç. 9, 3, 2, 1 - 3, 14. — dhârā́ | asat — tishṭhate — aveti | rumdhe | atho iti | kâmā́ḥ — dvâdáça | dvâdaçâni — akshút — me | iti — sayonîti sa-yoni | eva — rumdhe | atho iti — svagâkrityâ iti svagâ-krityai — rumdhe | rik — kalpā́n — uttarâvátî ity úttarâ-vatî — abhikrā́ntyâ ity abhi-krântyai — rumdhe | eti — vai | devatā́ḥ — rumdhe | eti | ashṭâcátvâriꞷçata ity ashṭâ-catvâriꞷçataḥ — jagátyâ | eva — saṃvatsara iti saṃ-vat-sare | eva.

9. agnír devébhyó 'pâ 'krâmad bhâga-dhéyam ichá-mânas, táṃ devā́ abruvann: úpa na ā́ vartasva havyáṃ no vahé 'ti, sò 'bravîd: váraṃ vriṇai máhyam evá vâja-prasavī́yaṃ juhavann íti; tásmâd agnáye vâja-prasavī́-yaṃ juhvati. yád vâja-prasavī́yaṃ juhóty agním evá tád bhâga-dhéyena sám ardhayaty; átho abhi-sheká evā́

---

8. [3] ṃj° A, °nj° W. / [4] s. P. 4, 52.
9. vâjaprasavîyaḥ.

'sya sá. caturdaçá-bhir juhoti, saptá grâmyā́ óshadhayaḥ[1] saptá || 1 || âraṇyā́, ubháyîshâm áva-ruddhyâ[2]. ánnasyâ-'nnasya juhoty, ánnasyâ-'nnasyā́ 'va-ruddhyâ[2]. aúdumbareṇa[1] sruvéṇa juhoty, ū́rg vā́ udumbára[1] ū́rg ánnam, ûrjaí 'vā́ 'smâ ū́rjam ánnam áva runddhe[3]. 'gnír vaí devā́nâm abhí-shikto 'gni-cín manushyầṇâṃ, tásmâd agni-cíd várshati ná dhâved, áva-ruddhaᵒ hỳ asyā́ 'nnam; ánnam iva khálu vaí varshám, yád dhā́ved annā́-'dyâd dhâved; upā́-''vartetâ[4], 'nnā́-'dyam evā́ 'bhí || 2 || upā́-''vartate[4]. náktoshā́sé[1] 'ti kṛishṇā́yai çvetá-vatsâyai páyasâ juhoty, áhnai 'vā́ 'smai rā́trim prá dâpayati[5] rā́triyā́ 'har, aho-râtré[6] evā́ 'smai prátte[1 u. 6] kā́mam annā́-'dyaṃ duhâte[7]. râshṭra-bhṛíto juhoti, râshṭrám evā́ 'va runddhe[3]; shaḍ-bhír juhoti, sháḍ vā́ ṛitáva, ṛitúshv evá práti tishṭhati.

bhúvanasya pata íti ratha-mukhé páñcā́ ''-hutîr juhoti, vájro vaí rátho, vájreṇai 'vá díçaḥ || 3 || abhí jayaty. agni-cítaᵒ ha vā́ amúshmiṅ loké[8] vā́to 'bhí pavate; vâta-nâmā́ni juhoty, abhỳ evaí 'nam amúshmiṅ loké[8] vā́taḥ pavate; trī́ṇi juhoti, tráya imé lokā́, ebhyá evá lokébhyo vā́tam áva runddhe[3]; samudrò[1] 'si nábhasvân[1] íty âhai, 'tád vaí vā́tasya rûpáᵒ, rûpéṇai 'vá vā́tam áva runddhe[3]; 'ñjalínâ juhoti, ná hỳ etéshâm anyáthā́ ''-hutir ava-kálpate || 4 ||

óshadhayaḥ saptā́, 'bhí, díço, 'nyáthâ, dvé ca || 9 ||

4, 7, 12, 1-3. — K. 21, 12. — Ç. 9, 3, 4, 1 - 4, 2, 8. — upeti | naḥ | eti — atho iti | abhisheka ity ȧbhi-sekaḥ — avȧrudhyâ ity avȧ-rudhyai — upâvȧrtetety ȧpa-âvȧrteta — abhîti | upâvȧrtata ity ȧpa-âvȧrtate — ahnā́ | eva | asmai — dâpayati — râtriyâ | ahȧḥ | ahorâtre ity ȧhaḥ-râtre | eva | asmai | pratte iti — duhâte iti — pate | iti — samudraḥ | asi | nabhȧsvân.

9. [1] ohne avagraha. [2] ᵒrudhyᵒ ACDW. [3] ᵒṃdhᵒ ACDW. [4] als Compositum. [5] unbetont. [6] s. P. 4, 11. [7] s. P. 4, 40. [8] ᵒnlᵒ AW.

10. suvar-gā́ya vaí lokā́ya deva-rathó yujyate[1] yatrâ-''kûtā́ya manushya-rathá, eshá khálu vaí deva-rathó yád agnír; agním̩ yunajmi çávasâ ghṛiténé 'ty âha, yunákty evaí 'naṃ, sá enaṃ yuktáḥ suvar-gáṃ lokám abhí vahati. yát sárvâbhiḥ pañcá-bhir yuñjyā́d yuktò 'syâ 'gníḥ prá-cyutaḥ syâd, áprati-shṭhitâ ā́-hutayaḥ syúr áprati-shṭhitâ stómâ áprati-shṭhitâny ukthā́ni; tisṛí-bhiḥ prâtaḥ-savanè 'bhí mṛiçati, tri-vṛít || 1 || vā́ agnír, yā́vân[2] evā́ 'gnís táṃ yunakti, yáthā́ 'nasi yuktá â-dhîyáta evám evá tát, práty ā́-hutayas tíshṭhanti práti stómâḥ práty ukthā́ni. yajnâyajníyasya[2] stotré dvā́bhyâm abhí mṛiçaty, etā́vân[2] vaí yajnó yā́vân[2] agni-shṭomó, bhûmā́ t' vā́[3] asyā́ 'ta ûrdhváḥ kriyate, yā́vân evá yajnás tám anatò[2] 'nv-ā́rohati[4]; dvā́bhyâm práti-shṭhityâ; ékayā́ 'pra-stutam[5] bhávaty átha || 2 || abhí mṛiçaty, úpai 'nam út-taro yajnó namaty, átho sáṃ-tatyai. prá vā́ eshò 'smā́l lokā́c cyavate yò 'gníṃ cinuté, ná vā́ etásyâ 'nishṭaká ā́-hutir áva kalpate; yā́ṃ vā́ eshò 'nishṭaká ā́-hutiṃ juhóti srávati vaí sā́, tā́ṃ srávantîṃ yajnó 'nu párâ bhavati[1] yajnáṃ yájamâno; yát punaç-citíṃ cinutá ā́-hutînâm práti-shṭhityai, práty ā́-hutayas tíshṭhanti || 3 || ná yajnáḥ parâ-bhávati ná yájamâno. 'shṭā́v úpa dadhâty, ashṭā́-'ksharâ gâyatrī́, gâyatréṇai 'vaí 'naṃ chándasâ cinute, yád ékâdaça[2] traíshṭubhena[2], yád dvā́daça[2] jā́gatena, chándo-bhir evaí 'naṃ cinute. napâtkó[2u.6] vaí nā́mai 'shò

---

10. vahniyogaç ca, punaççitiḥ. [1] unbetont. [2] ohne avagraha. [3] s. P. 5, 13. [4] als Compositum. [5] [0]su[0] C (vor und nach iti); yajnâyajniyastotre hy ekaviṅçastomo vihitaḥ, tisro hi ṛicaḥ, ekaviṅçatisaṃkhyâ pûraṇîyâ ''vartanîyâ, tatra hi viṅçatistotriyâsû 'ktâsu yâ 'nt(y)â stotrîyâ tayâ stotram aprastutam anupakrântaṃ yadâ bhavati tadânîm. [6] na pâtayati na vinâçayati âhutiṃ na srâvayatîti punaççitirûpasyâ 'gner napâtka iti nâmadheyam (!).

'gnír yát punaç-citír; yá evám vidvā́n punaç-citím cinutá ā́ tṛitī́yât púrushâd ánnam atti. yáthâ vaí punar-âdhéya evám punaç-citír; yò 'gny-âdhéyena ná || 4 || ṛidhnóti sá punar-âdhéyam ā́ dhatte, yò 'gním citvā́ ná 'rdhnóti sá punaç-citím cinute; yát punaç-citím cinutá ríddhyâ[7]. átho khálv âhur: ná cetavyé 'ti; rudró vā́ eshá yád agnír, yáthâ vyâghráṃ[2] suptám bodháyati tâdṛíg[2] evá tád. átho khalv âhuç: cetavyé 'ti; yáthâ vásîyâṃsam bhâga-dhéyena bodháyati tâdṛíg[2] evá tán. Mánur agním acinuta; téna nā́ "rdhnot, sá etā́m punaç-citím apaçyat, tā́m acinuta, táyâ vaí sá ârdhnod; yát punaç-citím cinutá ríddhyai[7] || 5 || trivṛíd, átha, tíshṭhanty, agnyâdhéyena ná, 'cinuta, saptádaça ca || 10 ||

4, 7, 13, 1. — K. 22, 1. 2. — Ç. 9, 4, 4, 1-7. 8, 6, 3, 8-17. — yatrâkûtâyeti yatra-âkûtâyà — aprátishṭhitâ ity aprati-sthitâḥ | stomâḥ — anàsi | yukte | âdhîyata ity ā́-dhîyatè — tu | vai | asya — anvâròhatîty ànu-âròhati — pratishṭhityâ iti prati-sthityai — apràstutam ity aprà-stutam — atho iti — anishṭake — anù | pareti | bhavati — cinute — parâbhavatîti parâ-bhavàti — ashṭàksharety ashṭâ-aksharâ — cinute | yat — napâtkaḥ — cinute | eti — punarâdheya iti punaḥ-âdheyàḥ — cinute | ṛidhyai | atho iti — cetavyā́ | iti — atho iti | khalù — cetavyā́ | iti — na | ârdhnot — cinute | ṛidhyai.

11. chandaç-cítam cinvîta paçú-kâmaḥ, paçávo vaí chándâṃsi, paçu-mā́n evá bhavati. çyena-cítam[1] cinvîta suvargá-kâmaḥ, çyenó vaí váyasâm pátishṭhaḥ, çyenà evá bhûtvā́ suvar-gám lokám patati. kaṅka-cítam cinvîta yáḥ kâmáyeta: çîrshaṇ-vā́n[2] amúshmin loké syâm íti,

---

10. [7] ṛídhy° ACDW.

11. kâmyâni vihavyâç ca. [1] °tim C (vor und nach iti). [2] s. P. 13, 18.

çîrshaṇ-vā̆n evā̆ 'múshmiṅ loké bhavaty. alaja-cítaṃ[4] cinvîta cátuḥ-sîtam[5] pratishṭhā̆-kâmaç, cátasro díço, dikshv̀ evá práti tishṭhati. praüga-cítaṃ cinvîta bhrā̆tṛivya-vân, prá || 1 || evá bhrā̆tṛivyân nudata. ubhayátaḥ-praügaṃ cinvîta yáḥ kâmáyeta: prá jâtā̆n bhrā̆tṛivyân nudéya práti janishyámâṇân íti, praí 'vá jâtā̆n bhrā̆tṛivyân nudáte práti janishyámâṇân. rathacakra-cítaṃ cinvîta bhrā̆tṛivya-vân, vájro vaí rátho, vájram evá bhrā̆tṛivyebhyaḥ prá harati. droṇa-cítaṃ cinvîtā̆ 'nna-kâmo, dróṇe vā̆ ánnam bhriyate, sá-yony evā̆ 'nnam áva runddhe[6].

sam-ûhỳaṃ cinvîta paçú-kâmaḥ, paçu-mā̆n evá bhavati || 2 || pari-câyỳaṃ cinvîta grā̆ma-kâmo, grâmỳ evá bhavati. çmaçâna-cítaṃ cinvîta yáḥ kâmáyeta: pitṛi-loká ṛidhnuyâm íti, pitṛi-loká evá 'rdhnoti. Viçvâmitra-Jamadagnī̆[7] Vásishṭhenâ 'spardhetâu, sá etā̆ Jamádagnir[8] vi-havỳâ apaçyat, tā̆ úpâ 'dhatta, tā̆bhir vaí sá Vásishṭhasye 'ndriyáṃ vîrỳam avṛiṅkta[9]; yád vi-havỳâ upa-dádhâtî 'ndriyám evá tā̆bhir vîrỳaṃ yájamâno bhrā̆tṛivyasya vṛiṅkte[9]; hótur dhíshṇiya úpa dadhâti, yajamânâ-''yatanáṃ vaí || 3 || hótâ, svá evā̆ 'smâ â-yátana indriyáṃ vîrỳam áva runddhe[6]; dvā̆daçó[8] 'pa dadhâti, dvā̆daçâ-'ksharâ jágatî, jā̆gatâḥ paçávo, jágatyai 'vā̆ 'smai paçū̆n áva runddhe[6]; 'shtā̆v-ashṭâv anyéshu dhíshṇiyeshû 'pa dadhâty, ashṭā̆-çaphâḥ paçávaḥ, paçū̆n evā̆ 'va runddhe[6]; sháṇ mârjâlī̆ye, sháḍ vā̆ ṛitáva, ṛitávaḥ khálu vaí devā̆ḥ pitára, ṛitū̆n evá devā̆n pitṝ̆n prîṇâti || 4 || prá, bhavati, yajamânâyatanáṃ vā̆, ashṭā̆catvâriṃçac ca || 11 ||

4, 7, 14, 1-4. — K. 40, 10. — çîrshaṇvân iti çîrshaṇ-vân

11. [3] °nl° W. [4] aṃjala° C pr. m. (vor und nach iti). [5] s. P. 6, 12. [6] °ṃdh° ACDW. [7] s. P. 4, 86. [8] ohne avagraha. [9] °ñt° AC.

— catúḥsîtam iti catúḥ-sîtam — nudate — nudeyá | pra-tîti — nudaté — sayonîti sa-yoni — grâmî — pitriloka iti pitri-loke — dhishṇîye — sve — âyátana ity â-yatáne — ashṭâçáphâ ity ashṭâ-çaphâḥ.

12. **pávasva vấja-sâtaya** íty anu-shṭúk prati-pád bhavati; tisrò 'nu-shṭúbhaç cátasro gâyatríyo, yát tisrò 'nu-shṭúbhas tásmâd áçvas tri-bhís tíshṭhaɷs[1] tishṭhati, yác cátasro gâyatríyas tásmât sárvâɷç catúraḥ padáḥ prati-dádhat pálâyate[2]. paramấ vấ eshấ chándasâṃ yád anu-shṭúk, paramáç catu-shṭomá[3] stómânâm, paramás tri-râtró yajnấnâm, paramó 'çvaḥ paçûnấm, páramenai 'vaí 'nam pa-ramátâṃ[2] gamayaty. eka-viɷçám áhar bhavati ‖ 1 ‖ yá-sminn áçva â-labhyáte, dvấdaça[2] mấsâḥ páñca 'rtávas tráya imé lokấ asấv âdityá ekaviɷçá eshá prajấ-patiḥ, prâjâ-patyó 'çvas, tám evá sâ-'kshấd ṛidhnoti. çákvara-yaḥ pṛishṭhám bhavanty, anyád-anyac chándo, 'nyè-'nye vấ eté paçáva ấ labhyanta uté 'va grâmyấ uté 'vâ ''raṇyấ; yác chákvarayaḥ pṛishṭhám bhávanty áçvasya sarva-tvấya.
pârthu-raçmám brahma-sâmám bhavati, raçmínâ vấ áçvaḥ ‖ 2 ‖ yatá, îçvaró vấ áçvó 'yató 'prati-shṭhitaḥ párâm parâ-vátaṃ gántor; yát pârthu-raçmám brahma-sâmám bháv-aty áçvasya yátyai dhṛítyai. sáṃ-kṛity[4] achâvâka-sâ-mám bhavaty, utsanna-yajnó vấ eshá yád açva-medháḥ, kás tád vedé 'ty âhur yádi sárvo vâ kriyáte ná vâ sárva íti; yát sáṃ-kṛity achâvâka-sâmám bhávaty áçvasya sarva-tvấya páry-âptyâ ánantar-âyâya. sárva-stomo 'ti-râtrá ut-tamám áhar bhavati sárvasyấ ''ptyai sárvasya jítyai, sár-

---

12. açvamedhíyastotratrayam. [1] so (°ɷs) AW, s. P. 6, 14. [2] ohne avagraha. [3] s. P. 6, 13. [4] s. schol. zu P. 5, 6.

vam evá ténâ "pnoti sárvam jayati || 8 || áhar bhavati, vắ áçvó[5], 'har bhavati, dáça ca || 12 ||

Ç. 13, 3, 3, 1-6. 2, 2. 3, 2. — Pañc. 21, 4, 1-12. — vâjàsâ-taya iti vâjà-sâtaye — anushṭug ity ànu-stuk — tishṭhàn — sarvẫn | caturàḥ — palẫyate — catushṭoma iti catuḥ-stomaḥ — anyè'nya ity anye-anye — labhyante | uta | iva — âraṇyâḥ — ayàtaḥ | apràtishṭhita ity apràti-sthitaḥ — saṃkṛitîti saṃ-kṛiti — paryẫptyâ iti pari-âptyai | anàntarâ-yâyety anàntaḥ-âyâya.

devâsurẫs té ná, 'rtavyẫ, rudró, 'çman, nṛisháde váḍ, úd enam, prẫcîm íti, vásor dhẫrâm, agnír devébhyaḥ, suvargẫya yatrâkûtẫya, chandaçcítam, pávasva, dvẫdaça || 12 ||

devâsurẫ (1, 1), ajẫyâm (3, 3), vaí grumushṭíḥ (5, 8), prathamó deva-yatẫm (7, 2), etád vaí chándasâm (8, 5), ṛidhnóty (10, 5), ashṭaú[6] pañcâçát[6] || 58 ||

iti taittirîyasaṃhitâyâm pañcamakâṇḍe caturthaḥ prapâṭhakaḥ ||

19. agnividhiḥ, uttaraṃ kâṇḍam (5, 5-7*).

1. yád ékena saṃ-sthâpáyati yajnásya sáṃ-tatyâ ávi-chedâyai. "ndrẫḥ paçávo yé mushkarẫ, yád aindrẫḥ sánto 'gní-bhya â-labhyánte devátâbhyaḥ[1] sa-mádaṃ dadhâty. âgneyī́s trishṭúbho[1] yâjyâ-'nuvâkyâḥ kuryâd, yád agneyī́s ténâ "gneyẫ, yát trishṭúbhas ténai "ndrẫḥ, sám-ṛiddhyai[2], ná devátâbhyaḥ sa-mádaṃ dadhâti. vâyáve ni-yútvate tûparám ẫ labhate, téjo 'gnér vâyús, téjasa eshá ẫ labhyate, tásmâd yadríyañ[1] vâyúḥ || 1 || vẫti tadríyañň[1 u. 3] agnír dah-

---

12. [5] vắ 'çvo AC. [6] so, als zwei Wörter, ACDW.

* mit Ausnahme der zum açvamedha gehörigen Stücke 5, 11-25. 6, 11-26. 7, 12-26; s. Ind. Stud. 3, 375. 381. 383-4. 390; das kâṇḍam führt auch den Namen agnyupânuvâkyam.

5, 1-7, 11. çishṭam añgam; 5, 1-10. vâyavyapaçvâdyâḥ; 1. dîkshaṇî-yeshṭiḥ trihaviḥ. [1] ohne avagraha. [2] ṛidhy° ACDW. [3] s. P. 9, 18.

ati, svám evá tát téjó 'nv eti; yán ná ni-yútvate syā́d ún mâdyed yájamâno, ni-yútvate bhavati yájamânasyā́ 'nun-mâdâya; vâyu-mátî[4] çvetá-vatî[4] yâjyâ-'nuvâkỳe[4] bhavataḥ, satejas-tvā́ya; hiraṇya-garbháḥ sáṃ avartatā́ 'gra íty â-ghârám ā́ ghârayati, prajā́-patir vaí hiraṇya-garbháḥ, prajā́-pater anurûpa-tvā́ya; sárvâṇi vā́ eshá rûpā́ṇi paçû-nā́m práty ā́ labhyate, yác chmaçruṇás tát || 2 || púrushâ-ṇâṃ rûpáṃ, yát tûparás tád áçvânâṃ, yád anyáto-dan tád gávâṃ, yád ávyâ iva çaphā́s tád ávînâṃ, yád ajás tád ajā́-nâṃ. vâyúr vaí paçûnā́m priyáṃ dhā́ma, yád vâyavỳo bhávaty etám evaí 'nam abhí saṃ-jânânā́ḥ paçáva úpa tishṭhante. vâyavỳaḥ kâryā̀3ḥ[5] prâjâ-patyā̀3 íty âhur, yád vâyavỳaṃ kuryā́t prajā́-pater iyâd, yát prâjâ-patyáṃ kuryā́d vâyóḥ || 3 || iyâd; yád vâyavỳaḥ paçúr bhávati téna vâyór naí 'ti, yát prâjâ-patyáḥ puroḍā́ço[1] bhávati téna prajā́-pater naí 'ti, yád dvā́daça-kapâlas téna vaiçvâ-narā́n[1] naí 'ty. âgnâ-vaishṇavám ékâdaça-kapâlaṃ nír vapati dîkshishyámâṇo; 'gníḥ sárvâ devátâ[1] víshṇur yajnó, devátâç cai 'vá yajnáṃ cā́ " rabhate, 'gnír avamó devátânâṃ víshṇuḥ paramó, yád âgnâ-vaishṇavám ékâ-daça-kapâlaṃ nir-vápati devátâḥ || 4 || evó 'bhayátaḥ[1] pari-gṛíhya yájamânó 'va runddhe[6]. puroḍā́çena[1] vaí devā́ amúshmiṅ loká[7] ârdhnuvañ[8] carúṇâ[9] 'smín; yáḥ kâmáy-etâ: 'múshmiṅ loká[7] ṛidhnuyâm íti sá puroḍā́çaṃ[1] kur-vîtâ, 'múshminn evá loká ṛidhnoti; yád ashṭā́-kapâlas ténâ "gneyó, yát tri-kapâlás téna vaishṇaváḥ, sám-ṛiddhyai[2]; yáḥ kâmáyetâ: 'smíṅ loká[10] ṛidhnuyâm íti sá carúṃ kurvîtâ, 'gnér ghṛitáṃ víshṇos taṇḍulā́s, tásmât || 5 || carúḥ kârỳo,

---

I. [4] s. P. 4, 52. [5] die pluti verdrängt den svarita. [6] °ṃdh° ACDW. [7] °nl° A. [8] unbetont. [9] °nc° AW; s. P. 5, 21. [10] °nl° AW.

'smínn evá loká ṛidhnoty; âdityó bhavatî, 'yáṃ vā́ áditir, asyā́m evá práti tishṭhaty átho asyā́m evā́ 'dhi yajnáṃ tanute. yó vaí saṃ-vatsarám úkhyam ábhṛitvâ 'gníṃ ci-nuṭé yáthâ sâmí gárbho 'va-pádyate tâdṛíg[1] evá tád, ā́rtim[1] ā́ 'rched[11]; vaiçvânaráṃ[1] dvā́daça-kapâlam pu-rástân[1] nír vapet, saṃ-vatsaró vā́ agnír vaiçvânaró[1], yáthâ saṃ-vatsarám âptvā́ || 6 || kâlá ā́-gate vi-jā́yata evám evá saṃ-vatsarám âptvā́ kâlá ā́-gate 'gníṃ cinute, nā́ "rtim[1] ā́ 'rchaty[11], eshā́ vā́ agnéḥ priyā́ tanū́r yád vaiçvânaráḥ, priyā́m evā́ 'sya tanúvam áva runddhe[6]. trī́ṇy etā́ni ha-vī́ṃshi bhavanti, tráya imé lokā́, eshā́ṃ lokā́nâṃ róhâya || 7 ||
yadríyañ vâyúḥ, çmáçruṇas tád, vâyór nirvápati devátâs, tásmâd, âptvā́, 'shṭā́triṃçac ca || 1 ||

[1] 5, 1, 8, 2. 3. — K. 19, 8. 9. — [1.2] Ç. 6, 2, 2, 1-15 (Carakâḥ!). [4] Ç. 3, 1, 3, 1. 2. — saṃtâtyâ iti saṃ-tatyai — mushkarâḥ — âgneyâḥ — yadriyâñ — tadriyâñ — agrè — prati | eti | labhyate — anyatòdann ity anyatàḥ-dan — avyā́ḥ — abhîti | saṃjânânâ iti sam-jânânâḥ — kâryâsḥ — sarvā́ḥ | devatā́ḥ — amushmin | loke | ârdhnuvan — loke — ashṭâkàpâla ity ashṭâ-kapâlaḥ — kâryàḥ — atho iti — eti | ṛichet — kâle — vijâyàta iti vi-jâyàte — eti | ṛichati.

2. prajā́-patiḥ pra-jā́ḥ sṛishṭvā́ preṇā́ 'nu prā́ 'viçat, tā́bhyaḥ púnaḥ sám-bhavituṃ nā́ 'çaknot, sò 'bravîd: ṛidh-návad ít sá yó me 'táḥ púnaḥ saṃ-cinávad íti, táṃ devā́ḥ sám acinvan, táto vaí tá ârdhnuvan, yát sam-ácinvan tác cítyasya citya-tváṃ; yá eváṃ vidvā́n agníṃ cinutá ṛidhnóty evá. kásmai kám agníç cîyata íty âhur, agni-vā́n || 1 || asânī́ 'ti vā́ agníç cîyate, 'gni-vā́n evá bhav-ati. kásmai kám agníç cîyata íty âhur, devā́ mâ vedann

---

1. [11] s. P. 10, 9.
2. cayanasya vidhis, tasya phalam, ukhyasya dhâraṇam.

íti vā́ agníç cîyate, vidúr enaṃ devā́ḥ. kásmai kám agníç cîyata íty âhur, gṛihȳ̀ asânī́ 'ti vā́ agníç cîyate, gṛihȳ̀ evá bhavati. kásmai kám agníç cîyata íty âhuḥ, paçu-mā́n asânī́ 'ti vā́ agníḥ || 2 || cîyate, paçu-mā́n evá bhavati. kásmai kám agníç cîyata íty âhuḥ, saptá mâ púrushâ úpa jîvân íti vā́ agníç cîyate, tráyaḥ prā́ñcas[1 u. 2] tráyaḥ pratyáñca[1 u. 3] âtmā́ saptamá etā́vanta[1] evaí 'nam amúshmiṅ loká[4] úpa jîvanti. prajā́-patir agním acikîshata, tám pṛithivȳ̀ abravîn: ná máyy agníṃ ceshyasé 'ti mâ dhakshyati sā́ tvâ 'ti-dahyámânâ ví dhavishye || 3 || sá pā́pîyân bhavishyasī́ 'ti, sò 'bravît: táthâ vā́ ahám karishyâmi yáthâ tvâ nā́ 'ti-dhakshyátī́ 'ti; sá imā́m abhȳ̀ amṛiçat: prajā́-patis tvâ sâdayatu táyâ devátayâ[1] 'ṅgirasvád[1] dhruvā́ sîdé 'tî, 'mā́m evé 'shṭakâṃ kṛitvó 'pâ 'dhattā́ 'nati-dâhâya; yát práty agníṃ cinvîtá tád abhí mṛiçet: prajā́-patis tvâ sâdayatu táyâ devátayâ[1] 'ṅgirasvád[1] dhruvā́ sîda || 4 || ítî, 'mā́m evé 'shṭakâṃ kṛitvó 'pa dhatté 'nati-dâhâya. prajā́-patir akâmayata: prá jâyeyé 'ti, sá etám úkhyam apaçyat, táṃ saṃ-vatsarám abibhas, táto vaí sá prā́ 'jâyata; tásmât saṃ-vatsarám bhârȳ̀aḥ praí 'vá jâyate; táṃ vásavo 'bruvan: prá tvám ajanishṭhâ vayám prá jâyâmahâ íti, táṃ vásu-bhyaḥ prā́ 'yachat, táṃ trī́ṇy áhâny abibharus, téna || 5 || trī́ṇi ca çatā́ny ásṛijanta tráyas-triṃçataṃ ca, tásmât try-ahám bhârȳ̀aḥ praí 'vá jâyate; tā́n rudrā́ abruvan: prá yūyám ajanidhvaṃ vayám prá jâyâmahâ íti, táṃ rudrébhyaḥ prā́ 'yachan, táṃ shád áhâny abibharus, téna trī́ṇi ca çatā́ny ásṛijanta tráyas-triṃçataṃ ca, tásmât shaḍ-ahám bhârȳ̀aḥ

2. [1] ohne avagraha. [2] pitṛipitâmahaprapitâmahâḥ. [3] putrapautraprapautrâḥ. [4] °nl° A. [5] unbetont.

praí 'vá jâyate; tā́n âdityā́ abruvan: prá yûyám ajaniḍhvaṃ vayám || 6 || prá jâyâmahâ íti, tám âdityébhyaḥ prā́ 'yachan, táṃ dvā́daçā́[1] 'hâny abibharus, téna trī́ṇi ca ça-tā́ny ásṛijanta tráyas-triṃçataṃ ca, tásmâd dvâdaçâ-'hám bhâr̀yaḥ praí 'vá jâyate; ténai 'vá té sahásram asṛijanto[5] 'khā́ṃ sahasra-tamī́ṃ; yá evám úkhyaṃ sâhasráṃ véda prá sahásram paçū́n âpnoti || 7 || agnivā́n, paçumā́n asânī́ 'ti vā́ agnír, dhavishye, mṛiçet prajā́patis tvâ sâdayatu túyâ devátayâ 'ñgirasvád dhruvā́ sîda, téna, tā́n âdityā́ abruvan prá yûyám ajaniḍhvaṃ vayáṃ, catvâ-riṃçác ca || 2 ||

[1] B. 3, 9, 8, 1. — [4] 4, 2, 9, 1. 2. K. 16, 16. 39, 3. — pre̱ṇâ | anú | preti | a̱vi̱ça̱t — mâ̱ | i̱taḥ — te | â̱rdhnu̱va̱n — ci̱nu̱te — cîya̱te̱ — de̱vâḥ | mâ̱ — gṛi̱hî — a̱mushmin | lo̱ke — pṛi̱thi̱vî — ce̱shya̱se̱ | atîti — yat | pratîti — a̱bi̱bha̱ḥ — a̱ja̱ni̱shṭhâḥ — jâyâ̱ma̱ha̱i — a̱sṛi̱ja̱nta̱ | u̱khâm.

3. yájushâ vâ eshā́ kriyate[1] yájushâ pacyate yá-jushâ ví mucyate yád ukhā́, sā́ vā́ eshaí 'tárhi yâtá--yâmnî sā́ ná púnaḥ pra-yújyé 'ty âhur; ágne yuk-shvā́[2] hí yé táva yukshvā́ hí deva-hū́tamâṃ íty[3] ukhā́yâṃ juhoti, ténai 'vaí 'nâm púnaḥ prá yuñkte[4] ténā́ 'yâta-yâmnî. yó vā́ agníṃ yogá ā́-gate yunákti yuñkté[5] yuñjânéshv; ágne || 1 || yukshvā́[2] hí yé táva yukshvā́[2] hí deva-hū́tamâṃ íty[3] âhai, 'shá vā́ agnér yógas, ténai 'vaí 'naṃ yunakti[1] yuñkté[4] yuñjânéshu. brahma-vâdíno vadanti: nỳañ̄[6 u. 7] agníç cetavyā́3[8] ut--tânā́3 íti; váyasâṃ vā́ eshá prati-máyâ cîyate yád agnír, yán nỳañcaṃ[6] cinuyā́t pṛishṭitá[6] enam ā́-hutaya ṛiche-yur, yád ut-tânáṃ ná pátituṃ çaknuyâd ásuvar-gyo

3. ukhâhutiḥ, puṃçiraç ca, vâmabhṛic ca. [1] unbetont. [2] so (°â) AW, s. P. 3, 8. [3] so (°âṃ i°) AW, s. P. 9, 21. [4] °ñt° A. [5] °ñt° AD. [6] ohne avagraha. [7] s. P. 9, 18. [8] svarita verdrängt durch pluti.

'sya syât, prâcî́nam[6] ut-tânám || 2 || purusha-çîrshám úpa dadhâti mukhatá[6] evaí 'nam ā́-hutaya ṛichanti nó 't-tânáṃ cinute suvar-gyò 'sya bhavati; sauryā́[9] juhoti cákshur evā́ 'smin práti dadhâti, dvír juhoti dvé[10] hí cákshushî[10], samânyā́[6] juhoti samânáu hí cákshuḥ sám-ṛiddhyai[10]. devâ-'surā́ḥ sáṃ-yattâ âsan, té vâmáṃ vásu sáṃ nỳ adadhata, tád devā́ vâma-bhṛítâ 'vṛiñjata, tád vâma-bhṛíto vâmabhṛit-tváṃ[12]; yád vâma-bhṛítam upa-dá-dhâti vâmám evá táyâ vásu yájamâno bhrā́tṛivyasya vṛiñkte[4]; híraṇya-mûrdhnî bhavati, jyótir vaí híraṇyaṃ jyótir vâmáṃ, jyótishai 'vā́ 'sya jyótir vâmáṃ vṛiñkte[4]; dvi-yajúr bhavati práti-shṭhityai || 3 || yuñjânéshv ágne, prâcî́nam uttânáṃ, vâmabhṛítaṃ, cáturviṃçatiç ca || 3 ||

[1] 4, 2, 9, 5. — [3] K. 20, 6. Ç. 7, 4, 2, 35. — kriyate — vai | eshâ | etarhi — prayujyeti pra-yujyā́ | iti — yukshva — devahûtâmân iti[13] deva-hûtâmân — yogé — yukshva — nyáñ — uttânâs ity út-tânâsḥ — asúvargya ity asúvaḥ-gyaḥ — dve iti — cakshúshî iti — sam | nîti | adadhata — devâḥ — avṛiñjata.

4. ā́po váruṇasya pátnaya âsan, tā́ agnír abhỳ adhyâ-yat, tā́ḥ sám abhavat, tásya rétaḥ párâ 'patat tád iyám abhavad, yád dvitī́yam parā́-'patat tád asā́v abhavad, iyáṃ vaí vi-rā́ḍ asaú sva-rā́ḍ; yád vi-rā́jâv upa-dá-dhâtî 'mé[1] evó 'pa dhatte; yád vā́ asaú rétaḥ siñcáti tád asyā́m práti tishṭhati, tát prá jâyate, tā́ óshadhayaḥ[2] || 1 || vîrúdho[2] bhavanti, tā́ agnír atti, yá eváṃ véda praí 'vá jâyate 'nnâ-dó bhavati; yó retasvī́[2] syā́t prathamā́-

3. [9] saurî „citraṃ devânâm" ity âdikâ, s. I, 4, 43, 1. [10] s. P. 4, 49. 51. [11] °ṛidhy° ACDW. [12] °bhṛitvám ACDW. [13] s. Whitney zu P. 9, 21 p. 219.

4. retaḥsigâdyâḥ (retaḥsigghomasaṃsparçâḥ). [1] s. P. 4, 25. [2] ohne avagraha.

yâṃ tásya cítyâm ubhé[3] úpa dadhyâd, imé[1] evā́ 'smai samī́cî[4] rétaḥ siñcato; yáḥ siktá-retâḥ syā́t prathamā́yâṃ tásya cítyâm anyā́m úpa dadhyâd[5] ut-tamā́yâm anyā́ᵒ, réta evā́ 'sya siktám âbhyā́m ubhayátaḥ[2] pári gṛihṇâti. saṃ-vatsarám ná kám || 2 || caná[2] praty-ávarohen[6], ná hī́ 'mé[1] káṃ caná[2] praty-avaróhatas, tád enayor vratáṃ. yó vā́ ápa-çîrshâṇam agníṃ cinuté 'pa-çîrshâ 'múshmiṅ loké[7] bhavati, yáḥ sá-çîrshâṇaṃ cinuté sá-çîrshâ 'múshmiṅ loké[7] bhavati; cíttiṃ juhomi mánasâ ghṛiténa yáthâ devā́ ihā́ "-gáman vîtí-hotrâ ṛitâ-vṛídhaḥ[8] samudrá-sya[2] vayúnasya pátmañ juhomi[9] viçvá-karmaṇe víçvā́ 'hā́[10] 'martyaᵒ havír íti svayam-âtṛiṇṇā́m upa-dhā́ya juhoti || 3 || etád vā́ agnéḥ çíraḥ, sá-çîrshâṇam evā́ 'gníṃ cinute, sá-çîrshâ 'múshmiṅ loké[7] bhavati yá eváṃ véda. suvar-gā́ya vā́ eshá lokā́ya cîyate yád agnís, tásya yád áyathâ-pûrvaṃ kriyáté 'suvar-gyam asya tát suvar-gyò 'gníç; cítim upa-dhā́yâ 'bhí mṛiçec: cíttim ácittiṃ[11] cinavad ví vidvā́n pṛishṭhé 'va vîtā́ vṛi-jinā́ ca mártân râyé ca naḥ sv-apatyā́ya deva dítiṃ ca rā́svā́ 'ditim urushyé 'ti yathâ-pûrvám evaí 'nâm úpa dhatte; prā́ñcam[2] enaṃ cinute suvar-gyò 'sya bhavati || 4 || óshadhayaḥ, káṃ, juhoti, svapatyā́yâ, 'shṭā́daça ca || 4 ||

[3] 5, 7, 4, 1. — [4] K. 40, 5. — ime iti — annâda ity ànna-adaḥ — ubhe iti — ime iti — samîcî iti — upeti | dadhyât — pratyavàrohed iti prati-avàrohet — ime iti — pratya-varohâta iti prati-avarohàtaḥ — apàçîrshety apà-çîrshâ — saçîrsheti sa-çîrshâ — âgamann ity ā́-gamàn — ṛitâvṛidha ity ṛita-vṛidhàḥ — patmàn — viçvā́ | ahā́[10] | amàrtyam —

---

2. [3] s. P. 4, 11. [4] s. P. 4, 31. [5] unbetont. [6] als Compositum. [7] ᵒnlᵒ AW. [8] s. P. 3, 2. [9] ᵒnjᵒ AW. [10] als zwei Wörter, vgl. IV, 6, 4, 5. 6, 3. [11] cítim ácitiṃ C pr. m.

kriyatè | asùvargyam ity asùvaḥ-gyam — pṛishṭhâ | iva — râsvà | aditim.

5. viçvá-karmâ diçā́m pátiḥ sá naḥ paçū́n pâtu sò 'smā́n[1] pâtu tásmai námaḥ, prajā́-patî, rudró, váruṇo, 'gnír diçā́m pátiḥ sá naḥ paçū́n pâtu sò 'smā́n[1] pâtu tásmai náma; etā́ vaí devátâ[2] etéshâm paçûnā́m ádhi-patayas, tā́bhyo vā́ eshá ā́ vṛiçcyate yáḥ paçu-çîrshā́ṇy upa-dádhâti; hiraṇye-'shṭakā́ úpa dadhâty, etā́bhya evá devátâbhyo námas karoti[3]; brahma-vâdínaḥ || 1 || vadanty: agnaú grâm-yā́n paçū́n prá dadhâti[4] çucā́ ''raṇyā́n arpayati kíṃ táta úc chiꞷshatī́ 'ti; yád dhiraṇye-'shṭakā́ upa-dádhâty amṛ́taṃ vaí híraṇyam amṛ́tenai 'vá grâmyébhyaḥ paçú-bhyo bheshajáṃ karoti naí 'nân hinasti. prâ-'ṇó vaí prathamā́ svayam-âtṛiṇṇā́ vy-ânó[5] dvitī́yâ 'pâ-'nás tṛitī́yā́; 'nu prā́ 'ṇyât[6] prathamā́ꞷ svayam-âtṛiṇṇā́m upa-dhā́ya, prâ-'ṇénai 'vá prâ-'ṇáꞷ sám ardhayati; vỳ anyât || 2 || dvitī́yâm upa-dhā́ya, vy-ânénai[5] 'vá vy-ânáꞷ[5] sám ardhayaty; ápâ 'nyât tṛitī́yâm upa-dhā́yâ, 'pâ-'nénai 'vā́ 'pâ-'náꞷ sám ardhayaty; átho prâ-'ṇaír evaí 'naꞷ sám inddhe[7]. bhū́r bhúvaḥ súvar íti svayam-âtṛiṇṇā́ úpa dadhatî, 'mé vaí lokā́ḥ svayam-âtṛiṇṇā́; etā́bhiḥ khálu vaí vyā́hṛitî-bhiḥ[8] prajā́-patiḥ prā́ 'jâyata, yád etā́bhir vyā́hṛitî-bhiḥ[8] svayam-âtṛiṇṇā́ upa-dádhâtî 'mā́n evá lokā́n upa-dhā́yai 'shú || 3 || lokéshv ádhi prá jâyate. prâ-'ṇā́ya vy-ânā́yâ[5] 'pâ-'nā́ya, vâcé tvâ cákshushe tvâ, táyâ devátayâ[2] 'ṅgirasvád[2] dhruvā́ sîdâ.

---

5. hiraṇyeshṭakâdyâḥ (hiraṇyasvayamâtṛiṇṇâbhidhâḥ). [1] s. schol. zu P. 11, 8. 9. [2] ohne avagraha. [3] s. P. 8, 80. [4] unbetont. [5] s. P. 3, 15. [6] so ('ṇy°) AW, s. P. 7, 5. 16 schol. [7] °mdh° ACDW. [8] s. P. 3, 7.

’gnínâ vaí devā́ḥ suvar-gáṃ lokám ajigâɷsan, téna pátituṃ nā́ ’çaknuvan, tá etā́ç cátasraḥ svayam-âtṛiṇṇā́ apaçyan, tā́ dikshū́ ’pâ ’dadhata, téna sarvátaç-cakshushâ suvar-gáṃ lokám âyan; yác cátasraḥ svayam-âtṛiṇṇā́ dikshū́ ’pa-dá-dhâti sarvátaç-cakshushai ’vá tád agnínâ yájamânaḥ su-var-gáṃ lokám eti || 4 || brahmavâdíno, vy ànyâd, eshú, yájamânas, trī́ṇi ca || 5 ||

etâḥ | vai — namàḥ | karoti — preti | dadhâti — vyâna iti vi-anaḥ — anù | preti | anyât — vîti | anyât — vyâne-neti vi-anenà — atho iti — vyâbṛitîbhir iti vyâhṛiti-bhiḥ[3] — adhi | preti | jâyate — te | etâḥ — tâḥ | dikshu — svayam-âtṛiṇṇâ iti svayam-âtṛiṇṇâḥ | dikshu.

6. [a] ágna ā́ yâhi vītáya íty âhā́, ’hvatai ’vaí ’nam; [b] agníṃ dūtáṃ vṛiṇîmaha íty âha, hutvaí ’vaí ’naṃ vṛiṇîte; [c] ’gnínâ ’gníḥ sám idhyata íty âha, sám inddha[1] evaí ’nam; [d] agnír vṛitrā́ṇi jañghanad íty âha, sám-iddha evā́ ’sminn indriyáṃ dadhâty; [e] agné stómam manâmaha íty âha, manutá evaí ’nam; etā́ni vā́ áhnâɷ rūpā́ṇi || 1 || anv-ahám evaí ’naṃ cinuté, ’vā́ ’hnâɷ rū-pā́ṇi runddhe[1]. brahma-vâdíno vadanti: kásmât sat-yā́d yâtá-yâmnîr anyā́ íshṭakâ áyata-yâmnî lokam-pṛiṇé ’ty, aindrâ-’gnī́[2] hí bârhaspatyé[3] ’ti brūyâd, indrâ-’gnī́ ca hí devā́nâm bṛíhaspátiç[3] cā́ ’yâta-yâmâno; ’nucará-vatî bhavaty, ájâmitvâyâ; ’nu-shṭúbhā́ ’nu caraty, âtmā́ vaí lokam-pṛiṇā́ prâ-’ṇò ’nu-shṭúp, tásmât prâ-’ṇáḥ sárvâṇy áñgâny ánu carati; tā́ asya sū́da-dohasaḥ || 2 || íty âha, tásmât párushi-parushi rásaḥ; sómaɷ çrîṇanti pṛíçnaya íty âhā́, ’nnaṃ vaí pṛíçny, ánnam evā́ ’va runddhe[1],

---

6. ahnâṃ rūpâṇi (ishṭakâḥ), lokampṛiṇâ. [1] °ṃdh° ACDW.
[2] s. P. 4, 37. [3] ohne avagraha.

'rkó vā́ agnír, arkó 'nnam, ánnam evā́ 'va runddhe[1]; ján=man devā́nâm víças trishv ā́ rocané divá íty âhe, 'mā́n evā́ 'smai lokā́ñ jyótishmatah[4 u. 8] karoti; yó vā́ íshta=kânâm prati-shthā́m véda práty evá tishthati, táyâ de=vátayâ[3] 'ñgirasvád[3] dhruvā́ sîdé 'ty âhai, 'shā́ vā́ íshtakânâm prati-shthā́, yá evám véda práty evá tishthati || 3 || rûpā́ni, sū́dadohasas, táyâ, shódaça ca || 6 ||

[a.b] 2, 5, 8, 1. 5; [c] 1, 4, 46, 3; [d] 4, 3, 13, 1; [e] çâkhântaragatah. — [2. 3] 4, 2, 4, 4. — agnė | eti — vîtayė — ahvàta — vrinîmahe — vrinîte — idhyate — imdhe — samiddha iti sam-iddhe — agneh — manâmahe — manute — cinute — aindrâgnîty aindra-agnî — indrâgnî itî́ndra-agnî — priçni — rumdhe — trishu | eti — lokân | jyotishmatah.

7. suvar-gā́ya vā́ eshá lokā́ya cîyate yád agnír, vájra ekâdaçínî[1], yád agnā́v ekâdaçínîm minuyā́d vájrenai 'na suvar-gā́l lokā́d antár dadhyâd, yán ná minuyā́t svárú=-bhih[2] paçū́n vỳ ardhayed; eka-yûpám minoti, naí 'nam vájrena suvar-gā́l lokā́d antar-dádhâti ná sváru-bhih pa=çū́n vỳ ardhayati. ví vā́ eshá indriyéna vîrỳena 'rdhyate yò 'gním cinvánn adhi-krā́maty; aindriyā́ || 1 || ricā́[3] ''-krá=manam prátī́ 'shtakâm úpa dadhyân, né 'ndriyéna vîrỳena vỳ ridhyate. rudró vā́ eshá yád agnís, tásya tisráh çara=vỳâh pratī́cî[1] tiráçcy[1] anū́cî[1], tā́bhyo vā́ eshá ā́ vriçcyate yò 'gním cinutė, 'gním citvā́ tisri-dhanvám áyâcitam brâh=manā́ya dadyât; tā́bhya evá námas karoty[4], átho tā́bhya evā́ ''tmā́nam nísh krînîte. yát te rudra puráh || 2 || dhánus tád vā́to ánu[5] vâtu te, tásmai te rudra sam=

---

6. [4] °nj° A, °mj° W.

7. ekayûpâdividhayah. [1] ohne avagraha. [2] svaruçabdena yûpatakshanakâlînâni çakalâny ucyante. [3] indram viçvâ avîvridhann ity ricâ s. IV, 6, 8, 4. [4] so (°s k°) AW, s. P. 8, 30. [5] so (°o a°) AW, s. P. 11, 5.

-vatsaréṇa námas karomi[4]; yát te rudra dakshiṇā́ dhánus tád vā́to ánu[5] vâtu te, tásmai te rudra pari-vatsaréṇa námas karomi[4]; yát te rudra paçcā́d dhánus tád vā́to ánu[5] vâtu te, tásmai te rudre 'dâvatsaréṇa[1] námas karomi[4]; yát te rudro 't-tarā́d dhánus tát || 3 || vā́to ánu[5] vâtu te, tásmai te rudre 'du-vatsaréṇa námas karomi[4]; yát te rudro 'pári dhánus tád vā́to ánu[5] vâtu te, tásmai te rudra vatsaréṇa námas karomi[4].

rudró vā́ eshá yád agníḥ, sá yáthâ vyâghráḥ[1] kruddhás tíshṭhaty evám̐ vā́ eshá etárhi; sám̐-citam etaír úpa tishṭhate, namas-kâraír evaí 'naṁ çamayati. yé 'gnáyaḥ || 4 || purîshyā̀ḥ prá-vishṭâḥ pṛithivī́m ánu | téshâm̐ tvám asy ut-tamáḥ prá ṇo jîvā́tave suva || ā́pam̐ tvâ 'gne mánasā́, "pam̐ tvâ 'gne tápasā́, "pam̐ tvâ 'gne dîkshā́yā́, "pam̐ tvâ 'gna upasád-bhir, ā́pam̐ tvâ 'gne sutyáyā́, "pam̐ tvâ 'gne dákshiṇâbhir, ā́pam̐ tvâ 'gne 'va-bhṛithénā́, "pam̐ tvâ 'gne vaçáyā́, "pam̐ tvâ 'gne svagâ-kâréṇé 'ty âhai, 'shā́ vā́ agnér ā́ptis, táyai 'vaí 'nam âpnoti || 5 || aindriyā́, purá, uttarā́d dhánus tád, agnáya, âhâ, 'shṭaú ca || 7 ||

antardadhâtîty àntaḥ-dadhâti — namàḥ | karoti | atho iti — namàḥ | karomi — dakshiṇâ — idâvatsarenà — ut-tarâd ity ùt-tarât — iduvatsarenetī́du-vatsarenà — namaskârair iti namaḥ kâraiḥ — ànu[6] | teshâm — manàsâ | âpàm.

8. gâyatréṇa purástâd[1] úpa tishṭhate prâ-'ṇám evā́ 'smin dadhâti, bṛihad-rathaṃtarā́bhyâm pakshā́v ója evā́ 'smin dadhâty, ṛitusthā́yajnâyajníyena[1 u. 2] púcham ṛitúshv evá práti tishṭhati; pṛishthaír úpa tishṭhate, téjo vaí pṛi-

---

7. [6] ohne iti, weil am Ende des ardharca.

8. upasthânâdikam (âtmeshṭakâ[nâ]m upasthânam). [1] ohne avagraha. [2] zu °tusthâ° s. P. 6, 7.

shṭhā́ni, téja evā́ 'smin dadhâti. prajā́-patir agním asṛijata, sò 'smât sṛishṭáḥ párân[1] ait; táṃ vâra-vantī́yenâ 'vârayata tád vâra-vantī́yasya vâravantîya-tváω, çyaiténa çyetī́ akuruta[3] tác chyaitásya çyaita-tvám || 1 || yád vâra-vantī́yeno 'pa-tíshṭhate vâráyata evaí 'naω, çyaiténa çyetī́ kurute; prajā́paterhṛídayenâ[1 u. 4] 'pi-pakshám práty úpa tishṭhate, premā́ṇam evā́ 'sya gachati. prā́cyâ[1] tvâ diçā́ sâdayâmi gâyatréṇa chándasâ 'gnínâ devátayâ[1] 'gnéḥ çîrshṇā́ 'gnéḥ çíra úpa dadhâmi; dákshiṇayâ tvâ diçā́ sâdayâmi traíshṭubhena[1] chándasé 'ndreṇa devátayâ 'gnéḥ pakshéṇâ 'gnéḥ paksháṃ úpa dadhâmi; pratī́cyâ[1] tvâ diçā́ sâdayâmi || 2 || jā́gatena chándasâ savitrā́ devátayâ 'gnéḥ púchenâ 'gnéḥ púcham úpa dadhâmy; údīcyâ[1] tvâ diçā́ sâdayâmy ā́nu-shṭubhena chándasâ mitrā́-váruṇâbhyâṃ devátayâ[1] 'gnéḥ pakshéṇâ 'gnéḥ paksháṃ úpa dadhâmy; ûrdhváyâ tvâ diçā́ sâdayâmi pā́ṅktena[5] chándasâ bṛíhaspátinâ[1] devátayâ 'gnéḥ pṛishṭhénâ 'gnéḥ pṛishṭhám úpa dadhâmi. yó vā́ ápâ-''tmânam agníṃ cinuté 'pâ-''tmâ 'múshmiṅ loké[6] bhavati, yáḥ sā́-''tmânaṃ cinute sā́-'tmâ 'múshmiṅ loké[6] bhavaty; âtme-'shṭakā́ úpa dadhâty, eshá vā́ agnér âtmā́, sā́-''tmânam evā́ 'gníṃ cinute, sā́-''tmâ 'múshmiṅ loké[6] bhavati yá eváṃ véda || 3 ||

çyaitatvám, pratī́cyâ tvâ diçā́ sâdayâmi, yáḥ sā́tmânaṃ cinuté, dvā́viω-çatiç ca || 8 ||

ṛitusthâyájnâyajniyéna — saḥ | asmât — çyetî | akuruta — vârayáte — çyetî | kurute | prajâpáterhṛidáyena | apipaksham ity ápi-paksham | prati | upeti | tishṭhate — cinute | apâtmety apá-âtmâ — sâtmânam iti sa-âtmânam.

---

8. [3] so (°î a°) AW, s. P. 10, 18. [4] als ein Wort. [5] °ñt° A. [6] °nl° A.

9. [a] **ágna uda-dhe** yā́ ta íshur yuvā́ nā́ma táyâ no mṛiḍa, tásyâs te námas, tásyâs ta úpa jī́vanto[1] bhûyâsmā́; [b] 'gne dudhra[2], [c] gahya, [d] kiωçila[2], [e] vanya yā́ ta íshur yuvā́ nā́ma táyâ no mṛiḍa, tásyâs te námas, tásyâs ta úpa jī́v-anto[1] bhûyâsma; [f] páñca vā́ etè 'gnáyo yác cítaya, uda-dhír evá nā́ma prathamó dudhráḥ || 1 || dvitī́yo, gáhyas tṛitī́yaḥ, kiωçiláç caturthó, ványaḥ pañcamás; tébhyo yád ā́-hutîr ná juhuyā́d adhvaryúṃ ca yájamânaṃ ca prá daheyur, yád etā́ ā́-hutîr juhóti bhâga-dhéyenai 'vaí 'nâñ chamayati[3], nā́ ''rtim[2] ā́ 'rchaty[4 u. 5] adhvaryúr ná yája-mâno. [g] **vā́ṅ ma âsán**, nasóḥ prâ-'ṇò, 'kshyóç cákshuḥ, kárṇayoḥ çrótram, bâhuvór bálam, ûruvór ójó, 'rishṭâ víç-vâny áṅgâni, tanū́ḥ || 2 || tanúvâ me sahá, námas te astu[6], mā́ mâ hiωsîr; [h] ápa vā́ etásmât prâ-'ṇā́ḥ krâmanti yò 'gníṃ cinvánn adhi-krā́mati, **vā́ṅ ma âsán** nasóḥ prâ-'ṇá íty âha prâ-'ṇā́n evā́ ''tmán dhatte. [i] **yó rudró agnaú**[7], yó ap-sú[8], yá óshadhîshu[1] yó rudró víçvâ bhúvanâ ''-vivéça tásmai rudrā́ya námo astv[8]; [k] ā́huti-bhâgâ vā́ anyé rudrā́ havír-bhâgâḥ || 3 || anyé, çata-rudrī́yaω[9] hutvā́ gâvîdhu-káṃ[2] carúm eténa yájushâ caramā́yâm íshṭakâyâṃ ní dadh-yâd, bhâga-dhéyenai 'vaí 'naω çamayati, tásya t' vaí[10] çata-rudrī́yaω[9] hutám íty **âhur** yásyai 'tád agnaú kriyáta íti. [l] **vásavas tvâ** rudraíḥ purástât[2] pântu, pitáras tvâ yamá-râjânaḥ pitṛí-bhir dakshiṇatáḥ[2] pântv, âdityā́s tvâ víçvair devaíḥ paçcā́t pântu, dyutânás tvâ mârutó marúd-bhir ut-taratáḥ[2] pâtu || 4 || devā́s tvé 'ndra-jyeshṭhâ vá-ruṇa-râjâno 'dhástâc[2] co 'párishṭâc[2] ca pântu; [m] ná vā́

---

9. âhutyâdikam (âjyâhutíḥ prokshaṇaṃ ca). [1] als zwei Wörter! upajîvantaḥ samîcî[na]jîvanayuktâḥ. [2] ohne avagraha. [3] °nch° AW. [4] s. P. 10, 9. [5] unbetont. [6] so (te astu) AW, s. P. 11, 17. [7] so (°o ag°) AW, s. P. 11, 16. [8] so (°o ap° und °o as°) AW, s. P. 11, 17. [9] °drĭ° C prima manu. [10] s. P. 5, 13.

eténa pûtó ná médhyo ná pró-'kshito yád enam átaḥ prâcî́nam[1] pro-'ksháti, yát sám-citam ā́jyena pro-'ksháti téna pûtás téna médhyas téna pró-'kshitaḥ ‖ 5 ‖ dudhrás, tanū́r, havírbhâgâḥ, pâtu, dvā́triṃçac ca ‖ 9 ‖

[g]Âr. 10, 73. Pâr. 1, 3. — agnė | udadha ity úda-dhe | yâ | te — te | upeti | jîvàntaḥ — enân | çamayati — eti | richati[5] — vâk | me — akshyoḥ — bâhuvoḥ — ûruvoḥ — âhútibhâgâ ity âhúti-bhâgâḥ — tu | vai — kriyatė — indrájyeshṭhâ itîndrá-jyeshṭhâḥ — prokshita iti pra-ukshitaḥ — prokshatîti pra-ukshati.

10. [a]samī́cî[1 u. 2] nā́mâ 'si prā́cî[1] dík, tásyâs te 'gnír ádhi-patir asitó rakshitā́, yáç cā́ 'dhi-patir yáç ca goptā́ tā́bhyâṃ námas taú no mṛiḍayatâṃ, té yáṃ dvishmó yáç ca no dvéshṭi táṃ vâṃ jámbhe dadhâmy; ojasvínî[1] nā́mâ 'si dakshiṇā́ dík, tásyâs ta índró 'dhi-patiḥ pṛídâkuḥ; prā́cî[1] nā́mâ 'si pratī́cî[1] dík, tásyâs te ‖ 1 ‖ sómó 'dhi-patiḥ sva-jò[3]; 'va-sthā́vâ nā́mâ 'sy údîcî[1] dík, tásyâs te váruṇó 'dhi-patis tiráçca-râjir; ádhi-patnî nā́mâ 'si bṛihatī́ dík, tásyâs te bṛíhaspátir[1] ádhi-patiḥ çvitró; vaçínî nā́mâ 'sî 'yáṃ dík, tásyâs te yamó 'dhi-patiḥ kalmā́sha-grîvo rakshitā́, yáç cā́ 'dhi-patir yáç ca goptā́ tā́bhyâṃ námas taú no mṛiḍayatâṃ, té yáṃ dvishmó yáç ca ‖ 2 ‖ no dvéshṭi táṃ vâṃ jámbhe dadhâmy. [b]etā́ vaí devátâ[1] agníṃ citáṃ rakshanti, tā́bhyo yád ā́-hutîr ná juhuyā́d adhvaryúṃ ca yájamânaṃ ca dhyâyeyur, yád etā́ ā́-hutîr juhóti bhâga-dhéyenai 'vaí 'nâñ chamayati[4], nā́ "rtim[1] ā́ 'rchaty[5 u. 6] adhvaryúr ná yájamâno. [c]hetáyo nā́ma stha, téshâṃ vaḥ puró gṛihā́, agnír va íshavaḥ sa-

10. sarpâhutír mahâhomo mokaç ca. [1] ohne avagraha. [2] s. P. 4, 32. [3] als Compositum! s. V, 5, 14, 1. [4] °nch° AW. [5] so (ā́ 'rch°) AW, s. P. 10, 9. [6] unbetont!

liló; ni-limpā́ nā́ma || 3 || stha, téshâṃ vo dakshiṇā́ gṛihā́ḥ, pitáro va íshavaḥ ságaro; vajríṇo nā́ma stha, téshâṃ vaḥ paçcā́d gṛihā́ḥ, svápno va íshavo gáhvaro; 'va-sthā́vâno nā́ma stha, téshâṃ va ut-tarā́d gṛihā́, ā́po va íshavaḥ samudró[1]; 'dhi-patayo nā́ma stha, téshâṃ va upári gṛihā́, varsháṃ va íshavó 'vasvân[1]; kravyā́ nā́ma stha pā́rthivâs, téshâṃ va ihá gṛihā́ḥ || 4 || ánnaṃ va íshavo ni-mishó vâta-nâmáṃ; tébhyo vo námas, té no mṛiḍayata, té yáṃ dvishmó yáç ca no dvéshṭi táṃ vo jámbhe dadhâmi.
[d] hutā́-'do vā́ anyé devā́ ahutā́-'do 'nyé, tā́n agni-cíd evó 'bháyân prîṇâti; dadhnā́ madhu-miçréṇai 'tā́ ā́-hutîr juhoti, bhâga-dhéyenai 'vaí 'nân prîṇâty; átho khálv âhur: íshṭakâ vaí devā́ ahutā́-'da íti || 5 || anu-parikrā́maṃ juhoty, ápari-vargam evaí 'nân prîṇâtî. [e] 'máu stánam ū́rjasvantaṃ[1] dhayâ 'pā́m prá-pyâtam[7] agne sarirásya mádhye | útsaṃ jushasva mádhu-mantam ûrva samudríyau[1] sádanam ā́ viçasva || [f] yó vā́ agním pra-yújya ná vi-muñcáti yáthā́ 'çvo yuktó 'vi-mucyamânaḥ kshúdhyan parâ-bhávaty evám asyâ 'gníḥ párâ bhavati, tám parâ-bhávantaṃ yájamânó 'nu párâ bhavati, sò 'gníṃ citvā́ lûksháḥ || 6 || bhavatî; 'máu stánam ū́rjasvantaṃ dhayâ 'pā́m íty ā́jyasya pûrṇā́u srúcaṃ juhoty, eshá vā́ agnér vi-mokó, vi-múcyai 'vā́ 'smâ ánnam ápi dadhâti; tásmâd âhur yáç cai 'váṃ véda yáç ca ná: su-dhā́yau ha vaí vâjī́ sú-hito dadhâtī́ 'ty, agnír vā́vá[1] vâjī́, tám evá tát prîṇâti, sá enam prîtáḥ prîṇâti vásîyân bhavati || 7 || pratī́cî dík, tásyâs te, dvishmó yáç ca, ni-limpā́ nāme, 'há gṛihā́, íti, lûkshó, vásîyân bhavati || 10 ||

[e] Vs. 17, 87. Kâ. 18, 4, 26. — samîcī́ | nâmá — pṛidā́kuḥ | prâcī́ — svaja iti sva-jaḥ | avasthâvety áva-sthâvā́ —

---

10. [7] právyâtam C vor iti, prápyā̆tam C nach iti.

tiraçcárâjir iti tiraçcá-râjiḥ — etâḥ | vai — enân | çamayati — eti | richati — nilimpâ iti ni-limpâḥ — vaḥ | dakshinâ — gahváraḥ | avasthâvāna ity áva-sthâvānaḥ — uttarâd ity út-tarât — grihâḥ | varsham — avásvân | kravyâḥ — hutâda iti huta-adáḥ — ahutâda ity áhuta-adáḥ — atho iti — ishṭákâḥ — dhaya | apâm | prapyātam iti pra-pyâtam[7] — avimucyamâna ity avi-mucyamânaḥ — anú | pareti | bhavati.

24. açvamedhaḥ (5, 5, 11-24*).

11. índrâya rā́jne sûkaró[1], váruṇâya rā́jne kríshṇo, yamā́ya rā́jna ríçya, rishabhā́ya rā́jne gavayáḥ, çârdûlā́ya rā́jne gauráḥ[3], purusha-râjā́ya markáṭaḥ[4], kshipra-çyenásya vártikâ[5], nī́laṃgoḥ[1 u. 6] krímiḥ, sómasya rā́jnaḥ kulumgáḥ[1 u. 7], síndhoḥ çiçumā́ro[1 u. 8], himá-vato hastī́ || 1 || índrâyâ[9], 'shṭâviçatiḥ || 11 ||

K. Aç. 7, 1[10]. — Vs. 24, 30.

12. mayúḥ[1] prâjâ-patyá, ûló[2] hálîkshṇo[3 u. 4] vrishadaṅçás[3 u. 5] té dhâtúḥ, sárasvatyai[3] çā́riḥ çyetā́ purusha-vā́k, sárasvate[3] çúkaḥ çyetáḥ purusha-vā́g, âraṇyò 'jó[6] na-

---

* s. Ind. Stud. 3, 375. 383.

11-24. açvamedhaçeshabhûtâ aikâdaçinâḥ (ekâdaçinaḥ Cod.) paçavaḥ; 11. prathamâ ekâdaçinî. [1] ohne avagraha. [2] s. P. 4, 39. [3] gauramṛigaḥ; rakta ity eke, çukla ity anye. [4] vânaraḥ. [5] caṭakâsadṛiçî. [6] nîlam° C, nîlaprabhasya sarpaviçeshasya sarîsṛipâṇâṃ râjne. [7] kulumgaḥ citragaḥ kaṭukasvaraḥ. [8] grâhaḥ. [9] °ya rā́jne W. [10] der Kâṭhaka-Text ist für § 11-24 ganz identisch mit dem hiesigen Texte, bis auf einige Varianten in den einzelnen Wörtern, die überdem zum Theil auf den schlechten Zustand der Kâṭh.-Handschrift zu schieben sein werden.

12. daçinî. [1] mayuḥ kimpurusha ity eke, araṇyamayûra ity apare. [2] ûlaḥ kaḥkaḥ, ulûka ity anye, divyakarṇa ity apare. [3] ohne avagraha. [4] halîkshṇaḥ tṛiṇahiṅsa ity eke, haritacaṭaka ity anye. [5] vṛishadaṅço mârjâraḥ, tatsadṛiça ity eke. [6] âraṇyo 'jaḥ çarabhaḥ.

kuláḥ çákâ[7] té paushṇá, vâcé krauñcáḥ[8] || 1 || mayúa, tráyoviṃçatiḥ || 12 ||

K. Aç. 7, 2. — Vs. 24, 31. 33. — halîkshṇaḥ | vṛisha-daṃçaḥ — paushṇâḥ.

13. apā́m náptre jashó[1], nâkró[2] mákaraḥ kulîkáyas[2 u. 3] té 'kûpârasya[2 u. 3], vâcé paiñga-râjó[4], bhágâya kushîtaka[2 u. 5], âtī́ vâhasó dárvidâ[2 u. 6] té vâyavyā̀, dig-bhyáç cakravâ-káḥ || 1 || apā́m, ékân ná viṃçatíḥ || 13 ||

K. Aç. 7, 3. — akûpârasya — vâyavyāḥ.

14. bálâyâ 'jagará[1 u. 2], âkhúḥ[1] sṛijayā́[3] çayáṇḍakas[1 u. 4] té maitrā́, mṛityáve 'sitó[5], manyáve sva-jáḥ[6], kumbhî-ná-saḥ[7] pushkara-sâdó[8] lohitâ-'hís[9] té tvâshṭrā́ḥ, prati-çrút-kâyai vâhasáḥ[10] || 1 ||[11] bálâyâ, 'shṭā́daça || 14 ||[12]

K. Aç. 7, 4. — maitrâḥ — asitaḥ — kumbhînasa iti kumbhî-nasā̀ḥ.

---

12. [7] çakâ makshikety eke, dîrghakarṇo mṛigaviçesha ity apare. [8] krauñco dâruṇasvanaḥ pakshiviçeshaḥ.

13-24. dvayor anuvâkayor (11. 12) ekâdaçinî daçinî ceti dvau saṃghâv uktau, evam uttaratrâ'pi yathâyogaṃ drashṭavyam. [1] so (ja°) ACDFW, jashavattuṇḍo makaraḥ. [2] nâkro dîrghatuṇḍo grâhaḥ, dírghapucho matsyaviçesha ity eke; makaraḥ paryastatuṇḍaḥ, kulîkayo bahupân matsyaviçeshaḥ, akûpârasya samudrasya. [3] ohne avagraha. [4] paiñgarâjaḥ raktâksho bharadvâjaḥ, samudratarañge cârî mahâpakshîty anye, cakora ity anye. [5] kushîtakaḥ samudrakâkaḥ. [6] âtî kutragî, câsha ity anye; vâhasaḥ pṛishṭhe kshullaçañkhavâhî jantuḥ, darvidâ jalapakshî, drumakukkuṭa ity eke. [7] apā́ṃ náptra W.

14. [1] ohne avagraha. [2] mahoragaḥ. [3] sṛijayâ nîlamakshikâ, çuklasarpa ity eke, nîlamahisha ity apare. [4] çayaṇḍakaḥ kṛikalâsaḥ. [5] asitaḥ kṛishṇasarpaḥ. [6] als Compositum, s. V, 5, 11, 2! svajaḥ sarpaviçeshaḥ, vilâdishu yaḥ svayam eva jâyate; aber √svaj! [7] kumbhînasaḥ svâpaçîlaḥ sarpaviçeshaḥ. [8] pushkarasâdaḥ pushkarasarpaḥ, bhramara ity eke. [9] çvetalohitasarpaḥ. [10] so ACDW, vā́hasaḥ Pet. W., kalpapramâṇasarpaḥ. [11] 14 A! s. die folg. Note. [12] so D; bálâyâ 'shṭā́daça || 14 || fehlt in A (s. Note [11]). C. W und steht die betreffende Angabe in W, da es sich hiebei um fünf (kaṇḍikâ, resp.) anuvâka von gleicher Wortzahl handelt, erst am Schlusse des letzten derselben, des anuv. 18; ebenso auch in AC, jedoch so, dafs anuv. 15-18 daselbst als 14, 2-5 erscheinen! Es werden nämlich die elf anuvâka 14-24 — so DFW, das

15. purusha-mṛigáç[1] candrámase[2], godhā́[2 u. 3] kā́lakâ[4] dârv-âghâṭás[5] té vánaspátînâm[2], eṇy[6] áhne[7] kṛíshṇo[8] rā́triyai, pikáḥ[9] kshvíñkâ[10] nī́la-çîrshṇî[11] tè 'ryamṇé, dhâ-túḥ katkaṭáḥ[12] ‖ 1 ‖[13]

K. Aç. 7, 5. — dârvâghâṭa iti dâru-âghâṭaḥ — eṇî — te | aryamṇe.

16. saurī́ balā́ká, 'ṛçyo mayū́raḥ çyenás té gandhar-vā́ṇâm, vásûnâm kapíñjalo[1 u. 2], rudrā́ṇâm tittirī́[3], rohít[4] kuṇḍṛiṇā́cî[1 u. 5] goláttikâ[1 u. 6] tā́ apsarásâm, áraṇyâya sṛi-maráḥ[7] ‖ 1 ‖[8]

K. Aç. 7, 6. — balâkā | ṛiçyáḥ — tittiriḥ — te.

17. pṛisható[1] vaiçva-deváḥ, pitvó[2] nyáñkuḥ[3 u. 4] ká-ças[5] té 'nu-matyâ, anya-vâpò[5] 'rdha-mâsā́nâm, mâsā́m

---

Kâṭh. und die Âtreyî-Anukramaṇî (s. Ind. Stud. 3, 383) — in AC nur als deren sechs (14-19) gezählt, 14-18 eben als 14, 1-5 und 20. 21 als 16, 1. 2; dabei werden dann die kaṇḍikâ innerhalb der anuvâka 14 u. 16, gegen den sonstigen Usus hierbei, nicht zu 50, sondern nur zu 18 Wörtern gerechnet! Es liegt hier somit eine unmittelbare Differenz in der Eintheilung des Textes vor. In der Aufführung der anuvâka-pratîka am Schlufs des prapâṭhaka werden übrigens auch in AC deren nicht 19, sondern wie in den andern Texten ebenfalls 24 gezählt, s. Anm. [8] zu V, 5, 24, so dafs somit AC in ihrer Differenz nicht einmal consequent sind (s. überdem noch Anm. [11]).

15. [1] purushamṛigo naramukho mṛigaviçeshaḥ. [2] ohne avagraha. [3] godhâ musalikâ, mahâgodhety eke. [4] kâlakâ saraṭâ. [5] s. P. 7, 13; dârvâghâṭaḥ drumakîṭṭakaḥ. [6] eṇî mṛigî. [7] s. P. 4, 39. [8] kṛishṇaḥ kṛishṇamṛigaḥ. [9] pikaḥ kokilaḥ. [10] kshvimkâ raktamukhî vânarî. [11] die Erklärung fehlt im schol. [12] katkaṭaḥ vilavâsî karkaṭaḥ. [13] so (‖1‖) DW, ‖2‖ AC.

16. [1] ohne avagraha. [2] kapimjalaḥ adho-nipâtî (!). [3] s. P. 8, 17; tittiriḥ parushasvaraḥ. [4] rohit ṛiçyastrî. [5] kumḍṛiṇâcî gṛihagodhikâ. [6] golattikâ amjarîṭakâ, pîtaçukleti kecit. [7] sṛi-maraḥ camaraḥ. [8] so (‖1‖) DW, ‖3‖ AC.

17. [1] pṛishataḥ çvetabinduçabalâñgo mṛigaḥ. [2] pitvo vyâghraḥ. [3] ohne avagraha. [4] nyamkuḥ hariṇaḥ, ṛiksha ity eke. [5] kaço 'nyavâpaḥ kaçyapaḥ kvayiḥ kuṭaravo mṛigaviçeshâḥ.

kaçyápaḥ[5], **kváyiḥ**[5] **kuṭárur**[5] **dâtyauhás**[3 u. 6] té sinîvâlyaí[3], bṛihaspátaye[3] çitpuṭáḥ[3 u. 7] || 1 ||[8]

K. Aç. 7, 7. — te | anúmatyâ ity anú-matyai.

18. çákâ[1] bhaumí, pâṅktráḥ[2] káço[2] mânthîlávas[3] té pitṛiṇā́m, ṛitû́nā́m jáhakâ[4], saṃ-vatsarā́ya lópâ[5], kapóta[6] úlûkaḥ çaçás té nair-ṛitā́ḥ, kṛikavā́kuḥ[6 u. 7] sâvitráḥ || 1 ||[8]
bálâya, purushamṛigáḥ, saurí, pṛishatáḥ, çákâ, 'shṭā́daçâ-'shṭâdaça || 18 ||[9]

K. Aç. 7, 8. — mânthîlaváḥ — nairṛitâ iti naiḥ-ṛitâḥ.

19. rúrû raudráḥ, kṛikalâsáḥ[1 u. 2] çakúniḥ[3] píppakâ[4] té çaravyâyai[5], hariṇó mârutó, bráhmaṇe çârgás[6], tarákshuḥ[7] kṛishṇáḥ çvā́ catur-akshó[8] gardabhás tá itara-janā́nâm, agnáye dhū́ṅkshṇâ[9] || 1 || rúrur, viṃçatíḥ || 19 ||[10]

K. Aç. 7, 9. — rurúḥ — te.

20. alajá[1] ântarikshá[2], udró madgúḥ plavás tè 'pā́m, ádityai haṃsa-sā́cir[3], indrâṇyaí kī́rçâ[3], gṛídhraḥ çiti-kakshī́[4] vârdhrâṇasás[2 u. 5] té divyā́, dyâvâ-pṛithivyầ çvâ-vít[6] || 1 ||
alájo, 'shṭā́daça || 20 ||[7]

---

17. [6] dâtyauhaḥ kâlakaṇṭha ity eke, pushkariṇîvasatir ity anye. [7] ? so (çitpu⁰) ADW, çitpha⁰ C, çityu⁰ F; çityuṭaḥ mârjârasadṛiço jâtiviçeshaḥ. [8] so (|| 1 ||) DW, || 4 || AC.

18. [1] çakâ makshikâ, s. Anm.[7] zu anuv. 12. [2] ? pâṃtra ACDFW; pâṃtrakaçau pakshiviçeshau. [3] mâthî⁰ C, mâṃdhî⁰ A sec. m.; mâṃthîlavaḥ jalakukkuṭaḥ. [4] jahakâ vilavâsî kroshṭâ. [5] lopâ çmaçânaçakuniḥ. [6] ohne avagraha. [7] kṛikavâkur âraṇyaḥ (? ⁰kus ara⁰ Cod.) kukkuṭaḥ. [8] so DW; || 5 || AC. [9] so (|| 18 ||) DW, || 14 || AC.

19. [1] ohne avagraha. [2] kṛikalâsaḥ kâmarûpî. [3] çakuniḥ kâkaḥ. [4] so (⁰pp⁰) ACDW, ⁰py⁰ F; pipyakâ pakshiviçeshaḥ. [5] çaravyâ bâṇadhâriṇî devatâ. [6] çârmas W pr. m.; çârgaḥ âraṇyacaṭakaḥ. [7] tarakshur vyâghraviçesho gardabhâkâraḥ. [8] kṛishṇavarṇaç caturakshaḥ çvâ, akshṇor upari vindudvayavân. [9] dhûṃkshṇâ çvetakâkî. [10] so (|| 19 ||) DW, || 15 || AC.

20. [1] alajo bhâsaḥ. [2] ohne avagraha. [3] Erklärung fehlt. [4] çitikakshî pâṃḍarodaro gṛidhraḥ. [5] so (⁰rdhrâ⁰) A. W. C sec. m.; rdhra D. C. prima manu; vârdhrâṇasaḥ (vâghrî Cod.) khaḍgamṛigaḥ. [6] s. P. 3, 2; çvâvit (⁰viṭa Cod.) çalalî sûciromaḥ. [7] so W; || 1 || AC.

K. Aç. 7, 10. — te | apâm — vârdhrâṇasaḥ — divyâḥ — çvâvid iti çva-vit.

21. su-parṇáḥ pârjanyó, haṃsó vṛíko[1] vṛishadaṃ-çás[2 u. 3] tá aindrā́, apā́m udrò[4], 'ryamṇé lopâçáḥ[2 u. 5], siṃhó nakuló vyâghrás[2] té mahe-'ndrā́ya, kā́mâya párasvân[2 u. 6] || 1 || suparṇò, 'shṭā́daça || 21 ||[7]

K. Aç. 7, 11. — Vs. 24, 34. — te — aryamṇe.

22. âgneyáḥ kṛishṇá-grîvaḥ, sârasvatī́[1] meshī́, babhrúḥ saumyáḥ, paushṇáḥ çyâmáḥ, çiti-pṛishṭhó bârhaspatyáḥ[1], çilpó[2] vaiçva-devá, aindrò 'ruṇó, mârutáḥ kalmā́sha[3], aindrâ-'gnáḥ saṃ-hitò[4], 'dhó-râmaḥ[5] sâvitró, vâruṇáḥ pétvaḥ[6] || 1 || âgneyó, dvā́viṃçatiḥ || 22 ||[7]

K. Aç. 8, 1. — aruṇaḥ — adhorā́ma ity adho-râmaḥ.

23. áçvas tûparó[1] go-mṛigás[2] té prâjâ-patyā́, âgne-yaú kṛishṇá-grîvau, tvâshṭraú lomaça-sakthaú, çiti-pṛishṭhaú bârhaspatyaú[3], dhâtré pṛisho-'daráḥ[4], sauryó balákshaḥ[5] pé-tvaḥ || 1 || áçvaḥ, shóḍaça || 23 ||[6]

K. Aç. 8, 2. — Vs. 24, 1. — pṛishodara iti pṛisha-udaraḥ.

24. agnáyé 'nîka-vate róhitâ-'ñjir[1] anaḍvā́n[2], adhó-râmau sâvitraú, paushṇaú rajatá-nâbhî[3], vaiçva-devaú pi-

21. [1] vṛiko 'raṇyaçvâ. [2] ohne avagraha. [3] vṛishadaṅço mârjâlasadṛiçaḥ, s. Anm.[5] bei anuv. 12. [4] udro jalaviḍâlaḥ. [5] lopâçaḥ kroshṭâ. [6] parasvân mahishaḥ. [7] so DW, || 2 || alajáḥ suparṇò 'shṭā́daçâ-'shṭâdaça || 16 || AC.

22-24. (uktâḥ sarva âraṇyâḥ, atha) grâmyâs trayaḥ saṃghâḥ. [1] ohne avagraha. [2] çilpo bahurûpaḥ. [3] kalmâshaḥ kṛishṇabindulâñchitaḥ. [4] saṃhitaḥ kṛishṇaḥ kṛishṇaçavalaḥ. [5] adhorâmaḥ çvetakṛishṇo-daraḥ. [6] petvo galitaretasko meshaḥ. [7] so DW, || 17 || AC.

23. [1] tûparaḥ çriṅgahînaḥ. [2] gomṛigaḥ gomṛigyâm utpannaḥ. [3] ohne avagraha. [4] s. Pâṇ. 6, 3, 109; pṛishodaraḥ çvetabindumad-udaraḥ. [5] balakshaḥ çvetaḥ. [6] so DW; 18 AC.

24. [1] rohitâñjir lohitaliṅgaḥ. [2] ohne avagraha. [3] s. P. 4, 12; rajatanâbhî çuklanâbhî.

çáṃgau[2u.4] tûparaú, mârutáḥ kalmā́sha, âgneyáḥ krishṇò 'jáḥ, sârasvatī́[2] meshī́, vâruṇáḥ krishṇá éka-çitipât pétvaḥ[5] || 1 || agnáyé 'nîkavate, dvā́viꣳçatiḥ || 24 ||[6]

K. Aç. 8, 3. — anī́kavata ity anī́ka-vate | rohitâñjir iti rohita-añjiḥ — ajaḥ.

yád ékena, prajā́patir[7], yájushā́, ''po, viçvákarmā́, 'gna ā́ yâhi, suvargā́ya vájro, gâyatréṇā́, 'gna údadhe, samī́cī́, 'ndrâya, mayúr, apā́m, bálâya, purushamṛigáḥ, saurī́, pṛishatáḥ, çákâ, rúrur, alajáḥ, suparṇá, âgneyó, 'çvo, 'gnáyé 'nîkavate, cáturviꣳçatiḥ || 24 ||

yád ékena (1, 1), sá pā́pîyân (2, 4), etád vā́ agnéḥ çíro (4, 4), dhánus tád (7, 3), devā́s tvé 'ndrajyeshṭhâ (9, 5), apā́ṃ náptré (13, 1), 'çvas tûparó, dvíshashṭiḥ || 62 ||[8]

iti taittirîyasaṃhitâyâm pañcamakâṇḍe pañcamaḥ prapâṭhakaḥ ||

19. agnividhiḥ (Fortsetzung des uttaraṃ kâṇḍam, 5, 6, 1-10 *).

1. [a] híraṇya-varṇâḥ çúcayaḥ pâvakā́ yā́su jâtáḥ kaçyápo yā́sv índraḥ | agníṃ gárbhaṃ dadhire ví-rûpâs tā́ na ā́paḥ çáꣳ syonā́ bhavantu || [b] yā́sâꣳ rā́jâ váruṇo yā́ti mádhye satyâ-'nṛité[1] ava-páçyañ jánânâm[2] | madhu-çcútaḥ çúcayo yā́ḥ pâvakā́s tā́ na ā́paḥ çáꣳ syonâ bhavantu || [c] yā́sâṃ devā́ diví kṛiṇvánti bhakshā́ṃ yā́ antárikshe[3] bahu-dhā́ bhávanti | yā́ḥ pṛithivī́m páyaso 'ndánti || 1 || çukrā́s tā́ na ā́paḥ çáꣳ syonā́ bhavantu || [d] çivéna mâ cákshushâ paçyatâ ''paḥ çiváyâ tanúvó 'pa spṛiçata tvácam me | sárvâꣳ[4] agnī́ꣳr[4] apsu-

---

24. [4] piçaṃgau gorocanavarṇau. [5] petvo galitamushko meshaḥ, s. Anm.[6] bei anuv. 22. [6] so DW; 19 AC. [7] °tiḥ preṇā́ 'nu W. [8] || 62 || yád ékena ekaçitipât petvaḥ W (sic!). Zu der Aufführung der 24 anuvâka-pratîka, resp. der Zahl von 62 kaṇḍikâ auch in AC s. die Note [12] zu V, 5, 14.

* s. Ind. Stud. 3, 381. 389.

6, 1. kumbheshṭakâmantraṇârthâ mantrâḥ (hiraṇyavarṇîyam P. 9, 20. 11, 3). [1] s. P. 4, 11. [2] °nj° AW. [3] ohne avagraha. [4] so (°âꣳ, °îꣳr) AW, s. P. 9, 20.

-shádo huve vo máyi várco bálam ójo ní dhatta || [e] yád adáḥ sam-prayatī́r áhâv ánadatâ[5] haté | tásmâd ā́ nadyò nā́ma stha tā́ vo nā́mâni sindhavaḥ || [f] yát pré-'shitâ váruṇena tā́ḥ çī́bhaṃ sam-ávalgata || 2 || tád âpnod índro vo yatī́s tásmâd ā́po ánu[6] sthana || [g] apa-kâmáṃ syándamânâ ávîvarata vo híkam[3] | índro vaḥ çákti-bhir devîs tásmâd vā́r ṇā́ma[7] vo hitám || [h] éko devó ápy[6] atishthat syándamânâ yathâ-vaçám | úd ânishur[8] mahī́r íti tásmâd udakám ucyate || [i] ā́po bhadrā́ ghṛitám íd ā́pa âsur agnī́-shómau bibhraty ā́pa ít tā́ḥ | tîvró ráso madhu-pṛícâm || 3 || araṃ-gamá ā́ mâ prâ-'ṇéna sahá várcasâ gan || [k] ā́d ít paçyâmy utá vâ çṛiṇomy ā́ mâ ghósho gachati vā́ñ na âsâm | mánye bhejânó amṛítasya[6] tárhi híraṇya-varṇâ átṛipaṃ yad vaḥ || [l] [9] ā́po hí shṭhā́[10 u. 5] mayo-bhúvas tā́ na ûrjé dadhâtana | mahé ráṇâya cákshase || [m] [9] yó vaḥ çivá-tamo rásas tásya bhâjayate 'há naḥ | uçatī́r iva mâtáraḥ || [n] [9] tásmâ áraṃ gamâma vo yásya ksháyâya jínvatha | ā́po janáyathâ[5] ca naḥ || [o] diví çrayasvâ, 'ntárikshe[3] yatasva, pṛithivyā́ sám bhava, brahma-varcasám asi, brahma-varcasā́ya tvâ || 4 ||
undánti, sam ávalgata, madhupṛícâm, mâtáro, dvā́viṃçatiç ca || 1 ||

5, 6, 2, 1-6. — pâvakâḥ — gâḥ — tâḥ — syoṇâḥ — satyânṛite iti satya-anṛite — tâḥ — syoṇâḥ — devâḥ — tâḥ — syoṇâḥ — âpaḥ — tanuvā́ | upeti — sarvā́n | agnîn | apsushada ity ápsu-sadáḥ — samprayatîr iti sam-prayatîḥ | ahaú | anádata — eti | nadyáḥ — preshitâ iti pra-ishitâḥ — anv iti | sthana[11] — vaḥ | hikám — syandámânâḥ — ânishuḥ — bhadrâḥ — agnîshomâv ity agnî-somaú | bibhrati — vâk | naḥ — stha — tâḥ — bhâjayata | iha — tasmai — janayátha.

---

1. [5] so (°â) AW; s. P. 3, 12. 8. 10. [6] so (°o a°) AW, s. P. 11, 3. 5. [7] so (ṇ°) AW, s. P. 7, 2. 8, 8. [8] s. P. 3, 15 schol. [9] so schon IV, 1, 5, 1. [10] so (shṭhâ) AW, s. P. 3, 8. 6, 2. [11] nach P. 6, 4 erwartet man im Text: ánu shṭhana.

2. apā́ṃ gráhân gṛihṇâty; etád vā́vá[1] râjasū́yaṃ yád eté gráhâḥ savò 'gnír, varuṇa-savó râja-sū́yam agni-saváç[2] cítyas, tā́bhyâm evá sûyaté, 'tho ubhā́v evá lokā́v abhí jayati yáç ca râja-sûyéne "jânásya yáç câ 'gni-cíta. ā́po bhavanty, ā́po vā́ agnér bhrā́tṛivyâ; yád apò 'gnér adhástâd[1] upa-dádhâti bhrā́tṛivyâ-'bhibhûtyai, bhávaty âtmánâ párâ 'sya bhrā́tṛivyo bhavaty. amṛítam || 1 || vā́ ā́pas, tásmâd ad-bhír áva-tântam abhí shiñcanti[3]; nā́ "rtim[4] ā́ 'rchati[4 u. 5] sárvam ā́yur eti yásyai 'tā́ upa-dhîyánte yá u cai 'nâ evám védā́. 'nnaṃ vā́ ā́paḥ, paçáva ā́pó, 'nnam paçávo, 'nnâ-'dáḥ paçu-mā́n bhavati yásyai 'tā́ upa-dhîyánte yá u cai 'nâ evám véda. dvā́daça[1] bhavanti, dvā́daça mā́sâḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsaréṇai 'vā́ 'smai || 2 || ánnam áva runddhe[6]; pā́trâṇi bhavanti, pā́tre vā́ ánnam adyate, sá-yony evā́ 'nnam áva runddha, ā́ dvâdaçā́t[1] púrushâd ánnam atty[5] átho pā́trân ná chidyate yásyai 'tā́ upa-dhîyánte yá u cai 'nâ evám véda. kumbhā́ç ca kumbhī́ç ca mithunā́ni bhavanti, mithunásya prá-jâtyai, prá pra-jáyâ paçú-bhir mithunaír jâyate yásyai 'tā́ upa-dhîyánte yá u || 3 || cai 'nâ evám véda. çúg vā́ agníḥ, sò 'dhvaryúṃ yájamânam pra-jā́ḥ çucā́ 'rpayati; yád apá upa-dádhâti çúcam evā́ 'sya çamayati, nā́ "rtim[1] ā́ 'rchaty[4 u. 5] adhvaryúr ná yájamânaḥ çā́myanti pra-jā́ yátrai 'tā́ upa-dhîyánte. 'pā́ṃ vā́ etā́ni hṛídayâni yád etā́ ā́po; yád etā́ apá upa-dádhâti divyā́bhir evaí 'nâḥ sáᴗ sṛijati várshukaḥ parjányaḥ || 4 || bhavati. yó vā́ etā́sâm â-yátanaṃ klíptiṃ védâ "yátana-vân bhavati kálpate 'smà; anu-sîtám[7] úpa dadhâty, etád vā́ âsâm â-yátanam eshā́

---

2. tadishṭakopadhânam (kumbheshṭakâç caruç ca). [1] ohne avagraha. [2] s. P. 6, 10. [3] so (sh°) AW, s. P. 6, 4. [4] so (ā́rch°) AW, s. P. 10, 9. [5] unbetont. [6] °ṃdh° ACDW. [7] s. P. 6, 12.

kḷíptir, yá evám védâ ''yátana-vân bhavati kálpate 'smai. dvaṃ-dvám anyā́ úpa dadhâti[6] cátasro mádhye dhṛítyâ. ánnaṃ vā́ íshṭakâ, etát khálu vaí sâ-'kshā́d ánnaṃ yád eshá carúr; yád etáṃ carúm upa-dádhâti sâ-'kshā́t || 5 || evā́ 'smâ ánnam áva runddhe[6]; madhyatá[1] úpa dadhâti, madhyatá evā́ 'smâ ánnaṃ dadhâti, tásmân madhyató 'nnam adyate; bârhaspatyó[1] bhavati, bráhma vaí devā́nâm bṛíhaspátir[1], bráhmaṇai 'vā́ 'smâ ánnam áva runddhe[6]; brahma-varcasám asi brahma-varcasā́ya tvé 'ty âha, tejasvī́[1] brahma-varcasī́ bhavati yásyai 'shá upa-dhîyáte yá u cai 'nam evám véda || 6 || amṛítam, asmai, jâyate yásyai 'tā́ upadhîyánte yá u, parjánya, upadádhâti sâkshā́t, saptá-catvâriṃçac ca || 2 ||

5, 6, 1, 1-4. — vâva — sûyate | atho iti — îjânasyà — bhrâtṛivyâḥ — siñcati — ârtim | eti | ṛichati — sayonîti sa-yoni — rumdhe | eti — atho iti | pâtrā́t — çucâ | arpayati — ṛichati — prajâ iti pra-jâḥ — asmai | anusîtam ity ánu-sîtam — anyâḥ | upeti | dadhâti — dhṛityai.

3. bhûte-'shṭakā́ úpa dadhâty; átrâ-'tra vaí mṛityúr jâyate, yátra-yatrai 'vá mṛityúr jā́yate táta evaí 'nam áva yajate, tásmâd agni-cít sárvam ā́yur eti sárve hỳ asya mṛityávó 've-'shṭâs, tásmâd agni-cín nā́ 'bhí-caritavaí pratyág[1] enam abhi-cârá stṛiṇute. sûyáte vā́ eshá yò 'gníṃ cinuté, deva-suvā́m etā́ni havī́ṃshi bhavanty, etā́vanto[1] vaí devā́nâṃ savā́s, tá evá || 1 || asmai savā́n prá yachanti, tá enaṃ suvante, savò 'gnír varuṇa-savó râja-sū́yam brahma-saváç cítyo. devásya tvâ savitúḥ pra-savá íty âha, savitṛí-prasûta evaí 'nam bráhmaṇâ devátâbhir[1] abhí shiñcaty[2]. ánnasyâ-''nnasyâ 'bhí shiñcaty[2],

3. bhûteshṭakâbhishekâdi (mantrâḥ çâkhântaragatâḥ). [1] ohne avagraha. [2] so (sh°) AW, s. P. 6, 4.

ánnasyâ-'nnasyā́ 'va-ruddhyai[3]. purástât[1] pratyáñcam[1] abhí shiñcati[2], purástâd dhí pratî́cī́nam[1] ánnam adyáte; çîrshatò[1] 'bhí shiñcati[2], çîrsható[1] hy ánnam adyáta; ā́ múkhâd anv-ávasrâvayati[4] || 2 || mukhatá[1] evā́ 'smâ annā́-'dyam dadhâty. agnés tvâ[5] sā́m-râjyenâ 'bhí shiñcâmī́[2] 'ty âhai, 'shá vā́ agnéḥ savás, ténai 'vaí 'nam abhí shiñcati[2]. bṛíhaspátes[1] tvâ[5] sā́m-râjyenâ 'bhí shiñcâmī́[2] 'ty âha, bráhma vaí devā́nâm bṛíhaspátir[1], bráhmaṇai 'vaí 'nam abhí shiñcatī́[2]. 'ndrasya tvâ sā́m-râjyenâ 'bhí shiñcâmī́[2] 'ty âhe, 'ndriyám evā́ 'sminn upárishṭâd[1] dadhâty. etát || 3 || vaí râja-sū́yasya rûpám, yá evám vidvā́n agním cinutá ubhā́v evá lokā́v abhí jayati yáç ca râja-sū́yene "jânásya yáç câ 'gni-cíta. índrasya sushuvâṇásya daça-dhé 'ndriyám vîrỳam párâ 'patat, tád devā́ḥ sautrâmaṇyā́[1] sám abharant; sûyáte vā́ eshá yò 'gním cinutè, 'gním citvā́ sautrâmaṇyā́ yajete 'ndriyám evá vîrỳaṁ sam-bhṛítyâ "tmán dhatte || 4 || tá evá, 'nv-ávasrâvayati, etád, ashṭā́catvâriṁçac ca || 3 ||

[4]Kâ. 19, 1, 2. — avèshṭâ ity avà-ishṭâḥ — abhicâra ity àbhi-câraḥ — te | eva — te | enam | suvante — prasava iti pra-save — siñcati — adyatè | eti — anvavàsrâvayatîty ànu-avàsrâvayati — siñcâmi — cinute | ubhau — îjânasyà — daçadheti daça-dhâ.

4. sa-jū́r ábdó[1] 'yâva-bhiḥ, sa-jū́r ushā́ áruṇî-bhiḥ, sa-jū́ḥ sū́rya étaçena, sa-jóshâv açvínâ dáṁso-bhiḥ, sa-jū́r agnír vaiçvânará[1] íḍâbhir, ghṛiténa svā́hâ[1]. saṃ-vatsaró vā́ ábdo[1], mā́sâ áyâvâ, ushā́ áruṇî, sū́rya étaça, imé[2] açvínâ, saṃ-vatsarò 'gnír vaiçvânaráḥ[1], paçáva íḍâ,

3. [3] °rudhy° ACDW. [4] als Compositum. [5] so (°s t°) AW.
4. kshetra(ṃ) mâtuṃ homaḥ. [1] ohne avagraha. [2] s. P. 4, 25 (11, 8 schol. pag. 264).

paçávo ghṛitáⱺ; saṃ-vatsarám paçávó 'nu prá jâyante, saṃ-vatsaréṇai 'vā́ 'smai paçū́n prá janayati. darbha--stambé juhoti; yát || 1 || **vā́ asyā́ amṛítaṃ yád vîrỳaṃ tád darbhā́s, tásmiñ juhoti**[3], **praí 'vá jâyate**[4] **'nnâ-'dó** bhavati yásyai 'váṃ júhvaty. **etā́ vaí devátâ**[1] **agnéḥ pu-rástâd-bhâgâs, tā́ evá prîṇâty, átho cákshur evā́ 'gnéḥ pu-rástât práti dadhâty, ánandho bhavati yá eváṃ védā́.**
"po vā́ idám ágre salilám âsît, sá prajā́-patiḥ **push-kara-parṇé** vā́to bhū́tò 'lelâyat, **sáḥ** || 2 || **prati-**-shṭhā́ṃ nā́ 'vindata, **sá etád apā́ṃ kulā́yam apaçyat, tá-sminn agním acinuta, tád iyám abhavat, táto vaí sá práty atishṭhad;** yā́m purástâd[1] upā́-'dadhât tác chíro 'bhavat sā́ prā́cî[1] díg, **yā́ṃ dakshiṇatá**[1] **upā́-'dadhât sá dákshiṇaḥ** pakshò 'bhavat **sā́ dakshiṇā́ díg, yā́m paçcā́d upā́-'dadhât** tát púcham abhavat **sā́ pratī́cî**[1] díg, **yā́m ut-taratá upā́-**-'dadhât || 3 || **sá út-taraḥ pakshò** 'bhavat só 'dîcî[1] díg, yā́m upárishṭâd[1] upā́-'dadhât tát pṛishṭhám abhavat só "rdhvā́ díg. **iyáṃ vā́ agníḥ páñce-'shṭakas, tásmâd yád** asyā́ṃ khánanty abhī́ 'shṭakâṃ tṛindánty **abhí çárka-râⱺ, sárvâ vā́ iyáṃ váyo-bhyo náktaṃ dṛiçé dîpyate, tá-smâd imā́ṃ váyâⱺsi náktaṃ nā́ 'dhy âsate; yá eváṃ vidvā́n** agníṃ cinuté práty evá || 4 || **tishṭhaty**[4] **abhí díço jay-aty.** âgneyó vaí brâhmaṇás, tásmâd brâhmaṇā́ya sár-vâsu dikshv árdhukaⱺ, **svā́m evá tád díçam ánv ety.** apā́ṃ vā́ agníḥ kulā́yaṃ[1], tásmâd ā́po 'gníⱺ hā́rukâḥ, **svā́m** evá tád yónim prá viçanti || 5 || **yád, alelâyat sá, uttaratá upā́-dadhâd, evá, dvā́triⱺçac ca || 4 ||**

[1.2] K. 22, 5. 6. Vs. 12, 74. Ç. 7, 2, 3, 8. Kâ. 17, 3, 2. — [2-5]K. 22, 9. — abdáḥ | ayā́vabhir ity ayā́va-bhiḥ — ime iti

---

4. [3] °nj° AW. [4] unbetont.

— anú | preti | jâyante — vai | asyâḥ — etâḥ | vai — atho iti — alelâyat — çiráḥ | abhavat — pakshaḥ | abhavat — sâ | udî́cî — sâ | ûrdhvâ — trindanti — ardhúkam.

5. saṃ-vatsarám úkhyam bhṛitvā́ dvitī́ye saṃ-vatsará âgneyám ashṭā́-kapâlaṃ nír vaped[1] aindrám ékâdaça-kapâlaṃ vaiçva-deváṃ dvā́daça-kapâlam bârhaspatyáṃ[2] carúṃ vaishṇaváṃ tri-kapâláṃ; tṛitī́ye saṃ-vatsarè 'bhi-jítâ yajeta. yád ashṭā́-kapâlo bhávaty ashṭā́-'ksharâ gâyatrỳ âgneyáṃ gâyatrám prâtaḥ-savanám, prâtaḥ-savanám evá téna dâdhâra[1] gâyatrī́ṃ chándo. yád ékâdaça-kapâlo bhávaty ékâdaçâ-'ksharâ trishṭúg[2] aindráṃ traíshṭubham[2] mā́dhyaṃdinaɷ[2] sávanam, mā́dhyaṃdinam[2] evá sávanaṃ téna dâdhâra[1] trishṭúbham[2] || 1 || chándo. yád dvā́daça-kapâlo bhávati dvā́daçâ-'ksharâ jágatî vaiçva-deváṃ jā́gataṃ tṛitîya-savanáṃ, tṛitîya-savanám evá téna dâdhâra[1] jágatîṃ chándo. yád bârhaspatyáç[2] carúr bhávati bráhma vaí devā́nâm bríhaspátir[2], bráhmai 'vá téna dâdhâra. yád vaishṇavás tri-kapâló bhávati yajnó vaí víshṇur, yajnám evá téna dâdhâra. yát tṛitī́ye saṃ-vatsarè 'bhi-jítâ yájate 'bhí-jityai. yát saṃ-vatsarám úkhyam bibhártî 'mám evá || 2 || téna lokáɷ spṛiṇoti, yád dvitī́ye sam-vatsarè 'gníṃ cinutè 'ntáriksham[2] evá téna spṛiṇoti, yát tṛitī́ye saṃ-vatsaré yájate 'múm evá téna lokáɷ spriṇoty. etáṃ vaí Pára Âtṇâráḥ Kakshī́-vâɷ[3] Auçijó Vîtá-havyaḥ Çrâyasás Trásadasyuḥ[2] Pauru-kutsyáḥ prajā́-kâmâ acinvata, táto vaí té sahásraɷ-sahasram putrā́n avindanta; práthate prajáyâ paçú-bhis tā́m mā́trâm âpnoti yā́ṃ té 'gachan yá

5. kânicid dhavínshi (abhijito 'ngaṃ yac cayane). [1] unbetont. [2] ohne avagraha. [3] so (°vâɷ) AW, s. P. 9, 21.

evâṃ vidvā̆n agníṃ cinuté || 3 || dâdhâra trishṭúbham, imám evaí, 'vâṃ, catvā̆ri ca || 5 ||

K. 22, 3. — [3]Pañc. 25, 16, 3. — saṃvatsara iti saṃ-vat-sare — ashṭâksharety ashṭâ-aksharâ — dâdhâra — trishṭuk — âṭnâraḥ | kakshîvân iti kakshî-vân — agáchan.

6. [a] prajā̆-patir agním acinuta, sá kshurá-pavir bhûtvā̆ 'tishṭhat, táṃ devā̆ bíbhyato nó 'pâ ''yan, té chándo-bhir âtmā̆naṃ châdayitvó 'pâ ''yan, tác chándasâṃ chandas-tvám; bráhma vaí chándâṃsi, bráhmaṇa etád rûpáṃ yát krishṇâ-'jináṃ, kā̆rshṇî[1] upânáhâv[2] úpa muñcate, chándo-bhir evā̆ ''tmā̆naṃ châdayitvā̆ 'gním úpa caraty âtmánó 'hiṃsâyai. [b] deva-nidhír vā̆ eshá ní dhîyate yád agníḥ || 1 || anyé vâ vaí ni-dhím águptaṃ vindánti ná vâ práti prá jânâty, ukhā̆m ā̆ krâmaty âtmā̆nam evā̆ 'dhi-pā̆ṃ kurute gúptyâ; átho khálv âhur: nā̆ ''-krámyé 'ti, nair-rity̆ ukhā̆ yád â-krā̆men nír-rityâ âtmā̆nam ápi dadhyât tásmân nā̆ ''-krámyâ, purusha-çîrshám úpa dadhâti gúptyâ, átho yáthâ brûyā̆d: etán me gopâyé[2] 'ti tâdríg[2] evá tát || 2 || [c] prajā̆-patir vā̆ átharvâ, 'gnír evá Dadhyáñṅ[2] Âtharvaṇás, tásyé 'shṭakâ asthā̆ny; etáṃ ha vā̆vá[2] tád ríshir abhy-ánûvâcé[3]: 'ndro dadhîcó asthá-bhir[4] íti; yád íshṭakâbhir agníṃ cinóti sā̆-''tmânam evā̆ 'gníṃ ci-nute, sā̆-''tmâ 'múshmiṅ loké[5] bhavati yá eváṃ véda. [d] çárîraṃ vā̆ etád agnér yác cítya âtmā̆ vaiçvânaró[2], yác cité vaiçvânaráṃ juhóti çárîram evá saṃskrítya[2 u. 6] || 3 || abhy-ā̆rohati[3], çárîraṃ vā̆ etád yájamânaḥ sáṃs kurute[7] yád agníṃ cinuté, yác cité vaiçvânaráṃ[2] juhóti çárîram

---

6. pûrvasthaprakaraṇoktân eva vidhîn kânicid (*sic*) anûdya praçaṅsati (praçaṅsâḥ tattadvidhyanuvâdataḥ). [1] s. P. 4, 12. [2] ohne avagraha. [3] als Compositum. [4] so (°o a°) AW, s. P. 11, 17. [5] °nl° AW. [6] s. P. 16, 26., schol. zu P. 5, 6. [7] s. P. 5, 6.

evá saṃskrítyâ[2 u. 6] ’’tmánâ ’bhy-ā́rohati[8], tásmât tásya nā́ ’va dyanti jī́vann evá devā́n ápy eti. [e] vaiçvânaryā́[2] ’rcā́ púrīsham úpa dadhâtî, ’yáṃ vā́ agnír vaiçvânarás, tásyai ’shā́ cítir yát púrîsham, agním evá vaiçvânaráṃ[2] cinuta, eshā́ vā́ agnéḥ priyā́ tanū́r yád vaiçvânaráḥ, priyā́m evā́ ’sya tanúvam áva runddhe[8] || 4 || agnís, tát, saṃskrítyâ, ’gnér, dáça ca || 6 ||

[a] 5, 4, 4, 4. — [b] 5, 2, 9, 2. — [c] 5, 5, 2, 2. — [d] 5, 4, 7, 6. — [e] 5, 2, 3, 7. — devâḥ — kârshṇî iti — ahiṃsâyai — vindanti — prati | preti | jânâti[9] — guptyai | atho iti — na | âkram-yety ā́-kramyā́ — nairṛitîti naiḥ-ṛitî — âkrâmed ity ā́-krâ-mèt | nirṛityâ iti niḥ-ṛityai — guptyai | atho iti — etat | me | gopâya — asthâni — abhyanūvâcety àbhi-anūvâca — sâtmānam iti sa-âtmânam — sâtmeti sa-âtmâ | amushmin — saṃskrityà | abhyârôhatîty àbhi-ârôhati — sam iti | kurute — saṃskrityà | âtmanā́ | abhyârôhatîty àbhi-ârôhati — vaiçvâ-naryâ | ṛicâ — iyam | vai — cinute | eshâ | vai.

7. agnér vaí dîksháyâ devā́ vi-rā́jam âpnuvan; tisró rā́trîr dîkshitáḥ syât, tri-pádâ vi-rā́ṭ, vi-rā́jam âpnoti; shád rā́trîr dîkshitáḥ syât, shád vā́ ṛitávaḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsaró vi-rā́ḍ, vi-rā́jam âpnoti; dáça rā́trîr dîkshitáḥ syâd, dáçâ-’ksharâ vi-rā́ḍ, vi-rā́jam âpnoti; dvā́daça[1] rā́trîr dî-kshitáḥ syâd, dvā́daça[1] mā́sâḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsaró vi-rā́ḍ, vi-rā́jam âpnoti; tráyo-daça rā́trîr dîkshitáḥ syât, tráyo-daça || 1 || mā́sâḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsaró vi-rā́ḍ, vi-rā́jam âpnoti; páñca-daça rā́trîr dîkshitáḥ syât, páñca-daça vā́ ardha-mâsásya rā́trayo, ’rdhamâsa-çáḥ saṃ-vatsará âpyate, saṃ-vatsaró vi-rā́ḍ, vi-rā́jam âpnoti; saptá-daça rā́trîr dîkshitáḥ syâd, dvā́daça[1] mā́sâḥ páñca ’rtávaḥ sá

6. [8] °ṃdhe ACDW. [9] svayaṃ vâ kadâcit tadîyasthânavismara-ṇena taṃ nidhiṃ na prajânâti.

7. dîkshâkâlavikalpâḥ. [1] ohne avagraha.

saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsaró vi-rā́ḍ, vi-rā́jam âpnoti; cátur-viṃçatiṃ rā́trîr dîkshitáḥ syâc, cátur-viṃçatir ardha-mâsā́ḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsaró vi-rā́ḍ, vi-rā́jam âpnoti; triṃçátaṃ rā́trîr dîkshitáḥ syât ‖ 2 ‖ triṃçád-aksharâ vi-rā́ḍ, vi-rā́jam âpnoti; mā́saṃ dîkshitáḥ syâd, yó mā́saḥ sá saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsaró vi-rā́ḍ, vi-rā́jam âpnoti; catúro mâsó dîkshitáḥ syâc, catúro vā́ etám mâsó vásavo 'bibharus té pṛithivī́m ā́ 'jayan[2] gâyatrī́ṃ chándo, 'shṭaú rudrā́s tè 'ntáriksham[1] ā́ 'jayan[2] trishṭúbhaṃ[1] chándo, dvā́daçâ[1] "di-tyā́s té dívam ā́ 'jayañ[2] jágatîṃ[3] chándas, táto vaí té vy-âvṛítam agachañ[2] chraíshṭhyaṃ[4] devā́nâṃ, tásmâd dvā́-daça[1] mâsó bhṛitvā́ 'gníṃ cinvîta, dvā́daça mā́sâḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsarò 'gníç cítyas, tásyâ 'ho-râtrā́ṇī́ 'shṭakâ, âpté-'shṭakam enaṃ cinuté 'tho vy-âvṛítam evá gachati[2] çraíshṭhyaṃ samânā́nâm[1] ‖ 3 ‖ syât tráyodaça, triṃçátaṃ rā́trîr dîkshitáḥ syâd, vaí té, 'shṭā́viṃçatiç ca ‖ 7 ‖

K. 21, 5. — devâḥ — abibharuḥ — eti | ajayan — âpte-shṭakam ity âpta-ishṭakam — cinute | atho iti.

8. [a] suvar-gā́ya vā́ eshá lokā́ya cîyate yád agnís, táṃ yán nā́ 'nv-âróhet suvar-gā́l lokā́d yájamâno hîyeta; pṛi-thivī́m ā́ 'kramisham prâ-'ṇó mâ mā́ hâsîd antá-riksham[1] ā́ 'kramisham pra-jā́ mâ mā́ hâsîd dí-vam ā́ 'kramishaṃ súvar aganmé 'ty âhai, 'shá vā́ agnér anv-ârohás, ténai 'vaí 'nam anv-ā́rohati[2], suvar-gásya lokásya sám-ashṭyai. [b] yát pakshá-sammitâm minuyā́t ‖ 1 ‖ kánîyâṃsaṃ yajna-kratúm úpe 'yât pā́pîyasy asyâ "tmá-naḥ pra-jā́ syâd; védi-sammitâm[3] minoti, jyā́yâṃsam evá

7. [2] unbetont. [3] °nj° AW. [4] °nchr° AW.
8. anvârohaṇâdividhayaḥ. [1] ohne avagraha. [2] als Compositum. [3] s. P. 6, 12.

yajna-kratúm úpai 'ti, nā́ 'syâ ''tmánaḥ pā́pîyasî pra-jā́ bhavati. [c] sâhasrám̥ cinvîta prathamám̥ cinvânáḥ, sahásra-sammito vā́ ayám̥ loká, imám evá lokám abhí jayati; dví-shâhasram̥[4] cinvîta dvitī́yam̥ cinvânó, dví-shâhasram̥[4] vā́ antárikshham[1], antárikshham evā́ 'bhí jayati; trí-shâhasram̥[4] cinvîta tritī́yam̥ cinvânáḥ || 2 || trí-shâhasro[4] vā́ asaú lokò, 'múm evá lokám abhí jayati. [d] jânu-daghnám̥ cinvîta prathamám̥ cinvânó, gâyatriyaí 'vé 'mám̥ lokám abhy-ā́rohati[2]; nâbhi-daghnám̥ cinvîta dvitī́yam̥ cinvânás, trishṭúbhai[1] 'vā́ 'ntárikshham[1] abhy-ā́rohati[2]; grîvă-daghnám̥ cinvîta tritī́yam̥ cinvânó, jágatyai 'vā́ 'múm̥ lokám abhy-ā́rohati[2]. [e] nā́ 'gním̥ citvā́ râmā́m úpe 'yâd ayonaú réto dhâsyâmī́ 'ti, ná dvitī́yam̥ citvā́ 'nyásya stríyam || 3 || úpe 'yân, ná tritī́yam̥ citvā́ kā́m̥ canó[1] 'pe 'yâd; réto vā́ etán ní dhatte yád agním̥ cinuté, yád upe-'yā́d rétasâ vỳ ṛidhyetā́; 'tho khálv âhur: apra-jasyám̥ tád yán nó 'pe-'yā́d íti, yád retaḥ-sícâv upa-dádhâti té[5] evá yájamânasya réto bibhṛitas, tásmâd úpe 'yâd rétasó 'skandâya. [f] trī́ṇi vā́vá[1] rétâṃsi pitā́ putráḥ paútraḥ || 4 || yád dvé[6] retaḥ-sícâv upa-dadhyā́d réto 'sya ví chindyât, tisrá úpa dadhâti rétasaḥ sám̥-tatyâ; iyám̥ vā́vá[1] prathamā́ retaḥ-síg vā́g vā́ iyám̥ tásmât páçyantî 'mā́m páçyanti vā́cam̥ vádantîm, antárikshham̥[1] dvitī́yâ prâ-'ṇó vā́ antárikshham̥[1] tásmân nā́ 'ntárikshham[1] páçyanti ná prâ-'ṇám, asaú tritī́yâ cákshur vā́ asaú tásmât páçyanty amū́m páçyanti cákshur; yájushe 'mā́m̥ ca || 5 || amū́m̥ có 'pa dadhâti[7] mánasâ madhyamā́m, eshā́m̥ lokā́nâm̥ klṛiptyà átho prâ-'ṇā́nâm. [g] ishṭó yajnó bhṛigu-bhir âçîr-dā́ vásu-bhis tásya ta ishṭásya vîtásya dráviṇe

8. [4] s. P. 6, 13. [5] s. P. 4, 52. [6] s. P. 4, 49. [7] unbetont.

'há bhakshîyé 'ty âha, stuta-çastré[8] evaí 'téna duhe.
pitā́ mâtaríçvā́[1] 'chidrâ padā́ dhâ áchidrâ uçíjaḥ padā́ 'nu takshuḥ sómo viçva-vín netā́ neshad bṛíhaspátir[1] ukthâ-madā́ni[9] çaʊsishad íty âhai, 'tád vā́ agnér ukthám̐, ténai 'vaí 'nam ánu çaʊsati || 6 || minuyā́t, tṛitī́yam̐ cinvâná, stríyam, paútraç, ca, vaí, saptá ca || 8 ||

[a] 5, 4, 4, 5. — [e] K. 22, 7. — [f] 5, 5, 5, 1. — yat | na | anvârohed ity ánu-ârohèt — eti | akramisham — anvârohatîty ánu-ârohati — pâpī́yasî — dvishā́hasram iti dvi-sâhasram — trishā́hasram iti tri-sâhasram — gâyatriyâ — abhyârohatîty ábhi-ârohati — atho iti — te iti — dve iti — samtâtyâ iti sam-tatyai — paçyánti | imâm — paçyánti | na — paçyánti | amûm | paçyánti — upeti | dadhâti | manásâ — kḷiptyai | atho iti — âçîrdâ ity ā́çîḥ-dâḥ — te — vîtasyá | dravinâ | iha — stutaçastre iti stuta-çastre — mâtariçvâ | achidrâ — dhâḥ — ukthâmadânîty úktha-madâni.

9. [a] sûyáte vā́ eshò 'gnînā́m̐ yá ukhā́yâm bhriyáte, yád adháḥ sâdáyed gárbhâḥ pra-pā́dukâḥ syur, átho yáthâ savā́t praty-avaróhati tâdṛíg[1] evá tád; âsandī́[1 u. 2] sâdayati gárbhâṇâm̐ dhṛítyâ ápra-pâdâyā́, 'tho savám evaí 'nam̐ karoti. [b] gárbho vā́ eshá yád úkhyo yóniḥ çikyam̐, yác chikyâd ukhā́m̐ nir-ū́hed yóner gárbham̐ nír haṇyât[3]; shád-udyâmaʊ çikyam bhavati, shodhâ-vihitó vaí || 1 || púrusha âtmā́ ca çíraç ca catvā́ry áñgâny, âtmánn evaí 'nam bibharti. [c] prajā́-patir vā́ eshá yád agnís, tásyo 'khā́ co 'lū́khalam̐[1] ca stánau, tā́v asya pra-jā́ úpa jîvanti, yád ukhā́m̐ co 'lū́khalam̐ co 'pa-dádhâti tā́bhyâm evá yája-

---

8. [8] s. P. 4, 11. [9] s. P. 3, 2.

9. âsandyudyâmamukhyâni. [1] ohne avagraha. [2] so ([0]dî) ACDW, Locativ? tasmâd âsandîm âsâdayati (!) mahatyâm âsandyâm ukhyam̐ sthâpayet. [3] zu ṇ s. P. 7, 3.

mâno 'múshmiṅ lokè[4] 'gním duhe. [d] saṃ-vatsaró vā́ eshá yád agnís, tásya tredhâ-vihitā́ íshṭakâḥ prâjâ-patyā́ vaishṇavī́ḥ || 2 || vaiçva-karmaṇī́r; aho-râtrā́ṇy evā́ 'sya prâjâ-patyā́, yád úkhyam bibhárti prâjâ-patyā́ evá tád úpa dhatte; yát sam-ídha â-dádhâti vaishṇavā́ vaí vánaspátayo[1], vaishṇavī́r evá tád úpa dhatte; yád íshṭakâbhir agním cinótî 'yáṃ vaí viçvá-karmâ, vaiçva-karmaṇī́r evá tád úpa dhatte; tásmâd âhus: tri-vṛ́d agnír íti. [e] táṃ vā́ etáṃ yájamâna evá cinvîta; yád asyâ 'nyáç cinuyā́d yát táṃ dákshiṇâbhir ná râdháyed agním asya vṛiñjîta, yò 'syâ 'gníṃ cinuyā́t táṃ dákshiṇâbhî râdhayed, agním evá tát spṛiṇoti || 3 || shoḍhâvihitó vaí, vaishṇavī́r, anyó, viOçatíç ca || 9 ||

[a] 5, 2, 1, 5. — [b] 5, 1, 10, 5. — [c] 5, 2, 9, 1. 8, 7. — [a.b] K. 19, 11. — eshaḥ | agnînâm — atho iti — pratyavarohatîti prati-avarohâti — âsaṃdî — dhrityai — atho iti — hanyât — prâjâpatyâ iti prâjâ-patyâḥ — vaishṇavâḥ.

10. prajā́-patir agním acinuta 'rtú-bhiḥ saṃ-vatsaráṃ; vasanténai 'vā́ 'sya pûrvâ-'rdhám acinuta[1], grîshméṇa dákshiṇam paksháṃ, varshā́bhiḥ púchaO, çarádó 't-taram paksháO, hemanténa mádhyam; bráhmaṇâ vā́ asya tát pûrvâ-'rdhám acinuta[1], kshatréṇa dákshiṇam pakshám, paçú-bhiḥ púchaṃ, viçó 't-taram pakshám, âçáyâ[2] mádhyaṃ; yá eváṃ vidvā́n agníṃ cinutá ṛitú-bhir evaí 'naṃ cinuté, 'tho etád evá sárvam áva || 1 || runddhe[3], çṛiṇvánty enam agníṃ cikyânám, átty ánnaO, rócata. iyáṃ vā́vá[2] prathamā́ cítir óshadhayo[2] vánaspátayaḥ[2] púrîsham, antárikshaṃ[2] dvitī́yâ váyâOsi púrîsham, asaú tṛitī́yâ nákshatrâṇi púrî-

9. [4] °nl° AW.
10. cayanasya praçaṅsâ. [1] unbetont [2] ohne avagraha. [3] °ṃdh° ACDW.

sham, yajnáç caturthī́ dákshiṇâ púrîsham, yájamânaḥ pañcamī́ pra-jā́ púrîsham; yát trí-citîkam cinvîtá yajnám dákshiṇâm âtmā́nam pra-jā́m antár iyât, tásmât páñca-citîkaç cetavỳa, etád evá sárvaꣳ spṛiṇoti; yát tisráç cítayaḥ ‖ 2 ‖ tri-vṛíd dhỳ agnír, yád dvé[4] dvi-pā́d yájamânaḥ práti-shṭhityai. páñca cítayo bhavanti, pā́ñktaḥ[5] púrusha, âtmā́nam evá spṛiṇoti; páñca cítayo bhavanti, pañcá-bhiḥ púrîshair abhỳ ûhati, dáça sám padyante, dáçâ-'ksharo vaí púrusho[6], yā́vân evá púrushas táꣳ spṛiṇoty, átho dáçâ-'ksharâ vi-rā́ḍ, ánnam vi-rā́ḍ, vi-rā́jy evā́ 'nnā́-'dye práti tishṭhati. sam-vatsaró vaí shashṭhī́ cítir, ṛitávaḥ púrîshaꣳ; shát cítayo bhavanti[1] shát púrîshâṇi, dvā́daça[2] sám padyante, dvā́daça[2] mā́sâḥ sam-vatsaráḥ, sam-vatsará evá práti tishṭhati ‖ 3 ‖ áva, cítayaḥ, púrîsham, páñcadaça ca ‖ 10 ‖

K. 22, 4. — acinuta | ṛitubhir ity ṛitu-bhiḥ — acinuta — âçayā — agnim | cinute — cinute | atho iti — rocate — dve iti — samvatsara iti sam-vatsare | eva.

24. açvamedhaḥ (Fortsetzung, 5, 6, 11-23 *).

11. róhito dhûmrá-rohitaḥ karkándhu-rohitas[1] té prâjâ-patyā́, babhrúr aruṇá-babhruḥ çúka-babhrus[2] té raudrā́ḥ, çyétaḥ[3] çyetâ-'ksháḥ[4] çyéta-grîvas té pitṛi-devatỳâs,

---

10. [4] s. P. 4, 49. [5] °ñt° AC. [6] purushasya daçâksharatvam chidrâbhiprâyeṇa drashṭavyam, yâni çirasi sapta chidrâṇi ye câ 'dho dve chidre yâ ca nâbhis tâni sarvâni yâvajjîvam avinâçâd aksharâṇîty ucyante.

* s. Ind. Stud. 3, 383.

11-20. ashṭâdaçinâmânaḥ paçavo 'çvamedhikâḥ; pûrvaprapâṭhake jâtibhedâ uktâḥ, iha tu varṇabhedâ ucyante. [1] socîravarṇaḥ (sauv° ?). [2] haritaçukasamânavarṇaḥ. [3] çyetaḥ ā́raktakavarṇaḥ, çuklarakta ity eke. [4] raktadṛishṭiḥ.

tisráḥ krishṇā́ vaçā́ vâruṇỳas, tisráḥ çvetā́ vaçā́ḥ sauryo, maitrâ-bârhaspatyā́ dhûmrá-lalâmâs tûparā́ḥ || 1 ||[5]

K. Aç. 9, 1[6]. — Vs. 24, 2. 3. — prâjâpatyâ iti prâjâ-patyâḥ — çyetâksha iti çyeta-akshaḥ — krishṇâḥ | vaçâḥ — çvetâḥ — maitrâbârhaspatyâ iti maitrâ-bârhaspatyâḥ.

12. príçnis[1] tiraçcī́na-priçnir ûrdhvá-priçnis té mâru-tā́ḥ, phalgū́r[2] lohito-"rṇī́ balakshī́[3] tā́ḥ sârasvatỳaḥ[4], prí-shatî[5] sthûlá-prishatî[6] kshudrá-prishatî tā́ vaiçva-devỳas, tisráḥ çyâmā́ vaçā́ḥ paushṇíyas, tisró róhiṇîr vaçā́ maitríya, aindrâ-bârhaspatyā́ aruṇá-lalâmâs tûparā́ḥ || 1 ||[7] róhitaḥ, príçniḥ, shá́ḍviɷçatiḥ, shá́ḍviɷçatiḥ[8] || 12 ||

K. Aç, 9, 2. — Vs. 24, 4. 2. — lohitorṇîti lohita-ûrṇî — tâḥ — çyâmâḥ — paushṇiyâḥ — vaçâḥ | maitriyâḥ.

13. çiti-bâhúr[1] anyátaḥ-çitibâhuḥ samantá-çitibâhus tá aindra-vâyavā́ḥ, çiti-rándhro[2] 'nyátaḥ-çitirandhraḥ saman-tá-çitirandhras té maitrâ-vāruṇā́ḥ, çuddhá-vâlaḥ sarvá-çuddhavâlo maṇí-vâlas tá âçvinā́s, tisráḥ çilpā́[3] vaçā́ vaiçva-devỳas, tisráḥ çyénîḥ[4] parameshṭhíne[5], somâ-paush-ṇā́ḥ çyâmá-lalâmâs[6] tûparā́ḥ || 1 ||[7]

K. Aç. 9, 3. — Vs. 24, 2. 3. — te — te — çilpâḥ | vaçâḥ.

14. un-natá rishabhó vâmanás tá aindrâ-vāruṇā́ḥ, çíti-kakuc chiti-prishṭháḥ çíti-bhasat tá aindrâ-bârhaspat-

---

11. [5] so (|| 1 ||) ACW, || 11 || D; über die Wortzahl des anuv. s. die Angabe am Schlufs von anuv. 12. [6] auch hier ist K. mit Ts. ganz identisch, während Vs. erhebliche Differenzen zeigt.

12. [1] priçniḥ çuklavinducitaç citravarṇaḥ. [2] phalgûr lavaṇavarṇaḥ. [3] çuklâvayavâ. [4] ohne avagraha. [5] çuklavindubhiç citâ. [6] s. schol. zu P. 4, 15. [7] so (|| 1 ||) ACD, || 2 || W. [8] das zweite shá́ḍv° fehlt in D.

13. [1] çitiḥ çuklo bâhvekadeço yasya. [2] çuklachidraḥ. [3] çilpâ nânâvarṇâḥ. [4] çyenyaḥ çuklavarṇâḥ. [5] ohne avagraha. [6] çyâmalalâmâḥ çyâmavarṇapuṇḍrâḥ. [7] so (|| 1 ||) AC, || 8 || W, || 13 || D; über die Wortzahl dieses anuv. s. die Angabe am Schlufs von anuv. 14.

yā́ḥ, çiti-pā́c chity-óshṭhaḥ çiti-bhrū́s tá aindrâ-vaishṇavā́s, tisráḥ sidhmā́[1] vaçā́ vaiçva-karmaṇỳas, tisró dhâtré prisho-'darā́ aindrâ-paushṇā́ḥ çyéta-lalâmâs tū́parā́ḥ || 1 ||[2] çitibâhúr, unnatáḥ, páñcaviṃçatiḥ, páñcaviṃçatiḥ || 14 ||[3]

K. Aç. 9, 4. — Vs. 24, 7. — te — çitikakud iti çiti-kakut — te — çitipâd iti çiti-pât | çityoshṭha iti çiti-oshṭhàḥ — te — sidhmâḥ — vaçâḥ — prishodarâ iti prisha-udarâḥ.

15. karṇā́s[1] tráyo yâmā́ḥ, saumyā́s tráyaḥ çvitiṃgā́[2 u. 3] agnáye yávishṭhâya tráyo nakulā́s[4], tisró róhiṇîs try-ávyas tā́ vásū́nâm, tisrò 'ruṇā́ dityauhỳas[2] tā́ rudrā́ṇâṃ, somai-''ndrā́ babhrú-lalâmâs tū́parā́ḥ || 1 || karṇás, tráyoviṃçatiḥ || 15 ||

K. Aç. 9, 5. — tryavya iti tri-avyàḥ — tâḥ — aruṇâḥ — tâḥ — somaindrâ iti soma-aindrâḥ.

16. çuṇṭhā́s[1] tráyo vaishṇavā́, adhîlodha-kárṇâs[2] tráyo víshṇava uru-kramā́ya, lapsudínas[3 u. 4] tráyo víshṇava uru-gâyā́ya, páñcâ-'vîs tisrá âdityā́nâm, tri-vatsā́s tisró 'ṅgirasâm, aindrâ-vaishṇavā́ gaurá-lalâmâs tū́parā́ḥ || 1 || çuṇṭhá, viṃçatíḥ[5] || 16 ||

K. Aç. 9, 6. — vishṇàve — aṅgirasâm — aindrâvaishṇavâ ity aindrâ-vaishṇavâḥ.

17. índrâya rā́jne tráyaḥ çiti-prishṭhā́, índrâyâ 'dhi-râjā́ya tráyaḥ çíti-kakuda, índrâya sva-rā́jne tráyaḥ çíti-bhasadas, tisrás turyauhỳaḥ[1] sâdhyā́nâṃ, tisráḥ pashṭhauhỳo[1]

---

14. [1] sidhmâḥ sidhmalâṅgâḥ pâde çitâḥ (!) çvaityâṅkitadehâḥ. [2] so (|| 1 ||) ACD, || 4 || W. [3] so ACW; das zweite páñcav° fehlt in D.

15. [1] karṇâḥ chinnakarṇâḥ. [2] ohne avagraha. [3] çvitiṃgâḥ çvetapâdâḥ. [4] nakulâḥ nakulavarṇâḥ.

16. [1] çuṇṭhâḥ âveshṭitakarṇâḥ, alpakâyâ ity eke. [2] adhîlodhakarṇâḥ karṇopari prarûḍhakarṇâḥ (als ob von √ruh, wachsen!). [3] ohne avagraha. [4] lapsudinaḥ lambamânamuchăḥ (? °kûrcâḥ?). [5] ohne Accent ADW.

17. [1] ohne avagraha.

víçveshâm devā́nâm, âgnendrā́ḥ[1 u. 2] krishṇá-lalâmâs tûparā́ḥ || 1 || índrâya, dvā́viṃçatiḥ || 17 ||

K. Aç. 9, 7. — âgnendrâḥ.

18. ádityai tráyo rohitai-'tā́[1], indrâṇyaí tráyaḥ krishṇai-'tā́ḥ[1], kuhvai tráyo 'ruṇai-'tā́s[1], tisró dhenávo râkā́yai, tráyo 'naḍvā́haḥ[2] sinîvâlyā́[2], âgnâ-vaishṇavā́ róhita-lalâmâs tûparā́ḥ || 1 || ádityâ, ashṭā́daça || 18 ||

K. Aç. 9, 8. — aruṇaitâ ity áruṇa-etâḥ — âgnâvaishṇavâ ity ā́gnâ-vaishṇavâḥ.

19. saumyā́s tráyaḥ piçáṃgâḥ[1], sómâya rā́jne tráyaḥ sâráṃgâḥ[1], pârjanyā́ nábho-rûpâs[2], tisrò 'jā́ malhā́[1 u. 3] indrâṇyaí, tisró meshyà âdityā́, dvâvâ-prithivyà mâláṃgâs[1 u. 4] tûparā́ḥ || 1 || saumyā́, ékân ná viṃçatíḥ[5] || 19 ||

K. Aç. 9, 9. — Vs. 24, 6. — pârjanyâḥ — ajâḥ — âdityâḥ | dyâvâprithivyā́ iti dyâvâ-prithivyā́ḥ.

20. vâruṇā́s tráyaḥ krishṇá-lalâmâ, váruṇâya rā́jne tráyo róhito-lalâmâ, váruṇâya riçā́-'dase[1] tráyo 'ruṇá-lalâmâḥ, çilpā́s tráyo vaiçva-devā́s, tráyaḥ príçnayaḥ sarva-devatyà, aindrâ-sûrā́ḥ çyéta-lalâmâs tûparā́ḥ || 1 || vâruṇā́, viṃçatíḥ[2] || 20 ||

K. Aç. 9, 10. — krishṇalálâmâ iti krishṇa-lalâmâḥ — rohitalalâmâ iti rohita-lalâmâḥ — riçâdása iti riça-adáse — aindrâsûrâ ity aindrâ-sûrâḥ.

21. sómâya sva-rā́jne 'no-vâhā́v anaḍvā́hâv[1], indrâgní-

17. [1] ăgn° C. [2] ohne avagraha.

18. [1] zum Accent s. Pâṇ. 6, 2, 3. [2] ohne avagraha.

19. [1] ohne avagraha. [2] nabhorûpâḥ aṃjanavarṇâḥ. [3] malhâḥ galastanâḥ. [4] so DFW, mâṃgálâḥ meine Abschrift von AC, mâlaṃgâḥ mahâkâyâḥ. [5] ohne Accent (!) ACDW.

20. [1] riçânâṃ lokahiṅsakânâṃ nâçayitre. [2] ohne Accent DW.

21. dvandvinaḥ paçûn âha. [1] ohne avagraha.

-bhyâm ojo-dắbhyâm úshṭârâv[2], indrâgní-bhyâm bala-dắ-bhyâṃ sîra-vâhắv ávî[3 u. 4], dvé[3] dhenū́[3] bhaumī́[3], dig-bhyó váḍabe[3], dvé[3] dhenū́[3] bhaumī́[3], vairâjī́[1 u. 3] purushī́[3], dvé[3] dhenū́[3] bhaumī́[3 u. 4], vâyáva ârohaṇa-vâhắv anaḍvắhau[1], vâ-ruṇī́[3] krishṇé[3 u. 5] vaçé[3 u. 5], arâḍyau[6] divyắv rishabhaú pari-maraú[7] ‖ 1 ‖ sómâya, cátustriṃçat ‖ 21 ‖

K. Aç. 10, 1. — anovâhâv ity ánaḥ-vâhau | anaḍvâhaú — ushṭârau — avî iti | dve iti | dhenû iti | bhaumî iti — vaḍâbe iti — vairâjî iti | purushî iti — vâyavè — vâruṇî iti | krishṇe iti | vaçe iti | arâḍyaú.

22. ékâdaça[1] prâtár gavyắḥ paçáva ắ labhyante chắ-galáḥ kalmắshaḥ[2] kikidîvír[1 u. 3] vidîgáyas[1 u. 4] té tvâshṭrắḥ, saurī́r náva çvetắ vaçắ anû-bandhyâ[5] bhavanty, âgneyá aindrâ-'gná âçvinás té viçâla-yûpá[6] ắ labhyante ‖ 1 ‖ éka-daça, pắñcaviṃçatiḥ ‖ 22 ‖

K. Aç. 10, 2. — çvetâḥ — anûbandhyâ ity ánu-bandhyâḥ — viçâlayûpa iti viçâla-yûpe.

23. piçáṃgâs[1] tráyo vâsantắḥ, sâráṃgâs[1] tráyo graí-shmâḥ, príshantas tráyo vắrshikâḥ, príçnayas tráyaḥ çâra-dắḥ, priçni-sakthắs[2] tráyo haímantikâ, ava-liptắs[3] tráyaḥ

---

21. [2] ushṭârau çakaṭavâhinoḥ sahakâritvena purogâmiyugavoḍhârau. [3] s. P. 4, 48-51. [4] sîravâhau lâṅgalavâhinau avî avisadṛiçau hrasvâv anaḍvâhau, bhûmer dhenudvayaṃ, diçâm baḍavâdvayam, punar bhûmer dhenudvayaṃ, virâḍdevatâyâḥ purushî manushyastriyau, punar bhûmer dhenudvayam. [5] kṛishṇamṛigajanîye (gegen Accent! übrigens wohl °jâtîye?) striyau vaṇdhye. [6] arâḍyâv uchṛitaçṛiṅgau. [7] parimarau ubhayato maraṇayuktau, yasya paçor agrajo 'pi mṛitaḥ anujo 'pi mṛitaḥ.

22. uttame 'hny atirâtre 'nushṭheyân kâṅçcit paçûn âha. [1] ohne avagraha. [2] chāgalaḥ chāgârbhakaḥ, sa ca kalmâshaḥ kṛishṇavarṇa-miçraḥ. [3] kikidîvis tittiriḥ. [4] vidîgayaḥ kukkuṭaviçeshaḥ. [5] s. P. 3, 7. [6] madhyame yûpe 'tivistṛitâgnishṭhâkhye yûpe.

23. ṛitupaçûn âha. [1] ohne avagraha. [2] s. P. 6, 12. [3] ava-liptâḥ saṃkîrṇavarṇâḥ.

çaiçirā́ḥ, sam-vatsarā́ya ní-vakshasaḥ[4] || 1 || piçáṃgâ, vi◡çatíḥ || 23 ||

K. Aç. 10, 3. — pṛiçnisakthâ iti pṛiçni-sakthâḥ.

híraṇyavarṇâ, apā́ṃ gráhân, bhûteshṭakā́ḥ, sajū́ḥ, saṃvatsarám úkhyam, prajā́patiḥ sá kshurápavir, agnér vaí dîksháyâ, suvargā́ya[5] táṃ yán ná, sûyáte[6], prajā́patir ṛitúbhî, róhitaḥ, pṛíçniḥ, çitibâhúr, únnataḥ, karṇā́ḥ, çuṇṭhā́, índrâyā́, 'dityai, saumyā́, vâruṇā́ḥ, sómâyaí, 'kâdaça, piçáṃgâs, tráyovi◡çatiḥ || 23 ||

híraṇyavarṇâ (1, 1), bhûteshṭakā́ç (3, 1), chándo yát (5, 2), kánîyâ◡ saṃ (8, 2), trivṛíd dhy àgnír[7] yád dvé[8] (10, 3), vâruṇā́ç (20, 1), cátuḥpañcâçat[9] || 54 ||[10]

iti taittirîyasaṃhitâyâm pañcamakâṇḍe shashṭhaḥ prapâṭhakaḥ ||

19. agnividhiḥ (Fortsetzung des uttaraṃ kâṇḍam 5, 7, 1-10 *).

1. [a] yó vā́ áyathâ-devatam agníṃ cinutá ā́ devátâbhyo[1] vṛiçcyate[2] pā́pîyân bhavati, yó yathâ-devatáṃ ná devátâbhya ā́ vṛiçcyate[2] vásîyân bhavaty; âgneyyā́ gâyatriyā́ prathamā́ṃ cítim abhí mṛiçet[2] trishṭúbhâ[1] dvitī́yâṃ jágatyâ tṛitī́yâm anu-shṭúbhâ caturthī́m paṅktyā́[3] pañcamī́ṃ[4], yathâ-devatám evā́ 'gníṃ cinute[2] ná devátâbhya ā́ vṛiçcyate vásîyân bhavatī́; 'ḍâyai vā́ eshā́ ví-bhaktiḥ, paçáva íḍâ, paçú-bhir enam || 1 || cinute. [b] yó vaí prajā́-pataye prati-prócyâ 'gníṃ cinóti nā́ "rtim[1] ā́ 'rchaty[5]; áçvâv abhítas[1] tishṭhetâṃ kṛishṇá ut-taratáḥ

23. [4] nivakshasaḥ nimnena vakshasá yuktâḥ. [5] fehlt AC. [6] yánt (*sic!*) sûyáte W. [7] °vṛidhya° ACDW. [8] yadve A, fehlt DW. [9] cátuḥ pañcâçát DW. [10] ||54|| hiraṇyavarṇâḥ saṃvatsarâya nivakshasaḥ W.

* s. Ind. Stud. 3, 381. 389.

7, 1. citisparçâdikam. [1] ohne avagraha. [2] unbetont. [3] °ñtyâ A, °dbhyâṃ C (!). [4] agne devâ◡ ihâ " vahety âgneyî gâyatrî, aganma mahâ manasâ yavishṭham iti trishṭup, medhâkâram iti jagatî, manushvat tvâ (shṭha tvâ Cod.) nidhîmahîty anushṭup, agnir hi vâjinam iti paṅktiḥ, tâ etâ nâciketacayanaprakaraṇe yat te 'citam ity anuvâke (B. III, 11, 6, 3.) samâmnâsyamânatvât tatraiva vyâkhyâsyante. [5] s. P. 10, 9.

çvetó dákshiṇas, tā́v â-lábhyé 'shṭakâ úpa dadhyâd, etád vaí prajā́-pate rûpám, prâjâ-patyó 'çvaḥ, sâ-'kshā́d evá prajā́-pataye prati-prócyâ 'gníṃ cinoti nā́ ''rtim[1] ā́ 'rchaty[5]; etád vā́ áhno rûpáṃ yác chvetó 'çvo rā́triyai kṛishṇá, etád áhnaḥ || 2 || rûpáṃ yád íshṭakâ rā́triyai púrîsham, íshṭakâ upa-dhâsyáñ chvetám[6] áçvam abhí mṛiçet[2] púrî-sham upa-dhâsyán kṛishṇám, aho-râtrā́bhyâm evaí 'naṃ ci-nute. [c]hiraṇya-pâtrám mádhoḥ pûrṇáṃ dadâti, madhav-yò 'sânī́ 'ti; sauryā́ citrá-vatyā́[7] 've ''kshate, citrám evá bhavati madhyáṃdiné[1]; 'çvam áva ghrâpayaty, asaú vā́ âdityá índra eshá prajā́-patiḥ[8], prâjâ-patyó 'çvas, tám evá sâ-'kshā́d ṛidhnoti || 3 || enam, etád áhno, 'shṭā́catvâriṃçac ca || 1 ||

[a] 5, 2, 10, 1. — [b] 5, 2, 6, 1. — K. 22, 8. — cinute | eti — vṛiçcyate — mṛiçet — iḍā́yai — ârtim | eti | ṛichati — vai | prajâpâter iti prajâ-pateḥ — yat | ishṭàkâḥ — ma-dhavyàḥ | asâni — îkshate.

2. [a]tvā́m agne vṛishabháṃ cékitânam púnar yú-vânam janáyann upā́-''gâm[1] | asthûrí no[2] gā́rha-patyâni santu tigména no bráhmaṇâ sáṃ çiçâdhi || paçávo vā́ eté yád íshṭakâç, cítyâṃ-cityâm ṛishabhám úpa dadhâti, mithu-nám evā́ 'sya tád yajné karoti pra-jánanâya, tásmâd yûthé-yûtha ṛishabháḥ. [b]saṃ-vatsarásya prati-mā́ṃ yā́ṃ tvâ râtry upā́-''sate | pra-jā́ṃ su-vī́râṃ kṛitvā́ víçvam ā́yur vy àçnavat || prâjâ-patyā́m || 1 || etā́m úpa dadhâtî, 'yáṃ vā́vaí[3] 'shaí 'kâ-'shṭakā́, yád evaí 'kâ-'shṭakā́yâm ánnaṃ kriyáte tád evaí 'táyā́ 'va runddha[4], eshā́ vaí prajā́-pateḥ

---

1. [6] °nchv° AW. [7] citraṃ devânâm ity eshâ saurî citra-çabdayuktâ ca. [8] yo 'yaṃ citravatyâ pratipâdya âdityaḥ sa eva para-maiçvaryopetatvâd indraḥ prajânâm pâlakatvât prajâpatiḥ.

2. ṛishabheshṭakâdikam (ṛishabhâdînâm upadhânâdikam). [1] als Compositum. [2] so (ṇ°) AW, s. P. 7, 2. [3] ohne avagraha. [4] °ṃdh° ACDW.

kâma-dúghâ, táyai 'vá yájamâno 'múshmiṅ lokè[5] 'gníṃ duhe. [c] yéna devā́ jyótisho ''rdhvā́ ud-ā́yan yénâ ''dityā́ vásavo yéna rudrā́ḥ | yénā́ 'ṅgiraso mahimā́nam ânaçús ténai 'tu yájamânaḥ svastí[3] || suvar-gā́ya vā́ eshá lokā́ya || 2 || cîyate yád agnír; yéna devā́ jyótisho ''rdhvā́ ud-ā́yann íty úkhyau sám inddha[4], íshṭakâ evaí 'tā́ úpa dhatte vânaspatyā́ḥ[3] suvar-gásya lokásya sám-ashṭyai. [d] çatā́-''yudhâya çatá-vîryâya çató-''taye 'bhimâti-shā́he | çatáṃ yó naḥ çarádo ájîtân[6] índro neshad[7] áti dur-itā́ni víçvâ || [e] yé catvā́raḥ patháyo deva-yā́nâ antarā́ dyā́vâ-pṛithivī́ vi-yánti | téshâṃ yó ájyânim[6] ájîtim â-váhât tásmai no devâḥ || 3 || pári datte 'há sárve || [f] grîshmó hemantá utá no vasantáḥ çarád varshā́ḥ suvitáṃ[3] no astu[6] | téshâm ṛitūnā́u çatá-çâradânâṃ ni-vâtá eshâm ábhaye syâma || [g] idu-vatsarā́ya pari-vatsarā́ya saṃ-vatsarā́ya kṛiṇutâ[8] bṛihán námaḥ | téshâṃ vayáu su-mataú yajníyânâṃ jyóg ájîtâ áhatâḥ syâma || [h] bhadrā́n naḥ çréyaḥ sám anaishṭa devâs tváyâ 'vaséna sám açîmahi tvâ | sá no mayo-bhū́ḥ pito[9] || 4 || ā́ viçasva çáṃ tokā́ya tanúve syonáḥ || [i] ájyânîr etā́ úpa dadhâty, etā́ vaí devátâ[3] áparâ-jitâs, tā́ evá prá viçati naí 'vá jîyate. [k] brahma-vâdíno vadanti: yád ardha-mâsā́ mā́sâ ṛitávaḥ saṃ-vatsará óshadhîḥ[8] pácanty átha kásmâd anyā́bhyo devátâbhya[3] âgrayaṇáṃ nír upyata íty; etā́ hí tád devátâ ud-ájayan, yád ṛitú-bhyo nir-váped devátâbhyaḥ sa-mádaṃ dadhyâd; âgrayaṇáṃ nir-úpyai 'tā́ ā́-hutîr juhoty, ardha-mâsā́n evá mā́sân ṛitū́nt saṃ-vatsarám prîṇâti, ná devátâbhyaḥ sa-mádam dadhâti; bhadrā́n naḥ çréyaḥ sám anaishṭa

---

2. [5] ⁰nl⁰ A, ⁰ṃl⁰ W. [6] so (⁰o a⁰) AW, s. P. 11, 17. [7] unbetont! (trotz: yáḥ). [8] so (⁰â) AW, s. P. 3, 10. [9] s. P. 4, 7. Whitney p. 102-104.

devâ íty âha, hutā́-'dyâya yájamânasyā́ 'parâ-bhâvâya || 5 ||
prâjâpatyā́m, lokā́ya, devâḥ, pito, dadhyâd âgrayaṇám, páñcaviṃçatiç ca || 2 ||

[b] Ath. 3, 10, 3. Pâr. 3, 2. — [c] zu 5, 2, 1. — [d. e] Pâr. 3, 1. Gobh. 3, 8, 10. — [f] Pâr. 3, 2. Çâñkh. g. 4, 18. (Âçv. g. 2, 4, 14). — [g] Pâr. 3, 2. — [h] Pâr. 3, 1. Çâñkh. g. 3, 8. Gobh. 3, 8, 15. Kauç. 74. — upâgâm ity úpa-âgām — naḥ — yûtheyū́tha iti yûthe-yûthe — râtri | upâsâta ity úpa-âsâte — vâva | eshâ | ekâshṭakety éka-ashṭakâ — ruṃdhe — amushmin — devâḥ — ûrdhvâḥ | udâyann ity út-âyàn — âdityâḥ — devâḥ — iṃdhe — çatâyúdhâyeti çata-âyudhâya — çatotâya iti çata-ûtaye | abhimâtishâha ity ábhimati-sâhe — ajī́tân — neshat — ajyā́nim — datta | iha — nivâta iti ni-vâte — kriṇuta | brihat — bhadrât | naḥ — avasenà — pito iti — etâḥ | vai — ardhamâsâ ity árdha-mâsâḥ — upyate — etâḥ — bhadrât — hutâdyâyeti huta-adyā́ya.

3. [a] índrasya vájro 'si vā́rtra-ghnas tanû-pā́ naḥ prati-spaçáḥ[1] | yó naḥ purástâd[2] dakshiṇatáḥ[2] paçcā́d ut-taratò 'ghâ-yúr[3] abhi-dā́saty etáṃ só 'çmânam richatu || devâ-'surā́ḥ sáṃ-yattâ âsan, té 'surâ dig-bhyá ā́ 'bâdhanta, tā́n devā́ íshvâ ca vájreṇa cā́ 'pâ 'nudanta; yád vajríṇîr upa-dádhâtī́ 'shvâ cai 'vá tád vájreṇa ca yájamâno bhrā́trivyân ápa nudate; dikshū́ 'pa || 1 || dadhâti, deva-purā́ evaí 'tā́s tanû-pā́nîḥ páry ûhaté. [b] 'gnâ-vishṇû sa-joshase 'mā́ vardhantu vâṃ gíraḥ | dyumnaír vā́jebhir ā́ gatam || brahma-vâdíno vadanti: yán ná devátâyai[2] júhvaty átha kiṃ-devatyâ vásor dhā́ré 'ty, agnír vásus tásyai 'shā́ dhā́râ, víshṇur vásus tásyai 'shā́ dhā́râ, ''gnâ-vaishṇavyá 'rcā́ vásor dhā́râṃ juhoti, bhâga-dhéyenai 'vaí 'nau sám ardhayaty, átho etā́m || 2 || evā́ ''-hutim âyátana-vatîṃ karoti, yát-kâma enâṃ juhóti tád evā́ 'va runddhe[4]. rudró

---

3. vajriṇîshṭakopadhânam (citriṇyaç ca vasordhârâḥ). [1] zu sp⁰ s. P. 6, 12. [2] ohne avagraha. [3] s. P. 3, 2. [4] ⁰ṃdh⁰ ACDW.

vā́ eshá yád agnís, tásyai 'té[5] tanúvau ghorā́ 'nyā́ çivā́ 'nyā́, yác chata-rudrī́yam juhóti yaí 'vā́ 'sya ghorā́ tanū́s tā́m téna çamayati, yád vásor dhā́râm juhóti yaí 'vā́ 'sya çivā́ tanū́s tā́m téna prîṇâti. yó vaí vásor dhā́râyai || 3 || prati-shṭhā́m véda práty evá tishṭhati, yád ā́jyam uc-chíshyeta[6] tásmin brahmau-'danám pacet, tám brâhmaṇā́ç catvā́raḥ prā́ 'çnîyur, eshá vā́ agnír vaiçvânaró[2] yád brâhmaṇá, eshā́ khálu vā́ agnéḥ priyā́ tanū́r yád vaiçvânaráḥ, priyā́yâm evaí 'nâm tanúvâm práti shṭhâpayati[7]; cátasro dhenū́r dadyât, tā́bhir evá yájamâno 'múshmiṅ lokè[8] 'gním duhe || 4 || úpai, 'tā́m, dhā́râyai, shá̄ṭcatvâriṃçac ca || 3 ||

[b] 4, 7, 1, 1. — vajráḥ | asi — tanū́pâ iti tanû-pâḥ | naḥ[9] — aghâyur ity ágha-yuḥ — saḥ | açmā́nam — te | asúrâḥ — eti | abâdhanta — tanū́pânîr iti tanû-pânī́ḥ — ū́hate | agnā́vishṇū ity agnā́-vishṇū — imâḥ — âgnâvaishṇavyety ā́gnâ-vaishṇavyâ | ṛicâ — atho iti — ete iti — sthâpayati.

4. [a]cíttim juhomi mánasâ ghṛiténé 'ty âhā́, 'dâbhyâ vaí nā́mai 'shā́ ''-hutir vaiçva-karmaṇī́, naí 'nam cikyânám bhrā́tṛivyo dabhnoty, átho devátâ[1] evā́ 'va runddhé[2]. [b]'gne tám adyé 'ti paṅktyā́[3] juhoti, paṅktyā́[3] ''-hutyâ yajna-mukhám ā́ rabhate. [c]saptá te agne[4] sam-ídhaḥ saptá jihvā́ íty âha, hótrâ evā́ 'va runddhe[2]; 'gnír devébhyó 'pâ 'krâmad bhâga-dhéyam || 1 || ichámânas, tásmâ etád bhâga-dhéyam prā́ 'yachann, etád vā́ agnér agni-hotrám, etárhi khálu vā́ eshá jâtó yárhi sár-

3. [5] s. P. 4, 44. [6] Wurzel betont. [7] so (shṭh°) AW, s. P. 6, 4. [8] °nl° W, °ṃl° A. [9] also zwei Wörter, nicht tanû-pânaḥ.

4. homaviçeshá(s tisra âhutayaḥ) râshṭrabhṛidâkhyâ ishṭakâç ca. [1] ohne avagraha. [2] °ṃdh° ACDW. [3] °ṅty° AC. [4] so (°e a°) AW, s. P. 11, 10. 1, 61.

vaç citó, jâtā́yai 'vā́ 'smâ ánnam ápi dadhâti, sá enam prîtáḥ prîṇâti, vásîyân bhavati. [d] **brahma-vâdíno** vadanti: yád eshá gā́rha-patyaç cîyáté 'tha kvâ 'syâ "-havanī́ya íty asā́v âdityá íti brûyâd, etásmin hí sárvâbhyo devátâbhyo[1] júhvati || 2 || yá evám̐ vidvā́n agním̐ cinuté sâ-'kshā́d evá devátâ ṛidhnoty. [e] **ágne yaçasvin**[1] yáçase 'mám arpayé 'ndrâ-vatîm[5] ápa-citîm[6] ihā́ " vaha | ayám mûrdhā́ parameshṭhī́[1] su-várcâḥ samânā́nâm[1] uttamá-çloko astu[7] || bhadrám páçyanta úpa sedur ágre tápo dîkshā́m ṛíshayaḥ suvar-vídaḥ | tátaḥ kshatrám bálam ójaç ca jâtám̐ tád asmaí devā́ abhí sám̐ namantu || dhâtā́ vi-dhâtā́ paramā́ || 3 || utá sam̐-dṛík prajā́-patiḥ parameshṭhī́[1] vi-rā́jâ | stómâç chándâṁsi ni-vído ma âhur etásmai râshṭrám abhí sám̐ namâma || abhy-ā́vartadhvam[8] úpa mé " 'ta sâkám ayáṁ çâstā́ 'dhi-patir vo astu[7] | asyá vi-jnā́nam ánu sáṁ rabhadhvam imám paççā́d ánu jîvâtha sárve || **râshṭra-bhṛíta** etā́ úpa dadhâty, eshā́ vā́ agnéç cítî[9] râshṭra-bhṛít, táyai 'vā́ 'smin râshṭrám̐ dadhâti, râshṭrám evá bhavati, nā́ 'smâd râshṭrám bhraṁçate || 4 || bhâgadhéyam̐, júhvati, paramā́, râshṭrám̐ dadhâti, saptá ca || 4 ||

[a] 5, 5, 4, 3. — [b] 4, 4, 4, 7. — [c] 4, 6, 5, 5. — adā́bhyâ | vai — atho iti — devatā́ḥ | ṛidhnoti — indrā́vatîm itîndrà-vatîm — iha | eti | vaha — abhi | sam iti | namantu — me | âhuḥ — abhi | sam iti | namâma | abhyâvàrtadhvam ity àbhi-âvàrtadhvam | upeti | mâ | eti | ita — çâstâ — anú | sam iti | rabhadhvam — citiḥ[9].

5. [a] yáthâ vaí putró jâtó mriyáta evám̐ vā́ eshá mriyate yásyâ 'gnír úkhya ud-vā́yati; yán nir-manthyàm̐

---

4. [5] s. P. 3, 3. [6] °ttîm C hinter iti. [7] so (°o a°) AW, s. P. 11, 17. [8] als Compositum. [9] so ADW, °ttiḥ C.

5. punaḥparîndhanâdi.

kuryā́d ví chindyâd bhrā́tṛivyam asmai janayet, sá evá púnaḥ parī́-'dhyaḥ, svā́d evaí 'naṃ yóner janayati, nā́ 'smai bhrā́tṛivyaṃ janayati. támo vā́ etáṃ gṛihṇâti yásyâ 'gnír úkhya ud-vā́yati, mṛityús támaḥ, kṛishṇáṃ vā́saḥ kṛishṇā́ dhenúr dákshiṇâ, támasâ || 1 || evá támo mṛityúm ápa hate. híraṇyaṃ dadâti, jyótir vaí híraṇyaṃ, jyótishai 'vá támó 'pa haté, 'tho téjo vaí híraṇyaṃ, téja evā́ "tmán dhatte. [b] súvar ná[1] gharmáḥ svā́hâ[2], súvar nā́[1] 'rkáḥ svā́hâ, súvar ná çukráḥ svā́hâ, súvar ná[1] jyótiḥ svā́hâ, súvar ná[1] sū́ryaḥ svā́hâ. 'rkó vā́ eshá yád agnír asā́v âdityáḥ || 2 || açva-medhó, yád etā́ ā́-hutîr juhóty arkâ-'çvamedháyor evá jyótîꞷshi sáṃ dadhâty; eshá ha t' vā́[3] arkâ-'çvamedhī́ yásyai 'tád agnaú kriyáta. [c] ā́po vā́ idám ágre salilám âsît, sá etā́m prajā́-patiḥ prathamā́ṃ cítim apaçyat tā́m úpâ 'dhatta tád iyám abhavat. táṃ viçvá-karmâ 'bravîd: úpa tvā́ " 'yânī́ 'ti, né 'há lokò 'stī́ 'ti || 3 || abravît; sá etā́ṃ dvitī́yâṃ cítim apaçyat tā́m úpâ 'dhatta tád antáriksham[2] abhavat. sá yajnáḥ prajā́-patim abravîd: úpa tvā́ " 'yânī́ 'ti, né 'há lokò 'stī́ 'ty abravît; sá viçvá-karmâṇam abravîd: úpa tvā́ " 'yânī́ 'ti, kéna mo 'paí-"shyasī́[4] 'ti, díçyâbhir íty abravît, tám díçyâbhir upaí-"t[4], tā́ úpâ 'dhatta, tā́ díçaḥ || 4 || abhavant. sá parameshṭhī́[3] prajā́-patim abravîd: úpa tvā́ " 'yânī́ 'ti, né 'há lokò 'stī́ 'ty abravît, sá viçvá-karmâṇaṃ ca yajnáṃ câ 'bravîd: úpa vâm ā́ 'yânī́ 'ti, né 'há lokò 'stí 'ty abrûtâꞷ, sá etâṃ tṛitī́yâṃ cítim apaçyat, tā́m úpâ 'dhatta, tád asā́v abhavat. sá âdityáḥ prajā́-patim abravîd: úpa tvâ || 5 || ā́ 'yânī́ 'ti,

---

5. [1] so (°r na) AW, s. schol. zu P. 7, 2 p. 172. [2] ohne avagraha. [3] so AW, s. P. 5, 13. [4] als Compositum (mit upa + â).

né 'há lokò 'stî́ 'ty abravît, sá viçvá-karmâṇam ca yajnám câ 'bravîd: úpa vâm ā́ 'yânî́ 'ti, né 'há lokò 'stî́ 'ty abrûtâu; sá parameshṭhínam[2] abravîd: úpa tvā́ " 'yânî́ 'ti, kéna mo 'paí-"shyasî́[4] 'ti, lokam-pṛiṇáyé 'ty abravît, tám lokam-pṛiṇáyo 'paí-"t[4], tásmâd áyâtayâmnî lokam-pṛiṇā́, 'yâta-yâmâ hỳ asaú ‖ 6 ‖ âdityás. tā́n[5] ṛíshayo 'bruvann: úpa va ā́ 'yâmé 'ti, kéna na upaí-"shyathé[4] 'ti, bhûmné 'ty abruvan, tā́n dvā́bhyâm cítî-bhyâm[6] upā́-"yant[4]; sá páñca-citîkaḥ sám apadyata. yá evám vidvā́n agním cinuté bhū́yân evá bhavaty abhî́ 'mā́ṅ lokā́ṅ[7] jayati[8] vidúr enam devā́, átho etā́sâm evá devátânâu sā́yujyam[2] gachati ‖ 7 ‖ támasâ, "dityò, 'stî́ 'ti, díça, âdityā́ḥ prajā́patim abravîd úpa tvâ, 'saú, páñcacatvârinçac ca ‖ 5 ‖

[b] K. 40, 13. Vs. 18, 50. Ç. 9, 4, 2, 18-26. — jâtaḥ | mriyatè — yat | nirmanthyàm iti niḥ-manthyàm — parîdhya iti pari-idhyàḥ — atho iti — suvàḥ | na — ha | tu | vai — kriyatè — tvâ | eti | ayâni | iti | na | iha | lokaḥ | asti | iti tvâ | eti | ayâni — tvâ | eti | ayâni — mâ | upaishyasîty ùpa-aishyàsi — upaid ity ùpa-ait — tvâ | eti | ayâni — ayâtayâmety ayâta-yâmâ | hi — abruvan — vaḥ | eti | ayâma — upaishyathety ùpa-aishyàtha — bhûmnâ — citîbhyâm iti citi-bhyâm | upâyann ity ùpa-âyàn — abhîti | imân | lokân — atho iti.

6. [a] váyo vā́ agnír, yád agni-cít pakshíṇo 'çnîyā́t tám evā́ 'gním adyâd ā́rtim[1] ā́ 'rchet[2]; sam-vatsarám vratám caret, sam-vatsarâu hí vratám nā́ 'ti. [b] paçúr vā́ eshá yád agnír, hinásti khálu vaí tám paçúr yá enam purástât[1] pratyáñcam[2] upa-cárati, tásmât paçcā́t prā́ñ[1] upa-cárya

5. [4] tân prajâpativiçvakarmayajnaparameshṭhyâdityân. [6] s. P. 3, 7. [7] °nl° AW. [8] °mj° A, °nj° W.

6. vratacaraṇâdikam (vrateshṭakâpraçansâ). [1] ohne avagraha. [2] so (ârch°) AW, s. P. 10, 9.

âtmánó 'hiṁsâyai. [c] téjo 'si téjo me yacha pṛithivī́ṁ yacha || 1 || pṛithivyaí mâ pâhi, jyótir asi jyótir me yachâ 'ntárikshaṃ[1] yachâ 'ntárikshân mâ pâhi, súvar asi súvar me yacha dívaṃ yacha divó mâ pâhī́ 'ty âhai, 'tā́bhir vā́ imé lokā́ ví-dhṛitâ; yád etā́ upa-dádhâty eshā́ṃ lokā́nâṃ ví-dhṛityai. svayam-âtṛiṇṇā́ upa-dhā́ya hiraṇye-'shṭakā́ úpa dadhâtî, 'mé vaí lokā́ḥ svayam-âtṛiṇṇā́ jyótir híraṇyaṃ; yát svayam-âtṛiṇṇā́ upa-dhā́ya || 2 || hiraṇye-'shṭakā́ upa-dádhâtî 'mā́n evaí 'tā́bhir lokā́ñ jyótishmataḥ[3 u. 1] kuruté 'tho etā́bhir evā́ 'smâ imé lokā́ḥ prá bhânti. [d] yā́s te agne[4] sū́rye rúca ud-yató dívam â-tanvánti raçmíbhiḥ | tā́bhiḥ sárvâbhî rucé jánâya nas kṛidhi[5] || yā́ vo devâḥ sū́rye rúco góshv áçveshu yā́ rúcaḥ | índrâ-'gnî tā́bhiḥ sárvâbhî rúcaṃ no dhatta bṛihaspate[1] || rúcaṃ no dhehi || 3 || brâhmaṇéshu rúcaṁ rā́ja-su nas kṛidhi[5] | rúcaṃ viçyèshu çûdréshu máyi dhehi rucā́ rúcam || dvedhā́[1] vā́ agníṃ cikyânásya yáça indriyáṃ gachaty agníṃ vâ citám îjânáṃ vâ; yád etā́ ā́-hutîr juhóty âtmánn evá yáça indriyáṃ dhatta. [e] îçvaró vā́ eshá ā́rtim[1] ā́-'rtor yò 'gníṃ cinvánn adhi-krā́mati; tát tvâ yâmi bráhmaṇâ vándamâna íti vâruṇyá 'rcā́ || 4 || juhuyâc, chā́ntir evaí 'shā́ 'gnér gúptir âtmáno. [f] havísh-kṛito vā́ eshá yò 'gníṃ cinuté, yáthâ vaí haví skándaty eváṃ vā́ eshá skandati yò 'gníṃ citvā́ stríyam upaí-'ti, maitrâ-varuṇyā́ ''míkshayâ[1] yajeta maitrâ-varuṇátâm[6] evó 'pai 'ty âtmánó 'skandâya. [g] yó vā́ agním ṛitu-sthā́ṃ[7] véda 'rtúr-ṛitur asmai kálpamâna eti práty evá tishṭhati; saṃ-vatsaró vā́ agníḥ || 5 || ṛitu-sthā́s[7], tásya vásantaḥ çíro grîshmó dá-

---

6. [3] °ṃjy° A, °njy° W. [4] so (°e a°) AW, s. P. 11, 10. [5] so (°s k°) AW, s. P. 8, 25. [6] mitrâvaruṇasambandhitâm. [7] s. P. 6, 7.

kshiṇaḥ pakshó varshā́ḥ púchaɷ çarád út-taraḥ pakshó hemantó mádhyam pûrva-pakshā́ç cítayo 'para-pa-kshā́ḥ púrîsham aho-râtrā́ṇí 'shṭakâ, eshá vā́ agnír ritu-sthā́, yá evám véda 'rtúr-ritur asmai kálpamâna eti práty evá tishṭhati. [h] prajā́-patir vā́ etáṃ jyaíshṭhya-kâmo nŷ adhatta, táto vaí sá jyaíshṭhyam agachad; yá evám vidvā́n agním cinuté jyaíshṭhyam evá gachati || 6 || pṛi-thivī́ṃ yacha, yát svayamâtṛiṇṇā́ upadhā́ya, dhehy, ṛicā́, 'gníç, cinuté, trī́ṇi ca || 6 ||

[b] 5, 2, 6, 1. — [c] 5, 2, 8, 1. — [d] 5, 4, 9, 1. K. 40, 13. Vs. 18, 46-48. Ç. 9, 4, 12-14. Kâ. 18, 6, 6. — [e] 5, 2, 6, 1. Vs. 18, 49. Ç. 9, 4, 2, 15-17. — ârtim | eti | richet — na | atîti — ahiɷ-sâyai — antarikshât | mâ — lokâḥ | vidhritâ iti vi-dhritâḥ svayamâtrinnâ iti svayam-âtrinnâḥ | jyotiḥ — atho iti — sarvā̂bhiḥ — naḥ | kridhi — yâḥ | vaḥ — yâḥ | rucàḥ — sarvā̂bhiḥ — naḥ | kridhi — dvedhâ — dhatte — ârtor ity â-artoḥ — tat | tvâ — vâruṇyâ | ricâ — havishkrita iti haviḥ-kritaḥ — vai | haviḥ — eshaḥ — eva | upeti | eti — askàndâya — ritusthâm ity ritu-sthâm | vedà — ritusthâ ity ritu-sthâḥ | yaḥ — vedà.

7. [a] yád ā́-kûtât sam-ásusrod dhridó vâ mánaso vâ sám-bhritam cákshusho vâ | tám ánu pré 'hi su-kritásya lokám yátrá 'rshayaḥ prathama-jā́ yé purâṇā́ḥ || [b] etáɷ sadha-stha pári te dadâmi yám â-váhâc cheva-dhím jâtá-vedâḥ | anv-âgantā́ yajná-patir vo átra[1] táɷ sma jânîta paramé vŷ-oman || [c] jânîtā́d enam paramé vŷ-oman dévâḥ sadha-sthâ vidá rûpám asya | yád â-gáchât || 1 || pathí-bhir deva-yā́-nair ishṭâ-pûrté[2] kriṇutâd âvír asmai || [d] [3] sám prá cyava-dhvam ánu sám prá yâtā́ 'gne pathó deva-yā́nân kriṇu-

7. âkûtyâhutimantrâḥ. [1] so (°o a°) AW, s. P. 11, 16. [2] s. P. 4, 11; und zu dem â P. 3, 6. Whitney p. 89. [3] so schon IV, 7, 13, 4.

dhvam[4] | asmínt sadhá-sthe ádhy[5] út-tarasmin víçve devâ yájamânaç ca sîdata || [e]pra-staréṇa pari-dhínâ srucā̆ védyâ ca barhíshâ | ṛicé 'mám̆ yajnám̆ no vaha[6] súvar devéshu gántave || [f]yád ishṭám yát parâ-dā̆nam̆ yád dattám̆ yā̆ ca dákshiṇâ | tát || 2 || agnír vaiçva-karmaṇáḥ súvar devéshu no dadhat || [g] [3]yénâ[7] sahásram̆ váhasi yénâ 'gne sarva-vedasám | téne 'mám̆ yajnám̆ no vaha súvar devéshu gántave || [h]yénâ 'gne dákshiṇâ yuktā̆ yajnám̆ váhanty ṛitvíjaḥ[8] | téne 'mám̆ yajnám̆ no vaha súvar devéshu gántave || [i]yénâ 'gne su-kṛítaḥ pathā̆ mádhor dhā̆râ vy-ânaçúḥ | téne 'mám̆ yajnám̆ no vaha súvar devéshu gántave || [k]yátra dhā̆râ ánape-'tâ mádhor ghṛitásya ca yā̆ḥ | tád agnír vaiçva-karmaṇáḥ súvar devéshu no dadhat || 3 || âgáchât, tád, vyânaçús téne 'mám̆ yajnám̆ no vaha súvar devéshu gántave, cáturdaça || 7 ||

K. 40, 13. — Vs. 18, 58-65. Ç. 9, 5, 1, 42-51. Kâ. 18, 6, 22. — hṛidaḥ — anù | pretì | ibi — yatrà | ṛishàyaḥ | prathamajâ itì prathama-jâḥ — âvahâd ity ā̆-vahāt — anvâgantety ànu-âgantâ — vyòmann iti vi-oman — sadhasthâ itì sadha-sthâḥ | vida — ishṭâpûrte itī̆shṭâ-pûrte[2] — sam | pretì | cyavadhvam | anv itì | sam | pretì | yâta | agnè — adhîti — devâḥ — ṛicâ | imam — gantàve — dakshiṇâḥ | yuktâḥ — dhârā̆ḥ — anàpetâ ity anàpa-itâḥ.

8. [a]yā̆s te agne[1] sam-ídho yā̆ni dhā̆ma yā̆ jihvā̆ jâta-vedo yó arcíḥ[2] | yé te agne[1] meḍáyo yá índavas tébhir âtmā̆nam̆ cinuhi pra-jânán || utsanna-yajnó vā̆ eshá yád agníḥ, kím̆ vā̆ 'hai 'tásya kriyáte kím̆ vâ ná; yád vā̆ adhvaryúr agnéç cinvánn antar-éty âtmáno vaí tád

---

7. [4] Plural! aber agne Voc. Sgl.! [5] so (°e a°) AW, s. P. 11, 3. I, 61. [6] vaḥ C, s. Anm. [7] zu I, 8, 22, 3. [7] so (°â) AW, s. P. 3, 12. [8] ohne avagraha.

8. svayam̆citiç ca kûrmâdiḥ. [1] so (°e a°) AW, s. P. 11, 10. [2] so (°o a°) AW, s. P. 11, 17.

antár eti; yā́s te agne[1] sam-ī́dho yā́ni || 1 || dhā́mé 'ty âhai, 'shā́ vā́ agnéḥ svayam-citír, agnír evá tád agním cinoti, nā́ 'dhvaryúr âtmáno 'ntár eti. [b] cátasra ā́çâḥ prá carantv agnáya imám no yajnám nayatu pra-jânán | ghṛitám pínvann ajáraᴍ su-vī́ram bráhma sam-íd bhavaty ā́-hutînâm || suvar-gā́ya vā́ eshá lokā́yó 'pa dhîyate yát kûrmáç; cátasra ā́çâḥ prá carantv agnáya íty âha || 2 || díça evaí 'téna prá jânâtî; 'mám no yajnám nayatu pra-jânánn íty âha, suvar-gásya lokásyâ 'bhí-nîtyai; bráhma sam-íd bhavaty ā́-hutînâm íty âha, bráhmaṇâ vaí devā́ḥ suvar-gám lokám âyan, yád bráhmaṇ-vatyo 'pa-dádhâti bráhmaṇai 'vá tád yájamânaḥ suvar-gám lokám eti. [c] prajā́-patir vā́ eshá yád agnís, tásya pra-jā́ḥ paçávaç chándâᴍsi rûpáᴍ, sárvân várṇân íshṭakânâm kuryâd, rûpéṇai 'va pra-jā́m paçū́ñ chándâᴍsy[3] áva runddhé[4]; 'tho pra-jā́bhya evaí 'nam paçú-bhyaç chándo-bhyo 'va-rúdhya cinute || 3 || eti yā́s te agne samídho yā́ny, agnáya íty âhé, 'shṭakânâᴍ, shóḍaça ca || 8 ||

[a] 5, 2, 6, 1. K. 40, 5. — [b. c] 5, 2, 8, 1. — yâ | jihvâ — medayáḥ | ye — vâ | ahà | etasyà | kriyatè — agnayáḥ — abhinī́tyâ ity abhi-nîtyai — brahmáṇvatyeti brahmáṇ[5]-vatyâ — rumdhe | atho iti.

9. [a] máyi gṛihṇâmy ágre agníᴍ[1] râyás póshâya[2] su-prajâs-tvā́ya su-vī́ryâya | máyi pra-jā́m máyi várco dadhâmy árishṭâḥ syâma tanúvâ su-vī́râḥ || yó no agníḥ[3] pitaro hṛit-sv̀ antár ámartyo mártyâᴍ[4] â-vivéça | tám âtmán

8. [3] °nch° A. [4] °ṃdh° ACDW. [5] s. P. 13, 18.

9. agnigrahaṇâdikam (agnigrahaḥ sarvamukhaṃ saprîtam [?]). [1] so (°e a°) AW, s. P. 11, 16. [2] so (°s p°) AW, s. P. 8, 29. [3] so (°o a°) AW, s. P. 11, 13. 9. [4] so (°âᴍ) AW, s. P. 9, 21. 22. 24. Whitney p. 222. 225.

pári gribṇîmahe vayám mã̆ só asmã̆ɷ[3 u. 4] ava-hã̆ya párâ gât ‖ yád adhvaryúr âtmánn agním ágṛihîtvâ 'gníṃ cinu-yã̆d yò 'sya svò 'gnís tám ápi ‖ 1 ‖ yájamânâya cinu-yâd, agníṃ khálu vaí paçávó 'nũ̆ 'pa tishṭhante 'pa--krã̆mukâ asmât paçávaḥ syur; máyi gṛihṇâmy ágre agním[5] íty âhâ, ''tmánn evá svám agníṃ dâdhâra nã̆ 'smât paçávó 'pa krâmanti. [b] brahma-vâdíno vadanti: yán mṛíc cã̆ ''paç câ 'gnér anâdyám átha kásmân mṛidã̆ câ 'd-bhíç câ 'gníç cîyata íti; yád ad-bhíḥ saṃ-yaúti ‖ 2 ‖

ã̆po vaí sárvâ devátâ[6] devátâbhir evaí 'naɷ sáɷ sṛijati, yán mṛidã̆ cinótî 'yáṃ vã̆ agnír vaiçvânarò[6] 'gnínaì 'vá tád agníṃ cinoti. [c] brahma-vâdíno vadanti: yán mṛidã̆ câ 'd-bhíç câ 'gníç cîyáté 'tha kásmâd agnír ucyata íti; yác chándo-bhiç cinóty, agnáyo vaí chándâɷsi, tásmâd agnír ucyaté; 'tho iyáṃ vã̆ agnír vaiçvânaró[6] yát ‖ 3 ‖ mṛidã̆ cinóti tásmâd agnír ucyate. [d] hiraṇye-'shṭakã̆ úpa dadhâti, jyótir vaí híraṇyaṃ, jyótir evã̆ 'smin dadhâty; átho téjo vaí híraṇyaṃ, téja evã̆ ''tmán dhatte. yó vã̆ agníɷ sarváto-mukhaṃ cinuté sárvâsu pra-jã̆sv ánnam atti sárvâ díço 'bhí jayati; gâyatrĩ̆m purástâd[1] úpa da-dhâti[7] trishṭúbhaṃ[6] dakshiṇató[6] jágatîm paççã̆d anu--shṭúbham ut-taratáḥ paṅktím[8] mádhya, eshá vã̆ agníḥ sarváto-mukhas, táṃ yá eváṃ vidvã̆ɷç cinuté sárvâsu pra-jã̆sv ánnam atti[7] sárvâ díço 'bhí jayaty, átho diçỳ evá díçam prá vayati, tásmâd diçí dík pró-'tâ ‖ 4 ‖ ápi, saṃ-yaúti, vaiçvânaró yád, eshá vaí, páñcaviɷçatiç ca ‖ 9 ‖

râ̱yaḥ | poshã̆ya | su̱pra̱jâ̱stvâyeti suprajâḥ-tvâyà — martyã̆n — a̱smân — yaḥ | a̱sya̱ | svaḥ — anù | upeti | ti̱shṭha̱nte̱ — yat | mṛit | ca̱ | âpàḥ — cîya̱te̱ — sarvã̆ḥ |

---

9. [5] so (°e a°) W, °e 'gníṃ A. [6] ohne avagraha. [7] unbetont. [8] °ñt° AC.

devatāḥ — yat | mṛidâ — ucyate | iti — atho iti — atti | sarvāḥ — madhyè — proteti pra-utâ.

10. prajā́-patir agním asṛijata, sò 'smât sṛishṭáḥ prā́ñ[1] prā́ 'dravat tásmâ áçvam práty âsyat, sá dakshiṇā́ " 'vartata tásmai vṛishṇím práty âsyat, sá pratyáñn[1] ā́ 'vartata tásmâ ṛishabhám práty âsyat, sá údañn[1] ā́ 'vartata tásmai bastám práty âsyat, sá ûrdhvò 'dravat tásmai púrusham práty âsyad; yát paçu-çîrshā́ṇy upa-dádhâti sarváta[1] evaí 'nam || 1 || ava-rúdhya cinuta. etā́ vaí prâṇa-bhṛ́taç cákshushmatîr[1] íshṭakâ yát paçu-çîrshā́ṇi, yát paçu-çîrshā́ṇy upa-dádhâti tā́bhir evá yájamâno 'múshmiñ loké[2] prā́ 'ṇity[3] átho tā́bhir evā́ 'smâ imé lokā́ḥ prá bhânti. mṛidā́ 'bhi-lípyó 'pa dadhâti medhya-tvā́ya. paçúr vā́ eshá yád agnír ánnam paçáva, eshá khálu vā́ agnír yát paçu-çîrshā́ṇi; yáṃ kâmáyeta: káṇîyo 'syā́ 'nnam || 2 || syâd íti saṃ-tarā́ṃ tásya paçu-çîrshā́ṇy úpa dadhyât káṇîya evā́ 'syā́ 'nnam bhavati, yáṃ kâmáyeta: samā́vad[1] asyā́ 'nnaṃ syâd íti madhyatás[1] tásyó 'pa dadhyât samā́vad evā́ 'syā́ 'nnam bhavati, yáṃ kâmáyeta: bhū́yo 'syā́ 'nnaṃ syâd íty ánteshu tásya vy-udū́hyó 'pa dadhyâd antatá[1] evā́ 'smâ ánnam áva runddhe[4] bhū́yo 'syā́ 'nnam bhavati || 3 || enam, asyā́ 'nnam, bhū́yo 'syā́ 'nnam bhavati || 10 ||

pratîti | âsyat — dakshiṇâ | eti | avartata — ûrdhvaḥ | adravat — cinute | etâḥ — ishṭakâḥ — amushmin — aniti | atho iti — vyudûhyeti vi-udûhya.

---

10. viçeshaḥ paçuçîrsheshu. [1] ohne avagraha. [2] °nl° AW. [3] so (ṇ) AW, s. P. 7, 5. [4] °ṃdh° ACDW.

24. açvamedhaḥ (Fortsetzung, 5, 7, 11-26*).

11. stegā́n[1] dáωshṭrâbhyâm, maṇḍū́kāñ jámbhyebhir[2], ā́dakâm[3] khâdénó[4], ''rjaω saω-sûdénā́[5], 'raṇyaṃ jā́mbîlena[6], mṛídam barsvebhiḥ[7], çárkarâbhir[8] ávakâm, ávakâbhiḥ[9] çár-karâm, utsâdéna[10] jihvā́m, ava-krandéna[11] tā́luω, sárasva-tîṃ[12] jihvâ-'gréṇa ‖ 1 ‖ stegā́n, dvā́viωçatiḥ ‖ 11 ‖

K. Aç.[13] 13, 1. — Vs. 25, 1. — stegân — ûrjàm — aràṇyam.

12. vā́jaω[1] hánû-bhyâm[2], apá âsyenâ, ''dityā́ñ chmáçru-bhir[3], upa-yâmám[4] ádhareṇ' óshṭhena[5], sád[6] út-tareṇā́, 'nta-reṇâ 'nû-kâçám[2 u. 7], pra-kâçéna bā́hyaω[8], stanayitnúṃ nir-bâdhéna[9], sûryâ-'gnī́[10] cákshur-bhyâṃ, vi-dyútau kanā́-nakâbhyâm[11], açánim mastíshkeṇa, bálam majjá-bhiḥ ‖ 1 ‖ vā́jam, páñcaviωçatiḥ ‖ 12 ‖

K. Aç. 13, 2. — Vs. 25, 1. — hanū́bhyâm iti hanū́-bhyâm — âdityân — adhàreṇa | oshṭhéna — anûkâçam ity ànu-kâçam — vidyutâv iti vi-dyutaù | kanânàkâbhyâm.

---

* s. Ind. Stud. 3, 375. 388. 384. 390.

11-26. açvamedhâñgamantrâḥ; 11-24. çarîrahomâḥ. [1] °mân W pr. m., °gâṃ A. stegâḥ kshudrajantuviçeshâ gokarṇagâ iti loke prasiddhâḥ. [2] °ṃj° W, °nj° A. jambhyâḥ pârçvadantâḥ. [3] âdakâ bhaksha-yitrî prâṇâbhimâninî devatâ. [4] khâdo bhakshaṇahetur dantaviçeshaḥ. [5] saṃsûdaṃ saṃtatakshaharaṇo nâsikâdiḥ. [6] jâmbîlam âmâçayaḥ yatra bhakshitaṃ tṛiṇaṃ nidhîyate tat. [7] barsvă (!) dantamûlamâṅsâdîni. [8] çarkarâḥ tatsadṛiçâni kaṭhinâsthîni (°sthâni Cod.). [9] avakâḥ çaivâ-lasadṛiçâni mâṅsâni. [10] utsâda (utsâddhada Cod.) uccapradeçaḥ. [11] avakrandaḥ ântaraṃ kâdhika(?)çabdâbhivyaktisthânam. [12] ohne avagraha. [13] auch hier stimmt K. durchweg, bis auf geringe Differenzen, genau zu Ts., während Vs. sehr abweicht.

12. [1] vâjo 'nnam. [2] s. P. 3, 7. [3] °nchm° AW, s. P. 5, 37, Whitney p. 156. [4] upayâmaḥ pṛithivî, iyaṃ vâ upayâma iti çruty-antarât. [5] so (°reṇo°) AW, s. P. 10, 14. [6] sachabdena dyaur ucyate, sîdanty asyâm puṇyakṛita iti vyutpatteḥ. [7] antaram oshṭhayor ma-dhyaḥ (!), anûkâçaṃ dyâvâpṛithivyor madhyaṃ, anu krameṇa kâçante bhâsante jyotîṅshy asminn iti vyutpatteḥ. [8] prakâço 'bhyantaram pra-kâçasthânam, bâhyam brahmâṇḍâd bahiḥsthânam. [9] nirbâdho ga-manakâlînaḥ çabdaḥ. [10] s. P. 4, 36. [11] kanânake akshisthe kṛishṇamaṇḍale.

13. kûrmā́ñ chaphaír[1], achálâbhiḥ[2] kapíñjalânt[3], sā́ma kúshṭhikâbhir[4], javáṃ[5] jáṅghâbhir, agadáṃ[6] jā́nu-bhyâṃ, vîrỳaṃ kuhā́bhyâm[7], bhayám pra-câlā́bhyâṃ[8], gúho 'pa-pakshā́bhyâm[9], açvínâv áṁsâbhyâm, áditiṁ[10] çîrshṇā́, nír-ṛitiṃ nír-jâlmakena[11] çîrshṇā́ || 1[12] || kûrmā́n, tráyoviṁ-çatiḥ[13] || 13 ||

K. Aç. 13, 3. — guhā́ | upapakshâbhyâm ity úpa-pakshâbhyā́m.

14. yóktraṃ gṛídhrâbhir[1], yugám ā́-natena[2], cittám mányâbhiḥ[3], saṃ-kroçā́n[4] prâ-'ṇaíḥ, pra-kâçéna tvácam[5], parâ-kâçénā́ 'ntarâm[6], maçákân kéçair, índraṁ sv-ápasâ vá-hena[7], bṛíhaspátiṁ[8] çakuni-sâdéna[9], rátham ushṇíhâbhiḥ[10] || 1[11] || yóktram, ékaviṁçatiḥ || 14 ||

K. Aç. 13, 4. — Vs. 25, 2. 3. — manyā́bhiḥ.

15. mitrā́-váruṇau çróṇî-bhyâm[1], indrâ-'gnī́ çikhaṇḍā́-bhyâm[2], índrâ-bṛíhaspátî ûrú-bhyâm[3], índrâ-víshṇû ashṭhî-vád-bhyâṁ[4], savitā́ram púchena, gandharvā́ñ chépenâ[5], 'psa-ráso mushkā́bhyâm, pávamânam pâyúnâ, pavítram pótrâ-

---

13. [1] °nch° AFW. [2] achalâḥ çaphala(!)mâṅsâni. [3] ohne avagraha. [4] sâma gī̆tī̆ (!), kushṭhikâḥ prakoshṭhârogyâ (?) jânuní (?) jaṃghâbhyâm adhaḥpradeçaḥ. [5] javo vegaḥ. [6] agadaṃ ârogyam. [7] kuhâ hastayor madhyasaṃdhî. [8] pracâlau pâdayor upari pradeçau. [9] guhâ guhanî (?), upapakshau pârçve. [10] aditir bhûmiḥ. [11] nirjâlmakena keçararahitena. [12] || 3 || W. [13] so (°rmântr°) W, °rmâ tr° AC, °rmâṃ tr° D; man erwartet *hier* °rmâṁs tr°.

14. [1] gṛidhrâḥ kakshâḥ. [2] ânataṃ grîvâpradeçaḥ. [3] manyâ grîvârekhâḥ. [4] saṃkroçâḥ ghoshâḥ. [5] prakâço bâhyaṃ rûpaṃ, tvak vâg(! tvag°)indriyâbhimâninî. [6] parâkâço 'bhyantaraṃ rûpam, antarâ âbhyantarapradeçâbhimâninî. [7] svapasâ vahena çobhanavyâ-pâreṇa aṃgavalena (!). [8] ohne avagraha. [9] s. P. 6, 7. çakunisâdaḥ pṛishṭhaṃ, yatra çakunayaḥ çaktâ vîrâḥ (!) ṣîdanti. [10] ushṇihâ ratha-vâhanadeçaḥ. [11] || 4 || W.

15. [1] s. P. 3, 7. çroṇî jaghanagate mâṅse. [2] s. P. 4, 36; çi-khaṇḍe tato 'py adhastane. [3] s. P. 4, 35; ûrû tato 'py adhastane. [4] s. P. 4, 5; ashṭhîvatî jaṃghayoḥ pṛishṭhabhâgagate mâṅse (!). [5] °nch° AW; °phena C.

bhyâm[6], â-krámaṇaᴗ sthûrā́bhyâm[6], prati-krámaṇam kú-shṭhâbhyâm[6] || 1 || mitrā́váruṇau, dvā́viᴗçatiḥ || 15 ||[7]

K. Aç. 13, 5. — Vs. 25, 7. — çroṇī́bhyâm iti çroṇi-bhyâm — indrâgnî[2] itī́ndra-agnî — indrâbṛihaspatî[3] itîndrā-bṛihaspatī́ — indrâvishṇû[4] itîndrā-vishṇū́ — gandharvân | çepèna.

16. índrasya krodó[1], 'dityai pâjasyam[2], diçā́m ja-trávo[3], jîmū́tân hṛidayau-"paçā́bhyâm[4], antárikshám[5] purī́-tátâ[5 u. 6], nábha udaryèṇe[5 u. 7], 'ndrâṇī́m plîhnā́[8], valmī́kân klomnā́[8], girī́n plâçí-bhiḥ[8], samudrám[5] udáreṇa[5], vaiçvâ-narám[5] bhásmanâ[9] || 1[10] || índrasya, dvā́viᴗçatiḥ || 16 ||[11]

K. Aç. 13, 6. — Vs. 25, 8. — adityai — hṛidayaupaçâ-bhyâm iti hṛidaya-aupaçâbhyām — puritatā́.

17. pûshṇó vanishṭhúr[1], andhâ-'hé sthûra-gudā́[2], sar-pā́n gúdâbhir[3], ṛitū́n pṛishṭī́-bhir[4], dívam pṛishṭhéna[5], vá-sûnâm prathamā́ kī́kasâ[6], rudrā́ṇâm dvitī́yâ, "dityā́nâm tṛitī́yā́, 'ṅgirasâm caturthī́, sâdhyā́nâm pañcamī́, víçveshâm devā́nâᴗ shashṭhī́ || 1[7] || pûshṇáç, cáturviᴗçatiḥ || 17 ||

K. Aç. 13, 7. — Vs. 25, 6. 7. — andhâber ity àndha-aheḥ — pṛishṭîbhir iti pṛishṭi-bhiḥ.

---

15. [6] potrâsthûrakushṭhaçabdaiḥ pâyusamîpavartina eva mâṅsa-viçeshâ ucyante. [7] so D, [0]bhyâm || 1 || 15 || AC, [0]bhyâm || 5 || W.

16. [1] kroḍo galabhâgaḥ. [2] pâjasyam pâdatalam. [3] jatravo 'ṅsasamîpavartîny asthîni. [4] hṛidayamadhyam (!) ashṭadalam mâṅsa-padmam, aupaçam tadveshṭanam mâṅsam. [5] ohne avagraha. [6] pu-rī̆tatâ (!) ântrâṇi. [7] udaryam udaragatam mâṅsam. [8] plîha-klomaçabdâbhyâm udarapârçvavartinî mâṅsakhaṇḍe ucyete, tatsamîpavartîni mâṅsâni plâçîni. [9] bhasma jîrṇatṛiṇâdi. [10] || 6 || W. [11] so D, mitrā́váruṇâv, índrasya, dvā́viᴗçatir, dvā́viᴗçatiḥ || 16 || ACW.

17. [1] [0]shṭuḥ W pr. m., vanishṭhaḥ prauḍham ântram. [2] (an-dhâheḥ unerklärt) sthûragudâ gudakâṇḍe sthûlo bhâgaḥ. [3] gudâ gudakâṇḍasya sûkshmabhâgaḥ. [4] s. P. 3, 7. pṛishṭyo gudasamîpe var-tinyaḥ çirâḥ. [5] pṛishṭham uparibhâgaḥ. [6] tatsamîpavartino 'sthivi-çeshâḥ kîkasâḥ, tâç ca shaṭsaṃkhyâkâḥ. [7] || 7 || W.

18. ójo grîvā́bhir[1], nír-ṛitim asthá-bhir, índraꣳ sv-ápasâ váhena[2], rudrásya vi-calá skandhò[3], 'ho-râtráyor dvitī́yo, 'rdha-mâsā́nâṃ tṛitī́yo, mâsā́ṃ caturthá, ṛitûnā́m pañcamáḥ, saṃ-vatsarásya shashṭháḥ || 1[4] || ójo, viꣳçatíḥ || 18 ||

K. Aç. 13, 8. — vi̱ca̱la iti vi-ca̱laḥ.

19. â-nandáṃ nandáthunâ[1], kā́mam praty-âsā́bhyâm[2], bhayáꣳ çitîmá-bhyâm[2], pra-çísham pra-çâsā́bhyâꣳ[2], sûryâ-candramásau vṛíkyâbhyâꣳ[3], çyâma-çabalaú mátasnâbhyâṃ[4], vỳ-ushṭiꣳ rûpéṇa, ní-mruktim árûpeṇa || 1[5] || ânandáꣳ, shóḍaça || 19 ||

K. Aç. 13, 9. — Vs. 25, 8. — sû̱ryâ̱ca̱ndra̱masâ̱v iti sûryâ-ca̱ndra̱masaú.

20. áhar mâꣳséna, rā́trim pī́vasâ, 'pó yûshéṇa, ghṛitáꣳ rásena, çyā́ṃ[1] vásayâ, dûshī́kâbhir hrâdúnim, áçru-bhiḥ príshvâṃ[1], dívaꣳ rûpéṇa[2], nákshatrâṇi práti-rûpeṇa[3], pṛithivī́ṃ cármaṇâ[4], chavī́ṃ chavỳo[5], 'pā́-kṛitâya svā́hā[6], ''-labdhâya svā́hâ, hutā́ya svā́hâ || 1[7] || áhar, ashṭā́viꣳçatiḥ || 20 ||

K. Aç. 13, 10. — Vs. 25, 9. — a̱paḥ — cha̱vyā́ | u̱pâ̱kṛitâ̱yety úpa-âkṛitâya.

21. agnéḥ pakshatíḥ[1], sárasvatyai[2] ní-pakshatiḥ[3], sómasya tṛitī́yâ, 'pā́ṃ caturthy, óshadhînâm[2] pañcamī́, saṃ-

---

18. [1] grîvâs tadavayavâ asthîni. [2] yo 'yaṃ vaho vahanayogyapradeçaḥ svapâḥ çobhanakarmâ. [3] skandho 'vayavabhedena shoḍhâ bhinnaḥ, tatrâ 'tyantacañcalo 'vayavo rudrasya. [4] || 8 || W.

19. [1] nandathur guhyendriyam. [2] pratyâsaçitîmapraçâsaçabdair guhyasamîpavartîny avayavayugalâny abhidhîyante. [3] vṛikyau pârçvadvayavartinyau mâṅsagranthî. [4] tatsamîpavartinî matasne. [5] || 9 || W.

20. [1] nicht erklärt im schol. [2] rûpaṃ netragolakam. [3] pratirûpaṃ tatratyam pratibimbam. [4] carma pakshmapaṭalam. [5] chavî netragatâ kântiḥ. [6] ohne avagraha. [7] || 10 || W.

21. [1] dakshiṇapârçvasya mûle vartamânâ ye 'yaṃ vaṅkriḥ, sâ pakshatiḥ. [2] ohne avagraha. [3] tadanantarabhâvinî vaṅkriḥ nipakshatiḥ.

-vatsarásya shashṭhī́, marútâu saptamī́, bṛíhaspáter[2] ashṭamī́, mitrásya navamī́, várunasya daçamī́, 'ndrasyai 'kâdaçī́[2], víçveshâm devā́nâm dvâdaçī́[2], dyā́vâ-pṛithivyóḥ pârçvám, yamásya pâṭûráḥ[4] || 5[5] || agnér, ékân ná triuçát || 21 ||

K. Aç. 13, 11. — Vs. 25, 4.

22. vâyóḥ pakshatíḥ[1], sárasvato[2] ní-pakshatiç, candrámasas[2] tritī́yâ, nákshatrâṇâm caturthī́, savitúḥ pañcamī́, rudrásya shashṭhī́, sárpâṇâu saptamy̍, aryamṇò 'shṭamī́, tváshṭur navamī́, dhâtúr daçamī́, 'ndrâṇyā́ ekâdaçy[2], ádityai dvâdaçī́[2], dyā́vâ-pṛithivyóḥ pârçvám, yamy̍ai pâṭûráḥ || 1[3] || vâyór, ashṭā́viuçatiḥ || 22 ||

K. Aç. 13, 12. — Vs. 25, 5. — saptamî | aryamṇaḥ — indrâṇyâḥ | ekâdaçî.

23. pánthâm anûvṛig-bhyâu[1], sám-tatiu snâvany̍âbhyâu[2], çúkân pitténa, harimā́ṇam yaknā́[3], hálîkshṇân[4] pâpa-vâténa[5], kûçmā́n[4] cháka-bhiḥ[6], çavartā́n[4] ū́vadhyena[7], çúno vi-çásanena[8], sarpā́n lohita-gandhéna[9], váyâusi pakva-gandhéna, pipī́likâḥ pra-çâdéna[10] || 1[11] || pánthâm, dvā́viuçatiḥ || 23 ||

K. Aç. 13, 13. — halī́kshṇân — kûçmân — sarpân.

24. krámair áty akramīd vâjī́ víçvair devaír yajní-

---

21. [4] etâ vañkrayo yasmin pṛishṭhabhâgagate 'sthipârçvaviçeshe sambadhyante so 'yam pâṭûraḥ. [5] || 11 || W.

22. [1] pûrvoktadakshiṇapârçvavad uttarapârçvaparatvene 'daṃ sarvaṃ vyâkhyeyam. [2] ohne avagraha. [3] || 12 || W.

23. [1] anûvṛikçabdena pûrvoktayor vṛikyayoḥ samîpavartinî mâṅsakhaṇḍe ucyete. [2] snâvanyaçabdena sûkshmâṇâṃ snâyuviçeshâṇâm mûle te (? °lagate?) pârçvadvayavartinyau dve çire ucyete. [3] yakan(n mit virâma)-çabdena pittagato varṇaviçeshaḥ. [4] unerklärt. [5] pâpavâto 'pânavâyuḥ. [6] °nch° AW; çakâni çakṛitpiṇḍâḥ (°tyauḍân Cod.). [7] ûvadhyam apakvaṃ çakṛit. [8] viçasanaṃ chinnasthânam. [9] °nl° AW. [10] praçâdo viçasanakâlapatito mâṅsaleçaviçeshaḥ. [11] || 13 || W.

yaiḥ saṃ-vidânáḥ | sá no naya su-kṛitásya lokáṃ tásya te vayáɯ sva-dháyâ madema || 1[1] || krámair, ashṭā́daça || 24 ||

K. Aç. 5, 16. — tẹ.

25. [a] dyaús te[1] pṛishṭhám, pṛithivī́ sadhá-stham, âtmā́ 'ntárikshaɯ[2], samudró[2] yóniḥ; [b] sū́ryas te cákshur, vā́taḥ prâ-'ṇáç, candrámâḥ[3] çrótram, mā́sâç câ 'rdha-mâsā́ç ca párvâṇy, ṛitávó 'ñgâni, saṃ-vatsaró mahimā́ || 1[3] || dyaúḥ, páñcaviɯçatiḥ || 25 ||

B. 3, 9, 4, 8. — K. Aç. 5, 5. — [a] Vs. 11, 20. — añgā́ni.

26. agníḥ paçúr âsît, ténâ 'yajanta, sá etáṃ lokám ajayad yásminn agníḥ, sá te lokás, táṃ jeshyasy, áthā́ 'va jighra; vâyúḥ paçúr âsît, ténâ 'yajanta, sá etáṃ lokám ajayad yásmin vâyúḥ, sá te lokás, tásmât tvâ 'ntár eshyâmi yádi nā́ 'va-jíghrasy; âdityáḥ paçúr âsît, ténâ 'yajanta, sá etáṃ lokám ajayad yásminn âdityáḥ, sá te lokás, táṃ jeshyasi yády ava-jíghrasi || 1[1] || yásminn, ashṭaú ca || 26 ||

B. 3, 9, 4, 8. — K. Aç. 5, 4. — Vs. 23, 17. Ç. 13, 2, 7, 13-15. Kâ. 20, 6, 8. — athâ | aveti.

yó vā́ áyathâdevataṃ, tvā́m agna, índrasya, cíttiṃ, yáthâ vaí, vâyo vaí, yád ā́kûtâd, yā́s te[2], máyi gṛihṇâmi, prajā́patiḥ sò 'smā́t, stegā́n[3], vā́jaṃ, kûrmā́n, yóktraṃ, mitrā́váruṇâv, índrasya, pûshṇá, ója, ânandám, áhar, agnér, vâyóḥ, pánthâṃ, krámair, dyaús te, 'gníḥ paçúḥ, shádviɯçatiḥ || 26 ||

yó vā́ (1, 1), evā́ ''hutim (3, 3), abhavan (5, 5), pathíbhir (7, 2), ava-rúdhyâ (10, 2), ''nandám (19, 1), ashṭaú pañcâçát[4] || 58 ||

iti taittirîyasaṃhitâyâm pañcamakâṇḍe saptamaḥ prapâṭhakaḥ ||

iti pañcamaṃ kâṇḍam || 5 ||

---

24. [1] || 14 || W.

25. [1] so (°s te) AW. [2] ohne avagraha. [3] || 15 || W.

26. [1] || 16 || W. [2] yā́s te agne W. [3] prajā́pati stegā́n W. [4] so (als zwei Wörter) ACDW.

20. adhvarâdînâṃ trayâṇâṃ vidhiḥ (6, 1, 1 - 6, 11*).

1. prâcî́na-vaṁçaṃ karoti; deva-manushyā́ díço vỳ abhajanta, prā́cîṃ[1] devā́ dakshiṇā́[2] pitáraḥ pratî́cîm[1] manushỳâ údîcîṁ[1] rudrā́; yát prâcî́na-vaṁçaṃ karóti deva-lokám evá tád yájamâna upā́-"vartate[3]. pári çrayaty, antár-hito hí deva-lokó manushya-lokā́n; nā́ 'smā́l lokā́t sv̀-etavyam ivé 'ty âhuḥ, kó hí tád véda yády amúshmiṅ loké[4] 'sti vâ ná vé 'ti, dikshv̀[1] atîkâçā́n[1] karoti || 1 || ubháyor lokáyor abhí-jityai. keça-çmaçrú vapate[5] nakhā́ni ní kṛintate, mṛitā́ vā́ eshā́ tvág amedhyā́ yát keça-çmaçrú, mṛitā́m evá tvácam amedhyā́m apa-hátya yajníyo bhûtvā́ médham úpai 'ty. áṅgirasaḥ suvar-gáṃ lokám yánto 'p-sú dîkshâ-tapásî[6] prā́ 'veçayann; ap-sú snâti, sâ-'kshā́d evá dîkshâ-tapásî áva runddhe[7]; tîrthé snâti, tîrthé hí té tā́m prā́ 'veçayan[8]; tîrthé snâti || 2 || tîrthám evá samânā́nâm[1] bhavaty. apò 'çnâty, antaratá[1] evá médhyo bhavati. vā́sasâ dîkshayati, saumyáṃ vaí kshaúmaṃ devátayâ[1], sómam eshá devátâm úpai 'ti yó dî́kshate; sómasya tanū́r asi tanúvam me pâhî́ 'ty âha, svā́m evá

*) s. Ind. Stud. 3, 375. 382; daselbst werden auch die drei ersten anuvâka des siebenten Buches noch hinzugerechnet. Der Comm. zu diesem Buche ist bereits in dem des ersten Buches (von I, 2, 1 - 4, 45) mit enthalten, und zwar ist in der Calcuttaer Ausgabe dabei auch der Text (B) vollständig aufgeführt.

6, 1, 1 - 6, 11. somasya mantrâṇâm brâhmaṇam; 1, 1 - 4, 5 adhvaraḥ; 1. prâgvaṅçaṃ kshurakarmâdisaṃskṛitaḥ praviçet. [1] ohne avagraha. [2] so (°ṇâ) ABCDW. [3] als Compositum. [4] °nl° AW, °n (mit virâma) l° B. [5] unbetont. [6] s. P. 4, 17. [7] °ṃdh° ACDW, °ndh° B. [8] obschon betont, nicht mit pra komponirt (CD)!

devátâm úpai 'ty, átho â-çísham evaí 'tā́m ā́ çâste. 'gnés tûshâ-''dhā́nam, vâyór vâta-pā́nam, pitr̥ṇā́m nîvír'[1], óshadhî-nâm[1] pra-ghâtáḥ || 3 || âdityā́nâm prâcîna-tânó, víçveshâm devā́nâm ótur, nákshatrâṇâm atîkâçā́s[1]; tád vā́ etát sarva-devatỳam yád vā́so, yád vā́sasâ dîksháyati sárvâbhir evaí 'nam devátâbhir[1] dîkshayati. bahíḥ-prâṇo vaí manushỳas, tásyā́ 'çanam prâ-'ṇò, 'çnā́ti sá-prâṇa evá dîkshata; ā́çito bhavati, yā́vân[1] evā́ 'sya prâ-'ṇás téna sahá médham úpai 'ti. ghr̥tám devā́nâm, mástu pitr̥ṇā́m, nísh-pakvam ma-nushỳâṇâm, tád vaí || 4 || etát sarva-devatỳam yán náva-nîtam, yán náva-nîtenâ 'bhy-añkté sárvâ evá devátâḥ prîṇâti; prá-cyuto vā́ eshò 'smā́l lokā́d á-gato deva-lokám yó dîkshitò, 'ntaré 'va náva-nîtam, tásmân náva-nîtenâ 'bhỳ añkte; 'nu-lomám, yájushâ, vy-ā́vr̥ttyâ[9]. índro vr̥trám ahan, tásya kanī́nikâ párâ 'patat, tád ā́-'ñjanam abhavad; yád â-'ñkté cákshur evá bhrā́tr̥vyasya vr̥ñkte[10]; dákshi-ṇam pū́rvam ā́ 'ñkte || 5 || savyáω hí pū́rvam manushỳâ â-'ñjáte; ná ní dhâvate, nī́ 'va hí manushỳâ dhā́vante; páñca kr̥tva ā́ 'ñkte, páñcâ-'ksharâ pañktíḥ, pā́ñkto yajnó, yajnám evā́ 'va runddhe[7]; pári-mitam ā́ 'ñkté, 'pari-mitaω hí manushỳâ â-'ñjáte; sá-tûlayā́ " 'ñkté, 'pa-tûlayâ hí ma-nushỳâ â-'ñjáte, vy-ā́vr̥ttyai[9]; yád ápa-tûlayâ "-'ñjîtá vájra iva syât, sá-tûlayā́ " 'ñkte mitra-tvā́ya || 6 || índro vr̥trám ahant, sò 'pò 'bhỳ amriyata[11], tā́sâm yán médhyam yajníyaω sá-devam ā́sît tád ápó 'd akrâmat, té darbhā́ abhavan; yád darbha-puñjîlaíḥ pă̄váyati[12] yā́ evá médhyâ yajníyâḥ sá-devâ ā́pas tā́bhir evaí 'nam pă̄vayati; dvā́bhyâm pă̄vayaty, aho-râtrā́bhyâm evaí 'nam pă̄vayati; tri-bhíḥ pă̄v-

---

I. [9] vr̥tyâ (°ai) ABCDW. [10] °ñt° AC. [11] ammri° AB.
[12] so (pă̄°) ABCDW durchweg.

ayati, tráya imé lokā́, ebhír evaí 'naṃ lokaíḥ pavayati; pañcá-bhiḥ || 7 || pavayati, páñcâ-'ksharâ pañktíḥ[9], pā́ñkto[9] yajnó, yajnā́yai 'vaí 'nam pavayati; shaḍ-bhíḥ pavayati, sháḍ vā́ ṛitáva, ṛitú-bhir evaí 'nam pavayati; saptá-bhiḥ pavayati, saptá chándâ◡si, chándo-bhir evaí 'nam pavayati; navá-bhiḥ pavayati, náva vaí púrushe prâ-'ṇā́ḥ, sá-prâṇam evaí 'nam pavayaty; éka-vi◡çatyâ pavayati, dáça hástyâ añgúlayo dáça pádyâ âtmaí 'ka-vi◡çó, yā́vân evá púrushas tám ápari-vargam || 8 || pavayati; cit-pátis tvâ punâtv íty âha, máno vaí cit-pátir, mánasai 'vaí 'nam pavayati; vâk-pátis tvâ punâtv íty âha, vâcaí 'vaí 'nam pavayati; devás tvâ savitā́ punâtv íty âha, savitṛi-prasûtá evaí 'nam pavayati; tásya te pavitra-pate pavítreṇa yásmai kám pune tác chakeyam íty âhâ, ''-çísham evaí 'tā́m ā́ çâste || 9 || atîkâçā́n karoty, áveçayan[8] tìrthé snâti, praghâtó, manushyā̂ṇâṃ tád vā́, ā́ 'ñkte, mitratvā́ya, pañcábhir, áparivargam, ashṭā́catvâri◡çac ca || 1 ||

1, 2, 1, 1. 2. — K. 23, 1. — Ç. 3, 1, 1, 6 - 3, 24. — devamanushyâ iti deva-manushyâḥ — devàḥ | dakshiṇâ — rudrâḥ — upâvàrtata ity úpa-âvàrtate — manushyalokâd iti manushya-lokât | na | asmât — svètavyam iti su-etavyam — loke | asti — atîkâçân — vapate — dîkshâtapasî iti dîkshâ-tapasī́ — preti | avèçayan[8] — atho iti — tûshâdhânam iti tûsha-âdhânàm — nîviḥ — bahiḥprā̂ṇa iti bahiḥ-prâṇaḥ — açnâti | saprā̂ṇa iti sa-prâṇaḥ — dîkshate — nishpàkvam iti niḥ-pakvam — eshaḥ | asmât — aṃtarâ | iva — vyâvṛityâ iti vi-âvṛityai[9] — âñjànam ity ā̂-añjànam — âñkta ity ā̂-añkte — eti | añkte — âñjata ity ā̂-añjatè — nîti | iva — manushyā̂ḥ — añkte | apàrimitam ity apàri-mitam — satū̂layeti sa-tûlayâ | eti | añkte | apàtûlayety apà-tûlayâ — âñjata ity ā̂-añjatè — âñjîtety ā̂-añjîta — saḥ | apaḥ | abhîti | amriyata — apà | ud iti | akrâmat — medhyā̂ḥ — pădyā̂ḥ — vâcâ | eva | enam.

2. yā̆vanto[1] vaí devā̆ yajnā̆yā̆ 'punata tá evā̆ 'bhavan, yá evám̐ vidvā̆n yajnā̆ya punīté bhávaty evá; bahíḥ pavayitvā̆ 'ntáḥ prá pâdayati, manushya-loká evaí 'nam pavayitvā̆ pûtám̐ deva-lokám prá ṇayaty[2]. ádîkshita ékayā̆ "-hutyé 'ty âhuḥ, sruvéṇa cátasro juhoti dîkshita-tvā̆ya srucā̆ pañcamī́m, páñcâ-'ksharâ paṅktíḥ[3], pā̆ṅkto yajnó, yajnám evā̆ 'va runddha[4]. ā̆-kûtyai pra-yúje 'gnáye ‖ 1 ‖ svā̆hé[1] 'ty âhā̆, "-kûtyâ hí púrusho yajnám abhí pra-yuṅkté: yájeyé 'ti. medhā̆yai mánase 'gnáye svā̆hé 'ty âha, medháyâ hí mánasâ púrusho yajnám̐ abhi-gáchati. sárasvatyai[1] pûshṇé 'gnáye svā̆hé 'ty âha, vā̆g vaí sárasvatî[1] pṛithivī́ pûshā̆, vâcaí 'vá pṛithivyā̆ yajnám prá yuṅkta. ā̆po devîr bṛihatîr viçva-çambhuva íty âha, yā̆ vaí várshyâs tā̆ḥ ‖ 2 ‖ ā̆po devī́r bṛihatī́r viçvá-çambhuvo; yád etád yájur ná brûyā̆d divyā̆ ā̆pó 'çântâ imám̐ lokám ā̆ gacheyur; ā̆po devîr bṛihatîr viçva-çambhuva íty âhâ, 'smā̆ evaí 'nâ lokā̆ya çamayati, tásmâc chântā̆ imám̐ lokám ā̆ gachanti. dyā̆vâ-pṛithivī́ íty âha, dyā̆vâ-pṛithivyór hí yajná; urv antárikshaṃ[1] íty âhâ, 'ntárikshe hí yajnó; bṛíhaspátir[1] no havíshâ vṛidhâtu ‖ 3 ‖ íty âha, bráhma vaí devā̆nâm bṛíhaspátir, bráhmaṇai 'vā̆ 'smai yajnám áva runddhe[4]; yád brûyā̆d: vidher íti[5] yajna-sthâṇúm ṛiched, vṛidhâtv íty âha yajna-sthâṇúm evá pári vṛiṇakti. prajā̆-patir yajnám asṛijata, sò 'smât sṛishṭáḥ párâṅ[1] ait, sá prá yájur ávlînât[6] prá sā̆ma, tám ṛíg úd ayachad, yád ṛíg ud-áyachat tád aud-grahaṇásyau "dgrahaṇa-tvám; ṛicā̆

---

2. dîkshâhutayaḥ. [1] ohne avagraha. [2] so (ṇ°) ACW, s. P. 7, 4. [3] °ṅt° AC. [4] °ṃdh° ABCDW. [5] havishâ vidher (= vidadhâtu!) iti çâkhântare mantrapâṭhaḥ, B (p. 293); Vs. 4, 7 und Kâṭh. 2, 2 haben zum wenigsten eine ähnliche Lesart: bṛihaspataye havishâ vidhema. [6] âvṛiṇot (!).

|| 4 || juhoti yajnásyó 'd-yatyâ; anu-shṭúp chándasâm úd ayachad íty **âhus**, tásmâd anu-shṭúbhâ juhoti, yajnásyó 'd-yatyai; dvā́daça[1] vâtsa-bandhā́ny[7] úd ayachann íty **âhus**, tásmâd dvâdaçá-bhir vâtsabandha-vído dîkshayanti; sā́ vā́ eshá 'rg anu-shṭúg, vā́g anu-shṭúg, yád etáya 'rcā́ dîkshá-yati vâcaí 'vaí 'naꝺ sárvayâ dîkshayati. **víçve devásya netúr** íty âha sâvitrỳ eténa, **márto vṛiṇîta sakhyám** || 5 || íty âha pitṛi-devatỳai 'téna, **víçve râyá ishudhyasī́** 'ty âha vaiçva-devỳ eténa, **dyumnáṃ vṛiṇîta pushyása** íty âha paushṇỳ eténa, sā́ vā́ eshá 'rk sarva-devatỳâ, yád etáya 'rcā́ dîksháyati sárvâbhir evaí 'naṃ devátâbhir[1] dîkshayati. saptā́-'ksharam prathamám padám ashṭā́-'ksharâṇi trī́ṇi, yā́ni trī́ṇi tā́ny ashṭā́v úpa yanti, yā́ni catvā́ri tā́ny ashṭaú, yád ashṭā́-'ksharâ téna || 6 || gâyatrī́, yád ékâdaçâ-'ksharâ téna trishṭúg[1], yád dvā́daçâ-'ksharâ téna jágatî, sā́ vā́ eshá 'rk sárvâṇi chán-dâꝺsi, yád etáya 'rcā́ dîksháyati sárvebhir evaí 'naṃ chándo-bhir dîkshayati. saptā́-'ksharam prathamám padáꝺ, saptá-padâ çákvarî, paçávaḥ çákvarî, paçū́n evā́ 'va runddha[4].

ékasmâd aksharâd ánâptam prathamám padáṃ, tásmâd yád vâcó 'nâptaṃ tán manushỳâ úpa jîvanti; pûrṇáyâ ju-hoti, pûrṇá iva hí prajā́-patiḥ, prajā́-pater ā́ptyai; nỳ-ûnayâ juhoti, nỳ-ûnâd dhí prajā́-patiḥ pra-jā́ ásṛijata pra-jā́nâꝺ sṛíshṭyai || 7 || agnáye, tā́, vṛidhâtv, ṛicā́, sakhyáṃ, téna, ju-hoti, páñcadaça ca || 2 ||

1, 2, 2, 1. — K. 23, 2. — Ç. 3, 1, 4, 6-23. — devâḥ — apú-nata | te | eva | abhavan — manushyaloka iti manushya-loke — nayati | adī́kshitaḥ — âhutyety â-hutyâ — rumdhe

2. [7] yathâ vatsa ekena pâçena badhyate tathâ víçve devasyety-âdishu dvâdaçapadeshu ekaikena padena yajno badhyate, atas tâni padâni **vâtsabandhâni**, vatsasyeva bandho vâtsabandhaḥ, B (p. 295); der Spruch hat nur dann zwölf Wörter, wenn man, wie auch oben geschieht, svâhâ nicht dazu rechnet.

— abhîti | prayuñkta[8] iti pra-yuñkte | yajèya — preti | yuñkte — yâḥ | vai — asmai | eva | enâḥ — vidheḥ — saḥ | asmât — parâñ | ait — avlînât — udyâtyâ ity ut-yatyai | anushṭub ity ànu-stup — vai | eshâ | ṛik | anushṭug ity ànu-stuk | vâk | anushṭug ity ànu-stuk — etayâ | ṛicâ — sâvitrî — pitṛidevatyeti pitṛi-devatyâ — vaiçvadevîti vaiçva-devî — pushyasè — paushṇî — vai | eshâ | ṛik — etayâ | ṛicâ — saptâksharam iti sapta-aksharam — ashṭâksharâṇîty ashṭâ-aksharâṇi — upeti | yanti — vai | eshâ | ṛik — etayâ | ṛicâ — rundhe — vâcaḥ | anâptam — nyûnayeti ni-ûnayâ.

3. ṛik-sâmé[1] vaí devébhyo yajnấyấ 'tishṭhamâne[2] kṛíshṇo rûpáṃ kṛitvấ 'pa-krámyâ 'tishṭhatâm; tè 'manyanta: yáṃ vấ imé[3] upâ-''vartsyátaḥ sá idám bhavishyatī́ 'ti, té[4] úpâ 'mantrayanta, té[4] aho-râtráyor mahimấnam apa-nidhấya devấn upấ-''vartetâm[5]. eshá vấ ṛicó várṇo yác chukláṃ kṛishṇâ-'jinásyai 'shá sấmno yát kṛishṇám. ṛik-sâmáyoḥ çílpe[6] stha íty âha, 'rk-sâmé[1] evấ 'va runddha[7]. esháḥ || 1 || vấ áhno várṇo yác chukláṃ kṛishṇâ-'jinásyai 'shá rấtriyâ yát kṛishṇáṃ, yád evaí 'nayos tátra nỳ-aktaṃ tád evấ 'va runddhe[7]. kṛishṇâ-'jinéna dîkshayati, bráhmaṇo vấ etád rûpáṃ yát kṛishṇâ-'jinám, bráhmaṇai 'vaí 'naṃ dîkshayatî. 'mấṃ dhíyaṃ çíkshamâṇasya devé 'ty âha, yathâ-yajúr evaí 'tád. gárbho vấ eshá yád dîkshitá úlbaṃ vấsaḥ, pró ''rṇute, tásmât || 2 || gárbhâḥ prấvṛitâ[8] jâyante. ná purấ sómasya krayấd ápo ''rṇvîta; yát purấ sómasya krayấd apo-''rṇvîtá gárbhâḥ pra-jấnâm parâ-pấtukâḥ syuḥ; kṛîté sómé 'po ''rṇute, jấyata evá tád, átho yáthâ vásîyâṃsam praty-

2. [8] obschon betont, nicht komponirt mit abhi!
3. kṛishṇâjinena vastreṇa dîkshâ mekhalayâ, tathâ kṛishṇavishâṇayâ.
[1] s. P. 4, 11. [2] s. P. 4, 38. [3] s. P. 4, 24. [4] s. P. 4, 42. [5] als Compositum. [6] s. P. 4, 46. [7] °ṃdh° ABCDW. [8] ohne avagraha.

-apornuté tâdṛíg[8] evá tád. áñgirasaḥ suvar-gám̐ lokám̐ yánta ū́rjam̐ vý abhajanta, táto yád aty-áçishyata té çarā́ abhavann, ū́rg vaí çarā́; yác chara-máyî || 3 || mékhalâ bhávaty ū́rjam evā́ 'va runddhe[7]; madhyatáḥ[8] sám̐ nahyati, madhyatá[8] evā́ 'smâ ū́rjam̐ dadhâti, tásmân madhyatá ûrjā́ bhuñjata. ûrdhvám̐ vaí púrushasya nā́bhyai médhyam avâçī́nam[8] amedhyám̐, yán madhyatáḥ[8] sam̐-náhyati médhyam̐ cai 'vā́ 'syâ 'medhyám̐ ca vy-ā́vartayatī́[5]. 'ndro vṛitrā́ya vájram prā́ 'harat, sá tredhā́[8] vý abhavat sphyás tṛítîyaṃ ráthas tṛítîyam̐ yū́pas tṛítîyam || 4 || yè 'ntaḥ-çarā́ áçîryanta té çarā́ abhavan, tác charā́ṇâṃ çara-tvám̐; vájro vaí çarā́ḥ, kshút khálu vaí manushýasya bhrā́tṛivyo, yác chara-máyî mékhalâ bhávati vájreṇai 'vá sâ-'kshā́t kshúdham bhrā́tṛivyam madhyató[8] 'pa hate. tri-vṛíd bhavati, tri-vṛíd vaí prâ-'ṇás, tri-vṛítam evá prâ-'ṇám madhyató yájamâne dadhâti; pṛithvī́ bhavati, rájjûnâm̐ vy-ā́vṛittyai[9]. mékhalayâ yájamânam̐ dîkshayati[10] yóktreṇa pátnîm, mithuna-tvā́ya || 5 || yajnó dákshiṇâm abhý adhyâyat, tā́ṃ sám abhavat; tád índro 'câyat, sò 'manyata: yó vā́ itó janishyáte sá idám bhavishyatī́ 'ti, tā́m prā́ 'viçat, tásyâ índra evā́ 'jâyata; sò 'manyata: yó vaí mád itó 'paro janishyáte sá idám bhavishyatī́ 'ti, tásyâ anu-mṛíçya yónim ā́ 'chinat, sā́ sûtá-vaçâ 'bhavat, tát sûtá-vaçâyai jánma || 6 || tā́ṃ háste ný aveshṭayata, tā́m mṛigéshu ný adadhât, sā́ kṛishṇa-vishâṇā́ 'bhavad; índrasya yónir asi mā́ mâ hiṃsîr íti kṛishṇa-vishâṇā́m prá yachati, sá-yonim evá yajnám̐ karoti[10] sá-yonim̐ dákshiṇâṃ sá-yonim índraṃ, sayoni-tvā́ya. kṛishyaí tvā́ su-sasyā́yâ[11] íty âha, tásmâd akṛishṭa-pacyā́ óshadhayaḥ[8] pacyante; su-pippa-

3. [9] °vṛity° ABCDW. [10] unbetont. [11] zu sa° s. P. 6, 12.

lā́bhyas tvaú 'shadhî-bhya[12] íty âha, tásmâd óshadhayaḥ[8] phálaṃ gṛihṇanti. yád dhástena || 7 || kaṇḍûyéta pâmanam-bhā́vukâḥ pra-jā́ḥ syur, yát smáyeta nagnam-bhā́vukâḥ; kṛishṇa-vishâṇáyâ kaṇḍûyate[10] 'pi-gṛíhya smayate pra-jā́nâṃ gopîthā́ya[8]. ná purā́ dákshiṇâbhyo nétoḥ kṛishṇa-vishâṇā́m áva cṛited, yát purā́ dákshiṇâbhyo nétoḥ kṛishṇa-vishâṇā́m ava-cṛitéd yóniḥ pra-jā́nâṃ parâ-pā́tukâ syân; nîtā́su dákshiṇâsu cā́tvâle kṛishṇa-vishâṇā́m prā́ 'syati, yónir vaí yajnásya cā́tvâlaṃ yóniḥ kṛishṇa-vishâṇā́, yónâv evá yóniṃ dadhâti, yajnásya sayoni-tvā́ya || 8 || runddha[7] eshá, tásmâc, charamáyî, yū́pas tṛítîyam, mithunatvā́ya, jánma, hástenâ, 'shṭā́catvâriṃçac ca || 3 ||

1, 2, 2, 1-3. — K. 23, 4. — Ç. 3, 2, 1, 1-31. — ṛiksâ̱me ity ṛik-sâ̱me — atishṭhamâne̱ iti | kṛishṇáḥ — te | a̱ma̱nya̱nta̱ — i̱me iti — te iti — upâvártetâ̱m ity úpa-âvártetâm — çilpe̱ iti — ṛiksâ̱me ity ṛik-sâ̱me — ruṃdhe̱ — râtriyâḥ — û̱rṇute̱ — prâvṛitâḥ — û̱rṇvîta̱ — apo̱rṇvîtety ápa-û̱rṇvîta — û̱rṇute | jâ̱yate̱ — atho̱ iti — vai | ça̱râḥ — û̱rjâ | bhu̱ñja̱te̱ — vyâvártaya̱tîti vi-âvártayati — vyâvṛityâ̱ iti vi-âvṛityai — dî̱ksha̱ya̱ti̱ — a̱çâ̱ya̱t | saḥ | a̱ma̱nya̱ta̱ — apáraḥ — tasyâ̱ḥ — ka̱ro̱ti̱ — su̱sa̱syâyâ̱ iti su-sa̱syâyai — oshádhîbhya̱ ity oshádhi-bhya̱ḥ.

4. vā́g vaí devébhyó 'pâ 'krâmad yájnâyā́ 'tishṭhamânâ, sā́ vánaspátîn[1] prā́ 'viçat, saí 'shā́ vā́g vánaspátishu vadati yā́ dundubhaú yā́ tū́ṇave yā́ víṇâyâṃ; yád dîkshita-daṇḍám pra-yáchati vā́cam evā́ 'va runddha[2]. aúdumbaro[1] bhavaty, ū́rg vā́ udumbára[1], ū́rjam evā́ 'va runddhe[2]; múkhena sám-mito bhavati, mukhatá[1] evā́ 'smâ ū́rjaṃ da-

---

3. [12] s. P. 3, 7.

4. daṇḍam âdâya mushṭikaraṇavâgyamau | kṛitvâ 'sau dîkshito bhûtvâ niyamân anutishṭhati. [1] ohne avagraha. [2] °ṃdh° ABCDW.

dhâti, tásmân mukhatá[1] ûrjā́ bhuñjate || 1 || krîté sóme maitrâ-varuṇā́ya daṇḍám prá yachati, maitrâ-varuṇó hí purástâd[1] ṛitvíg-bhyo vā́cam vi-bhájati, tā́m ṛitvíjo[1] yája= mâne práti shṭhâpayanti[3]. svā́hâ[1] yajnám mánasé 'ty âha, mánasâ hí púrusho yajnám abhi-gáchati; svā́hâ dyā́vâ-pṛithivī́bhyâm íty âha, dyā́vâ-pṛithivyór hí yaj= náḥ; svā́ho 'rór antárikshâd[1] íty âhâ, 'ntárikshe hí yajnáḥ, svā́hâ yajnám vā́tâd ā́ rabha íty âhâ, 'yám || 2 || vā́vá[1] yáḥ pávate sá yajnás, tám evá sâ-'kshā́d ā́ rabhate. mushṭī́[4] karoti, vā́cam yachati, yajnásya dhṛítyâ. ádîkshishṭâ 'yám brâhmaṇá íti trír upâ-'ṃçv âha devébhya evaí 'nam prā́ ''ha, trír uccaír[1] ubháyebhya evaí 'nam deva-manushyébhyaḥ prā́ ''ha. ná purā́ ná= kshatrebhyo vā́cam ví sṛijed[5]; yát purā́ nákshatrebhyo vā́= cam vi-sṛijéd yajnám ví chindyât || 3 || úd-iteshu ná= kshatreshu vratám kṛiṇuté 'ti vā́cam ví sṛijati, yajná= -vrato vaí dîkshitó, yajnám evā́ 'bhí vā́cam ví sṛijati. yádi vi-sṛijéd vaishṇavī́m ṛícam ánu brûyâd, yajnó vaí víshṇur, yajnénai 'vá yajnáṃ sám tanoti. daívîm dhíyam man= âmaha íty âha, yajnám evá tán mradayati; su-pârā́ no asad[6] váça íty âha, vý-ushṭim evā́ 'va runddhe[2] || 4 || brahma-vâdíno vadanti: hotavýam dîkshitásya gṛi= hā́3í ná hotavyā́3m íti, havír vaí dîkshitó, yáj juhuyā́d yájamânasyâ 'va-dā́ya juhuyâd, yán ná juhuyā́d yajna= -parúr antár iyâd, yé devā́ máno-jâtâ mano-yújа íty âha, prâ-'ṇā́ vaí devā́ máno-jâtâ mano-yújas, téshv evá paró-'ksham juhoti, tán né 'va hutám né 'vā́ 'hutaṃ. svap= ántam vaí dîkshitáṃ rákshâṃsi jighâṃsanty, agníḥ || 5 ||

---

4. [3] so (shṭh°) ABW, s. P. 6, 4. [4] s. P. 4, 12. [5] s. P. 6, 8. [6] so (°o a°) ABW, s. P. 11, 13. 8.

khálu vaí raksho-hā́, 'gne tváɷ sú jâgṛihi vayáɷ sú mandishîmahī́ 'ty âhâ, 'gním evā́ 'dhi-pā́ṃ kṛitvā́ svap= iti, rákshasâm ápa-hatyâ. avratyám iva vā́ eshá karoti yó dîkshitáḥ svápiti, tvám agne vrata-pā́ asī́ 'ty âhâ, 'gnír vaí devā́nâṃ vratá-patiḥ, sá evaí 'naṃ vratám ā́ lambh= ayati. devá[7] ā́ mártyeshv é 'ty âha, deváḥ[8] ‖ 6 ‖ hy̆ eshá sán mártyeshu. tváṃ yajnéshv ī́ḍya íty âhai, 'táɷ hí yájneshv ī́ḍaté. 'pa vaí dîkshitā́t sushupúsha in= driyáṃ devátâḥ[1] krâmanti, víçve devā́ abhí mā́m ā́ 'vavṛitrann íty âhe, 'ndriyéṇai 'vaí 'naṃ devátâbhiḥ sáṃ nayati. yád etád yájur ná brûyā́d yā́vata[1] evá paçū́n abhí dī́ksheta[9] tā́vanto[1] 'sya paçávaḥ syû, rā́své 'yat ‖ 7 ‖ somā́ " bhū́yo bharé 'ty âhā́, 'pari-mitân evá paçū́n áva runddhe[2]. candrám asi máma bhógâya bhavé 'ty âha, yathâ-devatám evaí 'nâḥ práti gribṇâti. vâyáve tvâ váruṇâya tvé 'ti yád evám etā́ nā́ 'nu= -diçéd áyathâ-devataṃ dákshiṇâ gamayed ā́ devátâbhyo vṛiçcyeta, yád evám etā́ anu-diçáti yathâ-devatám evá dákshiṇâ gamayati ná devátâbhya ā́ vṛiçcyate. dévîr âpo apâṃ[6] napâd íty âha, yád vo· médhyaṃ yajníyaɷ sá-devaṃ tád vo mā́ 'va kramisham íti vā́vaí 'tád âhā́.

'chinnaṃ tántum pṛithivyā́ ánu gesham íty âha, sétum evá kṛitvā́ 'ty eti ‖ 9 ‖ bhuñjate, 'yáṃ, chindyâd, runddhe[2], 'gnír, âha devá, íyad, devátâbhya ā́, tráyastriɷçac ca ‖ 4 ‖

1, 2, 2, 3 - 3, 3. — K. 23, 4. 5. — Ç. 3, 2, 1, 32 - 2, 27. — ruṃdhe | audúmbaraḥ — sthâpayanti — eti | rabhe — mushṭî iti — dhṛityai — manâmahe — vaçè — gṛihâsi — hota= vyâsm — devâḥ | manójâtâ iti manáḥ-jâtâḥ — tat | na | iva | ahútam — sv iti | jâgṛibi — apáhatyâ ity apá-hatyai

4. [7] Nominativ, CD. [8] auch der Text selbst scheint somit in deva â einen Nominativ zu suchen? [9] obschon betont, nicht komponirt mit abhi!

— devaḥ | eti | martyèshu | eti[10] | iti — eti | avavṛitran — abhîti | dîkshèta[9] — syaḥ | râsvà | iyàt | soma | eti — etâḥ | na — dakshiṇâḥ | gamayet — dakshiṇâḥ | gamayati — pṛithivyâḥ | anv iti — atîti | eti.

5. devā́ vaí deva-yájanam adhy-avasā́ya díço ná prā́ 'jânan, tè 'nyò 'nyám úpâ 'dhâvan: tváyâ prá jânâma tváyé 'ti, té 'dityâu sám adhriyanta: tváyâ prá jânâmé 'ti, sā́ 'bravîd: váraṃ vṛiṇai mát-prâyaṇâ evá vo yajnā́ mád-udayanâ asann íti, tásmâd âdityáḥ prâ-'yaṇī́yo yajnā́nâm âdityá ud-ayanī́yaḥ. páñca devátâ[1] yajati[2] páñca díço, diçā́m prá-jnâtyai || 1 || átho páñcâ-'ksharâ paṅktíḥ, pā́ṅkto yajnó, yajnám evā́ 'va runddhe[3]. páthyâu svastím[1] ayajan, prā́cîm[1] evá táyâ díçam prā́ 'jânann[2] agnínâ dakshiṇā́[4] sómena pratī́cîu[1] savitró 'dîcîm[1] áditya ''rdhvā́m. páthyâu svastíṃ[1] yajati, prā́cîm evá táyâ díçam prá jânâti; páthyâu svastím[1] ishṭvā́ 'gnī́-shómau yajati, cákshushî[5] vā́ eté[6] yajnásya yád agnī́-shómau, tā́bhyâm evā́ 'nu paçyati || 2 || agnī́-shómâv ishṭvā́ savitā́raṃ yajati, savitṛi-prasûtá evā́ 'nu paçyati; savitā́ram ishṭvā́ 'ditiṃ yajatî, 'yáṃ vā́ áditir, asyā́m evá prati-shṭhā́yā́ 'nu paçyaty; áditim ishṭvā́ mârutī́m ṛícam ánv âha, marúto vaí devā́nâṃ víço, deva-viçáṃ khálu vaí kálpamânam manushya-viçám ánu kalpate, yán mârutī́m ṛícam anv-ā́ha, viçā́ṃ kḷíptyai. brahma-vâdíno vadanti: prayâjá-vad ananû-yâjám[7] prâ-'yaṇī́yaṃ kâr̀yam anûyâjá-vat || 3 || apra-yâjám ud-ayanī́yam ítî, 'mé vaí pra-yâjā́ amī́[8] anû-yâjā́ḥ[7], saí 'vá sā́ yajnásya sáṃ-tatis. tát táthâ ná kâr̀yam, âtmā́ vaí pra-yâjā́ḥ

---

4. [10] *hier* also mit iti (weil nicht erhellt, dafs â am Ende des Hemistichs steht); anders I, 1, 14, 4. 2, 3, 1.

5. prâyaṇîyâ. [1] ohne avagraha. [2] unbetont. [3] °ṃdh° ABCDW. [4] so (°ṇâ) ABCDW. [5] s. P. 4, 12. [6] s. P. 4, 44. [7] s. P. 3, 7. [8] s. P. 4, 12.

pra-jā́ 'nû-yâjā́[7], yát pra-yâjā́n antar-iyā́d âtmā́nam antár iyâd, yád anû-yâjā́n[7] antar-iyā́t pra-jā́m antár iyâd, yá-taḥ khálu vaí yajnásya ví-tatasya ná kriyáte tád ánu yajnáḥ párâ bhavati, yajnám parâ-bhávantaṃ yájamânó 'nu || 4 || párâ bhavati. prayâjá-vad evā́ 'nûyâjá-vat prâ-'ya-ṇī́yaṃ kâryam prayâjá-vad anûyâjá-vad ud-ayanī́yaṃ, nā́ ''tmā́nam antar-éti ná pra-jā́ṃ, ná yajnáḥ parâ-bhávati ná yájamânaḥ. prâ-'yaṇī́yasya nishkâsá[1] ud-ayanī́yam abhí nír vapati, saí 'vá sā́ yajnásya sáṃ-tatir. yā́ḥ prâ--'yaṇī́yasya yâjyâ yát tā́ ud-ayanī́yasya yâjyâḥ kuryā́t párâñ[1] amúṃ lokám ā́ rohet, pra-mā́yukaḥ syâd; yā́ḥ prâ--'yaṇī́yasya puro-'nuvâkyâs tā́ ud-ayanī́yasya yâjyâḥ kar-oty, asmínn evá loké práti tishṭhati || 5 || prájnâtyai, paçyaty, anûyâjávad, yájamânó 'nu, puro-'nuvâkyâs tā́, ashṭaú ca || 5 ||

K. 23, 8. — Ç. 3, 2, 3, 1-23. — devâḥ | vai — te | an-yaḥ | anyam — te | adityâm — yajnâḥ — prâyaṇîya iti pra-ayaṇîyâḥ — devatā́ḥ — atho iti — dakshiṇâ — agnî-shomâv ity agnî-somaú — cakshúshî iti | vai | ete iti — ishṭvâ | aditim — ananûyâjam ity ánanu-yâjam — amî iti | anûyâjâ ity ánu-yâjâḥ — prajeti pra-jâ | anûyâjâ ity ánu--yâjâḥ — anûyâjân ity ánu-yâjân — anú | pareti | bhavati — nishkâse — abhi | nir iti | vapati | sâ | eva — yâjyā́ḥ.

6. Kadrū́ç ca vaí Su-parṇī́ câ ''tma-rûpáyor aspardh-etâu, sā́ Kadrū́ḥ Su-parṇī́m ajayat, sā́ 'bravît: tṛitī́ya-syâm itó diví sómas tám ā́ hara ténâ ''tmā́naṃ nísh krîṇîshvé[1] 'tî. 'yáṃ vaí Kadrū́r asaú Su-parṇī́, chán-dâusi Sauparṇeyā́ḥ[2]. sā́ 'bravîd: asmaí vaí pitárau pu-trā́n bibhritas tṛitī́yasyâm itó diví sómas tám ā́ hara ténâ ''tmā́naṃ nísh krîṇîshva || 1 || íti mâ Kadrū́r avoc-

6. aruṇayâ krayaḥ. [1] so (°sh k°) ABW, s. P. 8, 24. [2] ohne avagraha.

ad íti. jágaty úd apatac cáturdaçâ-'ksharâ satî́, sā́ 'prâ-''pya nŷ avartata, tásyai dvé[3] akshâre[4] amîyetâu, sā́ paçú-bhiç ca dîksháyâ cā́ " 'gachat, tásmâj jágatî chándasâm paçavŷa-tamâ, tásmât paçu-mántaṃ dîkshó 'pa namati. trishṭúg[2] úd apatat tráyodaçâ-'ksharâ satî́, sā́ 'prâ-''pya nŷ avartata, tásyai dvé[3] akshâre[4] amîyetâu, sā́ dákshiṇâ-bhiç ca || 2 || tápasâ cā́ " 'gachat, tásmât trishṭúbho[2] loké mā́dhyaṃdine[2] sávane dákshiṇâ nîyanta, etát khálu vā́vá tápa íty âhur yáḥ svám dádâtî́ 'ti. gâyatry úd apatac cátur-aksharâ satŷ ajáyâ jyótishâ, tám asyâ ajā́ 'bhŷ arunddha[5], tád ajā́yâ ajă-tvâu, sā́ sómam cā́ " 'harac[6] catvā́ri câ 'ksháráṇi, sā́ 'shṭā́-'ksharâ sám apadyata. brahma-vâdíno vadanti || 3 || : kásmât satyā́d gâyatrî kánishṭhâ chándasâu satî́ yajna-mukhám párî 'yâyé 'ti, yád evā́ 'daḥ sómam ā́ 'harat[6] tásmâd yajna-mukhám páry ait, tásmât tejasvínî-tamâ. pad-bhyā́m dvé[3] sávane[4] sam-ágṛihṇân múkhenaí 'kaṃ; yán múkhena sam-ágṛihṇât tád adhayat, tásmâd dvé[3] sávane[4] çukrá-vatî[7] prâtaḥ-savanáṃ ca mā́dhyaṃdinaṃ[2] ca, tásmât tṛitîya-savaná ṛijî-shám abhí shuṇvanti[8], dhîtám iva hí mányante || 4 || â-çíram áva nayati saçukra-tvā́yā́ 'tho sám bharaty evaí 'nat. tâu sómam â-hriyámâṇaṃ gandharvó Viçvā́-vasuḥ[9] páry amushṇât, sá tisró rā́trîḥ pári-mushito 'vasat, tásmât tisró rā́trîḥ krîtáḥ sómo vasati. té devā́ abruvant: strî́-kâmâ vaí gandharvā́ striyā́ nísh krîṇâmé[1] 'ti; té vā́câu stríyam éka-hâyanîṃ kṛitvā́ táyâ nír akrîṇant. sā́ rohíd rûpáṃ kṛitvā́ gandharvébhyaḥ || 5 || apa-krámyâ 'tishṭhat, tád rohíto jánma. té devā́ abruvann: ápa yushmád ákram-

---

6. [3] s. P. 4, 49. [4] s. P. 4, 50. [5] °ṃdha ABCDW. [6] obschon betont (nach CD), doch nicht mit â komponirt! [7] s. P. 4, 51. [8] so (sh°) ABW, s. P. 6, 4. [9] s. P. 3, 5.

în[10] nā́ 'smā́n upā́-''vartate[11] ví hvayâmahâ íti. bráhma gandharvā́ ávadann ágâyan devā́ḥ, sā́ devā́n gā́yata upā́-''vartata[11], tásmâd gā́yantaᵕ stríyaḥ kâmayante. kā́mukâ enaᵕ stríyo bhavanti yá evám védā́ 'tho yá evám vidvā́n ápi jányeshu bhávati tébhya evá dadaty utá yád bahú-tayâḥ || 6 || bhávanty[12]. éka-hâyanyâ krîṇâti, vâcaí 'vaí 'naᵕ sárvayâ krîṇâti, tásmâd éka-hâyanâ manushyầ vā́cam vadanty. ákûṭayā́ 'karṇayā́ 'kâṇayā́ 'çloṇayā́ 'sapta-çaphayâ krîṇâti. sárvayai 'vaí 'nam krîṇâti. yác chvetáyâ krîṇîyā́d duç-cármâ yájamânaḥ syâd; yát kṛishṇáyâ 'nu-stáraṇî[13] syât, pra-mā́yuko yájamânaḥ syâd; yád dvi-rûpáyâ vā́rtra-ghnî syât, sá vâ 'nyám jinîyā́t tám vâ 'nyó jinîyâd; aruṇáyâ piñgâ-'kshyā́ krîṇâty, etád vaí sómasya rûpáᵕ, sváyai 'vaí 'nam devátayâ krîṇâti || 7 || nísh krîṇîshva, dákshiṇâbhiç ca, vadanti, mányante, gandharvébhyo, bahútayâḥ, piñgâkshyā́, dáça ca || 6 ||

K. 23, 10. 24, 1. — Ç. 3, 2, 4, 1-6. 3, 1, 13-16. — nir iti | krîṇîshva — sâ | aprâpyety aprá-âpya | nîti — dve iti | akshare iti — ca | eti | agachat — dîkshâ | upeti — dakshiṇâḥ | nîyante — satî | ajayā́ — asyai | ajâ | abhîti | arumdha — ca | eti | ahárat[6] — somám | eti | ahárat[6] — dve iti | savánê iti — çukravátî iti çukra-vatî — tṛitîya-sávana iti tṛitîya-savane — sunvanti — atho iti — viçvâ-vásur iti viçva-vasuḥ — avasat — strîkā́mâ iti strî-kâmâḥ — nir iti | krîṇâma — akrámît — upâvártata ity úpa-âvártate — hvayâmahai — upâvártatety úpa-âvártata — atho iti — ekáhâyanâ ity eká-hâyanâḥ — akûṭayâ | akárṇayâ | akā́ṇayâ | açlóṇayâ | asáptaçaphayety asápta-çaphayâ — anustaraṇîty ánu-staráṇî — anyam | jinîyât.

7. tád dhíraṇyam abhavat, tásmâd ad-bhyó híraṇyam

6. [10] betont. [11] als Compositum. [12] unbetont (!) in W. [13] s. P. 6, 8.

7. tatprakâraḥ.

punanti. brahma-vâdíno vadanti: kásmât satyā́d ana-sthíkena pra-jā́ḥ pra-vī́yante[1] 'sthan-vátīr jâyanta íti; yád dhíraṇyaṃ ghṛitè 'va-dhā́ya juhóti tásmâd anasthíkena pra-jā́ḥ prá vîyante[2] 'sthan-vátîr jâyanta. etád vā́ agnéḥ pri-yáṃ dhā́ma yád ghṛitáṃ téjo híraṇyam, iyáṃ te çukra tanū́r idáṃ várca íty âha, sá-tejasam evaí 'naṃ sá-tanum || 1 || karoty, átho sám bharaty evaí 'naṃ. yád ábaddham ava-dadhyā́d gárbhâḥ pra-jā́nâm parâ-pā́tukâḥ syur, baddhám áva dadhâti gárbhâṇâṃ dhṛítyai. nishṭark-ỳam[3] badhnâti, pra-jā́nâm pra-jánanâya. vā́g vā́ eshā́ yát soma-kráyaṇî; jū́r asī́ 'ty âha, yád dhí mánasâ jávate tád vâcā́ vádati[4]; dhṛitā́ mánasé 'ty âha, mánasâ hí vā́g dhṛitā́; júshṭâ víshṇava íty âha || 2 || yajnó vaí víshṇur, yajnā́yai 'vaí 'nâṃ júshṭâṃ karoti; tásyâs te satyá-sa-vasaḥ pra-savá íty âha, savitṛí-prasū́tâm evá vā́cam áva runddhe[5]. kā́ṇḍe-kâṇḍe vaí kriyámâṇe yajnáṃ rákshâṃsi jighâṃsanty, eshá khálu vā́ áraksho-hataḥ pánthâ yò 'gnéç ca sū́ryasya ca; sū́ryasya cákshur ā́ 'ruham agnér akshṇáḥ kanī́nikâm íty âha, yá evā́ 'raksho-hataḥ pán-thâs táṃ sam-ā́rohati[6] || 3 || vā́g vā́ eshā́ yát soma-krá-yaṇî, cíd asi manā́ 'sī́ 'ty âha, çā́sty evaí 'nâm etát, tá-smâc chishṭā́ḥ pra-jā́ jâyante. cíd asī́ 'ty âha, yád dhí mánasâ cetáyate tád vâcā́ vádati[4]; manā́ 'sī́ 'ty âha, yád dhí mánasâ 'bhi-gáchati tát karóti[4]; dhī́r asī́ 'ty âha, yád dhí mánasâ dhyā́yati tád vâcā́ || 4 || vádati[4]; dákshiṇâ 'sī́ 'ty âha, dákshiṇâ hỳ eshā́; yajníyâ 'sī́ 'ty âha, yajníyâm evaí 'nâṃ karoti; kshatríyâ 'sī́ 'ty âha, kshatríyâ hỳ eshā́; 'ditir asy ubhayátaḥ-çîrshṇī́ 'ty âha, yád evā́

---

7. [1] Wurzel betont. [2] unbetont. [3] ohne avagraha. [4] betont wegen hi. [5] °ṃdh° ABCDW. [6] als Compositum.

"dityáḥ prâ-'yaṇı̄́yo yajnā̆nâm âdityá ud-ayanı̄́yas tásmâd evám âha. yád ábaddhâ syā̆d áyatâ syâd; yát padi-baddhā̆ 'nu-stáraṇî[7] syât, pra-mā̆yuko yájamânaḥ syât || 5 || yát karṇa-gṛihîtā̆ vā̆rtra-ghnî syât, sá vâ 'nyáṃ jinîyā̆t táṃ vâ 'nyó jinîyân; mitrás tvâ padí badhnâtv íty âha, mitró vaí çivó devā̆nâṃ, ténai 'vaí 'nâm padí badhnâti. pûshā̆ 'dhvanaḥ pâtv íty âhe, 'yáṃ vaí pûshé, 'mā̆m evā̆ 'syâ adhi-pā̆m akaḥ, sám-ashṭyâ; índrâyā̆ 'dhy-akshâyé 'ty âhé, 'ndram evā̆ 'syâ ádhy-aksham karoti || 6 || ánu tvâ mâtā̆ manyatâm ánu pité 'ty âhā̆, 'nu-matayai 'vaí 'nayâ krîṇâti; sā̆ devi devám áche 'hı̄́ 'ty âha, devı̄́ hy̆ eshā̆ deváḥ sóma; índrâya sómam íty âhé, 'ndrâya hí sóma â-hriyáte, yád etád yájur ná brûyā̆t párâcy[3] evá soma-kráyaṇî 'yâd; rudrás tvā̆ " vartayatv íty âha, rudró vaí krûráḥ || 7 || devā̆nâṃ, tám evā̆ 'syai parástâd[3] dadhâty ā̆-vṛittyai[8], krûrám iva vā̆ etát karoti yád rudrásya kîrtáyati; mitrásya pathé 'ty âha, çā̆ntyai; vâcā̆ vā̆ eshá-ví krîṇîte yáḥ soma-kráyaṇyâ, svastí[8] sóma-sakhâ púnar é 'hi sahá rayyé 'ty âha, vâcaí 'vá vi-krı̄́ya púnar âtmán vā̆caṃ dhatté, 'nupa-dâsukâ 'sya vā̆g bhavati yá eváṃ véda || 8 || sátanuṃ, víshṇava íty âha, samā̆rohati, dhyā̆yati tád vâcā̆, yája-mânaḥ syât, karoti, krûró, véda || 7 ||

1, 2, 4, 1. 2. — K. 24, 8. — Ç. 3, 2, 4, 9-21. — pravîyánta iti pra-vîyánte — jâyante — vîyante — jâyante — atho iti — nishṭarkyám — javáte — vadáti — vishṇáve — prasava iti pra-save — panthā̆ḥ — samârôhatîti sam-âróhati — çishṭâḥ | prajâ iti pra-jâḥ — padibaddheti padi-baddhâ | anustaraṇîty ánu-staráṇî — anyam | jinîyât — samáshṭyâ iti

7. [7] s. P. 6, 8. [8] ? °vṛityai° ABCDW.

sam-ashtyai — asyâh — achà | ihi | iti — parâcî — iyât — tvâ | eti — âvrityâ ity â-vrityai — eti | ihi.

8. shát padãny ánu ní krâmati, shad-ahám vãñ nã 'ti vadaty, utá sam-vatsarásyã 'yane yãvaty evá vãk tãm áva runddhe[1]. saptamé padé juhoti, saptá-padâ çákvarî, paçávah çákvarî, paçũn evã 'va runddhe[1], saptá grâmyãh paçávah saptã ''ranyãh saptá chándâṃsy, ubháyasyã 'va-ruddhyai[2]. vásvy asi rudrã 'sĩ 'ty âha, rûpám evã 'syâ etán mahimãnam || 1 || vy-ãcashte[3]. bṛíhaspátis[4] tvâ sumné raṇvatv íty âha, bráhma vaí devãnâm bṛíhaspátir, bráhmaṇai 'vã 'smai paçũn áva runddhe[1]; rudró vásu-bhir ã ciketv íty âhã, ''-vṛittyai[5]. pṛithivyãs tvâ mûrdhánn ã jigharmi deva-yájana íty âha, pṛithivyã hỳ eshá mûrdhã yád deva-yájanam; íḍâyâh padá íty âhé, 'ḍâyai hỳ etát padám yát soma-kráyaṇyai; ghṛitá-vati svãhâ[4] || 2 || íty âha, yád evã 'syai padãd ghṛitám ápîḍyata tásmâd evám âha. yád adhvaryúr anagnãv ã-hutim juhuyãd andhò 'dhvaryúh syâd[6] rákshâṃsi yajnáṃ hanyur; híraṇyam upã-'sya juhoty, agni-váty evá juhoti, nã 'ndhò 'dhvaryúr bhavati[6] ná yajnáṃ rákshâṃsi ghnanti. kãṇḍe-kâṇḍe vaí kriyámâṇe yajnáṃ rákshâṃsi jighâṃsanti; pári-likhitaṃ rákshah pári-likhitâ árâtaya íty âha, rákshasâm ápa-hatyai || 3 || idám aháṃ rákshaso grîvã ápi kṛintâmi yò 'smãn dvéshti yám ca vayám dvishmá íty âha, dvaú vãvá[4] púrushau yám cai 'vá dvéshti yáç cai 'nam dvéshti táyor evã 'nantar-âyam grîvãh kṛintati. paçávo vaí soma-kráyaṇyai

---

8. padasaṃgrahah. [1] °ṃdh° ABCDW. [2] °rudhyai ABCDW. [3] als Compositum. [4] ohne avagraha. [5] ? °vṛityai ABCDW. [6] unbetont.

padáṃ, yâvat-tmûtáɷ[7] sáṃ vapati, paçū́n evā́ 'va runddhe[1]; 'smé[8] rā́ya íti sáṃ vapaty, âtmā́nam evā́ 'dhvaryúḥ ‖ 4 ‖ paçú-bhyo nā́ 'ntár eti; tvé[9] rā́ya íti yájamânâya prá yachati, yájamâna evá rayíṃ dadhâti; tóte[10] rā́ya íti pátniyâ, ardhó vā́ eshá âtmáno yát pátnî, yáthâ gṛihéshu ni-dhatté tâdṛ́g[4] evá tát. tváshṭîmatî[4] te sapeyé 'ty âha, tváshṭâ vaí paçûnā́m mithunā́nâɷ rûpa-kṛ́d, rûpám evá paçúshu dadhâty. asmaí vaí lokā́ya gā́rha-patya ā́ dhîyate[6] 'múshmâ â-havanī́yo, yád gā́rha-patya upa-váped asmíṅ loké[11] paçu-mā́nt syâd, yád â-havanī́ye 'múshmiṅ loké[11] paçu-mā́nt syâd; ubháyor úpa vapaty, ubháyor evaí 'naṃ lokáyoḥ paçu-mántaṃ karoti ‖ 5 ‖ mahimā́naɷ, svā́hā́, 'pahatyâ, adhvaryúr, dhî́yate, cáturviɷçatiç ca ‖ 8 ‖

1, 2, 5, 1. 2. — K. 24, 4. — Ç. 3, 3, 1, 1-11. — anú | nîti | krâmati — vâk | na | atîti — yâvàtî | eva — vasvī́ — asyâḥ | etat — vyâcàshṭa iti vi-âcàshṭe — eti | ciketu — âvṛìtyâ ity ā́-vṛityai — devayajàna iti deva-yajàne — pṛi-thivyâḥ — iḍā́yâḥ | pade — apī́ḍyata[13] — upâsyety úpa-asyà — agnivatîty àgni-vati — yâvatmûtam iti yâvat-tmû-tam[7] — rumdhe | asme iti — tve iti — yajàmâne — totè — patniyai — tvashṭī́matî — dhîyate | amushmai — yat | gârhàpatya iti gârhà-patye.

9. brahma-vâdíno vadanti: vi-cítyaḥ sómā́s ná vi-cítyā́s íti; sómo vā́ óshadhînâɷ[1] rā́jâ, tásmin yád ā́-pannaṃ grasitám evā́ 'sya tád, yád vi-cinuyā́d yáthâ "syâd grasitáṃ nish-khidáti[2] tâdṛ́g[1] evá tád, yán ná vi-

---

8. [7] ? so W, yâvatmû° A. D vor iti, yâvatyŭ° C vor iti (und auch nach iti prima manu: -tyŭ°); tmû taṃ ghṛitenâ "plutam, B (p. 343), s. Pet.W. unter tmûta. [8] s. P. 4, 9. [9] s. P. 4, 10. [10] tote kalatre, B (p. 343). [11] tvashṭur anugraheṇo 'petâ, B (p. 344). [12] °nl° A. B (das erste Mal mit virâma). W. [13] ápîḍayata CD.

9. somonmânam. [1] ohne avagraha. [2] nishvidati B (p. 347 u. p. 348 wo durch: makshikâdyupadraveṇa vamati erklärt!).

-cinuyā́d yáthâ 'kshánn ā́-pannam vi-dhā́vati tâdṛ́g[1] evá tát, kshódhuko 'dhvaryúḥ syā́t kshódhuko yájamânaḥ; sóma-vikrayint sómaṃ çodhayé 'ty evá brûyâd, yádī́ 'taram || 1 || yádī́ 'taram ubháyenai 'vá soma-vikrayíṇam arpayati, tásmât soma-vikrayī́ kshódhuko. 'ruṇó ha smâ "haú "pa-veçiḥ: soma-kráyaṇa evā́ 'háṃ tṛitī́ya-savanám áva rundha íti; paçûnā́ṃ cárman mimîte paçū́n evā́ 'va runddhe[3], paçávo hí tṛitī́yaṃ sávanaṃ. yáṃ kâmáyetâ: 'paçúḥ syâd íty ṛikshatás[1] tásya mimîta, 'rksháṃ vā́ apaçavyám, apaçúr evá bhavati; yáṃ kâmáyeta: paçu-mā́nt syât || 2 || íti lomatás[1] tásya mimîtai, 'tád vaí paçûnā́ṃ rûpáṃ, rûpéṇai 'vā́ 'smai paçū́n áva runddhe[3], paçu-mā́n evá bhavaty. apā́m ánte krîṇâti, sá-rasam evaí 'naṃ krîṇâty. amā́tyo[1] 'sī́ 'ty âhâ, 'maí 'vaí 'naṃ kurute. çukrás te gráha íty âha, çukró hy àsya grábhó. 'nasā́ 'cha yâti, mahimā́nam evā́ 'syā́ 'cha yâty. ánasâ || 3 || ácha yâti, tásmâd ano-vâhỳaṃ samé jī́vanaṃ. yátra khálu vā́ etáṃ çîrshṇā́ háranti, tásmâc chîrsha-hârỳaṃ giraú jī́vanam. abhí tyáṃ deváṃ savitā́ram íty áti-chandasa 'rcā́ mimîté, 'ti-chandâ vaí sárvâṇi chándâṃsi, sárvebhir evaí 'naṃ chándo-bhir mimîte; várshma vā́ eshā́ chándasâṃ yád áti-chandâ, yád áti-chandasa 'rcā́ mímîte várshmai 'vaí 'naṃ samânā́nâṃ[1] karoty. ékayai-'kayo[4] 'tsárgam || 4 || mimîté 'yâtayâmniyâ-'yâtayâmniyai 'vaí 'nam mimîte, tásmân nā́nâ vîryâ aṅgúlayaḥ. sárvâsv aṅgushṭhám úpa ní gṛihṇâti, tásmât samā́vad-vîryo 'nyā́bhir aṅgúli-bhis, tásmât sárvâ ánu sáṃ carati. yát sahá sárvâbhir mímîta sáṃ-çlishṭâ aṅgúlayo jâyerann, ékayai-'kayo 't-sárgam mimîte, tásmâd ví-bhaktâ jâyante. páñca kṛítvo yájushâ mimîte,

---

9. [3] °ṃdh° ABCDW. [4] vgl. P. 5, 19 schol.

páñcâ-'ksharâ pañktíḥ, pā̃ñkto yajnó, yajnám evā̃ 'va runddhe[3], páñca kṛ́tvas tûshṇī́m ‖ 5 ‖ dáça sám padyante, dáçâ-'ksharâ vi-rā̃ḍ, ánnam vi-rā̃ḍ, vi-rā̃jai 'vā̃ 'nnā̃-'dyam áva runddhe[4]; yád yájushâ mímîte bhûtám evā̃ 'va runddhe[4], yát tûshṇī́m bhavishyát. yád vaí tā̃vân[1] evá sómaḥ syā̃d yā̃vantam[1] mímîte yájamânasyai 'vá syân nā̃ 'pi sadasỳânâm; pra-jā̃bhyas tvé 'ty úpa sám ûhati, sadasỳân evā̃ 'nv-ā̃bhajati[5]; vā̃sasó 'pa nahyati, sarva-devatỳam vaí ‖ 6 ‖ vā̃saḥ, sárvâbhir evaí 'nam devátâbhiḥ sám ardhayati; paçávo vaí sómaḥ, prâ-'ṇā̃ya tvé 'ty úpa nahyati, prâ-'ṇám evá paçúshu dadhâti; vy-ânā̃ya tvé 'ty ánu çṛinthati, vy-ânám evá paçúshu dadhâti, tásmât svapántam prâ-'ṇā̃ ná jahati ‖ 7 ‖ ítaram, paçumā̃nt syā̃d, yâty ánaso, 'tsárgam, tûshṇī́ṃ, sarvadevatyàm vaí, tráyastriṃçac ca ‖ 9 ‖

1, 2, 6, 1. — K. 24, 5. — Ç. 3, 3, 2, 5-19. — somâsḥ — vịcityâs iti vi-cityâsḥ — âsyāt — nịshkhịdatîti niḥ-khịdati — yat | na — ạkshan — syât — çọdhaạyạ — yadi | itàram — ạrpạyạtị — ạrụṇaḥ | hạ | smạ | âhạ | aupàveçịr ity aupà-veçịḥ | sọmạkrayàṇạ iti soma-krayàṇe — rụṃdhẹ — ạpạ-çuḥ — ṛikṣham — ạmâtyàḥ — ạmâ | ẹva — achà | yâtị — ạsyạ | ạcha — anàsâ | achà | atichandạsety ati-chạn-dạsậ | ṛicâ — atichandậ ity ati-chạndậḥ — varshmà | ẹva — ekàyaikạyety ekàyâ-ẹkạyậ — upà | nîti | gṛịhṇậtị — anù | sam iti | cạrạtị — mimī̀ta — vibhàktậ itị vi-bhạktậḥ — upà | sam iti | ûhạtị — ạnvâbhàjạtîty ànu-âbhàjati — vyậnâ-yeti vi-ạnâyà — vyậnam iti vi-ạnam — prậṇâ iti pra-ạnâḥ.

10. yát: kaláyâ te çaphéna te krîṇâní 'ti páṇetā̃ 'go-argháṃ[1] sómam kuryā̃d ágo-argham[1] yájamânam ágo-argham adhvaryúm, gós tú mahimā̃nam nā̃

---

9. [5] als Compositum.

10. anyaiç ca tatkrayaḥ. [1] s. P. 11, 16.

'va tired; gávâ te krìṇânī́ 'ty evá brûyâd, go-arghám[1] evá sómam karóti go-arghám yájamânam go-arghám adhvaryúm, ná gór mahimā́nam áva tiraty. ajáyâ krîṇâti, sá-tapasam evaí 'nam krîṇâti; híraṇyena krîṇâti, sá-çukram evá || 1 || enam krîṇâti; dhenvā́ krîṇâti, sā́-"çiram evaí 'nam krîṇâty; ṛishabhéṇa krîṇâti, sé-'ndram evaí 'nam krîṇâty; anaḍúhâ[2] krîṇâti, váhnir vā́ anaḍvā́n, váhninai 'vá váhni yajnásya krîṇâti; mithunā́bhyâm[3] krîṇâti, mithunásyā́ 'va-ruddhyai[4]; vā́sasâ krîṇâti, sarva-devatýam vaí vā́saḥ, sárvâbhya evaí 'nam devátâbhyaḥ[2] krîṇâti; dáça[5] sám padyante, dáçâ-'ksharâ vi-rā́ḍ, ánnam vi-rā́ḍ, vi-rā́jai 'vā́ 'nnā́-'dyam áva runddhe[6] || 2 || tápasas tanū́r asi prajā́-pater várṇa íty âha, paçú-bhya evá tád adhvaryúr ní hnuta, âtmánó 'nâ-vraskâya, gáchati çríyam prá paçū́n âpnoti yá evám véda. çukrám te çukréṇa krîṇâmī́ 'ty âha, yathâ-yajúr evaí 'tád. devā́ vaí yéna híraṇyena sómam ákrîṇan tát abhî-sháhâ[7] púnar ā́ 'dadata kó hí téjasâ vi-kreshyáta íti. yéna híraṇyena || 3 || sómam krîṇîyā́t tád abhî-sháhâ[7] púnar ā́ dadîta téja evā́ "tmán dhatte. 'smé[8] jyótiḥ soma-vikrayíṇi táma íty âha, jyótir evá yájamâne dadhâti[9] támasâ sóma-vikrayíṇam arpayati. yád ánupa-grathya hanyā́d dandaçū́kâs tā́u sámâu sarpā́ḥ syur; idám aháu sarpā́ṇâm dandaçū́kânâm grîvā́ úpa grathnâmī́ 'ty âhā́, 'dandaçûkâs tā́u sámâu sarpā́ bhavanti[9] támasâ soma-vikrayíṇam vidhyati.

svā́na || 4 || bhrā́jé 'ty âhai, 'té vā́ amúshmin loké[10] sómam arakshan, tébhyó 'dhi sómam ā́ 'haran; yád eté-

---

10. [2] ohne avagraha. [3] vatsataro vatsatarî cety etâbhyâm. [4] °rudhyai ABCDW. [5] dhenoḥ savatsâyâ vivakshitatvâd daça dravya-sampattiḥ. [6] °ṃdhe ABCDW. [7] s. P. 3, 7. 6, 2. [8] s. P. 1, 9. [9] unbetont. [10] °nl° AW, °n (virâma) l° B.

bhyaḥ soma-kráyaṇân nā́ 'nu-diçéd ákrîto 'sya sómaḥ syân[9] nā́ 'syai 'tè 'múshmiṅ loké[10] sómaꞷ raksheyur; yád etébhyaḥ soma-kráyaṇân anu-diçáti krîtò 'sya sómo bhav= aty[9] etè 'syâ 'múshmiṅ loké[10] sómaꞷ rakshanti || 5 || sáçuk= ram evá, runddha[6], íti yéna híraṇyena, svā́na, cátuçcatvâriꞷçac ca || 10 ||

1, 2, 7, 1. — K. 24, 6. — Ç. 3, 3, 3, 1-11.[11] — sâçiram iti sa-âçiram — sendram iti sa-indram — annâdyam ity ánna= -adyám — hnute — anā́vraskâyety anā́-vraskâya — devâḥ — abhîshahety ábhi-sahā́ — eti | adadata — vikreshyata iti vi-kreshyatè — asme iti — sarpâḥ — syât | na.

11. vâruṇó vaí krîtáḥ sóma úpa-naddho; mitró na é 'hi súmitra-dhâ íty âha, çā́ntyâ. índrasyo ''rúm ā́ viça dákshiṇam íty âha; devā́ vaí yáꞷ sómam ákrîṇan tám índrasyo ''rau dákshiṇa ā́ 'sâdayann, eshá khálu vā́ etárhī́ 'ndro yó yájate, tásmâd evám âhó. 'd ā́yushâ sv-âyúshé 'ty âha, devátâ[1] evā́ 'nv-ârábhyó 't || 1 || tishṭhaty. urv ̀antárikshami[1] ánv ihī́ 'ty âhâ, 'nta= riksha-devatyò hy ̀etárhi sómó. 'dityâḥ sádo 'sy ádi= tyâḥ sáda ā́ sîdé 'ty âha, yathâ-yajúr evaí 'tád. ví vā́ enam etád ardhayati yád vâruṇáꞷ sántam maitráṃ kar= óti; vâruṇyá 'rcā́ '' sâdayati sváyai 'vaí 'naṃ devátayâ sám ardhayati. vā́sasâ pary-ā́nahyati[2], sarva-devatỳaṃ vaí vā́saḥ, sárvâbhir evá || 2 || enaṃ devátâbhiḥ[1] sám ardh= ayaty, átho rákshasâm ápa-hatyai. váneshu vỳ an= tárikshaṃ tatâné 'ty âha, vánesbu hí vỳ antárikshaṃ tatā́na; vā́jam árvat-sv íty âha, vā́jaꞷ hy árvat-su; páyo aghniyā́sv[3] íty âha, páyo hỳ aghniyā́su; hrit-sú krátum íty âha, hrit-sú hí krátuṃ; váruṇo vikshv̀

---

10. [11] wo das hier verworfene paṇanam gelehrt wird.

11. krítaṃ somaṃ çakaṭena nayet. [1] ohne avagraha. [2] als Compositum; zu n⁰ s. P. 7, 16. [3] so (⁰o a⁰) AW, s. P. 11, 17; ⁰yo 'gh⁰ B (p. 363).

agním íty âha, váruṇo hí vikshv̀ agníṃ; diví sū́ryam ‖ 3 ‖ íty âha, diví hí sū́rya◡; sómam ádrâv íty âha, grā́vâṇo vā́ ádrayas, téshu vā́ eshá sómaṃ dadhâti yó yájate, tásmâd evā̀m âhó. 'd u tyáṃ jâtá-vedasam íti sauryá 'rcā́ kṛishṇâ-'jinám praty-ā́nahyati[2], rákshasâm ápa-hatyâ. úsrâv é 'taṃ dhûr-shâhâv[4] íty âha, yathâ-yajúr evaí 'tát. prá cyavasva bhuvas pata[5] íty âha, bhûtā́nâ◡ hí ‖ 4 ‖ eshá pátir; víçvâny abhí dhā́mânī́ 'ty âha, víçvâni hỳ eshó 'bhí dhā́mâni pra-cyávate; mā́ tvâ pari-parī́ vidad íty âha, yád evā́ 'dáḥ sómaṃ â-hriyámâṇaṃ gandharvó viçvā́-vasuḥ[6] pary-ámushṇât tásmâd evám âhā́, 'pari-moshâya. yájamânasya svasty-áyany asī́ 'ty âha, yájamânasyai 'vaí 'shá yajnásyâ 'nv-ârambhó, 'nava-chittyai[7]. váruṇo vā́ eshá yájamânam abhy aí 'ti[8] yát ‖ 5 ‖ krîtáḥ sóma úpa-naddho; námo mitrásya váruṇasya cákshasa íty âha, çā́ntyâ. ā́ sómaṃ vahanty, agnínâ práti tishṭhate, taú sam-bhávantau yájamânam abhí sám bhavataḥ, purā́ khálu vā́vaí[1] 'shá médhâyâ ''tmā́nam â-rábhya carati yó dîkshitó. yád agnî-shomī́yam paçúm â-lábhata âtma-nishkráyaṇa evā́ 'sya sá; tásmât tásya nā́ ''çỳam, purusha-nishkráyaṇa iva hy; átho khálv âhur: agnī́-shómâbhyâṃ vā́ índro vṛitrám ahann íti, yád agnî-shomī́yam paçúm â-lábhate vā́rtra-ghna evā́ 'sya sá, tásmâd v âçỳaṃ[9]. vâruṇyá 'rcā́ pári carati, sváyai 'vaí 'naṃ devátayâ pári carati ‖ 6 ‖ anvârábhyó 't, sárvâbhir evá, sū́ryam, bhûtā́nâ◡ hy, èti yád, âhuḥ, saptávi◡çatiç ca ‖ 11 ‖

1, 2, 7, 1 - 9, 1. — K. 24, 6. 7. — Ç. 3, 3, 3, 10 - 4, 24. — eti | ihi — çântyai — devâḥ — dakshiṇe | eti — svâyu-

---

11. [4] s. P. 5, 10. (1, 56). [5] so (°sp°) ABW, s. P. 8, 27. [6] s. P. 3, 5. [7] °chityai ABCDW; doch wohl von √chid; oder ob von √châ? dann wäre °chityai richtig. [8] nicht componirt mit abhi und â! [9] so (°dvâ°) AW, s. P. 9, 17.

sheti su-âyushā — vâruṇyâ | ṛicâ | eti — paryâṇâhyatîti pari-âṇâhyati — atho iti — sauryâ | ṛicâ — pratyâṇâhyatîti prati-âṇâhyati — apâhatyâ ity apâ-hatyai — eti | itaṃ | dhûrshâhâv iti dhûḥ-sâhau — bhuvaḥ | pate — viçvâvasur iti viçva-vasuḥ — svastyayanîti svasti-ayanî — anâvachityâ ity anâva-chityai — abhi | eti | eti — cakshase — çântyai — abhi | sam iti | bhavataḥ — agnîshomîyam ity agnî-somîyam — âlabhâta ity ā-labhâte — âçyam — atho iti — u | âçyam | vâruṇyâ | ṛicâ.

prâcīnava◡çaṃ, yā́vanta, ṛiksâmé vaí, vā́g vaí devébhyo[10], devā́ vaí devayájanaṃ, kadrū́ç ca, tád dhíraṇya◡, shát padā́ni, brahmavâdíno vicítyo, yát kaláyâ te, vâruṇó vaí krîtáḥ sóma, ékâdaça ‖ 11 ‖

prâçīnava◡ça◡ (1, 1), svā́hé 'ty âha (2, 2), yè 'ntaḥçarā́ (3, 5), hy èshá sán[10] (4, 7), tápasâ ca (6, 3), yát kárṇagṛihîté (7, 6), 'ti lomató (9, 3), vâruṇáḥ (11, 1), sháṭsaptatiḥ ‖ 76 ‖

iti taittirîyasaṃhitâyâṃ shashṭhakâṇḍe prathamaḥ prapâṭhakaḥ ‖

1. yád ubhaú vi-múcyâ ''tithyáṃ gṛihṇîyā́d yajnáṃ ví chindyâd; yád ubhā́v ávi-mucya yáthā́ 'nâ-gatâyâ ''tithyáṃ kriyáte tâdṛig[1] evá tád; ví-mukto 'nyò 'naḍvā́n[1] bhávaty ávi-mukto 'nyó 'thâ ''tithyáṃ gṛihṇâti, yajnásya sáṃ-tatyai. pátny anv-ā́rabhate[2], pátnî hí pā́rî-ṇahyasyé[3] ''çe, pátniyai 'vā́ 'nu-mataṃ nír vapati, yád vaí pátnî yajnásya karóti mithunáṃ tád, átho pátniyâ evá ‖ 1 ‖ eshá yajnásyâ 'nv-ârambhó, 'nava-chittyai[4]. yā́vad-bhir vaí rā́jâ 'nu-caraír â-gáchati sárvebhyo vaí tébhya âtithyáṃ kriyate, chándâ◡si khálu vaí sómasya rā́jno 'nu-carā́ṇy; agnér âtithyám asi víshṇave tvé 'ty âha,

---

11. [10] fehlt A. W. [11] so W., saṃ ACW.

2, 1. âtithyeshṭiḥ. [1] ohne avagraha. [2] als Compositum. [3] s. P. 3, 7. 7, 4. [4] ? °chityai ABCDW.

gâyatriyā́ evaí 'téna karoti; sómasyâ "tithyám asi víshṇave tvé 'ty âha, trishṭúbha[1] evaí 'téna karoty; átither âtithyám asi víshṇave tvé 'ty âha, jágatyai || 2 || evaí 'téna karoty; agnáye tvâ râyasposha-dā́vne[5] víshṇave tvé 'ty âhâ, 'nu-shṭúbha evaí 'téna karoti; çyenā́ya tvâ soma-bhṛíte víshṇave tvé 'ty âha, gâyatriyā́ evaí 'téna karoti; páñca kṛítvo gṛihṇâti, páñcâ-'ksharâ paṅktíḥ, pā́ṅkto yajnó, yajnám evā́ 'va runddhe[6]. brahma-vâdíno vadanti: kásmât satyā́d gâyatriyā́ ubhayáta[1] âtithyásya kriyata íti, yád evā́ 'dáḥ sómam ā́ || 3 || áharat[7] tásmâd gâyatriyā́ ubhayáta âtithyásya kriyate purástâc[1] co 'párishṭâc[1] ca. çíro vā́ etád yajnásya yád âtithyáṃ, náva-kapâlaḥ puroḍā́ço[1] bhavati, tásmân nava-dhā́ çíro ví-shyûtaṃ. náva-kapâlaḥ puroḍā́ço bhavati, té tráyas tri-kapâlā́s tri-vṛítâ stómena sám-mitâs, téjas tri-vṛít, téja evá yajnásya çîrshán dadhâti. náva-kapâlaḥ puroḍā́ço bhavati, té tráyas tri-kapâlā́s tri-vṛítâ prâ-'ṇéna sám-mitâs, tri-vṛíd vaí || 4 || prâ-'ṇás, tri-vṛítam evá prâ-'ṇám abhi-pûrváṃ yajnásya çîrshán dadhâti. prajā́-pater vā́ etā́ni pákshmâṇi yád açva-vâlā́ aikshavī́[8] tiráçcî[9], yád ā́çva-vâlaḥ pra-staró bhávaty aikshavī́ tiráçcî prajā́-pater evá tác cákshuḥ sám bharati. devā́ vaí yā́ ā́-hutîr ájuhavus tā́ ásurâ nishkā́vam[1u.10] âdan, té devā́ḥ kârshmarỳam apaçyan karmaṇỳo vaí : kármai 'nena kurvîté 'ti, té kârshmarya-máyân pari-dhī́n || 5 || akurvata, taír vaí té rákshâṃsy ápâ 'ghnata; yát kârshmarya-máyâḥ pari-dháyo bhávanti, rákshasâm ápa-hatyai. sáṃ sparçayati,

---

1. [5] so C (nach iti) A. W., °dâṇva C vor iti, dâvnne (mit virâma unter v) B. D sec. manu, °dâvuṃna iti râyasposha-dâvuṃne D prima manu. [6] °ṃdh° ABCDW. [7] nicht componirt mit â: s. VI, 1, 6, 8. [8] s. P. 4, 12. [9] s. P. 4, 83. [10] niḥçabdaṃ, cauryeṇa B (p. 376).

rákshasâm ánanv-avacârâya. ná purástât pári dadhâty, âdityó hỳ evó 'd-yán purástâd[1] rákshâṁsy apa-hánty. ûr=dhvé[11] sam-ídhâv ấ dadhâty, upárishṭâd[1] evá rákshâṁsy ápa hanti; yájushâ 'nyấm tûshṇī́m anyấm, mithuna-tvấya. dvé[12] ấ dadhâti, dvi-pấd yájamânaḥ, práti-shṭhityai. brahma-vâdíno vadanti ‖ 6 ‖ : agníç ca vấ etaú sómaç ca kathấ sómâyâ ''tithyám kriyáte nấ 'gnáya íti; yád agnấv agním mathitvấ pra-hárati ténai 'vấ 'gnáya âti=thyám kriyaté; 'tho khálv âhur: agníḥ sárvâ devátâ[1] íti, yád dhavír â-sấdyâ 'gním mánthati havyấyai 'vấ ''-san=nâya sárvâ devátâ janayati ‖ 7 ‖ pátniyâ evá, jágatyâ, ấ, trivṛ́d vaí, paridhī́n, vadanty, ékacatvâriṁçac ca ‖ 1 ‖

1, 2, 10, 1. — K. 24, 8. — Ç. 3, 4, 1, 1-18. — anấgatâyety anấ-gatâya — patnī́ | anvârábhata ity ánu-ârábhate — pârī́=ṇahyasyeti pâri-nahyasya | îçe — patnîyâ | eva — atho iti | patnîyâḥ | eva — gâyatriyai | eva — trishṭubhè | eva — anushṭubha ity ánu-stubhè — gâyatriyai | eva — gâyatri=yai | ubhayatáḥ — kriyate — eti | ahárat — gâyatriyai | ubhayatáḥ — kriyate — vishyū́tam iti vi-syū́tam — aikshavî iti | tiraçcî iti — nishkâvám — enena — ûrdhve iti — dve iti — na | agnayè — atho iti — sarvấḥ | devatấḥ — âsánnâ=yety â-sannâya | sarvấḥ | devatấḥ.

2. devâ-'surấḥ sám-yattâ âsan, té devấ mithó ví-priyâ âsan, tè 'nyò 'nyásmai jyaíshṭhyâyấ 'tishṭhamânâḥ pañca=-dhấ vỳ akrâmann agnír vásu-bhiḥ sómo rudraír índro marúd-bhir váruṇa âdityaír bṛíhaspátir[1] víçvair devaís; tè 'manyantấ: 'surebhyo vấ idám bhrấtṛivyebhyo radhyâmo yán mithó ví-priyâḥ smó yấ na imấḥ priyấs tanúvas tấḥ sam-ávadyâmahai[2] tấbhyaḥ sá nír ṛichâd yáḥ

---

1. [11] s. P. 4, 11. [12] s. P. 4, 49.
2. tânûnaptram. [1] ohne avagraha. [2] als Compositum.

|| 1 || naḥ prathamò 'nyò 'nyásmai drúhyâd íti. tásmâd yáḥ sá-tânûnaptriṇâm prathamó drúhyati sá ā́rtim[1] ā́ 'rchati[3]. yát tânû-naptrá◡ sam-avadyáti bhrā́tṛivyâ-'bhibhûtyai, bhávaty âtmánâ párâ 'sya bhrā́tṛivyo bhavati. páñca kṛítvó 'va dyati, pañca-dhā́ hí té tát sam-avā́dyantā́, 'tho páñcâ-'ksharâ paṅktíḥ, pā̀ṅkto yajnó, yajnám evā́ 'va runddha[4]. ā́-pataye tvâ gṛihṇâmī́ 'ty âha, prâ-'ṇó vaí || 2 || ā́-patiḥ, prâ-'ṇám evá prîṇâti; pári-pataya íty âha, máno vaí pári-patir, mána evá prîṇâti; tánû-náptra íty âha, tanúvo hí té tā́ḥ sam-avā́dyanta; çâkvarā́yé 'ty âha, çáktyai hí té tā́ḥ sam-avā́dyanta; çákmann ójishṭhâyé 'ty âhaú, 'jishṭha◡ hí té tád âtmánaḥ sam-avā́dyantā́; 'nâ-dhṛishṭam asy anâ-dhṛishyám íty âhā́, 'nâ-dhṛishṭa◡ hỳ etád anâ-dhṛishyáṃ; devā́nâm ójaḥ || 3 || íty âha, devā́nâ◡ hỳ etád ójo; 'bhiçasti-pā́ anabhi-çastenyám íty âhâ, 'bhiçasti-pā́ hỳ etád anabhi-çastenyám; ánu me dîkshā́ṃ dîkshā́-patir manyatâm íty âha, yathâ-yajúr evaí 'tád. ghṛitáṃ vaí devā́ vájraṃ kṛitvā́ sómam aghnann, antikám iva khálu vā́ asyai 'tác caranti yát tânû-naptréṇa pra-cáranty. a◡çúr-a◡çus te deva somā́ " pyâyatâm íty âha, yát || 4 || evā́ 'syâ 'puvâyáte[5] yán mī́yate[6] tád evā́ 'syai 'ténā́ " pyâyayaty; ā́ túbhyam índraḥ pyâyatâm ā́ tvám índrâya pyâyasvé 'ty âho, 'bhā́v evé 'ndraṃ ca sómaṃ cā́ " pyâyayaty; ā́ pyâyaya sákhînt sanyā́ medháyé 'ty âha, 'rtvíjo[1] vā́ asya sákhâyas, tā́n evā́ " pyâyayati; svastí[1] te deva soma sutyā́m açîya || 5 || íty âhâ, "-çíshaṃ evaí 'tā́m ā́ çâste. prá vā́ eté 'smā́l lokā́c cyavante yé sómam â-pyâyáyanty, antariksha-devatyò

2. [3] so (ârch°) ABW, s.P. 10, 9. [4] °ṃdhe° ABCDW. [5] apuvâyate çushyati, B (p. 386). [6] Wurzel betont.

hí sóma ấ-pyâyita; éshṭâ rấyaḥ[7] pré 'shé bhágâyé 'ty âha, dyấvâ-pṛithivī́bhyâm evá namas-kṛ́tyâ 'smíṅ loké[8] práti tishṭhanti. devâ-'surấḥ sáṃ-yattâ âsan, té devấ bíbhyato 'gním prấ 'viçan, tásmâd âhur: agníḥ sárvâ devátâ[1] íti; té || 6 || agním evá várûthaṃ kṛitvấ 'surâu abhỳ abhavann, agním iva khálu vấ eshá prá viçati yò 'vântara-dîkshấm upaí-'ti, bhrấtṛivyâ-'bhibhûtyai, bhávaty âtmánâ párâ 'sya bhrấtṛivyo bhavaty; âtmấnam evá dîksháyâ pâti[9] pra-jấm avântara-dîksháyâ; saṃ-tarấm mékhalấu sam-ấyachate[2], pra-jấ hỳ âtmánó 'ntara-tarâ. taptá-vrato bhavati, mádantîbhir mârjayate, nír hỳ agníḥ çîténa vấyati, sám-iddhyai[10]; yấ te agne[11] rúdriyâ tanū́r íty âha, sváyai 'vaí 'nad devátayâ vratayati, sayoni-tvấya, çấntyai || 7 || yó, vấ, ója, âha yád, açîyé, 'ti tè, 'gna, ékâdaça ca || 2 ||

1, 2, 10, 2 - 11, 2. — K. 24, 9. — Ç. 3, 4, 2, 1 - 3, 22. — devâḥ | mithaḥ — te | anyaḥ | anyasmai — atishṭhamânâḥ — amanyanta — yâḥ | naḥ — samavàdyâmahâ iti sam-avàdyâmahai — anyaḥ | anyasmai — eti | ṛichati — atho iti — rumdhe — paripataya iti pari-pataye — tanûnaptra iti tanû-naptrè — ojishṭham | hi — abhiçastipâ ity àbhiçasti-pâḥ | hi — devâḥ — soma | eti — apuvâyatè — etenà | eti — eti | pyâyaya — eva | eti — ete | asmât — eshṭàḥ — asmin — devâḥ — sarvâḥ — pâti — samâyàchata iti sam-âyàchate — samidhyâ iti sam-idhyai.

3. téshâm ásurâṇâṃ tisráḥ púra âsann, ayasmáyy[1] avamấ 'tha rajatấ 'tha hárinî; tấ devấ jétuṃ nấ 'çaknuvan, tấ upa-sádai 'vấ 'jigîshan; tásmâd âhur yáç cai

---

2. [7] so (°shṭâ r°) ABW, s. P. 8, 18-22. 8. [8] °nl° AW. (n mit virâma) B. [9] unbetont. [10] °idhy° ABCDW. [11] so (°e a°) ABW, s. P. 11, 10.

3. upasad. [1] ohne avagraha.

'váṃ véda yáç ca nó: 'pa-sádâ vaí mahâ-puráṃ jayantī́'ti; tá íshuɷ sám askurvatâ[2] 'gním ánīkaɷ sómaɷ çalyáṃ víshṇuṃ téjanaṃ; tè 'bruvan: ká imā́m asishyatī́ 'ti || 1 || rudrá íty abruvan rudró vaí krū́ráḥ sò 'syatv íti, sò 'bravîd: váraṃ vriṇâ ahám evá paçū́nā́m ádhi-patir asânī́ 'ti, tásmâd rudráḥ paçū́nā́m ádhi-patis; tā́ɷ rudró 'vâ 'srijat, sá tisráḥ púro bhittvaí[3] 'bhyó lokébhyó 'surân prā́ 'ṇudata[4]. yád upa-sáda upa-sadyánte bhrā́trivya-parâṇuttyai[5]. nā́ 'nyā́m ā́-hutim purástâj[1] juhuyâd; yád anyā́m ā́-hutim purástâj juhuyā́t || 2 || anyán múkhaṃ kuryât. sruvéṇâ "-ghârám ā́ ghârayati yajnásya prá-jnâtyai.
párâñ[1] ati-krámya juhoti, párâca evaí 'bhyó lokébhyo yájamâno bhrā́trivyân prá ṇudate[6]. púnar aty-âkrámyo 'pa-sádaṃ juhoti; pra-ṇúdyai 'vaí 'bhyó lokébhyo bhrā́trivyâñ jitvā́[7] bhrátrivya-lokám abhy-ā́rohati[8]. devā́ vaí yā́ḥ prâtár upa-sáda upā́-'sîdann áhnas tā́bhir ásurân prā́ 'ṇudanta[4], yā́ḥ sâyáɷ. rā́triyai tā́bhir; yát sâyám-prâtar upa-sádaḥ || 3 || upa-sadyánte 'ho-râtrā́bhyâm evá tád yájamâno bhrā́trivyân prá ṇudate[6]. yā́ḥ prâtár yâjyā̀ḥ syús tā́ḥ sâyám puro-'nuvâkyā̀ḥ kuryâd áyâta-yâmatvâya.
tisrá upa-sáda úpai 'ti, tráya imé lokā́, imā́n evá lokā́n prîṇâti; shát sám padyante, shád vā́ ritáva, ritū́n evá prîṇâti dvā́daçâ[1] 'hī́ne sóma úpai 'ti, dvā́daça[1] mā́sâḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsarám evá prîṇâti; cátur-viɷçatiḥ sám || 4 || padyante, cátur-viɷçatir ardha-mâsā́, ardha-mâsā́n evá prîṇâty. ā́râ-'grâm[9] avântara-dîkshā́m úpe 'yâd yáḥ kâmáyetâ: 'smín mé loké 'rdhukaɷ syâd íty, ékam ágré

3. [2] so (ask⁰) ABW, s. P. 5, 7. [3] bhitv⁰ ABCDW. [4] so ('ṇ⁰) ABW, s. P. 7, 5. [5] ⁰ṇuty⁰ ABCDW. [6] so (ṇ⁰) ABW, s. P. 7, 4. [7] ⁰nj⁰ AW., n mit virâma B. [8] als Compositum. [9] balīvardapratodanaṃ loham âraṃ tadvad alpam agram mukhaṃ yasyâḥ sâ ârâgrâ B (p. 394); nach CD ist aber das erste Glied ein Femininum (ârâ).

'tha dvā́v átha trī́n átha catúra, eshā́ vā́ ā́râ-'grâ 'vântara-dîkshā́, 'smínn evā́ 'smai loké 'rdhukam bhavati. paró-varîyasîm[10] avântara-dîkshā́m úpe 'yâd yáḥ kâmáyetâ: 'múshmin mé loké 'rdhukaṃ syâd íti, catúró 'gré 'tha trī́n átha dvā́v áthaí 'kam, eshā́ vaí paró-varîyasy avântara-dîkshā́, 'múshminn evā́ 'smai loké 'rdhukam bhavati || 5 ||
asishyatī́ 'ti, juhuyā́t, sâyámprâtar, upasádaç, cáturviṃçatiḥ sáṃ, catúró 'gre, shóḍaça ca || 3 ||

K. 24, 10. 25, 1. — Ç. 3, 4, 4, 3-20. 26. 27. — Ait. Br. 1, 23. 25. — ayasmayī́ | avamâ — tâḥ | devâḥ — te | ishúm | sam iti | akurvata — te | abruvan — vriṇai — bhitvâ | ebhyaḥ — anudata — bhrâtṛivyaparâṇutyâ iti bhrâtṛivya-parâṇutyai — nudate — abhyâróhatîty ábhi-âróhati | devâḥ — anudanta — sâyamprā́tar iti sâyam-prâtaḥ — nudate — ahîné | somé — ârā́grâm ity ârā́-agrâm — ardhúkam — vai | ârâgrety ârā́-agrâ — ardhúkam — parovárîyasîm iti paraḥ-varîyasîm[10] — parovárîyasîti paraḥ-varîyasî.

4. suvar-gáṃ vā́ eté lokáṃ yanti yá upa-sáda upa-yánti; téshâṃ yá un-náyate[1] hī́yata[2] evá sá, nó 'd aneshī́ 'ti sū́-'nnîyam iva. yó vaí svârthé-'tâṃ yatā́ṃ çrântó hī́yata[2] utá sá nishṭyā́ya[3 u. 4] sahá vasati; tásmât sa-kṛíd un-nī́ya nā́ 'param ún nayeta. dadhnó 'n nayetai, 'tád vaí paçū́nā́ṃ rûpáṃ, rûpéṇai 'vá paçū́n áva runddhe[5] || 1 || yajnó devébhyo nílâyata[3] víshṇû rûpáṃ kṛitvā́, sá pṛithivī́m prā́ 'viçat, táṃ devā́ hástânt saṃ-rábhyai "chan, tám índra upáry-upary áty akrâmat, sò 'bravît: kó mâ 'yám upáry-upary áty akramîd íty, aháṃ dur-gé hánté 'ty átha kás tvám íty, aháṃ dur-gā́d ā́-harté 'ti, sò 'bravîd:

---

3. [10] parovasî° A; avarîyasîm (!) C nach iti.
4. vediḥ. [1] nîyate C nach iti. [2] Wurzel betont. [3] ohne avagraha. [4] nishṭyâya paredyur nirgatya tîrthe gatvâ B (p. 895), also für niḥ-styâya? [5] ruṃdhe ABCDW.

dur-gé vaí hántâ 'vocathâ varâhò 'yám vâma-mosháḥ || 2 || saptânā́ṃ girîṇā́m parástâd[3] vittáṃ védyam ásurâṇâm bibharti[6] táṃ jahi yádi dur-gé hántā́ 'sī́ 'ti, sá darbha-puñjîlám ud-vṛíhya[7] saptá girī́n bhittvā́[8] tám ahant, sò 'bravîd: dur-gā́d vā́ ā́-hartâ 'vocathâ etám ā́ haré 'ti, tám ebhyo yajná evá yajnám ā́ 'harad, yát tád vittáṃ védyam ásurâṇâm ávindanta tád ékaṃ védyai veditvám. ásurâṇâm || 3 || vā́ iyám ágra âsîd, yā́vad[3] ā́sînaḥ parâ-páçyati tā́vad[3] devā́nâṃ, té devā́ abruvann: ástv evá no 'syâm ápī́ 'ti, kíyad vo dâsyâma íti, yā́vad iyáṃ sălâvṛikī́[3] tríḥ pari-krā́mati tā́van no datté 'ti, sá índraḥ sălâvṛikī́[3] rûpáṃ kṛitvé 'mā́ṃ tríḥ sarvátaḥ[3] pāry akrâmat, tád imā́m avindanta, yád imā́m ávindanta tád védyai vedi-tvám[9] || 4 || sā́ vā́ iyáṃ sárvai 'vá védir, íyati çakshyâmī́ 'ti t' vā́[10] ava-mā́ya yajante. triṃçát padā́ni paççā́t tiráççî[3] bhavati[11] sháṭ-triṃçat prā́çî[3] cátur-viṃçatiḥ purástât[3] tiráççî; dáça-daça sám padyante, dáçâ-'ksharâ vi-rā́ḍ, ánnaṃ vi-rā́ḍ, vi-rā́jai 'vā́ 'nnā́-'dyam áva runddha[5]. úd dhanti, yád evā́ 'syâ amedhyáṃ tád ápa hanty. úd dhanti, tásmâd óshadhayaḥ[3] párâ bhavanti. barhí stṛiṇâti, tásmâd óshadhayaḥ púnar ā́ bhavanty. út-taram barhísha uttara-barhí stṛiṇâti, pra-jā́ vaí barhír yájamâna uttara-barhír, yájamânam evā́ 'yajamânâd út-taraṃ karoti, tásmâd yájamânó 'yajamânâd út-taraḥ || 5 ||

runddhe[5], vâmamoshó, veditvám ásurâṇâṃ, veditvám, bhavati, páñcaviṃçatiç ca || 4 ||

---

4. [6] emûsho nâmâ 'yaṃ varâha ity abravîd ekaviṃçatyâḥ purâm açmamayînâm pâre yat kiṃ câ 'surâṇâṃ vâmaṃ vasu tena tishṭhati — lautet die Stelle im Kâṭh. (ausnahmsweise wegen der mythischen Bedeutung der Legende mitgetheilt). [7] so ACD, uddvṛí° W, udgṛihya B (p. 397). [8] bhitvâ ABCDW. [9] dârçike vedibrâhmaṇe 'py etad upâkhyânaṃ çrutam B (p. 347); in II, 6, 4 nichts hievon. [10] so ABW, s. P. 5, 13. [11] unbetont.

K. 25, 2. 6. — Ç. 3, 5, 1, 7-10. — yanti | ye — unnayáta ity út-nayáte | hîyáte — aneshi — sûnnîyam iti su-unnîyam — svârthetâm iti svârtha-itâm — hîyáte — nishṭyâyá — nilâyata | vishṇúḥ — devâḥ — aichan — mâ | ayam — durga iti duḥ-ge | hantâ — durgâd iti duḥ-gât | âhartety â-hartâ — avocathâḥ | varâhaḥ | ayam — udvṛihyety út-vṛihyá — agré — asyâm — salâvṛikî — tu | vai — tiraçcî — asyâḥ — barhiḥ — uttarabarhir ity úttara-barhiḥ | prajâ iti pra-jâḥ — ayájamânât.

5. yád vấ ánîçâno bhârám â-datté ví vaí sá liçate; yád dvấdaça[1] sâ-'hnásyo 'pa-sádaḥ syús tisrò 'hî́nasya yajnásya ví-loma kriyeta; tisrá evá sâ-'hnásyo 'pa-sádo dvấdaçâ 'hî́nasya yajnásya savîrya-tvấyấ, 'tho sá-loma kriyate. vatsásyaí 'ka stáno bhâgî́ hí só, 'thaí 'kaṃ stánaṃ vratám úpai 'ty[2] átha dvấv átha trî́n átha catúra, etád vaí || 1 || kshurá-pavi nấma vratáṃ yéna prá jâtấn bhrấtṛivyân nudáte práti janishyámâṇân, átho káníyasai 'vá bhû́ya úpai 'ti. catúró 'gre stánân vratám úpai 'ty[2] átha trî́n átha dvấv áthaí 'kam, etád vaí su-jaghanáṃ nấma vratáṃ tapasyàṃ suvar-gyàm, átho praí 'vá jâyate pra-jáyâ paçú-bhir. yavâgû́[1] râjanyàsya vratáṃ, krûré 'va vaí yavâgû́ḥ krûrá iva || 2 || râjanyò, vájrasya rûpáṃ, sám-ṛiddhyâ[3]; âmíkshâ[1] vaíçyasya, pâka-yajnásya rûpám, púsh-ṭyai; páyo brâhmaṇásya, téjo vaí brâhmaṇás, téjaḥ páyas, téjasai 'vá téjaḥ páya âtmán dhatté; 'tho páyasâ vaí gárbhâ vardhante, gárbha iva khálu vấ eshá yád dîkshitó, yád asya páyo vratám bhávaty âtmấnam evá tád vardhayati.

trí-vrato vaí Mánur âsîd[2] dví-vratâ ásurâ éka-vratâḥ || 3 || devấḥ; prâtár madhyáṃdine[1] sâyáṃ tán Mánor

---

5. vratanirṇayaḥ. [1] ohne avagraha. [2] unbetont. [3] °ṛidhy° ABCDW.

vratám âsît, pâka-yajnásya rûpám, púshṭyai; prâtáç ca sâ-
yáṃ cā́ 'surâṇâṃ, nir-madhyáṃ, kshudhó rûpáṃ, tátas te
párâ 'bhavan; madhyáṃdine[1] madhya-râtré devā́nâṃ, tátas
tè 'bhavant suvar-gáṃ lokám âyan. yád asya madhyáṃ-
dine[1] madhya-râtré vratám bhávati madhyató[1] vā́ ánnena
bhuñjate madhyatá evá tád ū́rjaṃ dhatte bhrā́tṛivyâ-
-'bhibhûtyai, bhávaty âtmánâ || 4 || párâ 'sya bhrā́tṛivyo
bhavati. gárbho vā́ eshá yád dîkshitó yónir dîkshita-
-vimitáṃ, yád dîkshitó dîkshita-vimitā́t pra-vásed yáthâ
yóner gárbha skándati tâdṛíg[1] evá tán, ná pra-vastavỳam,
âtmáno gopîthā́yai[1]; 'shá vaí vyâghráḥ[4] kula-gopó yád agnís,
tásmâd yád dîkshitáḥ pra-váset sá enam îçvarò 'nû-
-'tthā́ya hántor, ná pra-vastavỳam, âtmáno gúptyai. da-
kshiṇatáḥ[1] çaya, etád vaí yájamânasyâ ''-yátanaṃ, svá evā́
''-yátane çaye; 'gním abhy-âvṛítya çaye, devátâ[1] evá yajnám
abhy-âvṛítya çaye || 5 || etád vaí, krûrá ivaí, 'kavratâ, âtmánâ, yája-
mânasya, tráyodaça ca || 5 ||

Âr. 2, 8. — Kâ. 7, 4, 27. 28. — sâhnasyeti sa-ahnasyá —
ahînásya — atho iti — ekáḥ — upeti | eti — nudaté | pra-
tîti — atho iti — yavâgûḥ — samṛidhyâ iti sam-ṛidhyai —
garbhā́ḥ — manúḥ | âsît — garbháḥ | skandáti — çaye
— sve.

6. puró-havishi deva-yájane yâjayed yáṃ kâmá-
yetó: 'pai 'nam út-taro yajnó named[1] abhí suvar-gáṃ
lokáṃ jayed íty; etád vaí puró-havir deva-yájanaṃ yásya
hótâ prâtar-anuvâkám anu-bruvánn agním apá âdityám abhí
vi-páçyaty, úpai 'naṃ út-taro yajnó namaty[1] abhí suvar-
-gáṃ lokáṃ jayaty. âpté deva-yájane yâjayed bhrā́tṛivya-
-vantam; pánthâṃ vā́ 'dhi-sparçáyet kartáṃ vâ, yā́van nā́

6. kâmyâ yâgabhûmiḥ. [1] unbetont.

'nase yā́tavaí ‖ 1 ‖ ná ráthâyai 'tád vā́ âptáṃ deva-yájanam, âpnóty evá bhrā́tṛivyaṃ naí 'nam bhrā́tṛivya âpnoty. éko-'nnate deva-yájane yâjayet paçú-kâmam; éko-'nnatâd vaí deva-yájanâd áñgirasaḥ paçū́n asṛijantâ; 'ntarā́ sado-havirdhâné[2] un-natáɷ syâd, etád vā́ éko-'nnataṃ deva-yájanam, paçu-mā́n evá bhavati. trŷ-unnate deva-yájane yâjayet suvargá-kâmaṃ; trŷ-unnatâd vaí deva-yájanâd áñgirasaḥ suvar-gáṃ lokám âyann, antarā́ "-havanī́yaṃ ca havir-dhā́naṃ ca ‖ 2 ‖ un-natáɷ syâd[1] antarā́ havir-dhā́naṃ ca sádaç câ 'ntarā́ sádaç ca gā́rha-patyaṃ cai, 'tád vaí trŷ-unnataṃ deva-yájanaɷ, suvar-gám evá lokám eti. práti-shṭhite deva-yájane yâjayet pratishṭhā́-kâmam; etád vaí práti-shṭhitaṃ deva-yájanaṃ yát sarvátaḥ[3] samám, práty evá tishṭhati. yátrâ 'nyā́-anyâ óshadhayo[3] vy-átishaktâḥ syús tád yâjayet paçú-kâmam; etád vaí paçûnā́ɷ rûpáɷ, rûpéṇai 'vā́ 'smai paçū́n ‖ 3 ‖ áva runddhe, paçu-mā́n evá bhavati. nírṛiti-gṛihîte deva-yájane yâjayed yáṃ kâmáyeta: nír-ṛityâ 'sya yajnáṃ grâhayeyam íty; etád vaí nírṛiti-gṛihîtaṃ deva-yájanaṃ yát sadṛíçyai[3] satŷâ ṛiksháṃ, nír-ṛityai 'vā́ 'sya yajnáṃ grâhayati. vy-ā́vṛitte deva-yájane yâjayed vyâvṛít-kâmaṃ yám pā́tre vâ tálpe vâ mī́mâɷseran; prâcī́nam[3] â-havanī́yât pra-vaṇáɷ syât[1] pratîcī́naṃ[3] gā́rha-patyâd etád vaí vy-ā́vṛittaṃ deva-yájanaṃ, ví pâpmánâ bhrā́tṛivyeṇā́ " vartate, naí 'nam pā́tre ná tálpe mîmâɷsante. kârŷe deva-yájane yâjayed bhū́ti-kâmaṃ, kârŷo vaí púrusho, bhávaty evá ‖ 4 ‖ yā́tavaí, havirdhā́naṃ ca, paçū́n, pâpmánâ, 'shṭā́daça ca ‖ 6 ‖

K. 25, 3. — Shaḍv. 2, 10. — ạbhîti[4] | vịpaçyạtîti vi-

---

6. [2] s. P. 4, 11. [3] ohne avagraha. [4] nicht zum Verbum gezogen.

-paçyàti — namati — anàse | yâtavai — tryùnnata iti tri-unnate — nirrityeti nih-rityâ — sadriçyai | satyâh — pravanam iti pra-vanam — eti | vartate.

7. tébhya uttara-vedíh siṁhî́ rûpám kritvó 'bháyân antarā́ 'pa-krámyâ 'tishṭhat; té devā́ amanyanta: yatarā́n vā́ iyám upâ-''vartsyáti tá idám bhavishyantî́ 'ti, tā́m úpâ 'mantrayanta, sā́ 'bravîd: váram vrinai sárvâu máyâ kā́mân vỳ açnavatha pū́rvâm tú mâ 'gnér ā́-hutir açnavatâ íti, tásmâd uttara-vedím pū́rvâm agnér vy-ā́ghârayanti[1], vā́re-vritaṁ hỳ asyai. çámyayâ pári mimîte || 1 || mā́trai 'vā́ 'syai sā́, 'tho yukténai 'vá yuktám áva runddhe[2]. vittā́-'yanî me 'sî́ 'ty âha, vittā́[3] hỳ enân ā́vat; tiktā́-'yanî me 'sî́ 'ty âha, tiktā́n hỳ enân ā́vat; ávatân mâ nâthitám íty âha, nâthitā́n hỳ enân ā́vad; ávatân mâ vyathitám íty âha, vyathitā́n hỳ enân ā́vad. vidér agnír nábho nā́ma || 2 || ágne añgira[4] íti trír harati, yá evaí 'shú lokéshv agnáyas tā́n evā́ 'va runddhe[2]; tû́shṇî́m caturtháṁ haraty, ánir-uktam evā́ 'va runddhe[2]. siṁhî́r asi mahishî́r asî́ 'ty âha, siṁhî́r hỳ eshā́ rûpám kritvó 'bháyân antarā́ 'pa-krámyā́ 'tishṭhad. urú prathasvo 'rú te yajná-patih prathatâm íty âha, yájamânam evá pra-jáyâ paçú-bhih prathayati; dhruvā́ || 3 || asî́ 'ti sáṁ hanti, dhrítyai; devébhyah çundhasva devébhyah çumbhasvé 'ty áva co 'ksháti prá ca kirati, çúddhyâ[5]. indra-ghoshás tvâ vásu-bhih purástât pâtv íty âha, dig-bhyá evaí 'nâm pró 'kshati. devā́ṁç cé[6] 'd uttara-vedír upā́-''vavartî[1 u. 7] 'haí 'vá ví jayâmahâ

7. vedir uttarâ. [1] als Compositum. [2] °ṃdhe ABCDW. [3] so (°ttâ) ABCDW. [4] so (°e a°) ABW, s. P. 11, 17. [5] çudhy° ABCDW. [6] so (°ṁç°) ABW, s. P. 5, 20. [7] so (°rtî°) BDW, °rttî° A. C; upa + ā́ + avavarti (für °rtata) 3 sgl. plusqupfct. âtm.?, oder: upa + ā́ + vavartti (für varv°) 3 sgl. praes. intens.?

íty ásurâ vájram ud-yátya devā́n abhỳ âyanta, tā́n indra-ghoshó vásu-bhiḥ purástâd[8] ápa ‖ 4 ‖ anudata[9] máno-javâḥ pitṛí-bhir dakshiṇatáḥ[8] prá-cetâ rudraíḥ paçcā́d viçvá-karmâ ''dityaír ut-taratô. yád evám uttara-vedím pro-'ksháti dig-bhyá evá tád yájamâno bhrā́tṛivyân prá ṇudata[10]. índro yátînt sâlâvṛikébhyaḥ[8] prā́ 'yachat, tā́n dakshiṇatá uttara-vedyā́ âdan; yát pró-'kshaṇînâm uc-chísh-yeta[11] tád dakshiṇatá uttara-vedyaí ní nayed, yád evá tátra krûrám tát téna çamayati; yám dvishyā́t tám dhyâyec, chucaí 'vaí 'nam arpayati ‖ 5 ‖ mimîte, nā́ma, dhruvā́, 'pa, çucā́, trī́ṇi ca ‖ 7 ‖

1, 2, 12, 1. 2. — K. 25, 6. — Ç. 3, 5, 1, 21 - 2, 7. — siṁhîḥ | rûpam | kṛitvâ | ubhayā̂n | antarâ | apakramyety ápa-kramyá — te | idam — açnavatha — açnavatai — vyâghā̂rayantîti vi-âghā̂rayanti — mâtrā̂ | eva | asyai | sâ | atho iti — vittâ-yanîti vitta-ayánî — vittâ | hi | enân | âvát | tiktâyanîti tikta-ayánî — tiktân — avátât — nâthitân — avátât — vyathitân — videḥ — agné | aṅgiraḥ — ye | eva — ukshati[7] — çudhyai — devân | ca | it — upâvávartîty úpa-âvávarti[7] | iha — jayâmahai — asúrâḥ — abhîti | âyanta — anudata — pracétâ iti pra-cetâḥ — nudate — uttaravedyâ ity úttara-vedyâḥ — prokshánînâm iti pra-ukshánînâm — çucâ.

8. só 'ttara-vedír abravît: sárvân máyâ kā́mân vỳ açnavathé 'ti, té devā́ akâmayantā́: 'surân bhrā́tṛivyân abhí bhavemé 'ti, tè 'juhavuḥ: siṁhī́r asi sapatna-sâhī́ svā́hé[1] 'ti, té 'surân bhrā́tṛivyân abhỳ abhavan; té 'surân bhrā́tṛivyân abhi-bhū́yâ 'kâmayanta: pra-jā́m vindemahī́ 'ti, tè 'juhavuḥ: siṁhī́r asi suprajâ-vániḥ svā́hé 'ti, té pra-jā́m avindanta; té pra-jā́m vittvā́[2] ‖ 1 ‖ akâmayanta:

---

7. [8] ohne avagraha. [9] unbetont. [10] so (ṇ°) ABW, s. P. 7, 4. [11] Wurzel betont.

8. vyâghâraṇam. [1] ohne avagraha. [2] vitvâ ABCDW.

paçū́n vindemahī́ 'ti, tè 'juhavuḥ: siṃhī́r asi râyas-posha-vániḥ svā́hé 'ti, té paçū́n avindanta; té paçū́n vittvā́[2] 'kâmayanta: prati-shṭhā́m vindemahī́ 'ti, tè 'juhavuḥ: siṃhī́r asy âditya-vániḥ svā́hé 'ti, tá imā́m prati-shṭhā́m avindanta, tá imā́m prati-shṭhā́m vittvā́[2] 'kâmayanta: devátâ[1] â-çísha úpe 'yâmé 'ti, tè 'juhavuḥ: siṃhī́r asy ā́ vaha devā́n deva-yaté || 2 || yájamânâya svā́hé 'ti, té devátâ[1] â-çísha úpâ "yan. páñca krítvo vy-ā́ghârayati[3], páñcâ-'ksharâ paṅktíḥ, pā́ṅkto yajnó, yajnám evā́ 'va runddhe[4]; 'kshṇayā́ vy-ā́ghârayati[3], tásmâd akshṇayā́ paçávó 'ṅgâni prá haranti, práti-shṭhityai. bhûtébhyas tvé 'ti srúcam úd gṛihṇâti, yá evá devā́ bhûtā́s téshâṃ tád bhâga-dhéyaṃ, tā́n evá téna prîṇâti. paútudravân[1] pari-dhī́n pári dadhâty, eshā́m || 3 || lokā́nâṃ ví-dhṛityâ. agnés tráyo jyā́yâṃso bhrā́tara âsan, té devébhyo havyáṃ váhantaḥ prā́ 'mîyanta; sò 'gnír abibhed: itthám vā́vá[1] syá ā́rtim[1] ā́ 'rishyatī́ 'ti, sá nílâyata[1], sá yā́ṃ vánaspátishv[1] ávasat tā́m pū́tudrau[1] yā́m óshadhîshu[1] tā́ṃ sugandhi-téjane yā́m paçúshu tā́m pétvasyâ 'ntarā́ çṛíṅge[5]; táṃ devátâḥ[1] praí-'sham aichan, tám ánv avindan, tám abruvan || 4 || : úpa na ā́ vartasva havyáṃ no vahé 'ti, sò 'bravîd: váraṃ vṛiṇai yád evá gṛihîtásyā́ 'hutasya bahiḥ-paridhí[6] skándât tán me bhrā́tṛiṇâm bhâga-dhéyam asad íti; tásmâd yád gṛihîtásyā́ 'hutasya bahiḥ-paridhí[6] skándati téshâṃ tád bhâga-dhéyaṃ tā́n evá téna prîṇâti; sò 'manyatâ: 'sthan-vánto me pū́rve bhrā́taraḥ prā́ 'meshatâ 'sthā́ni çâtayâ íti, sá yā́ni || 5 || asthā́ny áçâtayata tát pū́tudrv[1] abhavad, yán mâṃsám úpa-mṛitaṃ tád gúlgulu[7].

---

8. [3] als Compositum. [4] rumdhe ABCDW. [5] s. P. 4, 11. [6] s. P. 8, 33. [7] so ACDW, guggu[0] B (p. 420).

yád etā́nt sam-bhârā́nt sam-bháraty agním evá tát sám bharaty; agnéḥ púrîsham asī́ 'ty âhâ, 'gnér hỳ etát púrîsham yát sam-bhârā́. átho khálv âhur: eté vā́vaí 'nam té bhrā́taraḥ pári çere[8] yát paútudravâḥ[1] pari-dháya íti || 6 || vittvā́[2], devayatā́, eshā́m, abruvan, yā́ni, cátuçcatvâriṁçac ca || 8 ||

1, 2, 12, 2-3. 2, 6, 6, 1-2. — K. 25, 6. 7. — Ç. 3, 5, 2, 11-18. (1, 2, 3, 1). — sâ — açnavatha — te | ajuhavuḥ — te | asúrân — te | imâm | pratishṭhâm iti prati-sthâm — te | imâm — devayata iti deva-yate — vyâghârayatîti vi-âghârayati — ye | eva | devâḥ — vidhṛityâ iti vi-dhṛityai — syaḥ | ârtim | eti | arishyati — saḥ | nilā́yata — çriṅge iti — praisham iti pra-eshâm — bahiḥparidhîti bahiḥ-paridhi — amanyata — çâtayai — pûtúdru — gulgúlu — atho iti — çere.

9. baddhám áva syati varuṇa-pâçā́d evaí 'ne[1] muñcati, prá ṇenekti[2] médhye[1] evaí 'ne[1] karoti. sâvitriyā́ 'rcā́ hutvā́ havir-dhā́ne[3] prá vartayati, savitṛ́-prasûta evaí 'ne[1] prá vartayati. váruṇo vā́ eshá dur-vā́g ubhayáto baddhó yád ákshaḥ, sá yád ut-sárjed yájamânasya gṛihā́n abhy-útsarjet[4]; su-vā́g deva dúryâṁ[5] ā́ vadé 'ty âha, gṛihā́ vaí dúryâḥ, çā́ntyai. pátnî || 1 || úpâ 'nakti, pátnî hí sárvasya mitrám, mitra-tvā́ya. yád vaí pátnî yajnásya karóti mithunám tád, átho pátniyâ evaí 'shá yajnásyâ 'nv-ârambhó 'nava-chittyai[6]. vártmanâ vā́ anv-ítya yajnáṁ rákshâṁsi jighâṁsanti; vaishṇavī́bhyâm ṛig-bhyā́m vártmanor juhoti, yajnó vaí víshṇur, yajnā́d evá rákshâṁsy ápa hanti. yád adhvaryúr anagnā́v ā́-hutim juhuyā́d andhò 'dhvaryúḥ syâd rákshâṁsi yajnáṁ hanyuḥ || 2 || híraṇyam upā́-

---

8. [8] so ACDW, çerate B.

9. havirdhânam. [1] s. P. 1, 11. [2] ṇe° ABW, s. P. 7, 4. [3] s. P. 4, 52. [4] als Compositum! [5] so (°âṁ) ABW, s. P. 9, 21. [6] °chity° ABCDW.

-'sya juhoty, agni-váty evá juhoti, nā́ 'ndhò 'dhvaryúr bháv-ati ná yajnáṃ rákshâṃsi ghnanti. prā́cî[7 u. 8] pré 'tam adhvarám̱ kalpáyantî[9] íty âha, suvar-gám evaí 'né[1] lokám̱ gamayaty; átra ramethâm̱ várshman prith-ivyā́ íty âha, várshma hỳ etát prithivyā́ yád deva-yájanaṃ. çíro vā́ etád yajnásya yád dhavir-dhā́nam̱, divó vâ vishṇav[10] utá vâ prithivyā́ḥ || 3 || íty âçī́r-padaya[11] 'rcā́ dákshiṇasya havir-dhā́nasya methī́m̱ ní hanti, çîrshatá[7] evá yajnásya yájamâna â-çíshó 'va runddhe[12]. Daṇḍó vā́ Auparás tritī́yasya havir-dhā́nasya vashaṭ-kâréṇā́ 'ksham achinad; yát tritī́yam̱ chadír havir-dhā́nayor ud-âhriyáte tritī́yasya havir-dhā́nasyā́ 'va-ruddhyai[13]. çíro vā́ etád yajnásya yád dhavir-dhā́nam̱; víshṇo rarā́ṭam asi vísh-ṇoḥ prishṭhám asī́ 'ty âha, tásmâd etâvad-dhā́ çíro ví-shyûtam̱. víshṇoḥ syū́r asi víshṇor dhruvám asī́ 'ty âha, vaishṇaváṃ hí devátayâ havir-dhā́nam̱. yám prathamám̱ granthím̱[14] grathnîyā́t yát tám̱ na vi-sraṃsáyed[15] ámehenâ 'dhvaryúḥ prá mîyeta, tásmât sá vi-srásyaḥ[15] || 4 || pátnî, hanyur, vâ prithivyā́, víshyûtam̱ víshṇoḥ, shádviṃçatiç ca || 9 ||

1, 2, 13, 1-3. — K. 25, 8. — Ç. 3, 5, 3, 7-25. — ene iti — preti | nenekti | medhye iti | eva | ene iti — sâvitriyâ | ricâ — havirdhâne iti haviḥ-dhânè — ene iti — abhyutsàr-jed ity àbhi-utsàrjet — duryā̂n — grihâḥ — atho iti | patnì-yâḥ — anàvachityâ ity anàva-chityai — vai | anvityety ànu-ityà — syât[16] — upâsyety ùpa-asyà — agnivatîty àgni--vati — bhavàti | na — prâcî iti — kalpayàntî iti — ene iti — prithivyâḥ | iti — prithivyâḥ | yat — vishno[17] | uta

9. [7] ohne avagraha. [8] s. P. 4, 33. [9] s. P. 4, 15. [10] so (°av) ABW, s. P. 9, 12 (Whitney zu P. 4, 6 p. 102). [11] so (âçîrpa°) ACDW, s. P. 5, 10; âçîrvada° B (p. 429); und im Comm.: ity âçîr yasyâḥ ricaḥ padeshu pratîyate se 'yam rig âçîrvadâ (!). [12] rum̱dhe ABCDW. [13] rudhy° ABCDW. [14] grantham̱ C. [15] so (visr°) ABCDW, s. P. 6, 8. [16] unbetont! [17] ohne iti, weil apragrihya.

— âçîrpádayety âçîḥ-padayâ | ṛicâ — avárudhyâ ity avá-rudhyai — vishṇóḥ | rarâṭám — vishyûtam iti vi-syûtam.

10. devásya tvâ savitúḥ pra-savá íty ábhrim ấ datte, prá-sûtyâ; açvínor bâhú-bhyâm íty âhâ, 'çvínau hí devấnâm adhvaryű[1] ấstâm; pûshṇó hástâbhyâm íty âha, yátyai. vájra iva vấ eshấ yád ábhrir, ábhrir asi nấrir[2] asî́ 'ty âha, çấntyai. kấṇḍe-kâṇḍe vaí kriyámâṇe yajnáω rákshâωsi jighâωsanti; pári-likhitaω rákshaḥ pári-likhitâ árâtaya íty âha, rákshasâm ápa-hatyai || 1 || idám aháω rákshaso grîvấ ápi kṛintâmi yò 'smấn dvéshṭi yáṃ ca vayáṃ dvishmá íty âha, dvaú vấvá púrushau yáṃ cai 'vá dvéshṭi yáç cai 'naṃ dvéshṭi táyor evấ 'nantar-âyaṃ grîvấḥ kṛintati. divé tvâ 'ntá-rikshâya tvâ pṛithivyaí tvé 'ty âhai, 'bhyá evaí 'naṃ lokébhyaḥ pró 'kshati. parástâd[3] arvấcîm[3] pró 'kshati tásmât || 2 || parástâd arvấcîm manushŷâ ű́rjam úpa jîvanti. krûrám iva vấ etát karoti yát khánaty, apó 'va nayati, çấntyai. yáva-matîr áva nayaty, ű́rg vaí yáva, ű́rg udum-bára, ûrjaí 'vó ''rjaω sám ardhayati. yájamânena sám-mitaú ''dumbarî[3] bhavati, yấvân[3] evá yájamânas tấvatîm[3] evấ 'sminn ű́rjaṃ dadhâti. pitṛiṇấω sádanam asî́ 'ti barhír áva stṛiṇâti, pitṛi-devatŷam || 3 || hŷ etád yán ní-khâtaṃ; yád barhír ánava-stîrya minuyất pitṛi-devaṭŷâ ní-khâtâ syâd, barhír ava-stî́rya minoty, asyấm evaí 'nâm minoty, átho svâ-rúham[4] evaí 'nâṃ karoty. úd dívaω stabhânấ '' 'ntáriksham[3] pṛiṇé 'ty âhai, 'shấṃ lokấ-nâṃ ví-dhṛityai. dyutânás tvâ mârutó minotv íty âha, Dyutânó ha sma vai Mârutó devấnâm aúdumba-

10. sadaḥ. [1] s. P. 4, 5. [2] nârîḥ açatruḥ B (p. 447), aber ohne avagraha in CD. [3] ohne avagraha. [4] s. P. 3, 5.

rîm[3] minoti, ténai 'vá || 4 || enâm minoti. brahma=
-vániṃ tvâ kshatra-vánim íty âha, yathâ-yajúr evaí
'tád. ghṛiténa dyâvâ-pṛithivî[5] ấ pṛiṇethâm íty
aúdumbaryâṃ[8] juhoti, dyấvâ-pṛithivî́ evá rásenâ 'nakty.
â-'ntám anv-ávasrâvayaty[6], â-'ntám evá yájamânaṃ téjasâ
'nakty. aindrám asî́ 'ti chadír ádhi ní dadhâty, aindráṁ
hí devátayâ[3] sádo; viçva-janásya châyé 'ty âha, viçva=
-janásya hŷ eshấ châyấ yát sádo. náva-chadi || 5 || téjas=
-kâmasya minuyât tri-vṛítâ stómena sám-mitam, téjas tri=
-vṛít, tejasvŷ[3] evá bhavaty; ékâdaça-chadî 'ndriyá-kâmasyaí,
'kâdaçâ-'ksharâ trishṭúg[8], indriyáṃ trishṭúg, indriyâvŷ[3]
evá bhavati; páñcadaça-chadi bhrấtṛivya-vataḥ, pañca-daçó
vájro, bhrấtṛivyâ-'bhibhûtyai; saptádaça-chadi prajấ-kâ=
masya, sapta-daçáḥ prajấ-patiḥ, prajấ-pater ấptyâ; ékaviṁ=
çati-chadi pratishṭhấ-kâmasyai, 'ka-viṁçá stómânâm prati=
-shṭhấ, práti-shṭhityâ. udáraṃ[3] vaí sáda, ū́rg udumbáro[8],
madhyatá[3] aúdumbarîm[3] minoti, madhyatá evá pra-jấnâm
ū́rjaṃ dadhâti, tásmât || 6 || madhyatá ûrjấ bhuñjate. ya=
jamâna-loké vaí dákshiṇâni chadî́ṁshi bhrâtṛivya-loká út=
-tarâṇi, dákshiṇâny út-tarâṇi karoti, yájamânam evấ 'yaja=
mânâd út-taraṃ karoti, tásmâd yájamânó 'yajamânâd út=
-taro. 'ntar-vartấn[7] karoti, vy-ấvṛittyai[8], tásmâd[9] áraṇ=
yam pra-jấ úpa jîvanti. pári tvâ girvaṇo[3] gíra íty
âha, yathâ-yajúr evaí 'tád. índrasya syū́r asî́ 'ndra=
sya dhruvám asî́ 'ty âhai, ''ndráṁ hí devátayâ sádo.
yám prathamáṃ granthíṃ[10] grathnîyấd yát táṃ ná vi=
-sraṁsáyed[11] ámehenâ 'dhvaryúḥ prá mîyeta, tásmât sá

---

10. [5] s. P. 4, 12. [6] als Compositum. [7] °vattân B (p. 452; chadishâm antarâlachidreshu tṛiṇapûlaiḥ pidhânam). [8] vṛityai ABCDW, [9] yasmât tṛiṇam araṇyajanyam B. [10] granthaṃ C u. D prima manu. [11] so (visr°) ABCDW, s. P. 6, 8.

vi-srásyaḥ[11] || 7 || ápahatyai, túsmât, pitṛidevatyàm, ténai 'vá, náva-chadi, túsmât, sádaḥ, páñcadaça ca || 10 ||

1, 3, 1, 1. 2. — K. 25, 10. — Ç. 3, 6, 1, 4-25. — prasava iti pra-save — prasûtyâ iti pra-sûtyai — adhvaryû iti — atho iti | svâruham iti sva-ruhàm — stabhâna | eti — ântam ity â-antam | anvavàsrâvayatîty ànu-avàsrâvayati — adhi | nîti | dadhâti — minuyât — tejasvî — trishṭuk — trishṭuk — indriyâvî — âptyai — pratishṭhityâ iti prati-sthityai — bhrâtrivyaloka iti bhrâtrivya-loke — ayàjamânât — antarvartân ity àntaḥ-vartân — vyâvrityâ iti vi-âvrityai — girvaṇaḥ.

11. çíro vā́ etád yajnásya yád dhavir-dhā́nam prâ-'ṇā́ upa-ravā́; havir-dhā́ne khâyante, tásmâc chîrshán prâ-'ṇā́. adhástât[1] khâyante, tásmâd adhástâc chîrshṇáḥ prâ-'ṇā́. raksho-háṇo valaga-háno vaishṇavā́n khanâmī́ 'ty âha, vaishṇavā́ hí devátayo[1] 'pa-ravā́. ásurâ vaí nir-yánto devā́nâm prâ-'ṇéshu vala-gā́n[2] nỳ akhanan, tā́n bâhu-mâtré 'nv avindan, tásmâd bâhu-mâtrā́ḥ khâyanta. idám ahám tám vala-gám úd vapâmi || 1 || yám naḥ samânó[1] yám ásamâno ni-cakhā́né 'ty âha, dvaú vā́vá[1] púrushau yáç cai 'vá samânó[1] yáç cā́ 'samâno, yám evā́ 'smai taú vala-gám ni-khánatas tám evó 'd vapati. sám triṇatti, tásmât sám-triṇṇâ antaratáḥ[1] prâ-'ṇā́; ná sám bhinatti, tásmâd ásam-bhinnâḥ prâ-'ṇā́. apó 'va nayati, tásmâd ârdrā́ antaratáḥ[1] prâ-'ṇā́. yáva-matîr áva nayati || 2 || ū́rg vaí yávaḥ, prâ-'ṇā́ upa-ravā́ḥ, prâ-'ṇéshv evó ''rjam dadhâti. barhír áva striṇâti, tásmâl loma-çā́ antaratáḥ prâ-'ṇā́. ā́jyena vy-ā́ghârayati[3], téjo vā́ ā́jyam, prâ-'ṇā́ upa-ravā́ḥ, prâ-'ṇéshv evá téjo dadhâti.

---

11. uparavâḥ. [1] ohne avagraha. [2] jîrṇakaṭapaṭâdikhaṇḍabaddhâ asthinakharomapâdapâṅsuprabhṛitayo virodhinâm mâraṇârtham ye bhûmau nikhanyante (!) te valagâḥ (B p. 456), s. Wuttke der deutsche Volksaberglaube § 492 ff. [3] als Compositum.

hánû[4] vā́ eté[5] yajnásya yád adhi-shávaṇe[6], ná sáṃ triṇatty, ásaṃ-triṇṇe[6] hí hánû[4]; átho khálu dîrgha-somé saṃ-trídye[6], dhrítyai. çíro vā́ etád yajnásya yád dhavir-dhā́nam ‖ 3 ‖ prâ-'ṇā́ upa-ravā́ hanū́[4] adhi-shávaṇe[6] jihvā́ cárma grā́vâṇo dántâ múkham â-havanī́yo nā́siko 'ttara-vedír udáraṃ[1] sádo; yadā́ khálu vaí jihváyâ dat-sv ádhi khā́daty[7] átha múkhaṃ gachati, yadā́ múkhaṃ gáchaty átho 'dáraṃ[1] gachati, tásmâd dhavir-dhā́ne cármann ádhi grā́va-bhir abhi-shútyâ "-havanī́ye hutvā́ pratyáñcaḥ[1] paré-'tya sádasi bhakshayanti. yó vaí vi-rā́jo yajna-mukhé dóhaṃ véda duhá evaí 'nâm, iyáṃ vaí vi-rā́ṭ, tásyai tvák cármó "dho 'dhi-shávaṇe[6] stánâ upa-ravā́ grā́vâṇo vatsā́ ritvíjo[1] duhanti sómaḥ páyo, yá eváṃ véda duhá evaí 'nâm ‖ 4 ‖ vapâmi, yávamatîr áva nayati, havirdhā́nam, evá, tráyoviṃçatiç ca ‖ 11 ‖

1, 3, 2, 1. 2. — K. 25, 9. — Ç. 3, 5, 4, 1-24. — uparavâ ity úpa-ravâḥ — prâṇâ iti pra-anâḥ | rakshohaṇa iti rakshaḥ-hanáḥ — vaishṇavâḥ — asúrâḥ — khâyante — prâṇâ iti pra-anâḥ | na — vyâghārayatîti vi-âghārayati — hanû iti | vai | ete iti — adhishavaṇe ity ádhi-savane — asaṃtriṇṇe ity asáṃ-triṇṇe — atho iti — saṃtridye iti saṃ-tridyé — dantā́ḥ — adhîti | khâdáti — havirdhâna iti haviḥ-dhâné | carman — paretyeti parâ-ityá — duhe — ûdháḥ — duhe.

yád ubhaú, devâsurā́ mithás, téshâṃ, suvargáṃ, yád vā́ ánîçânaḥ, puróhavishi, tébhya uttaravedíḥ[8], só 'ttaravedír, baddháṃ, devásyā́ 'bhriṃ, çíro vā́, ékâdaça ‖ 11 ‖

yád ubhā́v (1, 1), íty âha devā́nâṃ (2, 4), yajnó devébhyo (4, 2), ná ráthâya (6, 2), yájamânâya (8, 3), parástâd arvā́cîṃ (10, 3), náva pañcâçát[9] ‖ 59 ‖

iti taittirîyasaṃhitâyâm shashṭhakâṇḍe dvitîyaḥ prapâṭhakaḥ ‖

---

11. [4] s. P. 4, 5. [5] s. P. 4, 44. [6] s. P. 4, 11. [7] nicht componirt mit adhî! [8] fehlt W. [9] als zwei Wörter accentuirt ACDW.

1. cā̆tvâlâd dhíshṇiyân úpa vapati, yónir vaí yaj-násya cā̆tvâlam yajnásya sayoni-tvā̆ya. devā̆ vaí yaj-nám párà 'jayanta, tám ā̆gnî-'dhrât púnar ápâ 'jayann, etád vaí yajnásyā̆ 'parà-jitam yád ā̆gnî-'dhram; yád ā̆gnî--'dhrâd dhíshṇiyân vi-hárati yád evá yajnásyā̆[1] 'parâ--jitam táta evaí 'nam púnas tanute. parâ-jítye 'va[1] khálu vā̆ eté yanti yé bahish-pavamânáu sárpanti, bahish-pava-mâné stuté || 1 || âhā̆: 'gnî-'d agnī̆n ví hara barhí stṛinâhi puroḍā̆çâu[2 u. 3] alám kurv íti, yajnám evā̆ 'pa-jítya púnas tanvânā̆ yanty. áñgârair dvé[4] sávane[5] ví harati[6] çalā̆kâbhis tṛitī̆yau, saçukra-tvā̆yā̆, 'tho sám bhar-aty evaí 'nad. dhíshṇiyâ vā̆ amúshmiñ loké[7] sómam arakshan, tébhyó 'dhi sómam ā̆ 'haran, tám anv-avā̆yan[8] tám páry aviçan; yá evám véda vindáte || 2 || pari--veshṭā̆ram. té soma-pîthéna vŷ ârdhyanta, té devéshu soma-pîthám aichanta, tā̆n devā̆ abruvan: dvé-dve[4] nā̆-mani[5] kurudhvam átha prá vâ ''psyátha ná vé 'ty, agnáyo vā̆ átha dhíshṇiyâs, tásmâd dvi-nā̆mâ[9] brâhmaṇó 'rdhukas; téshâm yé nédishṭham pary-áviçan té soma-pîthám prā̆ ''pnuvann â-havanī̆ya âgnî-'dhrī̆yo hotrī̆yo mârjâlī̆yas, tásmât téshu juhvaty. ati-hā̆ya váshaṭ karoti, ví hí || 3 ||

eté soma-pîthénā̆ ''rdhyanta. devā̆ vaí yā̆ḥ prā̆cîr[2] ā̆--hutîr ájuhavur yé purástâd[2] ásurâ ā̆san tā̆us tā̆bhiḥ[10] prā̆ 'ṇudanta[11], yā̆ḥ pratī̆cîr[2] yé paçcā̆d ásurâ ā̆san tā̆us tā̆bhir[10] ápà 'nudanta. prā̆cîr[1] anyā̆ ā̆-hutayo hûyánte

---

3, 1. dhishṇiyâḥ. [1] °tyaiva B (p. 468), aber im Comm. yathâ loke parâjitya palâyanti tadvat. [2] ohne avagraha. [3] so (°âu) ABW, s. P. 9, 22. [4] s. P. 4, 49. [5] s. P. 4, 50. [6] unbetont. [7] °nl° AW, n mit virâma B. [8] Verbum betont (ā̆yan). [9] °smâd vi° B (p. 469). [10] so (tâus tâ°) ABW, s. P. 6, 14. [11] so ('ṇ°) ABW, s. P. 7, 5.

pratyáññ[2] ā́sîno dhíshṇiyân vy-ā́ghârayati[12], paçcā́c cai 'vá purástâc[2] ca yájamâno bhrā́tṛivyân prá ṇudate[13], tásmât párâcîḥ[2] pra-jā́ḥ prá vîyante[14] pratī́cîḥ || 4 || jâyante. prâ-'ṇā́ vā́ eté yád dhíshṇiyâ, yád adhvaryúḥ pratyáñ[2] dhíshṇiyân ati-sárpet prâ-'ṇā́nt sáṃ karshet, pra-mā́yukaḥ syân; nā́bhir vā́ eshā́ yajñásya yád dhóto, "rdhváḥ khálu vaí nā́bhyai prâ-'ṇó 'vâñ[2] apâ-'nó, yád adhvaryúḥ pratyáñ hótâram ati-sárped apâ-'né prâ-'ṇáṃ dadhyât[14] pra-mā́yukaḥ syân. nā́ 'dhvaryúr úpa gâyed, vā́g-vîryo vā́ adhvaryúr, yád adhvaryúr upa-gā́yed ud-gâtré || 5 || vā́caṃ sám prá yached upa-dā́sukâ 'sya vā́k syâd. brahma-vâdíno vadanti: nā́ 'saṃ-sthite sóme 'dhvaryúḥ pratyáñk sádó[15] 'tî 'yâd átha kathā́ dâkshiṇā́ni[16] hótum eti yā́mo hí sá téshâṃ kásmâ áha devā́ yā́mam vā́ 'yâmaṃ vā́ 'nu jñâsyantī́ 'ty. út-tareṇā́ "gnî-'dhram parī́-'tya juhoti dâkshiṇā́ni[16], ná prâ-'ṇā́nt sáṃ karshati. nỳ anyé dhíshṇiyâ upyánte nā́ 'nyé, yā́n ni-vápati téna tā́n prîṇâti, yā́n ná ni-vápati yád anu-diçáti téna tā́n || 6 ||

stuté, vindáte, hí, vîyante pratī́cîr, udgâtrá, upyánte, cáturdaça ca || 1 ||

(1, 3, 3, 1). — K. 26, 1. — Ç. 3, 6, 2, 19–25. — devâḥ | vai — ajayanta — âgnī́dhrâd ity âgni-idhrât — parâjityeti parâ-jityà | iva — âha | agnî́d ity agni-it — striṇâhi | purodâçā́n — tanvânâḥ — dve iti | savane iti — harati — atho iti — enat | dhishṇiyâḥ — anvavâyann ity ànu-avâyan[8] — dvedve iti dve-dve | nâmànî iti — vâ | âpsyathà — ardhukaḥ — âpnuvan — âgnîdhrîya ity ā́gni-idhrîyaḥ — devâḥ | vai — preti | anudanta — hûyantè — vyâghârayatîti vi-âghârayati — nudate[13] — vîyante[14] — prâṇâ iti pra-anâḥ | vai — dhishṇiyâḥ | yat — karshet — syât — hotā́ | ûrdhvaḥ — avā́ñ — sam | preti | yachet — pratyañ | sadàḥ |

---

1. [12] als Compositum. [13] so (ṇu°) ABW, s. P. 7, 4. [14] unbetont. [15] s. P. 5, 32; ñ mit virâma BW. [16] dā́ksh° C.

atiti | iyât — kasmai | ahà | devâḥ — ayãmaṃ | vâ | anv iti — upyanté — prîṇâti.

2. suvar-gãya vã etãni lokãya hûyante yád vaisarj=anãni[1]. dvãbhyâṃ gãrha-patye juhoti, dvi-pãd yája=mânaḥ, práti-shṭhityâ; ãgnî-'dhre juhoty, antáriksha[1] evã " kramata; â-havanîye juhoti, suvar-gám evaí 'naṃ lokáṃ gamayati. devãn vaí suvar-gáṃ lokáṃ yató[2] rákshâṃsy ajighâṃsan, té sómena rãjnâ rákshâṃsy apa-hátyâ 'ptúm[3] âtmãnaṃ kritvã suvar-gáṃ lokám âyan, rákshasâm ánupa=-lâbhâyã; "ttaḥ[1 u. 4] sómo bhavaty átha || 1 || vaisarja=nãni[1] juhoti rákshasâm ápa-hatyai. tváṃ soma tanû=kríd-bhya íty âha, tanû-kríd dhỳ[5] eshá. dvésho=-bhyo 'nyá-kritebhya íty âhâ, 'nyá-kritâni[6] hí rá=kshâṃsy. urú yantã 'si várûtham íty âho, 'rú ṇas[7] kridhî[8] 'ti vãvaí 'tád[9] âha. jushâṇó aptúr[10] ãjyasya vetv íty âhâ, 'ptúm evá yájamânaṃ kritvã suvar-gáṃ lo=káṃ gamayati, rákshasâm ánupa-lâbhâyã. " sómaṃ da=date[11] || 2 || ã grãvṇa ã vâyavỳâny[12] ã droṇa-kalaçám, út pátnîm ã nayanty, ánv ánâṃsi prá vartayanti, yãvad[1] evã 'syã 'sti téna sahá suvar-gáṃ lokám eti. náya=-vatya 'rcã "gnî-'dhre juhoti, suvar-gásya lokásyâ 'bhí=-nîtyai. grãvṇo vâyavỳâni droṇa-kalaçám ãgnî-'dhra úpa vâsayati[13]; ví hỳ enaṃ taír grihṇáte, yát sahó 'pa-vâsáyed apuvâyéta[14]. saumyá 'rcã prá pâdayati, sváyâ || 3 ||

---

2. agnîshomapraṇayanam. [1] ohne avagraha. [2] yanto B. [3] âptum C u. D prima manu, B. im Comm. (p. 476 âptuṃ rakshobhir upalabdhum açakyam alpadeham). [4] âpt° B im Comm. (âpto bhavati, svîkrito 'bhavat). [5] so BW, °kridhy A. [6] °kritâ B. [7] so (ṇ°) AW; s. P. 7, 2 (B hat n°). [8] so (°sk°) ABW, s. P. 8, 25. [9] vâ vai tad B. [10] so (°o a°) ABW, s. P. 11, 16. [11] unbetont. [12] vâyavyâny ulûkhalasadriçâni grahapâtrâṇi [13] sthâpayet. [14] somasyo 'daram pûti bhavet.

evaí 'naṃ devátayâ[1] prá pâdayaty. ádityâḥ sádo 'sy ádityâḥ sáda ā́ sîdé 'ty âha, yathâ-yajúr evaí 'tád. yájamâno vā́ etásya purā́ goptā́ bhavaty; eshá vo deva savitaḥ sóma íty âha, savitṛí-prasûta evaí 'naṃ devátâ-bhyaḥ sám prá yachaty. etát[15] tvá soma devó devā́n[16] úpâ 'gâ íty âha, devó hỳ eshá sán || 4 || devā́n upaí''-tî; 'dám ahám manushỳo manushỳân íty âha, manushỳo hỳ eshá sán manushỳân upaí-'ti; yád etád yájur ná brûyā́d ápra-jâ apaçúr yájamânaḥ syât; sahá pra-jáyâ sahá râyás pósheṇé[17] 'ty âha, pra-jáyai 'vá paçú-bhiḥ sahé 'máṃ lokám upā́-''vartate[18]. námo devébhya íty âha, namas-kâró hí devā́nâ; sva-dhā́ pitṛí-bhya íty âha, svadhâ-kâró hí || 5 || pitṛiṇā́m. idám aháṃ nír váruṇasya pā́çâd íty âha, varuṇa-pâçā́d evá nír mucyaté. 'gne vrata-pata; âtmánaḥ pū́rvâ tanū́r â-déyé 'ty âhuḥ kó hí tád véda yád vásîyânt své váçe bhûté púnar vâ dádâti ná vé 'ti[19]. grā́vâṇo vaí sómasya rā́jno malimlu-senā́[20]; yá eváṃ vidvā́n grā́vṇa ā́gnî-'dhra upa-vâsáyati naí 'nam malimlu-senā́ vindati || 6 || átha, dadate, sváyâ, sán[21], svadhâkâró hí, vindati || 2 ||

1, 3, 4, 1-3. — K. 26, 2. — Ç. 3, 6, 3, 2-21. — vaisarjanâni — pratishṭhityâ iti prati-sthityai | âgnī́dhra ity âgni-idhre — antarikshe | eva | eti | kramate — aptum — âyan — âttàḥ — bhavati | athà — hi | eshaḥ — yantâ | asi — naḥ | kridhi — aptuḥ — vetu — aptum — eti | somàm | dadate — nayàvatyeti nayà-vatyâ | ṛicâ — âgnī́dhra ity âgni-idhre | upeti — yat | saha — apuvâyetà | saumyâ | ṛicâ — sam |

2. [15] so (etát) ist auch in I, 3, 4, 2 zu lesen (nicht: etám). [16] so (°vân) ABW. [17] so (°s p°) ABW, s. P. 8, 29. [18] als Compositum. [19] agne vratapata ity etâvat pratîkaṃ, svakîyâ pûrvâ tanûr agnisakâçât sahasâ svîkârye 'ti buddhimanta âhuḥ, ... tato vaçîbhâvât prâg evâ ''deyâ, B (p. 481). [20] zu s° s. P. 6, 7; virodhitaskarasenâ. [21] so (sán) ACD; sánt W.

preti | yachati | etat — agâḥ — upaitîty úpa-eti — aprâjâ ity aprá-jâḥ | apaçuḥ — râyaḥ — upâvártata ity úpa-âvártate — vratapata iti vrata-pate | âtmanáḥ — dadā̆ti.

3. vaishṇavyá 'rcā̆ hutvā̆ yū̆pam áchai 'ti, vaishṇavó vaí devátayâ[1] yū̆paḥ, sváyai 'vaí 'naṃ devátayā̆ 'chai 'ty. áty anyā̆n[2] ágâṃ nā̆ 'nyā̆n[2] úpâ 'gâm íty âhā̆, 'ti hỳ anyā̆n éti nā̆ 'nyā̆n upaí-'ty[3]; arvā̆k[1] tvâ párair avidam paró 'varair íty âhâ, 'rvā̆g ghỳ enam párair vindáti paró 'varais; táṃ tvâ jushe || 1 || vaishṇaváṃ deva-yajyā̆yâ íty âha, deva-yajyā̆yai hỳ enaṃ jusháte. devás tvâ savitā̆ mádhvâ 'naktv íty âha, téjasai 'vaí 'nam anakty; óshadhe[1] trâyasvai 'naṃ svá-dhite maí 'naṃ hiṃsîr íty âha, vájro vaí svá-dhitiḥ, çā̆ntyai. svá-dhiter vṛíkshasya bíbhyataḥ prathaména çákalena sahá téjaḥ párâ patati; yáḥ prathamáḥ çákalaḥ parâ-pátet tám ápy ā̆ haret, sá-tejasam || 2 || evaí 'nam ā̆ haratî. 'mé vaí lokā̆ yū̆pât pra-yató[5] bibhyati; dívam ágreṇa mā̆ lekhîr antárikshaṃ[1] mádhyena mā̆ hiṃsîr íty âhai, 'bhyá evaí 'naṃ lokébhyaḥ çamayati. vánaspate[1] çatá-valço ví rohé 'ty â-vráçcane juhoti, tásmâd â-vráçcanâd vṛikshā̆ṇâm bhū̆yâṃsa út tishṭhanti. sahásra-valçâ ví vayáṃ ruhemé 'ty âhâ, "-çísham evaí 'tā̆m ā̆ çâsté. 'naksha-sañgam || 3 || vṛiçced; yád aksha-sañgáṃ vṛiçcéd adha-îsháṃ yájamânasya pra-mā̆yukaṃ syâd[6]. yáṃ kâmáyetā̆: 'prati-shṭhitaḥ syâd íty â-roháṃ tásmai vṛiçced, eshá vaí vánaspátînâm[1] ápratí-shṭhitó, 'prati-shṭhita evá bhavati; yáṃ kâmáyetâ: 'paçúḥ syâd íty aparṇáṃ tásmai

3. yûpakhaṇḍanam. [1] ohne avagraha. [2] so (°ân) ABW. [3] betont (wegen hi). [4] so W, °rvâghy° AB. [5] ? so (√i + pra, Gen., aber oxytonon!) ABCDW; prayataḥ patataḥ B (p. 485); sollte nicht besser prapáto zu lesen sein? [6] govatsâdikam îshâyâ adho maraṇaçîlam bhavet.

çúshkâ-'graṃ vṛiçced, eshá vaí vánaspátînâm[1] apaçavyò, 'paçúr evá bhavati; yáṃ kâmáyeta: paçu-mā́nt syâd íti bahu-parṇáṃ tásmai bahu-çâkháṃ vṛiçced, eshá vaí || 4 || vánaspátînâm paçavỳaḥ, paçu-mā́n evá bhavati; práti-shṭhitaṃ vṛiçcet pratishṭhā́-kâmasyai, 'shá vaí vánaspátînâm práti-shṭhito yáḥ samé bhū́myai svā́d yóne rûḍháḥ práty evá tíshṭhati. yáḥ pratyáñn[1] úpa-natas táṃ vṛiçcet, sá hí médham abhy úpa-nataḥ[7]. páñcâ-'ratniṃ tásmai vṛiçced yáṃ kâmáyetó: 'pai 'nam út-taro yajnó named íti, páñcâ-'ksharâ pañktíḥ, pā́ñkto yajná, úpai 'nam út-taro yajnáḥ || 5 || namati; sháḍ-aratnim pratishṭhā́-kâmasya, sháḍ vā́ ṛitáva, ṛitúshv evá práti tishṭhati; saptā́-'ratnim paçú-kâmasya, saptá-padâ çákvarî, paçávaḥ çákvarî, paçū́n evā́ 'va runddhe[8]; návâ-'ratniṃ téjas-kâmasya, tri-vṛítâ stómena sám-mitaṃ, téjas tri-vṛít, tejasvỳ[1] evá bhavaty; ékâdaçâ-'ratnim indriyá-kâmasyaí, 'kâdaçâ-'ksharâ trishṭúg[1], indriyáṃ trishṭúg, indriyâvỳ[1] evá bhavati; páñcadaçâ-'ratnim bhrā́tṛivya-vataḥ, pañca-daçó vájro, bhrā́tṛivyâ-'bhi-bhûtyai; saptádaçâ-'ratnim prajā́-kâmasya, sapta-daçáḥ prajā́-patiḥ, prajā́-pater ā́ptyâ; ékavi◡çaty-aratnim pratishṭhā́-kâmasyai, 'ka-vi◡çá stómânâm prati-shṭhā́, práti-shṭhityâ. ashṭā́-'çrir bhavaty, ashṭā́-'ksharâ gâyatrī́, téjo gâyatrī́, gâyatrī́ yajna-mukháṃ, téjasai 'vá gâyatriyā̆ yajna-mukhéna sám-mitaḥ || 6 || jushe, sátejasam, ánakshasañgam, bahu-çâkháṃ vṛiçced eshá vaí, yajná úpai 'naṃ úttaro yajná, ā́ptyâ, ékân ná vi◡çatíç ca || 3 ||

1, 3, 5, 1. — K. 26, 3. 4. — Ç. 3, 6, 4, 1-27. — vaishṇavyâ | ṛicâ — achà | eti — devatàyâ | achà | eti | atîti | anyân — na | anyân | upeti — upaitîty úpa-eti — paraḥ | avàraiḥ — devayajyâyâ iti deva-yajyâyai | iti — svadhita iti sva-

---

4. [7] nicht komponirt mit abhi (nach CD). [8] rundhe ABCDW.

-dhite — api | eti | haret — lokâḥ — prayata iti pra-yataḥ
— sahasrâvalçâ iti sahasrâ-valçâḥ — çâste | anâkshasaṃgam
ity anâksha-saṃgam — yoneḥ — abhîti | upânata ity upâ-
-nataḥ — saptârâtnim iti sapta-aratnim — tejasvî — tri-
shṭuk | indriyâvî — âptyai — ekaviѡça ity éka-viѡçaḥ —
pratishṭhityâ iti prati-sthityai | ashṭâçrir ity ashṭâ-açriḥ —
ashṭâksharety ashṭâ-aksharâ.

4. pṛithivyaí tvâ 'ntárikshâya[1] tvâ divé tvé
'ty âhai, 'bhyá evaí 'naṃ lokébhyaḥ pró 'kshati. pá-
râñcam[1] pró 'kshati, párâñ[1] iva hí suvar-gó lokáḥ. krûrám
iva vấ etát karoti yát khánaty, apó 'va nayati, çấntyai;
yáva-matîr áva nayaty, ū́rg vaí yávo; yájamânena yū́paḥ
sám-mito, yấvân[1] evá yájamânas tấvatîm[1] evấ 'sminn ū́rjaṃ
dadhâti || 1 || pitṛiṇấѡ sádanam asî 'ti barhír áva stṛi-
ṇâti, pitṛi-devatyàѡ[2] hỳ etád yán ní-khâtaṃ, yád barhír
ánava-stîrya minuyất pitṛi-devatỳo ní-khâtaḥ syâd, barhír
ava-stîrya minoty asyấm evaí 'nam minoti. yûpa-çaka-
lám ávâ 'syati, sá-tejasam evaí 'nam minoti. devás tvâ
savitấ mádhvâ 'naktv íty âha, téjasai 'vaí 'nam anakti.
su-pippalấbhyas tvaú 'shadhî-bhya[3] íti cashâlam
práti || 2 || muñcati, tásmâc chîrshatá[1] óshadhayaḥ[1] phá-
laṃ gṛihṇanty. anákti, téjo vấ ấjyaṃ; yájamânenâ 'gni-
-shṭhấ 'çriḥ sám-mitâ, yád agni-shṭhấm áçrim anákti
yájamânam evá téjasâ 'nakty; â-'ntám anakty, â-'ntám evá
yájamânaṃ téjasâ 'nakti. sarvátaḥ[1] pári mṛiçaty, ápari-
-vargam evấ 'smin téjo dadhâty. úd dívaѡ stabhânấ "
'ntáriksham[1] pṛiṇé 'ty âhai, 'shấṃ lokấnâṃ ví-dhṛityai.
vaishṇavyá 'rcấ || 3 || kalpayati, vaishṇavó vaí devátayâ

4. sthâpayed yûpam. [1] ohne avagraha. [2] ? °tyâ1ѡ AW., °tyâ3âѡ B (p. 498); bei Whitney p. 323 nicht aufgeführt, und in der That ist die pluti hier ohne rechten Grund. [3] s. P. 3, 7.

yū́paḥ, sváyai 'vaí 'naṃ devátayâ kalpayati. dvā́bhyâṃ kalpayati, dvi-pā́d yájamânaḥ, práti-shṭhityai. yáṃ kâmá-yeta: téjasai 'naṃ devátâbhir indriyéṇa vỳ ardhayeyam íty agni-shṭhā́ṃ tásyā́ 'çrim â-havanī́yâd itthā́ṃ ve 'tthā́ṃ vā́ 'ti nâvayet[4], téjasai 'vaí 'naṃ devátâbhir indriyéṇa vỳ ardhayati. yáṃ kâmáyeta: téjasai 'naṃ devátâbhir indri-yéṇa sám ardhayeyam íti || 4 || agni-shṭhā́ṃ tásyā́ 'çrim â-havanī́yena sám minuyât, téjasai 'vaí 'naṃ devátâbhir indriyéṇa sám ardhayati. brahma-vániṃ tvâ ksha-tra-vánim íty âha yathâ-yajúr evaí 'tát. pári vyayaty, ū́rg vaí raçanā́ yájamânena yū́paḥ sám-mito, yájamânam evó "rjā́ sám ardhayati. nâbhi-daghné pári vyayati, nâbhi-daghná evā́ 'smâ ū́rjaṃ dadhâti, tásmân nâbhi-daghná ū́rjā́ bhuñjate. yáṃ kâmáyeto: "rjaí 'nam || 5 || vỳ ardhaye-yam íty ûrdhvā́ṃ vâ tásyā́ 'vâcîṃ[1] vā́ 'vo "hed, ū́rjaí 'vaí 'naṃ vỳ ardhayati. yádi kâmáyeta: várshukaḥ parj-ányaḥ syâd íty ávâcîm[1] ávo "hed, vṛíshṭim evá ní yach-ati; yádi kâmáyetā́: 'varshukaḥ syâd íty ûrdhvā́m úd ū́hed, vṛíshṭim evó 'd yachati. pitṛiṇā́ṃ ní-khâtam, manush-ỳâṇâm ûrdhváṃ ní-khâtâd ā́ raçanā́yâ, óshadhînâ͡u[1] raç-anā́, víçveshâm || 6 || devā́nâm ū́rdhvá͡u raçanā́yâ ā́ cashā́-lâd, índrasya cashā́la͡u, sâdhyā́nâm áti-rikta͡u; sá vā́ eshá sarva-devatỳo yád yū́po, yád yū́pam minóti sárvâ evá devátâḥ prîṇâti. yajnéna vaí devā́ḥ suvar-gáṃ lokám âyan, tè 'manyanta: manushỳâ no 'nv-ā́bhavishyantī́[5] 'ti, té yū́pena yopayitvā́ suvar-gáṃ lokám âyan, tám ṛíshayo yū́penai 'vā́ 'nu prā́ 'jânan, tád yū́pasya yûpa-tvám || 7 || yád yū́pam minóti suvar-gásya lokásya prá-jnâtyai. pu-

---

4. [4] âhavanîyam atilaṅghya nâvayet, na prâpayet (!), B (p. 496). [5] als Compositum.

rástân[1] minoti, purástâd dhí yajnásya pra-jnâyáté, 'pra-jnâtaṁ hí tád yád áti-panna âhur: idám kâryam âsîd íti. sâdhyấ vaí devấ yajnám áty amanyanta, tấn yajnó nấ 'spṛiçat, tấn yád yajnásyấ 'ti-riktam ấsît tád aspṛiçad, áti-riktam vấ etád yajnásya yád agnấv agním mathitvấ pra-háraty, áti-riktam etát ‖ 8 ‖ yû́pasya yád ûrdhvám casbấlât, téshâm tád bhâga-dhéyam, tấn evá téna prîṇâti. devấ vaí sáṁ-sthite sóme prá srúcó 'haran prá yû́pam, tè 'manyanta: yajna-veçasám vấ idám kurma íti, té pra-staráṁ srucấṁ nish-kráyaṇam apaçyant[6] svárum yûpasya, sáṁ-sthite sóme prá pra-staráṁ harati juhóti svarúm, áyajna-veçasâya ‖ 9 ‖ dadhâti, práty, ṛicấ, sám ardhayeyam íty, ûrjaí 'nam, víçveshâm, yûpatvám, átiriktam etád, dvícatvâriṁçac ca ‖ 4 ‖

1, 3, 6, 1. 2. — K. 26, 5. 6. — Ç. 3, 7, 1, 5-32. — pitṛide-vatyàm iti pitṛi-devatyàm | hi — oshàdhîbhya ity oshàdhi-bhyaḥ — agnishṭhety àgni-sthâ | açriḥ — ântam ity ấ-antam — stabhâna | eti — vaishṇavyâ | ṛicâ — nâbhidaghna iti nâbhi-daghne | eva | asmai — nâbhidaghna iti nâbhi-daghne | ûrjâ — avấcîm | vâ | aveti | ûhet — avấcîm | aveti | ûhet — eti | raçanâyấḥ — raçanâyấḥ | eti — âyan | te | aman-yanta | manushyấḥ | naḥ | anvâbhàvishyantîty ànu-âbhàvi-shyanti — âyan | anù | preti | ajânan — apràjnâtam ity aprà-jnâtam | hi — atipanna ity ati-panne — sâdhyấḥ | vai | devấḥ — devấḥ | vai — srucàḥ | ahàran — te | aman-yanta — apaçyan.

5. sâdhyấ vaí devấ asmíñ loká' âsan, nấ 'nyát kíṃ caná[2] mishát[3], tè 'gním evấ 'gnáye médhâyấ " 'labhanta, ná hỳ anyád â-lambhyam ávindan, táto vấ imấḥ pra-jấḥ prấ 'jâyanta, yád agnấv agním mathitvấ pra-hárati pra-

---

4. [6] unbetont.

5. vahnim mathnâti. [1] °nl° AW; n mit virâma B. [2] ohne avagraha. [3] so ABCDW, ishat (!) prâṇijâtam Comm. in B (p. 504).

-jā́nâm pra-jánanâya. rudró vā́ eshá yád agnír yája-mânaḥ paçúr; yát paçúm â-lábhyâ 'gním mánthed rud-rā́ya yájamânam || 1 || ápi dadhyât, pra-mā́yukaḥ syâd. átho khálv âhur: agníḥ sárvâ devátâ[2] havír etád yát paçúr íti, yát paçúm â-lábhyâ 'gním mánthati havyā́yai 'vā́ "-sannâya sárvâ devátâ[2] janayaty. upâ-"kṛítyai 'vá mánth-yas, tán né 'vā́ "-labdhaṃ né 'vā́ 'nâ-labdham. agnér janítram asī́ 'ty âhâ, 'gnér hỳ etáj janítraṃ; vṛ́shaṇau stha íty âha, vṛ́shaṇau || 2 || hỳ etā́v. urváçy asy âyúr asī́ 'ty âha, mithuna-tvā́ya. ghṛiténâ 'kté[4] vṛ́shaṇaṃ dadhâthâm íty âha, vṛ́shaṇau hỳ eté[5] dádhâte[6] yé[5] agníṃ. gâyatráṃ chándó 'nu prá jâyasvé 'ty âha, chándo-bhir evaí 'nam prá-janayaty. agnáye mathyámânâyā́ 'nu brûhī́ 'ty âha, sâvitrī́m ṛ́cam ánv âha, savitṛ́-prasûta evaí 'nam manthati. jâtā́yā́ 'nu brûhi || 3 || pra-hri-yámâṇâyā́ 'nu brûhī́ 'ty âha, kā́ṇḍe-kâṇḍa evaí 'naṃ kri-yámâṇe sám ardhayati. gâyatrī́ḥ sárvâ ánv âha, gâyatrá-chandâ vā́ agníḥ, svénai 'vaí 'naṃ chándasâ sám ardha-yaty. agníḥ purā́ bhávaty agním mathitvā́ prá harati, taú sam-bhávantau yájamânam abhí sám bhavato, bhávataṃ naḥ sá-manasâv íty âha, çā́ntyai. pra-hṛ́tya ju-hoti, jâtā́yai 'vā́ 'smâ ánnam ápi dadhâty; ā́jyena juhoty, etád vā́ agnéḥ priyáṃ dhā́ma yád ā́jyam, priyéṇai 'vaí 'naṃ dhā́mnâ sám ardhayaty átho téjasâ || 4 || yájamânam, âha vṛ́shaṇau, jâtā́yā́ 'nu brûhy, ápy, ashṭā́daça ca || 5 ||

1, 3, 7, 1. 2. — K. 26, 7. — Ç. 3, 7, 3, 1-8. 4, 1, 20-24. — loke | âsan — mishat — eti | alabhanta — atho iti — sarvāḥ | devatāḥ — âsánnâyety â-sannâya | sarvāḥ | deva-tāḥ — upâkṛityety úpa-âkṛitya — tat | na | iva — urvaçī́

5. [4] s. P. 4, 11. [5] s. P. 4, 52; Whitney p. 180. [6] s. P. 4, 40.

— akte iti — ete iti | dadhāte iti | ye iti — anu | preti | jâyasva — kâṇḍekâṇḍa iti kâṇḍe-kâṇḍe — gâyatrachandâ iti gâyatra-chandâḥ — bhavati — abhi | sam iti | bhavataḥ — atho iti.

6. ishé tvé 'ti barhír ā́ datta, icháta iva hý eshá yó yájata. upa-vī́r así 'ty âhó, 'pa hý enân â-karóty. úpo devā́n daívîr víçaḥ prā́ 'gur íty âha, daívîr hý etā́ víçaḥ satī́r devā́n upa-yánti. váhnîr uçíja íty âha, 'rtvíjo[1] vaí váhnaya uçíjas, tásmâd evám âha. bríhaspate[1] dhâráyâ[2] vásûnī́ 'ti || 1 || âha, bráhma vaí devā́nâm bríhaspátir, bráhmaṇai 'vā́ 'smai paçū́n áva runddhe[3]. havyā́ te svadantâm íty âha, svadáyaty evaí 'nân[4]. déva tvashṭar vásu raṇvé 'ty âha, tváshṭâ vaí paçûnā́m mithunā́nâu rûpa-kríd, rûpám evá paçúshu dadhâti. révatî[1] rámadhvam íty âha, paçávo vaí revátîḥ, paçū́n evā́ 'smai ramayati. devásya tvâ savitúḥ pra-savá íti || 2 || raçanā́m ā́ datte, prá-sûtyâ; açvínor bâhú-bhyâm íty âhâ, 'çvínau hí devā́nâm adhvaryū́[5] ā́stâm; pûshṇó hástâbhyâm íty âha, yátyâ. ritásya tvâ deva-haviḥ pā́çenā́ "rabha íty âha, satyám vā́ ritáu, satyénai 'vaí 'nam riténā́ "rabhate. 'kshṇayā́ pári harati, vádhyau hí pratyáñcam[1] prati-muñcánti, vy-ā́vrittyai[6]. dhárshâ[2] mā́nushân íti ní yunakti, dhrítyâ. ad-bhyáḥ || 3 || tvaú 'shadhî-bhyaḥ[7] pró 'kshâmī́ 'ty âhâ, 'd-bhyó hý eshá óshadhî-bhyaḥ[7] sam-bhávati yát paçúr. apā́m perúr así 'ty âhai, 'shá hý apā́m pâtā́ yó mé-dhâyâ "-rabhyáte. svâttám cit sá-devau havyám ā́po devîḥ svádatai 'nam íty âha, svadáyaty evaí 'nam.

---

6. niyunakti paçum. [1] ohne avagraha. [2] so (°â) ABW, s. P. 3, 8. [3] rumdhe ABCDW. [4] °nâm B. D prima manu. [5] s. P. 4, 5. [6] vrityai ABCDW. [7] s. P. 3, 7.

upárishṭât[1] pró 'kshaty, upárishṭâd evaí 'nam médhyaṃ karoti; pâyáyaty, antaratá[1] evaí 'nam médhyaṃ karoty; adhástâd[1] úpo 'kshati, sarváta[1] evaí 'nam médhyaṃ karoti || 4 || vásûnî 'ti, pra-savá íty, adbhyò, 'ntaratá evaí 'naṃ, dáça ca || 6 ||

1, 3, 7, 1 - 8, 1. — K. 26, 7. 8. — Ç. 3, 7, 3, 9 - 4, 6. — datte | ichatė — yajàte — upavîr ity úpa-vîḥ — upo iti — aguḥ — etâḥ — dhâraya — enân | devà — revàtîḥ — revatî̀ḥ — prasava iti pra-save — prasûtyâ iti pra-sûtyai — adhvaryû iti — yatyai — devahavir iti deva-haviḥ — eti | rabhe — eti | rabhate — vyâvṛityâ iti vi-âvṛityai | dharshà — dhṛityai — oshàdhîbhya ity oshàdhi-bhyaḥ — svâttam — svadàta.

7. agnínâ vaí hótrâ devā́ ásurân abhỳ abhavann; agnáye sam-idhyámânâyā́ 'nu brûhī́ 'ty âha, bhrā́tṛivyâ-'bhibhûtyai. saptá-daça sâm-idhenī́r ánv âha, sapta-daçáḥ prajā́-patiḥ, prajā́-pater ā́ptyai. saptá-daçā́ 'nv âha, dvā́daça[1] mā́sâḥ páñca 'rtávaḥ sá saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsarám pra-jā́ ánu prá jâyante, pra-jā́nâm pra-jánanâya. devā́ vaí sâm-idhenī́r anū́-'cya yajnáṃ nā́ 'nv apaçyant, sá prajā́-patis tûshṇī́m â-ghârám || 1 || ā́ 'ghârayat, táto vaí devā́ yajnám ánv apaçyan; yát tûshṇī́m â-ghârám â-ghâráyati yajnásyā́ 'nu-khyâtyâ. ásureshu vaí yajná âsît, táṃ devā́s tûshṇîᵕ-homénâ 'vṛiñjata; yát tûshṇī́m â-gharám â-ghâráyati bhrā́tṛivyasyai 'vá tád yajnáṃ vṛiñkte[2]. pari-dhī́nt sám mârshṭi, punā́ty evaí 'nân; trís-triḥ sám mârshṭi, trỳ-âvṛid dhí yajnó, 'tho rákshasâm ápa-hatyai; dvā́daça[1] sám padyante, dvā́daça || 2 || mā́sâḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsarám evá prîṇâty, átho saṃ-vatsarám evā́ 'smâ úpa dadhâti, suvar-gásya lokásya sám-ashṭyai. çíro vā́ etád yajnásya

7. sâmidhenyaḥ, âghârau, prayâjâḥ. [1] ohne avagraha. [2] °ṅte AC.

yád â-ghârò, 'gníḥ sárvâ devátâ[1]; yad â-ghârám â-ghârá-yati çîrshatá[1] evá yajnásya yájamânaḥ sárvâ devátâ áva runddhe[3]. çíro vā́ etád yajnásya yád â-ghârá âtmā́ paçúr, â-ghârám â-ghā́rya paçúɷ sám anakty, âtmánn evá yajnásya || 3 || çíraḥ práti dadhâti. sáṃ te prâ-'ṇó vâyúnâ gachatâm íty âha, vâyu-devatyò vaí prâ-'ṇó, vâyā́v evā́ 'sya prâ-'ṇáṃ juhoti; sáṃ yájatrair áñgâni sáṃ yajná-patir â-çíshé 'ty âha, yajná-patim evā́ 'syâ "-çíshaṃ gamayati. Viçvá-rûpo vaí Tvâshṭrá upárishṭât[1] paçúm abhỳ avamît, tásmâd upárishṭât paçór nā́ 'va dyanti; yád upárishṭât paçúɷ sam-anákti médhyam evá || 4 || enaṃ karoty. ṛitvíjo[1] vṛiṇîte, chándâɷsy evá vṛiṇîte; saptá vṛiṇîte, saptá grâmyā́ḥ paçávaḥ saptā́ "raṇyā́ḥ, saptá chándâɷsy ubháyasyā́ 'va-ruddhyâ[4]. ékâdaça[1] pra-yâjā́n yajati, dáça vaí paçóḥ prâ-'ṇā́ âtmaí 'kâdaçó[1], yā́vân[1] evá paçús tám prá yajati. vapā́ṃ[5] ékaḥ pári çaya, âtmaí 'vā́ "tmā́nam pári çaye. vájro vaí svá-dhitir, vájro yûpa-çakaló, ghṛitáṃ khálu vaí devā́ vájraṃ kṛitvā́ sómam aghnan, ghṛiténâ 'ktaú paçúṃ trâyethâm íty âha, vájreṇai 'vaí 'naṃ váçe kṛitvā́ " labhate || 5 || âghârám, padyante dvā́daçâ, "tmánn evá yajnásya, médhyam evá, khálu vā́, ashṭā́-daça ca || 7 ||

1, 3, 8, 1. — K. 26, 8. 9. — Ç. 3, 7, 4, 7 - 8, 1, 5. — sâmi-dheṇîr iti sâm-idheṇîḥ — anú | preti | jâyante — devâḥ — anûcyety ánu-ucyá — eti | aghârayat — devâḥ — anú-khyâtyâ ity anú-khyâtyai — tryā́vṛid iti tri-âvṛit — atho iti — asmai | upeti — sarvâḥ | devatā́ḥ | yat — sarvā́ḥ — avá-rudhyâ ity avá-rudhyai — çaye | âtmâ — devâḥ — vaçé | kṛitvâ | eti.

7. [3] rumdhe ABCDW. [4] rudhy° ABCDW. [5] vapâhoma-samipe B (p. 516).

8. páry-agnî karoti, sarva-hútam evaí 'naṃ karoty, áskandâyấ, 'skannaṃ hí tád yád dhutásya skándati; tríḥ páry-agni karoti, trŷ-âvṛid dhí yajnó, 'tho rákshasâm ápa-hatyai. brahma-vâdíno vadanty: anv-ârábhyaḥ paçúr nấ 'nv-ârábhyấ3 íti; mṛityáve vấ eshá nîyate yát paçús, tám yád anv-ârábheta pra-mấyuko yájamânaḥ syâd, átho khálv âhuḥ: suvar-gấya vấ eshá lokấya nîyate yát || 1 || paçúr íti yán nấ 'nv-ârábheta suvar-gấl lokấd yájamâno hîyeta; vapâ-çrápaṇîbhyâm anv-ấrabhate[1], tán né 'vâ 'nv-ấrabdhaṃ né 'vấ 'nanv-ârabdham. úpa pré 'shya hotar havyấ devébhya íty âhe, 'shitáṃ hí kárma kriyáte. révatîr[2] yajná-patim priya-dhấ " viçaté 'ty âha, yathâ-yajúr evaí 'tád. agnínâ purástâd eti rákshasâm ápa-hatyai. pṛithivyấḥ sam-pṛícaḥ pâhî́ 'ti barhíḥ || 2 || úpâ 'syaty, áskandâyấ, 'skannaṃ hí tád yád barhíshi skándaty, átho barhi-shádam evaí 'naṃ karoti.

párâñ[2] ấ vartate 'dhvaryúḥ paçóḥ saṃ-jnapyámânât, paçú-bhya evá tán ní hnuta, âtmánó 'nâ-vraskâya. gáchati çríyam prá paçûn âpnoti yá eváṃ véda. paççấl-lokâ vấ eshấ prấcy[2] ud-ấnîyate[1] yát pátnî; námas ta â-tâné 'ty âhâ, "dityásya vaí raçmáyaḥ || 3 || â-tânấs, tébhya evá námas karoty[3]. anarvấ pré 'hî 'ty âha, bhrấtṛivyo vấ árvâ, bhrấtṛivyâ-'panuttyai[4]; ghṛitásya kulyấm ánu sahá pra-jáyâ sahá râyás pósheṇé[5] 'ty âhâ, "-çísham evaí 'tấm ấ çâsta; ấpo devîḥ çuddhâ-yuva[6] íty âha, yathâ-yajúr evaí 'tát || 4 || lokấya nîyate yád, barhî́[7], raçmáyaḥ, saptátriṃçac ca || 8 ||

1, 3, 8, 1. 2. — K. 26, 8. — Ç. 3, 8, 1, 6 - 2, 4. — paryagnîti

---

8. hiṅsanam paçoḥ. [1] als Compositum. [2] ohne avagraha. [3] so (°a k°) ABW, s. P. 8, 30. [4] nuty° ABCDW. [5] so (°s p°) ABW, s. P. 8, 29. [6] s. P. 3, 2. [7] barhíḥ C.

pari-agni — tryā̂vṛid iti tri-âvṛit — atho iti — paçûsh | na | anvârabhyâs ity ánu-ârabhyâsh — atho iti — anvârá=bhata ity ánu-ârábhate | tat | na | iva — upá | preti | ishya — revátîḥ — priyadheti priya-dhâ | eti | barhishadam iti barhi-sadám — hnute — paççâlloketi paççât-lokâ — prâcî́ | udânî́yata ity út-ânî́yate — te — namáḥ | karoti — preti | ihi — bhrâtṛivyâpanutyâ iti bhrâtṛivya-apanutyai — râyaḥ | posheṇa — çâste — çuddhâyuva iti çuddha-yuvaḥ.

9. paçór vā́ ā́-labdhasya prâ-'ṇā́ñ chúg[1] ṛichati. vā́k ta ā́ pyâyatâm prâ-'ṇás ta ā́ pyâyatâm íty âha, prâ-'ṇébhya evā́ 'sya çúcaṁ çamayati; sā́ prâ-'ṇébhyó 'dhi pṛithivī́ṁ çúk prá viçati; çám áho-bhyâm íti ní nayaty, aho-râtrā́bhyâm evá pṛithivyaí çúcaṁ çamayaty. óshadhe[2] trā́yasvai 'naṁ svá-dhite maí 'naṁ hiṁsîr íty âha, vájro vaí svá-dhitiḥ || 1 || çā́ntyai. pârçvatá[2] ā́ chyati[3] madhyató[1] hí manushyâ â-chyánti[3], tiraççī́nam[2] ā́ chyaty[3] anûcī́naṁ[2] hí manushyâ â-chyánti[3], vy-ā́vṛittyai[4]. rá=kshasâm bhâgò 'sī́ 'ti sthavimató[2] barhír aktvā́[5] 'pâ 'syaty, asnaí 'vá rákshâṁsi nir-ávadayata[6]. idám aháṁ ráksho 'dhamám támo nayâmi yò 'smā́n dvéshṭi yáṃ ca vayáṃ dvishmá íty âha, dvaú vā́vá[2] púrushau yáṃ cai 'vá || 2 || dvéshṭi yáç cai 'naṃ dvéshṭi tā́v ubhā́v adhamáṃ támo nayatî. 'shé tvé 'ti vapā́m út khidatî, 'cháta iva hỳ eshá yó yájate. yád upa-tṛindyā́d rudrò 'sya paçū́n ghā́tukaḥ syâd, yán nó 'pa-tṛindyā́d áyatâ syâd; anyáyo 'pa-tṛiṇátty anyáyâ ná, dhṛítyai. ghṛiténa dyâvâ-pṛithivī́[7] pró "rṇvâthâm íty âha, dyā́vâ-pṛithivī́[7] evá rásenâ 'nakty. áchinnaḥ || 3 || rā́=

---

9. vapâhomaḥ. [1] °nch° ABW. [2] ohne avagraha. [3] árchy° B. [4] vṛity° ABCDW. [5] añktvâ B (p. 527). [6] als Compositum. [7] s. P. 4, 12.

yaḥ su-vī́ra íty âha, yathâ-yajúr evaí 'tát[8]. krūrám iva vā́ etát karoti yád vapā́m ut-khidáty, urv ántári-ksham[3] ánv ihī́ 'ty âha, çā́ntyai. prá vā́ eshò 'smā́l lokā́c cyavate yáḥ paçúm mrityáve nîyámânam anv-ârábhate, vapâ-çrápaṇî[7] púnar anv-ā́rabhate[6], 'smínn evá loké práti tishṭhaty. agnínâ purástâd eti rákshasâm ápa-hatyâ, átho devátâ[3] evá havyéna || 4 || ánv eti. nā́ 'ntamám áñg-âram áti hared, yád antamám áñgâram ati-háred devátâ áti manyeta. vā́yo vī́ 'hi[9] stokā́nâm íty âha, tásmâd ví-bhaktâ stokā́ áva padyanté. 'graṃ vā́ etát paçūnā́ṃ yád vapā́ 'gram óshadhînâm[3] barhír, ágreṇai 'vā́ 'graṃ sám ardhayaty, átho óshadhîshv[3] evá paçū́n práti shṭhâpa-yati[10]. svā́hâkṛitî-bhyaḥ[11] pré 'shyé 'ty âha || 5 || yajñásya sám-ishṭyai. prâṇâ-'pânaú vā́ etaú paçūnā́ṃ yát pṛishad-âjyám âtmā́ vapā́, pṛishad-âjyám abhi-ghā́rya vapā́m abhí ghârayaty, âtmánn evá paçūnā́m prâṇâ-'pânaú dadhâti. svā́ho[3] ''rdhvá-nabhasam mârutáṃ gach-atam íty âho, ''rdhvá-nabhâ ha sma vaí Mârutó devā́-nâṃ vapâ-çrápaṇî[7] prá harati, ténai 'vaí 'ne[12] prá harati; víshûcî[3 u. 13] prá harati, tásmâd víshvañcau[3] prâṇâ-'pânaú || 6 ||

svádhitiç, cai 'vā́, 'chinno, havyéne, 'shyé 'ty âha, sháṭcatvâriṃçac ca || 9 ||

1, 3, 9, 1. 2. — Ç. 3, 8, 2, 5-29 (24 Carakâdhvaryavaḥ!). — çuk — te | eti — ahóbhyâm ity aháḥ-bhyâm — eti | chyati — âchyantîty ā́-chyanti — vyâvṛityâ iti vi-âvṛityai — asnâ | eva — niravádayata iti niḥ-avádayate — ishe — khidati | ichaté — ūrṇvâthâm — vapâçrapáṇî iti vapâ-çrapáṇî — anv-ârábhata ity ánu-ârábhate — apáhatyâ ity apá-hatyai | atho iti — vâyo iti | vîti | ihi — vibháktâ iti vi-bhaktâḥ — atho iti — sthâpayati | svâhā́kṛitîbhya iti svâhā́kṛiti-bhyaḥ | preti| ishya — svâhā́ — ūrdhvanábhâ ity ūrdhva-nabhâḥ — va-

---

9. [8] evá tát C. [9] als zwei Wörter! [10] so (shṭh°) ABW, s. P. 6, 4. [11] s. P. 3, 7. [12] s. P. 4, 11. [3] s. P. 4, 33.

pâçrapâṇî iti vapâ-çrapâṇî — ene iti — vishûcî iti — vishvâñcau.

10. paçúm â-lábhya puroḍā́çam[1] nír vapati, sá-medham evaí 'nam ā́ labhate. vapáyâ pra-cárya puroḍā́çena prá caraty, ū́rg vaí puroḍā́ça, ū́rjam evá paçûnā́m madhyató[1] dadhâty, átho paçór evá chidrám ápi dadhâti. prishad-âjyásyo 'pa-hátya tríḥ prichati: çritáṃ havíḥ çamitar íti, trí-shatyâ hí devā́; yó 'çritaṃ çritám ā́ha sá énasâ. prâṇâ-'pânaú vā́ etaú paçûnā́m || 1 || yát prishad-âjyám, paçóḥ khálu vā́ ā́-labdhasya hrídayam âtmā́ 'bhí sám eti, yát prishad-âjyéna hrídayam abhi-ghâráyaty âtmánn evá paçûnā́m prâṇâ-'pânaú dadhâti. paçúnâ vaí devā́ḥ suvar-gám lokám âyan, tè 'manyanta: manushyâ no 'nv-ā́bhavishyantī́[2] 'ti, tásya çíraç chittvā́ médham prā́ 'kshârayant, sá prakshò[1] 'bhavat, tát prakshásya praksha-tvám; yát plaksha-çâkhó 'ttara-barhír bhávati sá-medhasyai 'vá || 2 || paçór áva dyati. paçúm vaí hriyámâṇaṃ rákshâṃsy ánu sacante[3], 'ntarā́ yū́pam câ "-havanī́yam ca harati, rákshasâm ápa-hatyai. paçór vā́ ā́-labdhasya mánó 'pa krâmati. manótâyai[1] havísho 'va-dîyámânasyā́ 'nu brûhī́ 'ty âha, mána evā́ 'syā́ 'va runddha[4]. ékâdaçâ[1] 'va-dā́nâny áva dyati, dáça vaí paçóḥ prâ-'ṇā́ âtmaí 'kâdaçó[1], yā́vân[1] evá paçús tásyā́ 'va || 3 || dyati. hrídayasyā́ 'gré 'va dyaty[5] átha jihvā́yâ átha vákshaso, yád vaí hrídayenâ 'bhi-gáchati táj jihváyâ vadati, yáj jihváyâ vádati tád úrasó 'dhi nír vadaty. etád vaí paçór yathâ-pûrvám; yásyai 'vám ava-dā́ya yathâ-kâmám út-tareshâm ava-dyáti yathâ-pûrvám evā́ 'sya paçór ávattam[1] bhavati. madh-

---

10. avadânâni. [1] ohne avagraha. [2] als Compositum. [3] zu s[0] (nicht sh) s. P. 5, 12 (daher im sûtra blos sak, nicht saktha, wie Whitney lesen möchte). [4] rumdha ABCDW. [5] unbetont.

yató[1] gudásyā́ 'va dyati madhyató hí prâ-'ṇá, ut-tamásyā́ 'va dyati || 4 || ut-tamó hí prâ-'ṇó, yádī́ 'taraṃ yádī́ 'taram ubháyam evā́ 'jâmi. jā́yamâno[6] vaí brâhmaṇás tri-bhír ṛiṇa-vā́ jâyate brahma-cáryeṇá 'rshi-bhyo yajnéna devébhyaḥ pra-jáyâ pitṛí-bhya, eshá vā́ anṛiṇó yáḥ putrī́ yájvâ brahmacâri-vâsī́, tád ava-dā́nair evā́ 'va dayate, tád ava-dā́nânâm avadâna-tváṃ. devâ-'surā́ḥ sáṃ-yattâ âsan, té devā́ agním abruvan: tváyâ vîréṇā́ 'surân abhí bhavâmé 'ti || 5 || sò 'bravîd: váraṃ vṛiṇai paçór ud-dhârám úd dharâ íti, sá etám ud-dhârám úd aharata dóḥ pûrvâ-'rdhásya gudám madhyatáḥ[1] çróṇiṃ jaghanâ-'rdhásya, táto devā́ ábhavan párā́ 'surâ; yát try-añgā́ṇâu sam-avadyáti bhrā́tṛivyâ-'bhibhûtyai, bhávaty âtmánâ párâ 'sya bhrā́tṛivyo bhavaty. akshṇayā́ 'va dyati, tásmâd akshṇayā́ paçávó 'ñgâni prá haranti, práti-shṭhityai || 6 || etaú paçûnā́u, sámedhasyai 'vá, tásyā́ 'vo, 'ttamásyā́ 'va dyatī́, 'ti, páñca-catvâriuçac ca || 10 ||

Ç. 3, 8, 3, 1-19 (1, 7, 2, 1). — atho iti — havîsh — tri-shátyâ iti tri-satyâḥ — devâḥ | yaḥ | açritam — âtmâ | abhi | sam iti | eti — âyan | te | amanyanta | manushyā́ḥ | naḥ | anvâbhávishyantîty ánu-âbhávishyanti — akshârayan — prakshaḥ | abhavat — manotā́yai | havisháḥ — rumdhe — dyati | athá | jihvâyā́ḥ — urásaḥ | adhi | nir iti | vadati — avàttam — yadi | itáram — ajā́mi — ṛiṇavety ṛiṇa-vâ — rishibhya ity ṛishi-bhyaḥ — uddhâram ity út-hâram — harai — abhávan — asúrâḥ — tryâñgâṇâm iti tri-añgânā́m — akshṇayâ | aveti — añgā́ni.

11. médasâ srúcau pró "rṇoti, médo-rûpâ vaí paçávo, rûpám evá paçúshu dadhâti. yûshánn ava-dhā́ya pró

---

10. [6] Wurzel betont.
11. anûyâjâḥ.

''rṇoti, ráso vā́ eshá paçûnā́ṃ yád yū́, rásam evá paçúshu dadhâti. pârçvéna vasâ-homám prá yauti, mádhyaṃ vā́ etát paçûnā́ṃ yát pârçváṃ rása eshá paçûnā́ṃ yád vásâ, yát pârçvéna vasâ-homám pra-yaúti madhyatá[1] evá paçûnā́ṃ rásaṃ dadhâti. ghnánti ‖ 1 ‖ vā́ etát paçúṃ yát saṃ-jnapáyanty, aindráḥ khálu vaí devátayâ prâ-'ṇá aindrò 'pâ-'ná, aindráḥ prâ-'ṇó áñge-añge[2] ní dedhyad íty âha, prâṇâ-'pânā́v evá paçúshu dadhâti. déva tvashṭar bhū́ri te sáṃ-sam etv íty âha, tvâshṭrā́ hí devátayâ paçávo. víshu-rûpâ yát sá-lakshmâṇo bhávathé 'ty âha, víshu-rûpâ hý eté sántaḥ sá-lakshmâṇa etárhi bhávanti. deva-trā́ yántam ‖ 2 ‖ ávase sákhâyó 'nu tvâ mâtā́ pitáro[3] madantv íty âhā́, 'nu-matam evaí 'nam mâtrā́[4] pitrā́ suvar-gáṃ lokáṃ gamayaty. ardha-'rcé vasâ-homáṃ juhoty, asaú vā́ ardha-'rcá iyám ardha-'rcá, imé[5] evá rásenâ 'nakti; díço juhoti, díça evá rásenâ 'nakty, átho dig-bhyá evó ''rjaṃ rásam áva runddhe[6]. prâṇâ-'pânaú vā́ etaú paçûnā́ṃ yát pṛishad-âjyáṃ, vânaspatyā́ḥ[1] khálu ‖ 3 ‖ vaí devátayâ paçávo, yát pṛishad-âjyásyo 'pa-hátyā́ ''ha: vánaspátayé[1] 'nu brûhi vánaspátaye pré 'shyé 'ti prâṇâ-'pânā́v evá paçúshu dadhâty. anyásyâ-'nyasya sam-avattáṃ sam-ávadyati[7], tásmân nā́nâ-rûpâḥ paçávo. yûshṇó 'pa siñcati, ráso vā́ eshá paçûnā́ṃ yád yū́, rásam evá paçúshu dadhâtī́. 'ḍâm úpa hvayate, paçávo vā́ íḍâ, paçū́n evó 'pa hvayate; catúr úpa hvayate ‖ 4 ‖ cátush-pâdo hí paçávo. yáṃ kâmáyetâ: 'paçúḥ syâd íty amedás-kaṃ tásmâ ā́ dadhyân, médo-rûpâ vaí paçávo, rûpéṇai 'vaí 'nam paçú-bhyo nír

---

11. [1] ohne avagraha. [2] so (°ó áñge-a°) ABW, s. P. 11, 17. [3] als zwei Wörter. [4] mâtā́ C. [5] s. P. 4, 24. [6] ruṃdhe ABCDW. [7] als Compositum.

bhajaty, apaçúr evá bhavati. yáṃ kâmáyeta: paçu-mā́nt syâd íti médasvat[1] tásmâ ā́ dadhyân, médo-rûpâ vaí paçávo, rûpéṇai 'vā́ 'smai paçū́n áva runddhe[6], paçu-mā́n evá bhavati. prajā́-patir yajnám asṛijata, sá ā́jyam || 5 || purástâd[1] asṛijata[8] paçúm madhyatáḥ[1] pṛishad-âjyám paçcā́t, tásmâd ā́jyena pra-yâjā́ ijyante[8] paçúnâ madhyatáḥ pṛishad-âjyénâ 'nû-yâjā́s[9], tásmâd etán miçrám iva paçcât-sṛishṭáu hy. ékâdaçâ' 'nû-yâjā́n[9] yajati, dáça vaí paçóḥ prâ-'ṇā́, âtmaí 'kàdaçó[1], yā́vân evá paçús tám ánu yajati. ghnánti vā́ etát paçúṃ yát saṃ-jnapáyanti, prâṇâ-'pânaú khálu vā́ etaú paçûnā́ṃ yát pṛishad-âjyáṃ, yát pṛishad-âjyénâ 'nû-yâjā́n[9] yájati prâṇâ-'pânā́v evá paçúshu dadhâti || 6 || **ghnánti, yántaṃ, khálu, catúr úpa hvayata, ā́jyaṃ, yát pṛishadâjyéna, shátṭ ca || 11 ||**

1, 3, 10, 1. 2. — Ç. 3, 8, 8, 20-37. — û̱rṇo̱ti̱ | medòrûpâ̱ iti̱ medàḥ-rû̱pâ̱ḥ — yûḥ — aṃgè-aṃga̱ ity aṃgè-a̱ṃge̱ — de̱dhya̱t — tvâ̱shṭrâḥ — vishùrûpâ̱ iti̱ vishù-rû̱pâ̱ḥ | yat — vishù-rûpâ̱ iti̱ vishù-rû̱pâ̱ḥ | hi — mâ̱tâ | pi̱taràḥ — mâ̱trâ | pi̱trâ — a̱rdha̱rca ity àrdha-ṛi̱ce — vai | a̱rdha̱rca ity àrdha-ṛi̱caḥ | i̱yam — i̱me iti — atho̱ iti — preti | i̱shya̱ — sa̱ma̱va̱ttam iti sam-a̱va̱ttam | sa̱mavàdya̱tîti sam-avàdyati — yûḥ — ca̱tuḥ — ame̱daska̱m ity àme̱daḥ-ka̱m — medòrûpâ̱ iti̱ medàḥ-rû̱pâ̱ḥ — medàsvat — medòrûpâ̱ iti̱ medàḥ-rû̱pâ̱ḥ — a̱sṛi̱ja̱ta̱ — i̱jya̱nte̱ — a̱nû̱yâ̱jâ ity ànu-yâ̱jâḥ — a̱nû̱yâ̱jân ity ànu-yâ̱jân.

cā́tvâlât, suvargā́ya vaisarjanā́ni, vaishṇavyá 'rcā́, pṛithivyaí, sâdhyā́, ishé tvé 'ty, agnínâ[10], páryagni, paçóḥ, paçúm âlábhya, médasâ srúcâv, ékâdaça || 11 ||

cā́tvâlâd (1, 1), devā́n upaí-'ti (2, 5), muñcati (4, 3), prabhriyámâṇâya (5, 4), páryagni (8, 1), paçúm âlábhya (10, 1), cátushpâdo (11, 4), dvíshashṭiḥ || 62 ||

iti taittirîyasaṃhitâyâṃ shashṭhakâṇḍe tṛitîyaḥ prapâṭhakaḥ ||

---

11. [8] unbetont. [9] s. P. 3, 7. [10] ishè 'gnínâ W.

1. yajnéna vaí prajā́-patiḥ prajā́ asṛijata, tā́ upayā́ḍ-bhir[1] evā́ 'sṛijata, yā́d upa-yā́ja upa-yā́jati pra-jā́ evá tā́d yā́jamânaḥ sṛijate. jaghanâ-'rdhā́d áva dyati[2], jaghanâ-'rdhā́d dhí pra-jā́ḥ pra-jā́yante[3]. sthavimató[4] 'va dyati, sthavimató hí pra-jā́ḥ pra-jā́yanté[3]. 'sam-bhindann áva dyati prâ-'ṇā́nâm ásam-bhedâya. ná pary-ā́vartayati[5]; yā́t pary-âvartáyed udâvartáḥ[4] pra-jā́ grā́hukaḥ syât. samudrám[4] gacha svā́hé 'ty âha, retáḥ ‖ 1 ‖ evá tā́d dadhâty. antárikshaṃ[4] gacha svā́hé 'ty âhâ, 'ntárikshenai 'vā́ 'smai pra-jā́ḥ prá janayaty, antárikshaṃ hy ánu pra-jā́ḥ pra-jā́yante. deváṃ savitā́raṃ gacha svā́hé 'ty âha, savitṛí-prasûta evā́ 'smai pra-jā́ḥ prá janayaty. aho-râtré gacha svā́hé 'ty âhâ, 'ho-râtrā́bhyâm evā́ 'smai pra-jā́ḥ prá janayaty, aho-râtré hy ánu pra-jā́ḥ pra-jā́yante. mitrā́-váruṇau gacha svā́hâ ‖ 2 ‖ íty âha, pra-jā́sv evá prá-jâtâsu prâṇâ-'pânaú dadhâti. sómaṃ gacha svā́hé 'ty âha, saumyā́ hí devátayâ[4] pra-jā́. yajnáṃ gacha svā́hé 'ty âha, pra-jā́ evá yajníyâḥ karoti. chándâṃsi gacha svā́hé 'ty âha, paçávo vaí chándâṃsi, paçū́n evā́ 'va runddhe[6]. dyā́vâ-pṛithivī́ gacha svā́hé 'ty âha, pra-jā́ evá prá-jâtâ dyā́vâ-pṛithivī́bhyâm ubhayátaḥ[4] pári gṛihṇâti. nábhaḥ ‖ 3 ‖ divyáṃ gacha svā́hé 'ty âha, pra-jā́bhya evá prá-jâtâbhyo vṛishṭiṃ ní yachaty. agníṃ vaiçvânaráṃ[4] gacha svā́hé 'ty âha, pra-jā́ evá prá-jâtâ asyā́m práti shṭhâpayati. prâ-'ṇā́nâṃ vā́ eshó 'va dyati yò 'va-dyáti gudásya, máno me hā́rdi yaché 'ty âha, prâ-'ṇā́n evá yathâ-sthânám

---

4, 1. gudayâgaḥ. [1] °dbhi° O; auch nach iti prima manu °t-bhiḥ (°ṭ-bhiḥ sec. m.). [2] dyanti B (p. 549). [3] Wurzel betont. [4] ohne avagraha. [5] als Compositum. [6] ruṃdhe ABCDW. [7] so (shṭh°) ABW, s. P. 6, 4.

úpa hvayate. paçór vā́ ā́-labdhasya hṛ́dayaⱺ çúg ṛichati, sā́ hṛidaya-çûlám || 4 || abhí sám eti, yát pṛithivyā́ⱺ hṛidaya-çûlám ud-vâsáyet pṛithivī́ⱺ çucā́ 'rpayed, yád ap-sv̀ apáḥ çucā́ 'rpayec, chúshkasya câ ''rdrásya ca saṃ-dhā́v úd vâsayaty ubháyasya çā́ntyai. yáṃ dvishyā́t táṃ dhyâyec, chucaí 'vaí 'nam arpayati || 5 || réto, mitrâváruṇau gacha svā́hâ, nábho, hṛidayaçûláṃ, dvā́triⱺçac ca || 1 ||

1, 3, 11, 1. — Ç. 3, 8, 4, 1 - 5, 10. — upayaḍbhiṛ ity úpa-yaṭ-bhiḥ[1] — sthaviṃataḥ — asámbhindaṇn ity asám-bhindan — paryâvártayatîti pari-âvártayati — udâvartaḥ | prajâ iti pra-jâḥ — saumyâḥ | hi — prajâ iti pra-jâḥ | yajnam — eva | prajā́tâ iti pra-jâtâḥ — vṛishṭím — asyâm — sthâpayati — abhi | sam iti | eti — çucâ | arpayet.

2. devā́ vaí yajnám ā́gnî-'dhre vỳ abhajanta, táto yád aty-áçishyata tád abruvann: vásatu nú na idám íti, tád vasatîvárîṇâṃ[1] vasatîvarī̆-tváṃ; tásmin prâtár ná sám açaknuvan, tád ap-sú prā́ 'veçayan, tā́ vasatîvárîr[1] abhavan; vasatîvárîr gṛihṇâti, yajnó vaí vasatîvárîr, yajnám evā́ ''-rábhya gṛihîtvó 'pa vasati. yásyā́ 'gṛihîtâ abhí ni-mróced ánârabdho 'sya yajnáḥ syât || 1 || yajnáṃ ví chindyâj. jyotishyâ[2] vâ gṛihṇîyā́d dhíraṇyaṃ vâ 'va-dhā́ya sá-çukrâṇâm evá gṛihṇâti; yó vâ brâhmaṇó bahu-yâjī́ tásya kúmbhyânâṃ gṛihṇîyât, sá hí gṛihîtá-vasatî-varîko. vasatîvárîr gṛihṇâti, paçávo vaí vasatîvárîḥ, paçū́n evā́ ''-rábhya gṛihîtvó 'pa vasati. yád anvîpáṃ[1] tíshṭhan gṛihṇîyā́n nir-mā́rgukâ asmât paçávaḥ syuḥ; pratîpáṃ[1] tíshṭhan gṛihṇâti, prati-rúdhyai 'vā́ 'smai paçū́n gṛihṇâtī́. 'ndraḥ || 2 || vṛitráṃ ahant, sò 'pò 'bhỳ amriyata, tā́sâṃ yán médhyaṃ yajníyaⱺ sá-devam ā́sît tád

2. vasatîvaryāḥ. [1] ohne avagraha. [2] ohne visarga in CD!, aber ulkayâ dyotitâḥ B (p. 554).

áty amucyata, tã́ váhantîr abhavan; váhantînâm gṛihṇâti, yã́ evá médhyâ yajníyâḥ sá-devâ ã́pas tã́sâm evá gṛih-ṇâti. nã́ 'ntamã́ váhantîr átî 'yâd, yád antamã́ váhantîr atî-'yã́d yajnám áti manyeta. ná sthâvarã́ṇâm gṛihṇî-yâd, váruṇa-gṛihîtâ vaí sthâvarã́; yát sthâvarã́ṇâm gṛihṇî-yã́t ‖ 3 ‖ váruṇenâ 'sya yajnám grâhayed. yád vaí dívâ bhávaty apó rã́triḥ prá viçati, tásmât tâmrã́ ã́po dívâ dadṛiçre; yán náktam bhávaty apó 'haḥ prá viçati, tá-smâc candrã́ ã́po náktam dadṛiçre; châyã́yai câ ''-tápataϙ[3] ca sam-dhaú gṛihṇâty, aho-râtráyor evã́ 'smai várṇam gṛih-ṇâti. **havíshmatîr**[1] **imã́ ã́pa** íty âha, havísh-kṛitânâm evá gṛihṇâti. **havíshmâɷ**[1 u. 4] **astu** ‖ 4 ‖ **sṹrya** íty âha, sá-çukrâṇâm evá gṛihṇâty. anu-shṭúbhâ gṛihṇâti, vã́g vã́ anu-shṭúg, vâcaí 'vaí 'nâḥ sárvayâ gṛihṇâti. cátush-padaya 'rcã́ gṛihṇâti, tríḥ sâdayati, saptá sám padyante, saptá-padâ çákvarî, paçávaḥ çákvarî, paçṹn evã́ 'va runddhe[5].

'smaí vaí lokã́ya gã́rha-patya ã́ dhîyate[6] 'múshmâ â-ha-vanî́yo, yád gã́rha-patya upa-sâdáyed asmíṅ loké[7] paçu-mã́nt syâd, yád â-havanî́ye 'múshmin ‖ 5 ‖ loké paçu-mã́nt syâd, ubháyor úpa sâdayaty, ubháyor evaí 'nam lokáyoḥ paçu-mántam karoti. sarvátaḥ[1] pári harati, rá-kshasâm ápa-hatyâ. **indrâ-'gniyór bhâga-dhéyî sthé** 'ty âha, yathâ-yajúr evaí 'tád. ã́gnî-'dhra úpa vâsayaty, etád vaí yajnásyã́ 'parâ-jitam yád ã́gnî-'dhram, yád evá yajnásyã́ 'parâ-jitam tád evaí 'nâ úpa vâsayati. yátaḥ khálu vaí yajnásya ví-tatasya ná kriyáte tád ánu yajnáɷ rákshâɷsy áva caranti, yád váhantînâm gṛihṇã́ti kriyá-mâṇam evá tád yajnásya çaye, rákshasâm ánanv-avacârâya.

---

2. [3] °tapaç A. [4] so (°âɷ) ABW, s. P. 9, 21. [5] ruṃdhe ABCDW. [6] unbetont. [7] °nl° A.

ná hẙ etā́ îlâyanty[8], ā́ tṛitî́ya-savanā́t pári çere, yajnásya sám̥-tatyai ‖ 6 ‖ syâd, índro, gṛihṇîyā́d, astv, amúshmin, kriyáte, shád̥-viṃçatiç ca ‖ 2 ‖

1, 3, 12, 1. — Ç. 3, 9, 2, 2-17. — devâḥ — âgnī́dhra ity âgni-idhre — vasatîvaritvam iti vasatîvari-tvam — tâḥ | vasatîvarī́ḥ — agrihîtâḥ | abhîti[9] | nimroced iti ni-mrocét — jyotishyā́ — anvîpam — pratîpam — ahan | saḥ | apaḥ | abhîti | amriyata — tâḥ — medhyā́ḥ — na | antamâḥ — yat | antamâḥ — varúṇagṛihîtâ iti varúṇa-gṛihîtâḥ — sthâ-varâḥ — divā́ — apaḥ | ahâḥ — âtapâta ity ā́-tapâtaḥ — havishmā́n — catúshpadayeti catúḥ-padayâ | ṛicâ — rum̥dhe — dhîyate — gârhâpatya iti gârhâ-patye — apâhatyâ ity apâ-hatyai — bhâgadheyîr iti bhâga-dheyī́ḥ — âgnī́dhra ity âgni-idhre — îlayânti | eti.

3. brahma-vâdíno vadanti: sá t' vā́[1] adhvaryúḥ syâd yáḥ sómam upâ-'vahárant sárvâbhyo devátâbhya[2] upâ-'vahéred íti; hṛidé tvé 'ty âha manushyèbhya evaí 'téna karoti, mánase tvé 'ty âha pitṛí-bhya evaí 'téna karoti, divé tvâ sûryā́ya tvé 'ty âha devébhya evaí 'téna karoty; etā́vatîr[2] vaí devátâs, tā́bhya evaí 'naṃ sárvâbhya upā́-'vaharati[3]. purā́ vâcáḥ ‖ 1 ‖ prá-vaditoḥ prâtar-anuvâkám upā́-''karoti[3], yā́vaty[3] evá vā́k tā́m áva runddhe[4]. 'pó 'gre 'bhi-vyā́harati[3], yajnó vā́ ā́po, yajnám evā́ 'bhí vā́cam̥ ví sṛijati. sárvâṇi chándâṃsy ánv âha, paçávo vaí chándâṃsi, paçū́n evā́ 'va runddhe[4]. gâyatriyā́ téjas-kâmasya pári dadhyât[5] trishṭúbhe[2] 'ndriyá-kâmasya jágatyâ paçú-kâmasyâ 'nu-shṭúbhâ pratishṭhā́-kâmasya pañktyā́[6] yajná-kâmasya vi-rā́jā́ 'nna-kâmasya.

---

2. [8] avagamayanti B (! p. 558). [9] nicht componirt mit nimrócet.
3. somopâvaharaṇam. [1] so (tvâ) ABW, s. P. 5, 18. [2] ohne avagraha. [3] als Compositum. [4] rumdhe ABCDW. [5] unbetont. [6] °ñty° AC.

çrinótv agníḥ sam-ídhâ hávam || 2 || ma íty âha, savitṛí-prasûta evá devátàbhyo ni-védyâ 'pó 'chai 'ty. apá ishya hotar íty âhe, 'shitáṃ hí kárma kriyáte. maítrâ-varuṇasya camasâ-'dhvaryav ā́ dravé 'ty âha, mitrā́-váruṇau vā́ apā́ṃ netā́rau, tā́bhyâm evaí 'nâ áchai ti. dévîr âpo apâṃ[7] napâd íty âhā́, ''-hutyai 'vaí 'nâ nish-krī́ya gṛihṇâty átho havísh-kṛitânâm evā́ 'bhí-ghṛitânâṃ gṛihṇâti || 3 || kā́rshir asī́ 'ty âha, çámalam evā́ ''sâm ápa plâvayati. samudrásya[2] vó 'kshityâ ún naya íty âha, tásmâd adyámânâḥ pîyámânâ ā́po ná kshîyante. yónir vaí yajnásya cā́tvâlaṃ yajnó vasatîvárîr[2], hotṛi-camasáṃ ca maitrâvaruṇa-camasáṃ ca saṃ-spárçya vasatîvárîr vy-ā́nayati[8] yajnásya sayoni-tvā́yā́, 'tho svā́d evaí 'nâ yóneḥ prá janayaty. ádhvaryó 'ver apā́3 íty âho, 'té ''m anaṃnamur uté 'mā́ḥ paçyé 'ti vā́vaí[2] 'tád âha. yády agni-shṭomó juhóti, yády ukthỳaḥ pari-dhaú ní mârshṭi, yády ati-râtró yájur vádan prá padyate, yajna-kratûnā́ṃ[9] vy-ā́vṛittyai[10] || 4 || vâcó, hávam, abhíghṛitânâṃ gṛihṇâty, utá, páñcaviṃçatiç ca || 3 ||

1, 3, 13, 1. 2. — Ç. 3, 9, 3, 2-33. — saḥ | tu | vai — upàvàharatîty úpa-avàharati | purâ — upâkàrotîty úpa-âkàroti — rumdhe | apaḥ | agrè | abhivyâhàratîty àbhi-vyâhàrati — dadhyât — me | iti — apaḥ | achà | eti | apaḥ | ishya — ishitam — camasâdhvaryav iti camasa-adhvaryo | eti | drava | iti — achà | eti — âhutyety à-hutyâ | eva | enâḥ — atho iti — akshityai — naye — vyânàyatîti vi-ânàyati — atho iti — enâḥ | adhvàryo iti | avèḥ | apà3ḥ — uta | îm | anaṃnamuḥ | uta | imâḥ.

4. devásya tvâ savitúḥ pra-savá íti grā́vâṇam

---

3. [7] so (°o a°) ABW, s. P. 11, 8. [8] s. Whitney zu P. 1, 6 p. 103. [9] °ṛitû° B (p. 565). [10] vṛity° ABCDW.

4. somonmânam.

ā́ datte, prá-sûtyâ; açvínor bâhú-bhyâm íty âhâ, 'çvínau hí devā́nâm adhvaryū́[1] ā́stâm; pûshṇó hástâbhyâm íty âha yátyai. paçávo vaí sómo vy-âná upâṃçu-sávano, yád upâṃçu-sávanam abhí mimîte[2] vy-ânám evá paçúshu dadhâtī́. 'ndrâya tvé 'ndrâya tvé 'ti mimîta, índrâya hí sóma â-hriyáte. páñca krítvo yájushâ mimîte || 1 || páñcâ-'ksharâ paṅktíḥ, pā́ṅkto yajnó, yajnám evā́ 'va runddhe[3], páñca krítvas tū́shṇîm, dáça sám padyante, dáçâ-'ksharâ vi-rā́ḍ, ánnam vi-rā́ḍ, vi-rā́jai 'vā́ 'nnā́-'dyam áva runddhe[3]. çvâtrā́ stha vritra-túra íty âhai, 'shá vā́ apā́ṃ soma-pîthó; yá evám véda nā́ 'p-sv ā́rtim[4] ā́ 'rchati[5]. yát te soma diví jyótir íty âhai, 'bhyá evaí 'nam || 2 || lokébhyaḥ sám bharati. sómo vaí rā́jâ díço 'bhỳ adhyâyat, sá díçó 'nu prā́ 'viçat; prā́g[4] ápâg[4] údag[4] adharā́g[4] íty âha, dig-bhyá evaí 'naṃ sám bharaty átho díça evā́ 'smâ áva runddhé[3]. 'mba ní shvaré[6] 'ty âha, kā́mukâ enaṃ stríyo bhavanti yá evám véda. yát te somā́ 'dâbhyam nā́ma jā́grivī́ 'ti || 3 || âhai, 'shá vaí sómasya soma-pîthó; yá evám véda ná saumyā́m ā́rtim[4 u. 7] ā́ 'rchati[5]. ghnánti vā́ etát sómam yád abhi-shuṇvánty[8]; aṃçū́n ápa gribhṇâti, trā́yata evaí 'nam. prâ-'ṇā́ vā́ aṃçávaḥ paçávaḥ sómo, 'ṃçū́n púnar ápi srijati, prâ-'ṇā́n evá paçúshu dadhâti; dvaú-dvâv ápi srijati, tásmâd dvaú-dvau prâ-'ṇā́ḥ || 4 || yájushâ mimîta, enam, jā́grivī́ 'ti, cátuçcatvâriṃçac ca || 4 ||

1, 4, 1, 1. 2. — Ç. 3, 9, 4, 3-21. — prasava iti pra-save — prasūtyâ iti pra-sûtyai — adhvaryû iti — vyâna iti vi-

4. [1] s. P. 4, 5. [2] nicht componirt mit abhi. [3] rumdhe ABCDW. [4] ohne avagraha. [5] so (ârch⁰) ABW, s. P. 10, 9. [6] so (shv⁰) ABW, s. P. 6, 4. 13. [7] somayâgavinâçam. [8] s. P. 6, 2. (7, 2.) 13, 6. 7.

-a̱naḥ — a̱bhîti | mimī́te | vyâ̱nam iti vi-a̱nam — mi̱mîte̱ — çvâ̱trâḥ — e̱shaḥ | vai — ârtim | eti | ṟi̱chati̱ — diçàḥ | a̱bhîti | a̱dhyâ̱ya̱t | saḥ | diçàḥ | anú | preti | a̱vi̱ça̱t — atho̱ iti — ambà | nîti | sva̱ra̱ — adă̱bhyam — jâgṛivi — eti | ṟi̱cha̱ti̱ — a̱bhi̱shu̱ṇvantîty àbhi-su̱nvanti — trâyàte — prâ̱ṇâ iti pra-a̱nâḥ — a̱ωçûn.

5. prâ-'ṇó vā́ eshá yád upâ-'ωçúr, yád upâωçv-agrâ gráhâ gṛihyánte prâ-'ṇám evā́ 'nu prá yanty. Aruṇó ha smâ "haú 'pa-veçiḥ: prâtaḥ-savaná evā́ 'hám yajnáω sáω sthâpayâmi téna tátaḥ sáω-sthitena carâmī́ 'ty; ashṭaú kṛítvó 'gre 'bhí shuṇoty [1], ashṭā́-'ksharâ gâyatrī́, gâyatrám prâtaḥ-savanám, prâtaḥ-savanám evá ténâ "pnoty; ékâdaça [2] kṛítvo dvitī́yam, ékâdaçâ-'ksharâ trishṭúp [2], traíshṭubham [2] mā́dhyaṃdinam [2] || 1 || sávanam, mā́dhyaṃdinam evá sávanaṃ ténâ "pnoti; dvā́daça [2] kṛítvas tṛitī́yaṃ, dvā́daçâ-'ksharâ jágatî, jā́gataṃ tṛitîya-savanáṃ, tṛitîya-savanám evá ténâ "pnoty; etā́ω ha vā́vá [2] sá yajnásya sáω-sthitim uvâcā́, 'skandâyā́, 'skannaω hí tád yád yajnásya sáω-sthitasya skándaty. átho khálv âhur: gâyatrī́ vā́vá prâtaḥ-savané nā́ 'ti-vā́da íty, ánati-vâduka enam bhrā́tṛivyo bhavati yá evám véda; tásmâd ashṭā́v-ashṭau || 2 || kṛítvo 'bhi-shútyam. brahma-vâdíno vadanti. pavítra-vanto 'nyé gráhâ gṛihyánte kím-pavitra upâ-'ωçúr íti, vā́k-pavitra íti brûyâd, vâcás pátaye [3] pavasva vâjinn íty âha, vâcaí 'vaí 'nam pāvayati. vṛíshṇo aωçú-bhyâm [4] íty âha, vṛíshṇo hỳ etā́v aωçū́ [5] yaú sómasya; gábhasti-pûta íty âha, gábhastinâ [3] hỳ enam pāváyati; devó devā́nâm pavítram asī́ 'ty âha, devó hỳ esháḥ || 3 || sán

---

5-5, 11. grahâḥ; 5. upâṅçuḥ. [1] s. P. 6, 4. 13, 6. [2] ohne avagraha. [3] so (°s p°) ABW, s. P. 8, 27. [4] so (°o a°) ABW, s. P. 11, 16. [5] s. P. 4, 5.

devā́nâm pavítram̐; yéshâm bhâgó 'si tébhyas tvé 'ty
âha, yéshâꣳ hỳ eshá[6] bhâgás tébhya enam̐ gṛihṇâti.
svā́ṃkṛito[2] 'sī́ 'ty âha, prâ-'ṇám evá svám akṛita; má-
dhu-matîr na íshas kṛidhī́[7] 'ty âha, sárvam evā́ 'smâ
idáꣳ svadayati; víçvebhyas tve 'ndriyébhyo divyé-
bhyaḥ pā́rthivebhya íty âho, 'bháyeshv evá deva-ma-
nushyéshu prâ-'ṇā́n[8] dadhâti. mánas tvâ || 4 || ashṭv
íty âha, mána evā́ 'çnuta; urv àntáriksham[2] ánv ihī́
'ty âhâ, 'ntariksha-devatỳo hí prâ-'ṇáḥ; svā́hâ[2] tvâ su-
-bhavaḥ sū́ryâyé 'ty âha, prâ-'ṇā́ vaí svá-bhavaso de-
vā́s, téshv evá paró-'ksham̐ juhoti; devébhyas tvâ ma-
rîci-pébhya íty âhâ, ''dityásya vaí raçmáyo devā́ marī́ci-
-pā́s, téshâm̐ tád bhâga-dhéyam̐, tā́n evá téna prîṇâti.
yádi kâmáyeta: várshukaḥ parjányaḥ || 5 || syâd íti nī́câ[2]
hástena ní mṛijyâd, vṛíshṭim evá ní yachati; yádi kâmá-
yetā́: 'varshukaḥ syâd íty ut-tânéna ní mṛijyâd, vṛíshṭim
evó 'd yachati. yády abhi-cáred amúm̐ jahy átha
tvâ hoshyâmī́ 'ti brûyâd, ā́-hutim evaí 'nam pre-''psán
hanti; yádi dûré syā́d ā́ támitos tishṭhet, prâ-'ṇám evā́
'syâ 'nu-gátya hanti. yády abhi-cáred amúshya || 6 ||
tvâ prâ-'ṇé sâdayamī́ 'ti sâdayed, ásanno vaí prâ-'ṇáḥ,
prâ-'ṇám evā́ 'sya sâdayati. shaḍ-bhír aꣳçú-bhiḥ pǎva-
yati, sháḍ vā́ ṛitáva, ṛitú-bhir evaí 'nam pǎvayati; tríḥ pǎv-
ayati, tráya imé lokā́, ebhír evaí 'nam̐ lokaíḥ pǎvayati.
brahma-vâdíno vadanti: kásmât sátyât tráyaḥ paçûnā́ꣳ
hástâ-''dânâ íti; yát trír upâ-'ꣳçúꣳ hástena vi-gṛihṇā́ti, tá-
smât tráyaḥ paçûnā́ꣳ hástâ-''dânâḥ púrusho hastī́ mar-
káṭaḥ || 7 || mā́dhyandinam, ashṭā́v-ashṭâv, eshá, mánas tvâ, parjányo,
'múshya, púrusho, dvé ca || 5 ||

---

5. [6] esha fehlt C. [7] so (°sk°) AW, ḥ° k° B (p. 596); s. P. 8, 25. [8] prâṇam B.

1, 4, 2, 1. — K. 27, 1. — Ç. 4, 1, 1, 1-26. 2, 21-24. — upâṃçvágrâ ity úpâṃçu-agrâḥ | grahā́ — anú | preti | yanti — sma | âha | aupáveçir ity aupá-veçiḥ | prâtaḥsavana iti prâtaḥ-savane — kṛitváḥ | agré | abhîti | sunoti — vâva | saḥ — askándâya | askánnam — atho iti — ativâda ity áti-vâdé — abhishutyam ity ábhi-sutyám — gṛihyanté — vâcaḥ | patáye — aṃçû iti — isháḥ — prâṇân iti pra-anân | dadhâti — açnute — prâṇâ iti pra-anâḥ — raçmayáḥ | devâḥ — nîcā́ — prepsann iti pra-îpsan — hastā́dânâ iti hastá-âdânâḥ.

6. devā́ vaí yád yajné 'kurvata tád ásurâ akurvata, té devā́ upâ-'ṃçaú yajnáṃ saṃ-sthā́pyam apaçyan, tám upâ-'ṃçaú sám asthâpayan; té 'surâ vájram ud-yátya devā́n abhý âyanta, té devā́ bíbhyata índram úpâ 'dhâvan, tā́n índro 'ntar-yâméṇâ 'ntár adhatta, tád antar-yâmásyâ 'ntaryâma-tvám; yád antar-yâmó gṛihyáte bhrā́tṛivyân evá tád yájamâno 'ntár dhatte. 'ntás te || 1 || dadhâmi dyā́vâ-pṛithivī́ antár urv̀ antárikśham[1] íty âhai, 'bhír evá lokaír yájamâno bhrā́tṛivyân antár dhatte. té devā́ amanyanté: 'ndro vā́ idám abhûd yád vayáṃ smá íti, tè 'bruvan: mágha-vann ánu na ā́ bhajé 'ti; sa-jóshâ devaír ávaraiḥ páraiç cé 'ty abravîd, yé cai 'vá devā́ḥ páre yé cā́ 'vare tā́n ubháyân || 2 || anv-ā́bhajat[2]; sa-jóshâ devaír ávaraiḥ páraiç cé 'ty âha, yé cai 'vá devā́ḥ páre yé cā́ 'vare tā́n ubháyân anv-ā́bhajaty[2]. antar-yâmé maghavan mâdayasvé 'ty âha, yajnā́d evá yájamânaṃ nā́ 'ntár ety. upayâmá-gṛihîto 'sī́ 'ty âhâ, 'pâ-'násya dhṛítyai. yád ubhā́v apavitraú gṛihyéyâtâm prâ-'ṇám apâ-'nó 'nu nỳ ṛichet, pra-mā́yukaḥ syât; pavítra-vân antar-yâmó gṛihyate || 3 ||

---

6. antaryâmaḥ. [1] ohne avagraha. [2] als Compositum.

prâṇâ-'pânáyor ví-dhṛityai. prâṇâ-'pânaú vā́ etaú yád upâɷçv-antaryâmaú vy-âná upâɷçu-sávano[3]; yáṃ kâmá-yeta: pra-mā́yukaḥ syâd íty ásaɷ-spṛishṭau tásya sâda-yed, vy ânénai 'vā́ 'sya prâṇâ-'pânaú ví chinatti, tâják prá mîyate; yáṃ kâmáyeta: sárvam ā́yur iyâd íti sáɷ-spṛishṭau tásya sâdayed, vy-ânénai 'vā́ 'sya prâṇà-'pânaú sáṃ tanoti, sárvam ā́yur eti || 4 || tá, ubháyân, gṛihyate, cátuççatvâriɷçac ca || 6 ||

1, 4, 3, 1. — K. 27, 2. — Ç. 4, 1, 2, 1-20 (Carakâḥ). 27. — de-vâḥ — akúrvata — te | asúrâḥ — âyanta — devâḥ — antaryâmeṇety ántaḥ-yâmená — uru — abruvan — sajoshâ iti sa-joshā́ḥ — anvâbhájad ity ánu-âbhájat | sajoshâ iti sa--joshā́ḥ — anvâbhájatîty ánu-âbhájati — anú | nîti | ṛichet — vyâna iti vi-anaḥ | upâɷçusavána ity úpâɷçu-savánaḥ — vyâneneti vi-anená.

7. vā́g vā́ eshā́ yád aindra-vâyavó, yád aindra-vàyavā́-'grà gráhâ gṛihyánte vā́cam evā́ 'nu prá yanti. vâyúṃ devā́ abruvant: sómaɷ rā́jânaɷ hanâmé 'ti, sò 'brav-îd: váraṃ vṛiṇai mád-agrà evá vo gráhâ gṛihyântâ íti, tásmâd aindravâyavā́-'grâ gráhâ gṛihyante; tám aghnant, sò 'pûyat, táṃ devā́ nó 'pâ 'dhṛishṇuvan, té vâyúm abruv-ann: imáṃ naḥ svadaya || 1 || íti, sò 'bravîd: váraṃ vṛi-ṇai mad-devatyàny evá vaḥ pā́trâṇy ucyàntà íti, tásmân nânà-devatyàni sánti vàyavyàny ucyante; tám ebhyo vâyúr evā́ 'svadayat, tásmâd yát pū́yati tát pra-vâté ví shajanti[1], vâyúr hí tásya pāvayitā́ svadayitā́; tásya vi-gráhaṇaṃ nā́ 'vindant, sā́ 'ditir abravîd: váraṃ vṛiṇà átha máyâ ví gṛihṇîdhvam mad-devatyâ evá vaḥ sómâḥ || 2 || sannā́ asann íty, upayâmá-gṛihîto 'sī́ 'ty âhâ 'diti-devatyâs

---

6. [3] zu s⁰ s. P. 6, 10.

7. aindravâyavaḥ. [1] (sh⁰) ABW, s. P. 6, 4 (in sak P. 6, 12 nicht eingeschlossen).

téna, yā́ni hí dâru-máyâṇi pā́trâṇy asyaí tā́ni yóneḥ sám-bhûtâni, yā́ni mṛin-máyâni sâ-'kshā́t tā́ny asyaí, tásmâd evám âha. vā́g vaí párâcy[2] ávy-âkṛitâ 'vadat, té devā́ índram abruvann: imā́ṃ no vā́caṃ vy-ā́kurv[3] íti, sò 'bravîd: váraṃ vṛiṇai máhyaṃ caí 'vaí 'shá vâyáve ca sahá gṛihyâtâ íti, tásmâd aindra-vâyaváḥ[4] sahá gṛihyate[5]; tā́m índro madhyatò[2] 'va-krámya vy-ā́karot[3], tásmâd iyáṃ vy-ā́kṛitâ vā́g udyate. tásmât sakṛíd[2] índrâya madhyató gṛihyate[6] dvír vâyáve, dvaú hí sá várâv ávṛiṇîta ‖ 3 ‖
svadaya, sómâḥ, sahā́, 'shṭā́viṃçatiç ca ‖ 7 ‖

(1, 4, 4, 1). — K. 27, 3. — Ç. 4, 1, 3, 1-10. — aindravâyavâgrâ ity aindravâyava-agrâḥ | grahā́ḥ — anú | preti | yanti — grahā́ḥ | gṛihyântai — aindravâyavâgrâ ity aindravâyava-agrâḥ | grahā́ḥ — devâḥ — ucyântai — sajanti — sâ | aditiḥ — vṛiṇai — dârumayâṇîti dâru-mayā́ni — mṛinmayâṇîti mṛit-mayā́ni — parā́cî | avyā́kṛitety avi-âkṛitâ | avadat — vyâkurv iti vi-âkúru — gṛihyâtai — vyâkárod iti vi-âkárot — vyâkṛiteti vi-âkṛitâ — gṛihyate.

8. mitráṃ devā́ abruvant: sómaṃ rā́jânaṃ hanâmé 'ti, sò 'bravîn: nā́ 'háṃ sárvasya vā́ ahám mitrám asmī́ 'ti; tám abruvan: hánâmai 'vé 'ti, sò 'bravîd: váraṃ vṛiṇai páyasai 'vá me sómaṃ çrîṇann[1] íti, tásmân maitrâ-varuṇám páyasâ çrîṇanti. tásmât paçávó 'pâ 'krâman: mitráḥ sán krûrám akar íti; krûrám iva khálu vā́ eshāḥ ‖ 1 ‖ karoti yáḥ sómena yájate, tásmât paçávó 'pa krâmanti; yán maitrâ-varuṇám páyasâ çrîṇā́ti paçú-bhir evá tán mitráṃ sam-ardháyati paçú-bhir yájamânam. purā́ khálu vā́vaí[2] 'vám mitrò 'ved: ápa mát krûráṃ cakrúshah paçávaḥ kram-

7. [2] ohne avagraha. [3] als Compositum. [4] für indravâyubhyâm! vgl. VI, 4, 8, 4 und vâyosâvitraḥ VII, 5, 22, 1. [5] gṛihyâtai C. [6] unbetont; gṛihyáte C prima manu,

8. maitrâvaruṇaḥ. [1] so ABCDW; man erwartet: çrîṇân. [2] ohne avagraha.

ishyantī́ 'ti, tásmâd evám avṛiṇîta. váruṇaṃ devā́ abruvan: tváyâ 'ṃça-bhúvâ sómaṃ rā́jânaṃ hanâmé 'ti, sò 'bravîd: váraṃ vṛiṇai máhyaṃ ca || 2 || evaí 'shá mitrā́ya ca sahá gṛihyâtâ íti; tásmân maitrâ-varuṇáḥ sahá gṛihyate, tásmâd rā́jnâ rā́jânam aṃça-bhúvâ ghnanti[3] vaíçyena vaíçyaṃ çûdréṇa çûdrám. ná vā́ idáṃ dívâ ná náktam âsîd ávy-âvṛittaṃ; té devā́ mitrā́-váruṇâv abruvann: idáṃ no ví vâsayatam íti, tā́v abrûtâṃ: váraṃ vṛiṇâvahâ éka evā́ ''vát pū́rvo grábo gṛihyâtâ íti; tásmâd aindra-vâyaváḥ pū́rvo maitrâ-varuṇā́d gṛihyate. prâṇâ-'pânaú hỳ etaú yád upâṃçv-antaryâmaú[4]. mitró 'har ájanayad váruṇo rā́triṃ, táto vā́ idáṃ vỳ auchad; yán maitrâ-varuṇó gṛihyáte vỳ-ushṭyai || 3 || eshá, cai, ''ndravâyavó, dvā́viṃçatiç ca || 8 ||

(1, 4, 5, 1). — K. 27, 4. — Ç. 4, 1, 4, 7-10. — çrîṇan — akaḥ — avet — gṛihyâtai — ghnanti — vai | idam — âsît | avyā́vṛittam ity avi-âvṛittam — devâḥ — vṛiṇâvahai — âvat | pûrváḥ — gṛihyâtai — aháḥ | ajánayat.

9. yajnásya çíro 'chidyata; té devā́ açvínâv abruvan: bhisbájau[1] vaí stha idáṃ yajnásya çíraḥ práti dhattam íti, tā́v abrûtâṃ: váraṃ vṛiṇâvahai gráha evá nâv atrā́ 'pi gṛihyatâm íti; tā́bhyâm etám âçvinám agṛihṇan, táto vaí taú yajnásya çíraḥ práty adhattâṃ; yád âçvinó gṛihyáte yajnásya ních-kṛityai. taú devā́ abruvann: ápûtau vā́ imaú manushya-caraú || 1 || bhishájâv[1] íti, tásmâd brâhmaṇéna bheshajáṃ[1] ná kâryam, ápûto hỳ eshò 'medhyó yó bhishák[1]; taú bahish-pavamânéna pā́vayitvā́ tā́bhyâm etám âçvinám agṛihṇan, tásmâd bahish-pavamâné[2] stutá

---

8. [3] unbetont. [4] tayoḥ pûrvabhâvitvam avivâdam; itareshu tu graheshv aindravâyava eka eva maitrâvaruṇât pûrvaḥ.

9. âçvinaḥ. [1] ohne avagraha. [2] s. P. 8, 23.

âçvinó gṛihyate. tásmâd eváṃ vidúshâ bahish-pavamâná[2] upa-sádyaḥ, pavítraṃ vaí bahish-pavamâná, âtmā́nam evá pāvayate. táyos tredhā́[1] bhaíshajyaṃ[1] ví nỳ adadhur, agnaú tṛítîyam ap-sú tṛítîyam brâhmaṇé tṛítîyaṃ; tá-smâd uda-pâtrám || 2 || upa-nidhā́ya brâhmaṇáṃ dakshiṇató[1] ni-shā́dya bheshajáṃ[1] kuryâd; yā́vad[1] evá bheshajáṃ téna karoti[3], sam-árdhukam asya kṛitám bhavati. brahma-vâdíno vadanti: kásmât satyā́d éka-pâtrâ dvi-devatỳâ gṛihyánte dvi-pā́trâ hûyanta íti; yád ékapâtrâ gṛihyánte tásmâd éko 'ntaratáḥ[1] prâ-'ṇó, dvi-pā́trâ hûyante tásmâd dvaú-dvau bahíshṭât[1] prâ-'ṇā́ḥ. prâ-'ṇā́ vā́ eté yád dvi-devatỳâḥ, paçáva íḍâ; yád íḍâm pū́rvâṃ dvi-devatỳebhya upa-hváyeta || 3 || paçú-bhiḥ prâ-'ṇā́n antár dadhîta, pra-mā́yukaḥ syâd; dvi-devatỳân bhakshayitvé 'ḍâm úpa hvayate, prâ-'ṇā́n evā́ ''tmán dhitvā́ paçū́n úpa hvayate. vā́g vā́ aindra-vâyaváç cákshur maitrâ-varuṇáḥ çrótram âçvináḥ; purástâd[1] aindra-vâyavám bhakshayati tásmât purástâd vâcā́ vadati, purástân maitrâ-varuṇáṃ tásmât purástâc cákshushâ paçyati, sarvátaḥ[1] pari-hā́ram âçvináṃ tásmât sarvátaḥ çrótreṇa çṛiṇoti. prâ-'ṇā́ vā́ eté yád dvi-devatỳâḥ || 4 || áriktâni pā́trâṇi sâdayati, tásmâd áriktâ antaratáḥ[1] prâ-'ṇā́, yátaḥ khálu vaí yajnásya ví-tatasya ná kriyáte tád ánu yajnáṃ rákshâṃsy áva caranti; yád árik-tâni pā́trâṇi sâdáyati kriyámâṇam evá tád yajnásya çaye rákshasâm ánanv-avacârâya. dákshiṇasya havir-dhā́nasyó 't-tarasyâṃ vartanyā́ṃ sâdayati, vâcý evá vā́caṃ dadhâty. ā́ tṛitîya-savanā́t pári çere, yajnásya sáṃ-tatyai || 5 || manushyacarā́v, udapâtrám, upahváyeta, dvidevatyā́ḥ, sháṭ-catvâriṃçac ca || 9 ||

---

9. [3] unbetont; yā́vad evá bildet somit wohl den Vordersatz (vgl. VII, 5, 5, 2), bh. tena k. den Nachsatz?

(1, 4, 6, 1. 7, 1.). — K. 27, 4. 5. — Ç. 4, 1, 5, 1.-13. 14. — amedhyaḥ | yaḥ — stute — vi | nîti | adadhuḥ — nishâd-yeti ni-sâdya — tena | karoti — ekapâtrâ ity eka-pâtrâḥ | dvidevatyâ iti dvi-devatyâḥ | grihyante | dvipâtrâ iti dvi-pâtrâḥ | hûyante — ekapâtrâ ity eka-pâtrâḥ | grihyante — dvipâtrâ iti dvi-pâtrâḥ | hûyante — prâṇâ iti pra-anâḥ | vai — prâṇân iti pra-anân | antaḥ | dadhîta — prâṇâ iti pra-anâḥ | vai — prâṇâ iti pra-anâḥ | yataḥ — vâci — eti.

10. bṛíhaspátir[1] devā́nâm puró-hita ā́sîc cháṇḍâ-márkâv ásurâṇâm, bráhmaṇ-vanto[2] devā́ ā́san bráhmaṇ-vantó[2] 'surâs, tè 'nyò 'nyáṃ nā́ 'çaknuvann abhí-bhavi-tuṃ; té devā́ḥ çáṇḍâ-márkâv úpâ 'mantrayanta, tā́v abrû-tâṃ: váraṃ vṛiṇâvahai gráhâv evá nâv átrā́ 'pi grih-yetâm íti, tā́bhyâm etaú çukrā́-manthínâv agṛihṇan, táto devā́ ábhavan párā́ 'surâ, yásyai 'váṃ vidúshaḥ çukrā́-manthínau gṛihyéte[3] bhávaty âtmánâ párâ || 1 || asya bhrā́trivyo bhavati. taú devā́ apa-núdyâ ''tmána índrâyâ 'juhavur; ápa-nuttau çáṇḍâ-márkau sahā́ 'múné 'ti[5] brûyâd yáṃ dvishyā́d, yám evá dvéshṭi ténai 'nau sahā́ 'pa nudate. sá prathamáḥ sáṃ-kṛitir viçvá-karmé 'ty[5] evaí 'nâv âtmána índrâyâ 'juhavur, índro hỳ etā́ni rû-pā́ṇi kárikrad ácarad. asaú vā́ âdityáḥ[4] çukráç candrá-mâ[1] manthỳ, api-gṛíhya prā́ñcau[6] níḥ || 2 || krâmatas, tásmât prā́ñcau yántau ná paçyanti; pratyáñcâv â-vṛítya juhutas, tásmât pratyáñcau yántau[7] paçyanti. cákshushî[8] vā́ eté[9] yajnásya yác chukrā́-manthínau nā́siko 'ttara-vedír; abhítaḥ[1] pari-krámya juhutas, tásmâd abhíto nā́si-

10. çukrâmanthinau. [1] ohne avagraha. [2] °ṇ vor iti CD, s. P. 13, 18. [3] s. P. 4, 40. [4] vâdityaḥ B (p. 625). [5] anyatra samâmnâtam mantram, anyatrâ ''mnâtena mantreṇa, s. Çatap. Br. [6] paçcimadiçy astam gatvâ punar udayâya prâṅmukhatayâ gachantau, B. [7] udayâd ûrdhvam. [8] s. P. 4, 12. [9] s. P. 4, 44.

kâm cákshushî[8], tásmân nā́sikayâ cákshushî ví-dhṛite[10]; sarvátaḥ[1] pári krâmato rákshasâm ápa-hatyai. devā́ vaí yā́ḥ prā́cîr[1] ā́-hutîr ájuhavur yé purástâd[1] ásurâ ā́san tā́ꞷs tā́bhiḥ[11] prá ‖ 3 ‖ anudanta, yā́ḥ pratī́cîr[1] yé paçcā́d ásurâ ā́san tā́ꞷs tā́bhir[11] ápâ 'nudanta; prā́cîr anyā́ ā́-hutayo hûyánte pratyáñcau çukrā́-manthínau, paçcā́c cai 'vá purástâc ca yájamâno bhrā́tṛivyân prá ṇudate[12], tá= smât párâcîḥ[1] pra-jā́ḥ prá vîyante[13] pratī́cîr jâyante. çukrā́-manthínau vā́ ánu pra-jā́ḥ prá jâyante 'ttrī́ç[14] câ "dỳâç ca; su-vī́râḥ pra-jā́ḥ pra-janáyan párî 'hi çukráḥ çukrá-çocishâ ‖ 4 ‖ su-prajā́ḥ pra-jā́ḥ pra-janáyan párî 'hi manthī́ manthí-çocishé 'ty âhai[15], 'tā́ vaí su-vī́râ yā́ áttrîr[14], etā́ḥ su-prajā́ yā́ âdỳâ, yá evám védâ 'ttrỳ[14] asya pra-jā́ jâyate[13] nā́ "dỳâ. prajā́-pater ákshy açvayat, tát párâ 'patat, tád ví-kañkatam prā́ 'viçat, tád ví-kañkate nā́ 'ramata, tád yávam prā́ 'viçat, tád yáve 'ramata, tád yávasya ‖ 5 ‖ yava-tvám; yád vaí= kañkatam[1] manthi-pâtrám bhávati sáktu-bhiḥ çrîṇā́ti prajā́-pater evá tác cákshuḥ sám bharati. brahma-vâ= díno vadanti: kásmât satyā́n manthi-pâtráꞷ sádo nā́ 'çnuta íty; ârta-pâtráꞷ[16] hī́ 'ti brûyâd, yád açnuvîtā́ 'ndhò 'dhvaryúḥ syā́d ā́rtim[1] ā́ 'rchet[17], tásmân nā́ 'çnute ‖ 6 ‖

âtmánâ párâ, nísh, prá, çukráçocishâ, yávasya, saptátriꞷçac ca ‖ 10 ‖

(1, 4, 8, 1. 9, 1). — K. 27, 8. — Ç. 4, 2, 1, 1-6. 11. 16-18. 27. — âsī́t | çaṇḍâmarkâv iti çaṇḍā́-markaú — brahmâṇvanta iti brahmâṇ-vantaḥ[2] — âsân — asúrâḥ | te | anyaḥ | anyam — çukrâmanthinâv iti çukrâ-manthinaú — abhâvan — asú=

---

10. [10] s. P. 4, 11. [11] so (°âꞷs t°) ABW, s. P. 6, 14. [12] so (ṇ°) ABW, s. P. 7, 4. [13] unbetont. [14] °tr° ABCDW. [15] sûtra-kâreṇo 'dâhṛitau parikramaṇamantrau pradeçântaraiḥ (°re! s. Vs. Çatap. Br.) samâmnâtâv iha vyâcashṭe. [16] ârtapâtram rogayuktaṃ cakshu(ḥ)sva-rûpam idam pâtram. [17] so (ârch°) ABW, s. P. 10, 9.

râḥ — gṛihyete̱ iti — â̱tmanè — a̱munã — saḥ | pra̱tha̱maḥ | sa̱ṃkṛiti̱r iti̱ sam-kṛi̱ti̱ḥ — â̱tmanè — ca̱ndramã̱ḥ | ma̱nthî — cakshúshî̱ iti | vai | e̱te iti — vidhṛite̱ iti̱ vi-dhṛi̱te̱ — de̱vâḥ | vai — tân | tâbhiḥ — hû̱yantè — nu̱da̱te̱ — vî̱-ya̱nte̱ — a̱trîḥ | ca̱ | â̱dyã̱ḥ — e̱tâḥ | vai | su̱vîrâ̱ iti su-vîrã̱ḥ — su̱pra̱jâ iti su-pra̱jâḥ | yâḥ | â̱dyã̱ḥ — a̱trî — pra̱jeti pra-jâ — na | â̱dyã — a̱ra̱ma̱ta̱ — bhavàti — çrî-ṇâti — sa̱tyât — a̱çnu̱te̱ — a̱çnu̱vî̱ta | a̱ndhaḥ — ârtim | eti | ṛi̱che̱t.

11. devã́ vaí yád yajné 'kurvata tád ásurâ akurv-ata; té devã́ âgrayaṇã́-'grân gráhân apaçyan, tã́n agṛih-ṇata, táto vaí té 'gram páry âyan; yásyai 'váṃ vidúsha âgrayaṇã́-'grâ gráhâ gṛihyánté 'gram evá samânã́nâm[1] páry eti. rugṇá-vatya 'rcã́ bhrã́tṛivya-vato gṛihṇîyâd, bhrã́-tṛivyasyai 'vá ruktvã́[2] 'grao samânã́nâm páry eti. yé devã́ divy ékâdaça[1] sthé 'ty âha || 1 || etã́vatîr[1] vaí devátâs[1], tã́bhya evaí 'nao sárvâbhyo gṛihṇâty; eshá te yó-nir víçvebhyas tvâ devébhya íty âha, vaiçva-devó hỳ eshá devátayâ[1]. vã́g vaí devébhyó 'pâ 'krâmad, yajnã́yã́ 'tishṭhamânâ, té devã́ vâcy ápa-krântâyâm tûshṇî́m gráhân agṛihṇata, sã́ 'manyata vã́g: antár yanti vaí mé 'ti, sã́ ''gra-yaṇám práty ã́ 'gachat[3], tád âgrayaṇásyâ ''grayaṇa-tvám || 2 ||

tásmâd âgrayaṇé vã́g ví sṛijyate. yát tûshṇî́m pṹrve gráhâ gṛihyánte yáthâ tsârî́: 'yati ma ã́kha[1] íyati nã́ 'pa râtsyâmî́ 'ty upâ-'vasṛijáty evám evá tád, adhvaryúr âgrayaṇáṃ gṛihîtvã́ yajnám â-rábhya vã́caṃ ví sṛijate. trír híṃ karoty, ud-gâtṛî́n evá tád vṛiṇîte; prajã́-patir vã́ eshá yád âgrayaṇó, yád âgrayaṇáṃ gṛihîtvã́ hiṃ-karóti prajã́-patir evá || 3 || tát pra-jã́ abhí jighrati, tásmâd vat-

11. âgrayaṇaḥ. [1] ohne avagraha. [2] rogam utpâdya. [3] nicht komponirt mit prati und â.

sáṃ jâtáṃ gaúr abhí jighraty. âtmā́ vā́ eshá yajnásya yád âgrayaṇáḥ, sávane-savane[4] 'bhí gṛihṇâty âtmánn evá yajnáᵒ sáṃ tanoty. upárishṭâd[1] ā́ nayati réta evá tád dadhâty; adhástâd[1] úpa gṛihṇâti prá janayaty evá tád. brahma-vâdíno vadanti: kásmât satyā́d gâyatrī́ kánishṭhâ chándasâᵒ satī́ sárvâṇi sávanâni vahatī́ 'ty; eshá vaí gâyatriyaí vatsó yád âgrayaṇás, tám evá tád abhi-nivártaᵒ sárvâṇi sávanâni vahati; tásmâd vatsám apā́-''kṛitaṃ gaúr abhí ní vartate || 4 || âhâ, ''grayaṇatvám, prajā́patir evé, 'ti, viᵒçatíç ca || 11 ||

(1, 4, 10, 1. 11, 1). — K. 27, 9. — Ç. 4, 2, 2, 1-4. 9. 11. — devâḥ — akúrvata — âgrayaṇâgrân ity ā́grayaṇa-agrân — âyan — âgrayaṇâgrâ ity ā́grayaṇa-agrâḥ | grahā́ḥ — rugṇavatyeti rugṇa-vatyâ | ṛicâ — ṛuktvâ — devâḥ | divi — atishṭhamânâ — devâḥ | vâci — sâ | âgrayaṇam | prati | eti | agachat — grahā́ḥ — tsârî | iyàti | me | âkhàḥ | iyàti | na | apeti — apâkṛitam ity àpa-âkṛitam — abhi | nîti | vartate.

yajnéna tā́ upa-yáḍbhir[5], devā́ vaí yajnám ā́gnîdhre, brahmavâdínaḥ sá tvaí, devásya grā́vâṇam, prâṇó vā́[6] upâᵒçvàgrâ, devā́ vā́ upâᵒçaú, vā́g vaí, mitráṃ, yajnásya çíro[7], bṛíhaspátir[8], devā́ vā́ âgrayaṇā́grân, ékâdaça || 11 ||

yajnéna (1, 1), loké paçumā́nt syât (2, 6), sávanam mā́dhyaṃdinaṃ (5, 2), vā́g vā́ (7, 1), áriktâni (9, 5), tát prajā́ abhy[9] (11, 4), ékapañcâçat[10] || 51 ||

iti taittirîyasaṃhitâyâṃ shashṭhakâṇḍe caturthaḥ prapâṭhakaḥ ||

1. índro vṛitrā́ya vájram úd ayachat, sá vṛitró vájrâd úd-yatâd abibhet, sò 'bravîn: mā́ me prá hâr ásti vā́

---

11. [4] s. P. 6, 10. [5] ᵒyadbhiᵒ AC. W prima manu. [6] prâṇá D. [7] fehlt D. [8] ᵒtir devā́nâṃ W. [9] so (abhy) W, fehlt D, agrᵒ AC. [10] ᵒçát ACDW.

5, 1. ukthyagrahaḥ.

idám máyi vîrỳaṃ tát te prá dâsyâmî́ 'ti, tásmâ ukthỳam prấ 'yachat; tásmai dvitī́yam úd ayachat, sò 'bravîn: mấ me prá hâr ásti vấ idáṃ máyi vîrỳaṃ tát te prá dâsyâmî́ 'ti ‖ 1 ‖ tásmâ ukthỳam evá prấ 'yachat; tásmai tṛitī́yam úd ayachat, táṃ víshṇur ánv atishṭhata: jahī́ 'ti, sò 'bravîn: mấ me prá hâr ásti vấ idám máyi vîrỳaṃ tát te prá dâsyâmî́ 'ti, tásmâ ukthỳam evá prấ 'yachat; táṃ nír-mâyam bhûtám ahan, yajnó hí tásya mâyấ ''sîd; yád ukthỳo gṛihyáta indriyám evá ‖ 2 ‖ tád vîrỳaṃ yája-mâno bhrấtṛivyasya vṛiṅkta. índrâya tvâ bṛihád-vate váyasvata[1] íty âhé, 'ndrâya hí sá tám prấ 'yachat[2]. tásmai tvâ víshṇave tvé 'ty âha, yád evá víshṇur anv-átishṭhata: jahī́ 'ti tásmâd víshṇum anv-ấbhajati[3]. trír nír gṛihṇâti, trír hí sá táṃ tásmai prấ 'yachad[2]. eshá te yóniḥ púnar-havir asī́[4] 'ty âha, púnaḥ-punaḥ ‖ 3 ‖ hỳ asmân nir-gṛihṇấti. cákshur vấ etád yajnásya yád ukthỳas, tásmâd ukthỳaṃ hutáṃ sómâ anv-ấyanti[3], tásmâd âtmấ cákshur ánv eti, tásmâd ékaṃ yántam bahávó 'nu yanti, tásmâd éko bahûnấm bhadró bhavati, tásmâd éko bahvī́r jâyấ vindate. yádi kâmáyetâ 'dhvaryúr: âtmấnaṃ yajna-yaçasénâ 'rpayeyam íty antarấ ''-havanī́yaṃ ca havir-dhấnaṃ ca tíshṭhann áva nayet ‖ 4 ‖ âtmấnam evá yajna-yaçasénâ 'rpayati; yádi kâmáyeta: yájamânaṃ yajna-yaçasénâ 'rpayeyam íty antarấ sado-havirdhâné[5] tíshṭhann áva nayed, yájamânam evá yajna-yaçasénâ 'rpayati; yádi kâmáyeta: sadasỳân yajna-yaçasénâ 'rpayeyam íti sáda â-lábhyấ 'va nayet, sadasỳân evá yajna-yaçasénâ 'rpayati ‖ 5 ‖

ítî, 'ndriyám evá, púnaḥ-punar, nayet, tráyastriṃçac ca ‖ 1 ‖

---

1. [1] ohne avagraha. [2] obschon betont, doch nach CD mit pra nicht componirt. [3] als Compositum. [4] diese Worte fehlen I, 4, 12, 1. [5] s. P. 4, 11.

1, 4, 12, 1. 2, 4, 12, 3-5. — K. 27, 10. — Ç. 4, 2, 3, 10. 5, 5, 1, 1-5. — hâḥ | asti — jabi | iti | saḥ — mâyâ | âsī̂t — gṛih-yatè — vṛiñkte — vayàsvate — preti | ayàchat — jabi — anvâbhàjatîty ànu-âbhàjati — preti | ayàchat — asmât — anvâyantîty ànu-âyànti — jâyâḥ — arpayeyam.

2. ā́yur vā́ etád yajnásya yád dhruvá, ut-tamó gráhâ-nâṃ gṛihyate tásmâd ā́yuḥ prâ-'ṇā́nâm ut-tamám. mûr-dhā́naṃ divó aratím[1] pṛithivyā́ íty âha, mûrdhā́nam evai 'naṃ samânā́nâṃ[2] karoti. vaiçvânarám[2] ṛitā́ya jâtám agním íty âha, vaiçvânaráṃ hí devátayā́ "yur. ubhayáto-vaiçvânaro gṛihyate, tásmâd ubhayátaḥ[2] prâ-'ṇā́, adhástâc[1] co 'párishṭâc[2] câ. 'rdhíno 'nyé gráhâ gṛih-yánte 'rdhī́ dhruvás, tásmât || 1 || ardhy ávâñ[2] prâ-'ṇò 'nyésbâm prâ-'ṇā́nâm. úpo-'pte 'nyé gráhâḥ sâdyánté 'nupo-'pte dhruvás, tásmâd asthnā́ 'nyā́ḥ pra-jā́ḥ prati-tíshṭhanti mâṃsénâ 'nyā́. ásurâ vā́ ut-taratáḥ pṛithivī́m pary-ā́cikîrshan[3], tā́ṃ devā́ dhruvéṇâ 'dṛiṃhan, tád dhru-vásya dhruva-tvám, yád dhruvá ut-taratáḥ sâdyáte dhṛítyâ. ā́yur vā́ etád yajnásya yád dhruvá âtmā́ hótâ, yád dhotṛi-camasé dhruvám ava-náyaty âtmánn evá yajnásya || 2 || ā́yur dadhâti. purástâd ukthásyâ 'va-nī́ya íty âhuḥ, purástâd dhy ā́yusho bhuñkté; madhyatò[2] 'va-nī́ya íty âhur, madhyaména hy ā́yusho bhuñktá; uttarâ-'rdhè 'va-nī́ya íty âhur, ut-taména hy ā́yusho bhuñkté. vaiçva-devyā́m ṛicí çasyá-mânâyâm áva nayati, vaiçva-devyò vaí pra-jā́ḥ, pra-jā́sv evā́ "yur dadhâti || 2 || ardhī́ dhruvás tásmâd, evá yajnásyaí, 'kân ná catvâriṃçác ca || 2 ||

1, 4, 13, 1. — K. 28, 1. — Ç. 4, 2, 4, 1 (Carakebhyo vâ) -8. 15. 23. 24. — ardhinâḥ | anye | grahâḥ — ardhî | avâñ — upópta

2. dhruvaḥ. [1] so (°o a°) ABW, s. P. 11, 17. [2] ohne ava-graha. [3] als Compositum.

ity upá-upte — anúpopta ity anúpa-upte — asthnâ — asú-râḥ — paryâcikîrshann iti pari-âcikîrshan — devâḥ — dhri-tyai — avanîya ity áva-nîyáḥ — bhuñkte.

3. yajnéna vaí devā́ḥ suvar-gáṃ lokám âyan, tè 'man-yanta: manushyâ no 'nv-ā́bhavishyantī́[1] 'ti, té saṃ-vatsa-réṇa yopayitvā́ suvar-gáṃ lokám âyan; tám ríshaya ritu--grahaír evā́ 'nu prā́ 'jânan, yád ritu-grahā́ grihyánte suvar-gásya lokásya prá-jnâtyai. dvā́daça[2] grihyante, dvā́-daça mā́sâḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsarásya prá-jnâtyai. sahá prathamaú grihyete[3 u. 4] sahó 't-tamaú, tásmâd dvaú--dvâv ritū́[5]. ubhayáto-mukham ritu-pâtrám bhavati, káḥ || 1 || hí tád véda yáta ritû́nā́m múkham. ritúnâ pré 'shyé 'ti sháṭ krítva âha, sháḍ vā́ ritáva, ritū́n evá prî-ṇâty; ritú-bhir íti catúç, cátush-pada evá paçū́n prîṇâti; dvíḥ púnar ritúnâ "ha, dvi-páda evá prîṇâty. ritúnâ pré 'shyé 'ti sháṭ krítva âha[3] 'rtú-bhir íti catús, tá-smâc cátush-pâdaḥ paçáva ritū́n[6] úpa jîvanti; dvíḥ || 2 || púnar ritúnâ "ha, tásmâd dvi-pā́daç cátush-padaḥ paçū́n úpa jîvanty. ritúnâ pré 'shyé 'ti sháṭ krítva âha[3] 'rtú-bhir íti catúr dvíḥ púnar ritúnâ "hâ, "-kráma-ṇam evá tát, sétuṃ yájamânaḥ kurute suvar-gásya lo-kásya sám-ashṭyai. nā́ 'nyò 'nyám ánu prá padyeta, yád anyò 'nyám anu-prapádyeta 'rtúr ritúm ánu prá padyeta 'rtávo móhukâḥ syuḥ || 3 || prá-siddham evā́ 'dhvaryúr dákshiṇena prá padyate[3] prá-siddham prati--prasthâtó 't-tareṇa, tásmâd âdityáḥ sháṇ mâsó dákshi-ṇenai 'ti[3] sháḍ út-tareṇo. 'payâmá-grihîto 'si saṃ--sárpo 'sy aṃhas-patyā́ya tvé 'ty âhā́, 'sti trayo-

3. ritugrahâḥ. [1] als Compositum. [2] ohne avagraha. [3] unbetont. [4] s. P. 4, 40. [5] s. P. 4, 5. [6] paçū́n C prima manu.

-daçó mā́sa íty âhus, tám evá tát prîṇâti || 4 || kó, jīvanti dvī́ḥ, syuç, cátustriɷçac ca || 3 ||

1, 4, 14, 1. — K. 28, 2. — Ç. 4, 3, 1, 4-20. — manushyā̂ḥ | naḥ | anvâbhàvishyantîty ànu-âbhàvishyanti — âyan — anù | preti | ajânan — ritugrahâ ity ritu-grahâḥ — grihyete iti — ritû iti — preti | ishya — âha | ritu-bhir ity ritu-bhiḥ — âkramàṇam ity ā́-kramàṇam — na | anyaḥ | anyam | ànù | preti | padyeta — preti | padyate — eti.

4. suvar-gā́ya vā́ eté lokā́ya grihyante yád ritu-grahā́, jyótir indrâ-'gnī́, yád aindrâ-'gnám ritu-pâtréṇa grih-ṇā́ti jyótir evā́ 'smâ upárishṭâd[1] dadhâti, suvar-gásya lokásyā́ 'nu-khyâtyâ. ojo-bhrítau vā́ etaú devā́nâm yád indrâ-'gnī́, yád aindrâ-'gnó grihyáta ója evā́ 'va runddhe[2]. vaiçva-deváɷ çukra-pâtréṇa grihṇâti, vaiçva-devỳo vaí pra-jā́, asā́v âdityáḥ çukró, yád vaiçva-deváɷ çukra-pâtréṇa grihṇā́ti tásmâd asā́v âdityáḥ || 1 || sárvâḥ pra-jā́ḥ pra-tyáñ[1] úd eti, tásmât sárva evá manyate: mā́m práty úd agâd íti. vaiçva-deváɷ çukra-pâtréṇa grihṇâti, vaiçva-devỳo vaí pra-jā́s, téjaḥ çukró, yad vaiçva-deváɷ çukra-pâtréṇa grihṇā́ti pra-jā́sv evá téjo dadhâti || 2 || tásmâd asā́v âdityáḥ, triɷçác ca || 4 ||

(1, 4, 15, 1. 16, 1). — K. 28, 2. — Ç. 4, 3, 1, 21-27. — ritu-grahâ ity ritu-grahâḥ — aindrâgnam ity aindra-agnam — anùkhyâtyâ ity anù-khyâtyai — grihyatè.

5. índro marúd-bhiḥ sā́ṃ-vidyena mā́dhyaṃdine[1] sá-vane vritrám ahan; yán mā́dhyaṃdine sávane marutvatī́yâ grihyánte vā́rtra-ghnâ evá té yájamânasya grihyante. tásya vritrám jaghnúsha ritávo 'muhyant, sá ritu-pâtréṇa

---

4. aindrâgnaḥ (und vaiçvadevaḥ). [1] ohne avagraha. [2] ruṃdhe ABCDW.

5. marutvatîyâ mâhendraç ca. [1] ohne avagraha.

marutvatī́yân agrihṇât, táto vaí sá ritū́n prā́ 'jânâd, yád ritu-pâtréṇa marutvatī́yâ grihyánta ritûnā́m prá-jnâtyai. vájram vā́ etám yájamâno bhrā́trivyâya prá harati yán marutvatī́yâ, úd evá prathaména || 1 || yachati prá harati dvitī́yena striṇuté tritī́yenā́. "yudham[1] vā́ etád yájamânaḥ sáꞷs kurute[2] yán marutvatī́yâ, dhánur evá prathamó jyā́ dvitī́ya íshus tritī́yaḥ; práty evá prathaména dhatte ví srijati dvitī́yena vídhyati tritī́yené. 'ndro vritráꞷ hatvā́ párâm parâ-vátam agachad: ápâ 'râdham íti mányamânaḥ, sá hárito[3] 'bhavat, sá etā́n marutvatī́yân âtma-spáraṇân[4] apaçyat, tā́n agrihṇîta || 2 || prâ-'ṇám evá prathaménâ 'spriṇutâ[5] 'pâ-'nám dvitī́yenā́ "tmā́nam tritī́yenâ; "tma-spáraṇâ vā́ eté yájamânasya grihyante yán marutvatī́yâḥ, prâ-'ṇám evá prathaména spriṇute[5] 'pâ-'nám dvitī́yenâ "tmā́nam tritī́yené. 'ndro vritrám ahan, tám devā́ abruvan: mahā́n vā́ ayám abhûd yó vritrám ávadhîd íti, tán mahe-'ndrásya mahendra-tváꞷ, sá etám mâhe-'ndrám ud-dhârám úd aharata vritráꞷ hatvā́ 'nyā́su devátâsv[1] ádhi; yán mâhe-'ndró grihyáta ud-dhârám evá tám yájamâna úd dharate 'nyā́su pra-jā́sv ádhi. çukra-pâtréṇa grihṇâti, yajamâna-devatyò vaí mâhe-'ndrás téjaḥ çukró, yán mâhe-'ndráꞷ çukra-pâtréṇa grihṇā́ti yájamâna evá téjo dadhâti || 3 || prathaménâ, 'grihṇîta, devátâsv, ashṭā́viꞷçatiç ca || 5 ||

(1, 4, 17, 1 - 21, 1). — K. 28, 3. — Ç. 4, 3, 3, 6-17. — sâmvidyeneti sâm-vidyena — yat | mâdhyàmdine — marutvatîyā̂ḥ — amuhyan — marutvatîyā̂ḥ | grihyantè — yachati[6] — sam iti | kurute | yat | marutvatîyā̂ḥ — dhatte[6] | vîti — aspriṇuta — âtmasparàṇâ ity ā̂tma-sparàṇâḥ — spriṇute —

5. [2] so ("ꞷs k°) ABW, s. P. 5, 6. [3] vivarṇaḥ. [4] svasya bhîtinivâraṇena prîṇayitrîn. [5] unbetont.

mahendrasyeti mahâ-indrasyà — mâhendram iti mâhâ-indram — uddhâram ity út-hâram — adhîti — grihyatè — yajà=mâne | eva.

6. áditiḥ putrá-kâmâ sâdhyébhyo devébhyo brahmau=-'danám apacat, tásyâ uc-chéshaṇam adadus, tát prā́ 'çnât, sā́ réto 'dhatta, tásyai catvā́ra âdityā́ ajâyanta; sā́ dvitī́=yam apacat, sā́ 'manyato: 'c-chéshaṇân ma imè 'jnata yád ágre prâ-'çishyā́mî 'tó me vásîyâṁso janishyanta íti, sā́ 'gre prā́ 'çnât, sā́ réto 'dhatta, tásyai vỳ-riddham âṇḍám ajâyata; sā́ ''dityébhya evá || 1 || tṛitī́yam apacad: bhó=gâya ma idáṁ çrântám astv íti, tè 'bruvan: váram vriṇâ-mahai yó 'to jā́yâtâ asmā́kaṁ sá éko 'sad yò 'sya pra=-jā́yâm ṛídhyâtâ[1] asmā́kam bhógâya bhavâd íti; táto ví=vasvân âdityò 'jâyata, tásya vā́ iyám pra-jā́ yán manushỳâs, tā́sv éka evá 'rddhó[2] yó yájate, sá devā́nâm bhógâya bhav=ati. devā́ vai yajnā́d || 2 || rudrám antár âyant, sá âdit=yā́n anv-ā́kramata[3], té dvi-devatỳân prā́ 'padyanta, tā́n ná práti prā́ 'yachan; tásmâd ápi vádhyam prá-pannaṃ na práti prá yachanti. tásmâd dvi-devatỳebhya âdityó nír grihyate. yád uc-chéshaṇâd ájâyanta tásmâd uc-chésha=ṇâd grihyate. tisrí-bhir ṛig-bhír grihṇâti; mâtā́ pitā́ pu=trás tád evá tán mithunám, úlbaṃ gárbho jarā́yu tád evá tát || 3 || mithunám. paçávo vā́ eté yád âdityá ū́rg dádhi, dadhnā́ madhyatáḥ[4] çrîṇâty ū́rjam evá paçû=nā́m madhyató dadhâti; çritâ-''tañkỳena[5], medhya-tvā́ya, tásmâd âmā́ pakvám duhe. paçávo vā́ eté yád âdityáḥ, pari-çrítya grihṇâti, prati-rúdhyai 'vā́ 'smai paçū́n grihṇâti.

paçávo vā́ eté yád âdityá, eshá rudró yád agníḥ, pari=

---

6. âdityagrahaḥ. [1] ṛiddhy⁰ B. [2] ⁰rdho A. [3] als Compositum. [4] ohne avagraha. [5] so BDW, ⁰taky⁰ C.

-çrítya gṛihṇâti rudrā́d evá paçū́n antár dadhâti ‖ 4 ‖ eshá vaí vívasvân âdityó yád upâṁçu-sávanaḥ, sá etám evá soma-pîthám pári çaya ā́ tṛitī́ya-savanā́d; vívasva âdityai 'shá te soma-pîthá íty âha, vívasvantam evā́ "dityáṁ soma-pîthéna sám ardhayati. yā́ divyā́ vṛísh-ṭis táyâ tvâ çrîṇâmī́ 'ti vṛíshṭi-kâmasya çrîṇîyâd, vṛísh-ṭim evā́ 'va runddhe[6]; yádi tâják pra-skánded várshu-kaḥ parjányaḥ syâd, yádi cirám ávarshuko. ná sâda-yaty, ásannâd dhí pra-jā́ḥ pra-jā́yante; nā́ 'nu váshaṭ kar-oti, yád anu-vashaṭkuryā́d rudrám pra-jā́ anv-ávasṛijen[3]; ná hutvā́ 'nv îksheta, yád anv-ī́ksheta cákshur asya pra-māyukaṁ syât, tásmân nā́ 'nv-ī́kshyaḥ ‖ 5 ‖ evá, yajnā́j, ja-rā́yu tád evá tád, antár dadhâti, ná, saptáviṁçatiç ca ‖ 6 ‖

1, 4, 22, 1. — K. 28, 6. — Ç. 4, 3, 5, 4-18. — uccheshàṇam ity út-çeshàṇam — preti | âçnât — adhatta — amanyata — ajnata — janishyante — âçnât — me — atàḥ | jâyā̀tai — asat — ṛidhyā̀tai — vivàsvân — prajeti pra-jâ — ṛiddhaḥ — devâḥ — antaḥ | âyan — anvâkràmatety ànu-âkràmata — prati | preti | ayachan — apîti — prati | preti | ya-chanti — âdityaḥ | ùrk — çritâtaṅkyèneti çrita-âtaṅkyèna — çaye | eti — anv iti | vashàṭ | karoti — anuvashaṭkuryâd ity ànu-vashaṭkuryât — anvavàsṛijed ity ànu-avàsṛijet.

7. antaryâma-pâtréṇa sâvitrám âgrayaṇā́d gṛihṇâti, prajā́-patir vā́ eshá yád âgrayaṇáḥ, pra-jā́nâm pra-jána-nâya. ná sâdayaty, ásannàd dhí pra-jā́ḥ pra-jā́yante; nā́ 'nu váshaṭ karoti, yád anu-vashaṭkuryā́d rudrám pra-jā́ anv-ávasṛijed[1]. eshá vaí gâyatró devā́nâm yát savitaí, 'shá gâyatriyaí loké gṛihyate yád âgrayaṇó, yád antar-yâma-pâtréṇa sâvitrám âgrayaṇā́d gṛihṇā́ti svā́d evaí

---

6. [6] ruṃdhe ABCDW.

7. sâvitraḥ, vaiçvadevaḥ. [1] als Compositum.

'nam yóner nír grihṇâti. víçve || 1 || devā́s tritī́yaɷ sávanam nó 'd ayachan, té savitā́ram prâtaḥsavaná-bhâgaɷ sántam tritîya-savanám abhí páry aṇayan[2], táto vaí té tritī́yaɷ sávanam úd ayachan; yát tritîya-savané sâvitró grihyáte tritī́yasya sávanasyó 'd-yatyai. savitri-pâtréṇa vaiçva-devám kaláçâd grihṇâti, vaiçva-devỳo vaí pra-jā́, vaiçva-deváḥ kaláçaḥ; savitā́ pra-savā́nâm îçe, yát savitri-pâtréṇa vaiçva-devám kaláçâd grihṇā́ti savitrí-prasûta evā́ 'smai pra-jā́ḥ prá || 2 || janayati. sóme sómam abhí grihṇâti, réta evá tád dadhâti. su-çármâ 'si su-pratishṭhâná íty âha, sóme hí sómam abhi-grihṇā́ti, práti-shṭhityâ. etásmin vā́ ápi grábe manushỳebhyo devébhyaḥ pitrí-bhyaḥ kriyate; su-çármâ 'si su-pratishṭhâná íty âha, manushỳebhya evaí 'téna karoti; brihád íty âha, devébhya evaí 'téna karoti; náma íty âha, pitrí-bhya evaí 'téna karoty; etā́vatîr[3] vai devátâs[3], tā́bhya evaí 'naɷ sárvâbhyo grihṇâty. eshá te yónir víçvebhyas tvâ devébhya íty âha, vaiçva-devó hỳ esháḥ || 3 || víçve, prá, pitrī́bhya evaí 'téna karoty, ékân ná viɷçatíç ca || 7 ||

1, 4 (23, 1.), 26, 1. — K. 28, 7. — Ç. 4, 4, 1, 1-14. — anv iti | vashát | karoti — anuvashatkuryâd ity ànu-vashatkuryât — anvavàsrijed ity ànu-avàsrijet — abhi | parîti | anayan — prajâ iti pra-jâḥ — suçarmeti su-çarmā́ — pratishṭhityâ iti prati-sthityai — apîti.

8. prà-'ṇó vā́ eshá yád upâ-'ɷçúr, yád upâɷçu-pâtréṇa prathamáç co 't-tamáç ca gráhau grihyéte[1] prâ-'ṇám evā́ 'nu pra-yántī́ prâ-'ṇám ánū́ 'd yanti. prajā́-patir vā́ eshá yád âgrayaṇáḥ prâ-'ṇá upâ-'ɷçúḥ pátnîḥ pra-

7. [2] so (aṇ°) ABW, s. P. 7, 5. [3] ohne avagraha.
8. pâtnîvato grahaḥ. [1] s. P. 4, 40.

-jä́ḥ prá janayanti, yád upâɷçu-pâtréṇa pâtnî-vatám âgra-yaṇä́d gṛihṇä́ti pra-jä́nâm pra-jánanâya, tásmât prâ-'ṇám pra-jä́ ánu prá jâyante. devä́ vä́ itá-itaḥ pátnîḥ suvar-gám || 1 || lokám ajigâɷsan, té suvar-gáṃ lokáṃ ná prä́ 'jânan, tá etám pâtnî-vatám apaçyan, tám agṛihṇata, táto vaí té suvar-gáṃ lokám prä́ 'jânan; yát pâtnî-vató gṛih-yáte suvar-gásya lokásya prá-jnâtyai. sá sómo nä́ 'tishṭhata strîbhyó gṛihyámâṇas, táṃ ghṛitáṃ vájraṃ kṛitvä́ 'ghnan, táṃ nír-indriyam bhûtám agṛihṇan, tásmât stríyo nír-indriyâ ádâyâ-'dîr[2] ápi pâpä́t puɷsá úpasti-taram || 2 || vadanti; yád ghṛiténa pâtnî-vatáɷ çrîṇä́ti vájreṇai 'vaí 'naṃ váçe kṛitvä́ gṛihṇâty. upayâmá-gṛihîto 'sî́ 'ty âhe, 'yáṃ vä́ upa-yâmás, tásmâd imä́m pra-jä́ ánu prá jâyante. bṛíhaspáti-sutasya[3] ta íty âha, bráhma vaí devä́nâm bṛíhaspátir[4], bráhmaṇai 'vä́ 'smai pra-jä́ḥ prá jan-ayatî. 'ndo[5] íty âha, réto vä́ índû, réta evá tád da-dhâtî. 'ndriyâ-va[6] íti || 3 || âha, pra-jä́ vä́ indriyám, pra-jä́ evä́ 'smai prá janayaty. ágnä́3[7] íty âhâ, 'gnír 'vaí reto-dhä́ḥ; pátnî-va íty âha, mithuna-tvä́ya. sa-jǘr devéna tváshṭrâ sómam pibé 'ty âha, tváshṭâ vaí paçûnä́m mithunä́nâɷ rûpa-kṛíd, rûpám evá paçúshu dadhâti. devä́ vaí tváshṭâram ajighâɷsant, sá pátnîḥ prä́ 'padyata, táṃ ná práti prä́ 'yachan, tásmâd ápi || 4 ||

8. [2] ádâ° A. [3] s. P. 6, 7. [4] ohne avagraha. [5] tonlos, weil so in der citirten Stelle; zu o s. P. 4, 7 Whitney p. 104. [6] s. P. 3, 5; man erwartet (s. I, 4, 27, 1) unbedingt °yä́vata, und so hat auch B (p. 668), aber in ACDW (s. auch Anm. [11]) steht nur °yâva und zwar in ADW unaccentuirt, also als Vocativ! es erscheint dies als ein direktes Vergehen gegen den Text des citirten Spruches, veranlafst vermuthlich durch die drei andern Vocative, die daraus hier, vorher und nachher, aufgeführt sind (indo, agnâ3i, patnîvaḥ). Aus C habe ich mir die Oxytonirung des ersten Gliedes vor und nach iti notirt, was Hr. Bergaigne, der die Stelle nochmals darin nachzusehen die Güte hatte, als richtig bestätigt; darin liegt wohl noch eine Spur der ursprünglichen Lesart vor. (In K ist richtig indriyâva*ta* iti citirt). [7] so (agnâ3) ABW; agnâ3i C sec. m. D.

vádhyam prá-pannam ná práti prá yachanti; tásmât pâtnî-vaté tváshṭré 'pi grihyate. ná sâdayaty, ásannâd dhí pra-jā́ḥ pra-jā́yante. nā́ 'nu váshaṭ karoti; yád anu-vashaṭkuryā́d rudrám pra-jā́ anv-ávasrijed[8], yán nā́ 'nu-vashaṭkuryā́d áçântam agnī́-'t sómam bhakshayed, upâ-'ṿçv ánu váshaṭ karoti ná rudrám pra-jā́ anv-avasrijáti çântâm agnī́-'t sómam bhakshayaty. **ágnî-'n néshṭur upá-stham ā́ sîda** ‖ 5 ‖ **néshṭaḥ pátnîm ud-ā́nayé**[8] 'ty âhâ, 'gnī́-'d evá néshṭari réto dádhâti néshṭâ pátnîyâm. ud-gâtrā́ sám khyâpayati, prajā́-patir vā́ eshá yád ud-gâtā́, pra-jā́nâm pra-jánanâyâ. 'pá úpa prá vartayati, réta evá tát siñcaty. ûrúṇó 'pa prá vartayaty[9], ûrúṇā hí rétaḥ sicyáte. nagnam-krítyo ''rúm úpa prá vartayati, yadā́ hí nagná ûrúr bhávaty átha mithunī́[10] bhavató, 'tha rétaḥ sicyaté, 'tha pra-jā́ḥ prá jâyante ‖ 6 ‖

pátnîḥ suvargám, úpastitaram, indriyâva[11] íty, ápi, sîda, mithuny[10], àshṭaú ca ‖ 8 ‖

1, 4, 27, 1. — K. 28, 8. — Ç. 4, 4, 2, 9-18. — grihyete iti — anv iti[12] | prayantîti — anú | ud iti | yanti — anú | preti | jâyante | devâḥ | vai | ita-ita itītaḥ-itaḥ — te | etam — strîbhyaḥ — adā́yâdîr ity adā́ya-adîḥ[13] — anú | preti | jâyante — te | iti — indo[6] iti — indúḥ — indriyâva itī́ndriya-vaḥ[6] — prajâ iti pra-jâḥ | vai — agnâi — patnī́va iti patnī́-vaḥ — devâḥ — prati | preti | ayachan — prati | preti | yachanti — apîti — anv iti | vashát | karoti — anu-vashaṭkuryâd ity ànu-vashaṭkuryât — anvavàsrijed ity ànu-avàsrijet — agnîd ity àgni-it — upâṿçv ity úpa-aṿçu — anvavasrijatîty ànu-avasrijati — udânayety út-ânàya — dadhâti — apaḥ | upà | preti — ûrum | upà | preti — mithunî | bhavataḥ.

---

8. [8] als Compositum. [9] ûrupradeçe srâvitam jalam guhyaparyantam pravartate. [10] s. P. 4, 53. [11] so (°yâva und unbetont!) ACDW. [12] nicht componirt mit prayánti. [13] als ob von √ad!

9. índro vṛitrám ahan, tásya çîrsha-kapâlám úd aubjat, sá droṇa-kalaçò 'bhavat, tásmât sómaḥ sám asravat, sá hâri-yojanò 'bhavat; táṃ vỳ acikitsaj: juhávânî3 mā́ haushā́3m íti, sò 'manyata: yád dhoshyā́my âmáṃ hoshyâmi yán ná hoshyā́mi yajna-veçasáṃ karishyâmî́ 'ti, tám adhriyata[1] hótuṃ; sò 'gnír abravîn: ná máyy âmáṃ hoshyasî́ 'ti, táṃ dhânā́bhir açrîṇât || 1 || táṃ çṛitám[2] bhûtám ajuhot; yád dhânā́bhir hâri-yojanáṃ çrîṇā́ti çṛita-tvā́ya[2], çṛitám evaí 'nam bhûtáṃ juhoti; bahvī́bhiḥ çrîṇâty, etā́vatîr[3] evā́ 'syâ 'múshmiṅ loké[4] kâma-dúghâ bhavanty; átho khálv âhur: etā́ vā́ índrasya pṛíçnayaḥ kâma-dúghâ yád dhâri-yojanī́r[5] íti, tásmâd bahvī́bhiḥ çrîṇîyâd. ṛik-sâmé vā́ índrasya hárî[6] soma-pā́nau, táyoḥ pari-dháya â-dhā́naṃ[7], yád ápra-hṛitya pari-dhī́ñ juhuyā́d[8] antár-âdhânâbhyâm || 2 || ghâsám prá yachet, pra-hṛítya pari-dhī́ñ juhoti[8] nír-âdhânâbhyâm evá ghâsám prá yachaty. un-netā́ juhoti, yâtá-yâme 'va hỳ etárhy adhvaryúḥ svagā́-kṛito, yád adhvaryúr juhuyā́d yáthâ ví-muktam púnar yunákti tâdṛíg[3] evá tác. chîrshánn adhi-nidhā́ya juhoti, çîrsható[3] hí sá sam-ábhavad; vi-krámya juhoti, vi-krámya hī́ 'ndro vṛitrám áhant, sám-ṛiddhyai[9]. paçávo vaí hâri-yojanī́r; yát sam-bhindyā́d[10] álpâḥ || 3 || enam paçávo bhuñjánta[11] úpa tishṭheran, yán ná sam-bhindyā́d baháva enam paçávó 'bhuñjanta úpa tishṭheran, mánasâ sám bâdhata, ubháyaṃ karoti, baháva evaí 'nam paçávo bhuñjánta úpa tishṭhanta. un-netáry upa-havám ichante, yá evá

---

9. hâriyojanaḥ. [1] aghri° C., addhri° ABW. [2] çritaṃ D, çrutatvâya B (Comm.). [3] ohne avagraha. [4] °nl° AW, n mit virâma B. [5] dhânâḥ. [6] s. P. 4, 11. 15. [7] âdhîyate mukhe prakshipyate 'çvaṃ niyantum ity âdhânaṃ khalînam B (p. 674), s. T. Br. I, 6, 3, 10. [8] °nj° A. W (das zweite Mal), °ṃj° W (das erste Mal); n mit virâma B. [9] ṛidhyai ABCDW. [10] dantaiḥ khaṇḍayet. [11] pâlayantaḥ.

tátra soma-pîthás tám evā́ 'va rundhata. uttara-vedyā́ṃ ní vapati, paçávo vā́ uttara-vedíḥ, paçávo hâri-yojanī́ḥ, paçúshv evá paçū́n práti shṭhâpayanti[12] || 4 || açrîṇâd, antár. âdhânâbhyâm, álpâ, sthâpayanti || 9 ||

(1, 4, 28, 1). — K. 28, 9. — Ç. 4, 4, 8, 2–12. — juhavânîṃ | mâ | haushâṃm — kâmadughâ iti kâma-dughā́ḥ — atho iti — etâḥ — kâmadughâ iti kâma-dughā́ḥ — riksâme ity rik-sâme — harî iti — yâtayâmeti yâta-yâmâ — adhinidhâyety ádhi-nidhâyà — bhuñjantàḥ — abhúñjantaḥ — bâdhate — tishṭhante — rundhate — sthâpayanti.

10. gráhân vā́ ánu pra-jā́ḥ paçávaḥ prá jâyanta, upâṃçv-antaryâmā́v ajâ-'váyaḥ, çukrā́-manthínau púrushâ, ritu-grahā́n éka-çaphâ, âditya-grahám gā́va. âditya-grahó bhū́yishṭhâbhir rig-bhír grihyate, tásmâd gā́vaḥ paçûnā́m bhū́yishṭhâ; yát trír upâ-'ṃçúṃ hástena vi-grihṇā́ti, tásmâd dvaú trī́n ajā́ janáyaty áthā́ 'vayo bhū́yasîḥ. pitā́ vā́ eshá yád âgrayaṇáḥ putráḥ kaláço; yád âgrayaṇá upa-dásyet kaláçâd grihṇîyâd, yáthâ pitā́ || 1 || putrám kshitá[1] upa-dhā́vati tâdríg[2] evá tád. yát kaláça upa-dásyed âgrayaṇā́d grihṇîyâd, yáthâ putráḥ pitáraṃ kshitá upa-dhā́vati tâdríg evá tád. âtmā́ vā́ eshá yajnásya yád âgrayaṇó; yád gráho vâ kaláço vo 'pa-dásyed âgra-yaṇā́d grihṇîyâd, âtmána evā́ 'dhi yajnáṃ nísh karoty[3]. ávi-jnâto vā́ eshá grihyate yád âgrayaṇá, sthâlyā́[4] grih-ṇā́ti vâyavỳena[5] juhoti tásmât || 2 || gárbheṇā́ 'vi-jnâtena brahma-hā́[6]. 'va-bhrithám áva yanti, párâ sthâlī́r

9. [12] so (shṭh°) ABW, s. P. 6, 4.

10. kshaye tv âgrayaṇâdînâm punargrahaḥ. [1] kshîṇavrittiḥ. [2] ohne avagraha. [3] so (°shk°) ABW, s. P. 8, 24. [4] °lyâṃ C. [5] dârupâtreṇa. [6] proshite bhartari jârajanyo garbho bhartâram praty avijnâtas (! s. Çat. IV, 5, 2, 10), tena garbheṇo 'tpannam brahma jahâti (!) parityajatîti brahmahâ (!).

ásyanty úd vâyavỳâni haranti, tásmât stríyaṃ jâtā́m párâ 'syanty[7] út púmâṁsaṁ haranti[8]. yát puro-rúcam ā́ha yáthâ vásyasa â-hárati tâdṛ́g[2] evá tád; yád gráhaṃ gṛihṇā́ti yáthâ vásyasa â-hṛ́tya prā́-''ha tâdṛ́g evá tád; yát sâdáyati yáthâ vásyasa upa-nidhā́yâ 'pa-krā́mati tâdṛ́g evá tád. yád vaí yajnásya sā́mnâ yájushâ kriyáte çithiláṃ tád, yád ṛicā́ tád dṛiḍhám, purástâd-upayâmâ yájushâ gṛihyanta[7] upárishṭâd-upayâmâ ṛicā́, yajnásya dhṛ́tyai || 3 || yáthâ pitā́, tásmâd, apa-krā́mati tâdṛ́g evá tád yád, ashṭā́daça ca || 10 ||

K. 27, 9. — [1] Ç. 4, 5, 5, 1-10; [2] 2, 2, 5. — jâyante[7] — bhûyishṭhâḥ — avàyaḥ — adhîti — nir iti | karoti — sthâlyâ | gṛihṇâti — asyànti — pareti | asyanti — vasyàse — preti | âhà — purastādupayâmâ iti purastāt-upayâmâḥ — gṛihyante.

11. prā́ 'nyā́ni pā́trâṇi yujyánte nā́ 'nyā́ni; yā́ni parâcī́nâni[1] pra-yujyánte 'múm evá taír lokám abhí jayati, párâñ[1] iva hỳ asaú lokó; yā́ni púnaḥ pra-yujyánta imám evá taír lokám abhí jayati, púnaḥ-punar iva hỳ ayáṃ lokáḥ. prā́ 'nyā́ni pā́trâṇi yujyánte nā́ 'nyā́ni; yā́ni parâcī́nâni pra-yujyánte tā́ny ánv óshadhayaḥ[1] párâ bhavanti; yā́ni púnaḥ || 1 || pra-yujyánte tā́ny ánv óshadhayaḥ púnar ā́ bhavanti. prā́ 'nyā́ni pā́trâṇi yujyánte nā́ 'nyā́ni; yā́ni parâcī́nâni pra-yujyánte tā́ny ánv âraṇyā́ḥ paçávó 'raṇyam ápa yanti; yā́ni púnaḥ pra-yujyánte tā́ny ánu grâmyā́ḥ paçávo grā́mam upā́-'vayanti[2]. yó vaí gráhâṇâṃ ni-dā́naṃ véda nidā́na-vân bhavaty; ā́jyam íty ukthám tád vaí

---

10. [7] unbetont. [8] sthâlîval loke 'pi striyaṃ duhitaraṃ vivâhena (!) varakule parityajanti, pumâṅsaṃ tu vâyavyavad uddharanti samyak poshayanti; dabei ist jâtâm ganz ausgelassen! s. Nir. 3, 4. Ind. Stud. 9, 481.

11. (somapâtrâdipraçaṅsâ). [1] ohne avagraha. [2] als Compositum.

gráhâṇâm ni-dā́nam, yád upâ-'ṃçú çáṃsati tát ‖ 2 ‖ upâṃçv-antaryâmáyor, yád uccaís tád ítareshâm gráhâ-ṇâm, etád vaí gráhâṇâm ni-dā́nam, yá evám véda nidā́na--vân bhavati. yó vaí gráhâṇâm mithunám véda prá pra-jáyâ paçú-bhir mithunaír jâyate; sthâlī́bhir anyé gráhâ gṛihyánte vâyavỳair anyá, etád vaí gráhâṇâm mithunám, yá evám véda prá pra-jáyâ paçú-bhir mithunaír jâyata.

índras tváshṭuḥ sómam abhî-sháhâ[3] 'pibat, sá víshvañ[1] ‖ 3 ‖ vỳ ârchat, sá âtmánn â-rámaṇam nā́ 'vindat, sá etā́n anu-savanám[4] puroḍā́çân[1] apaçyat, tā́n nír avapat, taír vaí sá âtmánn â-rámaṇam akuruta; tásmâd anu-savanám puroḍā́çâ nír upyante, tásmâd anu-savanám puroḍā́-çânâm prā́ 'çnîyâd âtmánn evā́ "-rámaṇam kurute naí 'naṃ sómó 'ti pavate. brahma-vâdíno vadanti: ná 'rcā́ ná yájushâ paṅktír âpyaté 'tha kím yajnásya pâṅkta-tvám íti, dhânā́ḥ karambháḥ pari-vâpáḥ puroḍā́çaḥ[1] payasỳâ, téna paṅktír âpyate, tád yajnásya pâṅkta-tvám ‖ 4 ‖ bhavanti yā́ni púnaḥ, çáṃsati tád, víshvañ, kím, cáturdaça ca ‖ 11 ‖

[3] 2, 3, 2, 6. — [4] Ç. 4, 2, 4, 18. Ait. Br. 2, 23. — yujyanté | na — prayujyanta iti pra-yujyanté — upâváyantîty úpa-avá-yanti — gṛihyanté — jâyate — abhîshahety ábhi-sahā́ — anusavanam ity ánu-savanam — puroḍâçā́ḥ | nir iti — na | ṛicâ.

índro vṛitrā́yā́, "yur vaí, yajnéna, suvargā́yé, 'ndro marúdbhir, áditir, antaryâmapâtréṇa, prâṇá upâṃçupâtréṇé, 'ndro vṛitrám ahan tásya, gráhân vaí, prā́ 'nyā́ni pā́trâṇy, ékâdaça ‖ 11 ‖

índro vṛitrā́ya (1, 1), púnar ṛitúnâ "ha (3, 8), mithunám paçávo (6, 4), néshṭaḥ pátnîm (8, 6), upâṃçvantaryâmáyor (11, 3), dvícatvâ-riṃçat ‖ 42 ‖

iti taittirîyasaṃhitâyâṃ shashṭhakâṇḍe pañcamaḥ prapâṭhakaḥ ‖

---

11. [3] s. P. 3, 7. 6, 2. [4] s. P. 6, 10.

1. suvar-gā́ya vā́ etā́ni lokā́ya hûyante yád **dâkshi**=**ṇā́ni**[1]. dvā́bhyâṃ gā́rha-patye juhoti, dvi-pā́d yájamâ=naḥ, práti-shṭhityâ. ā́gnî-'dhre juhoty, antáriksha[2] evā́ " kramate, **sádo 'bhy aí 'ti**[3], suvar-gám evaí 'naṃ lokáṃ gamayati. saurī́bhyâm ṛig-bhyā́ṃ gā́rha-patye juhoty, amúm evaí 'naṃ lokáṃ sam-ā́rohayati[4]; náya-vatya 'rcā́ "gnî-'dhre juhoti, suvar-gásya lokásyâ 'bhí-nîtyai. **dívaṃ gacha súvaḥ paté 'ti** híraṇyam ‖ 1 ‖ hutvó 'd gṛih=ṇâti, suvar-gám evaí 'naṃ lokáṃ gamayati. **rûpéṇa vo rûpám abhy aí 'mī́**[3] **'ty** âha, rûpéṇa hỳ âsâṃ rûpám abhy aí 'ti[3 u. 5] yád dhíraṇyena. **tuthó vo viçvá-vedâ ví bhajatv** íty âha, tuthó ha sma vaí viçvá-vedâ devā́=nâṃ dákshiṇâ ví bhajati, ténai 'vaí 'nâ ví bhajaty. **etát te agne**[6] **rā́dhaḥ** ‖ 2 ‖ **aí 'ti**[7] **sóma-cyutam** íty âha, sóma-cyutaṃ hỳ asya rā́dha aí 'ti[5]. **tán mitrásya pathā́ nayé 'ty** âha, çā́ntyâ. **ṛitásya pathā́ pré 'ta candrá-dakshiṇâ** íty âha, satyáṃ vā́ ṛitáṃ, satyénai 'vaí 'nâ ṛiténa ví bhajati. **yajnásya pathā́ suvitā́**[8] **náyantîr** íty âha, yajnásya hỳ etā́ḥ pathā́ yánti yád dá=kshiṇâ. **brâhmaṇám adyá râdhyâsam** ‖ 3 ‖ **ṛíshim ârsheyám** íty âhai, 'shá vaí brâhmaṇá ṛíshir ârsheyó yáḥ çuçruvā́n, tásmâd evám âha. **ví súvaḥ páçya vỳ antáriksham**[2] íty âha, suvar-gám evaí 'naṃ lokáṃ gam=ayati. **yátasva sadasỳair** íty âha, mitra-tvā́yâ. **'smád-dâtrâ deva-trā́ gachata mádhu-matîḥ prá dâtā́ram ā́ viçaté 'ty** âha, vayám ihá pra-dâtā́raḥ smò 'smā́n amútra[1] mádhu-matîr ā́ viçaté 'ti ‖ 4 ‖ vā́vaí[2] 'tád

6, 1-11 (dâkshiṇâdini). **1.** dâkshiṇâni. [1] dakshiṇâṃ ditsunâ ho=tavyâni. [2] ohne avagraha. [3] nicht componirt mit abhi und â. [4] als Compositum. [5] trotz hi in CD unbetont! [6] so (°e a°) ABW, s. P. **11**, 10. [7] râdha eti B (p. 697).

âha. híraṇyaṃ dadâti, jyótir vaí híraṇyaṃ, jyótir evá purástâd dhatte, suvar-gásya lokásyā́ 'nu-khyâtyâ. agnī́-'dhe dadâty, agní-mukhân evá 'rtū́n prîṇâti; brahmáṇe dadâti, prá-sûtyai; hótre dadâty, âtmā́ vā́ eshá yajnásya yád dhótâ, "tmā́nam evá yajnásya dákshiṇâbhiḥ sám ardhayati || 5 || híraṇyaɷ, rā́dho, râdhyâsam, mádhumatîr ā́ viçaté 'ty, ashṭā́triɷçac ca || 1 ||

1, 4, 48, 1. 2. — K. 28, 4. — Ç. 4, 3, 4, 6-22. — pratishṭhityâ̱ iti̱ prati-sthi̱tyai̱ | âgnī́dhra̱ ity âgni-i̱dhre̱ — a̱ntarikshe | e̱va | eti — a̱bhi | eti | e̱ti̱[3] — sa̱mâróhaya̱tîti sam-âróhayati | nayàva̱tyeti̱ nayà-va̱tyâ̱ | ṛi̱câ — a̱bhi | eti | e̱mi̱[3] — a̱bhi | eti | e̱ti̱[5 u. 8] — vi̱çvavèdâ̱ iti vi̱çva-ve̱dâ̱ḥ | vîti — vai | vi̱çvavèdâ̱ iti vi̱çva-ve̱dâ̱ḥ — dakshiṇâḥ — e̱nâ̱ḥ — a̱gne̱ | râdhàḥ | eti | e̱ti̱ — a̱sya̱ | râdhàḥ | eti | e̱ti̱[5] — çântyai — su̱vi̱tâ — dakshiṇâḥ — a̱smaddā́trâ̱ ity a̱smat-dâ̱trâ̱ḥ — smaḥ | a̱smân | a̱mutrà — anúkhyâtyâ̱ ity anú-khyâ̱tyai̱.

2. samishṭa-yajū́ɷshi juhoti, yajnásya sám-ishṭyai; yád vaí yajnásya krûráṃ yád ví-lishṭaṃ yád aty-éti yán nā́ 'ty-éti yád ati-karóti[1] yán nā́ 'pi karóti[2] tád evá taíḥ prîṇâti. náva juhoti, náva vaí púrushe prâ-'ṇā́ḥ, púrusheṇa yajnáḥ sám-mito, yā́vân[3] evá yajnás tám prîṇâti. sháḍ ṛígmiyàṇi juhoti, sháḍ vā́ ṛitáva, ṛitū́n evá prîṇâti; trī́ṇi yájûɷshi || 1 || tráya imé lokā́, imā́n evá lokā́n prîṇâti. yájna yajnáṃ gacha yajná-patiṃ gaché 'ty âha, yajná-patim evaí 'naṃ gamayati; svā́ṃ yónim gaché 'ty âha, svā́m evaí 'naṃ yónim gamayaty; eshá te yajnó yajna-pate sahá-sûktavâkaḥ su-vī́ra íty âha, yájamâna evá vîrỳaṃ dadhâti. Vâsishṭhó

---

1. [8] betont C prima manu.

2. samishṭayajuḥ. [1] so (⁰ti⁰) ABCDW. [2] nach CD nicht componirt (mit api), trotz Betonung. [3] ohne avagraha.

ha Sâtya-havyó Deva-bhâgám papracha: yát Sṛíñjayân bahu-yâjínó 'yîyajo yajné || 2 || yajnám práty atishṭhipā́s yajná-patā́sv íti, sá ho 'vâca: yajná-patâv íti, satyā́d vaí Sṛíñjayâḥ párâ babhûvur íti ho 'vâca yajné vā́vá yajnáḥ pratishṭhā́pya âsîd yájamânasyā́ 'parâ-bhâvâyé 'ti. dévâ gâtu-vido gâtúm vittvā́[4] gâtúm ité 'ty âha, yajná evá yajnám práti shṭhâpayati[5], yájamânasyā́ 'parâ-bhâvâya || 3 || yájûṃshi, yajná, ékacatvâriṃçac ca || 2 ||

1, 4, 44, 3. — Ç. 4, 4, 4, 1-14. — yat | atikarotîty áti-karoti | yat | na | apîti | karoti — ṛigmíyâṇi | juhoti — yajámâne | eva — ayī́yajaḥ — atishṭhipâsh | yajnapatâsv iti yajna-patâsu — devâḥ — yajne — sthâpayati.

3. avabhṛitha-yajū́ṃshi juhoti, yád evā́ 'rvâcī́nam[1] éka-hâyanâd énaḥ karóti tád evá taír áva yajate. 'pò 'va-bhṛithám ávai 'ty, ap-sú vaí váruṇaḥ, sâ-'kshā́d evá váru-ṇam áva yajate. vártmanâ vā́ anv-ítya yajnáṃ rákshâṃsi jighâṃsanti, sā́mnâ pra-stotā́ 'nv-ávaiti[2], sā́ma vaí raksho-hā́, rákshasâm ápa-hatyai. trír ni-dhánam úpai 'ti, tráya imé lokā́, ebhyá evá lokébhyo rákshâṃsi || 1 || ápa hanti. púrushaḥ-purusho ni-dhánam úpai 'ti, púrushaḥ-purusho hí rakshasvī́[1 u. 3], rákshasâm ápa-hatyâ. urúṃ hí rā́jâ váruṇaç cakā́ré 'ty âha, práti-shṭhityai. çatám te râjan bhisháјaḥ[1] sahásram íty âha, bheshajám evā́ 'smai karoty. abhí-shṭhito váruṇasya pā́ça íty âha, varuṇa-pâçám evā́ 'bhí tishṭhati. barhír abhí juhoty, ā́-hutînâm práti-shṭhityâ átho agni-váty evá juhoty[4]. ápa-

2. [4] vitvā́ DW. [5] zu shṭh° s. P. 6, 4.

3. avabhṛithaḥ. [1] ohne avagraha. [2] als Compositum. [3] sarveshâm pratyekam bâdhakaṃ raksho 'sti (!); ebenso schol. zu T. Âr. 5, 9, 4 sarveshv api purusheshu sâdhakâni rakshâṅsy anugachanti (!). [4] agnivân vai darbhastamba iti çruter agniyuktatvam.

-barhishaḥ pra-yâjā̆n || 2 || yajati, pra-jā̆ vaí barhíḥ, pra-jā̆ evá varuṇa-pâçā̆n muñcaty. ā̆jya-bhâgau yajati, yajñásyai 'vá cákshushî[5] nā̆ 'ntár eti. váruṇaṃ yajati, varuṇa-pâçā̆d evaí 'nam muñcaty. agnī̆-váruṇau yajati, sâ-'kshā̆d evaí 'naṃ varuṇa-pâçā̆n muñcaty. ápa-barhishâv anû-yâjaú[6] yajati, pra-jā̆ vaí barhíḥ, pra-jā̆ evá varuṇa-pâçā̆n muñcati. catúraḥ pra-yâjā̆n yajati[7] dvā̆v anû-yâjaú[6], shát sám padyante, shád vā̆ ṛitávaḥ || 3 || ṛitúshv evá práti tishṭhaty. áva-bhṛitha ni-cañkuṇé[8] 'ty âha, yatho-'ditám evá váruṇam áva yajate. samudré[1] te hṛídayam ap-sv̀ antár íty âha, samudré hỳ antár váruṇaḥ. sáṃ tvâ viçantv óshadhîr[1] utā̆ ''pa íty âhâ, 'd-bhír evaí 'nam óshadhî-bhiḥ[6] saṃyáñcaṃ[1] dadhâti.

dévîr âpa eshá vo gárbha íty âha, yathâ-yajúr evaí 'tát. paçávo vaí || 4 || sómo, yád bhindûnā̆m[9] bhaksháyet paçu-mā̆nt syâd[7] váruṇas tv̀ enaṃ gṛihṇîyâd, yán ná bhaksháyed apaçúḥ syân[7] naí 'naṃ váruṇo gṛihṇîyâd, upa-spṛíçyam evá paçu-mā̆n bhavati[7] naí 'naṃ váruṇo gṛihṇâti. práti-yuto váruṇasya pā̆ça íty âha, varuṇa-pâçā̆d evá nír mucyaté. 'pratî-''ksham ā̆ yanti váruṇasyâ 'ntár-hityâ. édho 'sy edhishîmahī̆ 'ty âha, sam-ídhai 'vā̆ 'gníṃ namasyánta upā̆-''yanti[2]. téjo 'si téjo máyi dhehī̆ 'ty âha, téja evā̆ ''tmán dhatte || 5 ||
rákshâṃsi[10], prayâján, ṛitávo, vaí, namasyánto, dvā̆daça ca || 3 ||

1, 4, 45, 1-3. — [1]Âr. 5, 9, 4. — Ç. 4, 4, 5, 1-22. — aveti | eti — anvavaitîty ànu-avaiti — upeti | eti — apàhatyâ ity apà-hatyai — pratishṭhityâ iti prati-sthityai | atho iti | agni-vatîty àgni-vati — prajâ iti pra-jâḥ | vai — varuṇapâçâd

3. [5] s. P. 4, 12. [6] s. P. 3, 7. [7] unbetont. [8] °cuṃk° C prima manu vor iti. [9] so (bhind°) ACDW, vind° Pet. W. (unter bindu). B (p. 718), doch im schol. somasya paçuprâptisâdhanatvât paçutvam bhidyata iti vindavo jalakaṇâḥ; s. Pet. W. unter bhindu. [10] lokébhyo rákshâṃsi W.

iti varuṇa-pâçât | muñcati — cakshúshî iti — agnîvarúṇâv ity agnî-varúṇau — anûyâjâv ity ánu-yâjau — prajâ iti pra-jâḥ | vai — yajati | dvau — yathoditam iti yathâ-uditam — antaḥ | iti — âpáḥ | iti — osháḍhîbhir ity osháḍhi-bhiḥ — bhindûnâm — syât — tu | enam — syât | na — bhavati | na — apràtîksham ity aprà̀ti-îksham — antarhityâ ity antaḥ-hityai — upâyantîty úpa-âyánti.

4. sphyéna védim úd dhanti rathâ-'kshéṇa ví mimîte yū́pam minoti, tri-vṛ́tam evá vájraɷ sam-bhṛ́tya bhrā́tṛivyâya prá harati, stṛ́tyai. yád antar-vedí minuyā́d deva-lokám abhí jayed, yád bahir-vedí manushya-lokám, vedy-antásya sam-dhaú minoty ubháyor lokáyor abhí-jityâ. úpara-sammitâm minuyât[1] pitṛiloká-kâmasya raçaná-sammitâm manushyaloká-kâmasya cashā́la-sammitâm indriyá-kâmasya sárvânt samā́n pratishṭhā́-kâmasya; yé tráyo madhyamā́s tā́nt samā́n paçú-kâmasyai, 'tā́n vaí || 1 || ánu paçáva úpa tishṭhante, paçu-mā́n evá bhavati. vy-átishajed[2] ítarân, pra-jáyai 'vaí 'nam paçú-bhir vy-átishajati[2]. yám kâmáyeta: pra-mā́yukaḥ syâd íti garta-mítam[3] tásya minuyâd, uttarâ-'rdhyàm várshishṭham átha hrásîyâɷsam[4] eshā́ vaí garta-míd, yásyai 'vám minóti tâják prá mîyate; dakshiṇâ-'rdhyàm várshishṭham minuyât suvargá-kâmasyā́ 'tha hrásîyâɷsam, â-krámaṇam[5] evá tát sétum yájamânaḥ kurute suvar-gásya lokásya sám-ashṭyai || 2 || yád ékasmin yū́pe dvé[6] raçané[7] pari-vyáyati tásmâd éko dvé[6] jâyé[7] vindate, yán naí 'kâɷ

4. yûpaikâdaçinî. [1] unbetont. [2] als Compositum. [3] garta-çabdena dakshiṇadeçanimnatvaṃ (!) çmaçânaṃ (!) vivakshitaṃ, gartavan mîyante yûpâ asyâm ekâdaçinyâm iti gartamit. [4] agnishṭhanâmako yo madhyamo yûpaḥ, tasmâd uttarârdhe sthitaṃ yûpapañcakaṃ varshishṭham atyunnataṃ, dakshiṇârdhe sthitam pañcakaṃ hrasîyâṅsaṃ hrasvam. [5] âkramyata âruhyate svargo 'nena setunety âkramaṇaḥ (!). [6] s. P. 4, 49. [7] s. P. 4, 50.

raçanā́m dváyor yū́payoḥ pari-vyáyati tásmân naí 'kâ dvaú pátî[8] vindate. yám kâmáyeta: strȳ̀ asya jâyeté 'ty upâ-'nté tásya vy-átishajet[2], strȳ̀ evā́ 'sya jâyate; yám kâmáyeta: púmân asya jâyeté 'ty â-'ntám tásya prá veshṭayet, púmân evā́ 'sya || 3 || jâyaté. 'surâ vaí devā́n dakshiṇatá[9] úpâ 'nayan, tā́n devā́ upa-çayénai 'vā́ 'pâ 'nudanta, tád upa-çayásyo 'paçaya-tvám; yád dakshiṇatá upa-çayá upa-çáye bhrā́tṛivyâ-'panuttyai[10]. sárve vā́ anyé yū́pâḥ paçu-mántó 'tho 'pa-çayá evā́ 'paçús, tásya yája-mânaḥ paçúr, yán ná nir-diçéd ā́rtim[9] ā́ 'rched[11] yája-mâno; 'saú te paçúr íti nír diçed yám dvishyā́d, yám evá || 5 || dvéshṭi tám asmai paçúm nír diçati. yádi ná dvishyā́d âkhús[9] te paçúr íti brûyân, ná grâmyā́n paçū́n hinásti nā́ "raṇyā́n. prajā́-patiḥ pra-jā́ asṛijata, sò 'nnā́-'dyena vȳ̀ ârdhyata, sá etā́m ekâdaçínîm[9] apaç-yat, táyâ vaí sò 'nnā́-'dyam ávâ 'runddha[12]; yád dáça yū́pâ bhávanti dáçâ-'ksharâ vi-rā́ḍ ánnam vi-rā́ḍ vi--rā́jai 'vā́ 'nnā́-'dyam áva runddhe[13] || 5 || yá ekâdaçá[9] stána evā́ 'syai sá duhá evaí 'nâm téna. vájro vā́ eshā́ sám mîyate yád ekâdaçínî[9], sé "çvarā́ purástât[9] praty-áñcam[9] yajnáṃ sám-marditor; yát pâtnî-vatám minóti yaj-násya práty út-tabdhyai[14] saya-tvā́ya[15] || 6 || vaí, sámashṭyai, púmân evā́ 'sya, yám evá, runddhe[13], triṃçác ca || 4 ||

K. 29, 8. — Ç. 3, 7, 1, 22. 2, 1-8. — hanti — mimîte — abhijityâ ity abhi-jityai — raçanăsámmitâm iti raçana-sam-mitâm — vyatishajed iti vi-atishajet — vyatishajatîti vi--atishajati — dve iti | raçane iti — dve iti | jâye iti —

---

4. [8] s. P. 4, 35. [9] ohne avagraha. [10] nuty° ABCDW. [11] so (â 'rch°) ABW, s. P. 10, 9. [12] °rumdha ACDW, rundhata B (p. 724). [13] rumdhe ABCDW. [14] als zwei Wörter! [15] sayoni-tvâya C prima manu vor wie nach iti; saye bandhaḥ, shiñ bandhane, sa-yatvâya dṛiḍhatvâya.

patî iti — strî | asya — upânta ity úpa-ante — vyatishajed iti vi-atishajet | strî | eva — ântam ity â-antam — asúrâḥ — anayan — upaçaya ity úpa-çayaḥ | upaçaya ity úpa-çayè — ârtim | eti | richet — âkhuḥ | te — yûpâḥ — ekâdaçaḥ — duhe — sâ | îçvarâ — pratîti | uttàbdhyâ ity ut-stabdhyai | sayatvâyeti saya-tvâyà.

5. prajâ-patiḥ pra-jâ asrijata, sá riricânò 'manyata, sá etâm ekâdaçínîm[1] apaçyat, táyâ vaí sá âyur indriyám vîryam âtmánn adhatta; pra-jâ iva khálu vâ eshá srijate yó yájate, sá etárhi riricâná iva, yád eshaí 'kâdaçínî bhávaty âyur evá táye 'ndriyám vîryam yájamâna âtmán dhatte. praí 'vâ "gneyéna vâpayati, mithunáu sârasvatyâ[1] karoti, rétaḥ || 1 || saúmyena dadhâti, prá janayati paushnéna; bârhaspatyó[1] bhavati, bráhma vaí devânâm bṛíhaspátir, bráhmaṇai 'vâ 'smai pra-jâḥ prá janayati; vaiçva-devó bhavati, vaiçva-devỳo vaí pra-jâḥ, pra-jâ evâ 'smai prá janayatî; 'ndriyám evaí "ndréṇâ 'va runddhe[2 u. 3] víçam mâruténaú 'jo bálam aindrâ-'gnéna, pra-savâya sâvitró, nirvaruṇa-tvâya vâruṇó. madhyatá[1] aindrám â labhate madhyatá evé 'ndriyám yájamâne dadhâti || 2 || purástâd[1] aindrásya vaiçva-devám â labhate, vaiçva-devám vâ ánnam, ánnam evá purástâd dhatte, tásmât purástâd ánnam adyata; aindrám â-lábhya mârutám â labhate, víḍ vaí marúto, víçam evâ 'smâ ánu badhnâti. yádi kâmáyeta: yó 'va-gataḥ[4] só 'pa rudhyatâm[5] yó 'pa-ruddhaḥ só 'va gachatv íty aindrásya loké vâruṇám â labheta[3] vâruṇásya loká aindrám || 3 || yá evâ 'va-gataḥ só 'pa rudhyate, yó 'pa-ruddhaḥ só 'va gachati. yádi kâmáyeta:

---

5. paçvekâdaçinî. [1] ohne avagraha. [2] rumdhe ABCDW. [3] unbetont. [4] prâptaiçvaryaḥ, [5] aiçvaryâd bhraçyatâm.

pra-jā́ muhyeyur íti paçū́n vy-átishajet[6], pra-jā́ evá mohayati. yád abhi-vâhatò 'pā́ṃ vâruṇám â-lábheta pra-jā́ váruṇo gṛihṇîyâd, dakshiṇatá[1] udáñcam[1] ā́ labhate 'pa-vâhatò 'pā́m, pra-jā́nâm ávaruṇa-grâhâya || 4 || réto, yájamâne dadhâti, loká aindráu, saptátriṃçac ca || 5 ||

K. 29, 9. — Ç. 3, 9, 1, 5-25. — adyate — labheta — loke | aindram — prajâ iti pra-jâḥ — vyatishajed iti vi-atishajet — prajâ iti pra-jâḥ.

6. índraḥ pátniyâ Mánum ayâjayat, tā́m páryagni-kṛitâm úd asṛijat, táyâ Mánur ârdhnod; yát páryagni-kṛitam pâtnî-vatám ut-sṛijáti yā́m evá Mánur ṛíddhim ā́rdhnot tā́m evá yájamâna ṛidhnoti. yajnásya vā́ áprati-shṭhitâd[1] yajnáḥ párâ bhavati, yajnám parâ-bhávantaṃ yájamânó 'nu párâ bhavati; yád ā́jyena pâtnî-vatáṃ saṃ-sthâpáyati yajnásya práti-shṭhityai, yajnám prati-tíshṭhan-taṃ yájamânó 'nu práti tishṭhati. 'shṭáṃ vapáyâ || 1 || bhávaty ánishṭaṃ vaçáyā́ 'tha pâtnî-vaténa prá carati, tîrthá[2] evá prá caraty, átho etárhy evā́ 'sya yā́mas[3]. tvâshṭró bhavati, tváshṭâ vaí rétasaḥ siktásya rûpā́ṇi ví karoti, tám evá vṛíshâṇam pátnîshv ápi sṛijati, sò 'smai rûpā́ṇi ví karoti || 2 || vapáyâ, sháṭtriṃçac ca || 6 ||

K. 30, 1. — (Ç. 1, 1, 4, 16.) — anú | pareti | bhavati — anú | pratîti | tishṭhati — bhavâti | anishṭam — tîrthe | eva — atho iti.

7. ghnánti vā́ etát sómaṃ yád abhi-shuṇvánti; yát

---

5. [6] als Compositum.

6. pâtnîvatapaçuḥ. [1] asaṃsthâpanât. [2] tîrtham ucitaṃ sthâ-nam. [3] etasmin kâle anûbandhyâkhyasya (!) paçoḥ yâmaḥ uparamaḥ samâptir bhavati, tasya câ 'ntimapaçutvât tatsamâpteḥ prâg eva pâtnîvata-pracâro yuktaḥ.

7. saumyacarughṛitayâgânûbandhyâḥ.

saumyó bhávati yáthâ mṛitā́yâ 'nu-stáraṇîm[1] ghnánti tâdṛíg[2] evá tád. yád uttarâ-'rdhé vâ mádhye vâ juhuyā́d devátâbhyaḥ[2] sa-mádaṃ dadhyâd, dakshiṇâ-'rdhé juhoty eshā́ vaí pitṛiṇā́ṃ dík svā́yâm evá diçí pitṝ́n nir-ávadayata[3]. udgâtṛí-bhyo haranti, sâma-devatỳo vaí saumyó, yád evá sā́mnaç chambaṭ-kurvánti tásyai 'vá sá[4] çā́ntir. áva || 1 || îkshante, pavítraṃ vaí saumyá, âtmā́nam evá pāvayante. yá âtmā́naṃ ná pari-páçyed itā́-'suḥ syâd; abhi-dadíṃ[5] kṛitvā́ 've ''ksheta, tásmin hỳ âtmā́nam pari-páçyaty átho âtmā́nam evá pāvayate. yó gatá-manâḥ syā́t só 've ''ksheta y á n m e m á n a ḥ p á r â - g a t a ṃ y á d v â m e á p a r â - g a t a m[6] | r ā́ j n â s ó m e n a t á d v a y á m a s m ā́ s u d h â r a y â m a s ī́ 'ti, mána evā́ ''tmán dâdhâra || 2 || ná gatá-manâ bhavaty. ápa vaí tṛitîya-savané yajnáḥ krâmatî ''jânā́d ánîjânam abhỳ, âgnâ-vaishṇavyá 'rcā́ ghṛitásya yajaty, agníḥ sárvâ devátâ[2] víshṇur yajnó devátâç cai 'vá yajnáṃ ca dâdhâro. 'pâ-'ṃçú yajati, mithuna-tvā́ya. b r a h m a - v â d í n o vadanti: mitró yajnásya sv̀-ishṭaṃ yuvate[7] váruṇo dúr-ishṭaṃ kv̀a tárhi yajnáḥ kv̀a yájamâno bhavatī́ 'ti; yán maitrâ-varuṇī́ṃ vaçā́m â-lábhate mitréṇai 'vá || 3 || yajnásya sv̀-ishṭaṃ çamayati[7] váruṇena dúr-ishṭaṃ, nā́ ''rtim[2] ā́ 'rchati[8] yájamâno. yáthâ vaí lā́ñgaleno 'rvárâm pra-bhindánty evám ṛik-sâmé[9] yajnám prá bhintto[10], yán maitrâ-varuṇī́ṃ vaçā́m â-lábhate yajnā́yai 'vá prá-bhin-

---

7. [1] s. P. 6, 8; mṛitaṃ dîkshitam anu stîryate hanyata ity a n u s t a r a ṇ î kâcid gauḥ, dîkshitaçavasyâ 'vayaveshu hṛidayahastâdishu goçavasya hṛidayâdyavayavân saṃsthâpya taṃ dîkshitaṃ dahet. [2] ohne avagraha. [3] als Compositum. [4] caruḥ. [5] °dadhim D prima manu vor und nach iti; abhito dîyate prakshipyate âjyam asmiṅç carâv ity a b h i d a d i ḥ. [6] so (°e a°) ABW, s. P. 11, 12. [7] unbetont. [8] so (â 'rch°) ABW, s. P. 10, 9. [9] s. P. 4, 11. [10] bhiṃto (°aḥ) ABCDW.

nâya matŷam[11] anv-ávâsyati[3], çā̃ntyai. yâtá-yâmâni vā̃ etásya chándâṃsi yá îjânáç chándasâm eshá ráso yád vaçā̃, yán maitrâ-varuṇī̃m vaçā̃m â-lábhate chándâṃsy evá púnar ā̃ prîṇâty áyâtayâma-tvâyā̃ 'tho chándaḥ-sv evá rásam dadhâti || 4 || éva, dâdhâra, mitréṇai 'vá, prîṇâti, shát ca || 7 ||

K. 29, 4. — abhishuṇvantîty ábhi-suṇvanti — anustaráṇîm ity ánu-staráṇîm — samadam iti sa-madám — niravádayata iti niḥ-avádayate — eva | saḥ — pavayante — itâsur itîta-asuḥ — îksheta — atho iti — îksheta | yat — dâdhâra — gatamânâ iti gata-manâḥ — îjânât — abhîti | âgnâvaishṇavyety ā̃gnâ-vaishṇavyâ | ricâ — sarvā̃ḥ | devatā̃ḥ — svishṭam iti su-ishṭam | yuvate — çamayati — eti | richati — urvarā̃m — riksâme ity rik-sâme — anv-avā̃syantîty ánu-avā̃syanti — atho iti.

8. devā̃ vā̃ indriyám vîrŷam vŷ abhajanta, táto yád aty-áçishyata tád ati-grâhŷâ abhavan, tád ati-grâhŷâṇâm atigrâhya-tvám; yád ati-grâhŷâ gṛihyánta indriyám evá tád vîrŷam yájamâna âtmán dhatte, téja âgneyéne 'ndriyám aindréṇa brahma-varcasáṃ sauryéṇo. 'pa-stámbhanam vā̃ etád yajnásya yád ati-grâhŷâç cakré[1] pṛishṭhā̃ni, yát pṛíshṭhye ná[2] gṛihṇîyā̃t prā̃ñcam[3] yajnám pṛishṭhā̃ni sáṃ çṛiṇîyur; yád ukthŷe[4] || 1 || gṛihṇîyā̃t pratyáñcam[3] yajnám ati-grâhŷâḥ sáṃ çṛiṇîyur; viçva-jíti[5] sárva-pṛishṭhe grahîtavŷâ yajnásya savîrya-tvā̃ya. prajā̃-

---

7. [11] matyam çaktyâdhânasâdhanam gomayâdi dravyam (!), madabhimatam phalam arhatîti (!) matyam; matyaprakshepavat phalajananaçaktir bhavati.

8. atigrâhyâḥ. [1] s. P. 4, 28. [2] so ADW; pṛíshṭhyena C, pṛishṭhena B (p. 788), aber schol.: pṛishṭhyashaḍahe atigrâhyarûpottambhanâbhâve tâni pṛishṭhâni tam yajnaratham puraḥ pâtayitvâ samçṛiṇîyuḥ vinâçayeyuḥ. [3] ohne avagraha. [4] uttambhanam antareṇai 'va purata-unnatasadṛiçaḥ ukthyaḥ; pṛishṭhyashaḍahe 'py ukthyasadbhâvâd etam pratishedham vârayitum pûrvavâkyenai 'te vihitâḥ. [5] tadvad viçvajidyâgasyâ 'pi ukthyasamsthasya çâkhântare sadbhâvât tatrâ 'pi nishedham vârayitum vidhatte.

-patir devébhyo yajnā́n vy-ā́diçat[6], sá priyā́s tanū́r ápa nỳ adhatta, tád ati-grâhỳâ abhavan, ví-tanus tásya yajná íty âhur yásyâ 'ti-grâhỳâ ná grihyánta íty. ápy agni-shṭomé grahîtavỳâ yajnásya satanu-tvā́ya. devátâ[3] vaí sárvâḥ sadṛíçîr[3] âsan, tā́ ná vy-âvṛítam[7] agachan, té devā́ḥ || 2 || etá etā́n gráhân apaçyan, tā́n agṛihṇatâ, "gneyám agnír aindrám índraḥ sauryáɷ sū́ryas, táto vaí tè 'nyā́bhir devátâbhir vy-âvṛítam agachan; yásyai 'váṃ vidúsha eté gráhâ gṛihyánte vy-âvṛítam evá pâpmánâ bhrā́tṛivyeṇa gachatî. 'mé lokā́ jyótishmantaḥ[3] samā́vad-vîryâḥ kârỳâ íty âhur, âgneyénâ 'smíṅ loké[8] jyótir dhatta[9] aindréṇâ 'ntáriksha[3], indra-vâyū́[10] hí sa-yújau, sauryéṇâ 'múshmiṅ loké[8] || 3 || jyótir dhatte, jyótishmanto 'smâ imé lokā́ bhavanti samā́vad-vîryân enân kuruta. etā́n vaí gráhân Bambā́-Viçvávayasâv[11] avittâṃ, tā́bhyâm imé lokā́ḥ párâñcaç[3] câ 'rvā́ñcaç[3] ca prā́ 'bhur; yásyai 'váṃ vidúsha eté gráhâ gṛihyánte prā́ 'smâ imé lokā́ḥ párâñcaç câ 'rvā́ñcaç ca bhânti || 4 || ukthyè, devā́, amúshmiṅ loká, ékân ná catvâriɷçác ca || 8 ||

(3, 3, 1, 1.2. 5, 10, 1). — K. 29, 7. — (Ç. 4, 5, 4, 2-14). — atigrâhyā́ ity àti-grâhyā́ḥ | gṛihyantè — dhatte — cakre iti — prishṭhyè | na[2] — grahîtavyā́ḥ — vyâdîçad iti vi-âdîçat — apà | nîti | adhatta — atigrâhyā́ ity àti-grâhyā́ḥ | na | gṛihyantè — grahîtavyā́ḥ — devatā́ḥ — sadṛíçī́ḥ — tâḥ — ete | etân — grahā́ḥ — dhatte — indravâyû itī̀ndra-vâyû — lokâḥ — kurute — bambâviçvavàyasâv iti bambâ-viçvavàyasau — abhuḥ — grahā́ḥ.

9. devā́ vaí yád yajné 'kurvata tád ásurâ akurvata;

---

8. [6] als Compositum. [7] bhrâtṛivyâd aiçvaryâdhikyam. [8] °nl° AW. [9] unbetont. [10] s. P. 4, 5. [11] Bambâç ca Viçvavayâç ca devâḥ (Plur.! B p. 785); lambâ° im gaṇa vanaspati zu Pâṇ. 6, 2, 140.

9. adâbhyaḥ.

té devā́ ádâbhye chándâṃsi sávanâni sám asthâpayan, táto devā́ ábhavan párā́ 'surâ; yásyai 'vám vidúshó 'dâbhyo grihyáte bhávaty âtmánâ párâ 'sya bhrā́trivyo bhavati. yád vaí devā́ ásurân ádâbhyenā́ 'dabhnuvan tád ádâbhyasyâ 'dâbhya-tvám; yá evám véda dabhnóty evá bhrā́trivyam naí 'nam bhrā́trivyo dabhnoti || 1 || eshā́ vaí prajā́-pater ati-mokshíṇî nā́ma tanū́r yád ádâbhya, úpa-naddhasya[1] grihṇâty áti-muktyâ; áti pâpmā́nam bhrā́trivyam mucyate yá evám véda. ghnánti vā́ etát sómam yád abhi-shuṇvánti, sóme hanyámâne yajnó hanyate[2] yajné yájamâno; brahma-vâdíno vadanti: kím tád yajné yájamânaḥ kurute yéna jī́vant suvar-gám lokám étī́ 'ti, jîva-grahó vā́ eshá yád ádâbhyó, 'nabhi-shutasya grihṇâti, jī́vantam evaí 'naṃ suvar-gám lokám gamayati. ví vā́ etád yajnám chindanti yád ádâbhye saṃ-sthâpáyanty, aṃçū́n ápi srijati yajnásya sám-tatyai || 2 || dabhnoty, ánabhishutasya grihṇâty, ékân ná viṃçatíç ca || 9 ||

(3, 3, 3, 1 - 4, 1). — K. 30, 7. — (Ç. 11, 5, 9, 1-12). — asúrâḥ | yasyà — atimuktyâ ity ati-muktyai — hanyate.

10. devā́ vaí pra-bā́hug[1] gráhân agrihṇata, sá etám prajā́-patir aṃçúm apaçyat, tám agrihṇîta, téna vaí sá ârdhnod; yásyai 'vám vidúsho 'ṃçúr grihyáta ridhnóty evá. sakríd-abhishutasya grihṇâti, sakríd[2] dhí sá ténā́ ''rdhnon. mánasâ grihṇâti, mána iva hí prajā́-patiḥ, prajā́-pater ā́ptyâ. aúdumbareṇa[2] grihṇâty, ū́rg vā́ udumbára[2],

---

9. [1] upanaddhasya vastreṇa baddhasya somasya, bandhanâd atimuktyartham; çakaṭâd avaropito vastrabaddha(ḥ) soma(ḥ) adhishavaṇaphalakayor upary avatishṭhate, tasya ca somasya bandham upâṅçugrahakâle visrasya indrâya tvâ vṛitraghna ity-âdibhir mantraiḥ somam mimíte, tasmâd visraṅsanât prâg eva adâbhyo grahîtavyaḥ. [2] unbetont.

10. aṅçugrahaḥ. [1] prabâhuk tulyasvabhâvân. [2] ohne avagraha.

ū́rjam evā́ 'va runddhe[3]; cátuḥ-srakti bhavati, dikshú || 1 || evá práti tishṭhati. yó vā́ aᴗçór â-yátanaṃ védâ ''yátana-vân bhavati; vâma-devyám íti sā́ma tád vā́ asyâ ''-yátanam mánasâ gā́yamâno gṛihṇâty, â-yátanavân evá bhavati. yád adhvaryúr aᴗçúṃ gṛihṇán nā́ 'rdháyed ubhā́bhyâṃ ná 'rdhyetâ 'dhvaryáve ca yájamânâya ca, yád ardháyed ubhā́bhyâm ṛidhyetā́, 'navâ-'naṃ gṛihṇâti saí 'vā́ 'syá 'rddhir. híraṇyam abhí vỳ anity[4], amṛítaṃ vaí híraṇyam ā́yuḥ prâ-'ṇá ā́yushai 'vā́ 'mṛítam abhí dhinoti; çatá-mânam[5] bhavati, çatā́-''yuḥ púrushaḥ çaté-'ndriya, ā́yushy evé 'ndriyé práti tishṭhati || 2 || dikshv, âniti, viᴗ çatíç ca || 10 ||

(3, 3, 3, 1 - 4, 2). — K. 29, 6. — gṛihyatè — âptyai — catúḥsraktîti catúḥ-srakti — na | ardhayèt — na | ṛidhyeta — anávânam ity anáva-anam — sâ | eva | asya | ṛiddhiḥ — abhi | vîti | aniti — çatâyur iti çata-âyuḥ | çatendriya iti çata-indriyaḥ.

11. prajā́-patir devébhyo yajnā́n vy-ā́diçat[1]; sá riricânò 'manyata, sá yajnā́nâᴗ shoḍaça-dhé 'ndriyáṃ vîrỳam âtmā́nam abhí sám akkhidat[2], tát shoḍaçỳ[3] abhavan, ná vaí shoḍaçî[3] nā́ma yajnò 'sti[4], yád vā́vá[3] shoḍaçáᴗ[3] stotráᴗ shoḍaçáᴗ çastráṃ téna shoḍaçī́; tát shoḍaçínaḥ shoḍaçitváṃ; yát shoḍaçī́ gṛihyáta indriyám evá tád vîrỳaṃ

---

10. [3] ruṃdhe ABCDW. [4] kathaṃcid uchvâsaç ced taddoshanivâraṇâya (; die in B p. 789 dem Herausgeber dunkel gebliebene sûtra-Stelle ist ganz richtig, nur anders abzutheilen, nämlich: yadi vyavâned â naḥ prâṇa etu ...). [5] çatanishkaparimitaṃ çatamânaparimitaṃ (!) vâ.

11. shoḍaçigrahaḥ. [1] als Compositum. [2] so (akkh°) AB; akhkh° CDW, s. Whitney zu P. 14, 8 p. 294; askhid° Pet. W. irrig (s. Anm.[1] zu II, 1, 5, 1). [3] ohne avagraha. [4] tac ca sâmarthyaṃ shoḍaçî (!)-nâmakaḥ kratur abhavat, sa ca somayâgavyatirikto yajnaḥ kaçcin nûtano na B (p. 739. 740). Diese Stelle ist wohl polemisch gegen Jene gerichtet, die den shoḍaçin als vierte saṃsthâ einführten, vgl. Ind. Stud. 9, 120. 10, 352,; so fafst sie wenigstens auch der schol. zu Pañc. 9, 8, 1. In 7, 4, 8, 5. 7, 3. 10, 1 erscheint indessen der shoḍaçin doch als besondere saṃsthâ anerkannt!

yájamâna âtmán dhatte. devébhyo vaí suvar-gó lokáḥ || 1 || ná prā́ 'bhavat, tá etáᵚ shoḍaçínam apaçyan, tám agrih-ṇata, táto vaí tébhyaḥ suvar-gó lokáḥ prā́ 'bhavad; yát shoḍaçī́ grihyáte suvar-gásya lokásyâ 'bhí-jityâ. índro vaí devā́nâm ânu-jâvará[5] âsît, sá prajā́-patim úpâ 'dhâvat, tásmâ etáᵚ shoḍaçínam prā́ 'yachat, tám agrihṇîta, táto vaí só 'gram devátânâm páry aid; yásyai 'vám vidúshaḥ sho-ḍaçī́ grihyáte || 2 || ágram evá samânā́nâm[3] páry eti. prâtaḥ-savané grihṇâti, vájro vaí shoḍaçī́, vájraḥ prâtaḥ-savanáᵚ, svā́d evaí 'naṃ yóner nír grihṇâti. sávane-savane[6] 'bhí grihṇâti, sávanât-savanâd evaí 'nam prá jan-ayati. tritîya-savané paçú-kâmasya grihṇîyâd, vájro vaí shoḍaçī́ paçávas tritîya-savanáṃ, vájreṇai 'vā́ 'smai tri-tîya-savanā́t paçū́n áva runddhe. nó 'kthỳe grihṇîyât, pra-jā́ vaí paçáva ukthā́ni, yád ukthỳe || 3 || grihṇîyā́t pra-jā́m paçū́n asya nír dahed[8]. ati-râtré paçú-kâmasya grihṇîyâd, vájro vaí shoḍaçī́, vájreṇai 'vā́ 'smai paçū́n ava-rúdhya rā́triyo 'párishṭâc[3] chamayaty. ápy agni-shṭomé râjanỳasya grihṇîyâd, vyâvrít-kâmo hí râjanỳo yájate. sâ-'hná evā́ 'smai vájraṃ grihṇâti[9], sá enaṃ vájro bhū́tyâ inddhe[7 u. 10] nír vâ dahaty, eka-viᵚçáᵚ stotrám bhavati práti-shṭhityai; hári-vac[11] chasyata, índrasya priyáṃ dhā́ma || 4 || úpâ ''pnoti. káṇîyâᵚsi vaí devéshu chándâᵚsy ā́sañ jyā́yâᵚsy[12] ásureshu, té devā́ḥ káṇîyasâ chándasâ jyā́yaç chándo 'bhí vỳ açaᵚsan, táto vaí té 'surâṇâṃ lokám

---

11. [5] anujebhyo nikrishṭebhyo 'varo (!) 'tyantanikrishṭaḥ. [6] s. P. 6, 10. [7] °ṃdhe ABCDW. [8] ukthyakratugatânâṃ çastrâṇâm pra-jâpaçurûpatvâd vajrarûpeṇa shoḍaçinâ dâhaḥ syât; çâkhântare vidhânâd iha nishedhâc ca vikalpaḥ sûtre darçitaḥ. [9] ahnâ saha vartata iti sâhnaḥ, ekadivasanishpâdyaḥ somayâgaḥ sâhnaḥ, tasmin yajamânârtham adhvaryuḥ shoḍaçirûpaṃ vajraṃ grihṇâti. [10] unbetont; aiçvaryârtham prakâçayati. [11] indram id dharî vahata ity-âdyrikshu hariçabdo bahulam upalabhyate. [12] °njy° AW.

avṛiñjata[13]; yát káníyasâ chándasâ jyấyaç chándo 'bhí vi-çáꞷsati[14] bhrấtṛivyasyai 'vá tál lokám̧ vṛiṅkte. shád aksharâṇy áti recayanti[15], shád vấ ṛitáva, ṛitū́n evá prîṇâti; catvấri pū́rvâṇy áva kalpayanti || 5 || cátush-pada evá paçū́n áva runddhe[7] dvé[16] út-tare[16] dvi-páda evấ 'va runddhe[7]; 'nu-shṭúbham abhí sám pâdayanti, vấg vấ anu-shṭúp, tásmât prâ-'ṇânâm̧ vấg ut-tamấ. samayâ-vishité sū́rye[17] shoḍaçína stotrám upấ-''karoty[1], etásmin vaí loká índro vṛitrám ahant, sâ-'kshấd evá vájram bhrấtṛivyâya prá haraty. aruṇa-piçam̧gó 'çvo dákshiṇai, 'tád vaí vájrasya rûpáꞷ, sám-ṛiddhyai[18] || 6 || lokó, vidúshaḥ shoḍaçī́ gṛihyáte, yád ukthyè, dhấma, kalpayanti, saptácatvâriꞷçac ca || 11 ||

(Ç. 4, 5, 3, 1-8). — (Pañc. 12, 13, 1-38). — vyâdîçad iti vi-âdîçat — shoḍaçadheti shoḍaça-dhâ — abhi | sam iti | akhkhidat[2] — shoḍaçî — gṛihyatè — te | etam — abhijityâ ity abhi-jityai — ânujâvara ity ânu-jâvaraḥ — savánesavana iti savàne-savane — prajeti pra-jâ | vai — râtriyâ | uparishṭât — sâhna iti sa-ahne — bhûtyai | imdhe — çasyate — âsàn — abhi | vîti | açaꞷsan — abhîti | viçaꞷsatîti vi-çaꞷsàti — dve iti | uttàre ity ut-tare — abhi | sam iti | pâdayanti — shoḍaçinàḥ — upâkàrotîty ùpa-âkàroti — loke — dakshiṇâ.

suvargấya yád dâkshiṇâni, samishṭayajū́ꞷshy, avabhṛithayajū́ꞷshi, sphyéna védim[19], prajấpatir[20], índro[21], ghnánti, devấ vấ indriyám̧, devấ vấ ádâbhye, devấ vaí prabấhuk, prajấpatiḥ[22] sá ririeânáḥ shoḍaçadhaí[23], 'kâdaça || 11 ||

suvargấya (1, 1), yajati prajấḥ (3, 3), saumyéna (5, 2), gṛihṇîyất pratyáñcam̧ (8, 2), gṛihṇîyât prajấm paçū́n (11, 4), trícatvariꞷçat || 43 ||

iti taittirîyasam̧hitâyâm̧ shashṭhakâṇḍe shashṭhaḥ prapâṭhakaḥ ||

---

11. [13] vgl. Ind. Stud. 8, 75. 114. 129; tac ca çastram̧ dvividham̧ vihṛitam avihṛitam ca, nânâchandasâm ṛicâm̧ sammelanena nishpâditam̧ vihṛitam̧, tathâ-'vasthitam avihṛitam; ... tatra devâ gâyatrîchandasâ paṅktichando 'bhito vihṛitya çastram apaṭhan, vihâra Âçvalayanena sûtre (6, 3, 2 ff.) darçitaḥ .., tena vihṛitena çastreṇa bhrâtṛivyasthânam̧ vinâçayati. [14] nicht componirt mit abhi. [15] çâkhântaram abhipretya viharaṇam̧ darçayati (s. Âçval. 6, 3, 12. 13.) [16] s. P. 4, 49. 50. [17] ardhâstamayakâle. [18] °ṛidhy° ABCDW. [19] vedim fehlt D. [20] prajấpatir ekâdaçínîm D. [21] índraḥ pátniyâ DW. [22] prajấpatir devébhyaḥ D. [23] sá sho° W.

1. pra-jánanaṃ[1] jyótir agnír devátânâṃ[2] jyótir vi-rā́ṭ chándasâṃ jyótir, vi-rā́ḍ vâcò[3] 'gnaú sáṃ tishṭhate, vi-rā́jam abhí sám padyate[4], tásmât táj jyótir ucyate. dvaú stómau prâtaḥ-savanáṃ vahato yáthâ prâ-'ṇáç câ 'pâ-'náç ca, dvaú mā́dhyaṃdinaө[2] sávanaṃ yáthâ cákshuç ca çrótraṃ ca, dvaú tṛitîya-savanáṃ yáthâ vā́k ca prati-shṭhā́ ca. púrusha-sammito vā́ eshá yajnó 'sthûriḥ[5] || 1 ||

yáṃ kā́maṃ kâmáyate tám eténâ 'bhỳ açnute, sárvaө hy ásthûriṇâ[6] 'bhy-açnutè. 'gni-shṭoména vaí prajā́-patiḥ pra-jā́ asṛijata, tā́ agni-shṭoménai 'vá páry agṛihṇât, tā́sâm pári-gṛihîtânâm açvataró[2] 'ty apravata[7]; tásyâ 'nu-hā́ya[8] réta ā́ 'datta, tád gardabhé nỳ amârṭ, tásmâd gardabhó dvi-rétâ; átho âhur: váḍabâyâṃ nỳ amârḍ íti, tásmâd váḍabâ dvi-rétâ; átho âhur: óshadhîshu[2] || 2 || nỳ amârḍ íti, tásmâd óshadhayó[2] 'nabhy-aktâ rebhanty[9]; átho âhuḥ: pra-jā́su nỳ amârḍ íti, tásmâd yamaú jâyete[10]; tásmâd açvataró[2] ná prá jâyata ā́tta-retâ hí, tásmâd barhíshy

---

1, 1-5, 25. ekâhâhînasa(t)trâṇi somabhedâ ime trayaḥ | varṇyante saptamakâṇḍe, mantrâḥ ke 'py açvamedhagâḥ; (1, 1-3 ekâhâḥ); 1. somayâgânâm âdyo jyotishṭomas, tadîyasaptasaṃsthânâṃ âdyasaṃsthârûpo 'gnishṭomaḥ. [1] nämlich: manushyâṇâm madhye. [2] ohne avagraha. [3] vâcaḥ sambandhinî virâḍ-upalakshitâ daçasaṃkhyâ. [4] ayaṃ somayâgaḥ. [5] kenâ 'py añgena (°nâ Cod.) nyûnaḥ sthûrir ity ucyate, na tv ayaṃ nyûnaḥ, prâṇâpânâdikṛitsnapurushâvayavasâmyasya pratipâditatvât. [6] sarvâvayavasampûrṇena sâdhanena. [7] prajâpatiparigraham ullañghyâ 'tyantadûraṃ gataḥ. [8] tasyâ 'çva(tara)sya pṛishṭhato gatvâ. [9] sârâdhikyena vardhante, snigdhavad dṛiçyante. [10] s. P. 4, 40.

ánava-kḷiptaḥ, sarva-vedasé vâ sahásre vā́ 'va-kḷiptó[11], 'ti hy ápravata. yá evám̱ vidvā́n agni-shṭoména yájate prā́ 'jâtâḥ pra-jā́ janáyati pári prá-jâtâ gṛihṇâti; tá-smâd âhur: jyeshṭha-yajná íti || 3 || prajā́-patir vā́vá[2] jyéshṭhaḥ, sá hy̆ eténā́ 'gré 'yajata. prajā́-patir akâma-yata: prá jâyeyé 'ti; sá mukhatás[2] tri-vṛítam̱ nír amimîta, tám agnír devátā́[2] 'nv asṛijyata[12] gâyatrī́ chándo rathaṃ-taráω sā́ma brâhmaṇó manushy̆âṇâm ajáḥ paçûnā́m̱, tásmât te múkhyâ, mukható hy ásṛijyantó; 'raso bâhú-bhyâm pañca-daçám̱ nír amimîta, tám índro devátā́ 'nv asṛijyata[12] trishṭúp[2] chándo bṛihát || 4 || sā́ma râjany̆o manushy̆âṇâm áviḥ paçûnā́m̱, tásmât té vîry̆â-vanto[13], vîr-y̆âd dhy ásṛijyanta; madhyatáḥ[2] sapta-daçám̱ nír amimîta, tám̱ víçve devā́ devátâ ánv asṛijyanta[12] jágatî chándo vairûpáω[2] sā́ma vaíçyo manushy̆âṇâm̱ gā́vaḥ paçûnā́m̱, tásmât tá âdy̆â, anna-dhā́nâd[14] dhy ásṛijyanta, tásmâd bhū́-yâωso 'nyébhyo, bhū́yishṭhâ hí devátâ ánv ásṛijyanta[15]; pattá[2] eka-viωçám̱ nír amimîta, tám anu-shṭúp chándaḥ || 5 || ánv asṛijyata[12] vairâjáω[2] sā́ma çûdró manushy̆âṇâm, áçvaḥ paçûnā́m̱, tásmât taú bhûta-saṃkrâmíṇâv[16] áçvaç ca çûdráç ca, tásmâc chûdró yajné 'nava-kḷipto, ná hí devátâ ánv ásṛijyata[15], tásmât pā́dâv úpa jîvataḥ, pattó[2] hy ásṛij-yetâm. prâ-'ṇā́ vaí tri-vṛíd, ardha-mâsā́ḥ pañca-daçáḥ, prajā́-patiḥ sapta-daçás, tráya imé lokā́, asā́v âdityá eka-viωçá, etásmin vā́ eté çritā́ etásmin práti-shṭhitâ; yá evám̱ védai 'tásminn evá çrayata[12] etásmin práti ti-

1. [11] yajne 'yogyaḥ, yas tu yajnaviçeshaḥ sarvasvadakshiṇâkaḥ sahasra-dakshiṇâko vâ tatrâ 'yam̱ niyamena dânayogyaḥ. [12] unbetont. [13] s. P. 3, 5. [14] annâdhârâd udarât. [15] trotz Betonung nicht mit anu komponirt. [16] bhûtânâm pûrvotpannânâm brâhmaṇâdînâm̱ saṃkrâ-maḥ samyag âkramaṇam̱ tadadhînatvenâ 'vasthânam̱, so 'yam bhûtasaṃ-krâmo yayoḥ.

shṭhati || 6 || ásthûrir, óshadhîshu, jyeshṭhayajná íti, bṛihád, anushṭúp chándaḥ, prátishṭhitâ, náva ca || 1 ||

Pañc. 6, 1, 1-12. — vâcaḥ | agnau — abhi | sam iti | padyate — vahataḥ — yajnaḥ | asthûriḥ — abhîti — açnute — abhyaçnuta ity àbhi-açnute | agnishṭomenety àgni-sto-menà — açvataraḥ | atîti — eti | adatta — nîti | amârṭ — dviretâ iti dvi-retâḥ | atho iti — anàbhyaktâ ity anàbhi-aktâḥ — jâyete iti — jâyate | âttàretâ ity âttà-retâḥ — atîti | hi | apràvata — prajâtâ iti pra-jâtâḥ — anv iti | asṛijyata — mukhyâḥ | mukhataḥ | hi | asṛijyanta | uràsaḥ — vîryâvanta iti vîryà-vantaḥ | vîryât | hi | asṛijyanta — devâḥ | devatâḥ — te | âdyâḥ — bhûyishṭhâḥ | hi — anv iti | asṛijyanta | pattaḥ — anv iti | asṛijyata — prâṇâ iti pra-aṇâḥ — pratishṭhitâ iti prati-sthitâḥ — çrayate.

2. prâtaḥ-savané vaí gâyatréṇa chándasâ tri-vṛíte stó-mâya jyótir dádhad eti, tri-vṛítâ brahma-varcaséna pañca-daçấya jyótir dádhad eti, pañca-daçénaú 'jasâ vîryèṇa sapta-daçấya jyótir dádhad eti, sapta-daçéna prâjâ-patyéna pra-jánanenai 'ka-viⁿçấya jyótir dádhad eti; stóma evá tát stómâya jyótir dádhad ety, átho stóma evá stómam abhí prá ṇayati[1]. yấvanto[2] vaí stómâs tấvantaḥ[2] kấmâs, tấ-vanto lokấs, tấvanti jyótîⁿshy. etấvata[2] evá stómân etấ-vataḥ kấmân etấvato lokấn etấvanti jyótîⁿshy áva runddhe || 1 || tấvanto lokấs, tráyodaça ca || 2 ||

atho iti — abhi | preti | nayati.

3. brahma-vâdíno vadanti: sá t' vaí[1] yajeta yò 'gni-shṭoména yájamânó 'tha sárva-stomena yájeté 'ti. yásya tri-vṛítam antar-yánti prâ-'ṇấⁿs tásyâ[2] 'ntár

---

2. stomapraçaṅsâ. [1] zu ṇ s. P. 7, 4. [2] ohne avagraha. [3] rumdhe ACDFW.

3. sarvastomo 'tirâtraḥ, sa cai 'kâha iti sarve 'py ekâhâ eteno 'pala-kshitâḥ. [1] so (tvai) AFW, s. P. 5, 18. [2] so (ºⁿs tº) AW, s. P. 6, 1. 4

yanti, prâ-'ṇéshu mé 'py asad íti khálu vaí yajnéna yájamâno yajate. yásya pañca-daçám antar-yánti vîrỳaṃ tásyâ 'ntár yanti, vîrỳe mé 'py asad íti khálu vaí yajnéna yájamâno yajate. yásya sapta-daçám antar-yánti || 1 ||

pra-jā́ṃ tásyâ 'ntár yanti, pra-jā́yâm mé 'py asad íti khálu vaí yajnéna yájamâno yajate. yásyai 'ka-viωçám antar-yánti prati-shṭhā́ṃ tásyâ 'ntár yanti, prati-shṭhā́yâm mé 'py asad íti khálu vaí yajnéna yájamâno yajate. yásya tri-ṇavám antar-yánty ṛitū́ωç ca tásya nakshatríyâṃ ca vi-rā́jam antár yanty, ṛitúshu mé 'py asan nakshatríyâyâṃ ca vi-rā́jí 'ti || 2 || khálu vaí yajnéna yájamâno yajate. yásya trayas-triωçám antar-yánti devátâs[3] tásyâ 'ntár yanti, devátâsu mé 'py asad íti khálu vaí yajnéna yájamâno yajate. yó vaí stómânâm avamám paramátâṃ[3] gáchantaṃ véda paramátâm evá gachati, tri-vṛíd vaí stómânâm avamás tri-vṛít paramó; yá evám véda paramátâm evá gachati || 3 || saptadaçám antaryánti, virā́jí 'ti, cátuçcatvâriωçac ca || 3 ||

saḥ | tu | vai — agnishṭomenety ágni-stomená — prâṇân iti pra-anân | tasyá | antaḥ — me | apîti | asat — triṇavam iti tri-navam — ṛitûn — apîti | asat.

23. sattrâyaṇam (7, 1, 4 - 5, 25 *).

4. áñgiraso vaí sattrám[1] âsata, té suvar-gáṃ lokám âyan, téshâω Havíshmâωç[2] ca Havish-kṛíc câ 'bhîyetâṃ, tā́v

* s. Ind. Stud. 3, 375. 382-4; ausgenommen die zum açvamedha gehörigen Stücke 1, 11-20. 2, 11-20. 3, 11-20. 4, 12-22. 5, 11-23. 25. (5, 24 wird hierbei ganz übergangen!).

4 - 2, 10. athâ 'hînâ dvirâtrâdayaḥ krameṇo 'cyante; catvâro hi dvirâtrabhedâḥ (kedâḥ Cod.), tatra vyushṭidvirâtro râjnâ (??) vihitaḥ, athâ 'ñgirasâṃ dvirâtro vidhíyate. [1] satra° ACDFW (und so durchweg). [2] ohne avagraha.

akâmayetâu: suvar-gáṃ lokám iyâvé 'ti; tā́v etáṃ dvi-râtrám apaçyatâṃ, tám ā́ 'haratâṃ, ténâ 'yajetâṃ, táto vaí taú suvar-gáṃ lokám aitâṃ; yá eváṃ vidvā́n dvi-râtréṇa yájate suvar-gám evá lokám eti. tā́v aítâm pū́rveṇā́ 'hnā́[3] 'gachatâm út-tareṇa || 1 || abhi-plaváḥ[4] pū́rvam áhar bhavati[5] gátir[6] út-taram. jyóti-shṭomo[7] 'gni-shṭomáḥ pū́rvam áhar bhavati téjas ténā́ 'va runddhe[8], sárva-stomo 'ti-râtrá út-tarau sárvasyā́ "ptyai sárvasyā́ 'va-ruddhyai[9]. gâyatrám pū́rvé 'hant sā́ma bhavati, téjo vaí gâyatrī́, gâyatrī́ brahma-varcasáṃ, téja evá brahma-varcasám âtmán dhatte; traíshṭubham[2] út-tara, ójo vaí vîr̀yaṃ trishṭúg[2], ója evá vîr̀yam âtmán dhatte. rathaṃ-tarám pū́rve || 2 || áhant sā́ma bhavatî, 'yáṃ vaí rathaṃ-tarám, asyā́m evá práti tishṭhati; bṛihád út-tare, 'saú vaí bṛihád, amúshyâm evá práti tishṭhati. tád âhuḥ: kv̀a jágatî câ 'nu-shṭúp cé 'ti; vaikhânasám[2] pū́rvé 'hant sā́ma bhavati téna jágatyai naí 'ti, shoḍaçy[2] út-tare ténâ 'nu-shṭúbhó. 'thâ "hur: yát samânè 'rdha-mâsé syā́tâm anyatarásyā́[2] 'hno vîr̀yam ánu padyeté 'ty; amâ-vâsỳâyâm pū́rvam áhar bhavaty[5] út-tarasminn út-taraṃ, nā́nai 'vā́ 'rdha-mâsáyor bhavato, nā́nâ-vîrye[10] bhavato. havíshman-nidhanam pū́rvam áhar bhavati[5] havishkṛín-nidhanam út-taram, práti-shṭhityai || 3 || úttareṇa, rathaṃtarám pū́rvé, 'nv, ékaviṃçatiç ca || 4 ||

Pañc. 20, 11, 1-11. — satram — âyan — ahîyetâm — iyâva — aitâm — tau | aitâm — ahnā́ | agachatâm —

---

4. [3] atra sarvatrâ 'haḥ çabdena ekadinasâdhyastomaprayoga upalakshyate. [4] abhiplavâkhyaḥ kaçcit shaḍahayâgaviçeshaḥ, tasya ca prathamadine jyotishṭomaḥ prathamasaṃsthârûpo 'gnishṭomo vihito 'sti, sa evâ 'trâ 'bhiplavaçabdeno 'palakshyate (!). [5] unbetont. [6] gamyate svargo yenâ 'tirâtreṇa so 'yam atirâtraviçesho gatiḥ. [7] s. P. 6, 13. [8] ruṃdhe ACDW. [9] rudhyai ACDFW. [10] s. P. 4, 52.

aháḥ | bhavati — jyotishṭoma iti jyotiḥ-stomaḥ | agnishṭoma ity ágni-stomaḥ — pûrvé | ahán — uttára ity ut-tare | ojáḥ — trishṭuk — tat | âhuḥ — eti | shoḍaçi — anyatarasyá — aháḥ | bhavati — aháḥ | bhavati.

5. ā́po vā́ idám ágre salilám âsît, tásmin prajā́-patir vâyúr bhûtvā́ 'carat, sá imā́m apaçyat, tā́ṃ varâhó bhûtvā́ " 'harat, tā́ṃ viçvá-karmâ bhûtvā́ vỳ amârṭ; sā́ 'prathata, sā́ prithivỳ abhavat, tát prithivyaí prithivī́-tváṃ. tásyâm açrâmyat prajā́-patiḥ, sá devā́n asrijata vásûn rudrā́n âdityā́n; té devā́ḥ prajā́-patim abruvan: prá jâyâmahâ íti, sò 'bravît || 1 || :yáthâ 'háṃ yushmā́ᴗs tápasā́[1] 'srikshy eváṃ tápasi pra-jánanam ichadhvam íti; tébhyo 'gním â-yátanam prā́ 'yachad: eténâ "-yátanena çrâmyaté 'ti, tè 'gnínâ "-yátanenâ 'çrâmyan, té saṃ-vatsará ékâṃ gā́m asrij-anta, tā́ṃ vásu-bhyo rudrébhya âdityébhyaḥ prā́ 'yachann: etā́ᴗ rakshadhvam íti; tā́ṃ vásavo rudrā́ âdityā́ arakshanta, sā́ vásu-bhyo rudrébhya âdityébhyaḥ prā́ 'jâyata trī́ṇi ca || 2 || çatā́ni tráyas-triᴗçataṃ cā́, 'tha saí 'vá sahasra-tamỳ abhavat. té devā́ḥ prajā́-patim abruvant: sahásreṇa no yâjayé 'ti; sò 'gni-shṭoména vásûn ayâjayat, tá imáṃ lokám ajayan, tác câ 'daduḥ; sá ukthỳena rudrā́n ayâja-yat, tè 'ntáriksham[2] ajayan, tác câ 'daduḥ; sò 'ti-râtréṇâ "dityā́n ayâjayat, tè 'múṃ lokám ajayan, tác câ 'dadus.

tád antáriksham || 3 || vy-ávairyata[3], tásmâd rudrā́ ghā́-tukâ, anâ-yatanā́ hí; tásmâd âhuḥ: çithiláṃ vaí madhya-mám áhas tri-râtrásya ví hí tád avaí-"ryaté 'ti; trai-shṭubham[2] madhyamásyā́ 'hna ā́jyam bhavati, saṃ-yā́nâni[4] sû-'ktā́ni çaᴗsati, shoḍaçínaᴗ[2] çaᴗsaty, áhno dhrítyâ áçithi-

---

5-7. Gargatrirâtraḥ; 5. âkhyâyikâ. [1] so (°ᴗs t°) AW, s.P.6,14. [2] ohne avagraha. [3] als Compositum. [4] dâçatayyâm prasiddhâni (aber wo? ich kenne nur die sampâta-Hymnen, s.z. B. Ait. Br. 4,30. 6,18).

lam-bhâvâya. tásmât tri-râtrásyâ 'gni-shṭomá evá prathamám áhaḥ syâd[5] átho 'kthyó 'thâ 'ti-râtrá, eshā́ṃ lokā́nâṃ ví-dhṛityai. trī́ṇi-trîṇi çatā́ny anûcînâ-'hám ávy-avachinnâni dadâti || 4 || eshā́ṃ lokā́nâm ánu sáṃ-tatyai[6]. daçátaṃ ná ví chindyâd: vi-rā́jaṃ né 'd vi-chinádânī́ 'ty.

átha yā́ sahasra-tamy ā́sît tásyâm índraç ca víshṇuç ca vy-ā́yachetâṃ[3], sá índro 'manyatâ: 'náyâ vā́ idáṃ víshṇuḥ sahásraṃ varkshyata íti; tásyâm akalpetâṃ, dví-bhâga índras tṛítîye víshṇus; tád vā́ eshā́ 'bhy-ánûcyata[3]: ubhā́ jigyathur íti[7]. tā́ṃ vā́ etā́m achâvâkáḥ[2] || 5 || evá çaṃsaty. átha yā́ sahasra-tamī́ sā́ hótre deyé 'ti, hótâraṃ vā́ abhy-átiricyate[3], yád ati-rícyate[8] hótā́ 'nâptasyâ "payitā́. 'thâ "hur: un-netré déyé 'ty, áti-riktâ vā́ eshā́ sahásrasyā́, 'ti-rikta un-netá 'rtvíjâm[2]. áthâ "huḥ: sárvebhyaḥ sadasỳebhyo déyé 'ty. áthâ "hur: ud-âkṛítyâ sā́ váçaṃ cared íty. áthâ "hur: brahmáṇe câ 'gnī́-'dhe ca déyé 'ti || 6 || dví-bhâgam brahmáṇe tṛítîyam agnī́-'dha, aindró vaí brahmā́ vaishṇavò 'gnī́-'d, yáthai 'vá tā́v ákalpetâm íty. áthâ "hur: yā́ kalyâṇī́ bahu-rûpā́ sā́ déyé 'ty. áthâ "hur: yā́ dvi-rûpó 'bhayáta-enî sā́ déyé 'ti sahásrasya pári-gṛihîtyai. tád vā́ etát sahásrasyā́ 'yanaṃ, sahásraṃ stotrī́yâḥ, sahásraṃ dákshiṇâḥ, sahásra-sammitaḥ suvar-gó lokáḥ, suvar-gásya lokásyâ 'bhí-jityai || 7 || abravîc, ca, tád antárikshaṃ, dadâty, achâvâkáç, ca déyé 'ti, saptá-catvâriṃçac ca || 5 ||

Pañc. 20, 14-16. — bhûtvâ | eti | aharat — vîti | amârt | sâ | aprathata | sâ | prithivî — jâyâmahai — yushmân | tapasâ | asrikshi — samvatsara iti sam-vatsare — sâ | eva | sahasratamîti sahasra-tamî — adaduh — vyavairyateti vi-

5. [5] unbetont. [6] als zwei Wörter! [7] s. III, 2, 11, 2. VII, 1, 6, 7. [8] Wurzel betont.

-avairyata — rudrâḥ — anâyatanâ ity ànâ-yatanâḥ — avairyatety àva-airyàta — bhavati — sûktânîti su-uktâni — dhrityai — ukthyàḥ | athà — avyàvachinnânîty avi-avachinnâni — anv iti | samtàtyâ iti sam-tatyai — na | it | vichinadânîti vi-chinadâni — vyàyàchetâm iti vi-âyàchetâm — varkshyate — dvibhâga iti dvi-bhâge — abhyànûcyata ity àbhi-anûcyate — achâvâkaḥ — deyâ | iti — abhyatiricyata ity àbhi-atiricyate — atiricyàta ity àti-ricyàte — anâptasya | âpayitâ | athà — deyâ | iti — atirikta ity ati-riktaḥ | unnetety ùt-netâ — agnîdha ity àgni-idhè — ayànam.

6. sómo vaí sahásram avindat, tám índró 'nv avindat, taú yamó ny-ấgachat[1]; tấv abravîd: ástu mé 'trấ 'pí 'ty, ástu hí 'ty abrûtâu; sá yamá ékasyâm vîrỳam páry apaçyad, iyám vấ asyá sahásrasya vîrỳam bibhartí 'ti tấv abravîd iyám mámấ 'stv etád yuvấyor íti, tấv abrûtâu: sárve[2] vấ etád etásyâm vîrỳam || 1 || pári paçyâmó 'uçam ấ harâmahâ íti, tásyâm áuçam ấ 'haranta. tấm ap-sú prấ 'veçayant: sómâyo 'd-éhí[1] 'ti, sấ róhiṇî[3] piñgalaí 'ka-hâyanî rûpám kritvấ tráyas-triuçatâ ca tri-bhíç ca çataíḥ sahó 'd-aíd[1], tásmâd róhiṇyâ piñgaláyai 'ka-hâyanyâ sómam krîṇîyâd; yá evám vidvấn róhiṇyâ piñgaláyai 'ka-hâyanyâ sómam krîṇấti tráyas-triuçatâ cai 'vấ 'sya tri-bhíç ca || 2 || çataíḥ sómaḥ krîtó bhavati, sú-krîtena yajate. tấm ap-sú prấ 'veçayann: índrâyo 'd-éhí[1] 'ti, sấ róhiṇî[3] lakshmaṇấ pashṭhauhí[4] vấrtra-ghnî rûpám kritvấ tráyas-triuçatâ ca tri-bhíç ca çataíḥ sahó 'd-aít[1], tásmâd róhiṇîm lakshmaṇấm pashṭhauhím vấrtra-ghnîm dadyâd; yá evám vidvấn róhiṇîm lakshmaṇấm pashṭhauhím vấrtra-ghnîm dádâti tráyas-triuçac cai 'vấ 'sya tríṇi ca çatấni sấ dattấ

6. sahasratamîm praçasya tadañgabhûtam homâdikam. [1] als Compositum. [2] sárvam C. [3] rohiṇí C. [4] ohne avagraha.

|| 3 || bhavati. tā́m ap-sú prā́ 'veçayan: yamā́yo 'd-éhī́'[1] 'ti, sā́ járatî mûrkhā́ taj-jaghanyā́ rûpáṃ kṛitvā́ tráyas-triᴗçatâ ca tri-bhíç ca çataíḥ sahó 'd-aít[1], tásmâj járatîm mûrkhā́ṃ taj-jaghanyā́m[5] anu-stáraṇîṃ[6] kurvîta; yá eváṃ vidvā́ñ járatī́m[7] mûrkhā́ṃ taj-jaghanyā́m anu-stáraṇîṃ kuruté tráyas-triᴗçac cai 'vā́ 'sya trī́ṇi ca çatā́ni sā́ 'múshmiñ loké[8] bhavati. vā́g evá sahasra-tamī́, tásmât || 4 || váro déyaḥ; sā́ hí váraḥ, sahásram asya sā́ dattā́ bhavati, tásmâd váro ná prati-gṛíhyaḥ; sā́ hí váraḥ, sahásram asya práti-gṛihî-tam bhavatî; 'yáṃ vára íti brûyâd, áthâ 'nyā́m brûyâd: iyám mámé 'ti, táthâ 'sya tát sahásram áprati-gṛihîtam bhavaty. ubhayata-enī́[9] syât; tád âhur: anyata-enī́ syât sahásram parástâd[4] étam íti. yaí 'vá váraḥ || 5 || kal-yâṇī́ rûpá-samṛiddhâ sā́ syât, sā́ hí váraḥ, sám-ṛiddhyai[10]. tā́m út-tareṇā́ "gnî-'dhram pary-âṇī́yâ "-havanī́yasyā́ 'nte droṇa-kalaçám áva ghrâpayed; ā́ jighra kaláçam mahy urú-dhârâ páyasvaty[4] ā́ tvâ viçantv índavaḥ samudrám[5] iva síndhavaḥ, sā́ mâ sahásra ā́ bhaja pra-jáyâ paçú-bhiḥ sahá púnar mā́ " viçatâd rayír íti; pra-jáyai 'vaí 'nam paçú-bhî rayyā́ sám || 6 || ardhayati; prajā́-vân paçu-mā́n rayi-mā́n bhavati yá eváṃ véda. táyâ sahā́ "gnî-'dhram paré-'tya purástât pratī́cyâṃ tíshṭhantyâṃ juhuyâd: ubhā́ jigyathur ná párâ jay-ethe[11] ná párâ jigye kataráç[4] canaí[4] 'noḥ | ín-draç ca vishṇo yád ápaspṛidhethâṃ tredhā́[4] sa-hásraṃ ví tád airayethâm íti. tredhâ-vibhaktáṃ vaí tri-râtré sahásraᴗ, sâhasrī́m evaí 'nâṃ karoti, sahásrasyai

---

6. [5] mûrkhâ roshaṇaçîlâ, sai 'va jaghanyâ tajjaghanyâ iyam evâ 'tyantakurûpâ. [6] s. P. 6, 8. [7] °nj° AW, s. P. 5, 24. [8] °nl° AW. [9] ubhayoḥ pârçvayoḥ çuklarekhâ yasyâḥ. [10] °ṛidhyai ACDFW. [11] s. P. 4, 40.

'vaí 'nâm mā́trâm || 7 || karoti. rûpā́ṇi juhoti, rûpaír evaí 'nâ◡ sám ardhayati. tásyâ upo-'tthā́ya kárṇam ā́ japed: íḍe rántê 'dite sárasvati[4] príye préyasi máhi ví-çruty etā́ni te aghniye[12] nā́mâni, su-kṛítam mâ devéshu brûtâd íti; devébhya evaí 'nam ā́ vedayaty, ánv enaṃ devā́ budhyante || 8 || etád etásyâṃ vîryàm, asya tribhíç ca, dattā́, sahasratamī́ tásmâd, evá váraḥ, sám, mā́trâm, ékân ná catvâ-ri◡çác ca || 6 ||

Pañc. 21, 1, 1-8. — ([6-8] Vs. 8, 42. 43.) Ç. 4, 5, 8, 1-16. Kâ. 13, 4, 15-25. — nyâgàchad iti ni-âgàchat — hî3 — mamà | astù — harâmahai — eti | aharanta — udehîty ùt-ehi — tajjaghan-yeti tat-jaghanyâ — udaid ity ùt-ait — tat | âbuḥ — âgnī́-dhram ity âgni-idhram — mahi — payàsvatî | eti — sahasrè | eti — mâ | eti — paçubhir iti paçu-bhiḥ — jayethe iti — kataraḥ | cana — vishṇo iti — adite — viçrutîti vi-çruti — devâḥ.

7. sahasra-tamỳâ vaí yájamânaḥ suvar-gáṃ lokám eti, saí 'na◡ suvar-gáṃ lokáṃ gamayati; sā́ mâ suvar-gáṃ lokáṃ gamayé 'ty âha, suvar-gám evaí 'naṃ lo-káṃ gamayati. sā́ mâ jyótishmantaṃ[1] lokáṃ gam-ayé 'ty âha, jyótishmantam evaí 'naṃ lokáṃ gamayati; sā́ mâ sárvân púṇyâṅ lokā́n[2] gamayé 'ty âha, sárvân evaí 'nam púṇyâṅ lokā́n[2] gamayati; sā́ || 1 || mâ prati-shṭhā́ṃ gamaya pra-jáyâ paçú-bhiḥ sahá púnar mā́ " viçatâd rayír íti pra-jáyai 'vaí 'nam paçú-bhî ra-yyā́m práti shṭhâpayati[3]; prajā́-vân paçu-mā́n rayi-mā́n bhavati yá eváṃ véda. tā́m agnī́-'dhe vâ brahmáṇe vâ hótre vo 'd-gâtré vâ 'dhvaryáve vâ dadyât, sahásram asya sā́ dattā́ bhavati. sahásram asya práti-gṛihîtam bhavati

---

6. [12] so (°e a°) AW, s. P. 11, 17.

7. sahasratamîdânam. [1] ohne avagraha. [2] °nl° A. W das zweite Mal. [3] zu shṭh° (AFW), s. P. 6, 4.

yás tā́m ávidvân || 2 || prati-grihṇā́ti; tā́m práti grihṇîyâd: ékâ 'si ṇá sahásram, ékâṃ tvâ bhûtā́m práti grihṇâmi ná sahásram, ékâ mâ bhûtā́ " viça mā́ sahásram íty; ékâm evaí 'nâṃ bhûtā́m práti grihṇâti[4] ná sahásraṃ yá eváṃ véda; syonā́ 'si su-shádâ su-çévâ syonā́ mā́ " viça su-shádâ mā́ " viça su-çévâ mā́ " viça || 3 || íty âha, syonaí 'vaí 'naᵒ su-shádâ su-çévâ bhûtā́ " viçati naí 'naᵒ hinasti. brahma-vâdíno vadanti: sahásraᵒ sahasra-tamy ánv etī́3 sahasra-tamī́ᵒ sahásrā́3m íti; yát prā́cîm[1] ut-srijét sahásraᵒ sahasra-tamy ánv iyât, tát sahásram apra-jnâtráᵒ, suvar-gáṃ lokáṃ ná prá jânîyât; pratī́cîm[1] út srijati, tā́ᵒ sahásram ánu pary-ā́vartate[5], sā́ pra-jânatī́, suvar-gáṃ lokáṃ eti. yájamânam abhy út srijati, kshipré sahásram prá jâyata; ut-tamā́ nîyáte prathamā́ devā́n gachati || 4 || lokā́n gamayati sā́, 'vidvân, suçévâ mā́ "viça, yájamânaṃ, dvā́daça ca || 7 ||

mâ | eti | viçatât — sthâpayati — bhûtâ | eti | viça — sushadeti su-sadā́ — mâ | eti | viça — bhûtâ | eti | viçati — sahasratamîti sahasra-tamî | anv iti | etî3 — sahasrâ3m — anv iti | paryâvártata iti pari-âvártate — abhi | ud iti | srijati — jâyate — nîyatè.

8. A̓trir adadâd Aúrvâya pra-jā́m putrá-kâmâya, sá riricânò 'manyata nír-vîryaḥ çithiló yâtá-yâmâ, sá etáṃ catû-râtrám apaçyat, tám ā́ 'harat, ténâ 'yajata, táto vaí tásya catvā́ro vîrā́ ā́ 'jâyanta sú-hotâ sú̀-'dgâtâ[1] sv̀-adhvaryuḥ sú-sabheyo[2]; yá eváṃ vidvā́ᵒç catû-râtréṇa yájata ā́ 'sya catvā́ro vîrā́ jâyante sú-hotâ sú̀-'dgâtâ[1] sv̀-adhvaryuḥ sú-sabheyo[2]. yé catur-viᵒçā́ḥ pávamânâ brahma-

7. [4] unbetont. [5] als Compositum (aber ánu nicht dazugezogen).
8. catûrâtra Âtreyaḥ. [1] s. P. 10, 17. [2] s. P. 6, 12.

-varcasáṃ tát ‖ 1 ‖ yá ud-yánta stómâḥ çrī́ḥ sā́. ’triɷ çraddhā́-devaṃ[3] yájamânaṃ catvā́ri vîryâṇi nó ’pâ ’naman téja indriyám brahma-varcasám annā́-’dyaɷ, sá etā́ɷç catúraç cátu-shṭomânt[4] sómân apaçyat, tā́n ā́ ’harat taír ayajata; téja evá prathaménā́ ’vâ ’runddhe[5 u. 6] ’ndriyáṃ dvitī́yena brahma-varcasáṃ tṛitī́yenâ ’nnā́-’dyaṃ caturthéna; yá eváṃ vidvā́ɷç catúraç cátu-shṭomânt[4] sómân â-hárati taír yájate téja evá prathaménā́ ’va runddha[5 u. 6] indriyáṃ dvitī́yena brahma-varcasáṃ tṛitī́yenâ ’nnā́-’dyaṃ caturthéna, yā́m evā́ ’trir ṛíddhim ā́rdhnot tā́m evá yájamâna ṛidhnoti ‖ 3 ‖ tát, téja evā́, ’shṭā́daça ca ‖ 8 ‖

Pañc. 21, 9, 2. — a̲ma̲nya̲ta̲ — ca̲tû̲râ̲tram iti catuḥ-râ̲tram — sûdgâ̲teti̲ su-u̲dgâ̲tâ̲ — yajàte̲ | eti | a̲sya̲ — vîrâḥ — pavàmânâḥ — ye | u̲dyanta̲ ity ùt-yantàḥ — sâ | atrim — a̲nnâdya̲m ity a̲nna-adyàm — catùshṭomâ̲n iti̲ catùḥ-sto̲mâ̲n — aveti | a̲ru̲mdha̲ — yajàte — aveti | ru̲mdhe̲.

9. Jamádagniḥ[1] púshṭi-kâmaç catû-râtréṇâ ’yajata, sá etā́n póshâɷ apushyat[2], tásmât palitaú Jā́madagniyau[1] ná sáṃ jânâte[3]. etā́n evá póshân pushyati yá eváṃ vidvā́ɷç catû-râtréṇa yájate. puroḍâçínya[1] upa-sádo bhavanti, paçávo vaí puroḍā́çaḥ, paçū́n evā́ ’va runddhé[4], ’nnaṃ vaí puroḍā́çó, ’nnam evā́ ’va runddhe; ’nnâ-’dáḥ paçu-mā́n bhav-

---

8. [3] çraddhâ devo yasyâ ’sau, yathâ devatâyâm âdaras tathâ çraddhâyâm. [4] s. P. 6, 13. [5] unbetont. [6] °ṃdh° ACDW.

9. Jâmadagnyaç catûrâtraḥ. [1] ohne avagraha. [2] so (°âɷ a°) AW, s. P. 9, 21. [3] s. P. 4, 40; tadvañçotpannau dvau pitṛiputrau pushṭim antareṇa vṛithaiva palitau daridrau (!) na jânâte (sam fehlt hierbei!) no ’tpadyete (!), yadvâ vṛithaiva palitaṃ svakîyaṃ dehaṃ na jânâte; ayam arthaḥ, pushṭisampradâyasya Jamadagninâ pravartitatvât tadvañçe ko ’pi daridro nâ ’sti, yadi kaçcit pramâdât syât tathâpi nairantaryeṇa dvau purushau pushṭim antareṇa vṛithâ palitau na sta eveti. — Bei Pañc. 21, 10, 6 na vâ Aurvau palitau saṃjânâte giebt der schol. dazu, in der von mir copirten Pariser Handschrift (D. 143 A.), keine specielle Erklärung. [4] °ṃdh° ACDW.

ati yá evā́ṃ vidvā́ṃç catû-râtréṇa yájate || 1 || jamádagnir, ashṭā́catvâriṃçat || 9 ||

Pañc. 21, 10, 5-10. — catûrâtreṇeti catuḥ-râtreṇà — po-\
shā́n | apushyat — jânâte iti — rumdhe — annâda ity\
ànna-adaḥ.

10. saṃ-vatsaró vā́ idám éka âsît, sò 'kâmayata: 'rtū́nt\
sṛijeyé 'ti, sá etám pañca-râtrám apaçyat, tám ā́ 'harat\
ténâ 'yajata, táto vaí sá ṛitū́n asṛijata; yá evā́ṃ vidvā́n\
pañca-râtréṇa yájate praí 'va jâyate. tá ṛitávaḥ sṛishṭā́\
ná vy-ā́vartanta[1], tá etám pañca-râtrám apaçyan, tám ā́\
'haran, ténâ 'yajanta, táto vaí té vy-ā́vartanta[1] || 1 || yá evā́ṃ\
vidvā́n pañca-râtréṇa yájate ví pâpmánâ bhrā́tṛivyeṇā́ "\
vartate. Sā́rva-seniḥ Çauceyò[2] 'kâmayata: paçu-mā́nt\
syâm íti, sá etám pañca-râtrám ā́ 'harat, ténâ 'yajata, táto\
vaí sá sahásram paçū́n prā́ "pnod; yá evā́ṃ vidvā́n pañca-\
-râtréṇa yájate prá sahásram paçū́n âpnoti. Babaráḥ\
Prā́vâhaṇir[3] akâmayata: vâcáḥ pra-vaditā́ syâm íti, sá\
etám pañca-râtrám ā́ || 2 || aharat, ténâ 'yajata, táto vaí\
sá vâcáḥ pra-vaditā́ 'bhavad; yá evā́ṃ vidvā́n pañca-râtréṇa\
yájate pra-vaditaí 'vá vâcó bhavaty átho enaṃ vâcás\
pátir[4] íty âhur. ánâptaç catû-râtró 'ti-riktaḥ shaḍ-\
-râtró 'tha vā́ eshá sam-pratí yajnó yát pañca-râtró, yá\
evā́ṃ vidvā́n pañca-râtréṇa yájate sam-pratỳ evá yajnéna\
yajate. pañca-râtró bhavati, páñca vā́ ṛitávaḥ saṃ-\
-vatsaráḥ || 3 || ṛitúshv evá sam-vatsaré práti tishṭhaty;\
átho páñcâ-'ksharâ paṅktíḥ, pā́ṅkto yajnó, yajnám evā́ 'va\
runddhe[1]. tri-vṛíd agni-shṭomó bhavati[6], téja evā́ 'va

---

10. pañcarâtraḥ. [1] als Compositum. [2] Çucy-âkhyâyâ striyâ apatyam. [3] ohne avagraha. [4] so (°s p°) AFW, s. P. 8, 27. [5] °ṃdh° ACDFW. [6] prakṛitau hi trivṛitpañcadaçasaptadaçaikaviṅçaiç caturbhiḥ stomair agnishṭomagatâni dvádaça stotrâṇi nishpâdyante, atra tv ekena trivṛitstomena sarvastotranishpattiḥ, tâdṛiço 'gnishṭomaḥ prathamam ahaḥ.

runddhe[5]; pañca-daçó bhavatî[7], 'ndriyám evā́ 'va runddhe[5]; sapta-daçó bhavaty[8], annā́-'dyasyā́ 'va-ruddhyâ[9], átho praí 'vá téna jâyate; pañca-viṃçò 'gni-shṭomó bhavati[10] prajā́-pater ā́ptyai, mahâvratá-vân annā́-'dyasyā́ 'va-ruddhyai[9]; viçva-jít sárva-pṛishṭho 'ti-râtró bhavati[11], sárvasyâ 'bhí-jityai || 4 || té vyā́vartanta, pravaditā́ syâm íti sá etám pañcarâtrám ā́, saṃvatsarò, 'bhíjityai || 10 ||

ṛitûn | sṛijeya — te | ṛitavàḥ | sṛishṭâḥ | na | vyâvàr-tanteti vi-âvàrtanta | te — vyâvàrtanteti vi-âvàrtanta — eti | vartate — prâvā̆haṇiḥ — atho iti — vâcaḥ | patiḥ — catûrâtra iti catuḥ-râtraḥ — sampratîti sam-prati — atho iti — annâdyasyety ànna-adyàsya | avàrudhyâ ity avà-rudhyai | atho iti.

24. **açvamedhaḥ** (Fortsetzung, 7, 1, 11-20 *).

11. [a] devásya tvâ savitúḥ pra-savè 'çvínor bâhú-bhyâm pûshṇó hástâbhyâm ā́ dada. [b] imā́m agṛibhṇan raçanā́m ṛitásya pū́rva ā́yushi vidátheshu kăvyā́ | táyâ devā́ḥ sutám ā́ babhûvur ṛitásya sā́mant sarám â-rápantî[1] || [c] abhi-dhā́ asi, bhúvanam asi, yantā́ 'si, dhartā́ 'si, sò 'gníṃ vaiçvânaráṃ[2] sá-prathasaṃ gacha svā́hâ-kṛitaḥ; [d] pṛithivyā́ṃ yantā́ rā́ḍ, yantā́ 'si yámano, dhartā́ 'si dharúṇaḥ; [e] kṛishyaí tvâ kshé-

---

10. [7] pañcadaçenaikenaiva stomena yukta ukthyo dvitîyam ahaḥ. [8] saptadaçenaikena stomena yukta ukthyas tṛitîyam ahaḥ. [9] °rudhyai ACDW. [10] pañcaviṅçenaikenai 'va stomena yukto 'gnishṭomaç caturtham ahaḥ, sa câ 'gnishṭomaḥ mahâvratadharmavân; gavâmayane mahâvratâkhyam ekam ahaḥ, tasminn ahani yâni stotrâṇi tâny atra prayoktavyâni. [11] viçvajin nâmâ 'gnishṭomavikâraḥ kaçcid ekâhaḥ, so 'trâ 'tirâtravikṛititvam âpâditaḥ pañcamam ahar bhavati; sa punaḥ sarvapṛishṭhaḥ, rathantara-bṛihadvairûpavairâjaçâkvararaivatâkhyâni pṛishṭhastotragatâni sâmâni sarvâṇy api yasyâ 'sau.

* s. Ind. Stud. 3, 383. 389.

11-20. açvamedhamantrâḥ. [1] kîdṛiçî raçanâ? yajnasya samâptau saraṇam pravṛittiṃ kathayantî, he ṛitvigyajamânâḥ çighraṃ yajnaṃ samâpayateti vadantî. [2] ohne avagraha.

mâya tvâ, rayyaí tvâ póshâya tvâ; [f] prithivyaí tvâ 'ntári-kshâya tvâ divé tvâ; [g] saté tvā́ 'sate tvâ, 'd-bhyás tvaú 'shadhî-bhyas[3] tvâ, víçvebhyas tvâ bhûtébhyaḥ || 1 || dharúṇaḥ, páñcaviṃçatiç ca || 11 ||

B. 3, 8, 8, 2-6. [g] 7, 8. — K. Aç.[4] 1, 2. — [a-c] Vs. 22, 1-3. Ç. 13, 1, 2, 1-3. Kâ. 20, 1, 27. 28. — dade — pûrvé — sâmán | saram | ârapantîty ā́-rapántî — yantâ | asi | dhartâ | asi — yantâ | asi — dhartâ | asi — asáte | tvâ — osháḍhîbhya ity osháḍhi-bhyaḥ.

12. [a] vi-bhū́r mâtrā́ pra-bhū́ḥ pitrā́, 'çvo 'si háyo 'sy átyo 'si náro 'sy árvâ 'si sáptir asi vâjỳ asi vṛíshâ 'si nṛi-máṇâ[1] asi, yáyur nā́mâ 'sy, âdityā́nâm pátvā́[2] 'nv ihy. [b] agnáye svā́hâ[3], svā́he 'ndrâgní-bhyâṃ, svā́hâ prajā́-pataye, svā́hâ víçvebhyo devébhyaḥ, svā́hâ sárvâbhyo devá-tâbhya[3]. [c] ihá dhṛítiḥ svā́he, 'há ví-dhṛitiḥ svā́he, 'há rántiḥ svā́he, 'há rámatiḥ svā́hâ. [d] bhū́r asi bhuvé tvâ bhávyâya tvâ bhavishyaté tvâ, víçvebhyas tvâ bhûtébhyo. [e] dévâ âçâ-pâlâ etáṃ devébhyó 'çvam médhâya pró-'kshitaṃ gopâyata || 1 || rántiḥ svā́hâ, dvā́viṃçatiç ca || 12 ||

B. 3, 8, 9, 1-3. 17, 1. 9, 19, 1. — K. Aç. 1, 3. — Vs. 22, 19. Ç. 13, 1, 6, 1. 2. (4, 2, 15). Kâ. 20, 2, 18 - 3, 4. — vâjî — nṛimaṇâ iti nṛi-manā́ḥ — nâmá — patvá | anv iti — agnayé | svâhā́ | svâhā́ — prokshitam iti pra-ukshitam | gopâyata.

13. ā́-'yanâya svā́hâ[1], prā́-'yaṇâya svā́ho, 'd-drâvā́ya[2]

---

11. [3] s. P. 3, 7. [4] K. Aç. stimmt auch hier durchweg auf das Genauste zu Ts., während Vs. sehr differirt (wobei einige specielle Beziehungen zu T. Br. eintreten).

12. açvanâmâni. [1] s. P. 7, 9. [2] pátyā́ W. [3] ohne avagraha.

13. uddrâvâḥ. [1] ohne avagraha. [2] °hodrâ°, °hodru° C vor iti; kecana dhûrtâ açvâ gantum anichantas tâḍitâḥ santaḥ pûrvapâdâv unnamayanti, anye câ 'parau pâdâv unnamayanti, tad ubhayam ud(d)râvod(d)ruta-çabdâbhyâm abhidhîyate.

svā́hó, 'd-drutâya[2] svā́hâ, çû-kârā́ya[3] svā́hâ, çū́-kṛitâya[3] svā́hâ, pálâyitâya[1] svā́hâ, ''-pálâyitâya[4] svā́hâ, ''-válgate[5] svā́hâ, parâ-válgate svā́hâ, ''-yaté svā́hâ, pra-yaté svā́hâ, sárvasmai[6] svā́hâ || 1 || ā́yanâya[7], shá́ḍviṁçatiḥ || 13 ||

B. 3, 8, 17, 1. — K. Aç. 1, 4. — Vs. 22, 8 (7). Kâ. 20, 3, 3 (prakramân). — âyânâyety ā́-ayânâya — prâyâṇâyeti pra-ayânâya — palā́yitâya — âpalā́yitâyety ā́-palā́yitâya — âvalgâtạ ity ā́-valgâte — âyạta ity ā́-yạte.

14. agnáye svā́hâ[1], sómâya svā́hâ, vâyáve svā́hâ, 'pā́m módâya[2] svā́hâ, savitré svā́hâ, sárasvatyai[1] svā́hé, 'ndrâya svā́hâ, bṛíhaspátaye[1] svā́hâ, mitrā́ya svā́hâ, várunâya svā́hâ, sárvasmai svā́hâ || 1 || agnáye vâyáve 'pā́m módâyé 'ndrâya[3], tráyoviṁçatiḥ || 14 ||

B. 3, 8, 17, 1. — K. Aç. 1, 5. — Vs. 22, 6. Ç. 13, 1, 3, 3. Kâ. 20, 2, 3.

15. pṛithivyaí svā́hâ[1], 'ntárikshâya[1] svā́hâ, divé svā́hâ; sū́ryâya svā́hâ, candrámase[1] s., nákshatrebhyaḥ s., prā́cyai[1] diçé s., dákshiṇâyai diçé s., pratī́cyai[1] diçé svā́hó, 'dîcyai[1] diçé svā́ho, ''rdhvā́yai diçé s., dig-bhyáḥ svā́hâ, 'vântara-diçā́bhyaḥ s., sámâbhyaḥ[2] s., çarád-bhyaḥ[2] s., 'ho-râtrébhyaḥ s., 'rdha-mâsébhyaḥ s., mā́sebhyaḥ svā́ha, 'rtú-bhyaḥ s., saṃ-vatsarā́ya[2] s., sárvasmai svā́hâ || 1 || pṛithivyaí sū́ryâya nákshatrebhyaḥ prā́cyai[3], saptácatvâriṁçat || 15 ||

---

13. [3] kaçayâ ghâtiteno 'd(d)ravaṇârthaṃ kriyamâṇasya çabdaviçeshasyâ 'nukaraṇârthaṃ çûkâra iti prayuktam, çûkṛitam etad eva, pûrvâparapâdavishayatvena (!) dvedhâ 'bhidhânam. [4] âbhimukhyena dhâvanam âpalâyanam. [5] caturṇâm api pâdânâṃ sakṛid-unnamanam âbhimukhyavishayam âvalganam. [6] sarvasmai sarvaprakâragamanaviçeshayuktâçvaprîtyartham. [7] so W, ā́yanâyó 'ttaram âpálâyitâya ACD (!!).

14. pûrvahomâḥ. [1] ohne avagraha. [2] apâm modaḥ parjanyaḥ. [3] so (agnáye *bis* 'ndrâya) ACDW, zum Unterschiede von anuv. 16.

15. pûrvanâmakahomântaḥpâtitvenaiva hutvâ. [1] ohne avagraha. [2] samâ-çarat-saṃvatsaraçabdâḥ sauracândranâkshatravishayâḥ (!). [3] so (pṛithivyaí *bis* prā́cyai) ACDW, zum Unterschiede von anuv. 17.

B. 3, 8, 17, 1. — K. Aç. 1, 6. — Vs. 22, 29. 24. 28. — udî-cyai — ûrdhvâyai — ṛitubhya ity ṛitu-bhyaḥ.

16. agnáye svâ̆hâ[1], sómâya svâ̆hâ, savitré s., sáras-vatyai[1] s., pûshṇé s., bṛíhaspátaye[1] svâ̆hâ, 'pâ̆m módâya s., vâyáve s., mitrâ̆ya s., váruṇâya s., sárvasmai svâ̆hâ || 1 || agnáye savitré[2] pûshṇè 'pâ̆m módâya vâyáve[3], tráyoviṃçatiḥ || 16 ||

B. 3, 8, 6, 3. 17, 1. — K. Aç. 1, 7. — Vs. 22, 6. 27.

17. pṛithivyaí svâ̆hâ[1], 'ntárikshâya[1] svâ̆hâ, divé svâ̆hâ; 'gnáye svâ̆hâ, sómâya s., sû̆ryâya s., candrámase[1] svâ̆hâ̆; 'hne s., râ̆triyai svâ̆ha; 'rjáve s., sâdháve s., su-kshityaí s., kshudhé svâ̆hâ, "çitimné[1 u. 2] s.; rógâya s., himâ̆ya s., çîtâ̆ya svâ̆hâ, "-tapâ̆ya svâ̆hâ̆, 'raṇyâya s., suvar-gâ̆ya s., lokâ̆ya s., sárvasmai svâ̆hâ || 1 || pṛithivyâ̆ agnáyé 'hne[3], cátuçcatvâriṃçat || 17 ||

B. 3, 8, 17, 2. — K. Aç. 1, 8. — ṛijavè — âçitimne — âtapâyety â̆-tapâya — aráṇyâya.

18. [a] bhúvo devâ̆nâm kármaṇâ 'pása 'rtásya pathyâ 'si; vásu-bhir devébhir devátayâ[1] gâyatréṇa tvâ chándasâ yunajmi, vasanténa tva 'rtúnâ havíshâ dîkshayâmi. [b] rud-rébhir devébhir devátayâ traíshṭubhena[1] tvâ chándasâ yunajmi, grîshméṇa tva 'rtúnâ havíshâ dîkshayâmy. [c] âdit-yébhir devébhir devátayâ jâ̆gatena tvâ chándasâ yunajmi, varshâ̆bhis tva 'rtúnâ havíshâ dîkshayâmi. [d] víçvebhir devébhir devátayâ̆ "nu-shṭubhena tvâ chándasâ yunajmi

---

16. pûrvadîkshâ. [1] ohne avagraha. [2] °tré sárasvatyai W. [3] so (agnáye *bis* vâyáve) ACW, zum Unterschied von anuv. 14; (in D ist irrig der zu anuv. 14 gehörige Colophon repetirt!).

17. ekaviṅçinî dîkshâ. [1] ohne avagraha. [2] â̆çitimaçabdena kshunnivârakam (ksha° Cod.) âçitṛiçabdatvam abhidhîyate; CD lesen âçi-timné, Sattsein). [3] so (pṛi°hne) in ACDW, zum Unterschied von anuv. 15; C fügt noch râ̆triyai hinzu.

18. ṛitudîkshâḥ. [1] ohne avagraha.

|| 1 || çarádâ tva 'rtúnâ havíshâ dîkshayâmy. [e] áñgiro-bhir devébhir devátayâ pañ̃ktena tvâ chándasâ yunajmi, hemanta-çiçirā̆bhyâm tva 'rtúnâ havíshâ dîkshayâmy. [f] â̆ 'hám dîkshā̆m aruham ritásya pátnîm gâyatréṇa chán-dasâ bráhmaṇâ ca, 'rtáṃ satyè 'dhâṃ satyám ritè 'dhâm || [g2] mahī̆m û shú[3], [h2] su-trā̆mâṇam. [i-m] ihá dhrítiḥ svā̆he[1], 'há ví-dhritiḥ svā̆he, 'há rántiḥ svā̆he, 'há rámatiḥ svā̆hâ || 2 || âṇushṭubhena tvâ chándasâ yunajmy, ékân ná pañcâçác ca || 18 ||

B. 3, 8, 17, 2. — K. Aç. 1, 9. — karmàṇâ | apasā̆ | rita-syà | pathyā̆ | asi — yunajmi — tvâ | ritunā̆ — ânúshṭu-bhenety ânú-stubhena — eti | aham — ca | ritam | satyè | adhâm — rite | adhâm — u | sv iti.

19. îm-kârā̆ya[1] svā̆hé[2] 'm-kritâya svā̆hâ, krándate[3] svā̆hâ 'va-krándate[4] s., próthate s. pra-próthate s., gandhā̆ya[5] s. ghrâtā̆ya[6] s., prâ-'ṇā̆ya s. vy-ânā̆ya[7] svā̆hâ 'pâ-'nā̆ya s. sam-dîyámânâya[8] s. sám-ditâya s., vi-crityámânâya s. ví-crittâya s., palâyishyámâṇâya[2] s. pálâyitâya[2 u. 9] svā̆ho, 'pa-raṃsyaté[10] svā̆hó 'pa-ratâya s., ni-vekshyaté[11] s. ni-viçámâ-nâya s. ní-vishṭâya s., ni-shatsyaté[12] s. ni-shī̆date s. ní-shaṇṇâya svā̆hâ || 1 || âsishyaté[13] svā̆hā̆ ''sînâya svā̆hâ ''sitā̆ya s., ni-patsyaté[14] s. ni-pádyamânâya s. ní-pannâya s., çayishyaté[15] s. çáyânâya s. çayitā̆ya s., sam-mîlishyaté s. sam-mī̆late s. sám-mîlitâya s., svapsyaté s. svapaté s. sup-

---

18. [2] nur die pratîka, obschon bisher nur in einem yâjyâ-Abschnitt (I, 5, 11, 5) vorliegend. [3] so (û shu) AFW, s. P. 3, 14. 6, 2.

19. açvacaritâni. [1] khâdyam drishṭvâ mandaçabdam karoti tadanu-karaṇam, tad îm ity aneno 'cyate. [2] ohne avagraha. [3] vaḍabâm drishṭvoccairghosheṇa utsâhajanitam krandanam. [4] virodhinam açvam drishṭvâ krodhenoccair ghoshaṇam avakrandanam. [5] açvântaraghrâṇam gandhaḥ. [6] sa evâ 'tîto ghrâtaḥ. [7] s. P. 3, 15. [8] badhyamânaḥ. [9] nivartitapalâyanaḥ. [10] palâyanaparityâga uparamaḥ. [11] çâlâpra-veço niveçanam. [12] praviçya çâlâyâm sthitir nishadanam. [13] kshaṇa-mâtram pâdasamkoca âsanam. [14] pârçvasya bhûmisparço nipatanam (!). [15] pâdaprasâre çayanam.

tā́ya s., pra-bhotsyaté s. pra-búdhyamânâya s. prá-buddhâya s., jâgarishyaté s. jā́grate s. jâgaritā́ya s., çúçrûshamâṇâya s. çriṇvaté s. çrutā́ya s., vî-"kshishyaté[16] svā́hâ || 2 || vī́-"kshamâṇâya s. vī́-"kshitâya s., saṃ-hâsyaté[17] s. saṃ-jíhâ-nâya svā́ho 'j-jíhânâya s., vi-vartsyaté[18] s. vi-vártamânâya s. ví-vṛittâya svā́ho, 't-thâsyaté[19] svā́ho 't-tíshṭhate svā́hó 't-thitâya[19] s., vi-dhavishyaté[20] s. vi-dhûnvânā́ya s. ví-dhû-tâya svā́ho, 't-kraṃsyaté[21] svā́ho 't-krā́mate svā́hó 't-krân-tâya s., caṃkramishyaté[22] s. caṃkramyámâṇâya s. caṃkram-itā́ya s., kaṇḍûyishyaté[23] s. kaṇḍûyámânâya s. kaṇḍûyi-tā́ya s., ni-kashishyaté[24] s. ni-káshamâṇâya s. ní-kashitâya s.; yád átti tásmai s., yát píbati tásmai s., yán méhati t. s., yác chákrit karóti t. s., rétase s. pra-jā́bhyaḥ s. pra-jánanâya s., sárvasmai svā́hâ || 3 || níshaṇṇâya svā́hâ, víksh-ishyaté svā́hâ, nikúshamâṇâya svā́hâ, saptáviṃçatiç ca || 19 ||

K. Aç. 1, 10. — Vs. 22, 7. 8. Kâ. 20, 3, 3 (prakramân). — îṃkṛitâyetîm-kṛitâya — vyânâyeti vi-anâyá — uparaṃsyata ity úpa-raṃsyate — nishatsyata iti ni-satsyate — nishaṇṇâ-yeti ni-sannâya — âsishyate — vîkshamâṇâyeti vi-îkshamâ-ṇâya — vîkshitâyeti vi-îkshitâya — ujjihânâyety út-jihânâya — utthâsyata ity út-sthâsyate — utthitâyety ut-sthitâya — utkraṃsyata ity út-kraṃsyate — çakṛit.

20. [a]**agnáye svā́hâ[1], vâyáve svā́hâ, sū́ryâya svā́ha.** [b]**'rtám asy ṛitásya 'rtám asi, satyám asi sat-yásya satyám asy.** [c]**ṛitásya pánthâ asi devā́nâm châyā́ 'mṛítasya nā́ma, tát satyám yát tvám prajā́-patir ásy[2].**

---

19. [16] tṛiṇakhâdyânveshaṇaṃ vîkshaṇam. [17] çâlâyâ bahir nirga-manaṃ saṃhânam. [18] nirgatya bhûmau viluṇṭhanaṃ vivartanam. [19] s. P. 5, 14. [20] utthitasya dhûlim apanetuṃ çarîracâlanaṃ vidhûnanam. [21] pâdasyonnamanam *upa*(!)kramaṇam. [22] mandagamanaṃ caṃkrama-ṇam. [23] dantapaṅktibhyâm pṛishṭhabhâge daṅçanam. [24] kuḍyastam-bhâdau çarîragharshaṇaṃ nikashaṇam.

20. sâvitrâṇi. [1] ohne avagraha. [2] unbetont in C (!).

[d3] ádhi yád asmin vâjínî 'va çúbha spárdhante dívaḥ sū́ryeṇa víço, 'pó vṛiṇânáḥ pavate kavyán paçúṃ ná go-pā́ íryaḥ pári-jmâ || 1 || agnáye vâyáve, 'shṭā́catvâriṃçat || 20 ||

B. 3, 8, 17, 2. — K. Aç. 1, 11. — ṛitam | asi | ṛitasyá — panthā́ḥ — chậyâ | amṛitásya — adhîti — vâjini | iva | çubháḥ — viçáḥ | apaḥ — kavyan — gopâ iti go-pâḥ | iryáḥ.

prajánanam, prâtaḥsavané vaí, brahmavâdínaḥ sá t' vā́, áñgirasa, ā́po vaí, sómo vaí[4], sahasratamyā́, 'trir, jamádagniḥ, saṃvatsaró, devásya, vibhū́r, ā́yanâyâ, 'gnáye, pṛithivyā́, agnáye, pṛithivyaí, bhúva, î́ṃkârâyâ, 'gnáye vâyáve[5], viṃçatíḥ || 20 ||

prajánanam (1, 1), áñgirasaḥ (4, 1), sómo vaí (6, 1), pratigṛihṇā́ti (7, 3), vibhū́r (12, 1), vî́kshamâṇâya (19, 3), dvípañcâçat[6] || 52 ||

iti taittirîyasaṃhitâyâṃ saptamakâṇḍe prathamaḥ prapâṭhakaḥ ||

23. sattrâyaṇam (Fortsetzung 2, 1 – 10).

1. sâdhyā́ vaí devā́ḥ suvargá-kâmâ etáṃ shaḍ-râtrám apaçyan, tám ā́ 'haran, ténâ 'yajanta, táto vaí té suvar-gáṃ lokám âyan; yá eváṃ vidvā́ṃsaḥ shaḍ-râtrám ā́sate su-var-gám evá lokáṃ yanti. deva-sattrám[1] vaí shaḍ-râtráḥ, praty-ákshaṃ hŷ etā́ni pṛishṭhā́ni; yá eváṃ vidvā́ṃsaḥ shaḍ-râtrám ā́sate sâ-'kshā́d evá devátâ[2] abhy-ā́rohanti[3]. shaḍ-râtró bhavati, sháḍ vā́ ṛitávaḥ, sháṭ pṛishṭhā́ni || 1 ||

---

20. [3] yasmât kâraṇâd asminn açve çobhano guṇasaṃghaḥ adhî 'va devebhyo 'py adhika iva dṛiçyate tasmâd divaḥ sambandhino viço marudgaṇâḥ sûryasamânenâ 'çvena sârdhaṃ spardhante; idaṃ karma pravartayitum ichan pavate viçvam punâti, kavyan paçuṃ na, yathâ yâgeshu stutim ichan deva(ḥ) paçuṃ vṛiṇîte tathâ 'yam açvaḥ karme 'daṃ vṛiṇîte; kîdṛiço 'çvaḥ? gopâḥ ṛitvigyajamânânâṃ rakshakaḥ, iryaḥ karmadvârâ 'nnahetuḥ (°rā́nnahi° Cod.), parijmâ paritaḥ svargalokâdau gantuṃ samarthaḥ. [4] ā́paḥ sómaḥ W. [5] vâyáve sū́ryâya D. [6] dvípañcâçát ACDW.

2, 1–10. ahînâḥ shaḍrâtrâdyâḥ (dvâdaçâhaparyantâḥ); 1. shaḍrâtraḥ. (3. 4 sârasvatasattradharmâḥ). [1] satrám ACDFW. [2] ohne avagraha. [3] als Compositum.

prishṭhaír evá 'rtū́n anv-ā́rohanty[3,4] ritú-bhiḥ saṃ-vatsaráṃ, té saṃ-vatsará evá práti tishṭhanti. bṛihad-rathaṃtarā́bhyâṃ yantî, 'yáṃ vā́vá[2] ratham-tarám asaú bṛihád, âbhyā́m evá yanty, átho anáyor evá práti tishṭhanty, eté[5] vaí yajnásyâ 'ñjasā́-'yanî[5] srutî[5], tā́bhyâm evá suvar-gáṃ lokáṃ yanti. tri-vṛíd[6] agni-shṭomó bhavati, téja evā́ 'va rundhate; pañca-daçó bhavatî, 'ndriyám evā́ 'va rundhate; sapta-daçáḥ || 2 || bhavaty, annā́-'dyasyā́ 'va-ruddhyâ[7], átho praí 'vá ténа jâyanta; eka-viṃçó bhavati práti-shṭhityâ, átho rúcam evā́ ''tmán dadhate; tri-ṇavó bhavati ví-jityai; trayas-triṃçó bhavati, práti-shṭhityai. sado-havirdhânína[8] eténa shaḍ-râtréṇa yajerann; ā́çva-tthî[2,5] havir-dhā́naṃ cā́ ''gnî-'dhraṃ ca bhavatas, tád dhí suvar-gyàṃ; cakrī́vatî[2,6] bhavataḥ, suvar-gásya lokásya sám-ashṭyâ; ulū́khala-budhno yū́po bhavati, práti-shṭhityai. prā́ñco[2] yânti, prā́ñ[2] iva hí suvar-gáḥ || 3 || lokáḥ; Sá-rasvatyâ[2,9] yânty, eshá vaí deva-yā́naḥ pánthâs, tám evā́ 'nv-ā́rohanty[3]; â-króçanto yânty, ávartim[2,10] evā́ 'nyá-smin prati-shájya prati-shṭhā́ṃ gachanti. yadā́ dáça[11] çatáṃ kurvánty áthaí 'kam ut-thā́naṃ[12], çatā́-''yuḥ pú-rushaḥ çaté-'ndriya, ā́yushy evé 'ndriyé práti tishṭhanti; yadā́ çatáṃ sahásraṃ kurvánty áthaí 'kam ut-thā́naṃ, sa-hásra-sammito vā́ asaú lokò, 'múm evá lokám abhí jayanti;

---

1. [4] unbetont (das Verbum). [5] s. P. 4, 52, Whitney p. 130.

[6] prakṛitirûpe pṛishṭhyashaḍahe trivṛid agnishṭomo rathaṃtarasâmâ prathamam ahaḥ, pañcadaça ukthyo bṛihatsâmâ dvitîya(m ahaḥ), saptadaça ukthyo vairûpasâmâ tṛitîyaḥ, ekaviṅçaḥ shoḍaçî vairâjasâmâ caturthaḥ, triṇava ukthyaḥ çâkvarasâmâ pañcamaḥ, trayastriṅça ukthyo raivatasâmâ shashṭhaḥ; tad idaṃ dvâdaçâhântargatasya pṛishṭhyashaḍahasya svarûpam, tadvikṛititvâd atrâpi tathâvidhâny evâ 'hâni drashṭavyâni.

[7] °rudhy° ACDW.

[8] atha sârasvatasattradharmân vidhitsuḥ.

[9] tayâ saha, tattîre.

[10] dhanasaṃkocam antareṇa jîvanaṃ vartiḥ, tadvaiparîtyena dâridryam avartiḥ (!) avṛittiḥ.

[11] ekena vṛishabheṇa sahitâ daça gâvaḥ.

[12] s. P. 5, 14.

yadaí 'shâm pra-mī́yeta[13] yadā́ vâ jī́yerann[13] áthaí 'kam ut-thā́nam; tád dhí tîrthám[14] || 4 || pṛishṭhā́ni, saptadaçā́ḥ, suvargó, jayanti yadaí, 'kâdaça ca || 1 ||

[3.4]Pañc. 25, 10, 5. 19. 21. Kâ. 24, 5, 26-28. 6, 15. 16. Lâṭy. 10, 15, 9-14. 17, 4-9. Çâṅkh. 13, 29, 7-9. 20-23. Âçval. 12, 6. — sâdhyâḥ — aharan — âyan — ye — abhyârôhantîty àbhi-ârôhanti — ritûn | anvârôhantîty ànu-ârôhanti — samvatsara iti sam-vatsare | eva — atho iti — ete iti — añjasâyànî ity àñjasâ-ayànî | sruti iti — atho iti — jâyante — pratishṭhityâ iti prati-sthityai | atho iti — triṇava iti tri-navaḥ — âçvàtthî iti — âgnī́dhram ity âgni-idhram — cakrîvàtî iti — samàshṭyâ iti sam-ashṭyai — saràsvatyâ — anvârôhantîty ànu-ârôhanti — avàrtim — utthânam ity ùt-sthânàm — çatâyur iti çata-âyuḥ — çatendriya iti çata-indriyaḥ — pramîyeteti pra-mîyèta — jîyèran.

2. Kusurubínda[1] Aúd-dâlakir akâmayata: paçu-mā́nt syâm íti, sá etáᴗ sapta-râtrám ā́ 'harat, ténâ 'yajata, téna vaí sá yā́vanto[1] grâmyā́ḥ paçávas tā́n ávâ 'runddha[2]; yá evám vidvā́nt sapta-râtréṇa yájate yā́vanta[1] evá grâmyā́ḥ paçávas tā́n evā́ 'va runddhe[2]. sapta-râtró bhavati, saptá grâmyā́ḥ paçávaḥ saptā́ ''raṇyā́ḥ saptá chándâᴗsy, ubháyasyā́ 'va-ruddhyai[3]. tri-vṛíd agni-shṭomó bhavati, téjaḥ || 1 || evā́ 'va runddhe[2]; pañca-daçó bhavatî, 'ndriyám evā́ 'va runddhe[2]; sapta-daçó bhavaty, annā́-'dyasyā́ 'va-ruddhyâ[3], átho praí 'vá téna jâyata; eka-viᴗçó bhavati, práti-shṭhityâ, átho rúcam evā́ ''tmán dhatte; tri-ṇavó bhavati, ví-jityai; pañca-viᴗçò 'gni-shṭomó bhavati prajā́-pater ā́ptyai, mahâvratá-vân annā́-'dyasyā́ 'va-ruddhyai[3]; viçva-

---

1. [13] Wurzel betont. [14] uktavidhaṃ yad utthânaṃ tat tîrtham pâpebhyas târakaṃ, tasmât tatparyantaṃ shaḍrâtra âvartanîyaḥ.

2. saptarâtraḥ. [1] ohne avagraha. [2] rundh⁰ ACDW. [3] rudhy⁰ ACDW.

-jít sárva-prishṭho 'ti-râtró bhavati, sárvasyâ 'bhí-jityai. yát praty-áksham pū́rveshv áhaḥ-su prishṭhā́ny upe-'yúḥ praty-áksham ‖ 2 ‖ viçva-jíti yáthâ dugdhā́m upa-sī́daty evám ut-tamám áhaḥ syân, naí 'ka-râtráç caná[1] syâd; brihad-rathantaré pū́rveshv áhaḥ-sū́ 'pa yantî, 'yáṃ vā́vá[1] ratham-tarám asaú brihád, âbhyā́m evá ná yanty átho anáyor evá práti tishṭhanti; yát praty-ákshaṃ viçva-jíti prishṭhā́ny upa-yánti yáthâ práttâṃ[1] duhé tâdríg[1] evá tát ‖ 3 ‖ téja, upeyúḥ pratyáksham, dvíçatvâriṃçac ca ‖ 2 ‖

Pañc. 22, 15, 10 (daçarâtra!). Kâ. 23, 5, 18. — avârudhyâ ity avá-rudhyai | atho iti — jâyate — pratishṭhityâ iti prati-sthityai | atho iti — ahasv ity aháḥ-su — upeyur ity úpa-iyuḥ — yanti | atho iti.

3. bríhaspátir[1] akâmayata: brahma-varcasī́ syâm íti, sá etám ashṭa-râtrám apaçyat, tám ā́ 'harat, ténâ 'yajata, táto vaí sá brahma-varcasȳ́ abhavad; yá evám vidvā́n ashṭa-râtréṇa yájate brahma-varcasȳ́ evá bhavaty; ashṭa-râtró bhavaty, ashṭā́-'ksharâ gâyatrī́, gâyatrī́ brahma-varcasáṃ, gâyatriyaí 'vá brahma-varcasám áva runddhe[2]; 'shṭa-râtró bhavati, cátasro vaí díçaç, cátasro 'vā́ntara-diçā́, dig-bhyá evá brahma-varcasám áva runddhe[2]. ‖ 1 ‖ tri-vríd agni-shṭomó bhavati, téja evā́ 'va runddhe[2]; pañca-daçó bhavatî, 'ndriyám evā́ 'va runddhe[2]; sapta-daçó bhavaty annā́-'dyasyā́ 'va-ruddhyâ[3], átho praí 'vá téna jâyata; eka-viṃçó bhavati, práti-shṭhityâ, átho rúcam evā́ 'tmán dhatte; tri-ṇavó bhavati, ví-jityai; trayas-triṃçó bhavati, práti-shṭhityai; pañca-viṃçò 'gni-shṭomó bhavati prajā́-pater ā́ptyai, mahâvratá-vân annā́-'dyasyā́ 'va-

3. ashṭarâtraḥ. [1] ohne avagraha. [2] rundh° ACDW. [3] rudhy° ACDW.

-ruddhyai[3]; viçva-jít sárva-prishṭho 'ti-râtró bhavati, sár-vasyâ 'bhí-jityai || 2 || digbhyá evá brahmavarcasám áva runddhe[2], 'bhíjityai || 3 ||

gâyatriyâ — avântaradiçâ ity àvântara-diçâḥ — agni-shṭoma ity àgni-stomaḥ — avàrudhyâ ity avà-rudhyai | atho iti — jâyate — pratishṭhityâ iti prati-sthityai | atho iti.

4. prajâ-patiḥ pra-jấ asrijata, tấḥ srishṭấḥ kshúdham nỳ âyant, sá etâm nava-râtrám apaçyat, tám ấ 'harat, ténâ 'yajata, táto vaí pra-jấbhyo 'kalpata; yárhi pra-jấḥ kshú-dham ni-gácheyus tárhi nava-râtréṇa yajete, 'mé hí vấ etấsâm lokấ ákliptâ áthai 'tấḥ kshúdham ní gachantî, 'mấn evấ "bhyo lokấn kalpayati, tấn kálpamânân pra-jấbhyó 'nu kalpate, kálpante || 1 || asmâ imé lokấ ū́r-jam pra-jấsu dadhâti. tri-râtréṇai 'vé 'mám lokám kalp-ayati[1] tri-râtréṇâ 'ntáriksham[2] tri-râtréṇâ 'múm lo-kám; yáthâ guṇé guṇám[3] anv-ásyaty evám evá tál loké lokám ánv asyati dhrítyâ áçithilam-bhâvâya. jyótir gaúr ấyur íti jnâtấ stómâ bhavantî[4], 'yám vấvá[2] jyótir antáriksham[2] gaúr asấv ấyur, eshv evá lokéshu práti tishṭhanti, jnấtram[5] pra-jấnâm || 2 || gachati. nava-râtró bhavaty, abhi-pû́rvám evấ 'smin téjo dadhâti. yó jyóg-âmayâvî syất sá nava-râtréṇa yajeta, prà-'ṇấ hí vấ etásyấ 'dhritâ; áthai 'tásya jyóg âmayati prâ-'ṇấn evấ 'smin dâdhâro, 'tá yàdî 'tấ-'sur bhávati jī́vaty evá || 3 || kálpante, prajấnâm, tráyastriṃçac ca || 4 ||

---

4. navarâtraḥ. [1] unbetont. [2] ohne avagraha. [3] sûtre sûtram. [4] jyotirâ diçabdatrayapûrvakastomaçabdenâ 'bhidhîyamânâḥ sâmagaiḥ sarvair jnâtâs trayo 'harviçeshâḥ, jyotishṭomaḥ prathamam ahaḥ goshṭomo dvitîyaḥ âyushṭomaḥ tritîyam ahaḥ; ete câ 'harviçeshâḥ atrâ 'pi gavâmayanaprasañge spashṭîbhavishyanti ... (s. VII, 4, 11, 1. 2), evam asyâm api çâkhâyâm jnâtâḥ prasiddhâḥ (sâmaçâkhâyâm tu trikadrukâ iti jnâtâḥ); die Angabe des Textes sieht fast so aus, als ob diese Namen gerade noch nicht sehr bekannt gewesen seien! [5] khyâtim.

nîti | âyau — lokaṃ | kalpayati — dhṛityai — jnâtâḥ | stomấḥ — prâṇâ iti pra-anâḥ — âmayati — dâdhâra — itâsur itîta-asuḥ.

5. prajấ-patir akâmayata: prá jâyeyé 'ti, sá etáṃ dáça-hotâram apaçyat, tám ajuhot, téna daça-râtrám asṛijata, téna daça-râtréṇa prấ 'jâyata; daça-râtrấya dîkshishyámâṇo dáça-hotâraṃ[1] juhuyâd, dáça-hotrai 'vá daça-râtráṃ sṛijate, téna daça-râtréṇa prá jâyate. vairâjó[2] vấ eshá yajnó yád daça-râtró, yá eváṃ vidvấn daça-râtréṇa yájate vi-rấjam evá gachati. prâjâ-patyó vấ eshá yajnó yád daça-râtráḥ || 1 || yá eváṃ vidvấn daça-râtréṇa yájate praí 'vá jâyata. índro vaí sa-dṛíṅ devátâbhir[2] âsît, sá ná vy-âvṛítam agachat, sá prajấ-patim úpâ 'dhâvat, tásmâ etáṃ daça-râtrám prấ 'yachat, tám ấ 'harat, ténâ 'yajata, táto vaí sò 'nyấbhir devátâbhir vy-âvṛítam agachad; yá eváṃ vidvấn daça-râtréṇa yájate vy-âvṛítam evá pâpmánâ bhrấtṛivyeṇa gachati. tri-kakúd vaí || 2 || eshá yajnó yád daça-râtráḥ[3], kakút pañca-daçáḥ[4] kakúd eka-viṃçáḥ[5] kakút trayas-triṃçó[6]; yá eváṃ vidvấn daça-râtréṇa yájate tri-kakúd evá samânấnâm[2] bhavati, yájamânaḥ pañca-daçó yájamâna eka-viṃçó yájamânas trayas-triṃçáḥ púra ítarâ[7]. abhi-caryámâṇo daça-râtréṇa yajeta, deva-purấ evá páry ûhate, tásya ná kútaç[2]

---

5. daçarâtraḥ. [1] citti(ḥ) sruk cittam âjyam ity-âdikam mantram âraṇyakâṇḍoktam (s. Âr. 3, 1.); tasmin mantre citti(ḥ) srug ity ârabhya sâmâ 'dhvaryur ity-antair vâkyair homanishpâdakânâṃ srugâdinâṃ daçânâm abhidhânâd ayam mantro daçahotâ. [2] ohne avagraha. [3] trîṇi kakutsadṛiçâni unnatastomayuktâny ahâni yasya. [4] pañcadaça ukthyo dvitîyam ahaḥ tad ekaṃ kakutsthânîyam, prathamatṛitîyayos trivṛidagnishṭomayor ahnor nîcastomayuktatvât; yathâ vṛishasambandhikakudaḥ purovartî galabhâgaḥ paççâdvartî pṛishṭhabhâgaç cety ubhau nimnau tadvat. [5] ekaviṅça ukthyaḥ pañcamam ahaḥ. [6] trayastriṅça ukthyo 'shṭamam ahaḥ. [7] yathâ purâṃ sarvâsâṃ râjâ svâmî evaṃ anyâsâm prajânâṃ yajamânaḥ svâmî.

canó[2] 'pâ-''vyâdhó bhavati, naí 'nam abhi-cárant strinute.

devâ-'surā́ḥ sáṃ-yattâ âsan, té devā́ etā́ḥ || 3 || deva-purā́ apaçyan yád daça-râtrás, tā́ḥ páry auhanta, téshâṃ ná kútaç canó 'pâ-''vyâdhò 'bhavat, táto devā́ ábhavan párā́ 'surâ; yó bhrā́tṛivya-vânt syā́t sá daça-râtréṇa yaj-eta, deva-purā́ evá páry ûhate, tásya ná kútaç canó 'pâ-''vyâdhó bhavati, bhávaty âtmánâ párâ 'sya bhrā́tṛivyo bhavati; stóma stómasyó 'pastir[2 u. 8] bhavati, bhrā́tṛivyam evó 'pastiṃ[2] kurute. jâmí vaí || 4 || etát kurvanti yáj jyā́yâṃsaṃ stómam upé-'tya kánîyâṃsam upa-yánti, yád agnishṭoma-sâmā́ny avástâc[2] ca parástâc[2] ca bhávanty ájâmi-tvâya[9]. tri-vṛíd agni-shṭomò 'gni-shṭúd âgneyī́shu bhavati[10], téja evā́ 'va runddhe[11]; pañca-daçá ukthŷa ain-drī́shv, indriyám evā́ 'va runddhe[11]; tri-vṛíd agni-shṭomó vaiçva-devī́shu, púshṭim evā́ 'va runddhe[11]. sapta-daçò 'gni-shṭomáḥ prâjâ-patyā́su tîvra-somò[12], 'nnā́-'dyasyā́ 'va-ruddhyâ[13], átho praí 'vá téna jâyate || 5 || eka-viṃçá ukthŷaḥ saurī́shu práti-shṭhityâ, átho rúcam evā́ ''tmán dhatte; sapta-daçò 'gni-shṭomáḥ prâjâ-patyā́sû 'pa-havŷa[14], upa-havám[15] evá gachati. tri-ṇavā́v agni-shṭomā́v abhíta[2]

---

5. [8] kakudrûpasya pañcadaçastomasya samîpavartî trivṛidâdistomaḥ upastiḥ kshîṇo bhavati. [9] yathâ loke kaçcid râjâmâtyâdir mahatîṃ sampadam anubhûya paççâd dâridryam anubhavann atyantam alasaḥ klishṭo bhavati tathâ 'trâ 'pi dvitîye 'hni jyâyâṅsam pañcadaçastomam kakudrûpam anushṭhâya tatas tṛitîye 'hni kanîyâṅsaṃ nimnabhâgasthânîyaṃ trivṛitstomam anutishṭhantîti yat tad etaj jâmi kurvanti, âlasyayuktaṃ kurvanti; ata âlasyaparihârâya dvitîyasmâd ahno 'vastât prathame 'hany uparishṭâc ca tṛitîye 'hany agnishṭomasâmâni yajnâyajnîyâkhyâni kuryât; evam pañcamâd [ashṭamâd] ahnaḥ pûrvottaradinayor api. [10] prathamam ahaḥ (yatra sarveshv api stotreshv agnir eva stûyate). [11] ruṃdh° ACDFW. [12] tîvrasomo nâma kaçcid ukthyâvântaraviçeshaḥ, yasminn âçirârthaṃ gavâṃ çataṃ duhanti; tam ukthyam agnishṭomarûpatâm âpâdyâ 'nutishṭhet; pañcadaçasu stotreshv antimastotratraye parityakte sati dvâdaçastotratvenâ 'gnishṭomatâ sampadyate. [13] rudhy° ACDW. [14] upahavyo nâma kaçcid ekâhaviçeshaḥ. [15] sarveshâm anujnâm pûjâvishayâm.

aindrī́shu, ví-jityai; trayas-triṃçá ukthyò vaiçva-devī́shu, práti-shṭhityai. viçva-jít sárva-pṛishṭho 'ti-râtró bhavati, sárvasyâ 'bhí-jityai ‖ 6 ‖ prâjâpatyó vā́ eshá yajnó yád daçarâtrás, trikakúd vā́, etā́, vaí, jâyata, ékatriṃçac ca ‖ 5 ‖

Pañc. 22, 14, 1-7. — Kâ. 23, 5, 16. Çâñkh. 16, 29, 14-20. Âçval. 10, 3, 21. 22 (navarâtra). — vairâjaḥ | vai | eshaḥ — jâ-yate — sadṛiñ iti sa-dṛiñ — purâḥ | itârâḥ — kutâḥ | cana | upâvyâdha ity úpa-âvyâdhaḥ — asúrâḥ | yaḥ — stomâḥ | stomásya | upâstiḥ — avárudhyâ ity avà-rudhyai | athó iti — pratishṭhityâ iti prati-sthityai | atho iti.

6. ṛitávo vaí prajā́-kâmâḥ pra-jā́ṃ nā́ 'vindanta, tè 'kâmayanta: pra-jā́ṃ sṛijemahi[1] pra-jā́m áva rundhîmahi pra-jā́ṃ vindemahi prajā́-vantaḥ syâmé 'ti; tá etám ekâdaça-râtrám apaçyan, tám ā́ 'haran, ténâ 'yajanta, táto vaí té pra-jā́m asṛijanta[1] pra-jā́m ávâ 'rundhata pra-jā́m avindanta prajā́-vanto 'bhavan; tá ṛitávo 'bhavan, tád ârtavā́nâm ârtava-tvám, ṛitûnā́ṃ vā́ eté[2] putrā́s, tá-smât ‖ 1 ‖ ârtavā́ ucyante; yá evám vidvā́ṃsa ekâdaça-râtrám ā́sate pra-jā́m evá sṛijante[1] pra-jā́m áva rundh-ate pra-jā́ṃ vindante prajā́-vanto bhavanti. jyótir ati-râtró bhavati[3], jyótir evá purástâd[4] dadhate, suvar-gásya lokásyā́ 'nu-khyâtyai. pṛíshṭhyaḥ shaḍ-ahó bhav-ati, shád vā́ ṛitávaḥ sháṭ pṛishṭhā́ni, pṛishṭhaír evá 'rtū́n anv-ā́rohanty[5 u. 6] ṛitú-bhiḥ saṃ-vatsarám, té saṃ-vatsará evá práti tishṭhanti. catur-viṃçó bhavati[7], cáturviṃçaty-aksharâ gâyatrī́ ‖ 2 ‖ gâyatrám brahma-varcasáṃ, gâya-triyā́m evá brahma-varcasé práti tishṭhanti. catuç-catvâ-

6. ṛitûnâm ekâdaçarâtraḥ. [1] unbetont. [2] ete sarve prâṇinaḥ (!), s. Anm. [1 0]. [3] prathamam ahaḥ; jyotiḥçabdâbhidheyo ya ekâha uktaḥ tam atrâ 'tirâtrasaṃsthârûpaṃ kuryât. [4] ohne avagraha. [5] als Compositum. [6] unbetont (das Verbum). [7] caturviñçastomayukto rathaṃtarasâmâ ya ukthyaḥ so 'yam atrâ 'shṭamam ahaḥ.

riωçó[8] bhavati, cátuçcatvâriωçad-aksharâ trishṭúg[4], indri-yám trishṭúp, trishṭúbhy evé 'ndriyé práti tishṭhanty. ashṭâ-catvâriωçó[9] bhavaty, ashṭắcatvâriωçad-aksharâ jágatî, jắgatâḥ paçávo, jágatyâm evá paçúshu práti tishṭhanty. ekâdaça-râtró bhavati, páñca vắ ṛitáva ârtavắḥ[10] páñca, 'rtúshv evắ "rtavéshu sam-vatsaré prati-shṭhắya pra-jắm áva rundhate. 'ti-râtrắv abhíto[4] bhavataḥ[11], pra-jắyai pári-gṛihîtyai ‖ 3 ‖ eté putrás tásmâd, gâyatry, ékân ná pañcâ-çác ca ‖ 6 ‖

sṛijemahi — te | ṛitavàḥ — anvârohantîty ànu-âròhanti — saṃvatsara iti sam-vatsare — trishṭuk | indriyam | tri-shṭup — pañcà | ṛitushù.

7. aindravâyavắ-'grân gṛihṇîyâd yáḥ kâmáyeta: yathâ-pûrvám pra-jắḥ kalperann íti, yajnásya vaí kḷiptim ánu pra-jắḥ kalpante[1] yajnásyắ 'kḷiptim ánu ná kalpante; yathâ-pûrvám evá pra-jắḥ kalpayati, ná jyắyâωsam kánî-yân áti krâmaty. aindravâyavắ-'grân gṛihṇîyâd âma-yâvínaḥ[2], prâ-'ṇéna vắ eshá vỳ ṛidhyate yásyâ "máyati, prâ-'ṇá aindra-vâyaváḥ, prâ-'ṇénai 'vaí 'naω sám ardhayati. maitrâvaruṇắ-'grân gṛihṇîran yéshâm dîkshitắnâm pra-mî́yeta[3] ‖ 1 ‖ prâṇâ-'pânắbhyâm vắ eté vỳ ṛidhyante yéshâm dîkshitắnâm pra-mî́yate[3], prâṇâ-'pânaú mitrắ-vá-ruṇau, prâṇâ-'pânắv evá mukhatáḥ[2] pári haranta. âçvinắ--'grân gṛihṇîtâ "nu-jâvarò[4], 'çvínau vaí devắnâm ânu-jâva-

---

6. [8] bṛihadrathantarasâmâ ya ukthyaḥ, navamam ahaḥ. [9] bṛihat-sâmâ ya ukthyaḥ, daçamam ahaḥ. [10] pushpodgamâdayaḥ ṛitusamban-dhinaḥ svabhâvâḥ. [11] ekonatriṅçastomayukto yo 'yam atirâtra ekâbhavi-çeshaḥ so 'yam atrai 'kâdaçam ahaḥ; jyotir atirâtro bhavatîty uktena pra-thamenâ 'hnâ saha nirdeçâd atirâtrâv iti dvivacananirdeçaḥ.

7-10. dvâdaçarâtraḥ; 7. kâmyagrahânushṭhânaprakârâḥ. [1] unbetont. [2] ohne avagraha. [3] Wurzel betont. [4] svayam sarveshâm agrajatvena pûjyaḥ sann apy anujavad avaro (°padaparo Cod.!) bhûtvâ (!) yaḥ sarvais tiraskriyate.

raú paçcé 'vā́ 'gram pāry aitâm, açvínâv etásya devátâ[2] yá ânu-jâvarás, tā́v evaí 'nam ágram pári ṇayataḥ[5]. çukrā́-'grân gṛihṇîta gatá-çrîḥ pratishṭhā́-kâmo, 'saú vā́ âdityáḥ çukrá eshó 'ntó, 'ntam manushŷaḥ || 2 || çriyaí gatvā́ ní vartaté, 'ntâd evā́ 'ntam ā́ rabhate, ná tátaḥ pā́pîyân bhavati. manthŷ-agrân gṛihṇîtâ 'bhi-cárann, ârta-pâtráṃ[6] vā́ etád yán manthi-pâtrám, mṛityúnai 'vaí 'naṃ grâhayati, tâjág ā́rtim[2] ā́ 'rchaty[7]. âgrayaṇā́-'grân gṛihṇîta yásya pitā́ pitâmaháḥ[2] púṇyaḥ syā́d átha tán ná prâ-''pnuyā́d, vâcā́ vā́ eshá indriyéṇa vŷ ṛidhyate yásya pitā́ pitâmaháḥ púṇyaḥ || 3 || bhávaty átha tán ná prâ-''pnóty, úra ivai 'tád yajnásya vā́g iva yád âgrayaṇó, vâcaí 'vaí 'nam indriyéṇa sám ardhayati, ná tátaḥ pā́pîyân bhavaty. ukthŷâ-'grân gṛihṇîtâ 'bhi-caryámâṇaḥ, sárveshâṃ vā́ etát pā́trâṇâm indriyáṃ yád ukthya-pâtráṃ, sárveṇai 'vaí 'nam indriyéṇā́ 'ti prá yuñkte; sárasvaty[2] abhí no neshi vásya[8] íti puro-rúcaṃ kuryâd, vā́g vaí || 4 || sárasvatî, vâcaí 'vaí 'nam áti prá yuñkte; mā́ tvát kshétrâṇy áraṇâni ganmé 'ty âha, mṛityór vaí kshétrâṇy áraṇâni, ténai 'vá mṛityóḥ kshétrâṇi ná gachati. pûrṇā́n gráhân gṛihṇîyâd âmayâvínaḥ[2], prâ-'ṇā́n vā́ etásya çúg ṛichati yásyâ ''máyati, prâ-'ṇā́ gráhâḥ, prâ-'ṇā́n evā́ 'sya çucó muñcaty, utá yádî 'tā́-'sur bhávati jī́vaty evá. pûrṇā́n gráhân gṛihṇîyâd yárhi parjányo ná várshet, prâ-'ṇā́n vā́ etárhi pra-jā́nâṃ çúg ṛichati yárhi parjányo na várshati, prâ-'ṇā́ gráhâḥ, prâ-'ṇā́n evá pra-jā́nâṃ çucó muñcati, tâják prá varshati || 5 || pramī́yeta, manushyà, ṛidhyate yásya pitā́ pitâmaháḥ púṇyo, vā́g vā́, evá pûrṇā́n gráhân, páñcaviṃçatiç ca || 7 ||

---

7. [5] so (ṇ°) AFW, s. P. 7, 4. [6] parasyâ ''rtatvaprâpaṇâd idam ârtapâtram. [7] so (â 'rch°) AW, s. P. 10, 9. [8] s. B. II, 4, 3, 1.

K. 30, 2. 3. — Ç. 4, 5, 9, 1-13. — aindravâyavâgrân ity aindravâyava-agrân — kalpante | yajnasyà — harante — ânu-jâvara ity ânu-jâvaraḥ — paçcâ | iva | agràm | parîti — nayataḥ — eshaḥ | antàḥ | antàm — ârtim | eti | richati — tat | na — uràḥ | iva — ukthyâgrân ity ukthyà-agrân — ati | preti | yuñkte | saràsvati — ati | preti | yuñkte — âmayâvinàḥ — âmayàti | prâṇâ iti pra-anâḥ — itâsur itîta-asuḥ.

8. gâyatró vấ aindra-vâyavó, gâyatrám prâ-'ya-ṇī́yam áhas, tásmât prâ-'yaṇī́yé 'hann aindra-vâyavó grih-yate, svá evaí 'nam â-yátane grihṇâti; traíshṭubho[1] vaí çukrás, traíshṭubhaṃ dvitī́yam áhas, tásmâd dvitī́yé 'hañ chukró[2] grihyate, svá evaí 'nam â-yátane grihṇâti; jấgato vấ âgrayaṇó, jấgataṃ tritī́yam áhas, tásmât tri-tī́yé 'hann âgrayaṇó grihyate, svá evaí 'nam â-yátane grih-ṇâty; etád vaí || 1 || yajnám âpad yác chándâωsy âpnóti, yád âgrayaṇáḥ çvó grihyáte yátrai 'vá yajnám ádriçan táta evaí 'nam púnaḥ prá yuñkte. jágan-mukho vaí dvitī́yas tri-râtró, jấgata âgrayaṇó, yác caturthé 'hann âgrayaṇó grihyáte svá evaí 'nam â-yátane grih-ṇâty, átho svám evá chándó 'nu pary-ấvartante[3]; rấthaṃ--taro vấ aindra-vâyavó, rấthaṃ-taram pañcamám áhas, tásmât pañcamé 'han || 2 || aindra-vâyavó grihyate, svá evaí 'nam â-yátane grihṇâti; bấrhato vaí çukró, bấrhataω shashṭhám áhas, tásmât shashṭhé 'hañ chukró[2] grihyate, svá evaí 'nam â-yátane grihṇâty; etád vaí dvitī́yaṃ yaj-nám âpad yác chándâωsy âpnóti, yác chukráḥ çvó grih-yáte yátrai 'vá yajnám ádriçan táta evaí 'nam púnaḥ prá yuñkte. trishṭúñ-mukho vaí tritī́yas tri-râtrás,

---

8. dvâdaçâhasya vyûḍhaprakâraḥ. [1] ohne avagraha. [2] °nch° AW. [3] als Compositum.

traíshṭubhaḥ || 3 || çukró, yát saptamé 'hañ chukró[2] gṛihyáte svá evaí 'nam â-yátane gṛihṇâty, átho svám evá chándó 'nu pary-ā̆vartante[3]; vā̆g vā̆ âgrayaṇó, vā̆g ashṭamám áhas, tásmâd ashṭamé 'hann âgrayaṇó gṛihyate, svá evaí 'nam â-yátane gṛihṇâti; prâ-'ṇó vā̆ aindra-vâyaváḥ, prâ-'ṇó navamám áhas, tásmân navamé 'hann aindra-vâyavó gṛihyate, svá evaí 'nam â-yátane gṛihṇâty; etát || 4 || vaí tṛitī̆yam yajnám âpad yác chándâṁsy âpnoti, yád aindra-vâyaváḥ çvó gṛihyáte yátrai 'vá yajnám ádṛiçan táta evaí 'nam púnaḥ prá yuñkté, 'tho svám evá chándó 'nu pary-ā̆vartante[3]. pathó vā̆ eté 'dhy ápathena yanti yè 'nyénai ''ndra-vâyavā̆t prati-pádyanté, 'ntaḥ khálu vā̆ eshá yajnásya yád daçamám áhar, daçamé 'hann aindra-vâyavó gṛihyate, yajnásya || 5 || evā̆ 'ntaṃ gatvā̆ 'pathât pánthâm ápi yanty, átho yáthâ váhîyasâ prati-sā̆raṃ váhanti[4] tâdṛíg[1] evá tác. chándâṁsy anyò-'nyasya lokám abhỳ adhyâyan, tā̆ny eténai 'vá devā̆ vỳ avâhayann[5]; aindra-vâyavásya vā̆ etád â-yátanaṃ yác caturthám áhas, tásminn âgrayaṇó gṛihyate, tásmâd âgrayaṇásyâ ''-yátane navamé 'hann aindra-vâyavó gṛihyate; çukrásya vā̆ etád â-yátanaṃ yát pañcamám || 6 || áhas, tásminn aindra-vâyavó gṛihyate, tásmâd aindra-vâyavásyâ ''-yátane saptamé 'hañ chukró[2] gṛihyata; âgrayaṇásya vā̆ etád â-yátanaṃ yát shashṭhám áhas, tásmiñ chukró[2] gṛihyate, tásmâc chukrásyâ ''-yátane 'shṭamé 'hann âgrayaṇó gṛihyate; chándâṁsy evá tád ví vâhayati, prá vásyaso vi-vâhám âpnoti yá evám védā̆, 'tho devátâbhya[1] evá yajné saṃ-vídaṃ da-

---

8. [4] yathâ loke vahîyasâ prauḍhabhâravâhinâ balivardasamûhena yuktâ vaṇijaḥ pratisâraṃ vahanti pârçvadvayagatân kshudramârgân parityajya (!) prasiddha eva râjamârge balîvardapañktyâkâro yathâ bhavati tathâ nayanti. [5] vivâhaṃ kârayanti, sthânaviparyâsena vicârayanti.

dhâti, tásmâd idám anyò 'nyásmai dadâti[6] ‖ 7 ‖ etád vaí, pañcamé 'han, traíshṭubha, etád, gṛihyate yajnásya, pañcamám, anyásmâ, ékaṃ ca ‖ 8 ‖[7]

prâyaṇîyam iti pra-ayaṇîyàm — sve | eva — dvitîyè | ahàn | çukraḥ — sve | eva — atho iti — anv iti | pary-âvàrtanta iti pari-âvàrtante — shashṭhe | ahàn | çukraḥ — trishṭuñmùkha iti trishṭuk-mukhaḥ — saptame | çukraḥ — pathaḥ | vai | ete | àdhìti | apàthena — ye | anyenà — antàḥ | khalù — anyaḥ | anyasyà — saptame | ahàn | çukraḥ | gṛihyate — tasmin | çukraḥ — anyaḥ | anyasmai.

9. prajā́-patir akâmayata: prá jâyeyé 'ti, sá etáṃ dvâdaça-râtrám apaçyat, tám ā́ 'harat, ténâ 'yajata, táto vaí sá prā́ 'jâyata; yáḥ kâmáyeta: prá jâyeyé 'ti sá dvâdaça-râtréṇa yajeta, praí 'vá jâyate. brahma-vâdíno vadanty: agnishṭomá-prâyaṇâ yajnā́ átha kásmâd ati-râtráḥ pū́rvaḥ prá yujyata íti; cákshushî[1] vā́ eté[2] yaj-násya yád ati-râtraú kanī́nike[3] agni-shṭomaú, yát ‖ 1 ‖ agni-shṭomáṃ pū́rvam pra-yuñjîrán bahir-dhā́ kanī́nike[3] dadhyus, tásmâd ati-râtráḥ pū́rvaḥ prá yujyate, cákshushî[1] evá yajné dhitvā́ madhyatáḥ[4] kanī́nike[3] práti dadhati. yó vaí gâyatrī́ṃ jyótiḥ-pakshâṃ véda jyótishâ bhâsā́ su-var-gáṃ lokám eti; yā́v agni-shṭomaú taú pakshaú, yé 'ntare 'shṭā́v ukthyâḥ sá âtmaí, 'shā́ vaí gâyatrī́ jyótiḥ-pakshâ, yá eváṃ véda jyótishâ bhâsā́ suvar-gáṃ lokám

---

8. [6] tasmâl loke 'pi idam kanyakârûpam apatyam anyaḥ pitâ an-yasmai jâmâtre dadâti. [7] in CD folgender Zusatz: (‖ 8 ‖) gâyatrás, traíshṭubho, jágato, jáganmukhó, 'tho, rā́thantaro, bā́rhata, etád vaí dvitī́yaṃ, trishṭúñmukhó, 'tho, vā́k, prâṇá, etád, átho, patháç, caturtháṃ navamé, pañcamáṍ saptamé, shashṭhám ashṭamé 'han (°haṃ D), chándâṍsi; es sind dies die Anfangs-, resp. Stichwörter der einzelnen Sätze dieses anuvâka; es muſs wohl die Bedeutung seines Inhaltes irgend wem sehr groſs erschienen sein, daſs er ihn so besonders auszuzeichnen für nöthig hielt.

9. 10. dvâdaçâhasyâ 'harviçeshâḥ; 9. ekâdaçâ 'hâni. [1] s. P. 4, 12. [2] s. P. 4, 44. [3] s. P. 4, 11. [4] ohne avagraha. [5] so (°ḥ p°) ACDFW, s. P. 8, 33.

|| 2 || eti. prajā́-patir vā́ eshá dvâdaça-dhā́ ví-hito yád dvâdaça-râtró, yā́v ati-râtraú taú pakshaú, yé 'ntare 'shṭā́v ukthỳâḥ sá âtmā́, prajā́-patir vā́vaí 'shá sánt sád dha vaí sattréṇa[6] spriṇoti, prâ-'ṇā́ vaí sát, prâ-'ṇā́n evá spriṇoti. sárvâsâṃ vā́ eté pra-jā́nâm prâ-'ṇaír âsate yé sattrám[6] ā́sate, tásmât prichanti: kím eté sattríṇa[6] íti. priyáḥ pra-jā́nâm út-thito[7] bhavati yá eváṃ véda || 3 ||
agnishṭomaú yát, suvargáṃ lokám, priyáḥ prajā́nâm, páñca ca || 9 ||

K. 34, 8. — agnishṭomaprā́yaṇâ ity ágnishṭoma-prâyaṇâḥ — yujyate — cakshúshî iti | ete iti — kanînike iti — jyotiḥpakshâm iti jyotiḥ-pakshâm — ye | antáre | ashṭau — eshaḥ | san | sat | ha | vai — prâṇâ iti pra-anâḥ — utthita ity ut-sthitaḥ.

10. ná vā́ eshò 'nyáto-vaiçvânaraḥ[1] suvar-gā́ya lokā́ya prā́ 'bhavad, ûrdhvó ha vā́ eshá ā́-tata âsît, té devā́ etáṃ vaiçvânarám[2] páry auhant[3] suvar-gásya lokásya prá-bhûtyâ. ritávo vā́ eténa prajā́-patim ayâjayan, téshv ârdhnod ádhi tád, ridhnóti ha vā́ ritvíkshu[2] yá eváṃ vidvā́n dvâdaçâ-'héna yájate. tè 'sminn aichanta, sá rásam áha vasantā́ya prā́ 'yachat[4] || 1 || yávaṃ grîshmā́yaú 'shadhîr[2] varshā́bhyo vrîhī́n charáde[5] mâsha-tilaú hemanta-çiçirā́bhyâṃ. téné 'ndram prajā́-patir ayâjayat, táto vā́ índra índro 'bhavat, tásmâd âhur: ânu-jâvarásya yajñá íti, sá hỳ eténā́ 'gré 'yajatai. 'shá ha vaí kuṇápam[2] atti yáḥ

---

9. [6] sattr° ACDW. [7] s. P. 5, 14 jagaty utkrishṭaḥ.

10. dvâdaçam ahaḥ. [1] vaiçvânarâkhyenâ 'gninâ drishṭatvâd atirâtro vaiçvânaraḥ (!), anyata ekasminn eva bhâge vaiçvânaraçabdavâcyo 'tirâtro yasya so 'yam, âdâv evâ 'tirâtrayukto na tv avasâna ity arthaḥ. [2] ohne avagraha. [3] etaṃ vaiçvânaraçabdavâcyam atirâtram paryauhan parito 'vasânasthâne niyâmakatvena sthâpitavantaḥ, ... tasmâd uparishṭâd atirâtraḥ kartavya iti vidhyunnayaḥ. [4] nicht komponirt, obschon betont, nach CD und s. Anm.[16]. [5] °nch° AW.

sattré[6] prati-gṛihṇā́ti purusha-kuṇapám açva-kuṇapám[7]; gaúr vā́ ánnam[8]; yéna pā́treṇā́ 'nnam bíbhrati yát tán ná nir-ṇénijati tátó 'dhi || 2 || málam jâyata[9]. éka evá yajetaí, 'ko hí prajā́-patir ā́rdhnod. dvā́daça[8] rā́trîr dîkshitáḥ syâd, dvā́daça mā́sâḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsaráḥ prajā́-patiḥ, prajā́-patir vā́vaí 'shá, eshá ha t' vaí[10] jâyate yás tápasó 'dhi jā́yáte[4]. catur-dhā́ vā́ etā́s tisrás-tisro rā́trayo yád dvā́daço 'pa-sádo; yā́ḥ prathamā́ yajnáṃ tā́bhiḥ sám bharati, yā́ dvitī́yâ yajnáṃ tā́bhir ā́ rabhate || 3 || yā́s tṛitī́yâḥ pā́trâṇi tā́bhir nír ṇenikte[11], yā́ç caturthī́r ápi tā́bhir âtmā́nam antaratáḥ[3] çundhate. yó vā́ asya paçúm átti mâɷsáɷ sò 'tti[12], yáḥ puroḍā́çam[1] mastíshkaɷ sá, yáḥ pari-vâpám púrîshaɷ sá, yá ā́jyam majjā́naɷ sá, yáḥ sómaɷ svédaɷ só, 'pi ha vā́ asya çîrshaṇyâ nish-pádaḥ[13] práti gṛihṇâti yó dvâdaçâ-'hé prati-gṛihṇā́ti, tásmâd dvâdaçâ-'héna ná yā́jyam[14] pâpmáno vy-ā́vṛittyai[15] || 4 || áyachad[16], ádhi, rabhate, dvâdaçâhéna, catvā́ri ca || 10 ||

K. 34, 11. — preti | abhavat — prabhūtyâ iti pra-bhūtyai — ârdhnot | adhîti | tat | ṛidhnoti — preti | ayàchat[16] — bibhràti — tat | na — tatàḥ | adhîti — jâyate — eshaḥ | eshaḥ | ha | tu | vai — adhîti | jâyàte — prathamâḥ — dvitîyā̀ḥ — çîrshaṇyā̀ḥ | nishpada iti niḥ-padàḥ — yâjyàm — vyâvṛityâ iti vi-âvṛityai.

---

10. [6] satre ACDFW. [7] sa pratigrahîtâ çavabhakshaṇena yaḥ pratyavâyas tam prâpnoti, nâ 'tra pañcanakhaçavo vivakshitaḥ kiṃ tu purushâçvâdiçavaḥ. [8] anena yad annam bhakshyate tad gaur eva bhavati, gomâṅsabhakshaṇasamaḥ pratyavâyo bhavati (? vgl. VII, 1, 1, 5). [9] çodhanâbhâvât tadyukte gṛihe 'dhikam malaṃ jâyate, tena pâtreṇa vyavahartṛiṇâm adhikaḥ pratyavâyo bhavati. [10] s. P. 5, 13. [11] s. P. 7, 2. [12] yaḥ kaçcid ṛitvig bhûtvâ dvâdaçâhe paçuhaviḥçesham atti so 'yam asya yajamânasyai 'va mâṅsam atti, purushâdimâṅsabhakshaṇasamam pratyavâyam prâpnuyât. [13] nishpado dvârair (?) nirgachantî malinajâtiḥ. [14] yâjane tu çâstroktam prâyaçcittaṃ kartavyam. [15] vṛityai ACDFW. [16] so (áy⁰) ACDW, s. Anm. [4].

24. **açvamedhaḥ** (Fortsetzung, 7, 2, 11-20 *).

11. ékasmai svā̆hâ[1], dvā̆bhyâu s., tri-bhyáḥ s., catúr-bhyaḥ s., pañcá-bhyaḥ s., shaḍ-bhyáḥ s., saptá-bhyaḥ s., 'shṭâbhyáḥ s., navá-bhyaḥ s., daçá-bhyaḥ svā̆hai, 'kâdaçá-bhyaḥ s., dvâdaçá-bhyaḥ s., trayodaçá-bhyaḥ s., caturdaçá-bhyaḥ s., pañcadaçá-bhyaḥ s., shoḍaçá-bhyaḥ s., saptadaçá-bhyaḥ s., 'shṭâdaçá-bhyaḥ svā̆haí, 'kân ná viuçatyaí s., náva-viuçatyai svā̆haí, 'kân ná catvâriuçáte s., náva-catvâriuçate svā̆haí, 'kân ná shashṭyaí s., náva-shashṭyai svā̆haí, 'kân nā̆ 'çîtyaí s., návâ-'çîtyai svā̆haí, 'kân ná çatā̆ya svā̆hâ, çatā̆ya s., dvā̆bhyâu çatā̆bhyâu s., sárvasmai svā̆hâ || 1 || návacatvâriuçate svā̆haí 'kân naí, 'kaviuçatiç ca || 11 ||

K. Aç. 2, 1. — Vs. 22, 34. Ç. 13, 2, 1, 5. 6. Kâ. 20, 4, 32. — ekā̆t | na.

12. ékasmai svā̆hâ, tri-bhyáḥ s., pañcá-bhyaḥ s., saptá-bhyaḥ s., navá-bhyaḥ svā̆hai, 'kâdaçá-bhyaḥ s., trayodaçá-bhyaḥ s., pañcadaçá-bhyaḥ s., saptadaçá-bhyaḥ svā̆haí, 'kân ná viuçatyaí s., náva-viuçatyai svā̆haí, 'kân ná catvâriuçáte s., náva-catvâriuçate svā̆haí, 'kân ná shashṭyaí svā̆hâ, náva-shashṭyai svā̆haí, 'kân nā̆ 'çîtyaí s., návâ-'çîtyai svā̆haí, 'kân ná çatā̆ya svā̆hâ, çatā̆ya svā̆hâ, sárvasmai svā̆hâ || 1 || ékasmai, pañcâçát || 12 ||

K. Aç. 2, 2. — ekā̆t | na.

13. dvā̆bhyâu svā̆hâ, catúr-bhyaḥ s., shaḍ-bhyáḥ s., 'shṭâbhyáḥ s., daçá-bhyaḥ s., dvâdaçá-bhyaḥ s., caturdaçá-bhyaḥ s., shoḍaçá-bhyaḥ s., 'shṭâdaçá-bhyaḥ s., viuçatyaí

* s. Ind. Stud. 3, 383. 390.

11-20. **açvamedhagatamantrâḥ**. [1] ohne avagraha.

s., 'shṭā́-navatyai s., çatā́ya s., sárvasmai svā́hâ || 1 || dvā́bhyâm ashṭā́navatyai[1], shā́ḍviṃçatiḥ || 13 ||

K. Aç. 2, 3.

14. tri-bhyáḥ svā́hâ, pañcá-bhyaḥ s., saptá-bhyaḥ s., navá-bhyaḥ s. [ganz wie anuv. 12 bis] sárvasmai svā́hâ || 1 || tribhyò, 'shṭā́catvâriṃçat || 14 ||

K. Aç. 2, 4. — ekā̈t | na.

15. catúr-bhyaḥ svā́hâ, 'shṭâbhyáḥ s., dvâdaçá-bhyaḥ s., shoḍaçá-bhyaḥ s., viṃçatyaí s., shán-ṇavatyai s., çatā́ya s., sárvasmai svā́hâ || 1 || catúrbhyaḥ shā́ṇṇavatyai[1], shóḍaça || 15 ||

K. Aç. 2, 5. — shaṇṇávatyâ iti shaṭ-navatyai.

16. pañcá-bhyaḥ svā́hâ, daçá-bhyaḥ s., pañcadaçá-bhyaḥ s., viṃçatyaí s., páñca-navatyai s., çatā́ya s., sárvasmai svā́hâ || 1 || pañcábhyaḥ páncanavatyai[1], cáturdaça || 16 ||

K. Aç. 2, 6.

17. daçá-bhyaḥ svā́hâ, viṃçatyaí s., triṃçáte s., catvâriṃçáte s., pañcâçáte s., shashṭyaí s., saptatyaí s., 'çîtyaí s., navatyaí s., çatā́ya s., sárvasmai svā́hâ || 1 || daçábhyo, dvā́viṃçatiḥ || 17 ||

K. Aç. 2, 7.

18. viṃçatyaí svā́hâ, catvâriṃçáte s., shashṭyaí s., 'çîtyaí s., çatā́ya s., sárvasmai svā́hâ || 1 || viṃçatyaí, dvā́daça || 18 ||

K. Aç. 2, 8.

---

13. [1] so ACD, ashṭā́° fehlt W. In K ist der hier wie in Vs. abgekürzte Text (luptaḥ svâdhyâyaḥ s. schol. zu Kâ. 20, 4, 32) voll aufgeführt; ebenso in den anuvâka 15 ff.

15. [1] so AC, shā́ṇṇ° fehlt DW.

16. [1] so ACD, páñcanavatyai fehlt W.

19. pañcâçáte svā́hâ, çatā́ya s., dvā́bhyâṃ çatā́bhyâṃ s., tri-bhyáḥ çatébhyaḥ s., catúr-bhyaḥ ç. s., pañcá-bhyaḥ ç. s., shaḍ-bhyáḥ ç. s., saptá-bhyaḥ ç. s., 'shṭâbhyáḥ ç. s., navá-bhyaḥ ç. s., sahásrâya s., sárvasmai svā́hâ || 1 || pañcâçáte, dvā́triṃçat || 19 ||

K. Aç. 2, 9.

20. çatā́ya svā́hâ[1], sahásrâya s., 'yútâya s., ni-yútâya s., pra-yútâya svā́hā́, 'rbudâya s., nỳ-arbudâya s., samudrā́ya[1] s., mádhyâya svā́hā́, 'ntâya s., parâ-'rdhā́ya svā́ho. 'sháse s., vỳ-ushṭyai svā́ho, 'd-eshyaté svā́ho, 'd-yaté svā́hó, 'd-itâya s., suvar-gā́ya s., lokā́ya s., sárvasmai svā́hâ || 1 || çatā́yâ, 'shṭā́triṃçat || 20 ||

K. Aç. 2, 10. — Vs. 22, 34. Ç. 13, 2, 1, 6. Kâ. 20, 4, 33. 34. — ayutā́ya — arbúdâya — antā́ya.

sâdhyā́ḥ shaḍrâtrám, kusurubíndaḥ saptarâtrám, bṛ́haspátir ashṭarâtrám, prajā́patiḥ kshúdham navarâtrám, prajā́patir dáçahotâram, ṛitáva, aindravâyavā́grân, gâyatró vaí, prajā́patiḥ sá dvâdaçarâtrám, ná vā́, ékasmâ, ékasmai, dvā́bhyâm, tribhyáç, catúrbhyaḥ, pañcábhyo, daçábhyo, viṃçatyaí, pañcâçáte, çatā́ya, viṃçatíḥ || 20 ||

sâdhyā́ (1, 1), asmâ imé lokā́ (4, 2), gâyatrám[2] (6, 3), vaí tṛitī́yam (8, 5), ékasmai (11, 1), pañcâçát || 50 ||

iti taittirîyasaṃhitâyâṃ saptamakâṇḍe dvitîyaḥ prapâṭhakaḥ ||

23. sattrâyaṇam (Fortsetzung, 3, 1-10).

1. pra-jávaṃ vā́ eténa yanti yád daçamám áhaḥ, pâpâ-'vahī́yaṃ vā́ eténa bhavanti yád daçamám áhar; yó vaí pra-jávaṃ yatā́m ápathena prati-pádyate yá sthâṇúṃ hánti yó bhrésham ny-éti sá hîyate, sá yó vaí daçamé 'hann avi-vâkyá upa-hanyáte sá hîyate; tásmai yá úpa=

20. [1] ohne avagraha. [2] °trám brahmavarcasám W.

3, 1 - 5, 10. sattrajâtam; 1. dvâdaçâhagatam avivâkyam ahaḥ.

-hatâya vy-ā́ha tám evā́ 'nv-ârábhya sám açnuté, 'tha yó vy-ā́ha sáḥ || 1 || hîyate, tásmâd daçamé 'hann avi-vâkyá úpa-hatâya ná vy-úcyam. átho khálv âhur: yajnásya vaí sám-riddhena devā́ḥ suvar-gáṃ lokám âyan yajnásya vỳ-riddhenā́ 'surân párâ 'bhâvayann íti; yát khálu vaí yajnásya sám-riddhaṃ tád yájamânasya yád vỳ-riddhaṃ tád bhrā́trivyasya, sá yó vaí daçamé 'hann avi-vâkyá upa-hanyáte sá evā́ 'ti recayati, té yé bā́hyâ driçîkávaḥ || 2 || syús té ví brûyur. yádi tátra ná vindéyur antaḥ-sadasā́d vy-úcyaṃ, yádi tátra ná vindéyur gribá-patinâ vy-úcyaṃ; tád vy-úcyam evā́. 'tha vā́ etát sarpa-râjníyâ rig-bhí stuvantî, 'yáṃ vaí sárpato rā́jnî, yád vā́ asyā́ṃ kíṃ cā́ 'rcanti yád ânricús téne 'yáu sarpa-râjnī́, té yád evá kíṃ ca vâcā́ ''nricúr yád átó 'dhy[1] arcitā́raḥ || 3 || tád ubháyam âptvā́ 'varúdhyó 't tishṭhâmé 'ti; tā́bhir mánasâ stuvate, ná vā́ imā́m açva-rathó nā́ 'çvatarî-ratháḥ sadyáḥ[2] páry-âptum arhati, máno vā́ imā́u sadyáḥ páry-âptum arhati[3] mánaḥ pári-bhavitum; átha bráhma vadanti, pári-mitâ vā́ rícaḥ pári-mitâni sā́mâni pári-mitâni yájûṃshy áthai 'tásyai 'vā́ 'nto nā́ 'sti yád bráhma, tát prati-grinatá ā́ cakshîta, sá prati-garáḥ || 4 || vyā́ha sá, driçîkávo, 'rcitā́raḥ, sá, ékaṃ ca || 1 ||

Çâñkh. 27, 1. — Pañc. 4, 8, 8. 9, 4-12. — pâpâvahîyam iti pâpa-avahîyám | vai — ahàḥ | yaḥ — yaḥ | sthâṇum — saḥ | vai — ahán | avivâkya ity ávi-vâkye — vyucyam iti vi-ucyám | atho iti — âyan — vyriddheneti vi-riddhena — pareti — saḥ | yaḥ | vai — bàhyā́ḥ — sarparâjniyâ iti sarpa-râjniyā́ḥ | rigbhir ity rik-bhiḥ — ânricuḥ | yat |

---

1. [1] at° ohne Accent in ACDW, und zwar ist im Padapâṭha (CD) atódhi als ein Wort aufgeführt (statt átaḥ | adhī́ti)! vgl. tátó 'dhi VII, 2, 10, 2. [2] ohne avagraha. [3] unbetont.

atodhi[1] | arcitârâḥ — sadyaḥ — arhati — parimitâ iti pari-mitâḥ — antâḥ | na — pratigriṇata iti prati-griṇate.

2. b r a h m a - v â d í n o vadanti: kíṃ dvâdaçâ-'hásya prathaménā́ 'hna 'rtvíjâṃ[1] yájamâno vriñkta íti, téja in-driyám íti; kíṃ dvitī́yené 'ti, prâ-'ṇā́n annā́-'dyam íti; kíṃ tritī́yené 'ti, trī́n imā́ñ lokā́n[2] íti; kíṃ caturthéné 'ti, cá-tush-padaḥ paçū́n íti; kím pañcaméné 'ti, páñcâ-'ksharâm pañktím íti; kíṃ shashṭhéné 'ti, sháḍ ritū́n íti; kíṃ sapta-méné 'ti, saptá-padâṃ çákvarîm íti || 1 || kím ashṭaméné 'ty, ashṭā́-'ksharâṃ gâyatrī́m íti; kíṃ navaméné 'ti, tri-vrítaṃ stómam íti; kíṃ daçaméné 'ti, dáçâ-'ksharâṃ vi-rā́jam íti; kím ekâdaçéné[1] 'ty, ékâdaçâ-'ksharâṃ trishṭú-bham[1] íti; kíṃ dvâdaçéné[1] 'ti, dvā́daçâ-'ksharâṃ jágatîm íty; etā́vad[1] vā́ asti yā́vad[1] etád, yā́vad evā́ 'sti tád eshâṃ vriñkte || 2 || çákvarîm íty, ékacatvâriṃçac ca || 2 ||

ahnā́ | ritvijâm — vriñkte — ashṭâksharâm ity ashṭâ-aksharâm — eva | asti.

3. eshá vā́ âptó dvâdaçâ-'hó yát t r a y o d a ç a - r â t r á ḥ, samânáṃ[1] hỳ etád áhar yát prâ-'yaṇī́yaç co 'd-ayanī́yaç ca. trỳ-atirâtro bhavati, tráya imé lokā́, eshā́ṃ lokā́nâm ā́ptyai. prâ-'ṇó vaí prathamò 'ti-râtró vy-ânó dvitī́yo 'pâ-'nás tritī́yaḥ, prâṇâpâno-'dânéshv evā́ 'nnā́-'dye práti tishṭhanti[2] sárvam ā́yur yanti yá evám vidvā́ṃsas trayo-daça-râtrám ā́sate. tád â h u r: vā́g vā́ eshā́ ví-tatâ || 1 || yád dvâdaçâ-'hás, tā́ṃ ví chindyur yán mádhye 'ti-râtráṃ kuryúr upa-dā́sukâ grihá-pater vā́k syâd, upárishṭâc[1] chando-mā́nâm mahâ-vratáṃ kurvanti sáṃ-tatâm evá

2. dvâdaçâhayâjinaḥ praçaṅsâ. [1] ohne avagraha. [2] °nl° W.
3. trayodaçarâtraḥ. [1] ohne avagraha. [2] unbetont.

vā́cam áva rundhaté 'nupa-dâsukâ gṛihá-pater vā́g bhavati. paçávo vaí chando-mā́ ánnam mahâ-vratám̐, yád upárishṭâc[1] chando-mā́nâm mahâ-vratám̐ kurvánti paçúshu cai 'vā́ 'nnā́-'dye ca práti tishṭhanti || 2 || vítatâ, tríçatvâriṃçac ca || 3 ||

ahâḥ | yat | prâyaṇîya iti pra-ayaṇîyâḥ — vyâna iti vi-anaḥ — prâṇâpânodâneshv iti prâṇâpâna-udâneshú | eva | annâdya ity ánna-adyè — ye | evam — kurvanti[2] — kurvanti[3].

4. âdityā́ akâmayanto: 'bháyor lokáyor ṛidhnuyâmé 'ti, tá etám̐ caturdaça-râtrám apaçyan, tám ā́ 'haran, ténâ 'yajanta, táto vaí tá ubháyor lokáyor ârdhnuvann asmíṃç câ 'múshmiṃç ca; yá evám̐ vidvā́ṃsaç caturdaça-râtrám ā́sata ubháyor evá lokáyor ṛidhnuvanty asmíṃç câ 'múshmiṃç ca. caturdaça-râtró bhavati, saptá grâmyā́ óshadhayaḥ[1] saptā́ ''raṇyā́ ubháyîshâm áva-ruddhyai[2]. yát parâcī́nâni[1] pṛishṭhā́ni || 1 || bhávanty amúm evá taír lokám abhí jayanti, yát pratîcī́nâni[1] pṛishṭhā́ni bhávantî 'mám evá taír lokám abhí jayanti. trayas-triṃçaú madhyatá[1] stómau bhavataḥ sā́m-râjyam evá gachanty, adhi-râjaú bhavato 'dhi-râjā́ evá samânā́nâm[1] bhavanty. ati-râtrā́v abhíto[1] bhavataḥ, pári-gṛihîtyai || 2 || pṛishṭhā́ni, cátustriṃçac ca || 4 ||

eti | aharan — te | ubhayóḥ — asmin | ca | amushmin | ca | ye — âsâte — madhyataḥ.

5. prajā́-patiḥ suvar-gám̐ lokám ait, tám̐ devā́ ánv âyan, tā́n âdityā́ç ca paçávaç cā́ 'nv âyan; té devā́ abruvan:

---

3. [3] in D prima manu unbetont.

4. caturdaçarâtraḥ. [1] ohne avagraha. [2] °rudhy° ACDW.

5. dvitîyaç caturdaçarâtraḥ.

yā́n paçū́n upā́-'jîvishma tá imè 'nv-ā́gmann[1] íti, tébhya etā́ṃ caturdaça-râtrā́m práty auhan, tá âdityā́ḥ pṛishṭhaíḥ suvar-gā́ṃ lokā́m ā́ 'rohan[2] try-ahā́bhyâm asmíṅ loké paçū́n práty auhan, pṛishṭhaír âdityā́ amúshmiṅ loká ā́rdhnuvan try-ahā́bhyâm asmín ‖ 1 ‖ loké paçávo. yá evā́ṃ vidvā́ṃsaç caturdaça-râtrā́m ā́sata ubháyor evá lokáyor ṛidhnuvanty asmíṃç câ 'múshmiṃç ca, pṛishṭhaír evā́ 'múshmiṅ loká[3] ṛidhnuvánti try-ahā́bhyâm asmíṅ loké[3]. jyótir gaúr ā́yur íti try-ahó bhavatî, 'yā́ṃ vā́vá[4] jyótir antárikshaṃ[4] gaúr asā́v ā́yur, imā́n evá lokā́n abhy-ā́rohanti[1]; yád anyátaḥ[4] pṛishṭhā́ni syúr ví-vivadhaṃ syân, mádhye pṛishṭhā́ni bhavanti savivadha-tvā́ya ‖ 2 ‖ ójo vaí vîrỳam pṛishṭhā́ny, ója evá vîrỳam madhyató[4] dadhate. bṛihad-rathaṃtarā́bhyâṃ yantī́, 'yā́ṃ vā́vá rathaṃ-tarā́m asaú bṛihád, âbhyā́m evá yanty, átho anáyor evá práti tishṭhanty, eté[5] vaí yajnásyâ 'ñjasā́-'yanî[5] srutī́[5], tā́bhyâm evá suvar-gā́ṃ lokā́ṃ yanti. párâñco[4] vā́ eté suvar-gā́ṃ lokā́m abhy-ā́rohanti[1] yé parâ-cī́nâni[4] pṛishṭhā́ny upa-yánti, pratyā́ṅ[4] try-ahó bhavati praty-ávarûḍhyâ átho práti-shṭhityâ, ubháyor lokáyor ṛiddhvó[6] 't tishṭhanti. cátur-daçai 'tā́s; tā́sâṃ yā́ dáça dáçâ-'ksharâ vi-rā́ḍ ánnaṃ vi-rā́ḍ vi-rā́jai 'vā́ 'nnā́-'dyam áva rundhate, yā́ç cátasraç cátasro díço dikshv èvá práti tishṭhanty. ati-râtrā́v abhíto[4] bhavataḥ pári-gṛihîtyai ‖ 3 ‖ ā́rdhnuvan try-ahā́bhyâm asmínt, savivadhatvā́ya, prá tishṭhityâ, ékatriṃçac ca ‖ 5 ‖

te | ime | anvâgmann ity ánu-âgmàn — auhan | te — eti | arohan — loke | ârdhnúvan — ye | evam — âsàte — ṛidhnuvanti — loke | ṛidhnuvanti — abhyâróhantîty ábhi-

---

5. [1] als Compositum. [2] unbetont. [3] ṃnl° W. [4] ohne avagraha. [5] s. P. 4, 52. [6] ṛidhv° ACDW.

-âróhanti — atho iti — ete iti — añjasâyánî ity áñjasâ-ayánî | srutî iti — abhyâróhantîty ábhi-âróhanti — praty-avárûḍhyâ iti prati-avárûḍhyai | atho iti | pratishṭhityâ iti prati-sthityai — ṛidhvâ | ud iti — yâḥ | daçá.

6. índro vaí sa-dṛíñ devátâbhir[1] âsît, sá ná vy-âvṛítam agachat, sá prajā́-patim úpâ 'dhâvat, tásmâ etám pañcadaça-râtrám prā́ 'yachat, tám ā́ 'harat, ténâ 'yajata, táto vaí sò 'nyā́bhir devátâbhir vy-âvṛítam agachad; yá evám vidvā́ṃsaḥ pañcadaça-râtrám ā́sate vy-âvṛítam evá pâpmánâ bhrā́tṛivyeṇa gachanti. jyótir gaúr ā́yur íti try-ahó bhavatî, 'yám vā́vá jyótir antárikshám[1] || 1 || gaúr asā́v ā́yur, eshv̀ evá lokéshu práti tishṭhanty. ásattram[2] vā́ etád yád achando-mám, yác chando-mā́ bhávanti téna sattrám[2], devátâ evá pṛishṭhaír áva rundhate[3] paçū́ñ chando-maír[4], ójo vaí vîrỳam pṛishṭhā́ni paçávaç chando-mā́, ójasy evá vîrỳe paçúshu práti tishṭhanti. pañcadaça-râtró bhavati, pañca-daçó vájro, vájram evá bhrā́tṛivyebhyaḥ prá haranty. ati-râtrā́v abhíto[1] bhavata, indriyásya pári-gṛihîtyai || 2 || antáriksham, indriyásyaí, 'kam ca || 6 ||

sadriññ iti sa-dṛiñ — eti | aharat — ye | evam — chandomâ iti chandaḥ-mâḥ — rundhate.

7. índro vaí çithilá ivā́ 'prati-shṭhita âsît, só 'surebhyo 'bibhet, sá prajā́-patim úpâ 'dhâvat, tásmâ etám pañcadaça-râtrám vájram prā́ 'yachat, ténā́ 'surân parâ-bhā́vya vi-jítya çríyam agachad, agni-shṭútâ pâpmā́nam nír adahata[1] pañcadaça-râtréṇaú 'jo bálam indriyám vîrỳam

6. pañcadaçarâtraḥ. [1] ohne avagraha. [2] °satr° ACDW. [3] unbetont. [4] °nch° AW.

7. dvitîyaḥ pañcadaçarâtraḥ. [1] unbetont.

âtmánn adhatta. yá evám̧ vidvā́ᴗsaḥ pañcadaça-râtrám ā́sate bhrā́tṛivyân evá parâ-bhā́vya vi-jítya çríyam̧ gach-anty, agni-shṭútâ pâpmā́nam̧ níḥ || 1 || dahante[1] pañca-daça-râtréṇaú 'jo bálam indriyám̧ vîrỳam âtmán dadhata. etā́ evá paçavỳâḥ, páñca-daça vā́ ardha-mā́sasya rā́trayo, 'rdhamâsa-çáḥ sam̧-vatsará âpyate, sam̧-vatsarám paçávó 'nu prá jâyante, tásmât paçavỳâ. etā́ evá suvar-gỳâḥ, páñca-daça vā́ ardha-mâsásya rā́trayo, 'rdhamâsa-çáḥ sam̧-vatsará âpyate, sam̧-vatsaráḥ suvar-gó lokás, tásmât suvar-gỳâ. jyótir gaúr ā́yur íti try-ahó bhavatî, 'yám̧ vā́vá jyótir antáriksham[2] || 2 || gaúr asā́v ā́yur, imā́n evá lokā́n abhy-ā́rohanti[3]. yád anyátaḥ[2] pṛishṭhā́ni syúr *bis*[4] srutī́[5], tā́bhyâm evá suvar-gám̧ lokám || 3 || yanti. pá-râñco[2] vā́ *bis*[4] ṛiddhvó[6] 't tishṭhanti. páñcadaçai 'tā́s; tā́sâm̧ yā́ dáça *bis*[4] áva rundhate, yā́ḥ páñca páñca díçaḥ dikshv̀ evá práti tishṭhanty. ati-râtrā́v abhíto[2] bhavata, indriyásya vîrỳasya pra-jā́yai paçûnā́m pári-gṛihîtyai || 1 ||

gachanty agnishṭútâ pâpmā́nam̧ nír, antáriksham̧, lokám, prajā́yai, dvé ca || 7 ||

a̱da̱ha̱ta̱[7] — ye | e̱vam — da̱ha̱nte̱[8] — da̱dha̱te̱ — anù | pretì | jâ̱ya̱nte̱ — su̱va̱rgyā̱ iti suvaḥ-gyā̱ḥ | jyotìḥ — a̱bhyâ-ròha̱ntîty àbhi-âròhanti — atho̱ iti — e̱te iti — a̱ñja̱sâyànî̱ ity àñjasâ-ayànî | sru̱tî iti — a̱bhyâròha̱ntîty àbhi-âròhanti — pra̱tyavàrûḍhyâ̱ iti prati-avàrûḍhyai | atho̱ iti | prati-shṭhityâ̱ iti̱ prati-sthi̱tyai̱ — ṛidhvâ[6] — yâḥ | daçà.

8. prajā́-patir akâmayatâ: 'nnâ-'dáḥ syâm íti, sá etáᴗ saptadaça-râtrám apaçyat, tám ā́ 'harat, ténâ 'yajata, táto vaí sò 'nnâ-'dò 'bhavad; yá evám̧ vidvā́ᴗsaḥ saptadaça-râtrám ā́sate 'nnâ-'dā́ evá bhavanti. pañcâ-'hó bhav-

---

7. [2] ohne avagraha. [3] als Compositum. [4] s. VII, 3, 5, 2. 3. [5] s. P, 4, 52. [6] ṛidhv° ACDW. [7] adahat D prima manu. [8] da-hanti D prima manu.

8. saptadaçarâtraḥ.

ati, páñca vā́ ṛitávaḥ saṃ-vatsará, ṛitúshv evá saṃ-vatsaré práti tishṭhanty, átho páñcâ-'ksharâ paṅktíḥ, pā́ṅkto yajnó, yajnám evā́ 'va rundhaté. 'sattraṃ[1] vā́ etát || 1 || yád achando-máṃ *bis*[2] vîrye paçúshu práti tishṭhanti. sapta-daça-râtró bhavati, sapta-daçáḥ prajā́-patiḥ, prajā́-pater ā́ptyâ. ati-râtrā́v abhíto[3] bhavato, 'nnā́-'dyasya pári-gṛihîtyai || 2 || etát, saptátriṃçac ca || 8 ||

annâda ity ánna-adaḥ — eti | aharat — ye | evam — atho iti — asátram | vai — yat | chandomâ iti chandaḥ-mâḥ — âptyai — annâdyasyety ánna-adyásya.

9. sā́ vi-rā́ḍ vi-krámyâ 'tishṭhad bráhmaṇâ de-véshv ánnenā́ 'sureshu; té devā́ akâmayanto: 'bháyaṃ sáṃ vṛiñjîmahi bráhma cā́ 'nnaṃ cé 'ti; tá etā́ viṃ-çatíṃ rā́trîr apaçyan, táto vaí tá ubháyaṃ sám avṛiñjata bráhma cā́ 'nnaṃ ca brahma-varcasíno 'nnâ-'dā́ abhav-an; yá eváṃ vidvā́ṃsa etā́ ā́sata ubháyam evá sáṃ vṛiñjate bráhma cā́ 'nnaṃ ca || 1 || brahma-varcasíno 'nnâ-'dā́ bhavanti. dvé[1] vā́ eté[2] vi-rā́jau, táyor evá nā́nâ práti tishṭhanti, viṃçó vaí púrusho dáça hástyâ aṅgúlayo dáça pā́dyâ, yā́vân evá púrushas tám âptvó 't tishṭhanti. jyótir gaúr ā́yur íti try-ahā́ bhavantî, 'yáṃ vā́vá[3] jyótir antárikshaṃ[3] gaúr asā́v ā́yur, imā́n evá lokā́n abhy-ā́rohanty[4]; abhi-pûrváṃ try-ahā́ bhavanty, abhi-pûr-vám evá suvar-gám || 2 || lokám abhy-ā́rohanti[4]. yád anyátaḥ[3] pṛishṭhā́ni *bis*[5] ṛiddhvó[6] 't tishṭhanty. ati-râtrā́v abhíto[3] bhavato, brahma-varcasásyâ 'nnā́-'dyasya pári-gṛi-

8. [1] satr° ACDW. [2] s. VII, 3, 6, 2. [3] ohne avagraha.

9. viṅçatirâtraḥ. [1] s. P. 4, 49. [2] s. P. 4, 51. [3] ohne avagraha. [4] als Compositum. [5] s. VII, 3, 5, 2. 3. [6] ṛidhv° ACDW.

hîtyai || 3 || vṛiñjate bráhma cā́ 'nnaṃ ca, suvargám, eté suvargáṃ, tráyoviṃçatiç ca || 9 ||

te | e̱tâḥ — ye | e̱vam — âsáte — a̱nnâ̱dâ ity ánna-adâ̱ḥ — dve iti | vai | eti — pădyā́ḥ — trya̱hâ iti tri-a̱hâḥ — a̱bhyârôha̱ntîty ábhi-ârôhanti — tryahâ̱ iti tri-a̱hâḥ — a̱bhyârôha̱ntîty ábhi-ârôhanti — atho̱ iti — e̱te iti — a̱ñ-ja̱sâyánî̱ ity áñjasâ-ayánî | sru̱tî iti — a̱bhyârôha̱ntîty ábhi-ârôhanti — pra̱tyavárûḍhyâ̱ iti prati-avárûḍhyai | atho̱ iti | pratishṭhityâ̱ iti̱ prati-sthi̱tyai̱ — ṛi̱dhvâ | ud iti — a̱nnâd-ya̱syety ánna-adyásya.

10. asā́v âdityò 'smíṅ loká[1] âsît, táṃ devā́ḥ pṛi-shṭhaíḥ pari-gṛíhya suvar-gáṃ lokám agamayan, párair avástât[2] páry agṛihṇan[3] divâ-kîrtỳena suvar-gé loké práty asthâpayan, páraiḥ parástât[2] páry agṛihṇan[3] pṛi-shṭhaír upā́-'vârohant[4]; sá vā́ asā́v âdityò 'múshmiṅ loké[1] párair ubhayátaḥ[2] pári-gṛihîto. yát pṛishṭhā́ni bhávanti suvar-gám evá taír lokáṃ yájamânâ yanti, párair avás-tât[2] pári gṛihṇanti[3] divâ-kîrtỳena || 1 || suvar-gé loké práti tishṭhanti, páraiḥ parástât[2] pári gṛihṇanti[3] pṛi-shṭhaír upā́-'varohanti[4]. yát páre parástân ná syúḥ párâñcaḥ[2] suvar-gā́l lokā́n nísh padyeran[5], yád avástân ná syúḥ pra-jā́ nír daheyur; abhíto[2] divâ-kîrtỳam páraḥ-sâmâno bhavanti, suvar-gá evaí 'nâṅ loká[1] ubhayátaḥ[2] pári gṛihṇanti. yájamânâ vaí divâ-kîrtỳaṃ, saṃ-vatsaráḥ páraḥ-sâmâno, 'bhíto[2] divâ-kîrtỳam páraḥ-sâmâno bhavanti, saṃ-vatsará evó 'bhayátaḥ || 2 || práti tishṭhanti. pṛi-shṭháṃ vaí divâ-kîrtỳam pârçvé[6] páraḥ-sâmâno, 'bhíto divâ-kîrtỳam páraḥ-sâmâno bhavanti, tásmâd abhítaḥ pṛi-shṭhám pârçvé[6]; bhū́yishṭhâ gráhâ gṛihyante, bhū́yishṭhaṃ

10. ekaviṅçatirâtraḥ. [1] °nl° AW. [2] ohne avagraha. [3] unbetont. [4] als Compositum. [5] so AW, s. P. 6, 4. [6] s. P. 4, 11.

çasyate, yajnásyai 'vá tán madhyató[2] granthím grathnanty ávi-sraṁsâya. saptá gṛihyante, saptá vaí çîrshaṇŷâḥ prâ-'ṇấḥ, prâ-'ṇấn evá yájamâneshu dadhati. yát parâ-cî́nâni[2] pṛishṭhấni bhávanty amúm evá taír lokám abhy-ấrohanti[4], yád imám lokám ná ‖ 3 ‖ praty-avaróheyur úd vâ mấdyeyur yájamânâḥ prá vâ mîyeran, yát pratî-cî́nâni[2] pṛishṭhấni bhávantî 'mám evá taír lokám praty-ávarohanty[4] átho asmínn evá loké práti tishṭhanty ánun-mâdâyé. 'ndro vấ ápratishṭhita âsît, sá prajấ-patim úpâ 'dhâvat, tásmâ etám ekaviṁçati-râtrám prấ 'yachat, tám ấ 'harat, ténâ 'yajata, táto vaí sá práty ati-shṭhad, yé bahu-yâjínó 'prati-shṭhitâḥ ‖ 4 ‖ syús tá eka-viṁçati-râtrám âsîran, dvấdaça[2] mấsâḥ páñca 'rtávas tráya imé lokấ asấv âdityá eka-viṁçá, etấvanto[2] vaí deva-lokấs, téshv evá yathâ-pûrvám práti tishṭhanty. asấv âdityó ná vŷ arocata, sá prajấ-patim úpâ 'dhâvat, tásmâ etám ekaviṁçati-râtrám prấ 'yachat, tám ấ 'harat, ténâ 'yajata, táto vaí sò 'rocata; yá evám vidvấṁsa ekaviṁçati-râtrám ấsate rócanta evaí; 'kaviṁçati-râtró bhavati, rúg vấ eka-viṁçó, rúcam evá gachanty átho prati-shṭhấm evá, prati-shṭhấ hŷ eka-viṁçò. 'ti-râtrấv abhíto bhavato brahma-varcasásya pári-gṛihîtyai ‖ 5 ‖ gṛihṇanti divâkîrtyènai, 'vó 'bhayáto, nấ, 'pratishṭhitâ, ấsata, ékaviṁçatiç ca ‖ 10 ‖

3, 3, 6, 1-3. — K. 33, 4. 6. — loke — agṛihṇan — upâ-vấrohann ity úpa-avấrohan — yajàmânâḥ — gṛihṇanti — upâvàrohantîty úpa-avàrohanti — parastất | na — suvar-gâd iti suvaḥ-gât | lokât | nir iti — avastất | na — prajâ iti pra-jâḥ — suvarga iti suvaḥ-ge | eva | enân | loke — yajàmânâḥ — saṁvatsara iti sam-vatsare — pârç-ve iti — bhûyìshṭhâḥ | grahấḥ | gṛihyante — abhyârò-hantîty àbhi-âròhanti — mâdyèyuḥ — pratyavàrohantîti prati-avàrohanti | atho iti — eti | aharat — te — saḥ |

arocata | ye — rocànte — atho iti | pratishthâm iti prati-sthâm.

24. açvamedhaḥ (Fortsetzung, 7, 3, 11-20*).

11. [a] arvā̃n[1] yajnáḥ sáṃ krâmatv amúshmâd ádhi mā̃m abhí | ṛíshîṇâṃ yáḥ puró-hitaḥ || [b] nír-devaṃ nír-vîraṃ kṛitvā̃ ví-shkandhaṃ[2] tásmin hîyatâṃ yò 'smā̃n dvéshṭi | çárîraṃ yajna-çamaláṃ kúsîdaṃ[1] tásmint sîdatu yò 'smā̃n dvéshṭi || [c] yájna yajnásya yát téjas téna sáṃ krâma mā̃m abhí | brâhmaṇā̃n ṛitvíjo[3 u. 1] devā̃n yajnásya tápasâ té savâ[4] 'hám ā̃ huve || [d] ishṭéna pakvám úpa || 1 || te huve savâ 'hám | sáṃ te vṛiñje su-kṛitáṃ sám pra-jā̃m paçū̃n || [e] prai-'shā̃nt sâm-idhenī̃r â-ghârā̃v ā̃jya-bhâgâv ā̃-çrutam praty-ā̃çrutam ā̃ çṛiṇâmi[5] te | prayâjâ-'nûyâjā̃nt svishṭa-kṛítam íḍâm â-çísha ā̃ vṛiñje súvaḥ || [f] agníné 'ndreṇa sómena sárasvatyâ[1] víshṇunâ devátâbhiḥ | yâjyâ-'nuvâkỳâbhyâm úpa te huve savâ 'háṃ yajnám ā̃ dade te váshaṭ-kṛitam || [g] stutáṃ çastrám prati-garáṃ gráham íḍâm â-çíshaḥ || 2 || ā̃ vṛiñje súvaḥ | patnî-saṃyâjā̃n úpa te huve savâ 'háṃ samishṭa-yajúr ā̃ dade táva || [h] paçū̃nt sutám puroḍā̃çânt[1] sávanâny ó 'tá yajnám | devā̃nt sé-'ndrân úpa te huve savâ 'hám agní-mukhânt sóma-vato yé ca víçve || 3 || úpa, gráham íḍâm âçísho, dvā̃triṃçac ca || 11 ||

B. 3, 8, 18, 3. — K. Aç. 3, 1[6]. — adhîti | mâm | abhi[7] — vishkàndham iti vi-skandham — kusī̃dam — mâm | abhi[7]

---

* s. Ind. Stud. 3, 375. 383. 390.

11-20. açvamedhagatâ mantrâḥ. 11. âpty-âkhyânâm ashṭâhutînâm mantrâḥ. [1] ohne avagraha. [2] virûpâ(ḥ) skandhâdyavayavâ yasya tad vishkandham (zu çarîram gezogen!). [3] so (ân ṛi°) AW. [4] sûyate abhishicyate atrety abhishekayukto yajnaḥ savaḥ (das Kâṭh. hat hier durchweg: upa te huve 'sâ [d. i. asau] aham). [5] sarvataḥ çâstramukhâc chrutvâ sampâdayâmi. [6] bis auf einige Varianten stimmt auch hier (in 11-20) das Kâthaka vollständig zu Ts. [7] ohne iti, weil am pâda-Schlufs.

— sava | aham | eti — praishân iti pra-eshân — eti | uta — sendrân iti sa-indrân.

12. bhûtám bhávyam bhavishyád váshaṭ svā́hâ[1] náma, ṛík sā́ma yájur váshaṭ svā́hâ námo, gâyatrī́ trishṭúb[1] jágatî v. s. námaḥ, pṛithivȳ antáriksham[1] dyaúr v. s. námo, 'gnír vâyúḥ sū́ryo v. s. námaḥ, prâ-'ṇó vy-ânò 'pâ-'nó v. s. namó, 'nnam kṛishír vṛíshṭir v. s. námaḥ, pitā́ putráḥ paútro v. s. námo, bhū́r bhúvaḥ súvar váshaṭ svā́hâ námaḥ || 1 || bhúvaç catvā́ri ca || 12 ||

B. 3, 8, 17, 3. — K. Aç. 3, 2. — trishṭup — pṛithivî — vyâna iti vi-anaḥ | apâna ity ápa-anaḥ — annám — vṛishṭiḥ.

13. [a] ā́ me gṛihā́ bhavantv ā́ pra-jā́ ma ā́ mâ yajnó viçatu vîrȳâ-vân[1] | ā́po devī́r yajníyâ mā́ " viçantu sahásrasya mâ bhûmā́ mā́ prá hâsît || [b] ā́ me grábo bhavatv ā́ puro-rúk stuta-çastré[2] mā́ " viçatâṃ samī́cî[3 u. 4] | âdityā́ rudrā́ vásavo me sadasȳâḥ sahásrasya mâ bhûmā́ mā́ prá hâsît || [c] ā́ mâ 'gni-shṭomó viçatû 'kthȳaç câ 'ti-râtró mā́ " viçatv âpi-çarvaráḥ | tiró-ahniyâ mâ sú-hutâ ā́ viçantu sahásrasya mâ bhûmā́ mā́ prá hâsît || 1 || agnishṭomó viçatv, ashṭā́daça ca || 13 ||

B. 3, 8, 17, 3. — K. Aç. 3, 3. — eti — gṛihâḥ — eti | prajeti pra-jâ | me | eti — vîryā́vân iti vîryà-vân — yajniyā́ḥ | mâ | eti — stutaçastre iti stuta-çastre | mâ | eti — samîcî iti — âdityâḥ | rudrâḥ — mâ | eti — tiroáhniyâ iti tiraḥ-ahniyâḥ.

14. agnínâ tápó 'nv abhavad, vâcā́ bráhma, maṇínâ rûpā́ṇī́, 'ndreṇa devā́n, vā́tena prâ-'ṇā́nt, sū́ryeṇa dyā́m,

---

12. paryâptinâmakâ mantrâḥ. [1] ohne avagraha.

13. âbhûnâmakâ homamantrâḥ. [1] s. P. 3, 5. [2] s. P. 4, 11. [3] ohne avagraha. [4] s. P. 4, 31.

14. anubhûnâmakâ mantrâḥ.

candrámasâ[1] nákshatrâṇi, yaména pitṝ́n, rā́jnâ manushyần, phaléna nâdeyā́n, ajagaréṇa[1] sarpā́n, vyâghréṇâ[1] ''raṇyā́n paçū́n̄, chyenéna[2] patatríṇo, vṛ́shṇā́ 'çvân, ṛishabhéṇa gā́, basténâ 'jā́, vṛishṇínā́ 'vîr, vrîhíṇā́ 'nnâni, yávenaú 'shadhîr[1], nyagródhena[1] vánaspátîn[1], udumbáreṇó[1] ''rjaṃ, gâyatriyā́ chándâṃsi, tri-vṛ́tâ stómân, brâhmaṇéna vā́cam || 1 || brâhmaṇénaí, kaṃ ca || 14 ||

B. 3, 8, 17, 3. — K. Aç. 3, 4. — ajagareṇa — gâḥ — ajâḥ — nyagrodhéna.

15. svā́hâ[1] ''-dhím ā́-dhîtâya svā́hâ svā́hā́ ''-dhîtam, mánase svā́hâ svā́hâ mánaḥ, prajā́-pataye svā́hâ, kā́ya svā́hâ, kásmai svā́hâ, katamásmai svā́hā́. 'dityai svā́hā́, 'dityai mahyâi svā́hā́, 'dityai su-mṛiḍîkā́yai svā́hâ. sárasvatyai[1] svā́hâ, sárasvatyai bṛihatyâi svā́hâ, sárasvatyai pâvakā́yai svā́hâ. pûshṇé svā́hâ, pûshṇé pra-pathyâya[2] svā́hâ, pûshṇé narámdhishâya[1 u. 3] svā́hâ. tváshṭre svā́hâ, tváshṭre turī́pâya[1 u. 4] svā́hâ, tváshṭre puru-rū́pâya svā́hâ. víshṇave svā́hâ, víshṇave nikhurya-pā́ya[5] svā́hâ, víshṇave nibhûya-pā́ya[6] svā́hâ. sárvasmai svā́hâ || 1 || pururū́pâya svā́hâ, dáça ca || 15 ||

B. 3, 8, 11, 1. 17, 3. — K. Aç. 3, 5. — Vs. 22, 20. Ç. 13, 1, 7, 2-8. Kâ. 20, 4, 3-5. — âdhim ity ā́-dhim — adityai — naraṃdhishâya — turîpā́ya.

16. dad-bhyáḥ svā́hâ[1], hánû-bhyâṃ[2] svā́h', óshṭhâbhyâṃ[3] svā́hâ, múkhâya svā́hâ, nā́sikâbhyâṃ svā́hâ, 'kshī́-

---

14. [1] ohne avagraha. [2] °nchy° AW.

15. vaiçvadevâhutimantrâḥ. [1] ohne avagraha. [2] prakṛishṭâya çrautasmârtamârgâya hitaḥ prapathyaḥ. [3] narâṇâṃ dhârayitâ naraṃdhishaḥ. [4] tûrṇam prâptas tûrîpaḥ. [5] nitarâṃ khuram pâdato gâ (?) vivâdham arhantîti nikhuryâḥ, teshâm pâtâ. [6] vidyaiçvaryâdirâhityena nyagbhâvayogyâ (°vaṃ yo° Cod.) nibhûyâḥ, teshâm pâtâ.

16. paçvaṅgahomamantrâḥ (50). [1] ohne avagraha. [2] s. P. 3, 7. [3] so (°ho°) AW, s. P. 10, 14.

bhyâᴗ svā̆hâ, kárṇâbhyâᴗ svā̆hâ, pârá ikshávo 'vâry̆ebhyaḥ pákshma-bhyaḥ svā̆hâ[4], 'vârá[5] ikshávaḥ pâry̆ebhyaḥ páksh=ma-bhyaḥ svā̆hâ, çîrshṇé[6] svā̆hâ, bhrûbhyā̆ᴗ svā̆hâ, la=lā̆ṭâya svā̆hâ, mûrdhné[6] svā̆hâ, mastíshkâya[6] svā̆hâ, kéçe=bhyaḥ svā̆hâ, váhâya[7] svā̆hâ, grîvā̆bhyaḥ[8] svā̆hâ, skandhé=bhyaḥ[9] svā̆hâ, kī̆kasâbhyaḥ[10] svā̆hâ, pṛishṭī̆-bhyaḥ[2 u. 11] svā̆hâ, pâjasy̆âya[12] svā̆hâ, pârçvā̆bhyâᴗ svā̆hâ ‖ 1 ‖ áᴗsâ=bhyâᴗ svā̆hâ, doshá-bhyâᴗ[13] svā̆hâ, bâhú-bhyâᴗ[13] svā̆hâ, jáñghâbhyâᴗ[14] svā̆hâ, çróṇî-bhyâᴗ[2 u. 15] svā̆ho, ''rú-bhyâᴗ svā̆hâ, 'shṭhîvád-bhyâᴗ svā̆hâ, jáñghâbhyâᴗ svā̆hâ, bhas=áde[16] svā̆hâ, çikhaṇḍébhyaḥ[17] svā̆hâ, vâla-dhā̆nâya svā̆hâ, ''ṇḍā̆bhyâᴗ svā̆hâ, çépâya svā̆hâ, rétase svā̆hâ, pra-jā̆bhyaḥ svā̆hâ, pra-jánanâya svā̆hâ, pad-bhyáḥ svā̆hâ, çaphébhyaḥ svā̆hâ, lóma-bhyaḥ svā̆hâ, tvacé svā̆hâ, lóhitâya svā̆hâ, mâᴗsā̆ya svā̆hâ, snā̆va-bhyaḥ svā̆hâ, 'sthá-bhyaḥ svā̆hâ, majjá-bhyaḥ svā̆hâ, 'ñgebhyaḥ[18] svā̆hâ, ''tmáne svā̆hâ[19], sárvasmai[20] svā̆hâ ‖ 2 ‖ pârçvā̆bhyâᴗ svā̆hâ, majjábhyaḥ svā̆hâ, sháṭ ca ‖ 16 ‖

B. 3, 8, 17, 4. — K. Aç. 3, 6. — Vs. 25, 1-9. Ç. 13, 3, 4, 1. Kâ. 20, 8, 4. — hanū̆bhyâm iti hanú-bhyâm | svâhā̆ | oshṭhā̆=bhyâm — akshîbhyâm[21] — pâre | ikshaváḥ | avâryébhyaḥ

---

16. [4] ikshavo 'kshiromâṇi, te ca pâre uparibhâge vartante. kasmât pâra iti tad ucyate: avâryebhyaḥ pakshmabhyaḥ adhobhâgavarti=bhyo romabhyaḥ upari vartante. [5] avâre 'dhobhâge ye kecid ikshavo vartante. [6] çiraḥ-çabdena lalâṭâd adhobhâgo vivakshitaḥ, mûrdha=çabdena co 'paribhâgaḥ, tatratyam mâñsam mastishkaḥ. [7] vaha=çabdena rathayugasya vâhakaḥ pradeça ucyate. [8] grîvâ galagata=nâḍyaḥ. [9] galasyoparibhâgâvayavâḥ. [10] pṛishṭhâsthigatâ gulikâḥ. [11] ubhayapârçvagatâ asthiviçeshâḥ. [12] pâjâ(?) balaṃ tatsthânaṃ hṛida=yam pâjasyam. [13] doḥ-çabdena bâhu-çabdena ca pûrvapâdayor (pa⁰ Cod.) uttarâdharabhâgâv ucyete. [14] jañghâçabdena madhyabhâgaḥ. [15] çroṇyâdiçabdaiç caturbhiḥ pṛishṭhagatayoḥ pâdayoç catvâra ûrdhvâdho=bhâgâ ucyante. [16] bhasacchabdenâ 'pânapradeçaḥ. [17] çikhaṇḍâ ûrdhvakeçâḥ. [18] añgâny anuktâ avayavâḥ. [19] âtmâ tatratyo jîvaḥ. [20] sarvaṃ kṛitsnaçarîram. [21] akshîbhyâm ity akshi=-bhyâm D prima manu.

— avâre | ikshavàḥ — pṛishṭîbhya iti pṛishṭi-bhyaḥ — çroṇîbhyâm iti çroṇi-bhyâm — ûrubhyâm ity ûru-bhyâm — âṇḍâbhyâm.

17. añjy-etā́ya[1] svā́hâ[2], 'ñji-sakthā́ya[3] svā́hâ, çiti-páde[4] svā́hâ, çíti-kakude[4] svā́hâ, çiti-rándhrâya[5] svā́hâ, çiti-pṛishṭhā́ya svā́hâ, çity-áṃsâya svā́hâ, pushpa-kárṇâya[6] svā́hâ, çity-óshṭhâya svā́hâ, çiti-bhráve svā́hâ, çíti-bhasade[4] svā́hâ, çvetā́-'nûkâçâya[7] svā́hâ, 'ñjáye[8] svā́hâ, lalā́mâya[9] svā́hā, 'sita-jnave svā́hâ, kṛishṇai-'tā́ya[10] svā́hâ, rohitai-'tā́ya[11] svā́hâ, 'ruṇai-'tā́ya[12] svā́he, ''dṛíçâya[2] svā́hâ, kîdṛíçâya[2] svā́hâ, tâdṛíçâya[2] svā́hâ, sadṛíçâya[2] svā́hâ, ví-sadṛiçâya[13 u. 14] svā́hâ, sú-sadṛiçâya[13] svā́hâ, rûpā́ya svā́hâ, sárvasmai svā́hâ || 1 || rûpā́ya svā́hâ, dvé ca || 17 ||

B. 3, 8, 17, 4. — K. Aç. 3, 7. — añjyetâyety áñji-etâyà — çitipada iti çiti-padè — çitíkakuda iti çiti-kakude — çityaṃsâyeti çiti-aṃsâya — çitibhasada iti çiti-bhasade — çvetânûkâçâyeti çveta-anûkâçâya — añjayè — asitajnava ity asita-jnave — kṛishṇaitâyeti kṛishṇa-etâyà.

18. kṛishṇā́ya svā́hâ[1], çvetā́ya svā́hâ, piçáṃgâya[1 u. 2] svā́hâ, sârā́ṃgâya[1 u. 3] svā́hâ, 'ruṇā́ya[4] svā́hâ, gaurā́ya[5] svā́hâ, babhráve svā́hâ, nakulā́ya[6] svā́hâ, róhitâya svā́hâ,

---

17. 18. rûpahomamantrâḥ; 17. açvâvayavarûpamantrâḥ (°pâ° Cod.). [1] añjiḥ çuklaḥ, etaḥ sâṃdhyo varṇaḥ, añjyetaḥ miçravarṇaḥ. [2] ohne avagraha. [3] çvetâruṇaḥ; zu s° s. P. 6, 12; zum Acc. s. Pâṇ. VI, 2, 198. 199. [4] çitiḥ çvetaḥ; zum Accent s. Pâṇ. VI, 2, 138. [5] randhrâṇi karṇâdichidrâṇi. [6] pushpâkâralakshaṇaṃ karṇayor yasya. [7] anûkâçaḥ cakshuḥpradeçaḥ. [8] añjiḥ çvetakṛitsnaçarîraḥ. [9] lalâṭaçvaityayukto lalâmaḥ. [10] kṛishṇamiçrasaṃdhyâvarṇayuktaḥ kṛishṇaitaḥ; zum Accent s. Pâṇ. VI, 2, 3. [11] japâkusumavad atyantarâgayuktaḥ saṃdhyâvarṇo *lo*hitaitaḥ (sic!). [12] îshadâruṇyayuktaḥ saṃdhyâvarṇo 'ruṇaitaḥ. [13] zu s° s. P. 6, 8. [14] upamârahito visadṛiçaḥ.

18. avayavirûpamantrâḥ. [1] ohne avagraha. [2] piçaṃgo rocanavarṇaḥ. [3] sâraṃgaç câtakavarṇaḥ. [4] îshadrakto 'ruṇaḥ. [5] gauro 'tyantaçvetaḥ. [6] nakulavarṇaḥ.

çóṇâya[7] svắhâ, çyâvắya[8] svắhâ, çyâmắya[9] svắhâ, pâkalắya[10] svắhâ, su-rûpắya svắhắ, 'nu-rûpâya svắhâ, ví-rûpâya svắhâ, sá-rûpâya svắhâ, práti-rûpâya svắhâ, çabálâya svắhâ, kamalắya[11] svắhâ, pṛíçnaye svắhâ, pṛíçni-sakthắya[12] svắhâ, sárvasmai svắhâ || 1 || kṛishṇắya, shắṭcatvâriṃçat || 18 ||

B. 3, 8, 17, 4. — K. Aç. 3, 8. — aruṇâyà.

19. óshadhî-bhyaḥ[1] svắhâ[2], mū́lebhyaḥ svắhâ, tū́lebhyaḥ[3] svắhâ, kắṇḍebhyaḥ[4] svắhâ, válçebhyaḥ[5] svắhâ, púshpebhyaḥ svắhâ, phálebhyaḥ svắhâ, gṛihîtébhyaḥ[6] svắhắ, 'gṛihîtebhyaḥ svắhắ, 'va-pannebhyaḥ[7] svắhâ, çáyânebhyaḥ[8] svắhâ, sárvasmai svắhâ || 1 || óshadhîbhyaç, cáturviṃçatiḥ || 19 ||

B. 3, 8, 17, 4. — K. Aç. 3, 9. — Vs. 22, 28. — oshádhîbhya ity oshádhi-bhyaḥ — agṛìhîtebhyaḥ.

20. vánaspáti-bhyaḥ svắhâ[1], mū́lebhyaḥ svắhâ, tū́lebhyaḥ svắhâ, skándho-bhyaḥ[2] svắhâ, çắkhâbhyaḥ svắhâ, parṇébhyaḥ svắhâ, púshpebhyaḥ svắhâ, phálebhyaḥ svắhâ, gṛihîtébhyaḥ svắhắ, 'gṛihîtebhyaḥ svắhắ, 'va-pannebhyaḥ svắhâ, çáyânebhyaḥ svắhâ, çishṭắya[3] svắhắ, 'ti-çishṭâya[3] svắhâ, pári-çishṭâya[3] svắhâ, sáṃ-çishṭâya[3] svắhó, 'c-chish-

---

18. [7] çoṇaḥ pîtalohitaḥ. [8] çyâvaḥ pîtakṛishṇaḥ. [9] çyâmaḥ nîlaḥ. [10] atyantakṛishṇaḥ pâkalaḥ. [11] kamalavarṇaḥ. [12] zu s° s. P. 6, 12.

19. oshadhihomamantrâḥ. [1] s. P. 3, 7. [2] ohne avagraha. [3] tûlâny agrâṇi. [4] kâṇḍâni daṇḍasadṛiçâ bhâgâḥ. [5] valçâni dvaidhîbhâvasaṃdhayaḥ. [6] gṛihîtâni prâṇibhir upayuktâni. [7] avapannâni stambebhyo viyujya bhûmau patitâni. [8] stambaiḥ saha bhûmau patitâni.

20. vṛikshamantrâḥ. [1] ohne avagraha. [2] skandhânsi dvaidhîbhâvasaṃdhayaḥ. [3] ekasmin karmaṇî 'dânîm upayuktâd anyaḥ kâlântara upayokshyamâṇaḥ çishṭaḥ, kâlântare 'pi tatkarmopayuktâd anyo 'tiçishṭaḥ, karmântareshv apy upayuktâd anyaḥ pariçishṭaḥ, lokavyavahâre 'py upayuktâd anyaḥ saṃçishṭaḥ, upayujya tyakta uchishṭaḥ.

ṭâya[3] svā̆hâ, riktā̆ya[4] svā̆hā̆, 'riktâya[4] svā̆hâ, prá-riktâya[4] svā̆hâ, sáω-riktâya[4] svā̆hó, 'd-riktâya svā̆hâ, sárvasmai svā̆hâ || 1 || vánaspátibhyaḥ, shâṭcatvâriωçat ‖ 20 ‖

B. 3, 8, 17, 4. — K. Aç. 3, 10. — ariktâya.

prajávam, brahmavâdínaḥ kím, eshá vā̆ âptá, âdityā̆ ubháyoḥ, prajā̆patir ánv âyann[5], índro vaí sadṛ́ññ, índro vaí çithiláḥ, prajā̆patir akâmayatâ 'nnâdáḥ, sā̆ virā̆ḍ, asā̆v âdityò, 'rvā̆ñ, bhûtám, ā̆ me, 'gnínâ, tápaḥ, svā̆hâ ''dhíṃ, dadbhyò, 'ñjyetā̆ya, kṛishṇā̆yaú, 'shadhîbhyo, vánaspátibhyo, viωçatíḥ ‖ 20 ‖

prajávam (1, 1), prajā̆patir (5, 1), yád achandomáṃ (8, 2), te huve savâ 'hám, óshadhîbhyo, dvícatvâriωçat ‖ 42 ‖

iti taittirîyasaṃhitâyâṃ saptamakâṇḍe tṛitîyaḥ prapâṭhakaḥ ‖

23. sattrâyaṇam (Fortsetzung, 7, 4, 1-11 *).

1. bṛíhaspátir[1] akâmayata: çrán me devā̆ dádhîran gácheyam puro-dhā̆m íti, sá etáṃ caturviωçati-râtrám apaçyat, tám ā̆ 'harat, ténâ 'yajata, táto vaí tásmai çrád devā̆ ádadhatā̆ 'gachat puro-dhā̆ṃ; yá eváṃ vidvā̆ωsaç caturviωçati-râtrám ā̆sate çrád ebhyo manushyâ dadhate[2] gáchanti puro-dhā̆ṃ. jyótir gaúr ā̆yur íti try-ahā̆ bhavantî, 'yáṃ vā̆vá[1] jyótir antárikshaṃ[1] gaúr asā̆v ā̆yuḥ || 1 || imā̆n evá lokā̆n abhy-ā̆rohanty[3]. abhi-pûrváṃ try-ahā̆ bhavanty, abhi-pûrvám evá suvar-gáṃ lokám abhy-ā̆rohanty[3]. ásattraṃ[4] vā̆[5] etád yád achando-máṃ, yác chando-mā̆ bhávanti téna sattráṃ[4], devátâ[1] evá pṛi-

20. [4] idânîm pûrvaiḥ palair (pattrair?) varjito riktaḥ, tadyuktas tv ariktaḥ, sarvadâ tadvarjitaḥ paririktaḥ, parṇair api vivarjitaḥ saṃriktaḥ. [5] ánv âyann fehlt W.

* s. Ind. Stud. 3, 375. 382.

4, 1. 2. caturviωçatirâtrau. [1] ohne avagraha. [2] unbetont. [3] als Compositum. [4] °tra° ACDW. [5] so schon VII, 3, 6, 2.

shṭhaír áva rundhate[2] paçū́ñ chando-maír[6], ójo vaí vîrỳam pṛishṭhā́ni paçávaç chando-mā́, ójasy evá vîrỳe paçúshu práti tishṭhanti. bṛihad-rathaṃtarā́bhyâṃ[7] yantî́, 'yáṃ vā́vá[1] ratham-tarám asaú bṛihád, âbhyā́m evá || 2 || yanty, átho anáyor evá práti tishṭhanty, eté[8] vaí yajnásyâ 'ñjasā́-'yanî[8] srutī́[8], tā́bhyâm evá suvar-gáṃ lokáṃ yanti.

caturviṃçati-râtró bhavati, cátur-viṃçatir ardha-mâsā́ḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsaráḥ suvar-gó lokáḥ, saṃ-vatsará evá suvar-gé loké práti tishṭhanty; átho cáturviṃçaty-akshará gâyatrī́, gâyatrī́ brahma-varcasáṃ, gâyatriyaí 'vá brahma-varcasám áva rundhate. 'ti-râtrā́v abhíto[1] bhavato, brahma-varcasásya pári-gṛihîtyai || 3 || gaúr asā́v ā́yur, âbhyā́m evá, páñcacatvâriṃçac ca || 1 ||

çrat | me | devâḥ | dadhī́ran — eti | aharat — adádhata | agáchat — ye — manushyā́ḥ | dadhate — tryahâ iti tri-ahâḥ — abhyâróhantî́ty ábhi-âróhanti — tryahâ iti tri-ahâḥ — abhyâróhantî́ty ábhi-âróhanti — yat | chandomâ iti chandaḥ-mâḥ — atho iti — ete iti — añjasâyánî ity áñjasâ-ayánî | srutî iti — saṃvatsara iti saṃ-vatsare | eva — atho iti — gâyatriyâ.

2. yáthâ vaí manushỳà eváṃ devā́ ágra âsan, tè 'kâmayantā́: 'vartim[1] pâpmā́nam mṛityúm apa-hátya daívîṃ saṃ-sádaṃ gachemé 'ti; tá etáṃ caturviṃçati-râtrám apaçyan, tám ā́ 'haran, ténâ 'yajanta, táto vaí té 'vartim[1] pâpmā́nam mṛityúm apa-hátya daívîṃ saṃ-sádam agachan; yá eváṃ vidvā́ṃsaç caturviṃçati-râtrám ā́saté 'vartim evá pâpmā́nam apa-hátya çríyaṃ gachanti, çrī́r hí manushỳasya || 1 || daívî saṃ-sáj. jyótir ati-râtró bhavati, suvar-gásya lokásyā́ 'nu-khyâtyai. príshṭhyaḥ shaḍ-ahó bhavati, shád

---

1. [6] °nch° AW. [7] so schon VII, 3, 5, 3. [8] s. P. 4, 52.
2. dvitī́yaç caturviṅçatirâtraḥ. [1] ohne avagraha.

vā́ ṛitávaḥ saṃ-vatsarás, tám mā́sâ ardha-mâsā́ ṛitávaḥ pra-viçya daívîṃ saṃ-sádam agachan; yá eváṃ vidvā́ṃsaç catur-viṃçati-râtrám ā́sate saṃ-vatsarám evá pra-viçya vásyasîṃ saṃ-sádaṃ gachanti. tráyas trayas-triṃçā́ avástâd[1] bhav-anti[2] tráyas trayas-triṃçā́ḥ parástât[1], trayas-triṃçaír evó 'bhayátó[1] 'vartim[1] pâpmā́nam apa-hátya daívîṃ saṃ-sádam madhyatáḥ[1] || 2 || gachanti, pṛishṭhā́ni hí daívî saṃ-sáj. jâmí vā́ etát kurvanti yát tráyas trayas-triṃçā́ anváñco[1], mádhyé 'nir-ukto bhavati ténā́ 'jâmy. ûrdhvā́ni pṛi-shṭhā́ni bhavanty[2] ûrdhvā́ç chando-mā́, ubhā́bhyâṃ rûpā́-bhyâṃ suvar-gáṃ lokáṃ yanty. ásattraṃ[3] vā́[4] etád yád achando-máṃ, yác chando-mā́ bhávanti téna sattráṃ[3], devátâ[1] evá pṛishṭhaír áva rundhate[2] paçū́ñ chando-maír[5], ójo vaí vîr̀yam pṛishṭhā́ni paçávaḥ || 3 || chando-mā́, ójasy evá vîr̀ye paçúshu práti tishṭhanti. tráyas trayas-triṃçā́ avástâd[1] bhavanti[2] tráyas trayas-triṃçā́ḥ parástân[1] mádhye pṛishṭhā́ny, úro vaí trayas-triṃçā́ âtmā́ pṛishṭhā́ny, âtmána evá tád yájamânâḥ çárma nah-yanté 'nârtyai. bṛihad-rathaṃtarā́bhyâṃ[6] yantî, 'yáṃ vā́vá[1] rathaṃ-tarám asaú bṛihád, âbhyā́m evā́ yanty, átho anáyor evá práti tishṭhanty, eté[7] vaí yajnásyâ 'ñjasā́-'yanî[7] srutī́[7], tā́bhyâm evá || 4 || suvar-gáṃ lokáṃ yanti; párâñco vā́ eté suvar-gáṃ lokám abhy-ā́rohanti[8] yé parâcī́nâni[1] pṛishṭhā́ny upa-yánti, pratyáñ[1] shaḍ-ahó bhavati praty-ávarûḍhyâ átho práti-shṭhityâ, ubháyor lokáyor ṛiddhvó[9] 't tishṭhanti. tri-vṛító 'dhi tri-vṛítam úpa yanti stómâ-nâṃ sám-pattyai[10] pra-bhavā́ya. jyótir agni-shṭomó bhav-aty, ayáṃ vā́vá sá kshάyo, 'smā́d evá téna kshάyân ná

---

2. [2] unbetont. [3] °satr° ACDW. [4] so schon VII, 3, 6, 2. [5] °nch° AW. [6] so schon VII, 3, 5, 3. [7] s. P. 4, 52. [8] als Compositum. [9] ṛidhv° ACDW. [10] °paty° ACDW.

yanti. caturviṃçati-râtró bhavati *bis* áva rundhate[11]. ati-râtrā́v abhíto[1] bhavato, brahma-varcasásya pári-gṛi-hîtyai || 5 || manushyàsya, madhyatáḥ, paçávas, tā́bhyâm evá, saṃ-vatsarā́ç, cáturviṃçatiç ca || 2 ||

agrè — avàrtim — te | e̱tam — eti | a̱ha̱ra̱n — te | avàrtim — ye | e̱vam — âsàte | avàrtim — anirukta̱ ity aniḥ-u̱kta̱ḥ — ajā́mi — yat | cha̱ndo̱mâ iti chandaḥ-mâḥ — â̱tmanè | e̱va — anā́rtyai — atho̱ iti — e̱te iti — a̱ñja̱-sâyànî̱ ity àñjasâ-ayànî | sru̱tî iti — a̱bhyârôha̱ntîty àbhi-ârôhanti — pra̱tyavàrû̱ḍhyâ̱ iti prati-avàrû̱ḍhyai | atho̱ iti | pratishṭhityâ̱ iti̱ prati-sthi̱tyai̱ — ṛi̱dhvâ — adhîti — ksha-yā́t | na — sa̱ṃva̱tsa̱ra iti sam-va̱tsa̱re | e̱va — atho̱ iti.

3. ṛikshā́ vā́ iyám alomákâ "sît, sā́ 'kâmayataú: 'shadhî-bhir[1] vánaspáti-bhiḥ prá jâyeyé 'ti, saí 'tā́s triṃ-çátaṃ rā́trîr apaçyat, táto vā́ iyám óshadhî-bhir[1] vánas-páti-bhiḥ prā́ 'jâyata. yé prajā́-kâmâḥ paçú-kâmâḥ syús tá etā́ âsîran, praí 'vá jâyante pra-jáyâ paçú-bhir. iyáṃ vā́ akshudhyat, saí 'tā́ṃ vi-rā́jam apaçyat, tā́m âtmán dhitvā́ 'nnā́-'dyam ávâ 'runddhaú[2] 'shadhîḥ[3] || 1 || vánaspátîn[3] pra-jā́m paçū́n, ténâ 'vardhata, sā́ jemā́nam mahimā́nam agachad; yá evám vidvā́ṃsa etā́ ā́sate vi-rā́jam evā́ "tmán dhitvā́ 'nnā́-'dyam áva rundhate, várdhante pra-jáyâ paçú-bhir, jemā́nam mahimā́naṃ gachanti. jyótir ati-râtró (1) bhavati suvar-gásya lokásyā́ 'nu-khyâtyai. pṛíshṭhyaḥ shaḍ-ahó (2-7) bhavati, shá̱ḍ vā́ ṛitávaḥ shá̱ṭ pṛishṭhā́ni, pṛishṭhaír evá 'rtū́n anv-ā́rohanty[4 u. 5] ṛitú-bhiḥ saṃ-vatsaráṃ, té saṃ-vatsará evá || 2 || práti tishṭhanti. trayas-triṃçā́t trayas-triṃçám (8) úpa yanti yajnásya

---

2. [11] wie oben 1, 8.

3. triñçadrâtraḥ. [1] s. P. 3, 7. [2] °ndh° ACDW. [3] ohne avagraha. [4] als Compositum. [5] unbetont (das Verbum).

sáṃ-tatyâ, átho prajā́-patir vaí trayas-triṃçáḥ prajā́-patim evā́ " rabhante práti-shṭhityai. tri-ṇavó (9) bhavati ví-jityâ. eka-viṃçó (10) bhavati práti-shṭhityâ, átho rúcam evā́ "tmán dadhate. tri-vṛíd agni-shṭúd (11) bhavati, pâpmā́nam evá téna nír dahanté 'tho téjo vaí tri-vṛít téja evā́ "tmán dadhate. pañca-daçá (12) indra-stomó bhavatî, 'ndriyám evā́ 'va || 3 || rundhate. sapta-daçó (13) bhavaty, annā́-'dyasyā́ 'va-ruddhyâ[6], átho praí 'vá téna jâyanta. eka-viṃçó (14) bhavati, práti-shṭhityâ; átho rúcam evā́ "tmán dadhate. catur-viṃçó (15) bhavati, cátur-viṃçatir ardha-mâsā́ḥ saṃ-vatsaráḥ, saṃ-vatsaráḥ suvar-gó lokáḥ, saṃ-vatsará evá suvar-gé loké práti tishṭhanty; átho eshá vaí vishû-vā́n[1], vishû-vánto[1] bhavanti yá eváṃ vidvā́ṃsa etā́ ā́sate. catur-viṃçā́t pṛishṭhā́ny (16-21) úpa yanti, saṃ-vatsará evá prati-shṭhā́ya || 4 || devátâ[3] abhy-ā́rohanti[4]. trayas-triṃçā́t trayas-triṃçám (22) úpa yanti, tráyas-triṃçad vaí devátâ, devátâsv evá práti tishṭhanti. tri-ṇavó (23) bhavatî, 'mé vaí lokā́s tri-ṇavá, eshv̀ evá lokéshu práti tishṭhanti. dvā́v eka-viṃçaú (24. 25)[7] bhavataḥ, práti-shṭhityâ, átho rúcam evā́ "tmán dadhate. bahávaḥ shoḍaçíno[3 u. 8] (26-29)[9] bhavanti, tásmâd bahávaḥ pra-jā́su vṛíshâṇo. yád eté stómâ vy-átishaktâ bhávanti tásmâd iyám óshadhî-bhir[1] vánaspáti-bhir vy-átishaktâ || 5 || vy-átishajyante[4] pra-jáyâ paçú-bhir yá eváṃ vidvā́ṃsa etā́ ā́saté. 'kḷiptâ vā́ eté suvar-gáṃ lokáṃ yanty, uccâvacā́n[3] hí stómân upa-yánti; yád etá ûrdhvā́ḥ kḷiptā́ stómâ bhávanti kḷiptā́ evá suvar-gáṃ lokáṃ yanty ubháyor ebhyo lokáyoḥ kalpate. triṃçád etā́s, triṃçád-

---

3. [6] °rudhy° ACDW. [7] nach dem schol. Tag 23. 24 (also 23 nochmals!). [8] s. VI, 6, 11, 1 not.[4]. [9] nach dem schol. Tag 25-29.

-aksharâ vi-rā́ḍ, ánnaṃ vi-rā́ḍ, vi-rā́jai 'vā́ 'nnā́-'dyam áva rundhate. 'ti-râtrā́v (1 u. 30) abhíto bhavato, 'nnā́-'dyasya pári-gṛihîtyai || 6 || óshadhîḥ, saṃ-vatsará evā́, 'va, prati-shṭhā́ya, vyátishaktaí, 'kân ná pañcâçác ca || 3 ||

ṛikshâ | vai — oshàdhîbhir ity oshàdhi-bhiḥ — te | etâḥ — dhitvâ | annâdyam ity ànna-adyàm — arumdha — ye | evam — anvârôhantîty ànu-ârôhanti — saṃvatsara iti saṃ-vatsare — saṃtàtyâ iti sam-tatyai | atho iti — eti | rabhate — triṇava iti tri-navaḥ — vijìtyâ iti vi-jityai — pratishṭhityâ iti prati-sthityai | atho iti — agnishṭud ity àgni-stut — dahante | atho iti — avàrudhyâ ity avà-rudhyai | atho iti — jâyate — pratishṭhityâ iti prati-sthityai | atho iti — saṃvatsara iti saṃ-vatsare | eva — atho iti — vishû-vân iti vishu-vân — ye | evam — saṃvatsara iti saṃ-vatsare | eva | pratishṭhâyeti prati-sthâyà — abhyârôhantîty àbhi-ârôhanti — devatā́ḥ — pratishṭhityâ iti prati-sthityai | atho iti — stomā́ḥ | vyatishaktâ iti vi-atishaktâḥ — vyati-shajyanta iti vi-atishajyante — ye | evam — âsàte | akḷiptâḥ — ete | ûrdhvâḥ | kḷiptâḥ | stomā́ḥ.

4. prajā́-patiḥ suvar-gáṃ lokám ait, táṃ devā́ yéna-yena chándasā́ 'nu prā́ 'yuñjata[1] téna nā́ "pnuvan; tá etā́ dvā́triṃçataṃ[2] rā́trîr apaçyan, dvā́triṃçad-aksharâ 'nu-shṭúg, ā́nu-shṭubhaḥ prajā́-patiḥ, svénai 'vá chándasâ prajā́-patim âptvā́ 'bhy-ârúhya suvar-gáṃ lokám âyan; yá eváṃ vidvā́ṃsa etā́ ā́sate dvā́triṃçad[2] etā́, dvā́triṃçad-aksharâ 'nu-shṭúg, ā́nu-shṭubhaḥ prajā́-patiḥ, svénai 'vá chándasâ prajā́-patim âptvā́ çríyaṃ gachanti || 1 || çrî́r hí manushỳasya suvar-gó lokó. dvā́triṃçad[2] etā́, dvā́triṃçad-aksharâ 'nu-shṭúg, vā́g anu-shṭúp, sárvâm evá vā́cam âpnu-vanti, sárve vâcó vaditā́ro bhavanti, sárve hí çríyaṃ gách-

4. dvâtriṅçadrâtraḥ. [1] obschon betont (CD), doch nicht componirt mit anu und pra. [2] ohne avagraha.

anti. jyótir gaúr ā́yur íti try-ahā́ bhavantî[3], 'yám vā́vá[2] jyótir antáriksham[2] gaúr asā́v ā́yur imā́n evá lokā́n abhy-ā́rohanty[4]; abhi-pûrvám try-ahā́ bhavanty, abhi-pûrvám evá suvar-gám lokám abhy-ā́rohanti[4]. brihad-rathamtarā́bhyâm[5] yanti || 2 || iyám vā́vá[2] ratham-tarám asaú brihád, âbhyā́m evá yanty, átho anáyor evá práti tishthanty; eté[6] vaí yajnásyâ 'ñjasā́-'yanî[6] srutī́[6], tā́bhyâm evá suvar-gám lokám yanti. párâñco[2] vā́ eté suvar-gám lokám abhy-ā́rohanti[4] yé párâcas try-ahā́n upa-yánti, pratyáñ[2] try-ahó bhavati práty-avarûdhyâ átho práti-shthityâ, ubháyor lokáyor riddhvó[7] 't tishthanti. dvā́-triṃçad[2] etā́s, tā́sâm yā́s triṃçát triṃçád-aksharâ vi-rā́d ánnam vi-rā́d vi-rā́jai 'vā́ 'nnā́-'dyam áva rundhate, yé[6] dvé[6 u. 8] aho-râtré[6 u. 9] evá té[6] ubhā́bhyâṃ rûpā́bhyâṃ suvar-gám lokám yanty. ati-râtrā́v abhíto[2] bhavatah pári-grihîtyai || 3 || gachanti, yanti, triṃçádaksharâ, dvā́viṃçatiç ca || 4 ||

devâh — anú | preti | ayúñjata[1] — te | etâh — anushtug ity ánu-stuk | ânúshtubha ity ânú-stubhah — ye | evam — etâh — anushtug ity ánu-stuk — etâh — anushtug íty ánu-stuk | vâk | anushtub ity ánu-stup — tryahâ iti tri-ahâh — abhyâróhantîty ábhi-âróhanti — atho iti — ete iti — añjasâyánî ity áñjasâ-ayánî | srutî iti — pratyavárûdhyâ iti prati-avárûdhyai | atho iti | pratishthityâ iti prati-sthityai — ridhvâ — ye iti | dve iti | ahorâtre ity áhah-râtre | eva | te iti.

5. dvé[1] vā́vá[2] deva-sattré[3 u. 4] dvâdaçâ-'háç ca trayastriṃçad-aháç ca, yá evám vidvā́ṃsas trayastriṃçad-

---

4. [2] so schon VII, 3, 9, 2. [4] als Compositum. [5] so schon VII, 3, 5, 3. [6] s. P. 4, 52. [7] ridhv° ACDW. [8] s. P. 4, 49. [9] s. P. 4, 11.

5. trayastriñçadrâtrah. [1] s. P. 4, 49. [2] ohne avagraha. [3] °satr° ACDW. [4] s. P. 4, 51.

-ahám ā́sate sâ-'kshā́d evá devátâ abhy-ā́rohanti[5]; yáthâ khálu vaí çréyân abhy-ā́rûḍhaḥ kâmáyate táthâ karoti. yády ava-vídhyati[6] pā́pîyân bhavati, yádi nā́ 'va-vídhyati[6] sa-dṛ́n̄. yá evám̱ vidvā́ṃsas trayastriṃçad-ahám ā́sate ví pâpmánâ bhrā́tṛivyeṇā́ " vartante. 'har-bhā́jo vā́ etā́ devā́ ágra ā́ 'haran || 1 || áhar ékó 'bhajatā́ 'har ékas, tā́bhir vaí té pra-bā́hug[7] ârdhnuvan; yá evám̱ vidvā́ṃsas trayastriṃçad-ahám ā́sate sárva evá pra-bā́hug ṛidhnuvanti, sárve grā́ma-ṇîyam prā́ "pnuvanti. pañcâ-'hā́ bhavanti, páñca vā́ ṛitávaḥ sam̱-vatsará, ṛitúshv evá sam̱-vatsaré práti tishṭhanty, átho páñcâ-'ksharâ paṅktíḥ, pā́ṅkto yajnó, yajnám evā́ 'va rundhate. trī́ṇy âçvi-nā́ni[8] bhavanti, tráya imé lokā́, eshú || 2 || evá lokéshu práti tishṭhanty, átho trī́ṇi vaí yajnásye 'ndriyā́ṇi, tā́ny evā́ 'va rundhate. viçva-jíd bhavaty annā́-'dyasyā́ 'va-ruddhyai[9]. sárva-pṛishṭho bhavati, sárvasyâ 'bhí-jityai. vā́g vaí dvâdaçâ-'hó, yát purástâd[2] dvâdaçâ-'hám upe-'yúr ánâptâm̱ vā́cam úpe 'yur upa-dā́sukai 'shâm̱ vā́k syâd, upárishṭâd[2] dvâdaçâ-'hám úpa yanty âptā́m evá vā́cam úpa yanti tásmâd upárishṭâd vâcā́ vadâmo. 'vâ-'ntarám || 3 || vaí daça-râtréṇa prajā́-patiḥ pra-jā́ asṛijata, yád daça-râtró bhávati pra-jā́ evá tád yájamânâḥ sṛijanta. etā́ṃ ha vā́ Udaṅkáḥ[2] Çaulbâ-yanáḥ[10] sattrásyá[11] 'rddhim uvâca yád daça-râtró, yád daça-râtró bhávati sattrásyá[11] 'rddhyâ[12]; átho yád evá pū́rveshv áhaḥ-su ví-loma kriyáte tásyai 'vaí 'shā́ çā́ntir.

---

5. [5] als Compositum. [6] apa (!) vidhyati tasminn upâye pra-mâdyati. [7] samam̱ yathâ bhavati tathâ. [8] âçvinena çastreṇopa-lakshitâny ahâni. [9] °rudhy° ACDW. [10] ço° C., °yanamaḥ D, [11] satr° ACDW. [12] °rdhy° ACDW.

dvy-anîkā́[13] vā́ etā́ rā́trayo yájamânâ viçva-jít, sahā́ 'ti-râtréṇa pū́rvâḥ shóḍaça[2] sahā́ 'ti-râtréṇó 't-tarâḥ shóḍaça, yá evám̱ vidvā́ᴗsas trayastriᴗçad-ahám ā́sata aí 'shâm̱ dvy-anîkā́ pra-jā́[14] jâyate. 'ti-râtrā́v abhíto[2] bhavataḥ, pári-gṛihîtyai || 4 || aharann, eshv, àvântaráᴗ, shóḍaça sahá, saptádaça ca || 5 ||

dve iti | vâva | d̲e̲va̲sa̲tre iti deva-sa̲tre | dvâ̲da̲çâ̲ha iti dvâdaça-a̲haḥ — ye — sâ̲kshâd iti sa-a̲kshât — a̲bhyârȯhantîty àbhi-âróhanti — yadi | a̲va̲vidhya̲tîty àva-vidhyàti — sa̲dṛiñn iti sa-dṛiñ | ye — eti | va̲rta̲nte̲ — e̲tâḥ | de̲vâḥ | agrè | eti | a̲ha̲ra̲n | ahàḥ | ekàḥ | abhàjata | ahàḥ — â̲rdhnu̲va̲n | ye — sarvè | e̲va — grâmàṇîya̲m iti̲ grâmà-ṇîya̲m — pañcâ̲hâ iti pañca-a̲hâḥ — atho̲ iti — â̲çvi̲nâni — atho̲ iti — upe̲yur ity ùpa-i̲yuḥ — upeti | i̲yu̲ḥ — va̲dâ̲ma̲ḥ | a̲vâ̲nta̲ram ity àva-a̲nta̲ram — sṛi̲ja̲nte̲ | e̲tâm — u̲da̲ṃka̲ḥ — sa̲trasyà | ṛiddhim — sa̲trasyà | ṛidhyai | atho̲ iti — dvya̲nî̲kâ iti dvi-a̲nî̲kâḥ | vai | e̲tâḥ — yajàmā́nâḥ — ye | e̲vam — âsàte | eti | e̲shâ̲m.

6. âdityā́ akâmayanta: suvar-gám̱ lokám iyâmé 'ti, té suvar-gám̱ lokám̱ ná prā́ 'jânan[1] ná suvar-gám̱ lokám âyan; tá etáᴗ shaṭtriᴗçad-râtrám apaçyan, tám ā́ 'haran, ténâ 'yajanta, táto vaí té suvar-gám̱ lokám prā́ 'jânant[1] suvar-gám̱ lokám âyan; yá evám̱ vidvā́ᴗsaḥ shaṭtriᴗçad-râtrám ā́sate suvar-gám evá lokám prá jânanti[1] suvar-gám̱ lokám̱ yanti. jyótir ati-râtráḥ || 1 || bhavati, jyótir evá purástâd[2] dadhate, suvar-gásya lokásyā́ 'nu-

---

5. [13] senâdvayasamânâḥ, tatra prâyaṇîyâtirâtreṇa saha trayaḥ pañcâhâḥ shoḍaça pûrvabhâvinyo râtrayaḥ ekâ senâ, udayanîyenâ 'tirâtreṇa sahai 'kaḥ pañcâho daçarâtram (°traç?) ce 'ty uttarabhâvinyaḥ etâḥ shoḍaça râtrayo dvitîyâ senâ, viçvajid yajamânasthânîyatvâd ubhayapârçvavartinyoḥ senayor madhye 'vasthito râje 'va saptadaçasaṃkhyâpûrake madhyaṃdine prayoktavyaḥ. [14] bahuputrarûpâ bahukanyakârûpâ ca dvividhâ prajâ.

6, shaṭtriñçadrâtraḥ. [1] ohne Accent.

-khyâtyai. shaḍ-ahā́ bhavanti, sháḍ vā́ ṛitáva, ṛitúshv evá práti tishṭhanti. catvā́ro bhavanti, cátasro díço, dikshv̀[2] evá práti tishṭhanty. ásattram[3] vā́[4] etád yád achando-mám, yác chando-mā́ bhávanti téna sattrám[3], devátâ[2] evá pṛishṭhaír áva rundhate[1] paçū́ñ chando-maír[5], ójo vaí vîr̀yam pṛishṭhā́ni paçávaç chando-mā́, ójasy evá ‖ 2 ‖ vîr̀ye práti tishṭhanti. shaṭtriṃçad-râtró bhavati, sháṭ-triṃçad-aksharâ bṛihatī́, bā́rhatâḥ paçávo, bṛihatyaí 'vá paçū́n áva rundhate; bṛihatī́ chándasâṃ svā́-râjyam[6] âçnutâ, 'çnuváte svā́-râjyaṃ[6] yá eváṃ vidvā́ṃsaḥ shaṭtriṃçad-râtrám ā́sate suvar-gám evá lokám yanty. ati-râtrā́v abhíto[2] bhavataḥ suvar-gásya lokásya pári-gṛihîtyai ‖ 3 ‖ atirâtrá, ójasy evá, sháṭtriṃçac ca ‖ 6 ‖

preti | ajâ̱na̱n — te | e̱tam — eti | a̱ha̱ra̱n — ye | e̱vam — sha̱ḍa̱hâ iti shaṭ-a̱hâḥ — cha̱ndo̱mâ iti chandaḥ-mâḥ — ru̱ndha̱te̱ — svârâ̱jya̱m iti̱ sva-râ̱jya̱m[6] — ye | e̱vam.

7. Vásishṭho hatá-putro 'kâmayata: vindéya pra-jā́m abhí Saudâsā́n[2 u. 3] bhaveyam íti; sá etám ekasmân-napañcâçám apaçyat, tám ā́ 'harat, ténâ 'yajata, táto vaí só 'vindata pra-jā́m abhí Saudâsā́n abhavad. yá eváṃ vidvā́ṃsa ekasmân-napañcâçám ā́sate vindánte pra-jā́m abhí bhrā́tṛivyân bhavanti. tráyas tri-vṛíto (2-4) 'gni-shṭomā́ bhavanti, vájrasyai 'vá múkhaṃ sáṃ çyanti. dáça pañca-daçā́ (5-13. 15) bhavanti, pañca-daçó vájraḥ ‖ 1 ‖ vájram evá bhrā́tṛivyebhyaḥ prá haranti. shoḍaçi-mád daçamám áhar (14) bhavati, vájra evá vîr-

6. [2] ohne avagraha. [3] °satr° ACDW. [4] so schon VII, 3, 6, 2. [5] °nch° AW. [6] s. P. 3, 5.

7. ekonapañcâçadrâtraḥ. [1] Viçvâmitraçâpena hateshu putreshu. [2] ohne avagraha. [3] Sudâsasya (!) putrâḥ Saudâsâḥ, te ca Vasishṭhasya çatravaḥ.

ỳam dadhati. dvā́daça[2] sapta-daçā́ (16-27) bhavanty, annā́-'dyasyā́ 'va-ruddhyâ[4], átho praí 'vá taír jâyante. príshṭhyaḥ shaḍahó (28-33) bhavati, shā́ḍ vā́ ṛitávaḥ, shā́ṭ pṛishṭhā́ni, pṛishṭhaír evá 'rtū́n anv-ā́rohanty[5 u. 6] ṛitú-bhiḥ saṃ-vatsarā́ṃ, té saṃ-vatsarā́ evá práti tishṭhanti. dvā́daçai[2] (34-45) 'ka-viṁçā́ bhavanti, práti-shṭhityâ, átho rúcam evā́ ''tmán || 2 || dadhate. bahávaḥ (46-48) shoḍa-çíno[2] bhavanti, ví-jityai. shā́ḍ âçvinā́ni bhavanti, shā́ḍ vā́ ṛitáva, ṛitúshv evá práti tishṭhanty. ûnâ-'tiriktā́ vā́ etā́ rā́traya, ûnā́s tád yád ékasyai ná pañcâçā́d áti-riktâs tád yád bhū́yasîr ashṭā́-catvâriṁçata, ûnā́c ca khálu vā́ áti-riktâc ca prajā́-patiḥ prā́ 'jâyata. yé prajā́-kâmâḥ paçú-kâmâḥ syús tá etā́ âsîran, praí 'vá jâyante pra-jáyâ paçú-bhir. vairâjó[2] vā́ eshá yajnó yád ekasmân-napañ-câçó, yá evā́ṃ vidvā́ṁsa ekasmân-napañcâçā́m ā́sate vi-rā́jam evá gachanty[6] annâ-'dā́ bhavanty. ati-râtrā́v (1 u. 49) abhíto[2] bhavato, 'nnā́-'dyasya pári-gṛihîtyai || 3 || vájra, âtmán, prajáyâ, dvâviṁçatiç ca || 7 ||

[1] Çâṅkh. B. 4, 8. — saudâsân — ekasmânnapañcâçam ity ékasmât-napañcâçam — eti | aharat — saḥ | avindata — | evam — agnishṭomâ ity ágni-stomâḥ — pañca-daçâ iti pañca-daçâḥ — aháḥ — vajré — saptadaçâ iti sapta-daçâḥ — annâdyasyety ánna-adyásya | avárudhyâ ity avá-rudhyai | atho iti — anvârohantîty ánu-âróhanti — eka-viṁçâ ity éka-viṁçâḥ — pratishṭhityâ iti prati-sthityai | atho iti — ûnâtiriktâ ity ûna-atiriktâḥ | vai | etâḥ — ashṭâcátvâ-riṁçata ity ashṭâ-catvâriṁçataḥ — te | etâḥ — vairâjaḥ — ye | evam — annâdâ ity ánna-adâḥ — annâdyasyety ánna-adyásya.

7. [4] °rudhyâ ACDW. [5] als Compositum. [6] unbetont (das Verbum).

8. **saṃ-vatsarā́ya** dîkshishyámâṇâ **ekâ-'shṭakā́yâṃ**[1] dîksheran, eshā́ vaí saṃ-vatsarásya pátnî yád ekâ-'shṭakaí, 'tásyâṃ vā́ eshá[2] etā́ṃ rā́triṃ vasati, sâ-'kshā́d evá saṃ-vatsarám â-rábhya dîkshanta. ā́rtaṃ[3] vā́ eté saṃ-vatsarásyâ 'bhí dîkshante[4] yá ekâ-'shṭakā́yâṃ dī́kshanté 'nta-nâmânâv ṛitū́[5] bhavato, vỳ-astaṃ[6] vā́ eté saṃ-vatsarásyâ 'bhí dîkshante yá ekâ-'shṭakā́yâṃ dī́kshanté 'nta-nâmânâv ṛitū́[5] bhavataḥ; **phălgunî-pûrṇamâsé**[7] dîksheran, múkhaṃ vā́ etát ‖ 1 ‖ saṃ-vatsarásya yát phalgunî-pûrṇamâsó, mukhatá[8] evá saṃ-vatsarám â-rábhya dîkshante. tásyaí 'kai 'vá nir-yā́[8] yát sā́m-meghye[9] vishû-vā́nt[10] sam-pádyate[11]; **citrâ-pûrṇamâsé**[12] dîksheran, múkhaṃ vā́ etát saṃ-vatsarásya yác citrâ-pûrṇamâsó[13], mukhatá[3] evá saṃ-vatsarám â-rábhya dîkshante, tásya ná kā́ caná[3] nir-yā́ bhavati. catur-ahé purástât[3] paurṇa-

---

8-11. saṃvatsarasattram. 8. saṃvatsarasattrasya dîkshâkâlaḥ. [1] mâghakṛishṇâshṭamyâm. [2] e s h a saṃvatsarâbhimânî devaḥ e t â m mâghakṛishṇâshṭamîṃ r â t r i ṃ sarvâm apy e t a s y â m ekâshṭakâdevatâyâm eva v a s a t i. [3] ohne avagraha. [4] pushyamâgharûpâv ṛitvavayavau saṃvatsarasyâ 'n t a ity etan n â m a dhâriṇau, tayoḥ çiçirarturûpatvât, tena ca 'rtunâ pûrvasaṃvatsarasya samâptatvât paushapaurṇamâsîm ârabhya phâlgunapaurṇamâsyâḥ prâcînaḥ kâlaḥ saṃvatsarasyâ 'ntaḥ; s. meine Abh. über die nakshatra 2, 341-344. [5] s. P. 4, 5. [6] v y a s t a ṃ viparyâsam; âdau hi dîkshâ kartavyâ, ayaṃ ca saṃvatsarasyâ 'n t a kâlaḥ, ṛitvavayavayor ekayor (eta° ?) uktanyâyenâ 'n t a n â m opetatvât. [7] uttaraphălgunîyukte p û r ṇ a m â s e, tasya ca bhâvisaṃvatsaropakramadinatvât; â d h â n a brâhmaṇe samâmnâtam (B. I, 1, 2, 8): uttarayor âdadhîta eshâ vai prathamâ râtriḥ saṃvatsarasya yad uttare phalgunîti (°nî iti!). [8] n i r y â doshaḥ. [9] samîcînâ ativarshaṇakshamâ meghâ yasmin varshartau so 'yaṃ sammeghaḥ, tasya sambandhî pratyâsannaḥ kâlaḥ s â m m e g h y a ḥ. [10] s. P. 3, 7. [11] phălgunîpûrṇamâsam ârabhya dvâdaça dîkshâ dvâdaço 'pasadaç câ 'nushṭhâyo 'ttaradine prathamamâsopakramaḥ kâryaḥ, tathâ sati caitraçuddhanavamyâm upakramo bhavati, âçvayujaçuddhâshṭamyâm mâsashaṭkaṃ samâpya navamyâṃ v i s h û v â n kâryaḥ, sa ca varshartoḥ pratyâsannaḥ, bhâdrapadapaurṇamâsyâṃ varshartau samâpte saty anantaramâsavartitvât. [12] c i t r â nakshatrayuktâyâm paurṇamâsyâm. [13] sâ 'pi vasantartumadhyapâtitvât s a ṃ v a t s a r a s y a m u k h a m eva; evaṃ sati kârttikaçuddhanavamyâṃ vishûvân sampadyate, tac ca dinaṃ varshartor dûravarti, ato vṛishṭiçaṅkâyâ abhâvâd visrambheṇâ 'nushṭhâtuṃ çakyate.

-mâsyaí dîksheran[14], téshâm ekâ-'shṭakā̃yâṃ[15] krayáḥ sám padyate, ténaí 'kâ-'shṭakā̃ṃ ná chambáṭ kurvanti[16]; téshâm || 2 || pûrva-pakshé sutyā̃ sám padyate[17], pûrva-pakshám mā̃sâ abhí sám padyante[18], té pûrva-pakshá út tishṭhanti[19], tā̃n ut-tíshṭhata óshadhayo[3] vánaspátayó[3] 'nū̃ 't tishṭhanti, tā̃n kalyâṇī̃ kîrtír ánū̃ 't tishṭhaty: árâtsur imé yájamânâ íti, tád ánu sárve râdhnuvanti || 3 || etác, chambáṭ kurvanti téshâm, cátustriɷçac ca || 8 ||

Pañc. 5, 9, 1-14. Kâ. 13, 1, 2-10. — Çâñkh. Br. 19, 2. 3. çr. 13, 19, 1-5. — ekâshṭakâyâm ity èka-ashṭakâyā̃m — dîkshante | ârtàm | vai — ṛitû iti — ye — ekā̃ | eva — vishûvân iti vishu-vân — abhi | sam iti | padyante — pûrvapaksha iti pûrva-pakshe | ud iti — anú | ud iti | tishṭhanti.

9. suvar-gáṃ vā̃ eté lokáṃ yanti yé sattrám[1] upa-yánty, abhī̃ 'ndhata evá dîkshā̃bhir âtmā̃naɷ[2] çrapayanta[3 u. 4] upasád-bhir. dvā̃bhyâṃ lómā̃ 'va dyanti[3 u. 5] dvā̃bhyâṃ tvácaṃ, dvā̃bhyâm ásṛid[6], dvā̃bhyâm mâɷsáṃ, dvā̃bhyâm ásthi, dvā̃bhyâm majjā̃nam; âtmá-dakshiṇaṃ vaí sattrám[1], âtmā̃nam evá dákshiṇâṃ nîtvā̃ suvar-gáṃ lokáṃ yanti. çíkhâm ánu prá vapanta, ṛíddhyâ[7], átho rághî-

---

8. [14] atha guṇaviçesham avalokya pakshântaraṃ vidhatte; mâgha(!)-paurṇamâsyâḥ purastâc caturahe çuklaikâdaçyâm. [15] mâgha-kṛishṇasaptamyâṃ dvâdaçadîkshâṇâṃ samâptatvât tadanantaravartinyâm ekâshṭakâyâm. [16] nishprayojanâṃ na kurvanti. [17] teshâm ekâshṭakâyâṃ krayam anutishṭhatâṃ yajamânânâṃ taddinam ârabhyâ 'nushṭhîyamânâ upasadaç caitraçuddhacaturthyâṃ sampadyante, tata uttaradine kriyamâṇâ sutyâ çuklapaksha evo 'pakrântâ bhavati. [18] tata ârabhya, sarve 'pi mâsâḥ çuklapaksham evâ 'bhilakshya samâpyante. [19] °nte A; teshu samâpteshu sattriṇo 'pi pûrvapaksha eva sattrâd uttishṭhanti.

9. dîkshâ upasadaç ca. [1] satr° ACDW. [2] âtmânaṃ svadeham abhita eva sarvato jvalayanty eva. [3] unbetont. [4] svadeham pacanti. [5] tâsâm ubhayavidhânâṃ dvâdaçatvam prakaṭayati, dvâbhyâṃ dinadvayânushṭheyâbhyâṃ dîkshâbhyâm upasadbhyâṃ ca svakîyaṃ loma havirartham avadyanti. [6] s. Ind. Stud. 8, 54. [7] ṛidhy° ACDW; mṛitatvagrûpâṇâṃ keçânâm apagamât.

yầsah[7] suvar-gáṃ lokám ayâmé 'ti || 1 || suvargám, pañ-câçát || 9 ||

abhîti | indhate — çrapayante — dyanti — asrit — anù | preti | vapante | ridhyai | atho iti.

10. **brahma-vâdíno** vadanty: ati-râtráḥ paramó[1] yajna-kratûnā́ṃ kásmât tám prathamám úpa yantī́ 'ty; etád vā́ agni-shṭomám prathamám úpa yanty átho 'kthŷam átha shoḍaçínam[2] áthâ 'ti-râtrám[3], anu-pûrvám evaí 'tád yajna-kratū́n upé-'tya tā́n â-lábhya pari-gríhya sómam evaí 'tát píbanta âsate; jyóti-shṭomam[4] prathamám úpa yanti, jyóti-shṭomo vaí stómânâm múkham, mukhatá[2] evá stómân prá yuñjate[5]. té || 1 || sá̀-stutâ vi-rā́jam abhí sám pad-yante, dvé[6] ca 'rcā́v áti ricyete[7], ékayâ gaúr áti-rikta ékayā́ "yur ûnáḥ[8]; suvar-gó vaí lokó jyótir ū́rg vi-rā́ṭ[9] suvar-gám evá téna lokáṃ yanti. rathaṃ-taráṃ dívâ bhávati rathaṃ-taráṃ náktam íty **âhur brahma-vâdí-naḥ** kéna tád ájâmī́ 'ti[10], saubharáṃ[2] tritîya-savané

---

9. [7] rathî⁰ C; keçabhârarahitâ **raghîyâṅso** laghutarâḥ.

10. prâyaṇîyâkhyam prathamam ahaḥ. [1] caramaḥ, agnishṭoma ukthyaḥ shoḍaçy atirâtra ity etasya tadîyakramatvât, agnishṭomasya ca prâ-thamyam. [2] ohne avagraha. [3] nâ 'trâ 'gnishṭomaḥ parityaktaḥ, athâ 'gnishṭomokthyashoḍaçyatirâtrâṇâm uttarottarasya pûrvapûrvagarbhita-tvâd, dvâdaçastotram **agnishṭomam** antarbhâvya punaḥ stotratrayâdhikyeno **'kthyaḥ** sampadyate, tam apy antarbhâvya punar ekastotrâdhikyena **sho-ḍaçî** sampadyate, tam apy antarbhâvya punas trayodaçastotrâdhikyenâ **'ti-râtraḥ** sampadyate. [4] s. P. 6, 13. [5] tasmâd agnishṭomaparityâgâ-bhâvâd atirâtrarûpaṃ jyotishṭomam prathamam anutishṭheyuḥ, sa hi **jyoti-shṭomo** jyotir gaur âyur ity etannâmakânâṃ **stomânâṃ** kratûnâm **mu-khasadriçaḥ**, tasmân **mukhata** evâ "rabhya **stomân** kratûn sattriṇaḥ **pra-yuñjate**. [6] s. P. 4, 49. [7] s. P. 4, 40. [8] jyotishṭome stotragatâ ye ṛigviçeshâḥ santi te saṃstutâḥ **virâjaṃ** daçasaṃkhyâm prâpnuvanti na tu nyûnâ nâ 'py adhikâḥ, itarayos tu goshṭomâyushṭomayoḥ dve ṛicâv ati-ricyete, daçasaṃkhyâṃ na prâpnutaḥ. [9] bhâsakatvâj **jyotishṭomaḥ** svargalokâtmakaḥ, **virâḍ** rûpaḥ. [10] **divâ** pṛishṭhastotraṃ **rathaṃ-taraṃ** gîyate, **naktam** api râtriparyâyeshu **rathaṃtaraṃ** gîyate, tat tadâ-nîm âlasyam bhavati.

brahma-sâmám bṛihát[11], tán madhyató[2] dadhati[12] ví-dhṛityai, ténā́ 'jâmi[13] || 2 || tá, ékân ná pañcâçác ca || 10 ||

K. 33, 2. — agnishṭomam ity ágni-stomam — upetyety úpa-ityá — jyotishṭomam iti jyotiḥ-stomam — saṁstútâ iti saṁ-stutâḥ — abhi | sam iti | padyante | dve iti — ricyete iti — ekáyâ | âyúḥ — bhaváti — tat — ajā́mi.

11. jyóti-shṭomam[1] prathamám úpa yanty, asmínn evá téna loké práti tishṭhanti; gó-shṭomaṃ[2] dvitī́yam úpa yanty, antáriksha[2] evá téna práti tishṭhanty; ā́yu-shṭomaṃ[1] tṛitī́yam úpa yanty, amúshminn evá téna loké práti tishṭhantî; 'yáṃ vā́vá[4] jyótir antárikshaṃ[4] gaúr, asā́v ā́yur, yád etā́nt stómân upa-yánty eshv̀ evá tál lo-késhu sattríṇaḥ[5] prati-tíshṭhanto yanti. té sáṁ-stutâ[6] vi-rā́jam || 1 || abhí sám padyante, dvé[7] ca 'rcā́v áti ricyete[8], ékayâ gaúr áti-rikta ékayā́ ''yur ûnáḥ, suvar-gó vaí lokó jyótir ū́rg vi-rā́ḍ ū́rjam evā́ 'va rundhate; té ná kshudhā́ ''rtim[4] ā́ 'rchanty[9], ákshodhukâ bhavanti, kshút-sambâdhâ iva hí sattríṇo[5 u. 10]. 'gni-shṭomā́v abhítaḥ[4]

---

10. [11] brahmasâmatvena geyaṃ tac ca bṛihat prauḍham. [12] tad etad bṛihad rathaṃtarayor ubhayor madhye sthâpayanti. [13] âlasyaparihâraḥ.

11. mâsagatâny ahâni. [1] s. P. 6, 18. [2] s. P. 6, 2. [3] jyotishṭomagoshṭomâyushṭomâ ekâhaviçeshâḥ, etair evâ 'nulomapratilomagatair abhiplavaḥ shaḍahaḥ sampadyate; pûrvasminn anuvâke prathamadine 'nushṭheyaḥ prâyaṇîyâkhyo 'tirâtrarûpo jyotishṭomo vihitaḥ, iha tu tritîyadine 'nushṭheyo 'gnishṭomâtmako jyotishṭoma iti viçeshaḥ. Der zweite Tag ist das caturviṅçam ahaḥ, s. meine Abh. über die Nakshatra 2, 282 n. [4] ohne avagraha. [5] satr° ACDW. [6] tasyai 'tasyâ 'gnishṭomarûpasya jyotishṭomasya prâthamyam pûrvoktâtirâtravat praçaṅsati. [7] s. P. 4, 49. [8] s. P. 4, 40. [9] so (ârch°) AW, s. P. 10, 9. [10] sa(t)triṇâm anushṭhânaprayâsabâhulyât prâyeṇa te kshutsampâditabâdhayuktâ iva bhavanti, tasmât teshâṃ kshutparihârâyo ''rgrûpavirâṭsampattiyukto jyotishṭoma eva prathamam anushṭheyaḥ.

pra-dhī́[11] tā́v[12], ukthyā̀ mádhye[13] nábhyaṃ tát, tád etát pari-yád[14] deva-cakráṃ, yád eténa || 2 || shaḍ-ahéna yánti deva-cakrám evá sam-ā́rohanty[15] árishṭyai, té svastí[4] sám açnuvate. shaḍ-ahéna yanti, sháḍ vā́ ṛitáva, ṛitúshv evá práti tishṭhanty. ubhayáto-jyotishâ[16] yanty, ubhayáta[4] evá suvar-gé loké prati-tíshṭhanto yanti. dvaú shaḍ-ahaú bhavatas, tā́ni dvā́daçā́[4] 'hâni sám padyante, dvâdaçó[4] vaí púrusho dvé[7] sakthyàu dvaú bâhū́[17] âtmā́ ca çíraç ca catvā́ry áñgâni stánau dvâdaçaú[4] || 3 || tát púrusham ánu pary-ā́vartante[15]. tráyaḥ shaḍ-ahā́ bhavanti, tā́ny ashṭā́-daçā́ 'hâni sám padyante, návâ 'nyā́ni návâ 'nyā́ni, náva vaí púrushe prâ-'ṇā́s, tát prâ-'ṇā́n[18] ánu pary-ā́vartante[15]. catvā́raḥ shaḍ-ahā́ bhavanti, tā́ni cátur-viṃçatir áhâni sám padyante, cátur-viṃçatir ardha-mâsā́ḥ saṃ-vatsarás, tát saṃ-vatsarám ánu pary-ā́vartanté[15 u. 19]. 'prati-shṭhitaḥ saṃ-vatsará íti khálu vā́ âhur várshîyân prati-shṭhā́yâ[20] íty, etā́vad[4] vaí saṃ-vatsarásya brā́hmaṇaṃ yā́van[4] mâsó[21], mâsí-mâsy evá prati-tíshṭhanto yanti[22] || 4 ||
virā́jam, eténa, dvâdaçā́v, etā́vad vā́, ashṭaú ca || 11 ||

Kâṭh. 33, 3. Ait. Br. 4, 15. 16. — jyotishṭomaṃ iti jyotiḥ-

---

11. [11] s. P. 4, 12. [12] uktair jyotirâdibhir anulomapratilomagatair nishpannam abhiplavashaḍahaṃ rathacakrarûpakḷiptyâ vidhatte; loke rathacakram phalakatrayeṇa nishpâdyate, tatra pârçvavartinî phalake pradhî ity ucyete, prakarsheṇa dhîyate dhâryate madhyaphalakam âbhyâm iti pradhî; madhyaphalakaṃ tu nabhyam ity ucyate, nâbhisthânîyatvât; abhiplavashaḍahasyâ "dyantadinayor anushṭheyau jyotiḥçabdâbhidheyau yâv agnishṭomau tâv ubhau pradhî. [13] madhyavartino gaur âyur âyur gaur ity etannâmâna ukthyarûpâç catvâraḥ kratavaḥ. [14] punaḥ-punaḥ pravartamânam. [15] als Compositum. [16] jyotir gaur âyur ity evam ânulomye saty âdau jyotiḥ, âyur gaur jyotir ity evam prâtilomye saty ante jyotiḥ. [17] s. P. 4, 5. [18] navachidragatân. [19] atra mâsapûraṇâya pṛishṭhyaḥ shaḍaho 'dhyâhartavyaḥ. [20] pûrvoktanyâyena mâsa ekaḥ pratishṭhito, na saṃvatsaraḥ, tasyo 'ktapratishṭhâhetor mâsâd varshîyastvâd atyantâdhikyatvât. [21] pûrvoktarîtyâ mâsasya pratipâdakam brâhmaṇaṃ vâkyam. [22] anenai 'va prakâreṇa pratimâsam anutishṭhanto yajamânâḥ.

-stomam — goshṭómam iti go-stomam — antarikshe — âyú-shṭomam ity âyúḥ-stomam — saṃstútâ iti sam-stutâḥ — abhi | sam iti — dve iti | ca | ṛicau | atîti | ṛicyete iti — kshudhâ | ârtim | eti | ṛichanti | akshódhukâḥ — pradhî iti pra-dhî — ukthyầḥ — pariyad iti pari-yat — samârόhantîti sam-ârόhanti — dve iti — bâhû iti — anv iti | paryâvàrtanta iti pari-âvàrtante — shaḍahâ iti shaṭ-ahâḥ — aprâtishṭhita ity aprâti-sthitaḥ — pratishṭhâyâ iti prati-sthâyầḥ — yâvât | mâsaḥ.

24. **açvamedhaḥ** (Fortsetzung, 7, 4, 12-22 *).

12. [a] meshás tvâ pacataír avatu [1], lóhita-grîvaç chấgaiḥ, çalmalír [2] vṛíddhyâ [3], parṇó [4] bráhmaṇâ, plakshó [5] médhena [6], nyagródhaç [7 u. 8] camasaír, udumbára [2] ûrjấ, gâyatrî́ chándo-bhis, tri-vṛít stómair. [b] ávantî sthấ [9] 'vantîs tvâ 'vantu, priyáṃ tvâ priyấṇâṃ várshishṭham ấpyânâṃ [10], ni-dhînấṃ tvâ nidhi-pátiṃ havâmahe vaso mama [11] || 1 ||
meshấḥ, sháṭtriṃçat || 12 ||

B. 3, 8, 17, 5. 9, 6, 1. — K. Aç. [12] 4, 1. — Vs. 23, 13. Ç. 13, 2, 7, 3. Kâ. 20, 6, 7. — vṛidhyấ — nyagrodhầḥ — avàntîḥ | stha — âpyấnâm — vaso iti | mama [13].

13. kû́pyâbhyaḥ svấhâ [1], kû́lyâbhyaḥ [2] svấhâ, vi-kar-

---

* s. Ind. Stud. 3, 375. 383. 390.

12-22. açvamedhâṅgamantrâḥ; 12. apâvyahomamantrâḥ. [1] avijâtau mukhyaḥ pumân yo mesho 'sti so 'yam pacatair havishṭvena pacanîyaiḥ kshudrair aviçeshaiḥ saha he açva tvâm avatu. [2] atyunnato vṛikshaviçeshaḥ. [3] vṛidhy° ACDW. [4] palâçavṛikshaḥ. [5] yajniyeshu mukhyo vṛikshaḥ. [6] yajnena. [7] ohne avagraha. [8] camasahetur vṛikshaḥ. [9] he râjapatniyo yûyam açvasya pâlayitryaḥ stha. [10] âpyânâṃ kâmaprâptihetûnâm. [11] mama vaso vâsayitaḥ. [12] auch hier (in 4, 12-22) stimmt K. Aç. genau zu Ts. [13] tonlos, weil zum Vocativ gehörig.

13. 14. apâṃ homâḥ. [1] ohne avagraha. [2] nadîpûraṇena kûle tîre bhavâḥ.

ỳâbhyaḥ[3] svā́hâ, 'vaṭỳâbhyaḥ svā́hâ, khányâbhyaḥ svā́hâ, hrádyâbhyaḥ svā́hâ, sū́dyâbhyaḥ[4] svā́hâ, sarasỳâbhyaḥ svā́hâ, vaiçantī́bhyaḥ[5] svā́hâ, palvalỳâbhyaḥ[6] svā́hâ, várshyâbhyaḥ svā́hâ, 'varshyā́bhyaḥ svā́hâ, hrâdúnî-bhyaḥ[7] svā́hâ, príshvâbhyaḥ[8] svā́hâ, syándamânâbhyaḥ svā́hâ, sthâvarā́bhyaḥ svā́hâ, nâdeyī́bhyaḥ svā́hâ, saindhavī́bhyaḥ[9] svā́hâ, samudríyâbhyaḥ svā́hâ, sárvâbhyaḥ svā́hâ || 1 || kū́pyâbhyaç, catvâriṃçát || 13 ||

B. 3, 8, 17, 5. — K. Aç. 4, 2. — Vs. 22, 25. — vikaryā́bhya iti vi-karyâbhyaḥ — avaṭyā́bhyaḥ — sûdyā́bhyaḥ — varshyā́bhyaḥ — avarshyâbhyā́ḥ — hrâdunī́bhya iti hrâdunī-bhyaḥ — prishvā́bhyaḥ.

14. ad-bhyáḥ svā́hâ[1], váhantîbhyaḥ svā́hâ, pari-váhantîbhyaḥ svā́hâ, sam-antáṃ váhantîbhyaḥ svā́hâ, çī́ghraṃ[2] váhantîbhyaḥ svā́hâ, çī́bhaṃ[3] váhantîbhyaḥ svā́ho, 'gráṃ[4] váhantîbhyaḥ svā́hâ, bhîmáṃ váhantîbhyaḥ[5] svā́hā, 'mbho-bhyaḥ[6] svā́hâ, nábho-bhyaḥ[6] svā́hâ, máho-bhyaḥ[5] svā́hâ, sárvasmai svā́hâ || 1 || adbhyá, ekān ná triṃçát || 14 ||

B. 3, 8, 18, 1-3. — K. Aç. 4, 3. — Vs. 22, 25.

15. [a] yó árvantaṃ[1] jíghâṃsati[2] táṃ abhỳ amîti[3] váruṇaḥ | paró mártaḥ paráḥ çvā́[5] || [b] aháṃ[6] ca tváṃ ca vritra-

---

13. [3] vikare . bhûvivare bhavâḥ. [4] sûde pañke bhavâḥ. [5] veçante bhavâḥ; yatra kûlyâdau punaḥ-punaḥ âpo viçanti tatratyâḥ. [6] palvale 'tyalpajalâçaye bhavâḥ. [7] s. P. 3, 7. pravâhadhvanisahitâḥ. [8] avaçyâyajanyâḥ prishvâḥ; √parsh? anders Petersb. W. [9] sindhau puṃnade bhavâḥ.

14. [1] ohne avagraha. [2] nimnâdhikyena çîghram. [3] îshannimnatvena çîbhaṃ çobhanaṃ (!) yathâ bhavati. [4] parvatâgrâd adhaḥ. [5] driçyamânamakarâdijîvopetâḥ. [6] ambho-nabho-mahaḥ-çabdaiḥ lokatrayagatâ âpa ucyante.

15. çunaḥ prahâraḥ. [1] so (°o a°) AW, s. P. 11, 17. [2] yo 'yaṃ çvâ jale snapyamânam arvantaṃ svayam api jale praviçya hantum ichati. [3] sarvato rogagrastaṃ karoti. [4] jalâdhipatiḥ. [5] prabalo 'yaṃ çvâ parastâd gatvâ mrito bhavatu. [6] . aham brahmâ.

-hant[7] sám babhûva saní-bhya ắ[8] | arâtîvắ[9 u. 10] cid adri-
-vó[11] 'nu nau çûra maωsatai[12] bhadrắ índrasya râtáyaḥ ||
[c] abhí krátve 'ndra bhûr[13] ádha jmán[14] ná te vivyañ[9] ma-
himắnaω rájâωsi[15] | svénâ[16] hí vṛitráω çávasâ jaghántha ná
çátrur ántaṃ vividad yudhắ te || 1 || vividad, dvé ca || 15 ||

K. Aç. 4, 4. — Vs. 22, 5. Ç, 13, 1, 2, 9. Kâ. 20, 1, 38 - 2, 2.
— â[17] | a̱râ̱tî̱vâ — a̱dri̱va̱ ity àdri-va̱ḥ̱ | anv iti — ma̱ω̱sa̱ta̱i̱
— kratvắ — bhû̱ḥ̱ | adhà | jman — vi̱vya̱k — svenà.

16. námo rắjne[1], námo váruṇâya, námó 'çvâya, námaḥ
prajắ-pataye, námó 'dhi-patayé[2], 'dhi-patir asy ádhi-
-patim mâ kurv ádhi-patir ahám pra-jắnâm bhûyâsam,
mắṃ dhehi, máyi dhehy, upắ-''kṛitâya svắhắ[3], ''-labdhâ-
ya svắhâ, hutắya svắhâ || 1 || náma, ékân ná triωçát || 16 ||

B. 3, 8, 18, 3. 9, 16, 1. 2. — K. Aç. 4, 5. — u̱pâkṛitâ̱yety
ùpa-âkṛitâya — âlàbdhâ̱yety â-la̱bdhâ̱ya̱.

17. [a] mayo-bhűr vắto abhí[1] vâtû 'srắ[2] űrjasvatîr[3 u. 4]
óshadhîr[3] ắ riçantâm[5] | pī́vasvatîr[3] jîvá-dhanyâḥ pibantv
avasắya pad-váte rudra mṛiḍa || [b] yắḥ sá-rûpâ ví-rûpâ éka-
-rûpâ yắsâm agnír íshṭyâ[6] nắmâni véda | yắ áñgirasas tápase

---

15. [7] indrasamâna yajamâna. [8] bahubhyo lâbhebhyaḥ â samba-bhûva sarvataḥ saṃyuktau bhavâva. [9] ohne avagraha. [10] °râtir ha-virdânaṃ tadyuktau râtimantau; tadrahitâv arâtimantau, tâv evâ 'râtîvâ. [11] parvatasadṛiço vajro 'syâ 'stîty adrimân indraḥ sa evâ 'drivân, tadrûpa he yajamâna. [12] anumanyantâm, añgîkurvantu; yady apy âvâṃ havir-dânarahitau tathâ 'pî 'ndradattâni phalâny âvâm praty âgachantu. [13] he indra paramaiçvaryayukta yajamâna, anena kratunâ çatrum abhibhû-tavân asi. [14] asyâm bhûmau. [15] tvadîyam mahimânaṃ rajâṅsi jagadrañjakâni caritâni ca na vivyak kaçcid api vivektuṃ na samarthaḥ. [16] s. P. 3, 10. [17] ohne iti, weil am Schlufs des pâda.

16. yavyâni (yavyâkhyo homaḥ). [1] râjâ somaḥ. [2] adhipati-çabdena dharmadevato 'cyate. [3] ohne avagraha.

17. gavyâni (gavyâkhyair mantrair homaḥ). [1] so (°o a°) AW, s. P. 11, 6. [2] gâvaḥ. [3] ohne avagraha. [4] rasayuktâḥ. [5] â viç-antâm (!) âsvâdayantu. [6] yâgena.

'há cakrúsⁱ tā́bhyaḥ parjanya máhi çárma yacha ‖ [c] yā́ devéshu tanúvam aírayanta[8] yā́sâṃ sómo víçvâ rûpā́ṇi véda | tā́ asmá-bhyam páyasâ pínvamânâḥ prajā́-vatîr indra ‖ 1 ‖ go-shṭhé rirîhi[9] ‖ [d] prajā́-patir máhyam etā́ rárâṇo víçvair devaíḥ pitṛí-bhiḥ saṃ-vidânáḥ | çivā́ḥ satī́r úpa no go-shṭhám ā́ 'kas tā́sâṃ vayám pra-jáyâ sáṃ sadema[10] ‖ [e-h] [11] ihá dhṛ́tiḥ svā́he[3], 'há ví-dhṛitiḥ svā́he, 'há rántiḥ svā́he, 'há rámatiḥ svā́hâ. [i. k] [12] mahī́m û shú[13], su-trā́mâṇam ‖ 2 ‖ indrâ, 'shṭā́triṃçac ca ‖ 17 ‖

B. 3, 8, 18, 8. — K. Aç. 4, 6. — vâtu | usrâḥ — avasâyà | padvata iti pat-vatè — sarûpâ iti sa-rûpâḥ — ekàrûpâ ity ekà-rûpâḥ — ishṭyā́ — tapàsâ | iha — yâḥ — goshṭha iti go-sthe — etâḥ — eti | akaḥ — u | sv iti.

18. [a] kíṃ svid âsît pûrvá-cittiḥ[1] kíṃ svid âsîd bṛihád váyaḥ[2] | kíṃ svid âsît piçaṃgilā́[3 u. 4] kíṃ svid âsît pilippilā́[4 u. 5] ‖ [b] dyaúr[6] âsît pûrvá-cittir áçva âsîd bṛihád váyaḥ | rā́trir âsît piçaṃgilā́ 'vir[7] âsît pilippilā́[4] ‖ [c] káḥ svid ekâkī́ carati ká u svij jâyate púnaḥ | kíṃ svid dhimásya bheshajáṃ kíṃ svid â-vápanam[8] mahát ‖ [d] sū́rya ekâkī́ carati ‖ 1 ‖ candrámâ[4] jâyate púnaḥ | agnír himásya bheshajám bhū́mir â-vápanam mahát ‖ [e] pṛichā́mi tvâ páram ántam pṛithivyā́ḥ pṛichā́mi tvâ bhúvanasya nā́bhim | pṛichā́mi tvâ vṛ́ishṇo áçvasya[9] rétaḥ pṛichā́mi vâcáḥ paramáṃ

17. [7] aṅgiraso maharshayaḥ svakîyena tapaḥsâmarthyena yâ gâ iha bhûmau sthâpitavantaḥ. [8] çarîraṃ bhûmau pravartitavatyaḥ. [9] goçâlâyâm prâpaya. [10] madema (!) C. [11] so schon VII, 2, 12, 1. [12] so schon I, 5, 11, 5. [13] so (û shu) AW, s. P. 3, 14. 6, 2.

18. brahmodyam. [1] cittir jnânam, pûrvâ cittiḥ pûrvacittir janmaprabhṛiti jnânam utpannânâṃ yasyâṃ vidyate sâ pûrvacittiḥ. [2] atyantaṃ kamanîyaṃ vastu. [3] miçravarṇâ. [4] ohne avagraha. [5] atyantam prakâçamânâ çvetâ. [6] tatratyânâṃ devânâṃ janmaprabhṛiti jnânopetatvât. [7] avati sarvam prâṇijâtam iti çrîr aviḥ, sai 'vâ 'tiprakâçâ. [8] bahûnâm bîjânâm âvâpâyo 'payuktaṃ, viçâlam. [9] so (°o a°) AW, s. P. 11, 16.

vỳ-oma || [f] védim âhuḥ páram ántam pṛithivyấ yajnám âhur bhúvanasya nấbhim | sómam âhur vríshṇo áçvasya[9] réto brahmaí 'vá vâcáḥ paramám̱ vỳ-oma || 2 || sū́rya ekâkī́ carati, shâṭcatvâri○çac ca || 18 ||

B. 3, 9, 5, 1-5. — K. Aç. 4, 7. — Vs. 23, 9-12. 53. 54. 61. 62. Ç. 13, 2, 6, 10-17. 5, 2, 12-22. Kâ. 20, 5, 20-22. 7, 10-15. — Çâñkh. 16, 5, 1-6. Âçval. 10, 9, 1-3. Lâṭy. 9, 10, 8-14. — aviḥ — u̱ | svi̱t — ca̱ndramấḥ — pṛi̱thi̱vyâḥ.

19. [a] ámbe ámbâly[1] ámbike[2], [b] [3] ná mâ nayati káç caná[4] | sasásty açvakáḥ || [c] sú-bhage[5] kấmpîla-vâsini[6] su-var-gé loké sám pró "rṇvâthâm[7] | [d] [8] ấ 'hám ajâni garbha-dhám, ấ tvám ajâsi garbha-dhám | [e] [9] taú sahá catúraḥ pa-dáḥ sám prá sârayâvahai | [f] [10] vṛíshâ vâ○ reto-dhấ réto da-dhâtū́. [g] [11] 't sakthyor gṛidám̱ dhehy añjím úd-añjim ánv aja | yá strîṇấm̱ jîva-bhójano yá âsâm || 1 || bila-dhấ-

---

19. açvasya maraṇottarakâlîna upacâraḥ (râjapatnînâm̱ vilâparûpo mṛitâçvopacâraḥ). [1] so (°e a°) AW, s. P. 11, 17. Pâṇ. VI, 1, 118. [2] uttamâ madhyamâ adhamâ ce 'ty evam̱ trividhâ râjapatnyaḥ tâs tisras tribhir mâtṛivâcakaiḥ padaiḥ pratiprasthâtrâ sambodhyante. [3] evam̱ sambodhyâ "hûtânâm̱ tisṛiṇâm madhye pradhânabhûtâ mahishy uttaram̱ vakti, kaçcid api pumân mâm̱ bhogârtham̱ rahasi nai 'va nayati, esho 'çvakaḥ sasasti nidrâm̱ karoti, bhogâbhâvaduḥkhena enena (?) garhârtho 'yam̱ ka-pratyayaḥ, kutsito 'çva ity arthaḥ. [4] ohne avagraha. [5] he çobhanabhage mahishi. [6] °nî (!) C., kâmpîlaçabdena çlâghyo vastravi-çesha (!) ucyate (vgl. kambala). [6] tâdṛiçî tvam açvaç co 'bhau svarga-sadṛiçe 'smin sthâne idam̱ kshaumavastram̱ samyag âchâdayatam. [8] âchâd-yamânâ ca tenâ 'çvena sahai 'vam brûhi, he açva garbhadhâriṇam̱ tvâm aham mahishî âbhimukhyena prâpnavâni, tvam api garbhadhâtrîm mâm âbhimukhyena prâpnuhi. [9] he açva yas tvam̱ yâ câ 'ham mahishî tâv âvâm ubhau madîyam pâdadvayam̱ tvadîyam paççâdbhâgavartipâdadvayam ity evam̱ caturaḥ pâdân, sam̱gatâḥ parasparam̱ çlishṭâ yathâ bhavanti tathâ prasṛitân karavâva. [10] yuvayor madhye vṛishâ secako 'çvaḥ siñcatv ity adhyâhâraḥ (!), retodhâḥ vîryadhâriṇî tvadîyam̱ reto dhârayatu. [11] he açva gṛida(m̱) tvadîyam̱ gudasamîpavartinam pâççâtyam bhâgam mahishîsambandhin(y)or ûrvor ûrdhvam̱ sthâpaya; ajyate strîtvam abhivyaj-yate 'nenety añjir yoniḥ, tathâ puṅstvam abhivyajyate 'neneti meḍhro 'py añjiḥ, sarvonnataç câ 'sâv añjiç cety udañjiḥ, he açva mahishîsambandham̱ añjim anulakshya tvadîyam udañjim aja preraya.

vanaḥ[12] | priyá strîṇā́m apîcyàḥ[13] | yá âsâm krishṇé lákshmaṇi sárdigṛidim[4] parā́-'vadhît[14] || [h][15]ámbe ámbâly[1] ámbike, ná mâ yabhati káç caná[4] | sasásty açvakáḥ || [i][16]ûrdhvā́m enâm úc chrayatâd veṇu-bhârám girā́v iva | áthâ 'syâ mádhyam edhatâ◡ çîté vā́te púnann iva[17] || [k]ámbe ámbâly[1] ámbike, ná mâ yabhati káç caná[4] | sasásty açvakáḥ || [l][18]yád dhariṇī́ yávam átti ná || 2 || pushṭám paçú manyate | çûdrā́ yád árya-jârâ ná póshâya dhanâyati[19] || [m]ámbe ámbâly[1] ámbike, ná mâ yabhati káç caná[4] | sasásty açvakáḥ || [n][20]iyám yakā́ çakuntikā́ "-hálam íti sárpati | ā́-hataṃ gabhé páso ní jalgulîti dhā́ṇikâ[21] || [o]ámbe ámbâly[1]

---

19. [12] bilaṃ yonim prati dhâvati sahasâ praviçati. [13] apîcyate atyâdareṇa prâpyate. [14] çukrapâtasthânaviçeshaṃ vegena tâḍayâmâsa, yena tâḍanena çukrapâto bhavati tat karoti; antarbahiḥpradeçabhedena sthânatrayaṃ strîvyañjanaṃ vidyate, ata evâ 'nyatrâ "mnâtam: trivṛit prajananam upastho yonir madhyameti, tatra ye 'yam madhyamâ garbhadhâriṇî sâ sardigṛidiḥ. [15] sâ mahishî bhogâbhâvaduḥkhena vilapantî svaduḥkhakhyâpanâya svakîyâm mâtaraṃ triḥ sambodhya svaduḥkhaṃ kathayati, loke hy asaṃnihitâ mâtâ svakîyâpadvelâyâṃ sambodhyate, bâlye mâtur eva sarvâpannivârakatvena tatsambodhanasya pâtitatvâd (?) anyadâ 'pi tatsambodhanam eva sahasâ jihvâyâm âyâti; tâṃ sambodhyai 'vam brûte: riraṃsum mâm ko 'pi na yabhati, açvakas tu nidrâti. [16] mahishîm prati vastrâchâdanâd bahir eva sthitâ itarâ râjapatnyo buddhipradânaṃ kurvanti, enâṃ tvadîyâṃ yonim ûrdhvâbhimukhaṃ kṛitvo 'nnatâm avasthâpaya, yathâ loke kasmiṅç cid girau veṇûn khaṇḍayitvâ svagṛihe netum prauḍhabhâram âbadhya prathamam bhûmau ûrdhvam uchrayati. [17] asyâ yoner madhyasthânaṃ svâbhimataprâptyâ 'bhivardhatâṃ, vṛiddhir atra harshaviçeshaḥ, yathâ loke kaçcid khalapûr uddhṛitena çûrpeṇa dhânyam punan vyâpârabâhulyena çrântaḥ khinnagâtraḥ çîte vâte pravṛitte sati hṛishyati tadvat. [18] yadâ kadâcit mṛigî râtrau samâgatya kshetre phalitaṃ yavaṃ bhakshayati, punar apy araṇye gatam paçu pushṭam api na manyate na jânâti, he mahishi tathâ tvam api devatârûpeṇa tvâm anubhûyâ 'ntarhitam açvaṃ na jânâsi, bhogas tu tava jâta eveti patnînâm abhiprâyaḥ. [19] tadânîṃ sâ dâsî svâmisvîkâramâtreṇâ 'tyantaṃ hṛishyati na tu svakîyakuṭumbaposhâya dhanâyati dhanam âtmana ichati, na hi svâmisvîkârâd (? svâmî°rā Cod.) dhanam adhikam manyate; tathâ manushyaçarîrâ tvam api devatârûpasyâ 'çvasya svîkârâd eva paritushṭâ bhava, na tu tucham imam mânusham bhogam apekshasva. [20] pratyakshato dṛiçyamânâ yâ kâcit pakshistrî vidyate, âhalaçabdaḥ pakshidhvaner anukaraṇam ity etâdṛiçaṃ çabdaṃ kurvantî sâ çakuntikâ sarpati pumâṅsam pakshiṇam (bha° Cod.) pṛishṭhato gachati, na tṛiptâ kvacid avatishṭhate, he mahishi evaṃ tvam api na tṛipyasi, tad etad ayuktam. [21] garbhasya dhârayitrî yoshit; gabhaçabdena pasaçabdena ca varṇavyatyayo drashṭavyaḥ, yoniḥ (°niṃ Cod.) sa-

ámbike, ná mâ yabhati káç caná[4] | sasásty açvakáḥ || [p] mâtā́ ca te pitā́ ca té 'graṃ vṛiksháşya[22] rohataḥ || 8 || prá sulâmī́ 'ti te pitā́ gabhé mushṭím ataṃsayat[23] || [q][24] dadhi-krā́vṇo[25] akârishaṃ[26] jishṇór áçvasya vâjínaḥ | surabhí[4] no múkhâ karat prá ṇa[27] ā́yûṃshi târishat || [r][28] ā́po hí shṭhā́[29] mayo-bhúvas tā́ na ûrjé dadhâtana | mahé ráṇâya cákshase || [s][28] yó vaḥ çivá-tamo rásas tásya bhâjayate 'há naḥ | uçatī́r iva mâtáraḥ || [t][28] tásmâ áraṃ gamâma vo yásya kshásyâya jínvatha | ā́po janáyathâ[30] ca naḥ || 4 ||
âsâm, átti ná, rohato, jínvatha, catvā́ri ca || 19 ||

B. 3, 9, 6, 8 - 7, 5. — K. Aç. 4, 8. — Vs. 23, 18-32. Ç. 13, 2, 8, 3 - 9, 9. Kâ. 20, 6, 12-21. — Çâñkh. 16, 3, 34 - 4, 6. Âçv. 10, 8, 9-13. Lâṭy. 9, 10, 1-4. — ambè | ambā́li | ambìke | na | mâ — sasasti — kâmpī́lavâsinîti kâmpī́la-vâsini — sam | preti | ûrṇvâthâm | eti | aham — sam | preti — retodhâ iti retaḥ-dhâḥ — sakthyóḥ | gridam | dhehi — aja | yaḥ — priyaḥ — apîcyàḥ — sardigṛidim | parâvàdhîd iti parâ-avàdhît — ud iti | çrayatât — athà | asyâḥ — yat | hariṇî — paçu | manyate — dhanâyati — âhalam ity ā́-halàm — jalgulîti — sulâmi | iti — surabhi | naḥ — preti | naḥ — hi | stha — tâḥ | naḥ — bhâjayata | iha — tasmai — janayàtha.

20. [a] bhū́r bhúvaḥ súvar. [b] vásavas tvâ 'ñjantu gâyatréṇa chándasâ, rudrā́s tvâ 'ñjantu traíshṭubhena[1] chándasâ, "dityā́s tvâ 'ñjantu jā́gatena chándasâ. [c] yád vā́to

---

pajanyaṃ retaç ca; yathâ loke garbhadhâriṇî strî yonâv âhitaṃ reto nigirati garbharûpeṇâ 'ntar dhṛitvâ saṃtushyati, evaṃ tvam api devatârûpâçvasvîkâreṇa saṃtoshṭum arhasi. [22] vṛikshasya kasya cic çâkhânirmitaṃ talpam. [23] prasulâmi praveçayâmî 'ty evam uktvâ yonau mushṭisadṛiçam meḍhram prâveçayat; evam ayam apy açvaç cakâra ato he mahishi tvam uttishṭhe 'ty abhiprâyaḥ. [24] so schon I, 5, 11, 4. [25] dadhi krâmati prâpnotîti dadhipriyaḥ kaçcid devatâviçeshaḥ, agnir ity anye. [26] so (°o a°) AW, s. P. 11, 3 (1, 61). [27] so (ṇa) AW, s. P. 7, 4. [28] so schon IV, 1, 5, 1. [29] so (shṭhâ) AW, s. P. 3, 8. 6, 2. [30] so (°à) AW, s. P. 3, 10. 8.

20. jîvato 'çvasyo 'pacàraḥ. [1] ohne avagraha.

apó[2] ágamad[2] índrasya tanúvam priyā́m[3] | etáu stotar eténa pathā́ púnar áçvam ā́ vartayâsi naḥ || [d] lā́jī́3ñ chā́cī́3n[4] yáço mamā́3ṃ[5] | [e] yavyā́yai[6] gavyā́yâ[6] etád devâ ánnam attai[7], 'tád annam addhi prajâ-pate | [f] yuñjánti bradhnám arushám cárantam pári tasthúshaḥ | rocánte rocanā́ diví || [g] yuñjánty asya kā́myâ hárî[8] ví-pakshasâ ráthe | çóṇâ[9] dhṛishṇū́[10] nṛi-vā́hasâ || [h] ketúṃ kṛiṇvánn aketáve péço maryâ apeçáse | sám ushád-bhir ajâyathâḥ || 1 || bradhnám, páñcaviṃçatiç ca ||20||

B. 3, 9, 4, 1-8. — K. Aç. 4, 9. — Vs. 23, 5-8. Ç. 13, 2, 6, 1-8. Kâ. 20, 5, 10-18. — tvâ | añjantu — lâjî3n | çâcî3n | yaçáḥ | mamâ3ṃ — gavyâyai — harî iti — dhṛishṇû iti — maryâḥ — ushadbhir ity ushat-bhiḥ.

21. prâ-'ṇā́ya svā́hâ[1], vy-ânā́ya svā́hâ, 'pâ-'nā́ya svā́hâ, snā́va-bhyaḥ svā́hâ, saṃ-tânébhyaḥ[2] svā́hâ, pári-saṃtânebhyaḥ[3] svā́hâ, párva-bhyaḥ svā́hâ, saṃ-dhā́nebhyaḥ svā́hâ, çárîrebhyaḥ svā́hâ, yajnā́ya svā́hâ, dákshiṇâbhyaḥ svā́hâ, suvar-gā́ya svā́hâ, lokā́ya svā́hâ, sárvasmai svā́hâ || || prâṇā́yâ, 'shṭā́viṃçatiḥ ||21||

B. 3, 8, 18, 3. — K. Aç. 4, 10. — vyânâyeti vi-anâyá — apânâyety ápa-anâyá.

---

20. [2] so (°to apo ag°) AW, s. P. 11, 6. 7; prâpayat. [3] parjanyarûpâm. [4] °nchâ° AW. [5] râtrau yair daçabhir annair homâḥ kṛitâḥ tadannaçesheshu lâjâ api vidyante, tân ayam açvo bhakshayati, ato lâjâ asya santîti lâjî; bhakshayituṃ çakyâ annaviçeshâḥ çâcâḥ, tâ asya santîti çâcî; açvo hi svâmino yaçaḥ kîrtiṃ sampâdayati, tadvipakshayâ (tadapeksh°?) yaço mameti vâkyam etannâmatvena prayujyate; tair etair lâjyâdibhis tribhir nâmabhir açvaṃ sambodhya (so auch Vs. Prât. 2, 20) tisraḥ patnya âhûyante (âhriyanti Cod.); dûrâd âhvâtum ete plutâḥ (mama ist eigentlich tonlos, weil zum Vocativ gehörig, vgl. VII, 4, 12, 1; die letzte Silbe aber ist eben pluta, s. Whitney p. 322). [6] im Comm. nicht erklärt. [7] evam sambodhyâ 'çvaçarîragatân devân praty evam bruvate. [8] s. P. 4, 15. [9] îshallohitau. [10] s. P. 4, 5.

21. annahomaçeshaḥ (annahomeshu saṃtatyâkhyo homaḥ). [1] ohne avagraha. [2] snâvasû 'tpannâḥ çâkhânâḍyaḥ saṃtânâḥ. [3] zu s (nicht sh) s. P. 6, 12; tâsû 'tpannâ upaçâkhânâḍyaḥ parisaṃtânâḥ.

22. sitā́ya svā́hā́[1] 'sitâya[2] svā́hâ, 'bhí-hitâya svā́hā́ 'nabhi-hitâya[3] svā́hâ, yuktā́ya[4] svā́hā́ 'yuktâya svā́hâ, sú-yuktâya svā́hó 'd-yuktâya svā́hâ, ví-muktâya svā́hâ prá-muktâya[5] svā́hâ, váñcate[6] svā́hâ pari-váñcate svā́hâ saṃ-váñcate svā́hâ 'nu-váñcate svā́ho 'd-váñcate svā́hâ, yaté[7] svā́hâ dhā́vate svā́hâ tíshṭhate svā́hâ, sárvasmai svā́hâ || 1 ||
sitā́yâ, 'shṭā́triṃçat || 22 ||

B. 3, 8, 18, 4. — K. Aç. 5, 1. — asitâya — ayuktâya.

bṛ́haspátiḥ çrád, yáthâ vā́, ṛikshā́ vaí, prajā́patir yéna-yena, dvé vā́vā́, ''dityā́, vásishṭhaḥ, saṃvatsarā́ya, suvargám, brahmavâdíno, jyótishṭomam, mesháḥ, kū́pyâbhyo, 'dbhyó, yó árvantam, námo rā́jne, mayobhū́ḥ, kíṃ svid, ámbe, bhū́ḥ, prâṇā́ya, sitā́ya, dvā́viṃçatiḥ || 22 ||
bṛ́haspátiḥ (1, 1), práti tishṭhanti (3, 3), vaí daçarâtréṇa (5, 4), suvargám (9, 1), yó árvantam (15, 1), bhū́s (20, 1), trípañcâçat[8] || 53 ||

iti taittirîyasaṃhitâyâṃ saptamakâṇḍe caturthaḥ prapâṭhakaḥ ||

23. sattrâyaṇam (Fortsetzung, 7, 5, 1-10 *).

1. gā́vo vā́ etát sattrám[1] âsatâ 'çṛiṅgā́ḥ satī́ḥ: çṛíṅgâṇi no jâyā́ntâ íti kā́mena; tā́sâṃ dáça mā́sâ ní-shaṇṇâ âsann átha çṛíṅgâny ajâyanta, tā́ úd atishṭhann: árâtsmé 'ty; átha yā́sâṃ nā́ 'jâyanta tā́ḥ saṃ-vatsarám âptvó 'd

22. annahomeshv eva pramukty-âkhyâ homâḥ. [1] ohne avagraha. [2] sitâsita çabdâbhyâm ârohaṇakâlînabandhâbandhau vivakshitau. [3] abhihitânabhihita çabdâbhyâṃ raçanâyugale bandhâbandhau. [4] yuktâdicatushṭayena rathayojanaviçeshâḥ. [5] mocanaviçeshau. [6] vañcatâdi(!)çabdapañcakena gamanaprakâraviçeshâḥ. [7] uparyârûḍhena preritâ vañcanâdayaḥ, yatâdi(!)çabdais tu svechâkṛitâḥ. [8] trípañcâçát ACDW.

* s. Ind. Stud. 3, 382. 383. 390.

5, 1-10. gavâmayananâmakaṃ saṃvatsarasattraṃ kaiç cid viçeshaiḥ saha; dvirâtram ârabhyai 'kâdaçarâtraparyantâ ahînâḥ, ekâdaçarâtradvâdaçarâtrau tu dvividhau: ahînarûpau sattrarûpau ca, trayodaçarâtram ârabhyo 'paritanâni sattrâṇy eva; tâny api dvividhâni: râtrisattrâṇy ayanâtmakasattrâṇi ca, tatra çatarâtraparyantâni râtrisattrâṇi, saṃvatsarasattram ârabhyo 'paritanâny ayanarûpâṇi, teshâṃ ca sarveshâm prakṛitibhûtam idaṃ gavâmayanam. [1] satr° ACDW.

atishṭhann: árâtsmé ’ti; yā́sâṃ cā́ ’jâyanta yā́sâṃ ca ná tā́ ubháyîr úd atishṭhann: árâtsmé ’ti; go-sattráṃ[2 u. 1] vaí ‖ 1 ‖ saṃ-vatsaró, yá eváṃ vidvā́ṁsaḥ saṃ-vatsarám upa-yánty ṛidhnuvánty evá. tásmât tū́parā́ vā́rshikau mā́sau pártvâ carati[3], sattrā́-’bhijitaṁ[1] hỳ asyai[4]. tásmât saṃvatsara-sádo yát kíṃ ca grihé kriyáte tád âptám áva-ruddham abhí-jitaṃ kriyate. samudráṃ[5] vā́ eté prá plavante[6] yé saṃ-vatsarám upa-yánti, yó vaí samudrásya[5] pā́raṃ ná páçyati ná vaí sá táta úd eti, saṃ-vatsaráḥ ‖ 2 ‖ vaí samudrás, tásyai ’tát pâráṃ yád ati-râtraú; yá eváṃ vidvā́ṁsaḥ saṃ-vatsarám upa-yánty ánârtâ evó ’d-ṛícam gachantî. ’yáṃ vaí pū́rvo ’ti-râtrò ’sā́v út-taro, mánaḥ pū́rvo vā́g út-taraḥ, prâ-’ṇáḥ pū́rvo ’pâ-’ná út-taraḥ, pra-ródhanam[7] pū́rva ud-áyanam út-taro.

jyóti-shṭomo[8] vaiçvânarò[5 u. 9] ’ti-râtró bhavati, jyótir evá purástâd[5] dadhate, suvar-gásya lokásyā́ ’nu-khyâtyai. catur-viṁçáḥ prâ-’yaṇī́yo[10] bhavati, cátur-viṁçatir ardha-mâsā́ḥ ‖ 3 ‖ saṃ-vatsaráḥ, pra-yánta evá saṃ-vatsaré práti tishṭhanti; tásya trī́ṇi ca çatā́ni shashṭíç ca stotrī́-yâs[11], tā́vatîḥ[5] saṃ-vatsarásya rā́traya, ubhé[12] evá saṃ-vatsarásya rûpé[13] âpnuvanti. té sáṁ-sthityâ árishṭyâ út-

1. [2] zu s (nicht sh) s. P. 6, 8. [3] partvâ prîtim prâpyâ ’raṇye carati; vârshikayor hi mâsayor araṇye saṃcarantînâṃ dîrghaçṛiñgayuktâ-nâṃ gavâm mahân kleço jâyate, prabalavâyûpetayâ tîvrayâ vṛishṭyâ mukhe pratihatâḥ satyo mukham arvâg bhûmau kṛitvâ çṛiñgabhâreṇa pîḍyante, tû-parâṇâṃ tu nâ ’sty ayaṃ kleçaḥ. [4] etad asyai tûparâyâ gor varshâsu prîtisampâdanaṃ sattrânushṭhânalabdham. [5] ohne avagraha. [6] bâhu-bhyâṃ taritum udyuñjate. [7] laukikasya vaidikasya vâ vyâpârasya prârambhaḥ. [8] s. P. 6, 13. [9] vaiçvânareṇa dṛishṭaḥ. [10] yad etad ârambhaṇîyam ahas tad etat pûrvoktâd atirâtrâd uttarabhâvitve ’pi vaksh-yamâṇebhyo ’bhiplavashaḍahâvṛittirûpebhyo mâsebhyaḥ prathamabhâvitvât prâyaṇîya ity ucyate; sa câ ’harviçeshaç caturviṅçastomayuktaḥ kâr-yaḥ. [11] etasyâ ’hna ukthyarûpatvâd ukthyasya ca pañcadaçastotrayukta-tvâd, ekaikasmin stotre caturviṅçatisaṃkhyâkâsv ṛikshu stotrīyâsu satîshu. [12] s. P. 4, 49. [13] s. P. 4, 11.

-tarair áho-bhiç[14] caranti. shaḍ-ahā́ bhavanti, sháḍ vā́ ṛitávaḥ saṃ-vatsará, ṛitúshv evá saṃ-vatsaré práti ti-shṭhanti. gaúç[15] cā́ "yuç ca madhyatá[5] stómau bhav-ataḥ, saṃ-vatsarásyai 'vá tán mithunám madhyatáḥ ‖ 4 ‖ dadhati[16], pra-jánanâya. jyótir[17] abhíto[8] bhavati, vi-mó-canam evá tác, chándâ[ω]sy evá tád vi-mókaṃ yanty, átho ubhayáto-jyotishai 'vá shaḍ-ahéna suvar-gáṃ lokáṃ yanti.

brahma-vâdíno vadanty: ā́sate kéna yantī́ 'ti, deva--yā́nena pathé 'ti brûyâc, chándâ[ω]si vaí deva-yā́naḥ pánthâ gâyatrī́ trishṭúb[5 u. 18] jágatî, jyótir vaí gâyatrī́ gaús trishṭúg[5] ā́yur jágatî, yád ete stómâ bhávanti deva--yā́nenai 'vá ‖ 5 ‖ tát pathā́ yanti. samâná[ω][5] sā́ma bhav-ati[19], deva-lokó vaí sā́ma[20], deva-lokā́d evá ná yanty. anyā́-anyâ ṛíco bhavanti[21], manushya-lokó vā́ ṛíco, ma-nushya-lokā́d evā́ 'nyám-anyaṃ deva-lokám abhy-âróhanto yanty. abhī́-vartó brahma-sâmám bhavati[22], suvar-gásya lokásyâ 'bhí-vṛittyâ[23]. abhi-jíd bhavati[24], suvar-gásya lokásyâ 'bhí-jityai. viçva-jíd bhavati[25] víçvasya jítyai.

mâsí-mâsi pṛishṭhā́ny úpa yanti[26], mâsí-mâsy ati-grâhyầ gṛihyante, mâsí-mâsy evá vîryàṃ dadhati, mâsā́m práti--shṭhityâ. upárishṭân[5] mâsā́m pṛishṭhā́ny úpa yanti, tá-

---

1. [14] jyotir gaur âyur ity-âdibhiḥ. [15] ukte shaḍahe madhyavarty ahardvayam praçaṅsati. [16] saṃvatsarasattrasya madhye mithunaṃ sampâdayanti. [17] shaḍahasyâdyantâv aharviçeshau praçaṅsati. [18] so (°shṭub) AW; auch C hat °shṭup, D dagegen °shṭuk. [19] sarveshv ahaḥ-su pṛishṭhastotre sâmaikyam, bṛihad eva vâ rathaṃtaram eva vâ. [20] pa-kshapâtarâhityena sarvasamatvât. [21] tasya sâmna âdhârabhûtânâm ṛicâm eteshv ahaḥsu bhedaṃ vidhatte. [22] prâkṛitaṃ sâma bâdhitaṃ sâmân-taraṃ vidhatte; brahmaṇaḥ sambandhi yat sâma. [23] °vṛity° ACDW, abhitaḥ prâptyai. [24] vishŭvadâkhyaṃ yat prathamam (Cod., yan madh-yamam!) ahas tasmât pûrve svarasâmâkhyâs trayo 'harviçeshâḥ, tebhyo 'pi pûrvam abhijidâkhyam ekam ahaḥ kartavyam. [25] vishŭvadâkhyâd ahna ûrdhvabhâvino ye trayaḥ svarasâmâno 'harviçeshâs tebhya ûrdhvaṃ viçvajidâkhyam ahaḥ. [26] pratimâsam abhiplavashaḍahebhya ûrdhvaṃ pṛishṭhyaṃ shaḍaham atigrâhyaniyamaṃ ca vidhatte.

smâd upárishṭâd óshadhayaḥ[5] phálaṃ gṛihṇanti || 6 || go-sattráṃ vā́, eti saṃvatsarò, 'rdhamâsā́, mithunáṃ madhyató, devayā́nenai 'vá, vîryàṃ, tráyodaça ca || 1 ||

K. 33, 1. 2. — Pañc. 4, 1, 1 - 3, 7. — Ait. Br. 4, 17. — jâyantai — mâsā̂ḥ | nishàṇṇâ[28] iti ni-sannâḥ — ye | evam — tûparâ — partvā̂ — satrâbhijitam iti satra-abhijitam — anā̂rtâḥ — jyotishṭoma iti jyotiḥ-stomaḥ — prâyaṇîya iti pra-ayaṇîyàḥ — ubhe iti — rûpe iti — saṃsthityâ iti sam-sthityai | arishṭyai — shaḍahâ iti shaṭ-ahâḥ — atho iti — panthā̂ḥ — trishṭup[18] — trishṭuk — stomā̂ḥ — abhivṛityâ ity abhi-vṛityai — atigrâhyā̂ ity àti-grâhyā̂ḥ — pratishṭhityâ iti prati-sthityai.

2. gā̂vo vā̂ etát sattrám[1] âsatâ 'çṛiñgā̂ḥ satī̂ḥ çṛíñgâṇi síshâsantîs[2], tā̂sâṃ dáça mā̂sâ ní-shaṇṇâ[3] âsann, átha çṛíñgâṇy ajâyanta, tā̂ abruvann: árâtsmó 't tishṭhâmā̂ 'va táṃ kā̂mam arutsmahi yéna kā̂mena ny-áshadâmé[4] 'ti. tā̂sâm u t' vā̂[5] abruvann ardhā̂ vā̂ yā̂vatîr vā̂: "samahâ evé 'maú dvâdaçaú[6] mā̂sau saṃ-vatsaráu sam-pā̂dyó 't tishṭhâmé 'ti, tā̂sâm || 1 || dvâdaçé[6] mâsí çṛíṅgâṇi prā̂ 'vartanta çrad-dháyâ vā̂ 'çrad-dhayâ vâ, tā̂ imā̂ yā̂s tûparā̂; ubháyyo vā̂vá[6] tā̂ ârdhnuvan yā̂ç ca çṛíñgâṇy ásanvan[7] yā̂ç có "rjam avā̂-'rundhata. 'rdhnóti daçá-su mâsū̂[8] 't-tíshṭhann ṛidhnóti dvâdaçá-su yá eváṃ véda. padéna khálu vā̂ eté yanti vindáti khálu vaí padéna yán. tád vā̂ etád ṛiddhám áyanaṃ, tásmâd etád go-sáni[9] || 2 || tishṭhâmé 'ti tā̂sâṃ, tásmâd, dvé ca || 2 ||

---

1. [27] prishṭhyasya shaḍahasya mâseshû "rdhvabhâgaṃ sthânatvena vidhatte. [28] nirgatâḥ (!).

2. tasya daçamâsa-dvâdaçamâsa-vikalpaḥ. [1] satr° ACDW. [2] sanituṃ labdhum ichantyaḥ. [3] anushṭhitâḥ. [4] s. P. 6, 3; ekatra sthâne nishaṇṇâḥ. [5] so (betont) ACDW, und im Pada (CD) aus tú vaí (s. P. 5, 13) erklärt; ist aber richtiger wohl als: tvâḥ (tonlos und Nom. Plur. Fem.) zu fassen. [6] ohne avagraha. [7] alabhanta. [8] so ACDW (nicht: mâḥsu). [9] zu s (nicht sh) s. P. 6, 12.

mâsâḥ | nishâṇṇâ iti ni-sannâḥ — nyashâdâmeti[4] ni-asâdâma — u | tu | vai — ardhâḥ — âsâmahai — açrâddhayety açrât-dhayâ — imâḥ — mâsu — gosanîti[9] go-sani.

3. prathamé mâsí[1] pṛishṭhā́ny úpa yanti madhyamá úpa yanty ut-tamá úpa yanti. tád âhur[2]: yā́ṃ vaí trír ékasyā́ 'hna upa-sī́danti dahrā́ṃ vaí sā́ 'parâbhyâṃ dóhâbhyâṃ duhé 'tha kútaḥ sā́ dhokshyate yā́ṃ dvā́daça[3] kṛítva upa-sī́dantī́ 'ti, saṃ-vatsaráu sam-pā́dyo 't-tamé mâsí sakṛít[3] pṛishṭhā́ny úpe 'yus, tád yájamânâ yajnám paçū́n áva rundhate. samudrā́ṃ[3] vaí ‖ 1 ‖ etè 'navârám apârám prá plavante[4] yé saṃ-vatsarám upa-yánti, yád bṛihad-rathaṃtaré[5] anv-árjeyur yáthâ mádhye samudrásya[3] plavám[6] anv-árjeyus tâdṛík[3] tád, ánut-sargam[7] bṛihad-rathaṃtarā́bhyâm itvā́ prati-shṭhā́ṃ gachanti, sárvebhyo vaí kā́mebhyaḥ saṃ-dhír duhe[8], tád yájamânâḥ sárvân kā́mân áva rundhate[9] ‖ 2 ‖ samudrā́ṃ vaí, cátustriṃçac ca ‖ 3 ‖

K. 33, 5. — madhyame — uttama ity ùt-tame — tat | âhuḥ — sâ | apàrâbhyâm — upeti | iyuḥ — yajàmânâḥ — ete | anavâram — anvarjèyur ity ànu-arjèyuḥ.

4. samânỳa[1] ṛíco bhavanti, manushya-lokó vā́ ṛíco, manushya-lokā́d evá ná yanty. anyád-anyat sā́ma bhav-

---

3. pṛishṭhyashaḍahavishayo vikalpaḥ. [1] sarveshu mâseshu pṛishṭhyashaḍaho nâ 'nushṭheyaḥ, kiṃtu prathamamadhyamottameshu trishv eva mâseshu. [2] pakshântaraṃ vidhatte; gosamânasya pṛishṭhyashaḍahasyâ 'pi mâsatrayânushṭhânam anucitaṃ, kim u dvâdaçamâsânushṭhânam, tasmât saṃvatsaram anushṭhâyâ 'nt(im)e mâsi sakṛid eva pṛishṭhyaḥ shaḍaho 'nushṭheyaḥ, itareshu tu mâseshu pañcamenâ 'bhiplavashaḍahenai 'va mâsapûraṇam. [4] bâhubhyâṃ taritum ichanti. [5] s. P. 4, 11. [6] taraṇasâdhanam. [7] kadâcid apy aparityajya. [8] anyadîyenâ 'pi vatsena dogdhuṃ çakyâ gauḥ saṃdhir ity ucyate, sâ ca saṃdhiḥ sarvebhyaḥ kâmebhyo duhe yathâ-yathâ kshîram apekshitaṃ tathâ-tathâ yaṃ kaṃcid vatsam âdâya dogdhuṃ çakyate. [9] anyadîyâbhyâm prakṛitigatâbhyâm bṛihadrathaṃtarâbhyâṃ tattaddine prayujyamânâbhyâm.

4. dvitîyashaṇmâsâtmaka uttare pakshasi prakâraviçeshaḥ (ṛigaikyaṃ sâmanânâtvaṃ ca). [1] ohne avagraha.

ati, deva-lokó vaí sā́ma, deva-lokā́d evā́ 'nyám-anyam manushya-lokám praty-avaróhanto yanti. jágatîm ágra úpa yanti[2], jágatîṃ vaí chándâṃsi praty-ávarohanty[3 u. 4] âgrayaṇáṃ gráhâ bṛihát pṛishṭhā́ni trayas-triṃçáṃ stómâs, tásmâj jyā́yâṃsaṃ kánîyân praty-ávarohati[3 u. 5]. vaiçvakarmaṇó gṛihyate[6], víçvâny evá téna kármâṇi yájamânâ áva rundhata; âdityáḥ || 1 || gṛihyata, iyáṃ vā́ áditir, asyā́m evá práti tishṭhanty; anyò-'nyo gṛihyete[7] mithunatvā́ya prá-jâtyâ. avâ-'ntaráṃ[8] vaí daça-râtréṇa prajā́patiḥ pra-jā́ asṛijata, yád daça-râtró bhávati pra-jā́ evá tád yájamânâḥ sṛijanta; etā́ṃ ha vā́ Udaṅkáḥ[1] Çaulbâyanáḥ sattrásyá[9] 'rddhim uvâca yád daça-râtró, yád daça-râtró bhávati sattrásyá[9] 'rddhyâ[10]; átho yád evá pū́rveshv áhaḥ-su ví-loma kriyáte tásyai 'vaí 'shā́ çā́ntiḥ || 2 ||
âdityás, tásyai 'vá, dvé ca || 4 ||

saṃânyàḥ — agrè — pratyavàrohantîti prati-avàrohanti — grahā̀ḥ — pratyavàrohatîti prati-avàrohati — ruṃdhate — gṛihyate — anyò'nya ity anyaḥ-anyaḥ | gṛihyete iti — prajā̀tyâ iti pra-jâtyai — sṛijante — satrasyà | ṛiddhim — satrasyà | ṛidhyai | atho iti.

5. yádi sómau sáṃ-sutau[1] syā́tâm mahatí rā́triyai prâtar-anuvâkám upā́-''kuryât[2], pū́rvo vā́cam pū́rvo devátâḥ pū́rvaç chándâṃsi vṛiṅkte[3] vṛíshaṇ-vatîm[4] prati-pádaṃ kuryât, prâtaḥ-savanā́d evaí 'shâm índraṃ vṛiṅkté[5].

---

4. [2] pûrvasmin pakshasi gâyatrî prathamam anushṭhitâ. [3] als Compositum. [4] das Verbum nicht betont. [5] vâhanâd açvâder avarohati. [6] atigrâhyadvayaṃ vidhatte, ekaikasmin dine vaiçvakarmaṇo gṛihyate, tataḥ paredyur âdityaḥ. [7] s. P. 4, 4Q. [8] dvâdaçâhîyaṃ daçarâtraṃ vidhatte; so schon VII, 4, 5. 4. [9] satr° ACDW. [10] °rdhy° AW, ṛidhy° CD.

5. mâtsaryeṇa pravṛittayor dvayor gavâmayanayor viçeshaḥ. [1] sambhûyâ 'bhishutau. [2] als Compositum. [3] âdatte. [4] s. P. 13, 18; prakṛitau : âpo revatîḥ kshayathâ hi vasva ity eshâ prathamâ. [5] indram prâtaḥsavanâd apanayati.

'tho khálv âhuḥ: savanamukhé-sananamukhe kâryé[6] 'ti, savanamukhăt-savanamukhâd evaí 'shâm índram vṛiñkte. sam-veçăyo[7] 'pa-veçăya gâyatriyăs trishṭúbho[8] jágatyâ anu-shṭúbhaḥ pañktyă abhí-bhûtyai svăhâ[9]. chándâꞷsi vaí sam-veçá upa-veçáç, chándo-bhir evaí 'shâm || 1 || chándâꞷsi vṛiñkte. sa-janĭyaꞷ[10] çásyam, vi-havŷaꞷ[11] çásyam, Agástyasya kayâ-çubhĭyaꞷ[12] çásyam; etăvad[8] vă asti yăvad[8] etád, yăvad evă 'sti tád eshâm vṛiñkte. yádi prâtaḥ-savané kaláço dĭryeta[13] vaishṇavíshu çipivishṭá-vatîshu stuvîran, yád vaí yajnásyâ 'ti-rícyate[13] víshṇum tác chipi-vishṭám[14] abhy áti ricyate, tád víshṇuḥ çipi-vishṭó 'ti-rikta evă 'ti-riktam dadhâty, átho áti-riktenai 'vă 'ti-riktam âptvă 'va rundhate. yádi madhyámdine[8] dĭryeta[13] vashaṭkârá-nidhanaꞷ[15] săma kuryur, vashaṭ-kâró vaí yajnásya prati-shṭhă, prati-shṭhăm evaí 'nad gamayanti; yádi tṛitîya-savaná etád evá || 2 || chándobhir evaí 'shâm, evaí, 'kân ná viꞷçatíç ca || 5 ||

3, 1, 7, 1-2. — K. 34, 4. (13, 10. 14, 10). — Ç. 4, 5, 10, 7. Kâty. 25, 14, 8-18. 12, 22. — Pañc. 9, 4, 1-18. 5, 1. 2, 9. 10. — Çâñkh. 13, 5, 1-16. 12, 1. — upâkúryâd ity úpa-âkúryât — vṛishâṇvatîm iti vṛishâṇ-vatîm — atho iti — kâryă | iti — jagátyâḥ — pañktyâḥ — abhi | atîti | ricyate — atirikta ity ati-rikte | eva — atho iti — tṛitîyasavana iti tṛitîya-savane.

---

5. [6] trayâṇâm api savanânâm prârambhe se 'yam vṛishaṇvatî paṭhanîyâ. [7] abhibhûtihomamantrân pañca paṭhati, s. III, 1, 7, 1; gâyatryâdînâm svakîyayajne samyak-praveçâya, pravishṭânâm câ 'tra sthirâvasthitaye. [8] ohne avagraha. [9] parakîyasya gâyatrîchandaso 'bhibhavâya. [10] nishkevalyaçastre indrasya nu vîryâṇîty asya sthâne. [11] mahâvaiçvadevaçastre â no bhadrâ ity asya sthâne. [12] marutvatîyaçastre janishṭhâ ugra ity asya sthâne; yadvâ tattachastrâdau çastrât purâ yathoktam sûktajâtam paṭhanîyam; da es kein zweites kayâçubhîyam giebt ausser Ṛ. 1, 165, so befremdet der Beisatz Agastyasya (ebenso Kâṭh., Pañc.). [13] Wurzel betont. [14] paçavaḥ çipir iti çrutyantarâc chipiçabdaḥ paçuvâcî, teshu svâmitvena pravishṭaḥ çipivishṭaḥ. [15] nidhanam sâmnaḥ pañcamo bhâgaḥ, vashaṭ-çabdo nidhanam sâmabhaktiviçesho yasya sâmnaḥ.

6. shaḍ-ahaír[1] mā̆sânt sam-pā̆dyā̆ 'har út sṛijanti, shaḍ-ahaír hí mā̆sânt sam-páçyanty. ardha-mâsaír[2] mā̆sânt sam-pā̆dyā̆ 'har út sṛijanty, ardha-mâsaír hí mā̆sânt sam-páçyanty. amâ-vâsŷayâ[3] mā̆sânt sam-pā̆dyā̆ 'har út sṛij-anty, amâ-vâsŷayâ hí mā̆sânt sam-páçyanti. paurṇa-mâsyā̆[4] mā̆sânt sam-pā̆dyā̆ 'har út sṛijanti, paurṇa-mâsyā̆ hí mā̆sânt sam-páçyanti. yó vaí pûrṇá â-siñcáti párâ sá siñcati, yáḥ pûrṇā̆d ud-ácati || 1 || prâ-'ṇám asmint sá dadhâti[5]; yát paurṇa-mâsyā̆ mā̆sânt sam-pā̆dyā̆ 'har ut-sṛijánti saṃ-vatsarā̆yai 'vá tát prâ-'ṇáṃ dadhati, tád ánu sattríṇaḥ[6] prā̆ 'ṇanti[7]. yád áhar nó 't-sṛijéyur yáthâ dṛítir úpa-naddho vi-pátaty' evá̐ saṃ-vatsaró ví pated[8], ā̆rtim[9] ā̆ 'rcheyur[10], yát paurṇa-mâsyā̆ mā̆sânt sam-pā̆dyā̆ 'har ut-sṛijánti saṃ-vatsarā̆yai 'vá tád ud-ânáṃ dadhati, tád ánu sattríṇa[6] út || 2 || ananti, nā̆ ''rtim[9] ā̆ 'rchanti[10].

---

6. gavâmayanasya guṇavikârarûpaḥ [ahar]utsargaḥ (s. Naksh. 2, 282). [1] ye 'bhiplavashaḍahâs taiḥ pañcakṛitva âvṛittaiḥ ekam mâsam anushṭhâyâ 'nantare mâse prathamadine kartavyaṃ jyotirâkhyam ahar utsṛijeyuḥ, yadvâ caturbhir abhiplavair ekena pṛishṭhyena ca mâsaṃ samâpyo 'ttaram ahar utsrashṭavyam; yasmâl loke 'pi pañcabhiḥ shaḍahais triñçad dinâni gaṇayitvâ sâvanamâso 'yam iti niçcinvanti. [2] pûrvasmin pakshe prâyaṇiyârambhaṇîyâv aharviçeshau dvau parityajya tṛitîyadine shaḍahasyâ ''rambhaḥ, tad-ârabhya triñçaddinâtmake sâvanamâse gate sati tata ûrdhvam ahar ut-srashṭavyam; idânîm prâyaṇîyadinam ârabhya pañcadaçadinâtmakâbhyâṃ dvâbhyâm ardhamâsâbhyâm ekam mâsaṃ samâpya tadanantarabhâvy ahar ut-srashṭavyaṃ, loke hi dvâbhyâm ardhamâsâbhyâm eko nishpadyata ity evam ardhamâsair eva mâsasvarûpaṃ niçcinvanti. [3] tad idam pakshadvayaṃ sâvanamâsâbhiprâyam, atha cândramâsâbhiprâyeṇa pakshadvayaṃ; cân-dramâsa(°mă̆sa° Cod.)darçinaḥ kecid amâvâsyayâ mâsasamâptiṃ niçcinvanti, ato 'trâ 'pi tathaiva mâsaṃ samâpya çuklapratipadi yad ahar anushṭheyaṃ tat parityâjyam. [4] cândramâsam (°mă̆sam Cod.) âçrityaiva pakshântaram âha; çuklapratipadam ârabhyâ 'mâvâsyântaç cândro mâsa ity atîtaḥ pakshaḥ, kṛishṇapratipadam ârabhya paurṇamâsyanta ity apara(ḥ) pakshaḥ, etasmin kṛishṇapratipadi yad ahaḥ prâptaṃ tad utsrashṭavyam. [5] ghṛitakshîrâdinâ pûrṇe pâtre punar apy upari yad dravyam âsiñcati sa bhûmau pâtayitvâ tad dravyaṃ vinâçayati, yas tu buddhimân pûrṇât pâtrât svalpam uddhar-ati so 'smin pâtre prâṇarûpaṃ vâyuṃ dadhâti. [6] sâtr° ACDW. [7] s. P. 7, 5. [8] udakapûrṇo dṛitir dṛiḍham badhyamâno 'pi yathâ dvaidhî-bhâvena naçyati evaṃ saṃvatsarâtmakaḥ kratur vinaçyet. [9] ohne avagraha. [10] so (ârch°) AW, s. P. 10, 9.

pûrṇá-mâse vaí devā́nâṃ sutó, yát paurṇa-mâsyā́ mā́sânt sam-pā́dyā́ 'har ut-sṛijánti devā́nâm evá tád yajnéna yajnám praty-ávarohanti[11]. ví[12] vā́ etád yajnáṃ chind- anti yát shaḍahá-saṃtataṃ sántam[13] áthā́ 'har ut-sṛijánti, prâjâ-patyám[14] paçúm ā́ labhante, prajā́-patiḥ sárvâ devá- tâ[9], devátâbhir evá yajnáṃ sáṃ tanvanti. yánti vā́ eté sávanâd[19] yé 'haḥ ‖ 3 ‖ ut-sṛijánti, turī́yaṃ khálu vā́ etát sávanaṃ yát sâṃ-nâyyáṃ[16 u. 17], yát sâṃ-nâyyám[16] bháv- ati ténai 'vá sávanân ná yanti. sam-upahū́ya[18] bhakshay- anty, etát-somapîthâ hỳ etárhi[19]. yathâ-''yatanáṃ vā́ etéshâṃ savana-bhā́jo devátâ[9] gachanti[20] yé 'har ut- -sṛijánty, anu-savanám[21] puroḍā́çân[9] nír vapanti, yathâ- -''yatanā́d evá savana-bhā́jo devátâ áva rundhate. 'shṭā́- -kapâlân prâtaḥ-savaná ékâdaça-kapâlân mā́dhyaṃdine[9] sávane dvā́daça-kapâlâṃs[22] tṛitîya-savané, chándâṃsy evā́ ''ptvā́[23] 'va rundhate. vaiçva-deváṃ carúṃ tṛitîya-savané nír vapanti, vaiçva-deváṃ vaí tṛitîya-savanáṃ, ténai 'vá tṛitîya-savanā́n ná yanti ‖ 4 ‖ udácaty, úd, yé 'har, âptvā́, páñca- daça ca ‖ 6 ‖

Kâ. 24, 7, 23. 24. — Çâñkh. 13, 20, 1-20. — aháḥ | ud iti — pūrṇe — anv iti | satrinàḥ | preti | ananti — ârtim | eti | richeyuḥ — udânam ity út-anam — eti | richanti — pratyavárohantîti prati-avárohanti — santàm | athà | ahàḥ — sarvâḥ | devatâḥ — savànât | na — etatsòmapîthâ ity

---

6. [11] als Compositum. [12] yasmin dine kartavyam ahar utsṛijyate tasmin dine kartavyam anyad vidhatte. [13] der schol. ergänzt: upetya (shaḍahair abhiplavapṛishṭhyarûpaiḥ sâṃtatyena vartamânaṃ yajnaṃ upetya). [14] tatparihârâya. [15] prâtaḥsavanâder anushṭhânâbhâvât. [16] °nâ- yaṃ C. [17] yat sâṃnâyyam asti tat prâtaḥsavanâdibhyas tribhyo 'py atirikta(ṃ) caturthasavanasthânîyam. [18] tasya sâṃnâyyaçeshasya somavad upahvânapûrvakam bhakshaṇaṃ vidhatte. [19] utsṛishṭe 'hni mukhyaso- mâbhâvâd etasmin kâle yajamânâ etatsomapîthâḥ, etad eva sâṃnâyya- çeshabhakshaṇaṃ somapîthaḥ somapânaṃ yeshâṃ te. [20] savanâbhâvân nirâçâḥ satyaḥ svasvasthânaṃ gachanti. [21] zu s° (nicht sh°) s. P. 6, 10. [22] so (°lâṃs) AW, s. P. 6, 14. [23] ashṭatvâdisaṃkhyâsâmyât.

ẹtat-sọmapîthâḥ — dẹvatā̆ḥ — prâtạḥsạvạna iti prâtaḥ-savạne.

7. ut-sṛíjyā̆ṃ nó 't-sṛíjyā̆m íti mîmâṃsante brahma-vâdínas[1], tád v âhur[2]: ut-sṛíjyam evé 'ty. amâ-vâsyâ-yâṃ ca paurṇa-mâsyā̆ṃ co 't-sṛíjyam íty âhur, eté[3] hí yajnáṃ váhata íti. té[4] t' vā̆vá[5 u. 6] nó 't-sṛíjye[7] íty âhur yé[7] avâ-'ntaráṃ yajnám bhejā̆te[8] íti[9]. yā̆ prathamā̆ vỳ-ashṭakâ[10] tásyâm ut-sṛíjyam íty âhur, eshá[11] vaí mâsó[12] vi-çará íti. nā̆ "â-dishṭam[13] || 1 || út sṛijeyur. yád[14] ā̆-dishṭam ut-sṛijéyur yâdṛíçe[6] púnaḥ pary-âplâvé mádhye shaḍ-ahásya sam-pádyeta shaḍ-ahaír mā̆sânt sam-pā̆dya yát saptamám áhas[15] tásminn út sṛijeyus[16]. tád[17] agnáye vásu-mate puroḍā̆çam[6] ashṭā̆-kapâlaṃ nír vap-eyur[18] aindráṃ dádhī̆ 'ndrâya marútvate[6] puroḍā̆çam ékâdaça-kapâlaṃ vaiçva-deváṃ dvā̆daça-kapâlam. agnér vaí vásu-mataḥ prâtaḥ-savanáṃ, yád agnáye vásumate pu-roḍā̆çam ashṭā̆-kapâlaṃ nir-vápanti devátâm evá tád bhâgínîṃ kurvánti || 2 || sávanam 'ashṭâbhír úpa yanti[19]. yád aindráṃ dádhi bhávatī̆ 'ndram evá tád bhâga-

---

7. utsargiṇâm-ayanamîmâṅsâ. [1] utsargapakshe yajnavichedaḥ, anutsargapakshe çvâsanirodha iti manasi nidhâya. [2] so (°dvâ°) AW, s. P. 9, 17; prâjâpatyapaçvâdibhir vichedasya samâdhâtuṃ çakyatvât çvâsanirodhaparihârâya utsarjanapaksham eva niçcitavantaḥ. [3] s. P. 4, 44. [4] s. P. 4, 42. [5] so (tv°) AW, s. P. 5, 13. [6] ohne avagraha. [7] s. P. 4, 52. [8] s. P. 4, 40. [9] paurṇamâsyamâvâsye sarvathai 'va no 'tsṛijye, na kevalam ete prakṛitirûpaṃ darçapûrṇamâsakarmai 'va nishpâdayataḥ, kiṃtv ayanâdigataṃ avântaraṃ karmâ 'pi. [10] kṛishṇapratipat. [11] esha dinaviçesho viçaro viçîrṇo mâsaḥ, paurṇamâsyâm eva pûrvamâsasya samâptatvât, ato mâsavichedâbhâvâd atra yukta utsargaḥ. [12] Gen., dem Accent nach. [13] vishuvân mahâvratam iti nâmagrahaṇapuraḥsaraṃ viçeshâkâreṇa yad ucyate tad. [14] yadi çâstropadishṭasyâ 'py utsargâpekshâ tadânîm api yâdṛiçe yâdṛiçam ahar jyoti[râdi]kam punaḥ paryâvartamâne shaḍahasya madhye sampadyate tâdṛiçam evo 'tsṛijet, na tu pratipadoktaṃ (!) vishuvadâdikam. [15] abhiplavapṛishṭhyâkhyaiḥ mâsam pûrayitvâ pṛishṭhyashaḍahâd ûrdhvabhâvi yat. [16] prâptaṃ jyotiryâgam utsṛijet. [17] tat tasminn utsargadine catvâri havîṅshi. [18] unbetont. [19] ashṭatvasaṃkhyayâ gâyatrîdvârâ savanaprâptiḥ.

-dhéyân ná cyâvayantî. 'ndrasya vaí marútvato[6] mā́dhyaṃdinaɷ[6] sávanam, yád índrâya marútvate puroḍā́çam ékâdaça-kapâlaṃ nir-vápanti devátâm evá tád bhâgínîṃ kurvánti sávanam ekâdaçá-bhir úpa yanti. víçveshâṃ vaí devā́nâm ribhu-mátâṃ tritîya-savanáṃ, yád vaiçva-deváṃ dvā́daça-kapâlaṃ nir-vápanti devátâ evá tád bhâgínîḥ kurvánti sávanaṃ dvâdaçá-bhiḥ || 3 || úpa yanti. prâjâ-patyám paçúm ā́ labhante, yajnó vaí prajā́-patir yajnásyā́ 'nanu-sargâyà. 'bhĭ-vartá[20] itáḥ[6] sháṇ mâsó brahma-sâmám bhavati, bráhma vā́ abhĭ-vartó, bráhmaṇai 'vá tát suvar-gáṃ lokám abhi-vartáyanto yanti, prati-kûlám iva hī́ 'táḥ suvar-gó loká. índra krátuṃ na ā́ bhara pitā́ putrébhyo yáthâ | çíkshâ[21] no asmín[22] puru-hûta yā́mani jîvā́ jyótir açîmahī́ 'ty amúta[6] â-yatā́ɷ[23] sháṇ mâsó brahma-sâmám bhavaty, ayáṃ vaí lokó jyótiḥ pra-jā́ jyótir[24], imám evá tál lokám páçyanto 'bhi-vádanta ā́ yanti || 4 || nā́ ''dishṭaṃ, kurvánti, dvâdaçábhir, íti, viɷçatíç ca || 7 ||

K. 33, 7. — Pañc. 5, 10, 1-11. Anupada 7, 11. — utsrijyâsm ity út-srijyâsm | na | utsrijyâsm ity út-srijyâsm — tat | u | âhuḥ — ete iti — te iti | tu | vâva | na | utsrijye ity út-srijyé — ye iti — bhejâte iti — vyàshṭaketi vi-ashṭakâ — vai | mâsaḥ | viçara iti vi-çaraḥ — âdishṭam ity â-dishṭam — kurvanti — ashṭâbhiḥ — bhâgadheyâd iti bhâga-dheyā́t | na — kurvanti — kurvanti — anànusargâyety anànu-sargâya | abhivarta ity àbhi-vartaḥ | itaḥ | shaṭ | mâsaḥ — çiksha | naḥ — jîvâḥ — amutàḥ — prajeti pra-jâ — abhivadànta ity àbhi-vadàntaḥ.

---

7. [20] gavâmayanavikrititvâd asyâ 'py utsarginâm-ayanasya dve pakshasî, tatra prathamena pakshasâ svargaprâptiḥ, dvitîyena pakshasâ punarbhûlokaprâptiḥ; ito bhûlokân nirgatya svargaṃ gachatâṃ yajamânânâm pûrve pakshasi pratidinam abhivartâkhyam brahmasâma bhavet. [21] so (°â) AW, s. P. 3, 8. [22] so (°o a°) AW, s. P. 11, 13. [23] uttarasmin pakshasi. [24] asyâm rici jyotiḥçabdena bhûlokas tatratyaprajâç ca vivakshitâḥ.

8. devā̆nâṃ vā̆ ántaṃ[1] jagmúshâm indriyáṃ vîrỳam ápâ 'krâmat, tát kroçénā̆ 'vâ rundhata, tát kroçásya kroça-tváṃ; yát kroçéna cā̆tvâlasyā̆ 'nte stuvánti yajnásyai 'vā̆ 'ntaṃ gatvé 'ndriyáṃ vîrỳam áva rundhate. sattrásyárddhyâ[2] ''-havanī̆yasyā̆ 'nte stuvanty, agním evó 'pa-drashṭā̆raṃ kṛitvá 'rddhim úpa yanti. prajā̆paterhṛídayena[2] havir-dhā̆ne 'ntá stuvanti, premā̆ṇam evā̆ 'sya gachanti. çlokéna purástât[3] sádasaḥ || 1 || stuvanty[4] ánu-çlokena paçcā̆d, yajnásyai 'vā̆ 'ntaṃ gatvā̆ çloka-bhā̆jo bhavanti. navá-bhir adhvaryúr úd gâyati[5], náva vaí púrushe prâ-'ṇā̆ḥ, prâ-'ṇā̆n evá yájamâneshu dadhâti. sárvâ aindríyo bhavanti, prâ-'ṇéshv evé 'ndriyáṃ dadhaty.

ápratí-hṛitâbhir[6] úd gâyati, tásmât púrushaḥ sárvâṇy an-yā̆ni çîrshṇó 'ṅgâni práty acati[7], çíra evá ná. pañca-daçáu[8] rathaṃ-tarám bhavatî 'ndriyám evā̆ 'va rundh-ate, sapta-daçám[8] || 2 || bṛihád annā̆-'dyasyā̆ 'va-ruddhyâ[9] átho praí 'vá téna jâyanta; eka-viuçám bhad-ráṃ dvi-pádâsu práti-shṭhityai. pátnaya úpa gâyanti, mithuna-tvā̆ya prá-jâtyai. prajā̆-patiḥ pra-jā̆ asṛijata, sò 'kâmayatâ: ''sā̆m aháu râjyám párî 'yâm íti, tā̆sâu râjanenai 'vá râjyám páry ait, tád râjanásya râjana-tváṃ, yád râjanám bhávati pra-jā̆nâm evá tád yájamânâ râjyám pári yanti. pañca-viuçám bhavati prajā̆-pateḥ || 3 || ā̆ptyai. pañcá-bhis tíshṭhanta stuvanti[10] deva-lokám

8-10. tâvatâ vikṛitiṃ samâpyâ 'tha prakṛitâv eva gavâmayane yan mahâvratam asti tasmin viçeshâḥ kecid ucyante; 8. sâmaviçeshâḥ kecit (kroçasâmâdîni). [1] sattrasamâptim. [2] als ein Wort CD (satrásyárdhyâ ACDW). [3] ohne avagraha. [4] unbetont. [5] asya sâmnaḥ (des anuçloka) âdhârabhûtâḥ stotriyâ ṛico nava, gânakartâ câ 'dhvaryur, na tû 'dgâtâ. [6] ṛici gîyamânasya sâmnaḥ pañca bhâgâḥ, hiṃkâra-prastâvo-'dgîtha-pratihâra-nidhanâkhyâḥ; pratihârabhâgaṃ varjayitvâ. [7] çirovyatiriktâni pratyâhṛitâni saṃkucitâni karoti. [8] pañcadaçastomakam; saptadaçastomayuktam. [9] rudhy[0] ACDW. [10] pañcaviṅçâkhyastome yâ âdyâḥ pañca stotriyâs tâ ṛitvigbhir utthitaiḥ paṭhanîyâḥ.

evā́ 'bhí jayanti, pañcá-bhir ā́sînâ manushya-lokám evā́ 'bhí jayanti, dáça sám padyante dáçâ-'ksharâ vi-rā́ḍ, án-nam vi-rā́ḍ, vi-rā́jai 'vā́ 'nnā́-'dyam áva rundhate. pañca-dhā́ vi-nishádya stuvanti[11], páñca díço, dikshv̀ evá práti tishṭhanty. ékai-'kayā́[12] 'stutayâ sam-ā́yanti[13] dig-bhyá evā́ 'nnā́-'dyau sám bharanti. tā́bhir[14] ud-gâtó 'd gâyati, dig-bhyá evā́ 'nnā́-'dyam || 4 || sam-bhṛ́tya téja âtmán dadhate, tásmâd ékaḥ prâ-'ṇáḥ sárvâṇy áñgâny avaty, átho yáthâ su-parṇá ut-patishyáñ chíra[15] ut-tamáṃ kurutá evám evá tád yájamânâḥ pra-jā́nâm ut-tamā́ bhavanty. â-sandī́m ud-gâtā́ " rohati sā́m-râjyam evá gachanti[16], pleñkháu[3 u. 17] hótâ nā́kasyai 'vá pṛishṭháu rohanti, kûrcā́v[18] adhvaryúr bradhnásyai[19] 'vá vishṭápaṃ[3 u. 20] gachanty, etā́vanto[3] vaí deva-lokā́s téshv evá yathâ-pûrvám práti ti-shṭhanty, átho â-krámaṇam evá tát sétuṃ yájamânâḥ kur-vate suvar-gásya lokásya sám-ashṭyai || 5 || sádasaḥ, sapta-daçám, prajā́pater, gâyati digbhyá evā́ 'nnā́dyam, práty, ékâdaça ca || 8 ||

B. 1, 2, 6, 1-6. — K. 34, 5. — Ç. 4, 6, 9, 11. — Kâ. 13, 8, 1. 2. — Pañc. 5, 4, 1 - 5, 14. Lâṭy. 3, 12, 1-15. — câtvā̀lasya | antè — s̱atrasyardhyā̀ — antè — kṛ̱itvâ | ṛ̱iddhim — pra̱-jâpàte̱rhṛ̱idàyena — a̱ntaḥ — stu̱va̱nti̱ — ai̱ndriyàḥ — çîrsh-ṇaḥ | añgā̀ni — a̱ca̱ti̱ — avàrudhyâ̱ ity avà-ru̱dhyai̱ | atho̱ iti — jâ̱ya̱nte̱ — yajàmânâḥ — âsī̀nâḥ — a̱nnâdya̱m ity ànna-adyàm — ekaikà̱yety ekàyâ-e̱ka̱yâ̱[12] | astùtayâ | sa̱mâ-ya̱ntîti sam-âyànti — atho̱ iti — ku̱ru̱te — eti | ro̱ha̱ti̱ — ple̱ñkham — vi̱shṭapàm — atho̱ iti.

---

8. [11] pañcabhiḥ prakâraiḥ sthânaviçesheshû 'paviçya. [12] so (ekaik⁰) AW, ekayâ-ekayâ AC, s. P. 5, 19; pañcasu sthâneshû 'paveçanakâle kvacid udgâtâ prathamam upaviçati, tadânîm itare sarve 'py astutayâ stotriyayâ tam udgâtâraṃ samâgatyo 'paviçanti, evaṃ tattatsthâneshu prathamam evo 'dgâtary upavishṭe sati tattad-ṛicâṃ stuteḥ prâg eva sarve 'py udgâtâram upagacheyuḥ, tathâ sati sarvâbhyo digbhyo 'nnaṃ sampâdayanti. [13] als Compositum. [14] itareshv âgateshu. [15] nch⁰ AW. [16] sarve yaja-mânâḥ. [17] preñkho(!) ḍolâ. [18] darbhaviçeshau. [19] âdityasya. [20] sthânam.

9. arkyèṇa[1] vaí sahasra-çáḥ prajā́-patiḥ pra-jā́ asṛij-ata, tā́bhya ílâṃdené[2 u. 3] 'râṃ lū́tâm[4] ávâ 'runddha[5]; yád arkỳam bhávati pra-jā́ evá tád yájamânâḥ sṛijanta, ílâṃ-dam bhavati pra-jā́bhya evá sṛishṭā́bhya írâṃ lū́tâm áva rundhate; tásmâd yā́ω sámâω sattráω sám-ṛiddhaṃ[6] kshó-dhukâs tā́ω sámâm pra-jā́[7] íshaω hỳ âsâm ū́rjam â-dá-date[8], yā́ω sámâṃ vỳ-ṛiddham[9] ákshodhukâs tā́ω sámâm pra-jā́ḥ || 1 || ná hỳ âsâm ísham ū́rjam â-dádata. ut--krodáṃ[10] kurvate[11]; yáthâ bandhā́n mumucânā́ ut-krodáṃ kurváta evám evá tád yájamânâ deva-bandhā́n[12] mumu-cânā́ ut-krodáṃ kurvata ísham ū́rjaṃ âtmán dádhânâ. vâṇáḥ çatá-tantur bhavati, çatā́-''yuḥ púrushaḥ çaté-'ndriya, ā́yushy evé 'ndriyé práti tishṭhanty. âjíṃ dhâvanty ánabhi-jitasyâ 'bhí-jityai. dundubhī́nt sam-ā́ghnanti[13], paramā́ vā́ eshā́ vā́g yā́ dundubhaú, paramā́m evá || 2 || vā́cam áva rundhate. bhū́mi-dundubhím ā́ ghnanti, yaí 'vé 'mā́ṃ vā́k prá-vishṭâ tā́m evā́ 'va rundhaté, 'tho imā́m evá jayanti. sárvâ vā́co[13] vadanti, sárvâsâṃ vâcā́m áva-ruddhyâ[14]. ârdré cárman vy-ā́yachete[13 u. 15], indri-yásyā́ 'va-ruddhyâ[14]. ā́ 'nyáḥ króçati[16] prā́ 'nyáḥ çaω-ati, yá â-króçati punā́ty[17] evaí 'nânt sá, yáḥ pra-çáωs-ati pûtéshv evā́ 'nnā́-'dyaṃ dadhâty. ṛíshi-kṛitaṃ ca

---

9. çatatantuvîṇâdikam (utkrodâdikam). [1] kasyacit sâmno nâma-dheyam. [2] ohne avagraha. [3] sâmântarasya nâmadheyam. [4] pûr-vavichinnam annam (lûta also für lûna!). [5] °ṃdha° ACDW, punar apy avichedena sampâditavân. [6] yasmin saṃvatsare nairantaryeṇa sattram pravṛittam. [7] sattriṇâṃ samîpe sarvadigbhyaḥ samâgachanti. [8] sat-triṇo hy âsâm prajânâṃ nânâvidham annaṃ rasaṃ ca samâdâya praya-chanti. [9] na pravṛittam. [10] harshanimitto 'tyuccadhvanir utkrodaḥ. [11] sattrasamâptyâ saṃtushṭâḥ. [12] cirakâlânushṭheyasattrarûpât. [13] als Compositum. [14] °rudhy° ACDW. [15] s. P. 4, 40. [16] ime sattrâ-nushṭhâyino yajamânâ dravyavyayaṃ kṛitvâ sarvaçûnyakâriṇaḥ ato durvyâ-pâram akurvann ity evam anya ekaḥ çûdraḥ nindeta. [17] çodhayitvâ nishpâpân karoti.

|| 3 || vā́ eté devá-kṛitaṃ ca pū́rvair mā́sair áva rundhate, yád bhûte-chádâm̐[18] sā́mâni bhávanty ubhayasyā́ 'va-ruddhyai[14]. yánti vā́ eté mithunā́d yé saṃ-vatsarám upa-yánty, antar-vedí mithunaú sám bhavatas[19], ténai 'vá mithunā́n ná yanti || 4 || vyṛiddham ákshodhukās tā́m̐ sámâm prajā́ḥ, paramā́m evá, ca, trim̐çác ca || 9 ||

B. 1, 2, 6, 7. — K. 34, 5. — Kâ. 13, 3, 3-18. — Çāṅkh. 17, 6, 1. 2 (tad etat purâṇam utsannaṃ na kâryam). — Pañc. 5, 3, 1. 5, 15-21. 6, 8-13. Anup. 7, 10. Lâṭy. 4, 1, 1 - 3, 22. — arumdha — srijante — âdadàta ity ā́-dadàte — bandhât — kurvatè — yajàmânâḥ | devabandhâd iti deva-bandhât — kurvate — dadhā́nâḥ — çatâyur iti çata-âyuḥ — çatendriya iti çata-indriyaḥ — samâghnantîti sam-âghnànti — atho iti — sarvā́ḥ — avàrudhyâ ity avà-rudhyai — vyâyàchete iti vi-âyàchete — avàrudhyâ ity avà-rudhyai | eti | anyaḥ — mithunât.

10. cármā́ 'va bhindanti, pâpmā́nam evaí 'shâm[1] áva bhindanti. mā́ 'pa râtsîr mā́ 'ti vyâtsîr íty âha[2], sam-praty evaí 'shâm pâpmā́nam áva bhindanty. uda-kumbhā́n adhi-nidhā́ya dâsyò mârjâlī́yam pári nṛityanti[3] padó ni-ghnatī́r[4] idám-madhuṃ[5] gā́yantyo, mádhu vaí devā́nâm paramám annā́-'dyam, paramám evā́ 'nnā́-'dyam áva rundh-

9. [18] bhûtechannâmakânâm ṛishîṇâm. [19] ye yajamânâḥ saṃvatsarasattram anutishṭhanti te cirakâlabrahmacaryâbhyâsân mithunaçaktaḥ apagachanti, ataḥ punas tachaktiprâptyarthaṃ vedimadhye brahmacâripuṅçcalîrûpau mithunâvayavau sambhavaṃ kuryâtâm; antarvedideçaç ca sûtrakâreṇa darçitaḥ: uttarasyâṃ vediçroṇyâm puṅçcalyai mâgadhâya ca pariçrayantîti, Magadhadeçotpanno brahmacârî Mâgadhaḥ; (hier, beim sûtrakâra, liegt somit wohl eine höhnische Beziehung auf den Buddhismus vor? s. Ind. Stud. 1, 52. 53. Acad. Vorl. über ind. Lit. Gesch. p. 76. 108).

10. dâsînṛityam. [1] yajamânânâm. [2] vedhanât pûrvaṃ kavacishv adhvaryoḥ çâsanam. [3] so (n°) AW, s. P. 7, 16. [4] dakshiṇâu bhûmau tâḍayantyaḥ. [5] idam madhv ity etaṃ çabdam, athavâ idam eva sâragham madhv ity-âdimantram.

ate; padó ní ghnanti, mahîyā̃m[6] evaí 'shu[7] dadhati || 1 ||
cármaí, 'kân ná pañcâçát || 10 ||

K. 34, 5. — Kâ. 13, 3, 10-14. 19 - 4, 1. — Çâñkh. 17, 14, 13 - 17, 9. — Pañc. 5, 6, 15. Anup. 7, 10. Lâṭy. 4, 3, 17-23. — atîti | vyâtsîḥ — idammádhum itî 'dam-madhum.

24. açvamedhaḥ (Schlufs, 7, 5, 11-25 *).

11. pṛithivyaí svā́hâ[1] 'ntárikshâya[1] svā́hâ divé svā́hâ, sam-ploshyaté[2] svā́hâ sam-plávamânâya s. sám-plutâya s., meghâyishyaté[1] s. meghâ-yaté[3] s. meghitā́ya s. meghā́ya s., nîhârā́ya[1 u. 4] s. ni-hā́kâyai[5] s., prâsacā́ya[1 u. 6] s. pra-calā́kâ-yai[7] s., vi-dyotishyaté s. vi-dyótamânâya s. saṃ-vidyótamâ-nâya s., stanayishyaté s. stanáyate svā́ho 'grá⌣ stanáyate s., varshishyaté s. várshate svā́hâ 'bhi-várshate s. pári-varshate s. saṃ-várshate || 1 || svā́hâ 'nu-várshate s., çîkâ-yishyaté[1 u. 8] s. çîkâ-yaté[3] s. çîkitā́ya s., proshishyaté[9] s. prushṇaté s. pari-prushṇaté svā́ho, 'd-grahîshyaté[10] svā́ho 'd-gṛihṇaté svā́hó 'd-gṛihîtâya s., vi-ploshyaté[11] s. vi-plávamânâya s. ví-plutâya svā́hâ, ''-tapsyaté[12] svā́hâ ''-tápate

---

10. [6] pûjâm. [7] yajamâneshu.

* s. Ind. Stud. 3, 375. 383. 384. 390 (anuv. 24 ist resp. gar nicht erwähnt).

11-25. açvamedhâñgamantrâḥ; 11. 12. annahomamantrâḥ. [1] ohne avagraha. [2] meghotpâdanâya dhûmajyotiḥsalilamarutâṃ saṃnipâtaḥ samplavaḥ, sa ca trividhaḥ âgâmî vartamâno bhûtaç ca; açva eva sarvât-makaprajâpatyabhinnatvât tadrûpeṇa nirdiçyate. [3] zu â s. P. 3, 5. 2. [4] meghanishpatter ûrdhvaṃ drapsapatanaṃ nîhâraḥ. [5] drapsânâm bâhulyena îshad-andhakârâpâdanaṃ nihâkâ. [6] tadîyaçaityenâ 'vayava-saṃkocaḥ prâsacaḥ. [7] saṃkocâd ûrdhvam palâyanam (prală°?) pra-calâkâ. [8] vṛishṭiklinnasya purushasya çaityâvasthâ çîkâyanam. [9] gharmakâle saṃtaptâyâm bhûmau prathamavṛishṭer avasâne samutthita ûshmâ proshaḥ. [10] vṛishṭer uparama udgrahaṇam. [11] tata ûrdhvaṃ meghaleçânâm apagamanaṃ viplavaḥ. [12] meghaleçeshu apa-gateshu sûryaprakâçasaṃcâra âtapaḥ.

svā̆ho 'grám â-tápate svā̆ha, 'rg-bhyáḥ s. yájur-bhyaḥ s. sā̆ma-bhyaḥ svā̆hā̆ 'ñgiro-bhyaḥ[13] s., védebhyaḥ[14] s. gā̆thâbhyaḥ[15] s. nârâçaṃsī̆bhyaḥ[1 u. 16] s. raíbhîbhyaḥ[17] s., sárvasmai svā̆hâ || 2 || saṃvárshate, raíbhîbhyaḥ svā̆hâ, dvé ca || 11 ||

B. 3, 8, 18, 4. — K. Aç.[18] 5, 2. — Vs. 22, 26. — meghâyata iti megha-yate — çîkâyata iti çîka-yate.

12. datváte[1] svā̆hâ[1] 'dantákâya s., prâṇíne[1] svā̆hâ 'prâṇā̆ya s., múkhavate svā̆hâ 'mukhā̆ya s., nā̆sikā̆-vate svā̆hâ 'nâsikā̆ya svā̆hâ, 'kshaṇ-váte[2] svā̆hâ 'nakshíkâya s., karṇíne svā̆hâ 'karṇákâya s., çîrshaṇ-váte[2] svā̆hâ 'çîrshákâya s., pad-váte svā̆hâ 'pâdákâya s., prâ-'ṇaté svā̆hā̆ 'prâ-'ṇate s., vádate svā̆hā̆ 'vadate s., páçyate svā̆hā̆ 'paçyate s., çriṇvaté svā̆hā̆ 'çriṇvate s., manasvíne[1] svā̆hâ || 1 || amanáse s., retasvíne svā̆hâ 'retás-kâya s., pra-jā̆bhyaḥ s. pra-jánanâya s., lóma-vate svā̆hâ 'lomákâyà s., tvacé svā̆hâ 'tvákkâya s., cárman-vate[2] svā̆hâ 'carmákâya s., lóhita-vate svā̆hâ 'lohitā̆ya s., mâṃsan-váte svā̆hâ 'mâṃsákâya s., snā̆va-bhyaḥ svā̆hâ 'snâvákâya svā̆hâ, 'sthan-váte svā̆hâ 'nasthíkâya s., majjan-váte svā̆hâ 'majjákâya svā̆hâ, 'ñgíne svā̆hâ 'nañgā̆ya svā̆hâ, ''tmáne svā̆hā̆ 'nâtmane svā̆hâ, sárvasmai svā̆hâ || 1 || manasvíne svā̆hā̆, 'nâtmane svā̆hâ, dvé ca || 12 ||

B. 3, 8, 18, 4. — K. Aç. 5, 3. — amukhâyà — anâsikâyà — akshaṇvata ity àkshaṇ-vatè — anakshikā̆ya — akarṇakā̆ya — çîrshaṇvata iti çîrshaṇ-vatè — açîrshakā̆ya — apâdakā̆ya — prâṇata iti pra-anate — aprā̆ṇata ity aprà-anate

---

11. [13] añgirobhir munibhir dṛishṭâç caturthavedotpannâ añgirasaḥ. [14] vidhibhâgaiḥ sahitâs te sarve vedâḥ. [15] devatâvishayâkhyânaparâ mantrâḥ. [16] manushyavishayâkhyânaparâ ṛicaḥ. [17] rebhaḥ çabdakṛid agniḥ (!), tadvishayâ ṛicaḥ. [18] auch hier (in 11–25) stimmt K. im Wesentlichen zu Ts., jedoch mit einigen erheblichen Differenzen, s. im Verlauf.

12. çarîrahomamantrâḥ. [1] ohne avagraha. [2] zu ṇ s. P. 13, 18.

— avàdate — apàçyate — açṛiṇvate — a̱ma̱nasè — a̱re̱tas-kâ̱yety a̱re̱taḥ-kâ̱ya̱ — a̱lo̱makā̆ya — a̱tvakkā̆ya — carmàṇ-vata̱ iti̱ carmàṇ-va̱te̱ — a̱ca̱rmakā̆ya — a̱lo̱hi̱tâyà — mâ̱ɷ-sa̱nvata̱ iti mânsan-vatè — a̱mâ̱ɷsakā̆ya — a̱snâ̱vakā̆ya — a̱stha̱nvata̱ ity àsthan-vatè — a̱na̱sthikā̆ya — ma̱jja̱nvata̱ iti majjan-vatè — a̱ma̱jjakā̆ya — a̱ṅginè — a̱na̱ṅgâyà — â̱tmanè — anā̆tmane.

13. kás tvâ yunakti sá tvâ yunaktu, víshṇus tvâ yu-naktv, asyá yajnásyá 'rddhyai[1] máhyaɷ sáṃ-natyâ[2], amúshmai kā̆mâyā̆; "yushe tvâ prâ-'ṇā̆ya tvâ 'pâ-'nā̆ya tvâ vy-ânā̆ya tvâ, vỳ-ushṭyai tvâ, rayyaí tvâ rā̆dhase tvâ, ghó-shâya tvā̆ póshâya tvâ "râd-ghoshā̆ya[3] tvâ, prá-cyutyai[4] tvâ || 1 || kò, 'shṭā̆triɷçat || 13 ||

B. 3, 8, 18, 4. — K. Aç. 5, 9. — ṛidhyai — saṃnàtyâ̱ iti̱ sam-na̱tyai̱ — vyâ̱nâyeti vi-a̱nâyà — vyùshṭyâ̱ iti̱ vi-u̱shṭyai̱ — â̱râ̱dgho̱shâyety ārât-gho̱shâyà.

14. agnáye gâyatrā̆ya tri-vṛíte rā̆thaṃ-tarâya vâ-santā̆yâ 'shṭā̆-kapâla, índrâya traíshṭubhâya[1] pañca-da-çā̆ya bā̆rhatâya graíshmâyaí 'kâdaça-kapâlo, víçvebhyo devébhyo jā̆gatebhyaḥ sapta-daçébhyo vairûpébhyo[1] vā̆r-shikebhyo dvā̆daça-kapâlo, mitrā̆-váruṇâbhyâm ā̆nu--shṭubhâbhyâm eka-viɷçā̆bhyâṃ vairâjā̆bhyâɷ[1] çâradā̆bhyâm payasỳâ[2], bṛíhaspátaye[1] pā̆ṅktâya tri-ṇavā̆ya çâkvarā̆ya haímantikâya carúḥ, savitrá âti-chandasā̆ya trayas-triɷ-çā̆ya raivatā̆ya çaiçirā̆ya dvā̆daça-kapâló, 'dityai víshṇu--patnyai carúr, agnáye vaiçvânarā̆ya[1] dvā̆daça-kapâló,

13. paridhimantrâḥ. [1] °rdhy° AW, ṛidhy° CD. [2] mâm prati sarveshâm prâṇinâṃ saṃnamanâya. [3] dûraçabdagrâhitvam. [4] sar-vaduḥkhanivṛittiḥ.

14. 15. daçahaviḥ sarvapṛishṭhâ. [1] ohne avagraha. [2] payasi bhavâ âmikshâ.

'nu-matyai carúḥ, kâyá ékakapâlaḥ || 1 || agnáye gâya-tráyá 'dityâ[3] ánumatyai[3 u. 4], saptácatvâriṃçat || 14 ||

(4, 4, 13, 1.) 7, 5, 15, 1-3. — K. (22, 14.) Aç. 5, 10. — Vs. 29, 60. Ç. 9, 4, 3, 11. — Çâñkh. Br. 19, 5. çr. 9, 27, 1. — triṇa-vâyeti tri-navâyà — savitre — adityai.

15. yó vā́ agnā́v[1] agníḥ[2] pra-hriyáte yáç ca sómo rā́jâ[3] táyor eshá âtithyáṃ yád agnî-shomī́yó[4]; 'thai 'shá rudró[5] yáç cîyáte[6], yát sáṃ-cite 'gnā́v etā́ni havī́ṃshi ná nir-váped, eshá evá rudró 'çânta upo-'tthā́ya pra-jā́m paçū́n yájamânasyâ 'bhí manyeta, yát sáṃ-cite 'gnā́v etā́ni havī́ṃshi nir-vápati bhâga-dhéyenai 'vaí 'naṃ çamayati nā́ 'sya rudró 'çântaḥ || 1 || upo-'tthā́ya pra-jā́m paçū́n abhí manyate. dáça hávîṃshi bhavanti, náva vaí púrushe prâ-'ṇā́ nā́bhir daçamī́, prâ-'ṇā́n evá yájamâne dadhâty; átho dáçâ-'ksharâ vi-rā́ḍ, ánnaṃ vi-rā́ḍ, vi-rā́jy evā́ 'nnā́-'dye práti tishṭhaty. ṛitú-bhir vā́ eshá chándo-bhi stó-maiḥ pṛishṭhaíç cetavýa íty âhur, yád etā́ni havī́ṃshi nir-vápaty ṛitú-bhir evaí 'naṃ chándo-bhi stómaiḥ pṛishṭhaíç cinute. díçaḥ sushuvâṇéna || 2 || abhi-jítyâ íty âhur, yád etā́ni havī́ṃshi nir-vápati diçā́m abhí-jityâ. etáyâ vā́ índraṃ devā́ ayâjayan tásmâd indra-savá, etáyâ Mánum manushýâs tásmân Manu-savó[7]; yáthé 'ndro devā́nâṃ yáthâ Mánur manushýâṇâm evám bhavati yá eváṃ vidvā́n etáyé 'shṭyâ yájate. díg-vatîḥ puro-'nuvâkýâ bhavanti, sárvâsâṃ diçā́m abhí-jityai || 3 || asya rudró 'çântaḥ, sushuvâṇénaí, 'kacatvâriṃçac ca || 15 ||

---

14. [3] wozu diese beiden Wörter zugefügt sind, ist nicht ersichtlich, da kein anderer anuv. mit agnaye gây[0] beginnt. [4] [0]tyai carúḥ W.

15. eteshâṃ havishâm utpattim abhidhâya prayogaṃ vidhatte. [1] âdhâ-nasiddhe. [2] mathitvâ. [3] vallîrûpaḥ sthâpitaḥ. [4] paçuḥ. [5] krûraḥ. [6] cayanena nishpâdyate. [7] zu s[0] s. P. 6, 10.

7, 5, 14, 1. — agnîshomîya ity ágnî-somîyáḥ — upotthâ-yety úpa-utthâyá — prâṇâ iti pra-anâḥ — atho iti — chandóbhir iti chandáḥ-bhiḥ — abhijityâ ity ábhi-jityấḥ | iti — abhijityâ ity abhi-jityai — puronuvâkyấ iti puraḥ-anuvâkyấḥ.

16. [a] yáḥ prâ-'ṇató ni-misható mahi-tvaí 'ka íd rấjâ jágato babhû́va | yá ī́çe asyá dvi-pádaç cátush-padaḥ kásmai devấya havíshâ vidhema || [b] upayâmá-gṛihîto 'si, prajấ-pataye tvâ júshṭaṃ gṛihṇâmi, tásya te dyaúr mahimấ nákshatrâṇi rûpám, âdityás te téjas, tásmai tvâ mahimné prajấ-pataye svấhâ[3] || 1 || yáḥ prâṇató dyaúr[4] âdityò[4], 'shṭấtriṃçat[5] || 16 ||

B. 3, 8, 18, 5. — K. Aç. 5, 13. — prâṇata iti pra-anataḥ — mahitveti mahi-tvâ.

17. [a] yá âtma-dấ bala-dấ yásya víçva upấ-"sate pra-çíshaṃ yásya devấḥ | yásya châyấ 'mṛítaṃ yásya mṛityúḥ kásmai devấya havíshâ vidhema || [b] upayâmá-gṛihîto 'si, prajấ-pataye tvâ júshṭaṃ gṛihṇâmi, tásya te pṛithivī́ mahimaú 'shadhayo[1] vánaspátayo[1] rûpám, agnís te téjas, tásmai tvâ mahimné prajấ-pataye svấhâ[1] || 1 || yá âtmadấ, ékân ná catvâriṃçát || 17 ||

B. 3, 8, 18, 5. — âtmadâ ity âtma-dâḥ | baladâ iti bala-dâḥ — viçvé | upâsáta ity úpa-âsáte — amṛitám.

18. ấ bráhman brâhmaṇó brahma-varcasī́ jâyatâm, ấ 'smín râshṭré râjanỳa ishavỳaḥ çû́ro mahâ-rathó jâyatâm, dógdhrî dhenúr, vóḍhâ 'naḍvấn[1], ấçuḥ sáptiḥ, púraṃdhir[1]

---

16. pûrvasya mahimâkhyagrahasya mantraḥ. [1] so schon IV, 1, 8, 4. [2] so (°e a°) AW, s. P. 11, 3. 1, 61. [3] ohne avagraha. [4] weshalb diese beiden Wörter in ACD zugefügt sind (in W fehlen sie), ist nicht ersichtlich, da kein andrer anuv. mit yaḥ prâṇato beginnt. [5] prâṇatò 'shṭấtr° W.

17. dvitîyagrahamantraḥ. [1] ohne avagraha.

18. annahomamantrâḥ. [1] ohne avagraha.

yóshâ, jishṇǘ rathe-shṭhā́ḥ, sabhéyo yúvā́, " 'syá yájamâ-nasya vîró jâyatâm, nikâmé-nikâme naḥ parjányo varshatu, phalínyo na óshadhayaḥ[1] pacyantâm, yoga-kshemó naḥ kalp-atâm || 1 || ā́ bráhmann, ékacatvâriṃçat || 18 ||

B. 3, 8, 13, 1-3. 18, 5. — K. Aç. 5, 14. — Vs. 22, 22. Ç. 13, 1, 9, 1-9. Kâ. 20, 4, 11. — eti | asmin — anaḍvân — jishṇuḥ — eti | asya.

19. [a] ā́ 'krân vâjī́ pṛithivī́m agníṃ yújam akṛita vâjy árvā́; " 'krân vâjỳ antárikshaṃ[1] vâyúṃ yújam akṛita vâjy árvâ; dyā́ṃ vâjy ā́ 'kraṃsta sū́ryaṃ yújam akṛita vâjy árvâ. [b] 'gnís te vâjin yúñn, ánu tvā́ " rabhe, svastí[1] mâ sám pâraya; vâyús te vâjin yúñn, ánu tvā́ " rabhe, svastí[1] mâ sám || 1 || pârayâ; "dityás te vâjin yúñn, ánu tvā́ " rabhe, svastí mâ sám pâraya. prâṇa-dhṛíg asi prâ-'ṇám me dṛiṃha, vyâna-dhṛíg asi vy-ânám me dṛiṃhâ, 'pâna-dhṛíg asy apâ-'nám me dṛiṃha; cákshur asi cákshur máyi dhehi, çrótram asi çrótram máyi dhehy, ā́yur asy ā́yur máyi dhehi || 2 || vâyús te vâjin yúñn ánu tvā́ " rabhe svastí mâ sáṃ, tríçatvâriṃçac ca || 19 ||

K. Aç. 5, 15. — eti | akrân — vâjî | arvā́ | eti | akrân | vâjî — vâjî | arvā́ — vâjî | eti | akraṃsta — vâjî | arvā́ | agniḥ — yuñ | anv iti | tvâ | eti | rabhe — prâṇadhṛig iti prâṇa-dhṛik — vyânam iti vi-anam.

20. jájni bī́jaṃ, várshṭâ parjányaḥ, páktâ[1] sasyáṃ, su-pippalā́ óshadhayaḥ[2], sv-adhicaraṇé 'yáṃ, sû-'pasadanò 'gníḥ, sv-adhyakshám antárikshaṃ[2], su-pâváḥ pávamânaḥ, sû-'pasthânā́ dyaúḥ, çivám asaú tápan, yathâ-pū́rvám aho-

19. açvânumantraṇam. [1] ohne avagraha.

20. anye annahomamantrâḥ. [1] pâkaçîlam. [2] ohne avagraha.

-râtré[3], pañca-daçíno 'rdha-mâsā́s, triṃçíno mā́sâḥ, kḷiptā́ ṛitávaḥ, çântáḥ saṃ-vatsaráḥ || 1 || jájny, ékatriṃçat[4] || 20 ||

B. 3, 8, 18, 5. — K. Aç. 5, 17. — ahorâtre ity áhaḥ-râtre.

21. âgneyò 'shṭā́-kapâlaḥ, saumyáç carúḥ, sâvitrò 'shṭā́-kapâlaḥ, paushṇáç carū́, raudráç carúr, agnáye vaiçvânarā́ya[1] dvā́daça-kapâlo mṛigâ-''kharé yádi nā́ ''-gáched, agnáye 'ṃho-múce 'shṭā́-kapâlaḥ, sauryám páyo, vâyavỳa ā́jya-bhâgaḥ || 1 || âgneyáç, cáturviṃçatiḥ || 21 ||

B. 3, 9, 17, 1-5. — K. Aç. 5, 16. — caruḥ — mṛigâkhara iti mṛiga-âkhare — na | âgached ity ā́-gachét.

22. agnáye 'ṃho-múce 'shṭā́-kapâla, índrâyâ 'ṃho-múca ékâdaça-kapâlo, mitrā́-várunâbhyàm âgomúg-bhyâm payasỳâ, vâyo-sâvitrá[1] âgomúg-bhyâṃ carúr, açví-bhyâm âgomúg-bhyâṃ dhânā́[2], marúd-bhya enomúg-bhyaḥ saptá-kapâlo, víçvebhyo devébhya enomúg-bhyo dvā́daça-kapâló, 'nu-matyai carúr, agnáye vaiçvânarā́ya[3] dvā́daça-kapâlo, dyā́vâ-pṛithivī́bhyâm aṃhomúg-bhyâṃ dvi-kapâláḥ || 1 || agnáye 'ṃho-múce triṃçát || 22 ||

4, 7, 15, 1-7. — K. Aç. 5, 19. — aṃhomuca ity áṃhaḥ-mucé — vâyosâvitra iti vâyo-sâvitraḥ — dhânâḥ.

23. agnáye sám anamat[1] pṛithivyaí sám anamad, yáthâ 'gníḥ pṛithivyā́[2] sam-ánamad[3] evám máhyam bhadrā́ḥ sáṃ-natayaḥ sáṃ namantu; vâyáve sám anamad

---

20. [3] s. P. 4, 11. [4] so W, jajneka° AD, jajnityeka° C.

21. açvasya rogâdinimitte prâpte prâyaçcitteshṭayaḥ. [1] ohne avagraha. [2] açvanivâsasthâne.

22. daçahavir mṛigâreshṭiḥ. [1] zu s° s. P. 6, 8; vâyuç ca savitâ ca vâyosâvitraḥ (!), vâyusavitṛibhyàm ity arthaḥ. [2] bhṛishṭayavâḥ. [3] ohne avagraha.

23. saṃnatihomâḥ (annahomeshu). [1] sarvo 'pi yajamânaḥ paricaryâm akarot. [2] sahitaḥ. [3] asmai yajamânâya upakâram akarot.

antárikshâya[4] sám anamad, yáthâ vâyúr antárikshena; sū́r-yâya sám anamad divé sám anamad, yáthâ sū́ryo divā́; candrámase[4] sám anaman nákshatrebhyaḥ sám anam-ad, yáthâ candrámâ nákshatrair; váruṇâya sám anamad ad-bhyáḥ sám anamad, yáthâ || 1 || váruṇo 'd-bhíḥ; sā́mne sám anamad ricé sám anamad, yáthâ sā́ma 'rcā́; bráhmaṇe sám anamat kshatrā́ya sám anamad, yáthâ bráhma kshatréṇa; rā́jne sám anamad viçé sám anam-ad, yáthâ rā́jâ viçā́; ráthâya sám anamad áçvebhyaḥ sám anamad, yáthâ ráthó 'çvaiḥ; prajā́-pataye sám anamad bhûtébhyaḥ sám anamad, yáthâ prajā́-patir bhû-taíḥ sam-ánamad evám máhyam bhadrā́ḥ sáṃ-natayaḥ sáṃ namantu || 2 || adbhyáḥ sám anamad yáthâ, máhyaṃ, ca-tvā́ri ca || 23 ||

B. 3, 8, 18, 5. — K. 5, 20. — candramàse | sam iti | ana-mat — candramā́ḥ — sâmà | ricâ.

24. [a] yé te pánthânaḥ savitaḥ pûrvyā́so 'reṇávo ví-tatâ antárikshe[1] | tébhir no adyá[2] pathí-bhiḥ su-gébhî rákshâ[3] ca no ádhi[2] ca deva brûhi || [b] námo 'gnáye pri-thivī́-kshíte loka-spríte, lokám asmaí yájamânâya dehi; námo vâyáve 'ntariksha-kshíte loka-spríte, lokám asmaí yájamânâya dehi; námaḥ sū́ryâya divi-kshíte loka-spríte, lokám asmaí yájamânâya dehi || 1 || yé te, cátuçcatvâriṃçat || 24 ||

B. 3, 9, 4, 3. — K. Aç. 1, 1. — areṇavàḥ — sugebhir iti su-gebhiḥ | rakshà.

25. yó vā́ áçvasya médhyasya çíro véda çîrshaṇ-

---

23. [4] ohne avagraha.

24. adhvaryur yajamânaṃ vâcayati. [1] ohne avagraha. [2] so (°o a°) AW, s. P. 11, 13. [3] so (°â) AW, s. P. 3, 8. [4] so (°o a°) AW., aus P. mir nicht belegbar.

25. sarvajagadâtmakatvenâ 'çvaḥ stûyate; athavâ virâḍrûpeṇâ 'çvopâ-

-vā̆n[1] médhyo bhavaty; ushā̆ vā̆ áçvasya médhyasya çíraḥ, sū̆ryaç cákshur, vā̆taḥ prâ-'ṇáç, candrámâḥ[2] çrótram, díçaḥ pā̆dâ, avântara-diçā̆ḥ párçavo, 'ho-râtré[3] ni-meshò, 'rdha-mâsā̆ḥ párvâṇi, mā̆sâḥ saṃ-dhā̆nâny, ṛitávó 'ñgâni, saṃ-vatsará âtmā̆[4], raçmáyaḥ kéçâ, nákshatrâṇi rûpáṃ, tā̆rakâ asthā̆ni, nábho mâṃsā̆ny, óshadhayo[2] lómâni, vánaspátayo[2] vā̆lâ, agnír múkhaṃ, vaiçvânaró[2] vy-ā̆ttam ‖ 1 ‖ samudrá[2] udáram[2], antáriksham[2] pâyúr, dyā̆vâ-pṛithivī̆[3] âṇḍaú, grā̆vâ çépaḥ, sómo réto, yáj jañjabhyáte tád ví dyotate, yád vi-dhûnuté tát stanayati, yán méhati tád varshati, vā̆g evā̆ 'sya vā̆g; áhar vā̆ áçvasya jā̆yamânasya mahimā̆ purástâj[2] jâyate rā̆trir enam mahimā̆ paççā̆d ánu jâyata, etaú vaí mahimā̆nâv áçvam abhítaḥ[2] sám babhûvatur; háyo devā̆n avahad[5] árvā̆ 'surân vâjī̆ gandharvā̆n áçvo manushyânt; samudró[2] vā̆ áçvasya yóniḥ samudró bándhuḥ[6] ‖ 2 ‖ vyā̆ttam, avahad, dvā̆daça[7] ca ‖ 25 ‖

(B. 3, 9, 23.) — Ç. 10, 6, 4, 1. — çîrshaṇvân iti çîrshaṇ-vân — ushâḥ | vai — ahorâtre ity ahaḥ-râtre — keçā̆ḥ — vyâttam iti vi-âttam — avahat — samudraḥ | vai | açvasya | yoniḥ | samudraḥ ‖ 2 ‖

gā̆vo, gā̆vaḥ síshâsantîḥ, prathamé mâsí, samânyò[8], yádi sómau, shaḍahaír, utsṛíjyā̆3m[9], devā̆nâm, arkyèṇa, cármā̆ 'va, pṛithivyaí, datváte, kás tvâ, 'gnáye, yó vaí, yáḥ prâṇató, yá âtmadā̆, ā̆ bráhmann, ā̆ 'krân vâjī̆, jájni[10] bī̆jam, âgneyò 'shṭā̆kapâlo, 'gnáye 'ṃho-

---

sanapratipâdako 'yam anuvâkaḥ prakaraṇâd utkṛishyo 'panishadâdau drashṭavyaḥ; ata eva Vâjasaneyina etadarthapratipâdakam brâhmaṇam upanishadâdâv âmananti (die Kâṇva nämlich, am Beginn des Bṛihad-âraṇyaka).
[1] s. P. 13, 13. [2] ohne avagraha. [3] s. P. 4, 11. 12. [4] hier beginnt Wb. [5] unbetont. [6] ? so (samudro bandhuḥ) F in der Text-Aufführung und im Comm., ebenso der Comm. zu P. 18, 1; aber alle Text-Mss. (ACDW. Wb.) haben nur: yóniḥ samudráḥ, was theils keinen Sinn giebt, theils auch gegen die Angabe der Wortzahl des anuvâka (s. Anm.[7]) verstöfst; s. Whitney p. 354. 355. Das Çatap. liest: samudrá evā̆ 'sya bándhuḥ samudró yóniḥ (in beiden Recensionen). [7] so (dvā̆daça) ACDW. Wb.; also nach avahat zwölf Wörter, während es ohne bandhuḥ nur elf sind! [8] samânyà ṛíco W. Wb. [9] °jyā̆ṃ ACD. [10] ā̆ 'krâṃ jájni DW. und prima manu in Wb.

-múce, 'gnáye[11] sám anamad, yé te pánthâno[12], yó vá́ áçvasya médhyasya çírah̩, páñcaviṃçatih̩ ‖ 25 ‖

gá́vah̩ (1, 1), samânyàh̩ (4, 1), sávanam ashṭâbhír (7, 4), vá́ eté devá-kr̥itaṃ câ (9, 4), 'bhijítyâ[13] íty âhur (15, 3), váruṇo 'dbhíh̩ sá́mne (23, 2), cátuh̩pañcâçat ‖ 54 ‖

iti taittirîyasaṃhitâyâṃ saptamakâṇḍe pañcamah̩ prapâṭhakah̩ ‖

iti saptamaṃ kâṇḍam ‖ 7 ‖

samâptâ ce 'yaṃ taittirîyasaṃhitâ ‖

---

25. [11] °múce 'shṭákapâlo 'gnáye D. W. Wb. [12] panthâno fehlt W. Wb. [13] vá́ etè 'bhijítyâ W. Wb.

Appendix.

1. sûcîpattram.

kâṇḍa I.

1. puroḍâçîyam 1, 1-13. (B. III, 2, 1 - 3, 9).

1, 1-13 darçapûrṇamâsamantrâ âdhvaryavâḥ; 1-3 parvadinakartavyam, 1. vatsâpâkaraṇam, 2. barhirâharaṇam, 3. dohaḥ; — 4-13 pratipaddinakartavyam, 4. havirnirvâpaḥ, 5. vrîhyavaghâtaḥ, 6. peshaṇam, 7. kapâlopadhânam, 8. puroḍâçaçrapaṇam, 9. vediḥ, 10. âjyagrahaṇam, 11. idhmâbarhiḥsrucâm prokshaṇâdi, 12. âghârau, 13. srugvyûhanâdi.

14. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 1, 1 - 2, 2).

2. adhvaraḥ 2, 1 - 3, 13. (VI, 1, 1 - 4, 8).

2, 1-13. somakrayapraçnaḥ; 1. prâcînavañçaçâlâkhyapraveçaḥ, — 2. vratasampâdanadîkshâ, — 3. devayajanam, — 4. somakrayaṇîgamanam, — 5. somakrayaṇîpadasaṃgrahaḥ, — 6. somonmânam, — 7. somakrayaḥ, — 8. somasya çakaṭâropaṇam, — 9. âropitasya somasya prâcînavañçam prati gamanam, — 10. âtithyeshṭiḥ, — 11. upasadaḥ, — 12. uttaravediḥ, — 13. havirdhânamaṇḍapanirmâṇam; —

14. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 2, 2, 2-3).

3, 1-11. agnîshomîyapaçupraçnaḥ, 1. sadonirmâṇam, — 2. havirdhânagatoparavanirmâṇam, — 3. 4. dhishṇiyâḥ, — 5. yûpachedaḥ, — 6. yûpasthâpanam, — 7. paçor upâkaraṇam, — 8. paçoḥ saṃjnapanam, — 9. vapotkhedaḥ, — 10. vasâhomaḥ, — 11. gudakâṇḍeno 'payaṭsaṃjnakahomâḥ; — 12. 13. somâbhishavaḥ, 12. vasatîvarîṇâṃ grahaṇam, 13. somasya çakaṭâd upâvarohaḥ; —

14. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 2, 2, 3 - 4, 3).

3. grahâḥ 4, 1-42 (VI, 4, 4 - 5, 9. A. III, 16-21).

4, 1-42. grahapraçnaḥ; 1. abhishavaḥ, — 2. upâñçugrahaḥ, — 3. antaryâmaḥ, — 4. aindravâyavaḥ, — 5. maitrâvaruṇaḥ, — 6. 7. âçvinaḥ, — 8. 9. çukrâmanthinau, — 10. 11. âgrayaṇaḥ, — 12. ukthyaḥ, — 13. dhruvaḥ, — 14. ṛitugrahâḥ, — 15. aindrâgnaḥ, — 16. vaiçvadevaḥ, — 17-19. marutvatîyâḥ, — 20. 21. mâhendraḥ, — 22. âdityaḥ, — 23-25. sâvitraḥ, — 26. vaiçvadevaḥ, — 27. pâtnîvataḥ, — 28. hâriyojanaḥ, — 29-31. atigrahâḥ, — 32-34. agnau, — 35. 36. açvamedhe, — 37-42. shoḍaçî.

4. dâkshiṇâni 4, 43-45 (VI, 6, 1-3).

43. dakshiṇâ, — 44. samishṭayajurhomaḥ, — 45. avabhṛithaḥ; — 46. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 2, 4, 4-8).

6[1]. punarâdheyam 5, 1-4.

5, 1. punarâdheyasya pradhânavidhiḥ, — 2. yâjyâdyaṅgajâtam; — 3. âdhânamantrâḥ, — 4. tadvyâkhyânam.

7. agnyupasthânam 5, 5-10.

5. 6. agnyupasthânamantrâḥ, — 7. 8. tadvyâkhyânam; — 9. upasthânasyâ 'gnihotrâṅgatâ, — 10. pravatsyato yajamânasyâ 'gnyupasthânamantrâḥ, dârçikayâjamânamantrâç ca.

11. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 2, 5, 1 - 6, 5).

8. aishṭikaṃ yâjamânam 6, 1-6 (I, 6, 10 - 7, 6).

6, 1. âjyagrahaṇam, — 2. havirhomaḥ, — 3. bhakshya iḍâdibhâgaḥ, — 4. anuyâjâdiçeshâhutiḥ, — 5. âpyâyanâdimantrâḥ, — 6. sûryopasthânâdimantrâḥ.

9. aishṭikayâjamânavidhiḥ 6, 7 - 7, 6 (I, 5, 10, 3 - 6, 6, 4).

7. devatâparigrahaḥ, — 8. yajnâyudhasambhṛitiḥ, — 9. dvâdaçadvaṃdvasampattiḥ, — 10. haviḥsâdanam, — 11. âçrâvaṇâdimantrâḥ.

12. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 2, 7, 1-5.

7, 1. iḍânumantraṇam, — 2. iḍâyâḥ praçaṅsâ, — 3. anvâhâryaḥ, — 4. çeshâhutyanumantraṇam, — 5. âpyâyanâdimantrâḥ, — 6. upasthânâdimantrâḥ.

10. vâjapeyaḥ 7, 7-12 (B. I, 3, 5-9).

7 - 12. âdhvaryavamantrâḥ, 7. rathamantrâḥ, 8. rathadhâvanamantrâḥ, 9. yûpârohaṇam, 10. annahomâḥ, 11. ujjitimantrâḥ, 12. atigrâhyamantrâḥ.

13. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 2, 8, 1-6).

12[2]. râjasûyaḥ 8, 1-21 (B. I, 6, 1 - 8, 10).

8, 1. ânumatâdayo 'shṭau yâgâḥ; 2-7. câturmâsyâni, 2. vaiçvadevâkhyam prathamam parva, 3. varuṇapraghâsâkhyaṃ dvitîyam parva, 4-6. sâkamedhâkhyaṃ tṛitîyam parva, 4. pradhânahavîṅshi, 5. mahâpitṛiyajnaḥ, 6. tryambakapuroḍâçâḥ, 7. çunâsîryâdikarmacatushṭayam, — 8. devikâdikarmashaṭkam, — 9. ratninâṃ havîṅshi, — 10. devasuvâṃ havîṅshi, — 11. abhishekajalamantrâḥ, — 12. abhishekajalasaṃskâramantrâḥ, — 13. digvyâsthâpanamantrâḥ, — 14. abhishekaḥ, — 15. rathena vijayaḥ, — 16. sarvaiḥ sevyatvam, — 17. saṃsṛipâṃ havîṅshi, — 18. daçapeyaḥ, — 19. diçâm aveshṭayaḥ, paçudvayaṃ, sâtyadûtânâṃ havîṅshi ca, — 20. prayujâṃ havîṅshi, — 21. sautrâmaṇyâ mantrâḥ paçavo havîṅshi ca.

22. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 2, 9, 1 - 10, 5).

kâṇḍa II.

13. kâmyâḥ paçavaḥ 1, 1-10.

1, 1. bhûtikâmâdînâṃ çvetâdyâḥ paçavaḥ, — 2. varuṇagṛihîtâdînâm, — 3. jayakâmâdînâm, — 4. brahmavarcasakâmâdînâm, — 5. paçukâmâdînâm,

[1]) zu kâṇḍa 5 s. das zu I, 5, 1 Bemerkte.

[2]) zu kâṇḍa 11 s. das zu I, 8, 1 Bemerkte.

— 6. grâmakâmâdînâm, — 7. 8. brahmavarcasakâmâdînâm, — 9. annâdyakâmâdînâm, — 10. naimittikâḥ paçavaḥ.

11. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 2, 11, 1-6).

14. kâmyâ ishṭayaḥ 2, 1 - 4, 18.

2, 1. prajâkâmâdînâm ishṭayaḥ, — 2. pâthikṛitâdyâḥ, — 3. kâmukeshṭyâdyâḥ, — 4. annavadyâgâdyâḥ, — 5. abhiçastîshṭyâdyâḥ, — 6. âdityacarvâdyâḥ; — 7. aindracarvâdyâḥ, — 8. anvṛijupramukhâḥ, — 9. abhicârâdyâḥ, — 10. saumâraudrâdyâḥ, — 11. aindrâdyâḥ.

12. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 3, 2, 1-9).

3, 1. bhûtikâmâdînâṃ caravaḥ, — 2. mṛityubhîtâdînâm ishṭayaḥ, — 3. yajnavibhrashṭâdînâm, — 4. svargakâmâdînâm, — 5. râjayakshmagṛihîtasye 'shṭiḥ, — 6. annâdanaçaktikâmasya tridhâtur yâgaḥ, — 7. sarvapṛishṭhâ vîryakâmâbhiçastayoḥ, — 8. cakshushkâmasya trihavishke 'shṭiḥ, — 9. grâmakâminaḥ sâṃgrahaṇî 'shṭiḥ, — 10. âyushkâmeshṭimantrâḥ, — 11. dîrgharogy-âyurarthinor ishṭiḥ, — 12. açvadânina ishṭiç catushkapâlâ, — 13. pâpmanâ gṛihîtasye 'shṭiḥ.

14. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 3, 3, 1 - 4, 4).

4, 1. bhrâtṛivyavataḥ spardhamânasya trihavishke 'shṭiḥ, — 2. tasyaiva vijitisaṃjne 'shṭiḥ, — 3. tasyaiva saṃvargeshṭiḥ, — 4. gârmutaç caruḥ prajâpaçvarthinoḥ, — 5. citrâyâgasya upahomamantrâḥ, — 6. paçukâmasya citrâyâgaḥ, — 7-10. kârîrîshṭiḥ, 7. prâgghomamantrâḥ, 8. kârîryuttarabhâgasthâ mantrâḥ, 9. prâcyâṅgamantravyâkhyânam, 10. uttarabhâgasthamantravyâkhyânam, — 11. traidhâtavîye 'shṭiḥ, — 12. traidhâtavîyasya devatâ, — 13. aindrâbârhaspatyaç caruḥ (çaktistambhanivârakaḥ).

14. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 3, 5, 1 - 9, 3).

15. dârçyam brâhmaṇam 5, 1-6. 11 (3-9). 6, 1-6.

5, 1. paurṇamâsîgatasyâ 'gnîshomîyapuroḍâçasyo 'podghâtaḥ, — 2. agnîshomîyayâgaḥ pûrṇimâdine, — 3. amâvâsyâyâṃ sâṃnâyyayâgaḥ, — 4. âgnâvaishṇavâdayaḥ, — 5. abhyudayeshṭyâdayaḥ, — 6. darçapûrṇamâsayoḥ somayâgena saha paurvâparyam.

38[1]). dârçyaṃ hautram 5, 7-11 (1-3). 6, 7-10.

7. 8. sâmidhenîmantrâḥ, — 8. pravaranividâdayaḥ, — 10. naimittikyaḥ kâmyâç ca sâmidhenyaḥ, — 11. hotur niyamaviçesho, (3-9) 'dhvaryor âghârâdiviçeshaç ca.

12. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 3, 11, 1 - 4, 2, 4).

15. dârçyam brâhmaṇam (Fortsetzung).

6, 1. prayâjâḥ, — 2. âjyabhâgau, — 3. âgneyapuroḍâçaḥ, — 4. vedinirmâṇam, — 5. barhirvishayaprayogaḥ, — 6. upâṅçuyâjasvishṭakṛitau.

38[1]). dârçyaṃ hautram (Fortsetzung).

7. iḍopahvânavidhiḥ, — 8. iḍâprâçitrabhakshaṇam, — 9. anûyâjâḥ sûktavâkavyâkhyâ ca, — 10. çaṃyuvâkamantravyâkhyâ patnîsaṃyâjâç ca,

11. saṃvargeshṭihautramantrâḥ (zu II, 4, 3, 1 - 4, 3). — 12. pitriyajnasya havishâṃ hautram.

---

[1]) s. das zu II, 5, 7 Bemerkte.

kâṇḍa III.

16. aupânuvâkyam I, 1-5, 10.

I, 1-10. somaçeshaḥ, 1. dîkshitena vaktavyâ mantrâs tadvidhayaç ca, — 2. somopasthânamantrâḥ, — 3. somakrayaṇîpadâñjanâdividhayaḥ, — 4. paçûpakaraṇamantrâḥ, — 5. teshâm mantrâṇâm brâhmaṇam, — 6. abhimarçanavidhayo mantraviçeshâç ca, — 7. spardhâyuktasya viçeshavidhayaḥ, — 8. upâñçugrahasaṃyuktâ mantrâḥ, — 9. savanâhutyâdimantrâḥ, — 10. pravṛitahomâdimantrâḥ.

11. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 4, 6, 1-10, 3).

2, 1-10. somaçeshaḥ. 1. pavamânagrahâḥ, — 2. savanâni, — 3. somâvekshaṇam, — 4. sphyâdyupasthânamantrâḥ, — 5. bhakshamantrâḥ, — 6. pṛishadâjyam (mantraç ca dadhigharmagaḥ), — 7. stutaçastre, — 8. tṛitîyasavanagatâ mâdhyaṃdinasavanagatâ homaviçeshamantrâḥ (prasthitayâjyâkhyahomâdyâḥ), — 9. pratigaraḥ sâñgaḥ samantraḥ, — 10. pratinirgrâhyamantrâḥ.

11. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 4, 11, 1-6).

3, 1-10. somaçeshaḥ. 1. atigrâhyagatâ mantrâḥ, — 2. stotropâkaraṇapratigarâñgamantrâḥ, — 3. adâbhyâñçugrahârthâ mantrâḥ, 4. teshâm brâhmaṇam, — 5. dvâdaçâhasya çeshâḥ pṛiçnigrahâkhyâ unmânaviçeshâḥ, — 6. gavâmayanagatâḥ parasaṃjnakâ atigrâhyaviçeshâḥ, — 7. somâñgatvenâ "çrâvayety-âdayo mantrâ vidhîyante, — 8. avabhṛithâñgahomâdayaḥ (vedidâhaḥ), — 9. jîrṇavṛishabhâlambhaḥ, — 20. pâçukaṃ garbhaprâyaçcittam.

11. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu II, 4, 13, 1. III, 4, 9, 1-7).

4, 1-11. kâmyâ naimittikâḥ. 1. vaçâgarbhasya darçananimittâḥ pûrvoktâ (3, 10) mantrâ vyâkhyâyante, — 2. bhûtyâdikâmasya vaçâlambhârthâ mantrâḥ, — 3. tadvidhiḥ, — 4. jayâkhyamantra-taddhomâḥ, — 5. abhyâtânâḥ, 6. taddhomavidhiḥ, — 7. râshṭrabhṛinmantrâḥ, 8. teshâṃ kâmyâḥ prayogâḥ, 9. devikâhavîñshi, — 10. prayâṇaṃ karishyato 'gnihotriṇo 'gnisamâropaṇam (vâstoshpatiyuto homaḥ).

11. kâmyeshṭiyâjyâḥ (zu I, 8, 10, 1. 2).

5, 1-10. someshṭyoḥ çeshaḥ. 1. darçapûrṇamâseshṭyañgabhûtâ 'nvârambhaṇîye 'shṭiḥ, — 2. saumikabrahmatvavidhiḥ (stomabhâgâḥ), — 3. vishṇvatikramaḥ, — 4. atîmokshajape mantrâḥ, — 5. âdityagrahamantrâḥ, — 6. patnîvishayâ mantrâḥ (yoktrabandhâdi°), — 7. darçapûrṇamâsâñgabhûtânâṃ srucâṃ vṛikshaviçeshâḥ, — 8. dadhigrahamantrâḥ, 9. tadvidhiḥ, — 10. gavâmayane 'tigrâhyâḥ prâṇagrahâç ca.

11. pâçukahautropayogimantrâḥ (zu B. III, 6, 1, 1-3).

kâṇḍa IV.

17. agniḥ I, 1-6, 5 (V, 1, 1-4, 7).

1, 1-10. ukhyo 'gniḥ. 1. abhryâdânam, — 2. mṛidâkrântiḥ, — 3. khananam, — 4. mṛidâharaṇam, — 5. ukhânirmâṇam, 6. tatsaṃskâraḥ, — 7. pañcapaçvañgabhûtâ âgnikyaḥ sâmidhenyaḥ, — 8. prayâjayâjyâ âprînâmakâḥ, — 9. agnyutpâdanam, 10. agnidhâraṇam.

11. câturmâsyagate vaiçvadevâkhye prathame parvaṇi vihitânâṃ havishâṃ yâjyânuvâkyâḥ (zu I, 8, 2).

2, 1-10. citikshetram. 1. âsandyâm ukhyâgnisthâpanam, — 2. tasyâ 'gner upasthânaṃ (vâtsapreṇa), — 3. cayanârthasya devayajanasya parigrahaḥ

(vahner ukhyasya cayanadeçam prati nayanam), — 4. gârhapatyacayanam, — 5. âhavanîyacayanârtham bhuvaḥ karshaṇam, — 6. oshadhivâpaḥ, — 7. loshṭakshepâdikam, — 8. rukmâdyupadhânam, — 9. svayamâtṛiṇṇâdîshṭakopadhânam, — 10. paçuçîrshopadhânam.

11. câturmâsyeshu varuṇapraghâsâkhye dvitîye parvaṇi yâjyânuvâkyâḥ (zu I, 8, 3).

3, 1-12. pañca citayaḥ. 1-3. prathamâcitiḥ, 1. apasyâbhidhânâ ishṭakâḥ, 2. prâṇabhṛita ishṭakâḥ, 3. apânabhṛita ishṭakâḥ; — 4. 5. dvitîyâ citiḥ, 4. âçvinyâkhyâ ishṭakâḥ, 5. vayasyâkhyâ ishṭakâḥ; — 6. 7. tṛitîyâ citiḥ, 6. svayamâtṛiṇṇâdyâ ishṭakâḥ, 7. bṛihatyâkhyâ ishṭakâḥ; — 8-11. caturthî citiḥ, 8. 9. akshṇayâstomîyâ ishṭakâḥ, 10. sṛishṭinâmakâ ishṭakâḥ, 11. vyushṭyâkhyâ ishṭakâḥ; — 12. pañcamyâṃ citâv asapatnâdyâ ishṭakâḥ.

13. câturmâsyeshu sâkamedhâkhye tṛitîye parvaṇi yâjyânuvâkyâḥ (zu I, 8, 4).

4, 1-11. pañcamaciteḥ çeshaḥ. 1. stomabhâgâkhyâ ishṭakâḥ, — 2. nâkasad-âkhyâḥ, — 3. pañcacoḍâdayaḥ, — 4. chando-'bhidhâḥ, — 5. sayugâdayaḥ, — 6. viçvajyotirâdyâḥ, — 7. bhûyaskṛidâdayaḥ, — 8. indratanvâkhyâḥ, — 9. yajnatanvâkhyâḥ, — 10. nakshatreshṭakâḥ, — 11. ṛitavyâkhyâḥ.

12. (mahâpṛishṭham) yâjyânuvâkyâḥ açvamedhaprakaraṇe (zu VII, 5, 14).

5, 1-11. rudrâdhyâye cityâgnau homaḥ. 1. rudrasya prasâdanam, — 2-4. ubhayatonamaskârâṇi yajûṅshi, — 5-9. anyataratonamaskârâṇi yajûṅshi, — 10. ṛigrûpâḥ kecin mantrâḥ, — 11. çishṭâ ṛicaḥ çishṭâni yajûṅshi ca.

6, 1-5. (vikarshaḥ) agnisaṃskṛitiḥ. 1. parishecanavikarshaṇâdayaḥ, — 2. vaiçvakarmaṇahomaḥ, — 3. agnipraṇayanam, — 4. (tadañgam) apratirathasûktam, — 5. agnisthâpanam (cityârohaṇâdayo mârutahomântâ añgaviçeshâḥ).

24[4]). açvamedhaḥ 6, 6-9.

6-9. mahâpṛishṭham (pṛishṭhya). 6. açvamedhakartuḥ rathasajjîkaraṇa-kavacasvîkârâdîny añgâni; — 7-9. açvastomîyâ mantrâḥ pañcatriñçat.

17. agni (Schluſs) 7, 1-14.

7, 1-14. vasordhârâdayaḥ çishṭâḥ saṃskârâḥ. 1-11. vasordhârâ (6. ardhendrâṇi, 8. yajnâyudhâni), — 12-14. vihavyaḥ, 12. vâjaprasavîyahomaḥ, 13. agniyogaḥ (punaçcitiḥ), 14. vihavyâkhyâ ishṭakâḥ.

15. (pṛishṭhya, mahâpṛishṭhya) açvamedhasambandhinyo yâjyânuvâkyâḥ (zu VII, 5, 22).

kâṇḍa V.

18. agnividhiḥ, pûrvaṃ kâṇḍam 1, 1-4, 12 (IV, 1, 1-7, 14).

1, 1-10. ukhyâgniḥ, 1. sâvitrâhutir abhreç ca svîkâraḥ, — 2. mṛitkhanaṃ gachann açvenâ "kramayed bhuvam, — 3. utkramayyâ 'çvam bhûsaṃskâro jalâdibhiḥ, — 4. mṛidaṃ khâtvâ sambharec carmapattrayoḥ, — 5. sambhṛitâm etâṃ yajnabhûmau samâharet, — 6. ukhâṃ nirmimîta, —

[4]) s. das zu IV, 6, 6 Bemerkte.

7. saṃskaroti tâm, — 8. paçavaḥ, — 9. vahner ukhyasya janiḥ, — 10. ukhyaṃ dadhîta.

11. (daharapṛishṭham) açvasyâ ”priyaḥ.

2, 1-10. cityupakramaḥ. 1. âsandyâṃ vahnyavasthitiḥ, vâtsapreṇâ 'py upasthânam, — 2. ukhyanayanam, — 3. gârhapatyaṃ cinoti, — 4. ukhyâgniṃ tatra saṃvapet, — 5. kṛishati kshetram, — 6. atra sikatâdikaṃ vapet, — 7. rukmâdy upâdadhyât, — 8. sthâpayet svayamâtṛiṇṇâm, — 9. ukhâdîn, — 10. apasyâç ca prâṇabhṛitas tathâ 'pânabhṛitaç citau prathamâyâm upâdadhyât.

11. 12. (daharapṛishṭham) âçvamedhikau, 11. sûcîbhir asipathakḷiptiḥ, 12. viçasanam.

3, 1-11. citicatushṭayam. 1. dvitîyasyâṃ citâv âçvinyaḥ, ṛitavyâḥ, prâṇabhṛitaḥ, apasyâḥ, vayasyâḥ, — 2. tṛitîyasyâṃ citau svayamâtṛiṇṇâḥ, diçyâḥ, prâṇabhṛitaḥ, bṛihatyaḥ, bâlakhilyâḥ, — 3. 4. caturthyâṃ citau akshṇayâstomîyâḥ, sṛishṭayaḥ, vyushṭayaḥ, — 5-8. pañcamyâṃ citau, 5. asapatnâkhyâ virâḍâkhyâç ca, 6. stomabhâgâkhyâḥ, 7. nâkasatsaṃjnakâḥ, coḍâkhyâḥ, svayamâtṛiṇṇâ, vikarṇî, 8. chando'bhidhâḥ, — 9-11. avaçishṭâḥ yathâciti, 9. sayujaḥ, maṇḍalâkhyâḥ, viçvajyotishaḥ, 10. vṛishṭisani-saṃyânikâbhidhâḥ, âdityâkhyâḥ, ghṛitâkhyâḥ, yaçodâḥ, 11. bhûyaskṛid-agnirûpâbhidhâḥ, draviṇodâḥ, âyushyâḥ, agnihṛidayâbhidhâ, ṛitavyâḥ.

12. açvamedhasya vidhiḥ.

4, 1-11. citisaṃskâraḥ. 1. ishṭakâ indratanvâkhyâḥ, yajnatanvabhidhâḥ, nakshatrâkhyâḥ, — 2. ṛitavyâḥ, vaiçvadevyaḥ, prokshaṇam, — 3. çatarudrîyahomaḥ, — 4. parishecanaṃ, vikarshaṇaṃ, — 5. vyâghâraṇaṃ, vaiçvakarmaṇâhutiḥ, — 6. samidâdhânam, agnipraṇayanam, apratiratham, — 7. citim âruhya vahniṃ tatra vinikshepet, — 8. vasordhârâ, — 9. vâjaprasavîyaḥ, — 10. vahniyogaḥ, punaçcitiḥ, — 11. kâmyâni, vihavyâḥ.

12. açvamedhîyastotratrayam.

19. agnividhiḥ, uttaraṃ kâṇḍam 5, 1-7, 10.

5, 1-7, 10. çishṭam añgam; 5, 1-10. vâyavyapaçvâdyâḥ. 1. dîkshaṇîye 'shṭis trihaviḥ, — 2. cayanasya vidhis, tasya phalam, ukhyasya dhâraṇam, — 3. ukhâhutiḥ, puṃçiraḥ, vâmabhṛit, — 4. retaḥsigâdyâḥ, — 5. hiraṇyeshṭakâdyâḥ, — 6. ahnâṃ rûpâṇi, lokampṛiṇâḥ, — 7. ekayûpâdividhayaḥ, — 8. upasthânâdikam (âtmeshṭakânâm), — 9. âhutyâdikam, — 10. sarpâhutir mahâhomo mokaç ca.

24. açvamedhaḥ (Fortsetzung, 5, 11-24).

11-24. açvamedhaçeshabhûtâ aikâdaçinâḥ paçavaḥ (jâtibhedâḥ). 11. prathamâ ekâdaçinî, — 12. daçinî, — 13-24. ekâdaçinî daçinî ceti dvau saṃghau yathâyogam.

19. agnividhiḥ (Fortsetzung, 6, 1-10).

6, 1. kumbheshṭakâmantraṇârthâ mantrâḥ (hiraṇyavarṇîyam), 2. tadishṭakopadhânam (caruç ca), — 3. bhûteshṭakâbhishekâdi, — 4. kshetram mâtuṃ homaḥ, — 5. kâni cid dhavîṅshi (abhijito 'ñgam), — 6. praçaṅsâḥ, tattadvidhyanuvâdataḥ, — 7. dîkshâkâlavikalpâḥ, — 8. anvârohaṇâdividhayaḥ, — âsandyudyâmamukhyâni, — 10. cayanasya praçaṅsâ.

24. açvamedhaḥ (Fortsetzung, 6, 11-23).

11-20. ashṭâdaçi-nâmânaḥ paçavaḥ (varṇabhedâḥ), — 21. dvandvinaḥ paçavaḥ, — 22. uttame 'hny atirâtre 'nushṭheyâḥ kecit paçavaḥ, — 23. ṛitupaçavaḥ.

19. agnividhiḥ (Fortsetzung, 7, 1-10).

7, 1. citisparçâdikam, — 2. ṛishabheshṭakâdikam, — 3. vajriṇîshṭako- padhânam (citriṇyaç ca vasordhârâḥ), — 4. homaviçeshâ râshṭrabhṛidâkhyâ ishṭakâç ca, — 5. punaḥparîndhanâdi, — 6. vratacaraṇâdikam, — 7. âkûty- âhutimantrâḥ, — 8. svayaṃcitiç ca kûrmâdiḥ, — 9. agnigrahaṇâdikam, — 10. viçeshaḥ paçuçîrsheshu.

24. açvamedhaḥ (Fortsetzung, 7, 11-26).

11-26. açvamedhâṅgamantrâḥ; 11-24. çarîrahomâḥ.

kâṇḍa VI.

20. adhvarâdînâṃ trayâṇâṃ vidhiḥ 1, 1-6, 11. VII, 1, 1-3. (I, 2, 1-4, 45).

1, 1-6, 11. somasya mantrâṇâm brâhmaṇam; 1, 1-4, 4. adhvaraḥ, 1. prâgvaṅçaṃ kshurakarmâdisaṃskṛitaḥ praviçet, — 2. dîkshâhutayaḥ, — 3. kṛishṇâjinena vastreṇa dîkshâ mekhalayâ, tathâ kṛishṇavishâṇayâ, — 4. daṇḍam âdâya mushṭîkaraṇavâgyamau kṛitvâ 'sau dîkshito bhûtvâ niyamân anutishṭhati, — 5. prâyaṇîyâ, — 6. aruṇayâ krayaḥ, — 7. tatprakâraḥ, — 8. padasaṃgrahaḥ, — 9. somonmânam, — 10. anyaiç ca tatkrayaḥ, — 11. krîtaṃ somaṃ çakaṭena nayet.

2, 1. âtithyeshṭiḥ, — 2. tânûnaptram, — 3. upasat, — 4. vediḥ, — 5. vratanirṇayaḥ, — 6. kâmyâ yâgabhûmiḥ, — 7. vedir uttarâ, — 8. vyâ- ghâraṇam, — 9. havirdhânam, — 10. sadaḥ, — 11. uparavâḥ.

3, 1. dhishṇiyâḥ, — 2. agnîshomapraṇayanaṃ, — 3. yûpakhaṇḍanam, — 4. sthâpayed yûpam, — 5. vahnim mathnâti, — 6. niyunakti paçum, — 7. sâmidhenyaḥ, âghârau, prayâjâḥ, — 8. hiṅsanam paçoḥ, — 9. vapâho- maḥ, — 10. avadânâni, — 11. anûyâjâḥ.

4, 1. gudayâgaḥ, — 2. vasatîvaryaḥ, — 3. somopâvaharaṇam, — 4. so- monmânam. — 5-5, 11. grahâḥ. 5. upâṅçuḥ, — 6. antaryâmaḥ, — 7. aindravâyavaḥ, — 8. maitrâvaruṇaḥ, — 9. âçvinaḥ, — 10. çukrâmanthinau, — 11. âgrayaṇaḥ.

5, 1. ukthyagrahaḥ, — 2. dhruvaḥ, — 3. ṛitugrahâḥ, — 4. aindrâgnaḥ, — 5. marutvatîyâ mâhendraç ca, — 6. âdityagrahaḥ, — 7. sâvitraḥ, vaiçva- devaḥ, — 8. pâtnîvataḥ, — 9. hâriyojanaḥ, — 10. kshaye tv âgrayaṇâdî- nâm punargrahaḥ, — 11. somapâtrâdipraçaṅsâ.

6, 1-11. (dâkshiṇâdîni). 1. dâkshiṇâni, — 2. samishṭayajuḥ, — 3. avabhṛithaḥ, — 4. yûpaikâdaçinî, — 5. paçvekâdaçinî, — 6. pâtnîvata- paçuḥ, — 7. saumyacarughṛitayâgânûbandhyâḥ, — 8. atigrâhyâḥ, — 9. adâ- bhyaḥ, — 10. aṅçugrahaḥ, — 11. shoḍaçigrahaḥ.

kâṇḍa VII.

1, 1-3. ekâhâḥ. 1. agnishṭomaḥ, — 2. stomapraçaṅsâ, — 3. atirâtraḥ.

23. sattrâyaṇam 1, 4-5, 10.

4-2, 10. ahînâḥ, dvirâtrâdayaḥ. 4. Aṅgirasâṃ dvirâtraḥ, — 5-7. Gargatrirâtraḥ, 5. âkhyâyikâ, 6. sahasratamî, tadaṅgabhûtaṃ homâdikam,

7. sahasratamîdânam, — 8. catûrâtra Âtreyaḥ, — 9. Jâmadagnyaç catûrâtraḥ, — 10. pañcarâtraḥ.

21. açvamedhaḥ (Fortsetzung) 1, 11-20.

11-20. açvamedhamantrâḥ. 12. açvanâmâni, — 13. uddrâvâḥ, — 14. 15. pûrvahomâḥ, — 16. pûrvadîkshâ, — 17. ekaviṅçinî dîkshâ, — 18. ṛitudîkshâḥ, — 19. açvacaritâni, — 20. sâvitrâṇi.

23. sattrâyaṇam (Fortsetzung) 2, 1-10.

2, 1. shaḍrâtraḥ (s. 4 sârasvatasattradharmâḥ), — 2. saptarâtraḥ, — 3. ashṭarâtraḥ, — 4. navarâtraḥ, — 5. daçarâtraḥ, — 6. ṛitûnâm ekâdaçarâtraḥ, — 7-11. dvâdaçarâtraḥ, 7. kâmyagrahânushṭhânaprakâraḥ, 8. dvâdaçâhasya vyûḍhaprakâraḥ, 9. 10. aharviçeshâḥ, 9. ekâdaçâ 'hâni, 10. dvâdaçam ahaḥ.

24. açvamedhaḥ (Fortsetzung) 2, 11-20.

11-20. açvamedhagatamantrâḥ.

23. sattrâyaṇam (Fortsetzung) 3, 1-10.

3, 1 - 5, 10. sattrajâtam; 3, 1. dvâdaçâhagatam avivâkyam ahaḥ, 2. dvâdaçâhayâjinaḥ praçaṅsâ, — 3. trayodaçarâtraḥ, — 4. caturdaçarâtraḥ, — 5. dvitîyaç caturdaçarâtraḥ, — 6. pañcadaçarâtraḥ, 7. dvitîyaḥ pañcadaçarâtraḥ, — 8. saptadaçarâtraḥ, — 9. viṅçatirâtraḥ, — 10. ekaviṅçatirâtraḥ.

24. açvamedhaḥ (Fortsetzung) 3, 11-20.

11. âpty-âkhyânâm ashṭâhutînâm mantrâḥ, — 12. paryâptinâmakâ mantrâḥ, — 13. âbhûnâmakâ homamantrâḥ, — 14. anubhûnâmakâ mantrâḥ, — 15. vaiçvadevâhutimantrâḥ, — 16. paçvaṅgahomamantrâḥ, — 17. 18. rûpahomamantrâḥ, 17. açvâvayavarûpamantrâḥ, 18. avayavirûpamantrâḥ, — 19. oshadhihomamantrâḥ, — 20. vṛikshamantrâḥ.

23. sattrâyaṇam (Fortsetzung) 4, 1-11.

1. caturviṅçatirâtraḥ, — 2. dvitîyaç caturviṅçatirâtraḥ, — 3. triṅçadrâtraḥ, — 4. dvâtriṅçadrâtraḥ, — 5. trayastriṅçadrâtraḥ, — 6. shaṭtriṅçadrâtraḥ, — 7. ekonapañcâçadrâtraḥ, — 8-11. saṃvatsarasattram, 8. dîkshâkâlaḥ, 9. dîkshâ upasadaç ca, 10. prâyaṇîyâkhyam uttamam ahaḥ, 11. mâsagatâny ahâni.

24. açvamedhaḥ (Fortsetzung) 4, 12-22.

12. apâvyahomamantrâḥ, — 13. 14. apâṃ homâḥ, — 15. çunaḥ prahâraḥ, — 16. yavyâni (yavyâkhyo homaḥ), — 17. gavyâni (gavyâkhyair mantrair homaḥ), — 18. brahmodyam, — 19. açvasya maraṇottarakâlîna upacâraḥ (râjapatnînâṃ vilâparûpo mṛitâçvopacâraḥ), — 20. jîvato 'çvasyo 'pacâraḥ, — 21. annahomaçeshaḥ (annahomeshu saṃtaty-âkhyo homaḥ), — 22. annahomeshv eva pramukty-âkhyâ homâḥ.

23. sattrâyaṇam (Schlufs) 5, 1-10.

1-10. gavâmayananâmakaṃ sattraṃ kaiçcid viçeshaiḥ saha, — 2. tasya daçamâsadvâdaçamâsavikalpaḥ, — 3. pṛishṭhyashaḍahavishayo vikalpaḥ, — 4. dvitîyashaṇmâsâtmake uttare pakshasi prakâraviçeshaḥ, — 5.

mâtsaryeṇa pravṛittayor dvayor gavâmayanayor viçeshaḥ, — 7. utsargi- ṇâm-ayanamîmâṅsâ, — 8-10. mahâvratam, 8. sâmaviçeshâḥ kecit, 9. çatatantuvîṇâdikam (utkrodâdikam), 10. dâsînṛityam.

24. açvamedhaḥ (Schluſs) 5, 11-25.

11. 12. annahomamantrâḥ, 12. çarîrahomamantrâḥ, — 13. paridhiman- trâḥ, — 14. 15. daçahaviḥ sarvapṛishṭhâ, 15. eteshâṃ havishâm utpattim abhidhâya prayogaṃ vidhatte, — 16. pûrvasya mahimâkhyagrahasya man- traḥ, — 17. dvitîyagrahamantraḥ, — 18. annahomamantrâḥ, — 19. açvâ- numantraṇam, — 20. anye annahomamantrâḥ, — 21. prâyaçcitteshṭayaḥ, — 22. daçahavir mṛigâreshṭiḥ, — 23. saṃnatihomâḥ (annahomeshu), — 24. adhvaryur yajamânaṃ vâcayati, — 25. sarvajagadâtmakatvenâ 'çvaḥ stûyate.

2. der kâṇḍânukrama der Âtreyî-Schule[1]).

§ 1.

atha kâṇḍânukramaḥ |

1. puroḍâçîyam 1, 1, 1-13[2]) —
2. adhvaro 1, 2, 1 - 3, 13 —
3. grahâ 1, 4, 1-42[3]) —
4. dâkshiṇâny 1, 4, 43-45 —
5. âdhâna- B. 1, 1, 7. 2, 1. 1, 2-6. 8-10 —
6. punarâdheye 1, 5, 3. 1. 2. 4. B. 1, 3, 1 —
7. agnyupasthânam 1, 5, 5-10[1.2] —
8. aishṭikam yâjamânam 1, 5, 10[2-4]. 6, 1-6 —
9. tadvidhir 1, 6, 7. 7, 1. 3-6 —
10. vâjapeyas 1, 7, 7-12 —
11. tadvidhî B. 1, 3, 2-9 —
12. râjasûyaḥ 1, 8, 1-21. B. 1, 5, 5 —
13. kâmyâḥ paçava 2, 1, 1-10 —
14. ishṭayo 2, 2, 1 - 4, 13 —
15. dârçyam brâhmaṇam 2, 5, 1-6. 11[3-9]. 6, 1-6. B. 1, 3, 10 —
16. upânuvâkyam 3, 1, 1 - 5, 10 —
17. agnis 4, 1, 1 - 7, 14. 1, 4, 32-34. B. 1, 5, 7. 8 —

---

[1]) s. Ind. Stud. 3, 375 - 401.

[2]) die beigefügten Stellen entsprechen den Angaben des Commentars.

[3]) anuv. 32-34 gehören resp. zu kâṇḍa 17, und anuv. 35. 36 zu kâṇḍa 24.

18. 19. tadvidhir, dve kâṇḍe, pûrvaṃ dvicâtvâriṃçikam 5, 1, 1 - 4, 11 [4]), uttaraṃ traiṃçikaṃ 5, 5, 1 - 7, 10 [4]), tad agnyupânuvâkyam ity âcakshate —

20. 'dhvarâdînâṃ trayâṇâṃ vidhir 6, 1, 1 - 7, 1, 3. B. 1, 5, 9-12. 4, 1. 5, 4 —

21. yâjyâ(ḥ) 1, 1, 14. 2, 14. 3, 14. 4, 46. 5, 11. 6, 12. 7, 13. 8, 22. 2, 1, 11. 2, 12. 3, 14. 4, 14. 5, 12. 6, 11. 12. 3, 1, 11. 2, 11. 3, 11. 4, 11. 5, 11. 4, 1, 11. 2, 11. 3, 13. [4, 12. 7, 15 açvamedhe] —

22. râjasûyavidhiḥ B. 1, 6, 1 - 8, 10. 4, 9. 10. 5, 6 —

23. sattrâyaṇam 7, 1, 4 - 5, 10 [4]). B. 1, 2, 2-6. 4, 5-7 —

24. açvamedhas, tasya kramaḥ:

pañcâ "dau sâttrikâ daçinyo 'nuvâkonâḥ 7, 1, 11-20. 2, 11-20. 3, 11-20. 4, 12-22. 5, 11-23

shaḍanuvâkam âgnikam mahâpṛishṭhaṃ nâma 4, 4, 12. 6, 6-9. 7, 15

dve traiṃçike daçinyau 5, 5, 11-24. 6, 11-23

tryanuvâkaṃ dvicâtvâriṃçikaṃ daharapṛishṭhaṃ nâma 5, 1, 11. 2, 11. 12

traiṃçiko 'ttamâ daçinî 5, 7, 11-24. 1, 4, 35. 36. 5, 7, 25. 26 [5])

dvicâtvâriṃçikâv anuvâkau 5, 3, 12. 4, 12

daçiny-uttamaç ca 7, 5, 25 —

25. pravargyas A. 4, 1-42 —

26. tadvidhir A. 5 (1-12) —

27. agnihotravidhir B. 2, 1 (1-11). 1, 4, 3. 4 —

28. hotâras A. 3, 1-13 —

29. tadvidhir B. 2, 2 (1-11). 3 (1-11) —

---

[4]) ausgenommen die zu kâṇḍa 24 gehörigen Stücke.

[5]) wenn der schol. von achtzehn anuvâka spricht, die mit 5, 7, 11 beginnen, so sind die beiden anuvâka 1, 4, 35. 36, die er als çesha zu 5, 7, 24 bezeichnet, eben mit eingeschlossen.

30. upahomâḥ B. 2, 4 (1-8). 5 (1-8) —
31. kaukilî B. 2, 6 (1-20). 1, 4, 2 —
32. savâḥ B. 2, 7 (1-18) —
33. sûktâni B. 2, 8, 1-9[6]). A. 3, 14. 15 —
34. nakshatreshṭayaḥ B. 3, 1 (1-6). 1, 5, 1-3 —
35. puroḍâçavidhir B. 3, 2 (1-10). 3 (1-11) —
36. nṛimedha- B. 3, 4 (1-19) —
37. pitṛimedhau A. 6 (1-12) —
38. dârçyaṃ hautram B. 3, 5 (1-13). S. 2, 5, 7-11[3]. 1, 7, 2. 2, 6, 7-10 —
39. pâçukam câ B. 3, 6 (1-15) —
40. 'chidrakâṇḍam B. 3, 7 (1-14) —
41. açvamedhavidhir B. 3, 8 (1-23). 9 (1-23) —

ity etâvanti çâkhâkâṇḍâny. upanishado vedântâs, tâs trayyaḥ:

1 (42) sâṃhityo A. 7, 1-12 —
2 (43) yâjnikyo A. 10 (1-80? oder 1-64?) —
3 (44) vâruṇyaç A. 8. 9[7]) cai —

'tâvat Tittiriḥ provâcâ. 'thâ 'shṭau Kâṭhakâni:

1 (45) sâvitra- B. 3, 10 (1-11) —
2 (46) nâciketa- B. 3, 11 (1-10) —
3 (47) câturhotra- B. 3, 12, 5 —
4 (48) vaiçvasṛijâ- B. 3, 12, 6-9 —
5 (49) ''ruṇâḥ A. 1 (1-32) pañca citayo —
6 (50) divaḥ-çyenayo B. 3, 12, 1. 2 —
7 (51) 'pâdyâç ce 'shṭayaḥ B. 3, 12, 3. 4 —

---

[6]) unser Text von B hat in 2, 8 überhaupt nur neun anuvâka, A. 3, 14. 15 sind somit wohl einzurechnen, wenn der schol. dem achten praçna elf anuvâka zutheilt, s. not. [5].

[7]) der schol. spricht hier von drei anuvâka statt von zwei praçna, s. Ind. Stud. 3, 386. 2, 209.

8 (52) svâdhyâyabrâhmaṇam A. 2 (1-20) ashṭamam[8]) | atha çlokâḥ || 1 ||

§ 2.

çâkhâdi 1 yâjamânam 8 ca hotṛîn 28 hautram 38 ca dârçikam 15 | tadvidhîn 35. 9. 29 pitṛimedham 37 ca navâ ''huḥ kasya tadvidaḥ || 1 ||

adhvaraprabhṛiti trîṇi 2-4 tadvidhir 20 vâjapeyike 10. 11. | savâḥ 32 çukriyakâṇḍe 25. 26 ca nave 'ndor iti dhâraṇâ || 2 ||

trishv agnyâdheyapûrveshu 5. 6. 7 agnau 17 ca savidhidvaye 18. 19 | vidhau cai 'vâ 'gnihotrasya 27 saptasv agnim ṛishim viduḥ || 3 ||

avaçishṭâni yâni syuḥ kâṇḍâny anyâni shoḍaça | viçvân devân ṛishîṅs teshu vidur vedavido janâḥ || 4 ||

---

[8]) wenn aus dem Vorstehenden sich für S. im Ganzen dieselbe Reihenfolge ergiebt, die unser Text beobachtet, mit Ausnahme freilich der zu kâṇḍa 21. 24. 38 gehörigen Stücke, die ganz auseinander gerissen sind (7, 5, 24 fehlt gänzlich), so ist dagegen bei B und A die Reihenfolge in den vorliegenden Texten im höchsten Grade abweichend; es erscheinen resp. die betreffenden Stücke zum gröfsten Theil geradezu durcheinander geworfen, wie die folgende Uebersicht zeigt:

B.			B.			A.		
1, 1, 1	siehe kâṇḍa	2	2, 1	siehe kâṇḍa	27	1	siehe kâṇḍa	49
- - 2-10	- -	5	- 2. 3	- -	29	2	- -	52
- 2, 1	- -	5	- 4. 5	- -	30	3	- -	28
- - 2-6	- -	23	- 6	- -	31	4	- -	25
- 3, 1	- -	6	- 7	- -	32	5	- -	26
- - 2-9	- -	11	- 8	- -	33	6	- -	37
- - 10	- -	15	3, 1	- -	34	7	- -	42
- 4, 1	- -	20	- 2. 3	- -	35	8. 9	- -	44
- - 2	- -	31	- 4	- -	36	10	- -	43
- - 3. 4	- -	27	- 5	- -	38			
- - 5-7	- -	23	- 6	- -	39			
- - 8	- -	2	- 7	-	40			
- - 9-10	- -	22	- 8. 9	- -	41			
- 5, 1-3	- -	34	- 10	- -	45			
- - 4	- -	20	- 11	- -	46			
- - 5	- -	12	- 12, 1. 2	-	50			
- - 6	- -	22	- - 3. 4	-	51			
- 7. 8	- -	12	- - 5 -	-	47			
- - 9-12	- -	20	- - 6-9	-	48			
- 6, 1 - 8, 10	-	22						

râjasûyaḥ 12 sabrâhmaṇaḥ 22 paçubandhaḥ 13 sahe 'shṭi-bhiḥ 14 | upânuvâkyaṃ 16 yâjyâç 21 *ca* açvamedhaḥ 24 sabrâhmaṇaḥ 41 || 5 ||

sattrâyaṇaṃ 23 ca homâç 30 ca sûktâni 33 ca sahe 'shṭibhiḥ 34 | sautrâmaṇî 31 sahâ 'chidrair 40 hautram 39 medhaç 36 ca shoḍaça || 6 ||

kâṇḍanâmo 'panishatsu 42-44, Kâṭhakâgnishu 45-49 havya-vâṭ | tadishṭikâṇḍayor 50. 51 viçve, brahmâ ''mnâyavi-dhâv 52 ṛishiḥ || 7 ||

aikâgniko vidhiḥ 53 kâṇḍaṃ[1]) vaiçvadevam iti sthitiḥ | âr*a*ṇyako[2]) vidhiḥ 54 kâṇḍam[3]) aruṇâs tatra daivatam || 8 ||

kâṇḍaçeshân yathâkâṇḍaṃ vidadhyât tu vicakshaṇaḥ | yathâ Sârasvate pâṭhe jnânamâtram iho 'çyate || 9 ||

atha kâṇḍ*a*-ṛishîn etân[4]) udakâñjalibhiḥ çuciḥ | avyagras tarp-ayen nityam annaiḥ parvâshṭamîshu ca || 10 ||

kâṇḍopâkaraṇeshv etân purastât sadasaspateḥ[5]) | juhuyât[6]) kâṇḍasamâptau ca çrutir eshâ sanâtanî || 11 ||

§ 3.

hotṛîn 28 pravargyakâṇḍaṃ 25 ca yâç co 'panishado 42-44 viduḥ | aruṇâ-''mnâyavidhî[6]) 49. 52 cai 'va Kâṭhake pari-kîrtitau || 12 ||

---

[1]) die Angaben des schol. über dieses (ebenso wie das folgende) in § 1 ganz übergangene kâṇḍam, s. Ind. Stud. 3, 387. 391 (adite 'numanyasvety-âdayaḥ parishecanamantrâḥ, agnaye svâhety-âdayo vaiçvadevamantrâ ekonacatvâriṅçat, pra su gmanteti praçnadvayam), zeigen, dafs es in unserm Taitt.-Text sich nicht findet.

[2]) ob âruṇyako?

[3]) nach dem schol., s. am a. O., wäre hierunter A. 1 zu verstehen, doch ist dies Stück ja bereits in § 1 als das fünfte Kâṭhakam (kâṇḍa 49) aufgeführt, kann somit hier doch nicht noch ein zweites Mal verwendet werden!

[4]) prajâpatiprabhṛitîn aruṇaparyantân dvâdaça kâṇḍ*a*ṛishîn.

[5]) wer ist hiermit gemeint? s. schol. zu v. 34.

[6]) juhuyât ⏑⏑–, für ⏑–; ebenso aruṇâ° in v. 12. 18, çatarud° in v. 18, niyamân in v. 23.

rudrâ (S. 4, 5) nârâyaṇaç 48[1]) cai 'va medho yaç cai 'va pitriyaḥ 37 | etad âraṇyakam sarvam nâ 'vratî çrotum arhati || 13 ||

---

kârîryâç (S. 2, 4, 7-12) câ 'tha pitryâç (S. 1, 8, 5. 2, 6, 12. B. 1, 3, 10. 6, 8, 9. 2, 6, 16) ca divâkîrtyeti yeshu ca (S. 7, 3, 10) | rudrâḥ (S. 4, 5) saṃtatir ity etâv anuvâkau ca sâttrikau (B. 1, 2, 3. 4) || 14 ||

hotṛividhyavasâne 28 câ 'nuvâkacatushṭayam[2]) (B. 2, 3, 8-11) | sûkteshu 33 sûktam yat sauryam (B. 2, 8, 7) medho yaç cai 'sha pitriyaḥ 37 || 15 ||

Kâṭhakâni ca sarvâṇi 45-52 sarvâṇy[3]) âraṇyakâni 28. 25. 42-44 ca | divâkîrtyâni çâkhâyâm etâvantî 'ti dhâraṇâ. — || 16 ||

kalpe[4]) pitṛvidhiç cai 'va pravargyavidhir eva ca | Kâṭhakânâm vidhiç cai 'va kârîrîvidhir eva ca || 17 ||

aruṇâmnâyavidhiç cai 'va çatarudrîyavidhis tathâ. — | kalpeshu tu yâ âmnâtâ mantrâs tân apy atandritaḥ || 18 ||

yathâkramam upâkṛityâ 'dhîyîte 'ti[2]) co 'cyate |

---

akshârâlavaṇam bhûmau mukhena paçuvat kaviḥ || 19 ||

catûrâtram tu bhuñjîta, kârîry-adhyayane (S. 2, 4, 7-12) vratam. — | kârîrîvratavac câ 'pi kâlavratam iho 'cyate || 20 ||

na tatra paçuvad bhuñjen[5]) na ca bhûmâv iti sthitiḥ. — | kâ-

---

[1]) ist aber schon in v. 12 unter den upanishadaḥ enthalten!

[2]) das Metrum verlangt ca anu°, resp. °kṛitya adhi°.

[3]) alle die in v. 12. 13 aufgeführten Stücke? dann war aber die nochmalige Aufzählung der rudrâḥ in v. 14, und des medhaḥ pitriyaḥ (kâṇḍa 37) in v. 15 überflüssig; es können also nur die noch nicht speciell aufgeführten, resp. alle noch übrigen âraṇyaka-Stücke, d. i. eben kâṇḍa 28. 25. 42-44, gemeint sein; statt: sarvâṇy sollte man somit: çeshâṇy erwarten!

[4]) kalpe sûtre divâkîrtyâny ucyante.

[5]) bhuñjyân secunda manu, bhuktir als pâṭha am Rande.

lavratam tu yat proktam **agnikâṇḍe** 17 tad ishyate || 21 ||
sâvitrîbhyaḥ prabhṛity (S. 4, 1, 1) ûrdhvam au 'shadhyanu-vâkâd (S. 4, 2, 6) iti. — | samitkalâpam tryaham âharanti **mṛigâreshṭyâm** (S. 4, 7, 15). — || 22 ||
yeshv anyeshu tu yân anyân niyamân[1]) âcakshate dvijâḥ |
tân yathoktân yathoktaiç câ 'dhîyîteti ca çâsanam || 23 ||

---

svâdhyâyabrâhmaṇam kâṇḍam 52 Kâṭhake paṭhito vidhiḥ |
svayambhûç câ 'tra daivatam sarvabhûtâdhipapatiḥ[2]) || 24 ||

§ 4.

Vaiçampâyano Yâskâya etâm prâha[3]) Paiñgaye |
Yâskas Tittiraye prâha Ukhâya prâha Tittiriḥ || 25 ||
Ukhaḥ çâkhâm imâm prâha Âtreyâya yaçasvine |
tena **çâkhâ** praṇîte 'yam **Âtreyî** 'ti ca so 'cyate || 26 ||
yasyâm padakṛid Âtreyo vṛittikâras tu Kuṇḍinaḥ |
tâm vidvânso mahâçâkhâm bhadram açnuvate mahat || 27 ||

---

triçîrshâṇam navâtmânam ashṭapuchham dviransakam | trin-çatpaksham samanvichec **chakunim** brahmasammitam || 28 ||
upanishado 42-44 'sya çiro, 'rkâv 25. 26 ansau, bhuvanapater nava yâny 1. 8. 28. 38. 15. 35. 9. 29. 37. âtmâ saḥ | Kaṭhavihitâni viduḥ puche 'shṭau 46-52, yad api ca çesham atas tau pakshau. — || 29 ||
mantrâtmâ gharmaçṛiñgo 25 'sâv ashṭâsyo 45-52 'panishat-kakut[4]) 42-44 | vidhyañga 9. 11. 18-20. 22. 26. 27. 29. 35. 41 **ṛishabha(ḥ)** svarvic caturhotṛilalâmavân 47. — || 30 ||

---

[1]) s. die Note zu v. 11.

[2]) die Lesart des Schlusses ist zweifelhaft, s. Ind. Stud. 3, 395; der ganze Vers erscheint als überflüssig, da er nur das in v. 7 Gesagte wiederholt.

[3]) ein akshara fehlt zum Metrum. [4]) für 'shṭâsya upa°.

çâkhâdyâdiṃ 1 vipâpmânaṃ vidhimantramayaṃ çakam[1]) | sâmântam etam panthânaṃ diva âhur manîshiṇaḥ. — || 31 ||
rahasyamûla 42-44 ṛikparṇo yajushpushpapravâlavân | yajnakarmaphalaḥ çrîmân viprabhramarasevitaḥ || 31 ||
chanda(ḥ)skandhaḥ çâkhâçâkho brâhmo vṛikshaḥ sâkshâd eshaḥ | yas taṃ vidyât saha ṛishibhir vipraḥ sa svar gached âptvâ kîrtim[2]) || 33 ||

---

etân ṛishîn[3]) yajurvede yaḥ paṭhan veda vedavit | ṛishîṇâm eti sâlokyaṃ svayambhûç câ 'tra daivatam, svayambhûç câ 'tra daivatam || 34 ||

iti kâṇḍânukramaḥ samâptaḥ ||

---

[1]) so Comm., sakam Cod.

[2]) unmetrischer Schlufs!

[3]) sind etwa hiernach v. 28-33 als Einschub zu erachten, so dafs nämlich v. 34 unmittelbar an v. 27 anknüpfte? Der schol. freilich hat die Erklärung: etân prajâpatyâdi ṛishîn, sadasaspatiparyantân (s. v. 11), und bezieht somit die Worte etân ṛishîn wohl mit Recht nicht auf die in v. 25-27 aufgeführten Namen, sondern auf die Angaben in v. 1-11. Soll man aber deshalb alles Zwischenstehende, also v. 12-33, als Einschub betrachten?! Einfacher jedenfalls, man fafst v. 34 als sekundären Zusatz.

3. alphabetisches Verzeichnifs der anuvâkapratîka[1]) und der ṛikpratîka[2]) in Taitt. Saṃhitâ, Taitt. Brâhmaṇa (B) und Taitt. Âraṇyaka (A).

a◡çur a◡çus te deva 1, 2, 11. 6, 2, 2, 4 y.
a◡çuç ca me 4, 7, 7 y.
a◡seshv â marutaḥ khâdayo B. 2, 8, 5, 5.
a◡sau grîvâç ca B. 2, 5, 6, 5.
a◡homucaṃ vṛishabham 1, 6, 12, 4.
a◡homucâ vṛishabhâ B 2, 8, 4, 6
a◡homuce pra bharemâ 1, 6, 12, 3. 2, 5, 12, 5.
akâryakâry avakîrṇî A 10, 1. 15 y.
akran karma 1, 8, 3.
akrandad agni stanayan 1, 3, 14, 2. 4, 2, 1, 2. 2, 2. 5, 2, 1, 2. 2, 3.
akruddhasya yotsyamânasya A 1, 4, 2.
akshann amîmadanta 1, 8, 5, 2.
akshan pitaraḥ B 2, 6, 3, 2.
aksharâjâya kitavam B 3, 4, 16.
akshiduḥkhotthitasyaiva A 1, 4.
akshodayac chravasâ B 2, 4, 5, 2.
aganma mahâ manasâ B 3, 11, 6, 3.
— suvar suvar aganma 1, 6, 6.
— — — aganme 'ty âha 1, 7, 6.
Agastyo marudbhya B 2, 7, 11.
agna â yâhi vîtaya ity âha 5, 5, 6.
— — — vîtaye 2, 5, 7, 3. 8, 1. 5, 1, 5, 8. — B 3, 5, 2, 1.
— âyû◡shi pavasa â 1, 3, 14, 7. 4, 29, 1. 5, 5, 2. 6, 6, 2. — B 2, 6, 3, 4. — A 2, 5, 4.
agna âyû◡shi pavasa iti B 1, 4, 6, 6.
— indraç ca medinâ B 2, 4, 5, 7.
— udadhe yâ ta ishur 5, 5, 9.
agnaye '◡homuce 7, 5, 22.
— kâmâya 2, 2, 3.
— gâyatrâya 7, 5, 14.
— gṛihapataye 1, 8, 10.
— devebhyaḥ pitṛibhyaḥ B 1, 6, 9.
— 'nîkavate puro° 1, 8, 4.
— — rohitâñjir 5, 5, 24.
— 'nnavate 2, 2, 4.
— pathikṛite 2, 2, 2.
— sam anamat 7, 5, 23.
— svâhâ vâyave 7, 1, 20.
— — viçvebhyo A 10, 67.
— — somâya svâhâ vâyave 7, 1, 14.
— — — — savitre 7, 1, 16.
agnayo vâyavaç caiva A 1, 8, 4.
agnâv agniç 1, 3, 7, 2.
agnâvishṇû mahi tad 1, 8, 22. 2, 5, 12, 1.
— — dhâma I, 8, 22, 1. 2, 5, 12, 1.
— sajoshase 'mâ 4, 7, 1. 5, 7, 3, 3. — B 3, 11, 3.
agniḥ kshatrabhṛid anibhṛishṭam B 2, 4, 6, 12.
— paçur 5, 7, 26.
— prajâm bahulâm B 2, 6, 3, 5.
— pratnena janmanâ B 2, 5, 6, 1.
— prathamaḥ prâ 'çnâtu 2, 4, 8, 7.

---

[1]) nur mit drei Zahlen bezeichnet, in Âr. resp. nur mit zwei. — Für das zehnte Buch des Taitt. Âr. gebe ich die 80 pratîka des Ândhra-Textes, die 64 der Drâviḍa-çâkhâ (s. Ind. Stud. 1, 76) resp. in Parenthese. — Ein * bezeichnet etwaige Differenzen.

[2]) ein y bedeutet, dafs die Stelle wohl eher als yajus zu fassen ist.

atha srucâv anushṭugbhyâm B 3, 3, 9.
athâ 'gner ashṭapurushasya A 1, 18.
— ''dityasyâ 'shṭapurushasya A 1, 15.
athaitân arûpebhya B 3, 4, 19.
adabdhebhiḥ savitaḥ 1, 4, 24. — B 2, 4, 4, 7.
adastam asi vishṇave B 3, 7, 4, 17 y.
adâbhyaḥ puraetâ B 2, 4, 8, 1.
adârasṛid bhavatu B 3, 7, 5, 12.
aditiḥ pâçam 3, 1, 4, 4.
— putrakâmâ 6, 5, 6.
aditir devâ gandharvâ A 10, 28 (21).
— dyaur aditir A 1, 13, 2.
— na urushyatu 1, 5, 11, 5. — B 3, 1, 3, 3.
adite 'nu manyasva 2, 3, 1, 2.
adityai trayo 5, 6, 18.
adîvyann ṛiṇaṃ yad B 3, 7, 12, 3.
aduḥkho duḥkhacakshur A 1, 3, 4.
ado giribhyo adhi B 2, 5, 6, 4.
adbhyaḥ kshîram B 2, 6, 2, 2.
adbhyas tirodhâ A 1, 31.
adbhyaḥ sambhûtaḥ A 3, 13. 10, 1, 3.
— svâhâ 7, 4, 14.
adyâ devâ uditâ B 2, 8, 7, 2.
— no deva savitaḥ B 2, 4, 6, 3. — A 10, 39.
adhâ yathâ naḥ 2, 6, 12, 4.
— hotâ ny asîdo B 3, 6, 10, 1.
— hy agne 4, 4, 4, 7.
adhi yad asmin 7, 1, 20, 1.
adhy avocad 4, 5, 1, 2.
adhvaro yajno 3, 1, 9, 3.
anaḍvâham anv ârabhâmahe A 6, 10, 1.
anantâm antâd adhi B 2, 8, 8, 4.
ananyânt somapân 3, 2, 8, 2.
anamîvâsa iḍayâ B 2, 8, 7, 4.
anavarṇe ime A 1, 8, 2.
anavas te ratham 1, 6, 12, 6. — B 2, 8, 4, 3.
anâgasas tvâ B 3, 7, 9.
anâjnâtaṃ yad 'âjnâtam B 3, 7, 11, 5.
anâdhṛishyo jâtavedâ 4, 1, 7, 3.
anânujâm anujâm 4, 3, 11, 3.
anâbhogâḥ param A 1, 8, 5.
anu te dâyi 1, 6, 12, 1. 7, 13, 1. 2, 5, 12, 5. — B 2, 8, 5, 7.
— tvâ mâtâ 1, 2, 4, 2. 6, 1, 7, 7.
— — mitrâvaruṇâv B 2, 7, 8, 2. 16, 2.
— — ratho 4, 6, 7, 3.
— tve 'ndro madatv 2, 7, 8, 1. 16, 2.
— no 'dyâ 'numatir 3, 3, 11, 3. 4, 4, 12, 5. 7, 15, 5. — B 3, 1, 3, 3. 12, 1, 1. 3, 4. — A 4, 11, 2. 5, 9, 1.
anumatyai puroḍâçam 1, 8, 1. — B 1, 6, 1.
anu manyatâm anumanyamânâ 3, 3, 11, 4.
— mâ sarvo yajno B 3, 7, 10, 2.
anulbaṇam 3, 4, 2, 2.
anu svadhâm aksharann B 2, 8, 3, 4.
anṛiṇâ asminn B 3, 7, 9, 8. — A 2, 15, 4.
antaḥ pravishṭaṃ kartâram etam | antaç A 3, 11, 5.
— — — — | tvashṭâram A 3, 11, 2.
— — — — | devânâm A 3, 11, 3.
antar agne rucâ 4, 1, 9, 3. 2, 1, 5.
— asminn ime B 2, 8, 8, 9.
antarâ 'gnî paçavaḥ B 3, 7, 4, 4.
— mitrâ° 5, 1, 11, 2.
antarikshaṃ ca kevalam B 3, 12, 7, 1.
antar bahiç ca tat A 10, 13, 5.
— yacha maghavan 1, 4, 3, 1.
antaryâmapâtreṇa 6, 5, 7.
antaç carati bhûteshu A 10, 70 (31).
antas te dadhâmi 1, 4, 3, 3. 6, 4, 6, 1 y.
anti dûre sato B 2, 4, 2, 3.
anto vâ esha yajnasya B 2, 2, 6.
andho maṇim avindat A 1, 11, 5.
annaṃ hi bhûtânâm A 8, 2, 2.
annaṃ na nindyât A 9, 7.
— — pari A 9, 8.
annapate 'nnasya no dehi 4, 2, 3. — B 3, 11, 4.
— — no dehî 'ty 5, 2, 2.
annamaya prâṇamaya (A 10, 57).
annam âvasathîyam B 3, 7, 4, 6.
— prâṇam annam B 2, 8, 8, 3.
— bahu kurvîta A 9, 9.
— brahmeti vy ajânât A 9, 2.
annât parisruto B 2, 6, 2, 2.
annâd bhûtâni jâyante A 8, 2, 4.
— vai prajâḥ pra jâyante A 8, 2, 1.
anyam asmad 2, 6, 11, 3.
anyâ vo anyâm 4, 2, 6, 3. — B 2, 8, 4, 8.
anyo 'nyaṃ tu na hiṃsrâtaḥ A 1, 6, 1.
anv agnir ushasâm 4, 1, 2, 2. 5, 1, 2, 5. — B 1, 2, 1, 23.
anv aha mâsâ 1, 7, 13.
— id anumate 3, 3, 11, 3. 4, 4, 12, 5. 7, 15, 5. — B 3, 1, 3, 3. 12, 1, 1. 3, 4. — A 4, 11, 2.

ayaṃ yajnaḥ sam asadad B 3, 7, 6, 13.
— yajno vardhatâm B 2, 5, 5, 1. 3, 12, 1, 1.
— yaḥ çveto raçmiḥ A 3, 11, 10.
— vâm pari 3, 3, 11, 1.
— — mitrâvaruṇâ 1, 4, 5.
— vâva yaḥ pavate B 3, 11, 7.
— vedaḥ pṛithivîm anv B 3, 7, 6, 13.
— venaç 1, 4, 8.
— vai tvam A 6, 1, 4.
ayaꣳ çṛiṇve adha B 2, 8, 3, 3.
— so agnir 4, 2, 4, 2. 5, 2, 3, 3.
ayakshmâya tvâ 4, 1, 5, 2.
ayakshmâ vaḥ prajayâ B 3, 7, 4, 15.
ayaṃ kṛitnur agṛibhîtaḥ B 2, 4, 7, 6.
ayajno vâ esha yo 'patnîkaḥ B 3, 3, 3.
— — — — 'sâmâ 'gna 2, 5, 8.
— — — 'sâmo 'pa 1, 5, 7.
ayathâdevatam 5, 7, 1.
ayaṃ te yonir ṛitviyaḥ 1, 5, 5, 2. 3, 4, 10, 4. 4, 2, 4, 3. 7, 13, 5. — B 1, 2, 1, 16. 2, 5, 8, 8.
— no agnir 1, 3, 4, 1. 4, 46, 3.
— — nabhasâ 3, 3, 8, 2.
ayam agniḥ çreshṭha° 1, 5, 10, 2.
— — sahasriṇo 2, 6, 11, 1. 4, 4, 4, 1.
— agnir urushyaty 3, 5, 11, 1.
— — vîratamo 4, 7, 13, 4.
— iha prathamo 1, 5, 5, 1.
— u shya 3, 5, 11, 1.
— payaḥ somam B 3, 7, 4, 17.
— pitṛîṇâm agniḥ B 3, 7, 4, 5.
— puro bhuvas 4, 3, 2.
— — harikeçaḥ 4, 4, 3.
— prastara ubhayasya B 3, 7, 6, 8.
— prâṇaç câ 'pânaç B 3, 7, 4, 12.
— mitro namasyaḥ B 2, 8, 7, 4.
ayâ te agne 1, 2, 14, 6.
— vishṭhâ 1, 7, 12, 2.
ayukta sapta çundhyuvaḥ B 2, 4, 5, 4.
ayoddhe 'va durmada â B 2, 5, 4, 3.
araṇyâny araṇyâny B 2, 5, 5, 6.
arâ ived acaramâ aheva B 2, 8, 5, 7.
arishṭo râjann agadaḥ B 3, 7, 13, 4.
aruṇaṃ tvâ vṛikam B 2, 7, 15, 6.
aruṇo 'ruṇarajâḥ B 3, 10, 1, 4. 9, 8. 10, 3 y.
arkaḥ pavitraꣳ rajaso B 3, 7, 9, 9.
arkyeṇa vai 7, 5, 9.
arcâmi te sumatim 1, 2, 14, 3.
artheta sthâ 'pâm 1, 8, 11.
— sthe 'ti juhoti B 1, 7, 5.
ardhamâsâḥ parûꣳshi 5, 2, 12, 1.
ardhamâsâ mâsâ ṛitavaḥ A 10, 1, 2.
— muhûrtâḥ A 1, 8, 1.
armebhyo hastipam B 3, 4, 9.
aryamaṇam bṛihaspatim 1, 7, 10, 2.
aryamâ " yâti 2, 3, 14, 4.
aryamṇe carum 2, 3, 4.
arvâñ yajnaḥ 7, 3, 11.
arvâñcam indram 4, 7, 14, 4. — B 2, 4, 3, 2.
arhan bibharshy B 2, 8, 6, 9 (zweimal). — A IV, 5, 7. 5, 4, 10.
alija ântariksha 5, 5, 20.
avatatya dhanus 4, 5, 1, 4.
avatam mâ samanasau B 2, 4, 2, 5.
ava te heḍo varuṇa 1, 5, 11, 3. 2, 5, 12, 1. 4, 2, 11, 2. — B 2, 7, 16, 4. 8, 1, 6. — A 2, 4, 4 (heḷo).
— drapso aꣳçumatîm A 1, 6, 3.
avadhûtaꣳ raksho 'vadhûtâ arâtayo 1, 1, 6.
— — — arâtaya ity âha B 3, 2, 6.
avapatantîr avadan 4, 2, 6, 5.
avabhṛitha nicaṃkuṇa 1, 4, 45, 2. — B 2, 6, 6, 3 y.
avabhṛithayajûꣳshi 6, 6, 3.
ava sṛija punar agne A 6, 4, 2.
avasṛishṭâ parâ pata çaravye 4, 6, 4 4.
avasṛishṭaḥ parâ pata çaro B 3, 7, 6, 23.
avâ 'mba rudram 1, 8, 6, 2.
— 'ham bâdha B 3, 7, 6, 9.
avir na mesho B 2, 6, 4, 5.
avishṭaṃ dhîshv B 2, 4, 3, 7.
avîvṛidhaṃ vo 3, 1, 8, 2.
avocâma kavaye 4, 4, 4, 2.
açaꣳsad brahmaṇas B 3, 12, 9, 4.
açṛitâsaḥ çṛitâsaç ca A 1, 27, 4.
açmann ûrjam ity 5, 4, 4.
— — parvate 4, 6, 1.
açmanvatî revatîḥ (!) A 6, 3, 2. 4, 2. 9, 2.
açmâ ca me 4, 7, 5.
açyâma taṃ kâmam 1, 3, 14, 3. — B 3, 12, 1, 1.
açravaꣳ hi 1, 1, 14, 1.
açvakrânte rathakrânte A 10, 1, 8.
açvatthâd dhavyavâhâd B 1, 2, 1, 8.
açvatthe vo nishadanam 4, 2, 6, 2.
açvas tûpara 5, 5, 23.
açvasya vâ âlabdhasya B 3, 9, 12.
açvâyanto gavyanto B 2, 5, 8, 12.
açvâvatîꣳ somavatîm 4, 2, 6, 4. — B 2, 8, 4, 8.
açvâvatîr gomatîr na B 2, 8, 9, 9.

âgnâvaishṇavam ekâdaçakapâlam 2, 2, 9.
âgneyam ashṭâkapâlaṃ nir vapati, tasmâc B 1, 8, 4.
— — — —, saumyam .. dvâdaçapâla◡, sârasvatam 1, 8, 2.
— — — —, saumyam .. dvâdaçakapâlam, bârhaspatyam 1, 8, 20.
— — — —, hiraṇyaṃ dakshiṇâ, sârasvatam 1, 8, 17.
— — — —, hiraṇyam dakshiṇai, ”ndram 1, 8, 19.
âgneyo 'shṭâkapâlaḥ saumyaç 7, 5, 21.
â ghâ ye agnim B 2, 4, 5, 7.
— carshaṇiprâ vivesha yan B 2, 6, 9.
— — vṛishabho B 2, 4, 3, 11.
— jaṅghanti 4, 6, 6, 5.
— jâtaṃ jâtavedasi 3, 5, 11, 4.
— jighra kalaçam 7, 1, 6, 6.
— juhota duvasyata B 3, 5, 2, 3.
âjuhvâna îḍyo vandyaç ca B 3, 6, 3, 2.
âjuhvânaḥ supratîkaḥ 4, 6, 5, 3. — B 3, 7, 7, 10.
âjuhvânâ sarasvatî B 2, 6, 12, 2.
âñjanagandhî◡ B 2, 5, 5, 7.
â tanushva pra A 1, 12.
— tam bhaja sauçravaseshv 4, 2, 2, 3.
— — agne ratham A 1, 11, 7.
âtishṭhantam pari B 2, 7, 8, 1, 16, 2.
â tishṭhâ vṛitrahan 1, 4, 37. — B 2, 7, 8, 1. 16, 2.
— tû bhara mâkir 1, 7, 13, 3. 2, 2, 12, 7.
— te agna idhîmahi 4, 4, 4, 6.
— — — ṛicâ 4, 4, 4, 6.
— — pitar marutâ◡ B 2, 8, 6, 9.
— — maha indro 1, 7, 13, 2. — B 2, 8, 3, 3.
— — çushmo vṛishabha B 2, 5, 8, 1. 8, 5, 8.
— — suparṇâ aminanta 3, 1, 11, 5.
âtmanaḥ pṛithivi◡ saṃ B 1, 5, 7, 1.
âtmann upasthena B 2, 6, 4, 5.
âtmânaṃ te manasâ 4, 6, 7, 2.
â tvâ jigharmi 4, 1, 2, 5. 5, 1, 8, 3.
— — dade yaçase B 3, 7, 10, 1.
— — 'hârsham 4, 2, 1, 4. 5, 2, 1, 4. — B 2, 4, 2, 8.
— dada indrasya bâhur 1, 1, 9.
— — ṛitasya tvâ 1, 3, 8.
— dade grâvâ 1, 4, 1.
— dadhikrâḥ çavasâ 1, 5, 11, 4.
âdarçam agniṃ cinvânâ B 3, 12, 9, 2.

âd it paçyâmy 5, 6, 1, 4. — B 3, 12, 1, 1.
âdityaṃ garbham 4, 2, 10.
— caruṃ nir 2, 2, 6.
âdityâ akâmayanta suvargam 7, 4, 6.
— akâmayanto 'bhayor 7, 3, 4.
âdityânâm avasâ 2, 1, 11, 6. — B 2, 8, 1, 6.
âdityân kâmam avase B 2, 8, 2, 2.
âdityâç câ 'ṅgirasaç ca B 3, 9, 21.
âdityebhyo bhuvadvadbhyaḥ 2, 3, 1.
âdityair indraḥ A 1, 27, 1.
— no 5, 1, 11, 3.
âdityo vâ esha etan A 10, 14 (13).
— vai teja oja A 10, 15 (14).
â devânâm api 1, 1, 14, 3. 4, 2, 11, 2.
— devo yâtu savitâ B 2, 8, 6.
— na etu puraçcaram B 2, 5, 1, 2.
— — — manaḥ 1, 8, 5, 2.
— naḥ putrâ aditer B 2, 8, 2, 1.
— — prâṇa etu 3, 3, 3, 3.
ânandaṃ nandathunâ 5, 7, 19.
ânandâya pramodâya A 6, 11, 2.
ânando brahme 'ti vy ajânât A 9, 6.
â no agne suketunâ B 2, 6, 16, 1.
— — divo bṛihataḥ 1, 8, 22, 1. 2, 5, 12, 1. 3, 1, 11, 2. — B 2, 8, 2, 8.
— — niyudbhiḥ çatinîbhir B 2, 8, 1, 2.
— — bhara bhagam indra B 2, 5, 4.
— — mitrâvaruṇâ ghṛitair 1, 8, 22, 3. 2, 5, 12, 3.
— — — havyadâtim B 2, 8, 6, 7.
— — yajnam bhâratî B 3, 6, 3, 4.
— — viçvâbhir ûtibhiḥ B 2, 4, 3, 6. 7, 13, 4.
— — viçve ăskrâ B 2, 8, 6, 3.
ântarikshyaç ca yâḥ B 3, 12, 7, 1.
ântrâṇi sthâlî B 2, 6, 4, 3.
â 'nyaṃ divo 2, 3, 14, 2.
âpa undantu 1, 2, 1.
âpaḥ punantu pṛithivîm A 10, 30 (23).
— pravaṇâd iva A 6, 11, 2.
âpam âpâm apaḥ A 1, 21. 1, 1. 25, 2.
âpas tat satyam â B 2, 4, 6, 7.
âpântamanyus 2, 2, 12, 3. — A 10, 1, 9.
âpo asmân mâtaraḥ 1, 2, 1, 1.
— devîḥ prati 4, 2, 3, 2.
— — çuddhâyuvaḥ 1, 3, 8, 2. 6, 3, 8, 4 y.
— — çuddhâ(ḥ) stha B 3, 7, 4, 1.
— devîr bṛihatîr 1, 2, 2, 1. 6, 1, 2, 2.
— — agreguvo B 3, 3, 6.

imâm agṛibhnan raçanâm 4, 1, 2. 5, 1, 2, 1. 7, 1, 11, 1. — B 3, 8, 8, 2.
— ûrjam pañcadaçîm B 3, 7, 4, 8.
— ûrṇâyum 4, 2, 10, 8.
imâ me agna 4, 4, 11, 4.
imâṁ prâcîm udîcîm B 3, 7, 4, 8.
imâ rudrâya sthira° B 2, 8, 6, 8.
ime jîvâ vi mṛitair A 6, 10, 2.
— turam maruto B 2, 8, 5, 6.
— dhenû amṛitam B 2, 4, 8, 6.
— nu dyâvâpṛithivî B 2, 4, 8, 5.
— vâ ete lokâ B 1, 1, 8.
— vai sahâ ''stâṃ 3, 4, 8.
imo agne vîtatamâni 4, 3, 13, 6.
imau te pakshau 4, 7, 13, 1.
— devau jâyamânau 1, 8, 22, 5. 2, 6, 11, 4. — B 2, 8, 1, 5.
— parṇaṃ ca darbhaṃ B 3, 7, 4, 18.
— prâṇâpânau B 3, 7, 4, 11.
— yunajmi te A 6, 1, 1.
iyaṃ yakâ 7, 4, 19, 8. — B 3, 9, 7, 3.
— vâva saraghâ B 3, 10, 10.
— visṛishṭir yata B 2, 8, 9, 6.
— vai rajatâ B 1, 8, 9.
iyaṁ çushmebhir visakhâ B 2, 8, 2, 8.
— sthâlî ghṛitasya B 3, 7, 6, 11.
iyatî devîr indrasyau 'jo A 4, 8.
iyaṃ te çukra 1, 2, 4.
— nârî patilokaṃ A 6, 1, 8.
iyam eva sâ yâ 4, 8, 11. — B 2, 5, 5, 8.
irajyann agne 4, 2, 7, 2.
irâ patnî viçvasṛijâm B 3, 12, 9, 5.
irâvatî dhenumatî 1, 2, 13, 1. — A 1, 8, 2.
isham ûrjam aham 4, 2, 7, 1.
ishe tve 'ti barhir 6, 3, 6.
— tvo 'pavîr 1, 3, 7.
— — ''rje 1, 1, 1.
— pîpihy ûrje A 4, 10.
ishṭargo vâ 3, 1, 7.
ishṭena pakvam 7, 3, 11, 1.
ishṭo agnir âhutaḥ B 2, 4, 1, 9.
iha tvashṭâram 3, 1, 11, 1. — B 3, 5, 12, 1.
— tvâ bhûry 1, 2, 14, 4.
— paçavo viçvarûpâ B 3, 7, 4, 5.
— prajâ viçvarûpâ B 3, 7, 4, 4.
ihâ 'rvâñcam ati hvaye B 2, 4, 3, 2.
ihe 'ha vaḥ svatapasaḥ A 1, 4, 3.
ihai 'va san tatra sato vo B 1, 2, 1, 27.
— — — — santaṃ tvâ B 2, 5, 8, 7.
— 'vâ 'gne adhi 4, 1, 7, 2.
ihai 'vai 'dhi mâ vyathishṭhâḥ B 2, 4, 2, 8.
îṃkârâya 7, 1, 19.
îḍito devair B 2, 6, 8, 1.
îḍe agniṃ vipaçcitam B 2, 4, 2, 4.
— agniṁ svavasam B 3, 7, 12, 4.
îḍenyo namasyas B 3, 5, 2, 2.
îḍyaç câ 'si 5, 1, 11, 1.
îdṛikshâsa 4, 6, 5, 6.
îyush ṭe ye 1, 4, 33. — A 3, 18.
îrmântâsaḥ 4, 6, 7, 4.
îçânaṃ tvâ bhuvanânâm B 2, 4, 7, 11.
îçânaḥ sarvavidyânâm A 10, 21 (47).
îçânâ vâryâṇâm B 2, 5, 8, 5. — A 4, 42, 4.
îçvaro vâ esha diço 'nû 'nmaditoḥ B 1, 8, 3.
uktha ukthe soma 1, 4, 46, 1.
ukshânnâya 1, 3, 14, 7.
ukshâ samudro 4, 6, 3, 4.
ukhâṃ karotu çaktyâ 4, 1, 5, 3.
ugrampaçye râshṭrabhṛit A 2, 4, 3.
ugraç ca dhuniç ca A 4, 25.
ugrâ diçâm 4, 4, 12, 1.
uc chushmâd oshadhînâm 4, 2, 6, 3.
ucchmañcamânâ A 6, 7, 1.
uc chmañcasva pṛithivi A 6, 7, 1.
uc chrayasva vanaspate 3, 6, 1, 1.
uta gâva ivâ 'vadan B 2, 5, 5, 6.
— gnâ viyantu deva° B 3, 5, 12, 1.
— tyad âçvaçviyam B 2, 7, 13, 2.
— tyâ daivyâ bhishajâ B 3, 7, 10, 5.
— — no divâ matiḥ B 3, 7, 10, 4.
— naḥ priyâ priyâsu B 2, 4, 6, 1.
— no deva 2, 6, 11, 1.
— bruvantu 3, 5, 11, 4.
— mâtâ mahisham 3, 2, 11, 3.
— smâ 'sya dravatas 1, 7, 8, 3.
— svânâso divi 1, 2, 14, 7.
ute 'dânîm bhagavantaḥ B 2, 8, 9, 8.
ut krâma mahate 4, 1, 2, 4.
— krâmo 'd akramîd iti 5, 1, 3.
uttame çikhare jâte A 10, 36.
— — devî (A 10, 30).
uttaras tvam adhare te B 2, 4, 7, 8.
uttarasyâṃ vedyâm anyâni B 1, 6, 5.
uttarâvatîṃ vai devâ B 2, 1, 4.
ut tishṭhata mâ svâpta A 1, 27, 2.
uttishṭhann ojasâ 1, 4, 30.
ut tishṭha purusha (A 10, 60).
— — pre 'hi A 6, 4, 2.
— — brahmaṇaspate A 4, 2, 1. 5, 2, 6.
— tishṭhâ 'tas tanuvaṁ A 6, 4, 2.

ubhâ jigyathur 3, 2,11,2. 7,1,5,5. 6,7.
ubhâbhyâṃ deva savitaḥ B 1,4,8,2. 2, 6, 3, 4.
ubhâv agnî upa B 3, 7, 4, 18.
— antau pari B 2, 8, 9, 1.
ubhâ vâm indrâgnî 1, 1, 14, 1. 5,5, 1. — B 2, 8, 5, 1.
ubhe suçcandra 2, 2, 12, 7. 4,4,4, 6.
ubhau lokau brahmaṇâ B 3, 1, 2, 5.
uru◡ hi râjâ 1, 1, 45. 6, 6, 3, 2.
uru drapso viçvarûpa 3, 3, 10, 2.
uruṃ nu lokam anu B 2, 7, 13, 3.
uru vishṇo vi 1, 3, 4, 1.
uruvyacâ no 4, 7, 14, 3.
urûṇasâv asutṛipau A 6, 3, 2.
urvî pṛithivî bahule B 2, 8, 4, 8.
— rodasî varivaḥ 4, 7, 15, 6.
ulûkhale musale B 3, 7, 6, 21.
uçantas tvâ 2, 6, 12. — B 2, 6, 16.
uçan ha vai Vâjaçravasaḥ B 3, 11, 8.
uçik pâvako 4, 2, 2, 2.
ushâsânaktâ bṛihatî B 2, 6, 8, 3.
ushe yahvî supeçasâ B 2, 6, 18, 3.

ûtîḥ kurvâṇo yat B 1, 2, 1, 2.
ûrk ca me 4, 7, 4.
ûrg râjânam ud avahat B 3, 12, 9, 5.
ûrjaḥ pṛithivyâ adhy utthito B 1, 2, 1, 5.
ûrjam pṛithivyâ rasam B 1, 2, 1, 2.
ûrjâ yad yajnam 4, 6, 3, 2.
ûrjo napâj jâtavedaḥ 4, 2, 7, 2.
ûrṇâmṛidu prathamânam 3, 7, 6, 5.
ûrdhva û shu ṇa 4, 1, 4, 2. 5, 1, 5, 3. — B 3, 6, 1, 2. — A 4, 20, 1.
ûrdhvamûlam avâkçâkham A 1, 11, 5.
ûrdhvâ asya samidho 4, 1, 8.
— diçâ◡ rantir 4, 4, 12, 4.
ûrdhvâm enâm uc 7, 4, 19, 2. — B 3, 9, 7, 1.
ûrdhvo naḥ pâhy A 4, 20, 1.
— bhava prati 1, 2, 14, 2.

ṛikshâ vâ iyam 7, 4, 3.
ṛiksâme vai devebhyo 6, 1, 3.
ṛigbhiḥ pûrvâhṇe B 3, 12, 9, 1.
ṛigbhyo jâtaṃ vaiçyam B 3, 12, 9, 2.
— jâtâ◡ sarvaço B 3, 12, 9, 1.
ṛicâm prâcî mahatî B 3, 12, 9.
ṛicâ stoma◡ sam 3, 1, 10, 1. 4, 1, 1, 2. 5, 1, 1, 3.
ṛico akshare parame A 2, 11, 6.
— yajû◡shi sâmâni B 3, 12, 8, 1.

ṛijîte pari 4, 6, 6, 4.
ṛita◡ satyam param A 10, 23 (12).
ṛitaṃ ca satyaṃ câ A 10, 1, 13.
— — svâdhyâyapravacane A 7, 9.
ṛitaṃ tapaḥ satyaṃ tapaḥ A 10, 10 (8).
— tvâ satyena pari B 2, 1, 11.
ṛitam eva parameshṭhi B 1, 5, 5.
ṛitavas ta ṛitudhâ 5, 2, 12, 1.
ṛitavo vai prajâkâmâḥ 7, 2, 6.
ṛitavyâ upa dadhâty 5, 4, 2.
ṛitasya garbhaḥ 4, 3, 11, 5.
— panthâm 4, 3, 11, 1.
— 'rtenâ "dityâḥ 2, 4, 4, 8.
ṛitâvânaṃ vaiçvânaram 1, 5, 11, 1.
— mahisham 4, 2, 7, 3.
ṛitâshâḍ ṛitadhâmâ 3, 4, 7.
ṛituthe 'ndro vanaspatiḥ 2, 6, 12, 4.
ṛitur ṛituṃ nudyamânaḥ A 1, 8, 2.
ṛitûnâm patnî 4, 3, 11, 5.
ṛitena dyâvâpṛithivî B 3, 7, 12, 2. — A 2, 3, 3.
ṛitenâ 'sya ni vartaye B 1, 5, 5, 1.*
ṛityai stenahṛidayam B 3, 4, 7.
ṛidûdareṇa 2, 2, 12, 3.
ṛidhyâsma havyair B 3, 1, 2.
ṛishabhaṃ vâjinaṃ B 3, 7, 5, 13.
ṛishayo vâ indraṃ 3, 5, 2.

eka◡ hi çiro nânâ A 1, 2, 3.
ekam mâsam ud asṛijat B 1, 5, 5, 6.
ekayâ ca daçabhiç A 1, 11, 8.
— 'stuvata 4, 3, 10.
ekayûpo vai 'kâdaçinî B 3, 8, 19.
ekavi◡ça esha bhavati B 1, 2, 4.
ekavi◡çatyâ mâshaiḥ 5, 1, 8.
ekavi◡ço 'gnir B 3, 8, 21.
ekas tvashṭur 4, 6, 9, 3.
ekasmai svâhâ tribhyaḥ 7, 2, 12.
— — dvâbhyâm 7, 2, 11.
ekâ ca me 4, 7, 11.
ekâdaça prâtar 5, 6, 22.
ekâshṭakâ 4, 3, 11, 3.
ekaiko vai janatâyâm B 1, 4, 6.
eko devo apy 5, 6, 1, 3.
ejatkâ jîvatkâḥ B 3, 10, 1, 4 y.
eṇîr dhânâ hariṇîr A 6, 7, 1.
etaṃ yuvânam pari 3, 3, 9.
eta◡ sadhastham 5, 7, 7, 1.
etaṃ jânîtât parame B 3, 7, 13, 3.
etad eva vi jânîyât A 1, 3, 3.
etadbrâhmaṇâny eva B 1, 7, 1.
etad raçmaya âpo A 1, 19.

tvaṁ ha yad 2, 6, 11, 1.
— hi viçvatomukha A 6, 11, 2.
— hy agne agninâ 1, 4, 46, 8. 3, 5, 11, 5.
— — — prathamo B 3, 6, 10.
tvakcarmamâṁsa° (A 10, 54).
tvaṃ karoshi nyañjalikâm A 1, 6, 1.
— ca soma no 3, 4, 11, 1.
tvatpitâro agne 1, 5, 10, 2.
tvaṃ turîyâ vaçinî 3, 4, 2, 2.
— tyâ cid acyutâ 3, 1, 11, 6.
— dûtas tvam u 3, 5, 11, 2.
— nas tantur uta B 2, 4, 2, 6.
— naḥ soma 2, 8, 14, 1. 4, 1, 11, 1.
— nṛibhir nṛipate B 2, 5, 8, 10.
— no agne varuṇasya 2, 5, 12, 3. 4, 2, 11, 8. — B 3, 7, 11, 8. 12, 6. — A 2, 4, 4. 4, 20, 3.
tvam agna îḍito 2, 6, 12, 5. — B 2, 6, 16, 2.
— agne ayâsi (!) B 2, 4, 1, 9. 3, 7, 11, 3. 12, 6. — A 4, 20, 3.
— — gṛihapatir A 4, 7, 5 y.
— — devatâbhyaḥ B 2, 4, 8, 6.
— — dyubhis 4, 1, 2, 5. — A 10, 76.
— — bṛihad 3, 4, 11.
— — mahe bhagam B 2, 4, 5, 3.
— — rudro asuro 1, 3, 14. — B 3, 11, 2. 2, 8, 6, 9.
— — vasupatim 1, 4, 46, 2.
— — vratapâ 1, 1, 14, 4. 2, 3, 1. 6, 1, 4, 6.
— — vratabhṛic B 2, 4, 1, 11.
— — çocishâ 1, 5, 11, 2.
— — saprathâ asi B 1, 4, 5, 10. 2, 4, 1, 6.
— indrâ 'bhibhûr asi B 2, 4, 1, 2.
— imâ oshadhîḥ B 2, 8, 3, 1.
— eva tvâṃ vettha B 3, 10, 3.
tvayâ jushṭa ṛishir A 10, 41.
— manyo saratham B 2, 4, 1, 10.
— vayaṁ sadhanyas 1, 2, 14, 6.
— vediṃ vividuḥ B 3, 7, 4, 12.
— hi naḥ pitaraḥ 2, 6, 12, 1. — B 2, 6, 16, 1.
tvashṭâ turîpo adbhutaḥ B 2, 6, 18, 4.
— dadhad indrâya B 2, 6, 8, 4. 8, 7, 4.
— nakshatram abhy B 3, 1, 1, 9.
— yo vṛishabho 2, 4, 5, 1.
— rûpâṇi dadhatî B 2, 5, 3, 3.
— vîram 5, 1, 11, 3. — B 2, 8, 7, 4.
— hataputro 2, 4, 12.
tvashṭîmatî te 4, 7, 5. 5, 6, 12 y.

tvâṃ vardhanti kshitayaḥ B 3, 6, 10, 2.
— gâvo avṛiṇata 3, 8, 9, 2.
— citraçravastama 4, 4, 4, 3.
tvâdattebhî rudra B 2, 8, 6, 8.
tvâm agna âdityâsa B 2, 7, 12, 6.
— agne añgirasaḥ 4, 4, 4, 2.
— — pushkarâd 3, 5, 11, 3. 4, 1, 8, 2. 4, 4, 1. 5, 1, 4, 4.
— — pradiva B 1, 2, 1, 12.
— — mânushîr 3, 3, 11, 2.
— — yajamânâ 4, 2, 2, 4.
— — vâjasâtamam 1, 4, 46, 3.
— — vṛiṇate 4, 1, 7, 1.
— — vṛishabham 5, 7, 2.
— — samidhânam B 1, 2, 1, 12.
— — havishmantaḥ B 2, 4, 1, 4.
— arjunaushadhînâm A 6, 9, 1.
— âpo anu sarvâç A 3, 14, 2.
— id dhi havâmahe 2, 4, 14, 3.
— îḍe ajiraṃ B 3, 6, 8, 2.
— u te dadhire 3, 1, 4, 4.
tvâshṭrîm mâyâm A 1, 31, 1.
tve agne sumatim B 2, 7, 12, 5.
— kratum api 3, 5, 10.
— vasûni 1, 3, 14, 2.
— su putra 1, 4, 46, 1.

daṁshṭrâbhyâm malimlûn 4, 1, 10, 2.
dakshiṇata upa sṛijati B 2, 1, 8.
dakshiṇapûrvasyâm A 1, 19.
dakshiṇâm pratigrahishyant B 2, 3, 2.
datvate svâhâ 7, 5, 12.
dadâmî 'ty agnir B 2, 4, 6, 7.
dadbhyaḥ svâhâ 7, 3, 16.
dadhanve vâ 3, 3, 3, 3.
dadhikrâvṇo akârishaṃ 1, 5, 11, 4. 7, 4, 19, 4. — B 3, 9, 7, 5.
darbhâṇâṁ stambam â hara A 6, 9, 1.
darçâ dṛishṭâ B 3, 10, 1, 1. 9, 6. 10, 2 y.
daça te tanuvo B 3, 7, 5, 11.
— purastâd rocase A 4, 6, 3 y.
— prâcîr daça bhâsi A 4, 6.
daçabhyaḥ svâhâ 7, 2, 17.
daçe 'maṃ tvashṭur B 2, 8, 7, 4.
dahraṃ vipâpam A 10, 12, 16.
dâtâ pradâtâ B 3, 10, 1, 1. 9, 7. 10, 3 y.
dâ no agne çatino 2, 2, 12, 6.
divaḥ khîlo 'vatataḥ B 3, 7, 6, 19.
— pṛithivyâḥ pary 4, 6, 6, 5. — B 1, 2, 1, 22.
— çilpam avatatam B 3, 3, 2.

devâ vai na 'rci 2, 5, 7.
— — prabâhug 6, 6, 10.
— — mṛityor 2, 3, 2.
— — yajnam 6, 4, 2.
— — yajnasya 2, 6, 10.
— — yathâdarçam B 1, 3, 2.
— — yad anyair grahair B 1, 3, 3.
— — yad yajne 'kurvata tad asurâ akurvata, te devâ adâbhye 6, 6, 9.
— — *bis* te devâ âgrayaṇâgrân 6, 4, 11.
— — *bis* — — upâ◡çau 6, 4, 6.
— — *bis* — — etâ 5, 3, 3.
— — *bis* — — etân 3, 4, 6.
— — *bis* te 'surâ B 1, 5, 6.
— — yad yajnena nâ 3, 3, 6.
— — râjanyâd 2, 4, 13.
— — varuṇam ayâjayan B 2, 2, 5.
— — sattram âsata 'rddhiparimitaṃ yaçaskâmâs te 'bruvan A 5, 1.
— — — — — yaçaskâmâs teshâm 2, 3, 3.
devâsurâ eshu lokeshv 2, 1, 3.
devâsurâḥ saṃyattâ âsan, kanîyâ◡so 5, 3, 11.
— — —, tân devân 2, 3, 7.
— — —, te devâ abruvan 2, 4, 2.
— — —, — — mitho 6, 2, 2.
— — —, — — vijayam upayantaḥ | agnîshomayos B 1, 3, 1.
— — —, — — — upayanto 'gnau vâmaṃ 1, 5, 1. — B 1, 1, 6.
— — —, te na vy 5, 4, 1.
— — —, teshâṃ gâyatry 2, 4, 3.
— — —, sa etam indra B 3, 3, 5.
— — —, sa prajâpatir indram B 1, 5, 9.
— — —, so 'gnir abravît B 1, 6, 6.
devikâ nir vapet 3, 4, 9.
devî ushâsânaktâ | indraṃ B 2, 6, 10, 2 y.
— — 'dyâ 'smin B 3, 6, 13, 1 y.
— ushâsâv açvinâ B 2, 6, 14, 2 y.
— ûrjâhutî isham B 3, 6, 13, 1 y.
— — dughe sudughe | payase 'ndra◡ sarasvaty B 2, 6, 14, 3 y.
— — — — | payase 'ndram avardhatâm B 2, 6, 10, 3 y.
— — devam indram B 2, 6, 19, 3 y.
devîṃ vâcam ajanayanta B 2, 8, 8, 4.
devî joshṭrî açvinâ B 2, 6, 14, 2 y.
— — devam indram B 2, 6, 19, 2 y.
— — vasudhitî | devam B 2, 6, 10, 2 y.
devî joshṭrî vasudhitî | yayor B 3, 6, 13, 1 y.
— devaṃ vayodhasam B 2, 6, 20, 2 y.
devîm ahaṃ nirṛitim 4, 2, 5, 4.
devîr âpaḥ sam 1, 8, 12. — B 1, 7, 6 y.
— dvâra indra◡ saṃghâte B 2, 4, 10, 1 y.
— dvâraḥ saṃghâte B 3, 6, 13, 1 y.
— dvâro açvinâ B 2, 6, 14, 1 y.
— — devam indram B 2, 6, 20, 1 y.
devîḥ shaḍ urvîr 4, 7, 14, 2.
devîs tisras tisro devîḥ | patim B 2, 6, 10, 4 y.
— — — — | sarasvaty B 2, 6, 14, 4 y.
— — — devîr iḍâ B 3, 6, 13, 1 y.
— — — — vayodhasam B 2, 6, 20, 4 y.
devena savitro 'tpûtâḥ B 3, 7, 4, 14.
devebhyo vanaspate havî◡shi B 3, 6, 11, 2.
— vai svargo lokas .... ‖ 1 ‖ taṃ tapo 'bravît B 3, 12, 4.
— — — — ... ‖ 1 ‖ tam âçâ 'bravît B 3, 12, 2.
devo agniḥ svishṭakṛit | devam indram avardhayat B 2, 6, 10, 6 y.
— — — | devân yakshat B 2, 6, 14, 6 y.
— — — | sudraviṇâ B 3, 5, 9, 1. 6, 13, 1 y.
— — svishṭakṛid devam indraṃ vayodhasam B 2, 6, 20, 5 y.
— narâçaṃsas triçîrshâ B 3, 6, 13, 1 y.
— narâça◡so devam indram B 2, 6, 20, 4 y.
— vanaspatir devam indraṃ vayodhasam B 2, 6, 20, 5 y.
— — varshaprâvâ B 3, 6, 13, 1 y.
— vaḥ savito 't 1, 1, 5.
dehi me dadâmi te 1, 8, 4, 1 y.
daivîṃ vâcam ajanayanta B 2, 4, 6, 10.
— dhiyam 1, 2, 3. 6, 1, 4, 4.
daivî svastir astu naḥ A 3, 1, 1.*
daivyâ adhvaryavas 5, 2, 12, 1.
— mimâṇâ manasâ B 2, 6, 8, 3.
daivyâḥ çamitâra uta B 3, 6, 6.
daivyâ hotârâ prathamâ suvâcâ B 3, 6, 3, 3.
— — bhishajâ | indreṇa B 2, 6, 18, 3.
— hotârâv ûrdhvam 4, 1, 8, 2.
dyâvâ naḥ pṛithivî 4, 1, 11, 4.

puraṃdarâya vṛishabhâya B 3, 1, 2, 2.
purâ krûrasya visṛipo 1, 1, 9, 8. — B 3, 2, 9, 18.
— 'mushya vashaṭkârât B 2, 4, 2, 3.
purîshyas tvam 4, 2, 5, 1.
purîshyâso agnayaḥ 4, 2, 4, 3.
purutrâ hi sadṛiññ asi B 2, 4, 4, 4.
purusha eve 'daω sarvam A 3, 12, 1.
purushamâtreṇa vi 5, 2, 5.
purushamṛigaç 5, 5, 15.
purushasammito yajnaḥ B 3, 7, 11, 5.
purushasya sayâvari vi te A 6, 1, 2.
— sayâvary ape 'd A 6, 1, 2.
purusho vai yajnaḥ B 3, 8, 23.
purûṇy agne purudhâ B 3, 6, 10, 5.
purohavishi devayajane 6, 2, 6.
pushpam agnir vâyur A 1, 23.
pushpâvatîḥ prasûvatîḥ 4, 2, 6, 1.
pûrṇâ darvi 1, 8, 4, 1.
— paçcâd uta 3, 5, 1, 1. 4, 4, 10, 3. — B 3, 1, 1, 12.
pûrvaṃ devâ apareṇâ 'nu paçyan B 2, 5, 6, 4. 3, 12, 1, 1.
pûrvam agner api dahaty 2, 8, 8, 1.
pûrvâparaṃ carato mâyayai 'tau B 2, 7, 12, 2. 8, 9, 3.
pûrvîbhir hi 4, 3, 13, 5.
pûrvedyur idhmâbarhiḥ B 3, 2, 3.
pûshaωs tava vrate vayam B 2, 5, 5, 5.
pûshâ gâ anv etu naḥ 4, 1, 11, 2. — B 2, 4, 1, 5.
— tve 'taç cyâvayatu A 6, 1, 1.
— revaty anv eti panthâm B 3, 1, 2, 9.
— subandhur diva â B 2, 8, 5, 4.
pûshe 'mâ âçâ anu B 2, 4, 1, 5. 8, 5, 3. — A 6, 1, 1.
pûshṇe svâhâ pûshṇe A 4, 16.
pûshṇo vanishṭhur 5, 7, 17.
pṛichâmi tvâ param antam 7, 4, 18, 2. — B 3, 9, 5, 5.
— — — mṛityum A 1, 8, 4.
— — pâpakṛitaḥ A 1, 8, 5.
pṛitanâjitaω sahamânam A 10, 2, 1.
pṛithivî te 'ntariksheṇa 5, 2, 12, 2.
pṛithivîm mâtaram mahîm B 2, 4, 6, 8.
pṛithivî samit tâm A 4, 41.
— hotâ dyaur A 3, 2.
pṛithivy antarikshaṃ dyaur A 7, 7.
pṛithivyaptejovâyu*ur*âkâçâ (!) A 10, 56.
pṛithivyâ aham ud 4, 6, 5, 1. 5, 4, 7, 1.
pṛithivy âpas tejo A 10, 66 (56).
pṛithivyai tvâ 'ntarikshâya tvâ dive tvâ çundhatâm 1, 3, 6.
pṛithivyai tvâ 'ntarikshâya tvâ dive tve 'ty 6, 3, 4.
— svâhâ 'ntarikshâya svâhâ dive svâhâ 'gnaye svâhâ 7, 1, 17.
— — .... samploshyate 7, 5, 11.
— — .... sûryâya 7, 1, 15.
pṛithupâjâ amartyaḥ B 3, 6, 1, 3.
pṛithvî suvarcâ B 3, 1, 1, 12.
pṛiçnis tiraçcînapṛiçniḥ 5, 6, 12.
pṛishato vaiçvadevaḥ 5, 5, 17.
pṛishṭo divi 1, 5, 11, 1. 4, 4, 12, 5. 7, 15, 6. B 3, 11, 6, 4.
pra kâravo mananâ B 2, 8, 2, 5.
— ketunâ bṛihatâ A 6, 3.
praghâsyân havâmahe 1, 8, 3, 1.
pra carshaṇibhyaḥ 4, 2, 11, 1. — B 2, 8, 5, 1.
— citram arkam 4, 1, 11, 3. — B 2, 8, 5, 5.
— cyavasva 1, 2, 9.
prajananaṃ jyotir 7, 1, 1.
prajavaṃ vâ etena 7, 3, 1.
prajâ agne saṃ vâsaya B 1, 2, 1, 13.
prajânantaḥ prati 3, 1, 4, 1.
prajâpatiṃ vâ esha îpsatî 'ty B 3, 8, 16.
— vai devâḥ pitaram B 3, 9, 22.
prajâpatiḥ paçûn asṛijata B 2, 7, 14.
— purusham asṛijata B 2, 3, 7.
— prajâ asṛijata, tâ asmât sṛishṭâḥ parâcîr âyan, tâ yatra 2, 4, 4.
— — —, ..., tâ varuṇam 2, 1, 2.
— — —, ..., sa etam B 2, 7, 9.
— — —, tâḥ sṛishṭâ indrâgnî 2, 2, 1.
— — —, — sṛishṭâḥ kshudham 7, 2, 4.
— — —, — — sam B 2, 2, 7.
— — —, sa riricâno 'manyata, sa etâṃ 6, 6, 5.
— — —, ..., sa tapo 'tapyata B 1, 1, 10.
— prajâḥ sṛishṭvâ preṇâ .. saṃ cinavad iti 5, 5, 2.
— — — — .. sam bharad iti B 3, 9, 8.
— — — vṛitto 'çayat B 1, 2, 6.
— — — vy asraωsata B 2, 3, 6.
— sambhriyamâṇaḥ A 5, 11.
— savitâ bhûtvâ prajâ asṛijata B 1, 6, 4.
— suvargaṃ lokam ait, taṃ devâ anv âyan 7, 3, 5.
— — — —, taṃ devâ yena 7, 4, 4.
— somaω râjânam asṛijata B 2, 3, 10.

yan me retaḥ prasicyate A 1, 30, 1.
yam agne pṛitsu 1, 3, 13, 2.
yamaṃ gâya bhañgya° A 6, 5, 2.
yam açvinâ namuce B 2, 6, 3, 1.
— — sarasvatî B 2, 6, 13, 1.
— âdityâ aɷçum 2, 3, 5, 3. 4, 14, 1. — B 3, 1, 3, 1.
yamâya ghṛitavad A 6, 5, 1.
— madhumattamam A 6, 5, 1.
— somaɷ sunuta A 6, 5, 1.
yam indram âhur B 3, 7, 9, 3.
yame iva yatamâne A 6, 5, 1.
yamena dattam 4, 6, 7, 1.
yamo dâdhâra A 6, 5, 2.
yam paridhim pary 1, 1, 13, 2.
yamyai yamasûm B 3, 4, 11.
yayâ te sṛishṭasyâ 'gneḥ B 1, 2, 1, 6.
— rûpâṇi bahudhâ B 2, 5, 1, 2.
yayor idaṃ viçvam B 2, 4, 5, 7.
— ojasâ skabhitâ B 2, 8, 4, 5.
yavishṭho havyavâhanaḥ B 2, 4, 8, 6.
yaç cid âpo 4, 1, 8, 6.
— chandasâm ṛishabho viçvarûpaç chandobhyaç A 10, 8 (6).
— — — — chandobhyo 'dhy A 7, 3.
yas ta atmâ paçushu B 3, 7, 15, 3.
— — idhmaṃ A 6, 2, 1.
— tad veda yata A 3, 14, 2.
— tityâja sakhividam A 1, 3, 1. 2, 15, 6.
— te adya kṛiṇavad 4, 2, 2, 3.
— — deveshu mahimâ B 1, 2, 1, 21.
— — drapsa skandati 3, 1, 10, 1.
— — drapso madhumâɷ 3, 1, 10, 2.
— — — yas ta B 3, 7, 10, 1.
— — rasaḥ sambhṛitaḥ B 2, 6, 3, 1.
— — vighâtuko A 1, 31, 5.
— — çṛiñgavṛisho B 2, 4, 5, 1.
— — stanaḥ B 2, 8, 2, 3. — A 4, 8, 2. 5, 7, 3.
— tvâ svaçvaḥ 1, 2, 14, 4,
— — hṛidâ 1, 4, 46.
yasmât paraṃ nâ 'param A 10, 12, 13.
yasmâd bhîshâ nyashadaḥ B 3, 7, 8, 1.
— — 'vâçishṭhâḥ B 3, 7, 8, 1.
— — 'vepishṭhâḥ B 3, 7, 8, 2.
yasmân na jâtaḥ paro B 3, 7, 9, 5.
yasmin nakshatre yama B 3, 1, 2, 11.
yasminn açvâsa ṛishabhâsa B 1, 4, 2, 2.
— idaɷ saṃ ca A 10, 1, 1.
yasmin brahmâ 'bhyajayat B 3, 1, 1, 5.
— vṛikshe supalâçe A 6, 5, 3.
yasmai tvaɷ sukṛite 1, 4, 46, 1.
yasmai bhûtâni balim A 1, 31, 1.
yasya kurmo havir 4, 6, 3, 1.
— pratishṭho 'rv B 3, 12, 3, 3.
— prâtaḥsavane somo B 1, 4, 5.
— bhânti raçmayo B 3, 1, 1, 1.
— rûpam bibhrad B 1, 2, 1, 3.
— vaikañkaty A 10, 26 (19).
— vratam paçavo 3, 1, 11, 3.
yasyâ 'jushan namasvinaḥ 2, 6, 11, 3.
yasyâm idam pradiçi 3, 3, 11, 4.
yasyâ 'yam ṛishabho haviḥ B 2, 4, 7, 3.
yasyâs te asyâḥ 4, 2, 5, 3.
— — harito 3, 3, 10, 1.
yasye 'dam prâṇan 4, 7, 15, 1.
yasye 'me himavanto 4, 1, 8, 4.
yaḥ sapta sindhûɷr adadhât B 2, 8, 3, 3.
— suçṛiñgaḥ savṛishabhaḥ B 2, 4, 7, 2.
yâ ishavo yâtu° 4, 2, 8, 3.
— oshadhayaḥ soma° 4, 2, 6, 4. — B 2, 8, 4, 3.
yâḥ purastât prasravanti B 3, 7, 4.
— phalinîr yâ 4, 2, 6, 4.
— sarûpâ 7, 4, 17, 1.
yâṃ vâ adhvaryuç 3, 5, 9.
yâ jâtâ oshadhayo 4, 2, 6. — B 2, 8, 4, 8. 3, 7, 4, 9.
— ta ishuḥ 4, 5, 1, 1.
yâtudhânâ nirṛitir B 2, 4, 2, 2.
yâ te agne yajniyâ 2, 5, 8, 8.
— — kakut sukṛitâ B 2, 4, 3, 13.
— — dhâmâni divi 2, 3, 14, 1. 4, 1, 11, 1. — B 2, 8, 3, 2.
— — — paramâṇi 4, 6, 2, 5.
— — — havishâ 1, 2, 10, 1. — B 2, 8, 3, 1.
— — rudra çivâ tanûr aghorâ 4, 5, 1, 1.
— — — — tanûḥ çivâ 4, 5, 10, 1.
— — harito 3, 3, 10, 1.
— — hetir 4, 5, 1, 4.
— divyâ âpaḥ payasâ B 2, 7, 15, 4. 3, 1, 1, 3.
— deveshu 7, 4, 17, 1.
— daivîç catasraḥ B 2, 5, 6, 2.
— dhârayanta devâ B 2, 4, 6, 4.
yân âvaha uçato 1, 4, 44, 2.
yâni gharme kapâlâny 1, 1, 7, 2. 5, 10, 3.
— no jinan (!) dhanâni B 2, 5, 3, 1.
yâny apâmityâny B 3, 7, 9, 8.
yâ purastâd vidyud A 4, 14.

sahasvânt sahîyân 3, 10, 1, 3. 9, 8. 10, 3 y.
sa hi çuciḥ çatapattraḥ B 2, 5, 5, 4. 8, 2, 7.
sâkaṃ yakshma 4, 2, 6, 4.
sâkaṃjânâɷ saptatham A 1, 3.
sâṃgrahaṇye 'shṭyâ yajate B 3, 8, 1.
sâdayâmi viçvasya te 3, 5, 6, 2.
sâdhyâ vai devâ asmiṅ loka 6, 3, 5.
— — devâḥ suvargakâmâ 7, 2, 1.
sâdhvîm akar deva° 1, 3, 14, 2.
sâṃtapanâ idaɷ havir 4, 3, 13, 3.
sâ mâ pratishṭhâm 7, 1, 7, 1.
— — sahasra â 7, 1, 6, 6.
sârâgavastrair jaradakshaḥ A 1, 3, 2.
sâvitraṃ juhoti karmaṇaḥ-karmaṇaḥ purastât B 1, 3, 5.
— — prasûtyai A 5, 2.
sâvitram ashṭâkapâlam prâtar B 3, 8, 12.
sâvitrâṇi juhoti 5, 1, 1.
sâ virâḍ vikramyâ 7, 3, 9.
sâvîr hi deva prasavâya B 2, 7, 15, 1.
siɷhe vyâghra uta yâ B 2, 7, 7.
sikatâ iva saṃ yanti A 1, 27, 5.
sitâya svâhâ 'sitâya 7, 4, 22.
sinîvâli pṛithushṭuke 3, 1, 11, 4. 3, 11, 5.
sinîvâlî sukapardâ 4, 1, 5, 3.
sîte vandâmahe tvâ A 6, 6, 2.
sîda tvam mâtur 4, 1, 9, 3. 2, 1, 4. 5, 1, 9, 6.
— hotaḥ sva u 3, 5, 11, 2. 4, 1, 3, 3. 5, 1, 4, 5.
sîrâ yuñjanti 4, 2, 5, 5.
sîsena tantum manasâ B 2, 6, 4.
sukshetriyâ sugâtuyâ A 6, 11, 1.
sugavyaṃ no vâjî 4, 6, 9, 4.
sugârhapatyo vidahann B 1, 2, 1, 20.
sujâto jyotishâ 4, 1, 4, 1. 5, 1, 5, 2.
sutâ sunvatî 3, 10, 1, 2. 9, 7. 10, 2 y.
sutrâmâṇam pṛithivîm 1, 5, 11, 5. 7, 1, 18, 2. — A 1, 13, 2.
Sudarçane ca Krauñce ca A 1, 31, 2.
suparṇaḥ pârjanyo 5, 5, 21.
suparṇaṃ vaste 4, 6, 6, 4.
suprajasas tvâ vayam 1, 1, 10, 1. 3, 5, 6, 1. — B 3, 8, 3, 5.
suprajâḥ prajâḥ 6, 4, 10, 5 y.
subarhir agniḥ pûshaṇvân B 2, 6, 18, 2.
subrahmaṇyom A 1, 12, 3.
subrahmâṇaṃ vîravantam B 2, 5, 6, 1.

subhage kâmpîlavâsini 7, 4, 19, 1. — B 3, 9, 6, 3 y.
sumitrâ na âpa oshadhayaḥ B 2, 6, 6, 3 y.
summahûr yajno 4, 6, 3, 4. 5, 4, 6, 6 y.
surâvantam barhishadaɷ B 2, 6, 3.
suvargaṃ vâ ete lokaṃ yanti ya upasada 6, 2, 4.
— — — — — ye sattram 7, 4, 9.
suvargâya vâ etâni lokâya hûyante yad dâkshiṇâni 6, 6, 1.
— — — — — — yad vaisarjanâni 6, 3, 2.
— — ete lokâya gṛihyante 6, 5, 4.
— — esha lokâya cîyate yad agnir vajra 5, 5, 7.
— — — — — yad agnis taṃ 5, 6, 8.
— vai lokâya devaratho 5, 4, 10.
suvar ṇa gharmaḥ 5, 7, 5, 2 y.
suvarṇaɷ hastâd âdadânâ A 6, 1, 3.
suvarṇaṃ koçaɷ rajasâ A 3, 11, 4.
— gharmam pari veda A 3, 11.
suvar yanto nâ 'pe "kshanta 4, 6, 5, 2. 5, 4, 7, 1.
suvarvatî sudughâ 4, 4, 12, 4.
suvîraḥ prajâḥ 6, 4, 10, 4 y.
suçarmâ 'si pratishṭhâ 1, 4, 26.
suçevaṃ tvâ bhânavo B 2, 5, 2, 4.
susaṃdṛiçaṃ tvâ 1, 8, 5, 2.
sûyate vâ esho 'gnînâm 5, 6, 9.
sûrya ekâkî carati 7, 4, 18, 1.
sûryaṃ te cakshur A 6, 1, 4. 7, 3* y.
sûryam ṛitaṃ tamaso B 2, 5, 6, 3.
sûryaraçmir harikeçaḥ 4, 6, 3, 3. 5, 4, 6, 3.
sûryaç ca mâ A 10, 32 (25).
sûryasya cakshur â 'ruham 1, 2, 4, 1. 6, 1, 7, 3.
sûryâcandramasau A 10, 1, 14.
sûryo devîm ushasaɷ B 2, 8, 7.
— devo divishadbhyo 3, 3, 10.
— marîcim â datte A 1, 2, 1.
— mâ devo devebhyaḥ 3, 5, 5.
sṛijâ vṛishṭiṃ diva â 2, 4, 8, 2.
se 'd agne astu 1, 2, 14, 3.
— — agnir agnîɷr aty ety B 2, 5, 3, 3.
senâ ha nâma pṛithivî B 2, 4, 2, 7.
sene 'ndrasya dhenâ bṛihaspateḥ A 3, 9.
sai 'nâ 'nîkena 4, 3, 13, 2.
so agna îje çaçame ca B 3, 6, 10, 4.
— 'grabhug vibhajan A 10, 13 (9).
— 'ttaravedir abravît 6, 2, 8.

Druckfehler und Berichtigungen.

Zum ersten Theil.

Lies pag. 28, 17 etát tváọ soma. — 31, 20 Ç. 3, 7, 4, 1, 9. 8, 1, 12 - 2, 3. Zu pag. 107, 2. [b] findet sich bereits in I, 6, 12, 1 (einem yâjyâ-Abschnitt), es ist daher auffällig, dafs hier nicht blos das pratîkam steht. — ibid. Z. 4 v. u. lies: vâjapeyavidhi. — Zu pag. 142 not. [6] Die Accentuation von sthá und die dem entsprechende Auffassung desselben als stháḥ (= sthâvaram) ist wohl richtig. — Zu pag. 222 not. [9]. Auch [aa] wird erst in 4, 1, 5, 1 aufgeführt. — ibid not. [10] und not. [11] sind umzustellen.

Zum zweiten Theil.

pag. 160, 20 lies: sû-'nnîyam, und vgl. dazu P, 10. 17.

Inhalt,

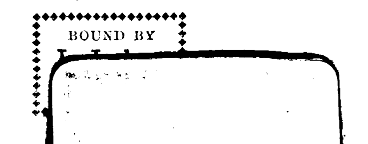
nach dem kâṇḍânukrama der Âtreyî-Schule.

(s. oben p. 345-351).

[1] 1, 11. 2, 11.12. 3, 12. 4, 12 zum açvamedha gehörig.
[2] 5, 11-24. 6, 11-23. 7, 11-26 zum açvamedha gehörig.

A. W. Schade's Buchdruckerei (L. Schade) in Berlin, Stallschreiberstr. 47.

INSTITUTE
OXFORD

BOUND BY

